IN
VITAS
PHILOSOPHORUM GERMANORUM
à
MELCHIORE ADAMO
concinnatas
JANI GRUTERI
Trochaicum.

DVM tu, ADAME, fascem in unum luculenter colligis
Aliteis Apollinares, oscinesq́; Palladis,
Queis adhuc superbus est fons Pegasi, ac biverticis
Quos adhuc crebris susurris arbores jugi sonant:
Dumq́; eorum item in tabella florulenta publicas
Inde vitas, inde scripta; non modo tuos facis
Aliteis Apollinares, Oscinesq́; Palladis,
Queis adhuc superbus est fons Pegasi ac biverticis
Quos adhuc crebris susurris arbores jugi sonant;
Insolubili at quoq; illos demereris vinculo,
Quos modò per antra Pindi, perq́; Daphnes laureas
Fax rapit sacra Minervæ, ter triumq́; virginum.
Quare & isti & illi utrinq; profitentur publice,
Vitam item tuam Monetæ literis smaragdinis
Marmore aureo inscribendam, fas cui ac jus vivere
Orbe donec literato hoc nostro erunt superstites
Alites Apollinares, Oscinesq́; Palladis.

ILLVST.

ILLVST. GENEROSIS,
MAGNIFICIS
AC
NOBILISSIMIS VIRIS,
MELCHIORI à RECHENBERG
L. B. IN WARTEMBERG, SLAVA, ROTENBURGI; Sacræ Cæſ. Maieſt. Conſiliario:

CHRISTOPHORO GEORGIO
A BERG,
IN HERNDORFF & CLADEN; FREIWALDÆ & BURÆ hæreditario, Tribunalis GLOGOVIEI adſeſſori regio:

JOANNI A BERG IN HERNDORFF ET CLADEN:

TOBIÆ DE BREGOSCHUTZ
ET SCHWANENSEE cognomento
SCULTETO:
Bellaquimontij & Hirsfeldæ hæreditario:
S. Cæſar. Majeſt. conſiliario & commiſſario:
S. Palatij Comiti, Fiſciq; regij per Sileſiam & Luſatiam inferiorem PATRONO

MAGNIFICIS MVSARVM FAVtoribus ac Promotoribus
Cum cultu & obſequio perpet.
L. M. Q. D. D. C.

MELCHIOR ADAMUS.

IN

VITAS

PHILOSOPHORUM GERMANORUM

à

MELCHIORE ADAMO

concinnatas

JANI GRUTERI

Trochaicum.

DVM tu, ADAME, fascem in unum luculenter colligis
Aliteis Apollinares, oscinesq́ Palladis,
Queis adhuc superbus est fons Pegasi, ac biverticis
Quos adhuc crebris susurris arbores jugi sonant:
Dumq́ eorum item in tabella florulenta publicas
Inde vitas, inde scripta; non modo tuos facis
Aliteis Apollinares, Oscinesq́ Palladis,
Queis adhuc superbus est fons Pegasi ac biverticis
Quos adhuc crebris susurris arbores jugi sonant;
Insolubili atque illos demereris vinculo,
Quos modò per antra Pindi, perq́ Daphnes laureas
Fax rapit sacra Minervæ, ter triumq́ virginum.
Quare & isti & illi utrinq́ profitentur publice,
Vitam item tuam Moneta literis smaragdinis
Marmore aureo inscribendam, fas cui ac jus vivere
Orbe donec literato hoc nostro erunt superstites
Alites Apollinares, Oscinesq́ Palladis.

ILLVST.

ILLVST. GENEROSIS,
MAGNIFICIS
AC
NOBILISSIMIS VIRIS,
MELCHIORI à RECHENBERG
L. B. IN WARTEMBERG, SLAVA,
ROTENBURGI; Sacræ Cæſ. Maieſt.
Conſiliario:

CHRISTOPHORO GEORGIO
A BERG,
IN HERNDORFF & CLADEN; FREI-
WALDÆ & BURÆ hæreditario,
Tribunalis GLOGOVIEI adſeſſori regio:

JOANNI A BERG IN HERN-
DORFF ET CLADEN:

TOBIÆ DE BREGOSCHUTZ
ET SCHWANENSEE cognomento
SCULTETO:
Bellaquimontij & Hirsfeldæ hæreditario:
S. Cæſar. Majeſt. conſiliario & commiſ-
ſario:
S. Palatij Comiti, Fiſciq; regij per Sileſiam
& Luſatiam inferiorem PATRONO

MAGNIFICIS MVSARVM FAV-
toribus ac Promotoribus
Cum cultu & obſequio perpet.
L. M. Q. D. D. C.

MELCHIOR ADAMUS.

GRAVISSIME semper à sententiosissimo illo *Senecâ* cordati omnes scriptũ existimarunt: *Hoc debemus virtutibus: ut non præsentes solùm illas, sed etiam ablatas è conspectu colamus.* Nam, ut idem ait, *esse plures bonos juvat: si gratia bonorum non cum ipsis cadat:* & exempla in utramq; partem valere plurimùm, vel unus *Flaccus* confirmat, dum ita de sese:

———*insuevit pater optimus hoc me*
Vt fugerem, exemplis vitiorum quæq; notando.

Exemplis nimirum & virtutes cum oble-ctatione implantantur, benigneque foventur: & vitia cum pudore exstirpantur: severéq; vindicantur.

Hoc fine à compluſculis jam annis id mihi studio inter alia habui: ut GERMANORUM vitas, res gestas, scripta, virtutes, nec non & vitia, qui superiore illo, & quod excurrit, seculo eruditæ doctrinæ nomine floruerunt; deque posteris nobis benè meriti sunt; unde unde possem, conquirerem; ac certis voluminibus, juxta disciplinarum genera, observatâ temporum serie, stylo simplici ac compendioso complecterer, & summatim, non in ocio Jovij Nuceriniano coagmentarem. *Primum* igitur *volumen* PHILOSOPHIS, & qui ad eos, PHILOLOGIS, POETIS, ORATORIBUS, HI-

STORICIS, MATHEMATICIS, ac si qui alij in talium censu, est adsignatum: *alterum* MEDICIS clinicis, & elegantibus chirurgis: *tertium* JURECONSULTIS & POLITICIS: *ultimum* ac supremum THEOLOGIS tribuitur: qui regnum CHRISTI voce atque scriptis propugnarunt & propagarunt. Versati quidem ante nos hoc in stadio fuerunt & alii: sed, quod modestè dixerim, nec ita plenè, nec hoc ordine. Ego sanè hac quali quali opellâ nihil aliud quæro; nisi æterni Numinis gloriam, à cujus bonitate hi boni & magni viri: nisi Virtutis & Doctrinæ exempla, quæ nobis itidem earum rerum sint incentivum: nisi charissimæ patriæ, quæ maximam nostri ortus partem sibi vendicat, encomium & decus, si fas sic loqui, sempiternum.

Illustr. autem VESTRÆ MAGNIF.[tiæ] ac GENEROSIT.[tis] nomen primo huic PHILOSOPHORUM volumini præscribere visum est: *primum* ut patrocinium libro contra dentes Theoninos atq; Zoilos, si qui futuri sunt, invenirem: & auctoritate Vestrâ communirem. *Deinde*, quæ verè princeps est causa, ut pro beneficiis summis, à singulari munificentiâ magnifici illius JOACHIMI BERGERI, nunc ἐν ἁγίοις, & à me sine piâ observantiâ nunquã nominandi, in studia mea, quem nunquam vidit, liberalissimè profectis, aliquam saltem grati

animi ederem significationem. Qua enim heros ille fuit pietate in Deum, amore in ecclesias, in scholas remq; literariam universam, non solum dum vixit ingenuos juvenes, honestarum artium studiis deditos suis stipendiis munificè fovit: in Academiarum spaciis excolendos curavit: excultos & præparatos, vel ecclesiis verbo pascendis, vel scholis disciplinâ regendis præfecit, aliisq; preficiendos commendavit; verùm etiam ut perpetuum Reipubl. Christianæ, & SILESIÆ nostræ dulcissimę patrię, id beneficium esset: testamentum legitimè fecit: grandem pecunię vim alendis tenuioris fortunę studiosis eo legavit: & dispositionem illam voluntatis suę summi Magistratus RODOLPHI 2. Augusti adsensu & approbatione confirmavit: Vosq;, Viri illustr. & magnif. executores eius post obitum suum nominavit. Dignus certè, dignus hic heros, & nutricius ecclesiarum atque scholarum, alterq; *Abdias* est; qui memoriâ celebretur immortali: à quo immortalia in ecclesiam orthodoxam, in rem literariam, in tenuiores omnes, merita. Nec dubium est ullum; quin sanctissima & beatissima eius anima, nunc non in Elysiis & fictitiis poëtarum campis; sed in concilio beatorum angelorum, atque electorum hominum, ævum agat æternum: &, amarantinâ gloriæ coronâ illustris, summo triumphet gaudio,

gaudio, inter principes Josias ecclesiæ nutricios, inter Christianos *Ebdemelechos*: qui prophetas in nomine prophetæ receperunt: qui *Eliis* egentibus & *Ieremiis* vexatis subvenerunt: aut ut *Maronis* versu dicam, quem *Augustinus* alicubi in Aeneide reperiri miratur;

Quiq; sui memores alios fecêre merendo.

Hic hic est divitiarum maximus & verissimus fructus: hoc est, in arcam DEI divitias suas conferre: hoc est, fluxum & fragile bonum facere sempiternum; adeoq; thesauros suos custodi DEO credere: ubi non furem timeas, non rubiginem, non tyrannum.

Quid jam, quæ tertiq me loco ad hoc, quod feci, faciendum invitarũt, quid dicam de Vestrâ, Viri illustr. & magnifici, singulorum summâ præstantiâ? quid de virtutum splendore & magnificentiâ? quid de singulari doctrinæ rarissimæ copia? quid de prolixâ in literas ac literarum cultores beneficentiâ? Voluminis hoc, non epistolæ argumentum esset: & alibi fortassis etiam à nobis exequendum. Nunc satius fuerit, opinor, rectiusve fecero; si plane hcic tacuero; quàm si parcè aut jejunè laudaro: aut fortè illud audire cogar; quod cuidam virum extra controversiam egregiũ laudanti, alius hisce occinuit: *ecquis enimverò eum vituperat?*

Accipite ergo, Viri illustres ac generosi, Mæcenatesque magnifici, & serenâ fronte accipite, scriptum hoc bono à me consilio, bonorumq; subsidio collectum: quod volo esse testem Bergerianorum meritorum, meæque in nobilissimam ac generosissimam familiam pietatis nunquam intermoriturae pignus: & tuemini mihi, ô Musarum antistites, viros istos GERMANOS heic descriptos:

Quos prior est mirata, sequens mirabitur ætas:
In quorum plausus docta theatra sonant.

Sic DEUS JEHOVA, V.ras Generosit.em & Magnific.tias, quàm diutissimè ecclesiæ & reipubl. Christianæ conservet! Haidelbergæ d. 2. Septembr. Jul. CIↃ IↃ CXV.

V. G. & Magn.

Observans

MELCHIOR ADAMUS.

INDEX

INDEX EORVM, QVORVM VITAE HOC VOLVMINE *describuntur, juxta numerum annorum emortualium.*

Ioan. Faustus }
Ioan. Guttenberg } typogr. primi. 1440. Pag. 1
Georgius Purbachius 1462. die 8. April. 4
Joannes Regiomontanus 1470. 5
Alexander Hegius circa annum 1483. fl. 12
Rodolphus Agricola 1485. d. 28. Octobr. 13
Wesselus Gansfortius 1489. 21
Petrus Schottus 1491. 24
Henricus Bebelius 1500. 26
Joannes Nauclerus 1490. circiter fl. 27
Conradus Celtes 1508. die 4. Febr. 29
Joannes Murmelius 1517. d. 2. Octobr. 32
Albertus Crantzius 1517. d. 7. Decembr. 33
Rodolphus Langius 1519. 35
Joannes Capnio 1521. d. 30. Junij. 37
Christophorus Longolius 1522. d. 7. Sept. 45
Petrus Mosellanus 1524. d. 19. April. 57
Joannes Frobenius 1527. 63
Albertus Durerus 1528. d. 6. April. 66
Joannes Cuspinianus 1529. 71
Joannes Stöflerus 1531. d. 16. Febr. 73
Joannes Aventinus 1534. d. 9. Jan. 75
Hermannus Buschius 1535. 79
Conradus Goclenius 1535. d. 24. Januar. 80
Joach. Fortius Ringelbergius 1536. circiter 81

Erasmus Roterodamus 1536. d. 12 Iulij. 86
Ioannes Secundus 1536. d. 1. Octob. 10[illegible]
Ioannes Cario 1538. 104
Eobanus Hessus 1540. d. 5. Octobr. 10[illegible]
Simon Grynæus 1541. d. 1. August. 118
Alardus Amstelrodamus 1541. 121
Adrianus Barlandus 1542. 122
Nicolaus Clenardus 1542. 123
Nicolaus Copernicus 1543. 126
Hieronymus Gemusæus 1145. d. 29. Ian. 129
Ioannes Schônerus 1547. d. 16. Ian. 131
Beatus Rhenanus 1547. d. 20. Maii. 132
Bernhardus Zigler 1552. d. 1. Ian. 140
Petrus Apianus 1552. d. 21. April. 141
Sebastianus Münsterus 1552. d. 23: Maii. 143
Ioannes Marcellus 1552. d. 25. Decembr. 145
Ioannes Rivius 1553. d 1. Ian. 147
Xystus Betuleius 1554. d. 19. Iun. 160
Olympia Fulvia. 1555. d. 26. Octobr. 162
Valentinus Trocedorfius 1556. d. 26. April. 167
Ioannes Sleidanus 1556. d. 31. Octobr. 176
Petrus Nannius 1557, d. 21. Iul. 178
Iacobus Micyllus 1558 d. 28. Ian. 179
Georgius Macropedius 1558. mense Iul. 182
Caspar Bruschius 1559. 182
Philippus Melanchthon 1560 d. 19. April. 184
Ioannes Sapidus 1560. d. 8, Iun. 205
Petrus Lotichius. 1560 d. 7. Novemb. 206
Georgius Sabinus. 1560. d. 2. Decemb. 223
Melchior Volmarius 1561. 232
Ioannes Stigelius 1562. d. 11. Febr. 234
Henricus Glareanus 1563. d 28. Martij 236
Wolffgangus Lazius 1565. 240
Ioannes Oporinus 1568. d. 6. Iulij. 242
Ioannes Lonicerus 1569. d. 20. Iulii. 248
Christophorus Wirsungus 1571. d. 25. Ian. 252

Geor-

rgius Fabricius 1571. d.13. Iul. 255
himus Camerarius 2574. d. 17. April. 258
is Vulteius 1575. d. 31. Martij. 266
ielmus Canterus 1575. d. 18. Maii. 272
ielmus Xylander 1576. d.10. Febr. 289
ntinus Erythræus 1576. d. 29. Martij. 291
rg. Ioachimus Rheticus 1576. d.4. Dec. 293
bertus Hortensius 1577. 295
tinus Smetius circa annum 1578. 297
nelius Valerius 1578. d. 11. August. 298
imus Oswald. Schrekenfuchs. 1579. 299
nes Hartungus 1579. d.16. Iunij. 300
nes Stadius 1579. d. 17. Iunii. 302
onymus Wolfius 1580, d 8. Octob. 304
as Lossius 1582. d. 8. Iulii. 309
bertus Goltzius 1583. d.24. Martii. 309
is Guilielmus 1584. d.10. Septembr. 317
nes Schosserus 1585. d. 3. Iul. 319
us ab Hemminga 1586. 322
himus Meisterus 1587. d. 10. Febr. 325
hael Beutherus 1587. d. 27. Octobr. 328
eius Tiara 1588 d. 8. Febr. 340
nes Sturmius 1589. d. 3. Martii. 342
ippus Apianus 1589. d. 14. Novemb. 347
rgius Tilenus 1590. d.4. Martii. 354
odemus Frischlinus 1590. d.29. Novemb. 356
nes Possellus 1591. d. 15. August. 368
mus Rudingerus 1591. d.2. Decemb. 372
uel Hailandus 1592. pridie Pentecost. 373
nes Leonclavius 1593. 379
ndus de Lasso 1593. d.13. Iunii 381
rentius Ludovicus 1594. d.15. April. 382
ardus Mercator 1594. d.2. Decemb. 392
ricus Pantaleon 1595. d.3. Martii. 396
hael Neander 1595. d.26. April. 395
tvicus Smidenstet 1595. d.31. Iul. 403

Petrus

Erasmus Roterodamus 1536. d. 12 Iulij. 86
Ioannes Secundus 1536. d. 1. Octob. 101
Joannes Cario 1538. 104
Eobanus Hessus 1540. d. 5. Octobr. 105
Simon Grynæus 1541. d. 1. August. 118
Alardus Amstelrodamus 1541. 121
Adrianus Barlandus 1542. 122
Nicolaus Clenardus 1542. 123
Nicolaus Copernicus 1543. 126
Hieronymus Gemusæus 1145. d. 29. Ian. 129
Ioannes Schônerus 1547. d. 16. Ian. 131
Beatus Rhenânus 1547. d. 20. Maii. 132
Bernhardus Zigler 1552. d. 1. Ian. 140
Petrus Apianus 1552. d. 21. April. 141
Sebastianus Münsterus 1552. d. 23: Maii. 143
Ioannes Marcellus 1552. d. 25. Decembr. 145
Ioannes Rivius 1553. d 1. Ian. 147
Xystus Betuleius 1554. d. 19. Iun. 160
Olympia Fulvia. 1555. d. 26. Octobr. 162
Valentinus Trocedorfius 1556. d. 26. April. 167
Ioannes Sleidanus 1556. d. 31. Octobr. 176
Petrus Nannius 1557. d. 21. Iul. 178
Iacobus Micyllus 1558 d. 28. Ian. 179
Georgius Macropedius 1558. mense Iul. 182
Caspar Bruschius 1559. 182
Philippus Melanchthon 1560 d. 19. April. 184
Ioannes Sapidus 1560. d. 8, Iun. 205
Petrus Lotichius. 1560 d. 7. Novemb. 206
Georgius Sabinus. 1560. d. 2. Decemb. 223
Melchior Volmarius 1561. 232
Ioannes Stigelius 1562. d. 11. Febr. 234
Henricus Glareanus 1563. d 28. Martij 236
Wolffgangus Lazius 1565. 240
Ioannes Oporinus 1568. d. 6. Iulij. 242
Ioannes Lonicerus 1569. d. 20. Iulii. 248
Christophorus Wirsungus 1571. d. 25. Ian. 252

Georgius Fabricius 1571. d. 13. Iul. 255
Ioachimus Camerarius 1574. d. 17. April. 258
Iustus Vulteius 1575. d. 31. Martij. 266
Guilielmus Canterus 1575. d. 18. Maii. 272
Guilielmus Xylander 1576. d. 10. Febr. 289
Valentinus Erythræus 1576. d. 29. Martij. 291
Georg. Ioachimus Rheticus 1576. d. 4. Dec. 293
Lambertus Hortensius 1577. 295
Martinus Smetius circa annum 1578. 297
Cornelius Valerius 1578. d. 11. August. 298
Erasmus Oswald. Schrekenfuchs. 1579. 299
Ioannes Hartungus 1579. d. 16. Iunij. 300
Ioannes Stadius 1579. d. 17. Iunii. 302
Hieronymus Wolfius 1580, d 8. Octob. 304
Lucas Lossius 1582. d. 8. Iulii. 309
Hubertus Goltzius 1583. d. 24. Martii. 309
Ianus Guilielmus 1584. d. 10. Septembr. 317
Ioannes Schosserus 1585. d. 3. Iul. 319
Sixtus ab Hemminga 1586. 322
Ioachimus Meisterus 1587. d. 10. Febr. 325
Michael Beutherus 1587. d. 27. Octobr. 328
Petreius Tiara 1588. d. 8. Febr. 340
Ioannes Sturmius 1589. d. 3. Martii. 342
Philippus Apianus 1589. d. 14. Novemb. 347
Georgius Tilenus 1590. d. 4. Martii. 354
Nicodemus Frischlinus 1590. d. 29. Novemb. 356
Ioannes Posselius 1591. d. 15. August. 368
Esromus Rudingerus 1591. d. 2. Decemb. 372
Samuel Hailandus 1592. pridie Pentecost. 373
Ioannes Leonclavius 1593. 379
Orlandus de Lasso 1593. d. 13. Iunii 381
Laurentius Ludovicus 1594. d. 15. April. 382
Gerardus Mercator 1594. d. 2. Decemb. 392
Henricus Pantaleon 1595. d. 3. Martii. 396
Michael Neander 1595. d. 26. April. 395
Hartvicus Smidenstet 1595. d. 31. Iul. 403

Petrus

Erasmus Roterodamus 1536. d. 12 Iulij. 86
Ioannes Secundus 1536. d. 1. Octob. 101
Joannes Cario 1538. 104
Eobanus Hessus 1540. d. 5. Octobr. 105
Simon Grynæus 1541. d. 1. August. 118
Alardus Amstelrodamus 1541. 121
Adrianus Barlandus 1542. 122
Nicolaus Clenardus 1542. 123
Nicolaus Copernicus 1543. 126
Hieronymus Gemusæus 1145. d. 29. Ian. 129
Ioannes Schönerus 1547. d. 16. Ian. 131
Beatus Rhenanus 1547. d. 20. Maii. 132
Bernhardus Zigler 1552. d. 1. Ian. 140
Petrus Apianus 1552. d. 21. April. 141
Sebastianus Münsterus 1552. d. 23: Maii. 143
Ioannes Marcellus 1552. d. 25. Decembr. 145
Ioannes Rivius 1553. d 1. Ian. 147
Xystus Betuleius 1554. d. 19. Iun. 160
Olympia Fulvia. 1555. d. 26. Octobr. 162
Valentinus Trocedorfius 1556. d. 26. April. 167
Ioannes Sleidanus 1556. d. 31. Octobr. 176
Petrus Nannius 1557, d. 21. Iul. 178
Iacobus Micyllus 1558 d. 28. Ian. 179
Georgius Macropedius 1558. mense Iul. 182
Caspar Bruschius 1559. 182
Philippus Melanchthon 1560 d. 19. April. 184
Ioannes Sapidus 1560. d. 8, Iun. 205
Petrus Lotichius. 1560 d. 7. Novemb. 206
Georgius Sabinus. 1560. d. 2. Decemb. 223
Melchior Volmarius 1561. 232
Ioannes Stigelius 1562. d. 11. Febr. 234
Henricus Glareanus 1563. d 28. Martij 236
Wolffgangus Lazius 1565. 240
Ioannes Oporinus 1568. d. 6. Iulij. 242
Ioannes Lonicerus 1569. d. 20. Iulii. 248
Christophorus Wirsungus 1571. d. 25. Ian. 252

Geor-

giusFabricius 1571. d.13. Iul. 255
imus Camerarius 2574. d. 17. April. 258
Vulteius 1575. d. 31. Martij. 266
elmus Canterus 1575. d. 18. Maii. 272
elmus Xylander 1576. d. 10. Febr. 289
itinus Erythræus 1576. d. 29. Martij. 291
g. Ioachimus Rheticus 1576. d. 4. Dec. 293
ertus Hortensius 1577. 295
inus Smetius circa annum 1578. 297
elius Valerius 1578. d. 11. August. 298
ius Oswald. Schrekenfuchs. 1579. 299
nes Hartungus 1579. d. 16. Iunij. 300
nes Stadius 1579. d. 17. Iunii. 302
onymus Wolfius 1580, d 8. Octob. 304
s Lossius 1582. d. 8. Iulii. 309
ertus Goltzius 1583. d. 24. Martii. 309
Guilielmus 1584. d. 10. Septembr. 317
nes Schosserus 1585. d. 3. Iul. 319
s ab Hemminga 1586. 322
imus Meisterus 1587. d. 10. Febr. 325
ael Beutherus 1587. d. 27. Octobr. 328
ius Tiara 1588. d. 8. Febr. 340
nes Sturmius 1589. d. 3. Martii. 342
opus Apianus 1589. d. 14. Novemb. 347
gius Tilenus 1590. d. 4. Martii. 354
demus Frischlinus 1590. d. 29. Novemb. 356
nes Posselius 1591. d. 15. August. 368
nus Rudingerus 1591. d. 2. Decemb. 372
ael Hailandus 1592. pridie Pentecost. 373
nes Leonclavius 1593. 379
ndus de Lasso 1593. d. 13. Iunii 381
entius Ludovicus 1594. d. 15. April. 382
rdus Mercator 1594. d. 2. Decemb. 392
icus Pantaleon 1595. d. 3. Martii. 396
ael Neander 1595. d. 26. April. 395
vicus Smidenstet 1595. d. 31. Iul. 403

Petrus

Petrus Opmeerus 1595. d. 10. Novembr. 405
Georgius Calaminus 1595. d. 1. Decemb. 407
Lambertus Ludolfus Pithopæus 1596. d. 29. Januarij. 411
Fridericus Sylburgius 1596. d. 16 Febr. 416
Petrus Lindebergius 1596. d. 16. Febr. 418
Suffridus Petri 1597. mense Febr. 422
Franciscus Raphelengius 1597. d. 20. Jul. 423
Franciscus Modius 1598. 425
Abrahamus Ortelius 1598. d. 29. Jun. 429
Laurentius Circlerus 1598. d. 28. Julij. 433
Huldericus Schoberus 1598. d. 2. Octobr. 437
Conradus Dasypodius 1600. d. 22. April. 441
Carolus Utenhouius 1600. d. 1. August. 443
Paulus Melissus 1602. d. 3. Febr. 446
Hermannus Wittekindus 1603. d. 7. Febr. 453
Melchior Junius 1604. d 23. Jan. 455
Elias Putschius 1606. d. 9 Martij. 457
Justus Lipsius 1606. d. 13. Martij. 465
Martinus Crusius 1607. d. 25. Febr. 481
Matthæus Dresserus 1607. d. 5. Octobr. 495
Joannes Bochius 1609. d. 13. Jan. 497
Bartholomæus Keckermannus 1609. d. 25. Jul. 499
Gregorius Bersmannus 1611. d. 5. Octobr. 503
Rodolphus Snellius 1613. d. 2. Martii. 507.
Fridericus Taubmannus 1613. d. 24. Martij. 509
Joannes Casselius 1613. d. 9. April. 514
Jacobus Christman. 1613. d. 16 Junij. 518
Dominicus Baudius 1613. d. 22. August. 522
Bonaventura Vulcanius 1614. 523.

FINIS.

ELEN-

.ENCHUS NO-
INA EORUM, QUORUM
heic vitæ habentur, recensens secundum Alphabetum.

A.

braham. Ortelius Pag. 429
Adrianus Barlandus 122
s Amstelrodamus 121
is Crantzius 33
is Durerus 66
der Hegius 12

B.

lomaus Keckermannus 499
Rhenanus 132
rdus Zigler 140
ntura Vulcanius 523

C.

s Vtenhovius 443
r Bruschius 182
ophorus Longolius 45
ophorus Wirsungus 225
dus Celtes 29
dus Dasypodius 441
dus Goclenius 80
lius Valerius 298

D.

nicus Baudius 522

E.

Putschius 457
us Hessus 105
us Roterodamus 86
us Oswald Schreckenfuchsius 299
us Rudingerus. 372

F.

iscus Modius 425
iscus Raphelengius 423

Frideri-

Fridericus Sylburgius
Fridericus Taubmannus

G.

Georgius Calaminus
Georgius Fabricius
Georgius Macropedius
Georgius Purbachius
Georgius Ioachimus Rheticus
Georgius Sabinus
Georgius Tilenus
Gerardus Mercator
Gregorius Bersmannus
Guilielmus Canterus
Guilielmus Xylander

H.

Hartwicus Smidenfeld.
Henricus Bebelius
Henricus Glareanus
Henricus Pantaleon
Hermannus Buschius
Hermannus Witekindus
Hieronymus Gemusæus
Hieronymus Wolfius
Hubertus Goltzius
Huldericus Schoberus

I.

Iacobus Christmannus
Iacobus Micyllus
Ianus Guilielmus
Ioachimus Camerarius
Ioachimus Meisterus
Ioachimus Fortius Ringelbergius
Ioannes Aventinus
Ioannes Bochius
Ioannes Capnio
Ioannes Cario
Ioannes Caselius
Ioannes Cuspinianus

...es Faustus 1
...es Frobenius 65
...es Guttenberger 1
...es Hartungus 300
...es Leonclavius 379
...es Lonicerus 248
...es Marcellus 145
...es Müller alias Regiomontanus 5
...es Murmelius 32
...es Nauclerus 27
...es Oporinus 242
...es Posselius 368
...es Rivius 147
...es Sapidus 205
...es Schönerus 131
...es Schosserus 319
...es Secundus 101
...es Sleidanus 376
...es Stadius 302
...es Stigelius 234
...es Stöflerus 73
...es Sturmius 342
... Lipsius 465
... Vulteius 266

L.

...ertus Hortensius 295
...ert. Ludolf. Pithopæus 411
...ntius Circlerus 433
...ntius Ludovicus 392
... Lossius. 309

M.

...nus Crusius 431
...nus Smetius 297
...æus Dresserus 495
...ior Iunius 455
...ior Volmarius 232
...el Beutherus 328
...el Neander. 395

N. Nico-

N.

Nicodemus Frischlinus
Nicolaus Clenardus
Nicolaus Copernicus

O.

Olympia Fulvia Morata
Orlandus de Lasso

P.

Paulus Melissus
Petreius Tiara
Petrus Apianus
Petrus Lindebergius
Petrus Lotichius
Petrus Mosellanus
Petrus Nannius
Petrus Opmeerus
Petrus Schottus
Philippus Apianus
Philippus Melanchthon.

R.

Rodolphus Agricola
Rodolphus Langius
Rodolphus Snellius

S.

Samuel Heilandus
Sebastianus Münsterus
Simon Grynæus
Sixtus ab Hemminga
Suffridus Petri

V.

Valentinus Erythræus
Valentinus Trocedorfius

W.

Wesselus Gransfortius
Wolffgangus Lazius

X.

Xystus Betuleius.

I.

IOANNES FAVSTVS,

&

IOANNES GVTTENBERG.

Inclaruerunt circa annum 1440. vel 1450.

NOMINA haud raro aliquid portendere, iam olim non vno exemplo confirmatum scimus. Ita enim, vt de sacris nihil dicamus, *D. Octauius*, Monarchiæ Romanæ confirmator, vero augendi omine, volente Senatu, *Augusti* cognomen adsumsit: sicut contrà *Augustulus*, malè ominoso nomine appellatus est * vltimus in Italiâ Occidentis Imperator.

Nomina sæpe sunt ominosa in vtramque partem.

** Anno Christi quadringentesimo, septuagesimo quinto.*

Hac ratione & *Iohanni* illi, *Fausti nomen* fatale non absurdè dixerim; qui primus vel artem typographicam inuenit, vel saltem inuentam adiuuit & feliciter absoluit. Fuit * is *Faustus* Germanus, ciuis Moguntinus; qui, diuino haud dubiè instinctu agitatus, ingenij sagacitate plus quam Dædaléa aut Cadmea, nouum scribendi genus adinuenit; quam chalcographiam, typographiam, Græcê; artem impressoriam excusoriamve Latinè nominamus. Factum id *Friderico III.* Augusto imperante, sub annum Christi millesimum, quadringentesimum, quinquagesimum. Verum hic sunt diuortia historiarum.

Ioannes Faustus, typograph. autor.

** Aliqui Fustum nominant.*

Typographia quando inuenta.

Alii enim, iique non postremæ notæ historici, * *Ioanni Guttenbergero* Argentinensi, equestris ordinis viro, acceptam hanc artem ferunt, idque decennio ante, anno nempe millesimo, quadringentesimo, quadragesimo, atque sic narrant: *Ioannem* illum cum suo puero *Scheffero*, diu multumque de tali artificio cogitasse; tandemq; literis vel cõpositis, vel in asseres tabulasve insculptis, artis specimen quale quale exhibuisse: ei postea opibus & consilio adiutores fuisse *Ioannem Faustum*,

** Sunt qui Petrum, sunt qui Iacobum nuncupent.*

Ioan. Guttenberg.

Ioann. Medinbach. *Petrus Scheffer.*

Ioannem Medinbachium, alios. Sunt è diuerſo, qui aſſerant à *Fauſto*, & *Petro Scheffero, de Gerensheim*, genero illius, cui vnicam filiam Chriſtinam deſponderat, hoc diuiniſſimum munus inter ſecreta adactis omnibus συνεχεῖς iuriſiurandi religione ad ſilentii fidem, aliquantiſper habitum literaſq; in ſacculis clanculum in officinas importatas, rurſumque ita exportatas: donec poſtea decennio exacto *Fauſti* miniſter, *Ioannes* ille *Guttenberger*, in Germaniâ vulgarit. Sed quicquid huius ſit, id tamen in confeſſo apud omnes eſt, Germanos artificij huius, nunquam ſatis laudati, primos eſſe auctores. Deinde & hoc conſtat, vt omnium aliarum rerum, ita & typographicæ artis tenuia initio fuiſſe exordia, quæ progreſſu temporis magis magiſque fuerunt aucta â diuerſis & exculta. Nam integras paginas inciderunt primum in lignum, deinde chartis commiſerunt literas ibidem inciſas & literæ primum ê ligno factæ ſunt; deinde ex orichalco, tandem ê ſtanno. Et cum, vt Philoſophus ait, *facilius* ſit *inuentis addere, quam inuenire*: municipes illorum duûm annis ſequentibus adeò id artificij genus expoliuerunt; vt quid in eo deſiderari hodie poſſit, ne Momus quidem facile inueniat. *Vldericus Han*, quod nomen Latinis * gallum gallinaceum ſignificat, natione Germanus, formas librarias Romam, rem inauditam, nec vnquam Romanis viſam, circa annum ſexageſimum ſupra milleſimum quadringenteſimum intuliſſe fertur. Venetiis eandem occeperunt *Hanſon Hamman*, dictus Herzog, & *Octauianus Scotus*, vt etiãnum libri impreſſi teſtantur. Anno autem milleſimo, quadringenteſimo, ſeptuageſimo primo, *Sixtus Ruſiger*, Argentorato oriundus Neapoli libros primus cepit excudere. In Galliâ *Nicolaus Ienſon* librariam iſtam artem excoluit; quâ, vt *Campani*, Aprutini præſulis, verſu vtar,

Primordia omnium artium tenuia.

Typographiæ progreſſus. *Vldericus Han.* * *Hinc Campanus & alii, natione Gallum finxerunt.* *Sixtus Ruſiger.* *Nicolaus Ienſon.*

Imprimit ille die, quantum non ſcribitur anno.

In Germania primi typographi, variis in vrbibus.

Per Germaniam autem paſſim exercuerunt eam artifices in pleriſque celebrioribus vrbibus: vt Auguſtæ *Iohan. Bemler* Biblia Latina excudit anno 1466. Eslingæ typographus fuit an. 1475. *Conrad Finer*: Vlmæ circa eadẽ tempora *Ioan. Zainer* & *Conrad. Denckmuth*: Coloniæ Anno 1490. *Henricus Quenter*; Baſileæ eodem anno *Nicolaus Keſler*: Noribergæ *Antonius Koburger*. Petrus Ramus exemplum habuit officiorum Ciceronis, in membranâ impreſſorum; qui ad finem hanc continuerunt adſcriptionẽ: *Præſens M. Tullii clariſſimum opus Ioannes Fuſt, Moguntinus ciuis, non atramento plumali, cannâ neque areâ, ſed arte quadam perpulcra, manu Petri de Gernsheim, pueri mei, feliciter effeci. Finitum anno M.CCCCLXVI quarta die menſis Febuarii.*

Officia Ciceronis primũ typis exſcripta. *Honos typographis habitus.*

Huius artis periti erant primum ſummo in precio, diuitijſque

que affluebant, & magno ære opera eorum conducebatur. Argentinæ *Ioannes Mentel* id artificij genus inceptans, multis voluminibus castigatê & politê impressis, factus est breui opulentissimus. Sed vt in alijs etiam fit rebus, ita hodierna die, cum immensa sit librorum copia, ars hæc quoque vtilissima vilescit: & præter labores vix aliud typothetis & impressoribus relictum est, omni quæstu ad officinarum dominos ac bibliopolas redundante.

Ioan. Mentel

Omne vulgare minus carum.

Cæterum *Pomponius Latus* maiorum memoria, & post eum *Paulus Iouius*, hoc inuento Germanos fraudare malâ fide conati sunt. *Ludouicus* etiam *Guicciardinus*, in descriptione inferioris Germaniæ, Harlemi in Hollandia typographiam primum inuentam, Moguntiam inde exportatam inclarescere cepisse, vulgari fama Harlemensium scribit. *Hadrianus* item *Iunius* in Batauiæ * historia, autorem eius quendam *Laurentium Ioannem*, cognomento ædituum seu custodem Harlemi laudat, verboseque archetypi formam, cui titulus, *Speculum salutis* fuerit, sibi visum, describit. Qua de re candidis lectoribus iudicium relinquimus. Illud admiratione maiore dignum est, quod historiæ Indiarum orientalium * testantur, apud *Chinenses* cum *typographiam*, tum *tormentariam* ante multa secula cognitam vsurpatamque. Ita enim inter alia *Ioannes Hugo* * *Lintscotanus* αὐτόπτης de Chinensibus: *typographia, bombarda, tormenta bellica, puluis tormentarius, & si qua alia huc pertinent, fuerunt illis in vsu ante aliquot secula: nec viuit inter illos, qui memoria repetere possit: quando eiusmodi nunquam inuentum sit apud ipsos. Habent libros excusos annis quingentis sexcentisve prius, quam in Europa id inuentum fuit. Sunt sibi bibliothecæ refertissimæ.* Hæc ille. Sed hinc euincitur hoc saltem: verum esse illud Aristotelis pronunciatum: *nihil prohibet, easdem artes à diuersis, vel eodem vel etiam diuerso tempore, citra vllam communicationem, inueniri.* Nos hoc artificium, vt vir magnus grauiter monet, agnoscamus esse donum diuinitus generi humano communicatum hoc senescentis mundi, vel potius ætate iam effæti ac fatiscentis sæculo: vt renascentis in Ecclesia sincerioris doctrinæ, & aliarum necessariarum artium studia, prolatis in lucem è tenebris omnis generis codicibus vetustis, instruerentur copiosa supellectile optimorum scriptorum, quorum fuit autoritas ἀξιόπιστος; & subleuaretur imbecillitas & ignauia hominum, fatali languore torpescentium. Grati etiam vtamur tanto DEI munere, non ad obscurandam, sed illustrandam DEI gloriam; non ad disiungendas, sed ad copulandas Ecclesias. Vtinam vero, vtinam artificium hoc vel in populo DEI,

Typographiæ inuentio aliis adscripta.

* *pag. 255.*

* *Hieronym. Osorius lib. 11. de reb. Emanuelis. Iouius, alij.*

* *Parte 2. India orientalis cap. 26.*

Chinenses vel Sinenses typographiæ periti.

Typographia DEI donum.

Ea quomodo vtendum.

vel literis in Græcia ac Latio florescentibus, notum fui quàm multi auctores, quà sacri quà profani, vel non int dissent prorsum, vel saltem non ita manci atque mutili ad peruenissent? Sed querelam abrumpo, & epigrammate, à bastiano Brand Iureconsulto, in laudem præstantissimæ hi artis scripto, materiam hanc finio. Carmen est eius modi.

Sebastian. Brand epigramma in typographiã.

Nuper ab ingenio Rhenana gentis, & arte,
Librorum emersit copia larga nimis.
Et qui diuitibus, vix regi obuenerat olim,
Nunc liber in tenui cernitur esse casa.
Gratia diis primum, mox impressoribus aqua
Gratia: quorum opera hac prima reperta via est.
Qua doctos latuit Gracos, Italosq́ peritos:
Ars noua Germano venit ab ingenio.

Wimpfeling c. 65. Polydor. Virgil. l. 2. cap. 7. Sabellic. Ennead. 10. Huldericus Mutius Chronic. German. lib. Paulus Langius in Chronico Citizensi pag. 865. Zwinge Theatro & alii.

O. 1462. d 8. April. atat. 37.

GEORGIVS PVRBACHIVS.

Patria & natalis.

HIC ad limites Bauariæ & Austriæ, anno à Christo to, *millesimo, quadringentesimo, vicesimo tertio,* die *trig mo* Maij, hora post meridiem tertia, editus; qua erat inge felicitate, atque in literarum studio adsiduitate, omnes quæ humanitatem pertinent artes, quanquam aspero adhuc & n seculo, promptê hausit. Itaque & Philosophicis doctrinis celluit; & in Mathematicis omnes sibi συγχρόνους multis pa sangis anteiuit.

Ingenium & Studia.

Docet Viennæ.

Exin *Vienna* Austriæ cum professio Mathematum ordi ria ei fuisset demandata: magna cum laude disciplinas abst siores ibi instaurauit; atque tandem rediuiuas à mortuis q si in lucem reduxit. Fuitque magnum Purbachij tunc nom non solum apud nostræ nationis homines; verum etiam ap exteros: ac ingenium eius & Galli & Itali admirati sunt. N admirari hi solum: verum & *Frederici* III. Augusti præcl in Purbachium extitit munificentia; *Purbachium Ladisl* Pannoniæ rex astronomũ sibi è non multis delegit: *Purba* *um,* Cardinalis D. Petri ad vincula, in familiam suam rece vnice voluit: *Purbachium Ioannes* Varadiensis Episcopus e mic dilexit; & Mathematicis, quibus delectabatur, studi præceptorem operauit.

Fama Purbachii, & æstimatio.

Bessarion in Italiam pellicit Purbachium.

Apud *Bessarionem* verò Cardinalem, qui legatum Vien

si

sub id tempus forte agebat, magna inprimis in æstimatione est habitus. Hic ad suos rediturus, indignumque arbitratus tantum ingenium apud nostros subobscure agere; secum in Italiam, studiorum nempe tunc parentem, vt proficisci vellet, tandem persuasit. Ergo dum ad iter se parat, DEO ita disponente, morbo victus, viam vniuersæ carnis ingreditur *Viennæ* Austriacorum, anno *sexagesimo secundo*, supra *millesimum quadringentesimum* die *octauo* Aprilis, ætatis *trigesimo septimo*; relictis post se discipulis innumeris, quorum primus *Ioannes Regiomontanus* ὁμότεχνος qui γνήσιος se eius discipulum deinceps re-ipsa luculente demonstrauit, vti mox dicemus.

Purbach. abitum dum molitur, moritur.

Reliquit *Purbachius* varia ingenij perspicacis monumenta; quæ diligentia *Andreæ Stiborii* ad posteros peruenerunt; inter quæ *theorica Planetarum* eminent, opus vere insigne; quod & superiori, & nostro seculo passim publica Academiarum auditoria personat. Prudentissime enim in epitomen contraxit Ptolomæi doctrinam, de omnium orbium cælestium motibus; vt Philomathematicis aditum ad integras disputationes patefaceret. Prodest enim ad longas & difficiles controuersias afferre summam negotii, velut argumentum. Atque cognitis elementis istis; planetarum motus ex tabulis, ad id compositis, computari facile possunt. Calculauit & *Almanach* pro annis pluribus: fecit *sphæras solidas*; & alia instrumenta complura. De reliquis videantur bibliothecæ. *Philippus Melanchthon, Gesnerus in bibliotheca, Zwingerus in theatro, & alii.*

Scripta. Theorica planetarum.

Compendia antiqua prosunt.

IOANNES MVLLERVS REGIOMONTANVS.

O. 1470. æt. 34. vel 41. vt quidam volunt.

NAtus est Iohann. Müllerus, dictus Regiomontanus, in oppido Franciæ, cui nomen est Mons regius. Parentes eius tradunt fuisse honestos, & facultates habuisse mediocres; vt sunt res in nostris municipiis; vnde vtcunque liberos educare & erudire potuerunt.

Patria Regiomontani. Parentes.

Cum autem res ostendat, ingenia sumere impetus aliquos à cælestibus caussis: operæ precium videtur, recitare tempus, quo in lucem editus est, & siderum positum, quæ nascenti fuserunt. Natus igitur est Regiomontanus iuxta vulgatam numerandi rationem, anno *millesimo, quadringentesimo, sexto & tricesimo*, die *sexto* Iunii, *quarta* hora post meridiem, minutó quadrages. Fuit horoscopus 15. gradus Scorpii; Sol, Luna, Mars, & Mercurius simul in Geminis: quod signum minime significat feritatem, sed naturam moderatam, docilem,

Thema genethliacum Regiomontani.

& disciplinis idoneam: in qua cum & lumina conuenerint, & Mars, & Mercurius: fuit ingenium neque hebes neque segne, & bonitatem temperamenti augent Iupiter in Libra, & Venus in Cancro. Sed eruditi vident, qui positus vitae minitentur.

Labores & opera Regiomontani.

Fuerint autem laeta sane naturae semina, fuerit ingenium docile & acre: tamen sine afflatu diuino, nec tot tamque varias artes penitus percipere, tot linguas discere, tantos perferre labores discendi, docendi, fabricandi machinas, spectandi stellarum loca, scribendi eruditissimas enarrationes, euoluendi tot labyrinthos, edendi tabulas tum suas tum alienas, item ephemerides: haec inquam omnia praestare non potuisset, praesertim in tam * *breui vita curriculo*: nisi illa mentis & pectoris incendia DEVS & fouisset & adiuuisset: vt solet immensa bonitate ad restituendas & conseruandas artes vitae necessarias, in omni genere subinde excitare & adiuuare artifices. Profecto DEI aeterni, qui fons est omnis sapientiae, beneficium est artium & doctrinarum in genere humano conseruatio. Vult autem ad suam liberalitatem mediocrem etiam in nobis accedere diligentiam & sedulitatem: vult non fastidio ac contemptu abijci sua munera, quod in parabola de negociantibus etiam in argumento grauiore significatur. Nec absurde dictum est à Platone: ὡς Θεὸς μὲν καὶ καιρὸς τἀνθρώπινα διακυβερνῶσι ξύμπαντα ἡμερώτερον μὴν τρίτον ξυγχωρῆσαι, τούτοις δεῖν ἕπεσθαι τέχνην, id est: *Deus quidem & occasio vniuersi operis summam gubernant: sed tamen mitius est concedere tertium artem videlicet quoque adiungendam esse.* Vt in nauigiis tempestas dominatur: tamen non sint ociosi remiges: ita & nos dona diuina reuerenter habeamus & quantum possumus diligentia tueamur ac augeamus, vt scriptum est: *hoc flagitatur, vt fideles simus.*

** Triginta quatuor annorum, & quod excurrit.*

Ingenij bona sunt excolenda.

Plato l. 4. de legibus.

Itaque & Regiomontanus, etsi ei Deus ingenii & corporis vires discenti necessarias dederat: tamen adiumenta non neglexit, non vt multi voluptates aut diuitias sectatus est: sed omnibus ingenii atque animi viribus ad studia incubuit, vbique eruditos quaesiuit, quorum sapientia erudiretur: & quantum potuit suis laboribus artes illustrauit. Postquam primum in patria Grammaticen didicit: puer adhuc venit in Academiam Lipsicam: vbi Dialecticen & elementa Sphaerica auidissime arripuit. Sed natura, flagrans discendi cupiditate, requirebat huius studii duces, ac socios pulcherrimi laboris: & Viennam audierat praecipuum esse domicilium eius philosophiae. Quare in Austriam admodum adolescens proficiscitur. Ibi inuenit *G. Purbachium Bauarum*, ingeniosissimum virum, & aetate ac autoritate florentem. Hic com-

Studia Regiomontani.

G. Purbach. praeceptor Regiomontani.

complexus Regiomontanum, cum naturæ vim & voluntatem adoleſcentis conſideraſſet: non ſolum hortator, ſed etiam dux fuit in ipſa adyta ſacratiſſima harum artium. Sic *Thaletem*, *Mitonem & Eudoxum* erudierunt ſacerdotes Ægyptij, *Eudoxus Platonem*. Sic antea *Atlas* dicitur *Oroni* hanc doctrinam tradidiſſe: imo ſic longæui illi primis mundi temporibus *Adam*, *Noha*, *Sem*, *Ioſeph* poſteris hanc doctrinam tradiderunt, ac poſſeſſio eius in Ægypto retenta eſt inde à *Ioſephi* ad *Ptolemæi* vſque ætatem & aliquanto amplius, plus duobus millibus annorum.

Artes ab aliis ad alios propagantur.

Cum autem Regiomontano ſumma eſſet familiaritas cum Purbachio, & aſſidua ſententiarum collatio circiter decennium: multas obſcuras materias, vt fit σιω' τε δυ' ἐρχομένω, illuſtrant, vel obſeruant motus, ac deprehendunt, Martis motum non congruere ad tabulas: ſed duorum nonnunquam graduum errorem eſſe. Incipiunt igitur tabularum emendationem.

Forte autem *Beſſarion*, vir Græcus doctrina excellens, cum eſſet Cardinalis, tunc ad *Fridericum* Imperatorem legatus erat. Is cum de Ptolemæi doctrina *Purbachium* multa ſciſcitatus eſſet, & dexteritatem eius in explicando admiraretur: petiuit ab eo, vt epitomen componeret eius libri, cui titulus eſt, μεγάλη σιωτάξις. Id opus interruptum morte Purbachij Regiomontanus abſoluit: quia, vt ipſe narrat, moriturus Purbachius inter extrema mandata id petiuerat.

Beſſarion legatus ad Cæſarem.

Epitome Purbachii in μεγάλην σιωτάξιν Ptolemæi.

Qua in re valde mirandum eſt, tunc ſine Græcis fontibus ſententiam eos ex illis Arabicæ verſionis tenebris eruere potuiſſe. Id vero fieri nequaquam potuiſſet: niſi propter magnum vſum in toto illo artium orbe, demonſtrationes eis obuiæ & faciles penetrabiles fuiſſent. Sed tamen hocipſum opus Regiomontanus poſtea Romæ, cum Græce didiciſſet, & Theonem contuliſſet, emendauit. Extat etiam *epiſtola Regiomontani*, plena pietatis, in qua Purbachij præceptoris mortem deflet: & eius ingenium ita prædicat, vt omnibus ætatis ſuæ Mathematicis anteferat.

Epiſtola Regiomontani de morte Purbachii.

Inceſſerat autem vtrique cupiditas adeundæ Italiæ *Purbachio & Regiomontano*: tum vt doctos viros, inter quos [illegible], audirent; tum vt Græcæ linguæ, in qua fontes earum artium contineri ſciebant, operam [illegible] Ptolemæum ſua lingua loquentem intelligerent, ei[illegible]que hortator *Beſſarion*, vt ſecum proficiſcerentur. Narrat Regiomontanus, ſe adoleſcentem, cum videret duos ingenioſiſſimos viros, *Purbachium & Franciſum Mantuanum*, in verſionibus Ptolemæi hærere propter inſcitiam Græcæ linguæ: valde doluiſſe, quod

Græca linguæ ſtudium.

fontes inspicere non posset, nec Græcæ linguæ præceptores haberet: eam quoque ob causam decreuisse aliquando Italiam adire. Mult[illegible] adolescens, in versione descriptionis Danubii [illegible] est. Nam cum in textu sit *en gowi*, quæ est meatus, vbi influit alius amnis; vt ad Patauium Oenus [illegible] Danubium: vertit [illegible] interpres multis locis scissiones: quasi cætera flumina sint Danubij brachia. Simili hallucinatione descriptio Padi obscurata est. Sed Purbachij consilium de hac peregrinatione mors immatura anteuertit: quo tamen [illegible] Regiomontanum mouit, vt facilius Viennam relinqueret.

[illegible]

Comitatur igitur *Bessarionem*, redeuntem in Italiam, cum iam non procul à tricesimo anno abesset. Romæ cum *Trapezuntio* [illegible] congressus est: lustrauit & Bibliothecas, quæ magis accenderunt eum, vt Græcæ linguæ operam daret. Ardens itaque ea cupiditate multa sua manu descripsit, & Ptolemæi libris [illegible] familiares lectione assidua fecit. Tunc & dialogum contra Cremonensis Theoricas scripsit. Aliquanto post Ferrariam se contulit, vbi tunc erant *Blancinus* & *Theodorus Gaza*, & *Guarinus*, qui ibi Græce docebat. Hic nauauit egregiam operam in Græca lingua, amplius anno: tantumque didicit, vt [illegible] Græcè scriberet, qui adhuc extant; & expedite [illegible] in philosophis Græcis posset. Hic etiam Ptolomæum [illegible] Theonis commentarios conferre cœpit. Aliquantò pòst [illegible] *Ferraria* venit in Academiam *Patauinam*: vbi à philosophiæ studiosis rogatus, *Alfraganum* publicè enarrauit. Ex[illegible] recitata: in qua non solum disciplinas prædicat [illegible] eodem celebrat Mathematicos, qui tunc in Italia [illegible] fuerunt: & quos sibi deuinxerat amicitia propter [illegible] studiorum & virtutem.

[illegible] enarratione Alfragani, cùm iam Bessarion ex Græcia rediisset: contulit se Regiomontanus Venetias Anno 1464. Hic & librum *de triangulis* magna diligentia conscripsit, & Refutationes *quadraturæ circuli*, quam *Nicolaus Cusanus* demonstrasse [illegible]. Romam postea rediit: vbi libros Græcos & Latinos partim sua manu descripsit: pinxit enim literas [illegible] & venustate & facilitate magna: partim magna [illegible] describi curauit. Hic & certamina ei cum *Trapezuntio* [illegible] hallucinationes, cum Theonem reprehendisset, ingenue refutauit.

Peragrata Italia rediit *Viennam*: vbi etsi docere cœperat: tamen euocatus à rege *Matthia*, & ab episcopo Strigoniensi, magnis ab vtroque præmiis [illegible] est. Rex etiam ei pensionem annuam decreuit *aureos* Hungaricos *du[illegible]*. Hic & regi & episcopo instrumenta fabricauit ad obseruandos motus.

Peregrinatio[illegible]
Regiomontanus Italiam cum Bessarione proficiscitur.
Ferrariam se confert.
Inde Patauium [illegible] *Alfraganum.*
De triangulis liber Regiomontani.
Romam redit.
Trapezuntium refutat.
Viennam Austriæ redit.
A rege Matthia euocatur.

tus. Nam episcopi magna erat eruditio in his disciplinis. Et rex, quamuis nemo principum eius ætatis bellicosior erat: tamen non erat rudis doctrinæ de motibus cœlestibus. Et Regiomontanum tanti fecit: vt crebrò ipsum eruditorum colloquiorum causa mensæ suæ adhiberet. Narrant & grauissimo morbo seruatum esse Mathematici consilio. Nam cùm Medici nullam in humoribus causam morbi deprehenderent; ac animaduertissent, tantum mirificum esse languorem cordis: Mathematicus monuit, propter Eclipsin, quæ minata fuerat regis vitæ, hanc imbecillitatem virtutum vitalium extitisse; nec causam in humoribus quærendam esse: sed tantùm cordis vires rebus suauibus fouendas. Ita rex conualuit.

Mathematici consilio morbo liberatus rex Matthias.

Eo tempore Regiomontanus & episcopo illi *tabulas directionum* conscripsit: quarum initia etiamsi ab aliis sumsit: tamen magna pars lucubrationis huius est ipsius propria. Et hæc laborum communicatio iusta, & laude dignissima est: priores artium semina tradere posteris, & posteros ea fideliter conseruare & illustrare.

Tabula directionum Regiomontani.

Eo ipso tempore rex Pannoniæ *Matthias* bellum mouit aduersus Bohemos: quæ res multarum vicinarum regionum tranquillitatem turbauit. Bohemi partim Casimirum, Poloniæ regem accersebant: partim regnum duci Saxoniæ Alberto tradere conabantur: partim inuitabant Matthiam: qui, vt erat acerrimus, anteuertit cæteros. Cùm igitur Pannonia, Austria, & tota vicinia, plenæ essent tumultuum: *Regiomontanus*, tranquillam sedem studiis suis quærens, anno 1471. *Noribergam* se confert. In hac vrbe vt mallet reliquum suæ ætatis consumere, ipse has causas recitabat: *quòd* artifices ibi essent idonei ad fabricandas machinas, huic arti necessarias: deinde *quòd* per mercatores facilius in alias regiones inde literas transmittere posset. Cùm enim iam præclarè instructus esset doctrinâ, & cæterorum iudicia explorasset, & se, quantum potuit, ad Mathemata illustranda & propaganda præparasset: constituerat, & veteres scriptores edere, & suas enarrationes publicare. Ad hanc rem instruxit officinam typographicam, & nomenclaturam proposuit librorum, quos editurus erat, quæ adhuc extat. Et quidem auspicato exorsus est ab editione Ephemeridum annorum triginta: fuitque tam gratus labor eo tempore; vt *singula exemplaria duodecim aureis* Hungaricis venderentur, & quidem appeterentur ab omnium gentium hominibus. Nemo Italus, Gallus, Pannonius, Sarmata, aut Germanus, simile calendarium viderat. Veneti etiam in Græciam inuehebant. Cyclopes enim sunt; qui harum artium studia vel oderunt, vel contemnunt. Edidit & commentaria subtilissima in μεγάλην σύνταξιν Ptolemæi, quam *Almagestum* vocan-

Noribergam concedit ob bellicos tumultus.

Instruit officinam typographicam.

Ephemerides Regiomontani quartis vendita.

Almagestũ Ptolemai quartis venditum.

cant. Quod opus Græcum à Bessarione Cardinale, natione Græco, acceptum, Noribergam attulit: vnde traditum est typographo. Id opus Bessarion tanti fecisse fertur; vt vnâ totâ prouinciâ æstimare non dubitarit: quod in epistolâ nuncupatoriâ ad Senatum Noribergensem Ioachimus Camerarius testatus est.

Bernardus VValterus.

Sumtus autem ad instruendam officinam typographicam præcipuê contulit *Bernardus VValterus*; è cuius familiâ Walteri sunt, in Saxoniâ non ignoti: qui & facultates habebat amplissimas, & colebat doctrinæ cœlestis studia. Inuitauit idem & aliorum multorum ciuium voluntates; vt has disciplinas degustare & cognoscere inciperent. Hæc seminaria huius doctrinæ primùm Noribergæ sparsa sunt. Quare vsque ad hæc tempora eâ in vrbe magis harum artium studia florent: quàm in plerisque Academijs. Et sapientissimi Senatus consilio stipendium certum artium studiosis constitutum est: vt ad earum cognitionem iuuentus assuefiat. Ac postea multorum ibi studia excitauit vir doctus & honestissimus *Ioannes Schönerus*.

Noribergenses Philomathematici.

Regiomontani scripta.

Vide autem quantam rem molitus sit Regiomontanus. Nouas versiones instituit *Ptolemai*, magnæ constructionis & Geographiæ. Adornabat & suarum emendationum confirmationes. Obiter & aliæ naturæ opera scrutatur & patefacit. Inquirit quàm altê vehantur supra terram vapores: & mirabili solertiâ deprehendit, non ampliùs *duodecim milliaribus Germanicis* eos ab horizonte distare. Legimus autem eo tempore duobus continuis annis 1471. ac rursus 1472. arsisse duos cometas: quos tanta siccitas secuta est; vt fluminum & fontium venæ exaruerint. Nominatim etiam narrant, multorum oppidorum conflagrationem secutam esse. Et dimicarunt inter se de Bohemiâ Hungari & Poloni: & Mahometes Turcicus tyrannus in Europâ Walachiam occupauit; in Asia Trapezuntinum regnum: vt alia omittantur.

Vapores quã altè supra terram vehantur.

Duo cometæ duobus continuis annis.

De loco & magnitudine cometarum.

M. Christianus Mathemat. Erfordia.

Cùm igitur Regiomontanus sciret, non sæpe duobus continuis annis incensos esse cometas, & moueretur magnitudine euentuum, qui secuti erant: edidit *mirandum opus de vero loco & magnitudine cometarum*. Fuit eodem tempore Erfordiæ vir doctissimus in his disciplinis, M. *Christianus*: cui quantum tribuerit Regiomontanus, ex eius epistolâ apparet, in quâ scribit; *se molientem editionem vtilium scriptorum, hanc ob causam libentiùs migrasse Norribergam; ne procul ab ipso abesset, quòd maximê se ab eo adiuuari, & iudicio ipsius censurâq; in multis materiis vti cupiat.* Laudandus nimirum artificis præstantissimi candor; quòd alienus fuit ab obtrectatione, & â maleuolentiâ erga suæ artis professores: & quæsiuit proculdubio seriò sui

pulcer-

pulcerrimi laboris socios, & magni artificis censuram.

Grata fuerat Romæ inprimis editio Ephemeridum: & viri docti, qui eius ingenium & eruditionem norant: in Italiam eum retrahi cupiebant; vt frui eius doctrinâ possent. Hi sunt hortatores, vt Pontifex *Sixtus* eum Romam accersat: & causa recensetur, quòd *de emendatione calendarii* deliberationes futuræ essent. Etsi autem ægrê patiebatur auelli se Regiomontanus ab officinâ, & â Ptolemæi editione; & præsagiens suam mortem, vt narrant, querebatur, se grauatim hoc iter suscipere: vicit tamen Pontificis autoritas. Et causa proposita erat, quæ virum cupientem vtilitati communi seruire, mouebat. Sciunt enim omnes, quantum prosit, habere rationem anni rectê ordinatam & emendatam. Huic negotio tanto tamque vtili deesse noluit. Credibile est etiam, eò minùs abhorruisse ab hoc itinere: quia expetebat eruditorum colloquia, & inuitabant eum bibliothecæ.

Romam reuocatur à Pontifice Regiomontanus.

Redit igitur Romam: vbi cùm non diu fuisset, mortuus est anno* millesimo, quadringentesimo & septuagesimo. Quis autem non doleat, tanto ingenio non contigisse vitam longiorem, præsertim molienti res vtilissimas? Extinctus est enim cùm iam ingressus esset * quartum & trigesimum annum. Fama est, venenum ei datum esse à *Trapezontii* filiis, quia & versionem Ptolemæi taxauerat, & errata in commentario & reprehensiones Theonis refutauerat. Ac genesis non solùm hominem βιοϑάνατον significat; sed etiam ingenuum & pugnacem. Quare fortassis ei linguæ libertas nocuit. Sed quoquo modo extinctus sit; mors immatura fuit, ac etiamnum lugenda; propterea quòd iis operibus, quæ iam inchoarat, carendum est.

Vbi moritur.

** alii 1477. vt Bucholzerus: alii 1489. vt Crentzheim.*

** alii 41.*

Veneno extinctum fama est.

Mores Regiomontani.

Non prætereundum est autem, quòd ad tantam eruditionem, & ad alias virtutes adiunxit pietatem erga Deum: ac vt verâ agnitione eum & inuocatione coleret, *nouum Testamentum* integrum Græcè suâ manu elegantissimè descripsit: quem codicem *Melanchthoni Schönerus* inter alia eius monumenta monstrauit. Et consentaneum est, tales viros, qui vbique vestigia diuinitatis impressa rerum naturæ vident; & propter eruditionem attentè considerant: his testimoniis valdè moueri, vt multò firmiùs statuant, hunc mundum ab æterna mente architectatrice conditum esse & gubernari; quàm alios homines, alienos ab hoc studio considerandi tam multa & illustria vestigia Dei in natura. Equidem pia mens non potest non cohorrescere, quòd cùm tam multis testimoniis verissimè ostendat Devs se propè adesse, & spectatorem ac iudicem esse omnium nostrarum actionum: tamen eum pectora nostra languidiùs metuunt, & non ardent fiduciâ eius. Quaqua te vertis in hac

Virtutes, Pietas, N. Testam. sua manu descripsit.

Naturæ consideratio inuitat ad pietatem.

in hac tota rerum natura, vel cœli figuram, motus, & harmoniam cum elementis considerans, vel mirandam artem in opificio nostri corporis, & terræ fœcunditatem intuens: ordo in omnibus rebus clamitat, esse mentem æternam architectatricem. Et hæc agnoscenda est, vt se in Ecclesia patefecit. Quod cùm fecerit Regiomontanus, nunc eum existimemus, & in ipso DEO cernere ideam totius mundi, & causas, cur hoc modo omnia condita sint: & coràm aspicere cœlestia corpora, & sæpe cum primis patribus de inuentione harum artium, & ipsorum obseruationibus, tanquam συμφιλοσόφοις dulcissimè colloqui, & Deum autorem celebrare.

Bibliotheca Regiomontani à VValtero emta.

Bibliothecam Regiomontani Walterus ille ciuis Noribergensis, de quo antea, redemit: quo mortuo asseruari reliquias Senatus ibidem curauit: ex quibus vir doctissimus Schonerus quædam vtilia scripta edidit: sed plura alia & longè vtiliora haberemus; nisi tristi fato autor ante tempus extinctus esset. *Ex tomo 3. declamat. Melanchthonis.*

ALEXANDER HEGIVS.

Floruit circa an. 1483.

Præceptor Hegii Agricola.

Hegius scholæ Dauentriensi præficitur.

Alumni illius scholæ.

ALEXANDER HEGIVS Westphalus fuit, in diœcesi Monasteriensi ex pago Heck propè Horstmariam, natus. Præceptorem nactus est *Rodolphum Agricolam*, linguarum & scientiarum omnium eruditum virum; cuius magistri non degener ipse exstitit discipulus. Ludo Dauentriensi, omnium eâ ætate in illis gentibus celeberrimo, præfectus, *triginta ipsos annos* magna cum laude eum rexit. Nam ipso docente ibi, illa schola, ante Monasteriensem, velut seminarium fuit politiorum literarum & linguarum; quas illius alumni, *Erasmus Roterodamus, Iohannes Murmelius, Hermannus Torrentinus, Hermannus Buschius, Iohannes Cæsarius Iuliacensis, Conradus Goclenius Padebornensis, Iacobus Montanus Spirensis, Ioan. Peringius, Gerardus Listrius, Matthæus Frissemius*, & alii; longè lateque, in tota Germania & Belgico propagarunt. De Erasmo quod Dauentriæ contigit, hoc memoriâ dignum est. Venit aliquando *Rodolphus Agricola* in Hegij scholam: ibi cum ei discipulorum scripta Hegius monstrasset: prætulit *Rodolphus* Erasmicum scriptum cæteris propter inuentionis acumen, orationis puritatem, & figuras, seu flosculos aptè interspersos; eoque adeò delectatus est, vt accersito ad se Erasmo, dixerit. *Tu eris olim magnus: quod omen eum minimè fefellit.* Facit huius Hegij non vno in loco epistolarum * honorificam mentionem Erasmus.

Agricola de Erasmo præsagium.

** Vide & in vita Agricolæ.*

Hoc *David Chytræus* confirmat; *Alexandrum Hegium & Ro-*

dolphum

Alex. Hegius & Rodolph. Langius ex Westphalis primi literarum instauratores.

d[illegible] l h[illegible]m *Langium*, Monasteriensium ac Westphalorum primos fuisse; qui in Germania poëmatis elegantibus editis clari sua ætate fuerunt; & meliorem discendi ordinem, & puriorem Latinæ orationis formam monstrarunt. Tanta enim elegantia Hegius veterum expressit dicendi stylum; vt Erasmi iudicio, si desit carmini titulus; in autore facilè erraueris, nec alius in prosa fuit, nec Græcarum literarum ignarus.

Hegii cupiditas discendi.

Idem Hegius adeò fuit φιλομαθὴς, vt etiam tùm, cum Rectorem scholæ Dauentriensis ageret, non dedecori sibi duxerit, ex Agricola, quæ ignoraret, aut de quibus dubitaret, sciscitari ac discere; sæpiùs etiam rogare, vt literis suis limam adhiberet. Fecit id Rudolphus candidè, &, qua fuit modestia, eandem censuram ab Hegio petiit. Explicat ipsi Agricola in epistola quadam; quid inter *m[illegible]run* & *h[illegible]strionem* sit discriminis, item quid *pers[illegible]*, & vnde dicta: tum quid *scurra, parasitus, nebulo, nepos*; vnde αὐ[illegible] dicatur: quid *aurora*, quid *vespera*, quid *t[illegible]grum* [illegible]*ser*, *d[illegible]æ[illegible]sis*: docet, rectius dici: *vt plura paucis c[illegible]plectat*, quàm *vt plura breuibus complectat*; monet, Latinius dici: *[illegible]ra [illegible] post quantum tempus rediturus*: quàm *quanto tempore*, &c. Vnde tùm ardor proficiendi, tùm candor in communicando, & animorum, studiorumque societas elucet.

Scripta Hegii.

Scripsit multa, quæ maxima ex parte dicuntur post eius mortem prodijsse, vel inuito illo edita esse: vt sunt *dialogi mul[illegible] [illegible]*, [illegible] & *[illegible] grammat[illegible]* ad sanctos, quæ in bibliotheca à Gesnero recensentur. Confectus senio sacerdos est factus [illegible]auentriæ. [illegible]nter alias virtutes, quibus à [illegible]E[illegible]O ornatus fuit, celebratur eius liberalitas in pauperes scholasticos: quos & ope & opera pro virili iuuit. *Ex [illegible]pist[illegible] [illegible]gri[illegible]ola, & [illegible]hytræ: Saxonia.*

RODOLPHVS AGRICOLA.

O 1485. d. 28. Octob. ætat. 42. mens. 2.

AGricolarum familia apud Frisios inter honoratiores semper habit[illegible] est [illegible]x hac vir incomparabilis *Rodolphus Agrico*[illegible] originem duxit propè* [illegible]roningam, nobi[illegible]m illam Frisiorum metropolim circa annum 1442. natus, ibi[illegible]demque educ[illegible]s.

**Pago nomē est Bafflon duobus milliarib. Groninga d.ſt. Suffrid.*

Educatio Agricolæ.

I[illegible] ipsa infancia haud obscura ingenij ac memoriæ specimina [illegible]di[illegible]: cum l[illegible]ellis & c[illegible]a[illegible] [illegible] delectari: & [illegible]quoque [illegible] balbutiens lingua felici [illegible] exprimeret. Puer admodum in ludum literarium miss[illegible] non solum coætaneos, ve[illegible] etiam multos natu maiores [illegible]do præcu[illegible]: ita v[illegible]ludi[illegible]agister, si quis ignauiæ tarditatisque arguendus esset, Rodolph[illegible] [illegible]ritatem, studium, diligentiam illi ob oculos poneret.

Studia & felix ingenium

Breui

Louanium Academia celebre.

Breui itaque in Grammaticis tantum profecit; vt præceptoris iudicio aptus haberetur, qui ad Academiam aliquam celebriorem mitteretur. Eo tempore *Louanii*, quæ est Brabantiæ primaria ciuitas, bonæ artes, vocatis ad hoc amplis stipendiis doctissimis quibusque Philosophiæ professoribus miro studio docebantur. Præterea adolescentum mores ingenti cura formabantur ea ratione; vt propius ad seueritatem, quàm ad indulgentiam accederetur. Qua re factum est, vt tota ferè secunda Germania, vna cum bona Galliæ Belgicæ parte, cùm adolescentes *Lutetiæ Parisiorum*, & *Coloniæ* [illegible] licentius lasciuiusque viuere didicissent, inde auocatos Louanium, tanquam ad quoddam bonorum morum, solidæque eruditionis, emporium mittendos censeret.

Eò Agricola mittitur.

Venit ergo & *Agricola* Louanium, nomenque dedit inter eos, qui in pædagogio, vt loquebantur tunc [illegible], deinde *Falconis* instituebantur. Hic vix dialectices elementa degustarat, & mox commilitones, stupentibus præceptoribus, præuertere cæpit. Quæ à magistris audiebat; non tantum memoriæ, sed literis etiam commendabat. Puer enim didicerat illud Ciceronis: *Stylum esse optimum dicendi magistrum.* Erant tum Louanii nonnulli, qui Latinæ dictionis puritatem amare cæperant. His se Rodolphus fato quodam familiarius adiungebat; suffuraturque nonnihil tempusculi, quo ab Aristotelicis laboribus vacans *Ciceronem Quintilianumque* legendo percurreret.

Studet generi orationis elegantiori.

Agricolæ ratio disputandi.

In scholasticis disputationibus sedato animo, ore verecundo aduersariorum argumenta semel atque iterum repetebat, singulasque partes accuratè introspiciens, summa arte, si quid refellendum esset, refellebat. Sua verò neruosè, acriter, magna certæ victoriæ spe, & proponebat, & defendebat. Præceptores quoque quæstionibus quibusdam contra receptum Aristotelicum docendi ordinem interdum exercere solebat. Meditabatur enim adolescens ex obseruatione Ciceronis & Quintiliani ea, quæ hodieque magna eruditorum approbatione leguntur.

Posthæc in examine & censura eruditionis publica, inter multos [illegible]titores modestia ac liberalium artium cognitione antecelluit, primasque magisterii artium, quod summi honoris est [illegible], obtinuit. Mox cepit Rodolphi Frisij nomen per totam Academiam finitimasque ciuitates diuulgari. Ac potuisset docendi conditiones adipisci honestissimas: si nō diuinus egregii adolescentis animus ad altiora anhelasset.

Gallicam linguam vsu discit.

Cùm in pædagogio illo inter Belgas, qui Gallica lingua vtebantur, & ad Musicen natura propensiores erant, habitaret: Gallicam linguam ita didicit, vt Hannoniorum simplicem

rusti-

rusticitatem deuitaret; aulicamque eius linguæ elegantiam feliciter imitaretur.

Musices verò ea fundamenta iisdem annis iecit: quibus absolutam eius artis peritiam postea superstruxit. Canebat enim voce, flatu, pulsu. Literas pingebat elegantissimè, à quarum pictura ad ipsam pictoriam artem, non sine maxima laude aditum sibi parauit.

Musices peritia.

Καλλιγραφία.

Louanii vixit honestissimè ab omni compotatione ac comessatione, contra gentis suæ morem, alienissimus. Tantus erat in eo bonarum literarum amor, tam indefessum studium: vt turpis Veneris fornices & lustra ne nouerit quidem.

Modestia & temperantia.

Cùm autem nihil esset antiquius ei; quàm vt ad veram politæ doctrinæ gloriam perueniret: relicto Louanio *Gallias* adijt; vt vel ibi disceret, quod sibi deesse sentiebat. Hinc in *Italiam*, vbi, capto * *Byzantio*, à Græcis exilibus philosophiam & eloquentiam audierat renouari, profectus, Græcè Latineque discendo pariter atque docendo tantum nominis est adeptus: vt Italorum nonnulli inuiderent, alii dolerent, deflerentque, Latij gloriam in Germaniam penitiorem iam mox demigraturam. *Ferrariæ* vno atque altero anno, nimirum millesimo quadringentesimo septuagesimo sexto, & sequent. loci amœnitate, studiosorum ac nobilium quorundam Musicorum frequentia, ipsius quoque principis, *Herculis Estensis*, Ferrariensis ducis, liberalitate detentus est.

In Gallias abit.

Mox & Italiam.

* *An. 1453. d. 29. Maii.*

Agit Ferrariæ.

Hercules Estensis.

Ibi *Theodorum Gazam*, Aristotelis scripta enarrantem, diligenter audiuit: magna cum laude ingenij acuminis & dexteritatis disputauit: enarrauit vtriusque linguæ autores; habuit publice orationes magna cum auditorum approbatione. Et verò tunc non fuit exigua laus homini Germano, non solùm eruditione & genere sermonis; sed etiam venustate actionis satisfacere Italiæ, morosè ac fastidiosè iudicanti. *Erasmum* accepimus, sæpe in Italia rogatum fuisse; vt specimen suæ eruditionis ac facundiæ prælectione publica præberet: sed, vt hac in re amicis morem gereret, adduci nunquam potuisse; veritum ne ab Italis pronunciatio hominis Germani rideretur. Sed Musicæ naturæ ad actionem & pronunciationem aptiores sunt cæteris.

Docet & perorat ibi, cum Italorum applausu.

Redijt tandem in patriam: ibique honestissimis officiis Rodolphum suum honorare ac detinere prudentissimus Senatus annisus est: verùm cui omnia, præter literas sordebant; persuaderi nulla ratione poterat, vt à semel adamata sapientia vel pilum latum discederet. Versatus est aliquandiu *Nouiomagi*, Batauorum ciuitate; in qua præter summos honores, amplissimum quoque stipendium facile consecutus fuisset: si Reipublicæ sese addicere vnquam voluisset.

Redit in patriam.

Vbi à multis opera eius expetita, sed frustra.

Gronin-

Groningana tamen Reipublicæ vel Syndicus, vel consiliarius fuit: cuius nomine aulam *Maximiliani I.* dimidio anno secutum se scribit: & causam quidem patriæ feliciter egisse, gratiam autem à ciuibus speratam minimè retulisse. Peruenit in aula Augusta in arctissimam familiaritatem cancellariorum duûm *Burgundiæ* & *Brabantiæ*: qui summopere conati sunt eum inserere familiæ *Maximiliani*, præmiis amplissimis propositis: sed ipse pro iudicio eorum de se honorifico gratias egit: & obligatione priori excusauit. Maluit nempe retinere quietem, & in libertate permanere. Fuit ei etiam oblata *Antuerpiæ* conditio, scholæ ibidem gubernatio, cum stipendio trecentorum Rhenensium annuorum: verum & hanc recusauit: vt rem studiis suis multum impedimenti allaturam. Crebrò loca mutabat; quod tamen non leuitatis nec inconstantiæ, sed iudicii erat. Alte enim illud Flacci infixerat animo:

Amat locorum mutationes.

Dic mihi Musa virum, captæ post tempora Troiæ,
Qui mores hominum multorum vidit & vrbes.

In itineribus vnum saltem famulum comitem habebat. *Plinii* autem *naturalem historiam* è sinu nunquam deponebat: iunioris *Plinii epistolas, Quintiliani* de oratoria institutione libros sua manu descripserat; quibus *Platonis* quædam & *Ciceronis* selectiora addiderat. Hanc bibliothecam semper circumferre secum solebat: cæteros libros apud amicos relinquere: amicorum libris bona fide vti; gratus omnibus, grauis nemini.

Libri eidem comites & cari.

Accersitur Heidelbergã à Dalburgio.

Ne perpetuò peregrinaretur, doctissimus Princeps *Ioannes Camerarius Dalburgius*, Vangionum Antistes, quem in Græcis discipulum habuerat, sua liberali humanitate tandem effecit. Cùm hoc enim ab anno 1482. partim *Haidelbergæ*, partim *VVormatiæ*, ad vltimum vitæ actum vsque vixit coniunctissimè. Scribit quidem *Rodolphus* ad fratrem *Ioannem*, se prorsus contra animum suum principiò ibi fuisse: sed vicit tandem constantia, & id quod mutare citra leuitatis notam non poterat, assuetudine iucundum reddidit. Haidelbergæ quidem vixit in ædibus viri equestri loco nati, principi suo tum, & aulicis omnibus grati, *Theodorici Pheningeri*, quam *Plinium* ipse nominat, quo & antè Ferrariæ erat familiariter vsus. Placuit ipsi multum *aula Haidelbergensis*, cùm summa principis Electoris mansuetudine, & ingenii suauitate, tum amicorum omnium modestia, concordiaque vitæ. Cumque ibi, vt fit, incideret mentio veterum imperiorum; & *Rodolphus* commemoraret vel Græcas vel Romanas historias: princeps* & verti sibi multa, non solùm ex historiis, sed etiam ex poëtis iussit: & petiuit sibi contexi integram seriem quatuor Monarchiarum. Contexuit igitur eruditissimam epitomen, ex Bibliis & *Herodoto* de Assyriorum & Persarum imperio; de ciuilibus discordiis Græ-

Aula Haidelbergensis eidem grata.

* *Philippus Elector Palat.*

Epitomen historicam contexit Agricola.

dijs Græcarum ciuitatum, ex *Thucydide* & *Xenophonte*: de Philippo & Alexandro & successoribus, ex *Diodoro* & *Polybio*: deinde lectissima quæque excerpsit ex historijs Romanis: postremo & Germanici imperij res præcipuas collegit. Ac eo in scripto non solùm res summas perspicuè narrat: sed etiam principem de plerisque monet, vnde apparet, non solùm literis, sed etiam ciuili prudentia eum excelluisse.

VVormatiæ autem etiam publicè docuit. Fuitque ei auditorium, vt illo loco, satis frequens: sed eiusmodi ferè auditores, qui propensius cuperent, quàm commodiùs possent illas literas discere.

Docet VVormatiæ.

Maxima enim pars erant Magistri, aut scholastici, vti appellabant, artium: quibus necesse fuit omne ferè tempus cauillationibus suis impendere: minimum & velut subsiciuum in studia humaniora, quæ vrgebat Rodolphus, concedebatur.

Multas præclaras orationes, & in Academijs frequentibus, & coram maximis Christiani orbis Monarchis, non minore prudentia, quàm facundia habuit. Et cùm *Haidelbergæ* consuetudo esset, plena humanitatis; vt in publicis disputationibus professores, si quando hæreret disputator, interfarentur: ipse sæpe difficiles nodos perspicuè explicauit. Consulebatur sæpe ab eruditioribus tum in Philosophia, tum in alijs artibus. Multa ex Aristotele vertebat & interpretabatur ijs, qui eius sententiam sciscitabantur. Et quia nemo tunc viderat *libros Aristotelis de animalibus*: pergratum accidebat eius officium doctioribus; si quando insignem aliquem locum inde proferebat: vt cùm de immortalitate animæ hominis disputaretur, quid sensisset Aristoteles; magna cum admiratione excepta est illa sententia prolata ex libro * de generatione animalium: Λείπεται τὸν νοῦν μόνον θύραθεν ἐπεισιέναι, καὶ θεῖον εἶναι μόνον. *Mens extrinsecus accedit, & est diuinum quid, nec nascitur ex materia corporum.* Interdum aliquid ex *Arato*, de siderum positu, ortu, & occasu, studiosis impertiebat. Nec deerat eius officium professoribus aliarum disciplinarum. Forte inciderat disputatio inter Theologos & Iurisconsultos de hoc dicto: *Frustra seruat Euangelium, qui non seruat canones Synodorum.* Hoc cùm alij ad confirmandam superstitionem in ceremonijs detorquerent [illegible] esse durius quererentur, & mitigandum aliqua interpretatione dicerent: Rodolphus admonuit; canones à veteribus vocatos Synodis tantùm articulos doctrinæ dijudicatos in Synodis; non traditiones de ceremoniis. *Verum est*, inquit, *Euangelium non seruari ab iis, qui adspernantur decreta contra Samosatenum, aut Arium, aut Macedonium facta. Nam veteres Synodi propter controuersias dogmatum conuocabantur; non de ceremoniis cumulandis. Quàm indigna vox esset dicere, Christi fidem inutilem*

Haidelbergæ quomodo versatus.

Libri Aristotelis de animalibus.

* *l. 2. c. 3.*

Aristotelis de anima hominis sententia.

& inanem esse, sine obseruatione omnium rituum humanorum! lucem & vitam aeternam in mentibus inchoatam extingui, si aliqua ridicula ceremonia negligeretur! Addebat tales ritus sępe sine vllo peccato omitti posse. Hac tam dextra interpretatione facile satisfecit omnibus. Sæpe & in iure ciuili ea, quæ ab historijs petenda sunt, explicabat interrogantibus; vt locum *de Vsuris centesimis*: item *quid sit ἐρήμη δίκη*; qui fuissent *gradus* veterum Romanorum *iudiciorum*, & talia permulta.

In Theologia quid desiderarit.

In Theologia quid desiderauerit; testatus est *Iosquinus Groningensis*; qui scripsit, se adolescentem interfuisse sermonibus Rodolphi & Wesseli: in quibus deplorarint Ecclesiæ tenebras, & reprehenderint profanationem Cœnæ in Missis, ac cælibatum: item disputauerint, de iustitia fidei, quid sit, quod Paulus toties inculcat: *Homines fide iustos esse, non operibus*: atque apertè reiecisse monachorum opinionem, quæ fingit, homines operibus iustos esse.

Mores Agricolæ.

Cætera erat vir prudens, liberæ & veracissimæ linguæ moribus grauis; à liuore, maleuolentia ac petulantia alienus. Nec solebat irritare morosos, & φιλονίκους, intempestiuis reprehensionibus, ne quid certaminum sereret in schola; sæpe recitans Græcum versum:

> Ξεῖνον δὲ οἶδα χρηστὸν, ἢ κεκραγέναι.

Iocis eruditis gaudebat plurimum: scurrantem nemo audiuit vnquam. Non vestiebatur splendide; sed honeste & iucunde. Natura negligentior, vt solet fere hoc genus hominum, ac paulò inciuilior, in conuiuijs præcipue, citra tamen cuiusquã offensam, habitus est. Cogitabundus enim mensæ innitens vngues demordebat. Puellas amare se nonnunquam simulabat: verùm nunquam deperibat. In earum gratiam vernacula lingua quædam carmina scripsit elegantissime: quæ virginibus primarijsque amicis præsentibus voce & testudine modulatissime canebat. Huiusmodi cantionibus animum intentiore studio grauatum interdum remittebat.

Studium sacrarum literarum: &

Cùm iam in ipso vigore ætatis, nec procul à quadragesimo anno abesset; & eruditionis ac eloquentiæ gloria per Germanias, Gallias, & Italiam ab optimis quibusque celebraretur: non ignorans Vir vere pius vereque Christianus illud Platonis: *Omnem scientiam magis obesse, quàm prodesse, si desit scientia optimi*: magno animi ardore sese sacris literis addixit. Has nocturna, has diurna versare manu, delitias suas ducebat: in solis his venam scientiæ & intellectus, imo fontem aquæ viuæ, salientis in vitam æternam, se reperisse gloriabatur.

Lingua Hebræa.

Verùm, vt erat iudicij exactissimi, ad sacras literas penitius intelligendas, sanctæ Hebrææ linguæ cognitionem necessariam esse, facile intellexit. Studia itaque Hebræa aggressus est; quæ primùm ei plurimum negotij, vti scribit ipse, exhibuerunt:

runt: vt ſibi videretur cum Antæo luctari. Sed poſtea nactus Iudæum, eius linguæ vtcunque peritum, paucis menſibus tantum profecit; vt aliquot Pſalmos Dauidicos in Latinam linguam citra culpam tranſtulerit. Iam totus videbatur alius factus. Immutauerat enim cor eius Verbum DEI viuum & efficax.

Iam Chriſtum Ieſum ſpirabat animus: loquebatur lingua: manus ſcribebat. Et ecce adeſt ipſe Chriſtus: qui conſecratum ſibi pectus ex hoc errorum pelago in veræ ſapientiæ portum tranſuecturus erat. Correptus itaque febri, etiam prius, quàm medicorum auxilia aduocarentur; totum ſe Chriſto Seruatori commendarat: ſuperanteq; vi morbi, animam ſuam Chriſtianâ alacritate vitæ datori Chriſto reddidit; annum quadrageſimum ſecundum egreſſus, anno Domini 1485. d. 28. Octobr. Ingenti ſtudioſorum & doctorum omnium mœrore Haidelbergæ apud Minoritas, in *habitu Franciſcano* ſepultus.

Morbus & mors Agricolæ.

Fratres habuit duos vterinos *Ioannem* & *Henricum*: quorum ille Secretarius, vt videtur, fuit Dominæ Auricenſis: hunc adoleſcentem ſtudijs informandum Hegio commendauit.

Fratres eiuſdem.

Vxorem nunquam duxit: quanquam in priore ætate ducturum deſtinarat. Sed poſteaquam incepit diligentius ſe ipſe introſpicere; auerſus eſt ab eo conſilio, non incommodis rei Oeconomicæ; ſed deterruit ipſum genus vitæ ſuæ, & animus leuiſſimis etiam curis impar, καὶ φιλήσυχόν τι τῆς φύσεως (verba ſunt ipſius epiſtola quadam ad Capnionem) ἤγε μᾶλλον ἀπραγμοσύνη, καὶ ῥᾳθυμία ἐς παντὸς τοῦ βίου. Amicos habuit præter *Ioannem Dalburgium*, hominem apprimè nobilem & egregiè eruditum, primùm Illuſtriſſimi Principis Palatini Electoris Cancellarium, poſtea Vangionum præſulem, & *Theodoricum Plenningerum*: item *Adolphum Occonem* Friſium, Auguſtanæ ciuitatis medicum, quem & bibliothecæ ſuæ heredem ſcripſerat: *Weſſelum Gansfortium*, popularem ſuum; *Rodolphum Langium*, nobilem illum Canonicum Monaſterienſem: *Iacobum Barbirianum*, muſicum nobiliſſimum: *Alexandrum Hegium*, quem Græcas literas docuerat. Hic ſæpe cum natu grandiores ad literarum ſtudia hortaretur, & ne deſperarent, admoneret; eius meminit: *Ego*, inquit, *liberalium artium Magiſter, & quadragenarius, tum quoque barbarus, perueni ad Agricolam adoleſcentem, præceptorem meum, à quo quicquid in Latinis & Græcis literis ſcio, aut alij me ſcire credunt, didici.*

Amici.

Alex. Hegius ὀψιμαθής.

Scripſit Agricola tum proſa, tum carmine multa: quæ omnia *Alardus Amſtelrodamus* in duos Tomos redegit: & excuſa ſunt Coloniæ apud Ioannnem Gymnicum anno 1539. Videatur Geſneri Bibliotheca, & alij. Lubet hìc addere elogium, quod Rodolpho poſuit Eraſmus in adagio, *quid cani cum*

Scripta Agricolæ.

Eraſmi de Agricola iudicium.

balneo: quodque hodie in editione Manutiana, ex decreto Synodi Tridentinæ perpurgata, nuſpiam apparet. Ita igitur Eraſmus: *Hoc equidem adagium eò libentius refero, quòd mihi refricat renouatque memoriam pariter ac deſiderium Rodolphi Agricolæ: quem ego virum totius tum Germaniæ tum Italiæ publico ſummoq; honore nomino: illius, quæ genuerit; huius, quæ literis optimis inſtituerit. Nihil enim vnquam hoc Ciſalpinus orbis produxit omnibus literariis dotibus abſolutius, abſit inuidia dicto. Nulla erat honeſta diſciplina, in qua vir ille non poterat cum ſummis artificibus contendere. Inter Græcos Græciſſimus: inter Latinos Latiniſſimus: in carmine Maronem alterum dixiſſes: in oratione Politianum quendam lepore referebat, maieſtate ſuperabat. Oratio vel extemporalis adeo pura, adeo germana: vt non Friſium quempiam, ſed vrbis Romanæ vernaculum loqui contenderes. Eloquentiæ tam abſolutæ parem adiunxerat eruditionem, Philoſophiæ myſteria omnia penetrauerat. Nulla pars Muſices, quam non exactiſſimè callerct. Extremo vitæ tempore ad literas Hebraicas ac ſcripturam diuinam, totum animum appulerat. Atque hæc conantem fatorum inuidia virum terris eripuit, nondum annos natum * quadraginta.*

* 43. opinor.

*Extant paucula quædam illius monimenta; epiſtolæ quædam; carmina item varii generis; Axiochus Platonis Latinus factus; Iſocrates ad Demonicum verſus; tum vna atque altera oratio, habita in publico ſcholaſticorum Ferrarienſium cœtu. Nam illic & didicit, & publicè docuit. Latitant apud neſcio quos commentarii * Dialecticæ. Verterat & Luciani dialogos aliquot; ſed vt ipſe erat gloriæ negligens; & plerique mortales alienam ſanè quàm indiligenter curare ſolent: nondum in lucem emerſerunt. Quanquam hæc ipſa, quæ extant, etſi ne edita quidem ab ipſo; planè diuinitatem quandam hominis præ ſe ferunt.*

* poſt editi.

Verùm, ne videar homo Germanus immodico patriæ ſtudio cæcutire; Hermolai Barbari Veneti de eo epitaphium ſubſcribam, elegantiſſimum profectò; & de quo dubites, vtro ſit dignius, ipſone qui ſcripſit, an hoc, quem eo exornauit. Eſt autem huiuſmodi:

Epitaphium Agricolæ ab Hermol. Barbaro poſitum.

Inuida ſuſtulerunt hoc marmore fata Rodolphum
Agricolam, Friſij ſpemque decuſque ſoli.
Scilicet hoc viuo meruit Germania, laudis
Quicquid habet Latium, Græcia quicquid habet.

Quæſo quid noſtro Rodolpho potuit amplius, aut omninò magnificentius contingere, quàm teſtimonium tam ſplendidum, tam plenum? idq; redditum non viuo, ſed iam vita defuncto; ne quis ab amore magis, quàm à iudicio profectum cauſari poſſit. Deinde ab eo viro, qui non ſolùm Italiam ſuam; verùm etiam omne ſeculum hoc noſtrum illuſtrarit: cuius tanta eſt apud omnes eruditos autoritas; vt impudentiſſimum ſit ab eo diſſentire; tam inſignis in reſtituendis literis vtilitas; vt aut à literis omnibus alieniſſimus, aut certè ingratiſſi-

inus habeatur ; apud quem Hermolai memoria non sit sacro-
sta.

His itaque tam plenis tam absoluti Viri laudibus equidem fateor,
peculiarius etiam atque impensius fauere: quod mihi admodum
ue puero contigit vti praeceptore huius discipulo, Alexandro Hegio
tfalo, qui ludū aliquando celebrī oppidi Dauentriensis modera-
ur; in quo nos olim admodum pueri vtriusq; linguę prima didici-
elementa: Vir (vt paucis dicam) praeceptoru sui simillimus, tam
lpata vita, quàm doctrina non triuialis; in quo vnum illud vel
mus ipse calumniari fortasse potuisset, quòd fama plus aequo negli-
, nullam posteritatis haberet rationem. Proinde si qua scripsit, ita
sit, vt rem ludicram, haud seriam egisse videatur. Quanquam
sic scripta sunt eiusmodi, vt eruditorum calculis immortalitatem
mereantur. Itaque in hanc digressionem non temere sum exspatia-
non vt gloriose Germaniae laudes iactarem; sed vt grati discipuli
bus fungerer, & vtriusque memoriae debitum officium vtcumque
lderem: propterea quòd alteri veluti filii debeam pietatem, al-
tanquam nepotis charitatem. Hactenus Erasmus: Cuius sen-
iae Petrus Montanus, Philosophus Platonicus & poëta Sa-
cus his verbis subscripsit; *Agricolam solum ex Germanis scri-*
ibus insolenti Graeciae, aut procaci Italiae obiicere possumus. In ora-
e enim pedestri mihi effinxisse videtur sonum Lactantii, lenita-
& rotunditatem Plinii, lumen Senecae, Tullianam quoque redo-
ibertatem, & acumen ostentat Quintiliani, vehementiamq; &
quitatem Cypriani referre videtur. Ex Geldenhaurio, & orat.
*gric. tomo 2. Philippi, & aliis.

Alexander Hegius.

Petri Montani de Agricola.

WESSELVS GANSFORTIVS.

Ob. 1489. aetat. 70.

WESSELVS cognomento *Gansfortius*, Graecis *Basilius* appellatus, *Groninga*, quae Ostfrisiorum ciuitas est, honestis parentibus circa annum millesimum, quadringentesimum decimum nonum natus; literis in patria, pro seillius barbarie, operam dedit. Cumque ingenio esset praestissimo, diligentia autem incredibili, tandem hoc assecu-est: vt non solum *Theologicae* scientiae lauream meritus; sed consultis iuxta & *medicis* doctoribus annumeratus fuerit. Postea in Graeciam profectus, Aristotelem Graecè, & quic-eo seculo in Graecia docebatur, summa industria ac labo-didicit; ibique cum eruditis, quos inuenit viris, linguae po-nùm & philosophiae gratia versatus, *Basilii* nomine, ob llentiam ingenij opinor, ab iisdem donatus est. euersus inde, Germaniae, Galliae, Italiaeque Academias strauit: in quibus linguarum Hebreae, Graecae & Latinae

Groninga patria VVesseli.

Trium facultatum doctor VVesselus.

Peregrinatio VVesseli in Graeciam.

Basilius cur dictus a Graecis.

Redit in Germaniam.

Lux mundi dictus.

ſcientia, diſputationum acumine, docendi denique dexteritate, tantam nominis famam adeptus eſt; vt *lux mundi* vulgo diceretur. Docebat enim clarius, & diſputabat euidentius; quàm reliquum profeſſorum vulgus: cum inſtructus eſſet à Logicis artibus; quæ alijs rectè explicandis comparatæ ſunt.

Docet in variis Academiis.

Docuit autem *Colonia*, *Haidelbergæ*, & *Lutetia* Pariſiorum.

Platoni addictior.

Et cum Platonicæ Philoſophiæ, vt *diuinioris atque Chriſtianiſmo propioris*, ſummus admirator eſſet; acerbius interdum in Ariſtotelem inuectus eſt; quàm teneræ ſcholaſticorum doctorum aures ferre poſſent. Hinc factum, vt & odio ab illis haberetur, qui hactenus in ſumma fuerant auctoritate, cum ſe à iuuentute deſtitui, illum coli animaduerterent; & vulgo *magiſter contradictionis* appellaretur.

Diſputandi modus.

In diſputationibus Theologicis magnos titulos Doctorum contemnebat, ſolis diuinis literis firmiter adhærens. Quare ſi quis forte inter diſputandum, vt fieri ſolebat, ei obijceret; *hoc dicit Doctor Sanctus: hoc Seraphicus*: ipſe reſpondere ſolebat: *Thomas fuit Doctor, quid tum poſtea? Et ego Doctor ſum. Thomas vix Latinè intellexit, & vnilinguis fuit: Ego trium principalium linguarum mediocrem peritiam aſſecutus ſum: Thomas vix vmbram Ariſtotelicam vidit; Ego Ariſtotelem Græcum in ipſa Græcia didici.*

Irritat monachos VVeſſelus.

Ioan. Veſalienſis.

Dauid de Burgundia patronus VVeſſeli.

VVeſſelus nō metitur preces ſphærulis.

Hac loquendi libertate incitauit aduerſus ſe Prædicatorij Ordinis Fratres, hæreticæ prauitatis inquiſitores, qui eo tempore aduerſus *Ioannem Veſalienſem* Theologum, & inſignem concionatorem, tyrannidem ſuam exercebant. Sed quo minus palam Weſſelum perſecuti ſint, in cauſa fuit reuerendiſſimus & illuſtriſſimus princeps, *Dauid* à *Burgundia*, Vltraiectinus Epiſcopus, cuius medicus tum Weſſelus erat. Verſabatur crebrò apud Canonicos, quos regulares vocant, montis Sanctæ Agnetis, non procul ab oppido Suolla. Ibi cum neque horario, neq; roſario vti eum obſeruaſſent: Interrogatus, vtrum nihil oraret? Reſpondit, ſe quidem, gratia Dei, adhuc conari, vt perpetuò orare poſſet; nihilominus tamen etſi ſingulis diebus Orationem Dominicam ſemel recitaret; ſperare, eam orationis paucitatem Deo placere.

Redit Groningam.

Ingraueſcentibus annis in patriam redijt: ibique ſcribendo ſuo more, & docendo & ſibi, & ſuis vixit. Commendatus enim fuit Virginibus ſpiritualibus Groningæ à *Dauide Burgundo* Epiſcopo Vltraiectino: cuius ad Weſſelum datæ literæ, cum aliorum quoque magnatum & doctorum virorum, ibi adſeruantur.

Ibi virginib. ſpiritualib. ſe adiungit.

Incertum tamen eſt, vtrum ipſe, an eius nomine Epiſcopus virginibus expenſas pro conuictu ſoluerit; an verò gratis ab illis alitus fuerit.

Vixit

disputatione variis argumentis, alijs inextricabilibus, eum adorti sunt: sed ex quibus Schottus se argutè expediret adeo; vt non iam tyro, sed veteranus videretur. Fama hæc ingenij eius Parisijs degentis etiam in patria Argentorati increbuit: & expectationem summam excitauit. Lutetia deinde ad suos reuersus vix tres menses ibi hæsit; cùm pater eum *Bononiam*, studiorum matrem, misit. Hic cùm primò sese poëticæ atq; oratoriæ dedidisset: adeò celeriter & feliciter eas arripuit, vt omnes in admirationē sui adduceret. Contulit se demum ad ius ciuile: in quo indefesso labore tantum profecit, vt nullus nodus in iure tam esset implicatus, quem non solueret. Inde ad ius Canonicum transiit, vt non solum ea quæ ad opes consequendas, sed etiam quæ ad animæ salutem faciunt, condisceret. In Græcis Bononiæ anno 1487. præceptorem habuit *Antonium Brixiensem*: vsusque est consuetudine ac familiaritate arctissima *Bohuslai Hassensteinii Bohemi*, quem etiam versibus celebrauit: qui ei par retulit, oratione pro ipso ad Argentinenses dicta & scripta. In patriam ex Italia reuersus Schottus, canonicus S Petri est electus quo in officio summa cū innocentia ita versatus est, vt ab omnibus præcipuo in honore fuerit habitus. Scripsit aliquot opuscula tàm metro quam pedestri sermone, vt sunt vitæ *Iohannis Apostoli, Iohannis Baptistæ & Chrysostomi* carmine elegiaco conscriptæ Item laudes *Iohannis Gerson*, & epistolæ.

Bononiam mittitur.

Ex Italia rediux Canonicus Argentinæ designatus.

Scripta Schotti.

Mores & ingenium.

In exercitationibus & studijs assiduus fuit: quippe qui nec conuiuia humanioribus disciplinis vacare passus est: Semper aliquid siue in poëtica, siue oratoria, siue in legibus proponebat: audiebat alios libenter, placideque omnibus respondebat: rectè dicta gratissimo animo suscipiebat: praua non acriter refutabat: disputantes contra se docere potius, quam vincere nitebatur. Concurrebant itaque ad eum familiares, nunc qua oratione vtendum, quærentes, nunc quibus argumentis aliquis oppugnandus esset, inuestigantes: & omnes omnia eius dicta, tanquam Apollinis oracula, obseruabant, nec vnquam cum eo quisquam collocutus est, qui non doctior discesserit. Quæ præterea eius tum in omni vita, tum præcipue in cibo potuque moderatio fuerit, vel ex eo apparet, quod in Italia, vbi etiam indigenæ aliquando aëris intemperantiam vix tolerant, adeo prospera valetudine vsus sit, vt nunquam aliquo corporis dolore affectus fuerit.

Obitus.

Cum autem in medio vitæ cursu & ipso ætatis flore esset: mors eum rebus humanis exemit, ætatis, vt volunt, anno 31. Christi vero 1491 vel 92. Argentinæ, vbi in æde S. Petri est sepultus. *Bohuslaus Hassenstein. & Pantaleon.*

Præsagium VVesseli.

Futurum enim breui; vt doctores illi irrefragabiles, cucullati, atrati, & albati, in ordinem se dignum redigerentur. Romanæ Ecclesiæ errores sæpius deplorauit; atque gratuitam nostri iustificationem per fidem in Christum, inculcauit: purgatorium & indulgentias διαρρήδην improbauit. Multa *scripsit* in Theologia; sed *quæ à Catholicis*, vt Suffridus ait, *non probantur*. Anno decimo quarto supra millesimum sexcentesimum, opera eius omnia, quæ inueniri saltem potuerunt, excusa sunt Arnhemiæ. *Geldenhaur. Nouiomag. l. 1. de viris illustribus inferioris Germaniæ; Suffridus Petr. decad. 8. de scriptorib. Frisiæ cap. 4.*

Scripta.

O. 1491.

PETRVS SCHOTTVS.

PETRVS SCHOTTVS Argentinam nactus est patriam, vrbem Germaniæ nobilissimam, sub annum Christi quinquagesimum nonum supra mille quadringentos. Pater eius fuit vir ea in Republica tum omnibus notus, summi consilij, summæque industriæ. Qui cùm ob publicas occupationes minimè ea cura, qua cupiebat, filium educare posset: tradidit eum in disciplinam grauissimo atque integerrimo viro *Iohanni Müllero* de Rasteten. Is nullum laborem prætermisit, quo discipulus ad doctrinam & virtutem institueretur. Erat inter eos certamen quoddam atque contentio. Præceptor enim diligebat eum tanquam filium: contra discipulus præceptorem non minus, quàm parentem venerabatur & colebat: dictoq; eius ita audiens erat, vt simul ac quid mandasset, dicto citiùs effectum daret. Sæpe percunctabatur ex magistro varia, & vix pro captu ætatis.

Ioan. Müller præceptor Schotti.

Postquam prima rudimenta & Grammaticen in patria didicerat: *Parisios* cum illo præceptore profectus est. Ibi quantum doctrinæ, pro eo tempore, breui consecutus fuerit; incredibile est dictu. Nihil in Logicis tam erat spinosum ac contritum: quod non explicaret: nihil in Physicis tam reconditum, quod non erueret, & disputando clarum redderet: nihil in Ethicis tam anceps, quod nō apertissimè explanaret. Erat ei ingenium summum, memoria tenacissima, sermonis mira suauitas. Itaq; & audita faciliter percipiebat, & percepta fideliter retinebat, & retenta elegantissimè pronunciabat. Eminebat igitur inter æquales, & suo studio eos incitabat: nec tamen cuiquam ideò minus gratus, virtute superante inuidiam. Laudatus nunquā intumescebat: tardiores non contemnebat: de alterius inuento non minus quàm de suo gaudebat, & puer ferè senilem præ se sapientiam ferebat. Itaq; cùm omnibus illius Gymnasij magistris carus esset; consensu omnium decretum est, vt baccalaureatus insigniretur titulo: ac, pro more Academiæ, antea in dispu-

Schottus Lutetiam petit.

Baccalaureus creatur

disputatione variis argumentis, alijs inextricabilibus, eum adorti sunt: sed ex quibus Schottus se argutè expediret adeò; vt non iam tyro, sed veteranus videretur. Fama hæc ingenij eius Parisijs degentis etiam in patria Argentorati increbuit: & expectationem summam excitauit. Lutetia deinde ad suos reuersus vix tres menses ibi hæsit; cùm pater eum *Bononiam*, studiorum matrem, misit. Hic cùm primò sese poëticæ atq; oratoriæ dedidisset: adeò celeriter & feliciter eas arripuit, vt omnes in admiratione sui adduceret. Contulit se demum ad ius ciuile: in quo indefesso labore tantum profecit, vt nullus nodus in iure tam esset implicatus, quem non solueret. Inde ad ius Canonicum transiit, vt non solum ea quæ ad opes consequendas, sed etiam quæ ad animæ salutem faciunt, condisceret. In Græcis Bononiæ anno 1487. præceptorem habuit *Antonium Brutensem*: vsusque est consuetudine ac familiaritate arctissima *Bohuslai Hassensteinii Bohemi*, quem etiam versibus celebrauit: qui ei par retulit, oratione pro ipso ad Argentinenses dicta & scripta. In patriam ex Italia reuersus Schottus, canonicus S Petri est electus quo in officio summa cũ innocentia ita versatus est, vt ab omnibus præcipuo in honore fuerit habitus. Scripsit aliquot opuscula tàm metro quam pedestri sermone, vt sunt vitæ *Iohannis Apostoli, Iohannis Baptistæ & Chrysostomi* carmine elegiaco conscriptæ Item laudes *Iohannis Gerson*, & epistolæ.

Bononiam mittitur.

Ex Italia redux Canonicus Argentinæ designatus.

Scripta Schotti.

Mores & ingenium.

In exercitationibus & studijs assiduus fuit: quippe qui nec conuiuia humanioribus disciplinis vacare passus est: Semper aliquid siue in poëtica, siue oratoria, siue in legibus proponebat: audiebat alios libenter, placideque omnibus respondebat: rectè dicta gratissimo animo suscipiebat: praua non acriter refutabat: disputantes contra se docere potius, quam vincere nitebatur. Concurrebant itaque ad eum familiares, nunc qua oratione vtendum, quærentes, nunc quibus argumentis aliquis oppugnandus esset, inuestigantes: & omnes omnia eius dicta, tanquam Apollinis oracula, obseruabant, nec vnquam cum eo quisquam collocutus est, qui non doctior discesserit. Quæ præterea eius tum in omni vita, tum præcipue in cibo potuque moderatio fuerit; vel ex eo apparet, quod in Italia, vbi etiam indigenæ aliquando aëris intemperantiam vix tolerant, adeo prospera valetudine vsus sit, vt nunquam aliquo corporis dolore affectus fuerit.

Obitus.

Cum autem in medio vitæ cursu & ipso ætatis flore esset: mors eum rebus humanis exemit, ætatis, vt volunt, anno 31. Christi vero 1491 vel 92. Argentinæ, vbi in æde S. Petri est sepultus. *Bohuslaus Hassenstein. & Pantaleon.*

Claruit circa annum millesimum quingentesimum.

Instauratoribus doctrinarũ gratia debetur.

Inter eos Bebelius.

Iustinga.

HENRICVS BEBELIVS.

QVI in Germania viri boni & eruditi seculo præcedente, Romanæ linguæ vsum, temporum iniuria, pariterque hominum incuria neglectum, reducere ac genuino nitori restituere conati sunt: ij æternam à grata posteritate laudem suo merito inierunt. Talibus inter primos accensendus venit *Henricus Bebelius*: qui Iustingæ, quæ pagus & arx Sueuiæ est, parentibus rusticanis quidem, sed honestis est prognatus: id quod ipse his carminibus fatetur:

Si non criminibus poterit mea vita notari,
Non curo indocti verba profana viri.
Cum referam proavos, fateor, charosq; parentes:
Rusticus, & duri ruris alumnus ero.

A puero omne studium omnemque laborem ad literarum optimarum adipiscendam cognitionem contulit; iurique ciuili simul operam dedit; vnde ipse;

Solus ego cœpi ciuiles discere leges;
Palladiasque sequi non rudis ipse scholas.

A Cæsare poëta coronatur.

Maximil. 1. Aug.

Cumque ad carmen fundendum venam nactus esset nō infelicem; eamque vno alteroque specimine probatum iuisset: laurea & insignibus, à *Maximiliano* primo Augusto, qui in Germania superiori seculo ingenia mirifice excitauit & munifice iuuit, donatus est. Ita enim ipse in quodam ad Zoilum carmine:

Glorior hinc humili quod surgam sanguine primus;
Atque meum veniat nomen in ora virum.
Namq; adolescentis lauro mea tempora Cæsar
Cinxerat, ex hedera conspicuumq; caput.
Contulit & nobis armorum insignia; laus est
Induperatori me placuisse meo.

Bebelius Tubingam vocatur.

Anno nonagesimo septimo, supra mille quadringentos, in Tubingensem Academiam accitus est; vt politiorem ibi doceret literaturam. Frequenti itaque auditorio poëtas, oratores, ac historicos explicuit; crassamque barbariem suo loco pro virili exegit. Quanquam quale fuerit tunc literarum ex barbariei abysso emergentium, quasi crepusculum; vel hinc apparet; quod anno primo supra sesquimillesimum, per literas ex *Ioanne Capnione* sciscitari ac discere non dubitauit; *eleison*, triumpne, an quatuor syllabarum esset?

Græcæ linguæ ignorantia.

Scripta Bebelii.

Libellum facetiarum anno millesimo quingentesimo sexto edidit; eumque *Petro Iacobo Arlunensi* Iureconsulto, Præposito Backnaugensi, canonico Stutgardiano, dedicauit: in quo

&

& auctor ipse, & alii non iniuria reprehendunt, & sublata optant omnia; quæ pias ac honestas aures offendunt. Scripsit & *de magistratibus Romanorum, de nominibus artificum, de nominibus morborum corporis humani Græcis & Latinis, de nominibus sanctorum*, cum eorum interpretatione, *de pagis Sueuorum, & Neccaro flumine*; hisque similia, vno volumine impressa Argentinæ in officina Schureriana, anno millesimo quingentesimo decimo tertio. Exstat in primo tomo scriptorum Germaniæ, à D. Schardio collectorũ Bebelii *oratio* ad Maximilianum primũ Cæsarẽ, *de* eius & *Germaniæ laudibus*. Item *demonstratio* Germanos esse *αὐτόχθονας*: *Apologiam* etiam scripsit pro defensione Imperatorum contra Leonhardum Iustinianum & alios, qui, nomen Imperatorum extenuant, & coronationem eorundem incessunt ac derident. Idem edidit tractatum: Imperatorem Christianorum iure Christianissimum esse dicendum. Scripsit & de laude, antiquitate, imperio, victoriis rebusque gestis veterum Germanorum. Item epitomen laudum Sueuorum, atque principis Wirtembergici Vlrici: de proditione ducis Mediolani: & de mendaciis quorundam historicorum. Plura, quæ posteritati elucubrauit, recenset Gesnerus, & Bibliothecæ. *Crusius in annalibus Sueuicis, Schardius, alii.*

Floruit circa annum 1490.

IOANNES NAVCLERVS.

NON vsquequaque veritati adfine esse illud, quod Græcorum sermone iactatur prouerbium; *ἀνδρῶν ἡρώων τέκνα πήματα*: cum aliorum, tum huius Naucleri exemplum luculenter euincit. Hic enim loco nobili apud Sueuos natus, patre *Ioanne Verge*, vulgo Vergehanß/ (quod nautam Germanis notat, vnde Naucleri postea defluxit, & familiæ adhæsit appellatio.) Natus igitur viro equestris ordinis, & apud *Ludouicũ* Wirtembergensem Vraci Comitem, præcipuæ dignitatis, maiorũ splendore, tanquam alieno * bono, minime contentus, propriæ quoq; virtutis laude, nomen literis à puero summa industria, nec sine ingenio, perceptis, quæsiuit. Cum studio autẽ mansuetiorum Musarum, coniungere ei visum fuit & Iurisprudentiæ, & Theologiæ, qualiscunq; tunc temporis tradebatur, cognitionẽ In iure igitur eò progressus est, vt docturæ, quã vocant *ἀξίωμα*, & testimoniũ Academicum summum, consecutus fuerit: nec in Theologicis plane fuit nullus: Id quod & honores, quibus ornatus est, & scripta, quæ reliquit, testantur. Nam cum * mortuo *Ludouico* Comite Wirtembergico, filius *Eberhardus* licentius sub cura primum matris, deinde, illa iterum * nupta, sub tutela patrui *Vlderici*, viue-

Heroum filij noxa an tem per verum.
Familia Naucleri.
Nomẽ vnde.
** Ouid. l. 13. Metamorph. At genus & proauos & quæ non fecimus ipsi, vix ea nostra puto.*
Studia Naucleri.
Doctor iuris Nauclr.
** An. 1450.*
Ephorus Eberhardi Wirtembergici primi postea ducis.
** Alberto Austriaco, fratri Friderici 3. nomen ei Machtildis Palat. Com.*

viueret: ephorus ei datus est Nauclerus, qui & moribus & literis indolem illustrem informaret. Verum, vt plerumque fuit aularum adversus literas iniquior animus, Latinæ linguæ operam dare per aulicos integrum ei non fuit, dictitantes, *naternam linguam principi adolescenti sufficere.* Quanquam est non nemo, qui affirmet, à patre Eberhardi Ludouico, iam deposito, aulicos iureiurando fuisse adactos, vt promitterent: curaturos se, vt ne filius literis Latinis inficeretur. Longe sane alia mens *Alphonso* regi, longe alia *Æneæ Sylvio*, pòst Pontifici, fuit, qui, *literas pauperibus argentum*: perhibuit, *nobilibus aurum*: *principibus gemmas.* Sed forte id fecit ab aliis sic inductus, de cuius farinæ hominibus illud dicas;

Princeps prohibetur discere linguã Latinam.

——amaracinum fugitat sus, & timet omne
Vnguentum: nam setigeris subus acre venenum est.

Lucret. l. 6.

Ipse certe *Eberhardus* Princeps, iam adultior, id serò agnouit, & non rarò ad doctos latinè loquentes infelicitatem suam qui erudita eorum colloquia assequi non posset, miseratus est. Ab aulâ *Nauclerus* ad sacra se retulit: & Ecclesiæ collegiatæ apud Stutgardianos præpositus, circa annum, millesimum, quadringentesimum, sexagesimum. Anno verò 1467. ab inclyto comite Wirtembergensi, *Vlrico*, ad *Carolum*, Burgundiæ regulum, missus, propter bellicos furores ad Traiectum substituit, ac tandem re infecta domum rediit.

Ecclesiæ Stutgardianæ præpositus Nauclerus.
Legatus ad Carolũ Burgundiæ ducẽ.

Anno deinde Christi, septuagesimo septimo, supra mille quadringentos, Academia Tubingæ auspiciis Eberhardi Comitis, & postea * primi Ducis Wirtembergensis, constituta, plantante eam *Gabriele Biel*, Theologo & Sententiario ea tempestate celebri, *Ioannes* hic Vergenhans, præpositus Tubingensis, decretalium Doctor, primus Vniuersitatis illius Rector est designatus.

Academiæ Tubingensis initium.
** Anno 1495. in primis Maximiliani I. comitiis,*
Gabriel Biel.
Primus Tubingæ Rector Nauclerus.

Hic itaque cum in literarum studiis prouehendis, totus esset: Chronica subcinctè comprehendentia res memorabiles seculorum omnium ac gentium, ab initio mundi, vsque ad Annum Christi, millesimum, quingentesimum, ex omnibus aliis Latinè conscripsit. * Excudit opus istud *Thomas Anshelmus*, qui Typographicam officinam habuit Tubingæ. Melanchthon autem in eo partim disponendo, partim augendo, partim etiam retexendo, id præstitit: vt lectio istius libri à pluribus expeteretur, & fructu voluptateque non careret.

Chronica Naucleri.
** Anno 1515.*
Melanchthõ ea retexuit.

Continuauit deinde idem *Laurentius Surius* Carthusianus vsque ad Annum Christi sexagesimum quartum, supra sesquimillesimum. De cuius tamen Paralipomenis *Caspari Peuceri* * iudicium hoc est: vt dicat, monachum illum Surrianum, *Scurram* rectius vocari: quippe qui, vtrum rem seriam agat, an scurretur, non facile dixeris: cum impudenter res manifestâ

Continuat Surius monachus.
** In dedicatoria lib. 5. Chronic. Melanchth.*

festê veras calumnietur & depràuet. Inter alios discipulos habuit *Nauclerus* quoque *Ioannem Reüchlinum*, virum postea vndequaque doctissimum; quem humanioribus in disciplinis, nec non & iuris studio diligenter erudiuit, ac suo exemplo iuuentutem ad otium literarium inuitauit. Habuit etiam *Ludouicum* Vergen fratrem: quem in bonis literis adeò fideliter instituit: vt præpositus Stutgardianus, & cancellarius principis sui factus fuerit. *Martin. Crusius in annalibus Suevicis, Ioach. Camerar. in Vita Melanchth.*

Capnio discipulus Nauclari.

O. 1508. d. 4. Febr. æta. 49. compl.

CONRADVS CELTES PROTVCIVS.

Conradus Celtes Protucius, familia Celtica honesta, *Suinforti* in Francia Orientali ad Mœnum, haud longê ab Herbipoli, calendis Februarii natus est anno quinquagesimo nono, supra mille quadringentos, mane circa horam tertiam: quo eadem anno & *Maximilianus* postea 1. Augustus eius nominis * editus est.

Patria Celtis Suinfurtum.

Maximilianus 1. Augustus quando natus

** Die 22. Martii.*

Infans incredibiles vagitus edidit: butyro & mellis fauo, foco admotus, ægrê leniebatur. Responsum est à nutricibus, magna fama & facundiæ virum fore. Infantia exacta à germano suo Druide, literarum rudimenta (vt Germanorum institutio fert) breui perdidicit. Per patrem à literis reuocatus; vt vinearum & familiæ curam susciperet; cum in vineam perductus esset, elapsus nil tale suspicantis patris manibus, adscensaque rate per Mœnum *Coloniam Agrippinam* venit: ibique liberalibus studiis & Theologiæ aliquamdiu operam dedit.

Præsagium de ipso.

Inuito patre literis dat operam.

Venit Coloniam.

Motus deinde fama *Ioannis Dalburgii*, Vangionum episcopi, & *Rodolphi Agricolæ*, Haidelbergam adiit: ibique oratoriam & poëticam, cum Græcæ & Hebraicæ linguæ prægustamentis hausit: & mox Erphordensium, Lipsensium, Rostochiensium publica Gymnasia perlustrans, non exiguas docendo pecunias acquisiuit.

Inde Haidelbergam,

Peregrinatio literaria.

Hinc in Italiam profectus, Paduæ, *Calphurnium, & Creticum*; Ferrariæ, *Guarinum*; Bononiæ *Philippum Beroaldum*, Florentiæ, *Ficinum*; Venetiis *Sabellicum*, Romæ *Pomponium Laetum* audiuit Roma per Venetias, Illyricum, & Pannoniam, Sarmatas adiit: ibique astronomiæ vacauit, præceptore *Alberto Bruto* vsus.

Italiam adit.

Exin Poloniam.

A peregrinatione Sarmatica & Italica reuersus, in familiaritatem *Friderici*, Saxoniæ ducis, peruenit: cuius suasu & du-

Innotescit Friderico Saxonia Elect.

Lauream primus Germanor. meruit.

ctu coro-

ctu coronam poëticam à Cæsare obtinuit, ætatis suæ anno trigesimo secundo: primusque eius dignitatis titulum & insignia apud Germanos gessit. Coronatus est manibus *Friderici 3.* Imperat. in arce Noribergensi, anno * octogesimo septimo, supra mille quadringentos, die 18. April. vnde ipse de se:

Vel potius nonagesimo primo.

Primus ego titulum gessi nomenque poëtæ:
Cæsareis manibus laurea nexa mihi.

Laurea eius adhuc hodie Viennæ, vbi docuit, adseruari dicitur. Ipse ad peregrinationem rursus conuersus, cuius auidissimus discendi gratia erat, totam Germaniam, & *quindecim* tunc eius *Academias* perlustrauit. Primus patriæ suæ fines ad quatuor mundi plagas conspexit: primus eloquentiam Romanam, quantum Germano saltem homini concessum, cum rudimentis Græcæ linguæ, in Germaniã induxit: primus Comœdias & Tragœdias, publicis in theatris, veterum more exhibuit. Statura fuit mediocri; corpore obesiore; facie clarissima; candentibus oculis & grandiusculis: ore decoro: pilo leni, raro, & subnigra circa tempora parũ renodi: barba rara, & eius pcoci canicie, ac frontis caluicie. Animo & mente hilari: vultu gelasino; valetudine prospera: stomacho imbecilli Solis, nemorum, montium, peregrinationum, balneorum, conuiuiorũ, & vtriusque musices pertinax amator. Amicitiæ & fauoris studiosissimus: & cui nulla ad audiendum doctos viros longa aut difficilis fuerit mora. Omnium antiquitatum diligens inquisitor, & admirator. In verbis & moribus lenis & suauis: sed in iram præceps, & difficulter placabilis: in cæteris animi motibus sedatus & generosus.

Eruditio eius.

Statura & mores.

Amici.

Amicos sui æui viros præcipuos habuit: & quos semel acquisiuit, nunquam suo vitio perdidit: *Ioannem* inquã, *Dalburgium, Ioannem Trithemium,* Spanhemensem abbatem, *Ioannem Vigilium* Cheruscum Iureconsultum, *Andream Stiberum & Ioannem Stabium,* Mathematicos, & Theologos, *Andream Pegasum* Sarmatam, *Sebaldum Calamosum, Hartmanuum Eptingum, Philippum Callimachum,* Florentinum, vatem doctissimum.

Dicta memorabilia.
Stultitia.
Agnitio sui.
Voluptas vera.
Vita vehicula.
Philosophia.
Inuidia.

Apophthegmata eius, præter illa, quæ carmine conscripsit, hæc celebrantur: *neminem viuere, cui non pars stultitiæ contigerit: nullam agnitionem difficiliorem, quam sui: Eam solidam esse voluptatem, quam nulla pœnitudo sequatur.* Interrogatus, cur negligẽtius opes curaret? respondit: *maiorum domûm maiorem esse curã:* & rursus de eodem interrogatus, subiecit: *impossibilem non curantem habere quod habeat. Somnum, vinum, amicum, & philosophiam; dixit leuamina & vitæ vehicula: ætate vinum & carmina preciosa fieri: conueniens esse philosopho pessimis displicere: Philosophũ oportere amatores sui primum docere patientiã, & vacuos reddere affectionibus: Inuidiam conuertere debere sapientem in misericordiam:*

optimum genus victoria non inuidiam, sed in pœnitudinem duxisse hostem: tolerabiliores esse miserias, dum ad aliorum comparantur calamitates: Illorum, qui sine laude viuerent, laudes aut vituperia non debere curare sapientem: prabere histrionum speciem, qui habitu tantum profiteantur religionem & philosophiam: multum referre in qua tempora cuiusque vita & virtus inciderit: A diis neminem amari, nisi quem ament homines: Amantem & inuidum intra se gestare supplicium: in prateritum ne Deum quidem consulere posse, & perinde de hoc esse consolationem: Principes indoctos organorum instar esse, qua aliorum impulsu sonos edant: felices esse, qui alios probi institutione erudirent: feliciores, qui cogitationes suas illustres ad posteritatem destinarent: felicissimos, qui vtrumque perfecissent: Tria esse *ingeniorum genera: Bonos,* qui aliorum scripta interpretentur; *meliores* qui exotica transferrent; *optimos* qui noua cuderent: *animorum affectus esse fatales.*

Contemtus malorum.

Amans & inuidus.

Principes indocti.

Felices qui

Tria ingeniorum genera.

Hortanti, vt indoctum doctorem salutaret, respondit: *doctos quærimus, doctores plures habemus.* Adspernantibus eloquentiam & Græcas literas respondit: *facilius esse honesta studia & virtutem contemnere, quam discere: philosophum docere passiones suas frangere, aut condere: apud prudentem & studiosum virum debere obseruari semper, vt dies diem doceret.* Interrogatus, quid noui acciperet, respondit: *nil nisi nouas semper in peruersis mentibus erumpere cogitationes & affectationes.*

Docti, non doctoresquæruntur.

Facilius contemnere quã discere.

Cum ex familiaribus suis quendam cõmendasset, & ille negligentius egisset: hortantibus cunctis, vt eum vituperaret, respondit: *semel laudaui, vituperare non possum. Poeticam diuinum esse motum animi: oculos fenestras animi, & sensus ianuas intellectus esse: Virtutem esse vt spongiam & silicem, quorum alterum si cõpresseris, contrahitur, alterum si caseris, ignem elicit: dulcissimam esse mortem, qua cum gloria apud posteritatẽ reuiuisceret.* Cum quendã castigasset, & ille se illustrium virorum vitiis tueretur, respondit: *illorum vitia sequeris virtutes negligis. Viuum viuo prodesse debere post mortem bonorum omnium incertum heredem: virtutem similem esse oleo, quod cuicunque liquori miscueris demum supernatabit.* Interrogatus, quo Græcorum & Latinorum studia differrent, respondit: *hos magis rebus, illos magis verbis abundare.* Neminem in familiaritatem admisit; nisi quem ipse meliorem, aut qui se meliorem reddere posset. *Non quomodo vivendum, sed quo modo moriendum, cogitandum dixit. Colentes se colere debere spernentem spernere.* Interrogatus quo res humanæ cõsisterent? respondit: *tolle eloquium & intellectum: non erit quippiam in hominibus. Menstruanos amicos* vocabat: qui aduersis rebus amicitiã soluerent. Quomodo aliquis cognosci deberet interrogatus? respõdit: *ex eius amicis & contubernalibus.* Scripsit in Poëtica *libros amorũ, quatuor vita circulos,* vt Pythagorici tradunt, & secundũ

Poetica.

Oculi.

Sensus.

Virtus.

Mors qua dulcissima.

Latinorum & Græcorum discrimen.

Amicos quos admiserit.

Menstruani amici.

Scripta Celtis.

qua-

Germaniæ limites quatuor.

quatuor ætatum affectiones; & secundum quatuor Germaniæ latera: vt illam ab occasu *Rhenus*, à Septentrione *Rhodanus* & mare Germanicum; ab ortu *Vistula*, à meridie *Danubius* & Alpes claudunt, obseruatis maxime gentium moribus, & locorum naturis, fluminibus, lacubus, syluis, & vrbibus insignioribus: edidit *libros carminum* totidem, Horatium maxime secutus in Lyricis & Epodis: Libros *Epigrammatum* quinque: *Parnassum bicipitem*, in quo poëtas & Theologos conciliat, *Theodoricriden* orsus, qua Theodorici regis Gothorum & Germaniæ historiam complecti volebat; oratione pedestri item Germaniam illustratam cupiuit, situm Norinbergæ, & de eius institutis, moribus, aliaque non ita magni ponderis opuscula affecta habuit.

Liberi ἀνέκδοτοι.

** O. Viennæ Austriæ, vbi docebat. Obitus & ætas eiusdẽ.*

Vixit * annis nouem & quadraginta, diebus tribus, ad annum vsque Domini, octauum supra mille, quingentos, diem verò secundam Nonar. Februarii. *Ex volumine* I. *de vitis illustr. virorum Iohan Fichardi.*

O. 1517. d. 2. Octobr.

IOANNES MVRMELIVS.

Patria Murmelii.

IOannes Murmelius natus est *Rurimundæ*, Geldrorum vrbe insigni, ad Mosæ & Ruræ confluentem. Primum militiæ nomen dedit: post à turbulentis Bellonæ castris ad blanda quietaque Musarum ocia conuersus, *Alexandrum Hegium*, cui & *Erasmus* & *Hermannus Buschius* operam dederunt, Dauentriæ audiuit. Coloniæ in Vbijs artium liberalium magister, non sine insigni eruditionis laude, est renunciatus.

Audit Alexandrũ Hegium.

Magister renunciatur.

Multis in scholis docet.

Bonas literas, quas callebat exactè, pluribus in locis optima fide docuit. Nam *Alcmariæ* apud Batauos, *Dauentriæ* apud Westphalos, & alibi, magno cum iuuentutis commodo ludum aperuit. Fuit Monasterii annos II. Conrector Timanni, & per triennium rector scholæ Lutgerianæ. Tandem decimo quarto post, 1500. anno, venit *Alcmariam*, ibique instructa schola clarebat: sed incendio redactus ad paupertatem, venit *Dauentriam*, publico stipendio accersitus, anno 1516. vbi postea anno sequenti d. 2. Octobris obijt, relicta in paupertate, vt scholasticum hoc genus solet, vxore cum filio, quem instituere cœperat Græcè & Latinè. Miræus tamen vult obijsse eum Monasterij, idque anno 1513. Sed si anno 1516. scripsit *encomium Reuchlini*, vt Gesnerus in Bibliotheca confirmat: vtique ille fallitur.

Obitus Murmelii.

Vt vt sit, de fati certe genere ambigitur. Creditum enim, ab æmulis, quod ante diem obijsset, toxico è medio sublatum:

sed qui artis medicæ periti morienti adfuere, peripneumoniâ extinctum affirmabant.

Multa inter pistrini labores carmine ac soluta oratione scripsit. Grammaticas enim præceptiones tabulis complexus est: epigrammata varia feliciter lusit: Persij ænigmata opera H. *Buschii* acutè illustrauit; vti & *Boëthii* elegans illud Satyricon de Philosophiæ consolatione. Collegit versus sententiosos ex Elegiographis Latinis: scripsit & scoparium ad profligandam barbariem è scholis, librum apprime eruditum: & alia, quæ Gesneri bibliotheca recenset. *Miraus in elog Belgicu*: *Gerhard. Noviomagus l. 2. e vitra illust. infer. Germania.*

Scripta eiusdem.

ALBERTVS CRANTZIVS.

O. 1517. die 7. Decembr.

THeologum hunc professione, Philologis annumerabimus, scriptorum, quæ posteritati elucubrauit, habentes rationem. Edidit eum *Hamburga*, vrbs Hansetica, celebris emporio in familia natū honesta. Ibi à prima ætate ad literas discendas adhibitus, omni doctrinarū genere ingeniū excoluit. Cumque ætas eius grauioribus studiis idonea esset: *ius ciuile* ac *Pontificium* addidicit.

Hamburga. Educatio & studia.

Postea, quæ erat ingenij ipsius felicitas, animum ad *Theologia* studium applicuit: ac in vtroque studiorum genere tantum profecit, vt insignia cum iuris tum Theologiæ emeruerit. Cum autem præcipue omnis antiquitatis esset studiósus: multarum gentium euoluit annales atque historias: ac de Saxonicis gentibus, & vicinarum Insularum orbis Arctoi regnis, præclare meritus est: dum & regum vicinorum successiones, & bella præcipua, & Vandaliæ in illo litoris Balthici tractu longissimo, & Saxoniæ fere vniuersæ principū & episcoporum nomina & successiones, vsq; ad annum Christi millesimum quingentesimum, grauiter & prudenter explicatas deduxit. Quod *Saxonia & Vandalia Chronicon Dauid Chytraus*, ab eo tempore, vbi ille finem fecit, vsque ad annum nonagesimum tertium, supra mille quingentos, perduxit.

Doctor Theologia & iuris.

Historiarum studio deditus.

Chronica regnorum Aquilonariū.

Non itaque in ocio Crantzius vixit: sed ingenium suum & doctrinam, præcipue ad vtilitatem Ecclesiæ contulit. Docuit primum in Academia *Rostochiana*; cuius rector anno millesimo, quadringentesimo, octuagesimo secundo, fuit. Postea *Hamburga*, in collegio duodecim monachorum, à *Carolo Magno*, eiusque filio *Ludouico Pio*, instituto, cùm virtute, doctrina multarum artium scientia & facundia cæteros antecelleret, præcipua eius in decanatu fuit auctoritas: & lectoris Theologiæ officio functus, sacras literas professus est, ac publicis cōcionibus populū docuit. Fuit ipse nonus in illa lectura, publice

Docet Rostochii.

Dein Hamburga.

in schola ac templo docentium, instituta anno Christi quadringentesimo octauo, supra millesimum, à quodam M. *Ioann Frickio*. Animaduertit in doctrina eius temporis multum fuisse errorum & superstitionum: & mores Canonicorum ac monachorum acerrime reprehendit; eosque in ordinem redigere conatus est. Sed cum id frustra se tentare videret: quod peruersitas illorum hominum munita esset auctoritate Pontificis, dixisse fertur: *nunquam posse eos reduci ad meliorem frugem, nisi prius à viris doctis expugnata arce.* Interrogatus cur sese ipse non opponeret tam crassis erroribus, respondit: *se neque eruditione neque ætate parem esse tantis negotiis.*

Superstitiones & abusus Ecclesiastici ab eo notati.

Frustra conatur Canonicorum mores emendare.

Perstrinxit autem variis in locis errores ac mores Cleri sui temporis: & * *Canonicos κατ' ἀντίφρασιν dictos* adseruit: qui maiori ex parte irregulares essent. De monasteriorum & redituum Ecclesiasticorum abusu * alicubi ita conqueritur: *Vtinam illo feruore, quo res incoantur, perennarent: qua in re nimium falluntur opinionib. fundatores. Degenerant enim in deterius omnia. quod in probatissimis quibusque religionibus spectatur. Inde crebræ reformationes, & secutæ deformationes. Sic teritur vita.* De Eucharistia * autem hæc habet: *Eius vsus à cælesti Magistro constitutus est ad vsum, non ad ostentationem.*

** Metrop. l. 4. cap. 2. Canonici vnde dicti.*

** Metrop. l. 4. c. 37. Abusus monachorum.*

** Metrop. l. 11. c. 39. Eucharistiæ vsus.*

Cum ægrotus ac fere animam agens, vidisset propositiones *Martini Lutheri* cõtra indulgentias, dixisse fertur: *nihil effecturũ esse contra tam potentes aduersarios. Suum esse consilium, vt ab incepto desisteret. Frater, frater*, inquit, *abi in cellam tuam, & dic Miserere mei Deus*: significans conatum rei tantæ, aduersus Pontificẽ cuius auctoritas & potentia summis Regibus terrori erat, ab infimæ sortis monacho susceptæ, inanem & irritum fore.

Iudicium Crantzii de causa Lutheri.

Decessit autem eo anno *Crantzius*; quo Lutherus nundinationes indulgentiarum reprehendere cepit. Sepultus est Hamburgæ: vbi in cœmiterio summi templi monumento hoc epitaphium inscriptum est.

Obitus eius.

ANNO DOMINI M.D.XVII. IN VIGILIA CONCEPTIONIS VIRGINIS MATRIS GLORIOSÆ, SPECTABILIS AC EGREGIVS VIR, DOMINVS ALBERTVS CRANTZ, SACRÆ THEOLOGIÆ AC DECRETORVM EXIMIVS DOCTOR, ECCLESIÆ HAMBVRGENSIS CANONICVS, LECTOR FACVNDISSIMVS DOCTISSIMVSQVE, ET OLIM DECANVS, MORVM AC VIRTVTVM SPECIMEN ET EXEMPLAR, PATRIÆ DECVS FELICITER CONCESSIT IN FATA, CVIVS ANIMA CVM BEATIS MOLLITER QVIESCAT, AMEN.

Et Epitaphium.

Reliquit posteritati scripta hæc: *Ecclesiasticam historiam siue Metropolin: Saxoniam & Metropolin*: quibus res Saxonum & adiacen-

Scripta Crantzii.

adiacentium regionum, ac totius ferè Germaniæ luculentissime exponuntur: *Regionum Aquilonarium*, Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ *Chronica*, quæ deinde ab aliis continuata sunt. Scripsit præter historias & versus: atque in dicendi genere, vt tunc ferebant tempora, excelluisse eum res ipsa ostendit. *Ioachimus Mollerus in præfatione metropolis ad Christianum, Danorum regem i Chytræus in Saxonia.*

RODOLPHVS LANGIVS.

O. 1519: æt. 81.

Rodolphus Langius Westphalus fuit, nobilis genere, & ingenio poëta. Primis literis *Dauentriæ* præclare excultus à patruo *Hermanno*, Ecclesiæ cathedralis Monasterii Decano in Italiam, vbi tunc Latinæ & Græcæ linguæ studia reflorescebant, missus est. Ibi studiose *Laurentium Vallam*, cuius de elegantia sermonis Latini commentarii exstant, *Maphæum Vegiū*, qui Æneida Virgilii addito libro compleuit, *Franciscum Philelphum, & Theodorum Gazam audiuit*: & in soluta ac ligata oratione eleganter formanda se exercuit, ac studiorū socios, *Mauritiū* comitem Spiegelbergicum, Philippi filium, & *Rodolphum Agricolam* Frisium habuit. Qui in patriā reuersi omnium primi in Germania puriorem Latini sermonis formā vsurpare, & rectam discendi & Latinè scribendi rationē ostendere, & cohortationibus ac exemplo sui excitare, cū *Alexandro Hegio* Dauentriensis scholæ studiorū Rectore fidelissimo ceperunt. Primus autem Germaniæ poëta, ipsius *Rodolphi Agricolæ* iudicio, auorū ætate, aliquot ante *Conradū Celtem* annis celebris, hic *Rodolphus Langius* fuit, editis *de excidio Hierosolymæ p... rem...*, de obsidione *Nouesii*, de *Paulo* Apostolo de *Maria* virgine, poëmatis clarus. De quo condiscipulo & æquali suo Hegius cecinit:

Mittitur à patruo in Italiam.

Præceptores eius in Italia.

Commilitones eiusdem.

Primus Germaniæ poeta.

Hegii de Langio carmen.

——— ——— *Iam ferre poëtas*
Barbarie in media Westphalis ora potest:
Langius hanc decorat, maiorum sanguine clarus;
Monasteriaci lausq; decusq; soli.
Primus Melpomenen qui rura in Westphala duxit;
Cum caneret laudes, maxime Paule, tuas.
Buschius hanc modulis & stemmate clarus honestat
Cum te, Virgo parens, numine fœta, canit.
Vatum terra altrix tantorum Westphala gaude!
Lumine te dextro docta Thalia videt.

Duxerat secū in Italiā Langius adolescentē *Hermannū Buschiū* cognatū suū, cū ab Epo Henrico Schwartzburgensi & collegio Monasteriensi An. 1480. ad PP. Sixtū IV legatus Romam certi negotii causa mitteretur: vbi præcipuis viris in itinere Buschiū cōmendauit, & sumtus studiorū in Italia cōmoranti liberaliter

Hermann. Buschius.

Langius mittitur ad Pontificem.

tribuit. Ipse etiam rebus omnibus ex Episcopi & collegii sui sententia apud PP. confectis, cũ quidem honorificis Sixti PP. & *Laurentii Medicei* literis Episcopo & collegio commen[illegible]tur, maiore in precio & admiratione apud collegas [illegible] & causam bonarum literarum, & emendationis studiorum doctrinæ barbaræ passim in omnibus collegiis & scholis regnantium, maiore cum fructu egit: tametsi aliquot adhuc annos [illegible] tib. veteris barbariei patronis, ac nominatim Academia [illegible] niensi, quæ datis ad Conradum Ritbergensem Episcopum, [illegible] Henrico Schwartzburgensi successerat, & summum collegii [illegible] literis, vsitatã tot seculis instituendæ adolescentiæ & d[illegible] rationem & libellos, in scholis retineri, & mutationes [illegible] studijs & disciplinæ periculosas, caueri flagitabant. Etsi aute[illegible] erudite & grauiter consilij sui causas Langius explicabat: tamẽ ad Italorum doctorum iudicia ipsi prouocare necesse fuit. Qui cum emendationem doctrinæ in scholis vsitatæ necessariã esse, & Langium rectè, Louanienses perperam iudicare in responsis ad Episcopum suis pronuntiassent: Episcopus, qui Italorum, apud quos olim vixerat, censuram magni faciebat, facultatem aperiendæ nouæ bonarum literarũ scholæ collegio dedit: ad cuius gubernationem cum *Alexandrum Hegium* in diœcesi Monasteriensi natum vocarent, ille ætatis excusatione vsus, alios idoneos scholæ suæ alumnos, & in his *Ioannem Cæsarium*, *Hermannum Torrentinum*, *Timannum Camenerum*, & aliquot præterea alios indicabat. Ex quibus Timannũ, ob personæ & morum grauitatem cæteris prætulit; eique sex collegas, & in his *Ioann. Murmelium* Ruræmondensem, & *Ioan. Hagemannum* adiunxit. Quibus docendi ordinem & libros in scholâ interpretandos, & reliqua scholæ exercitia, ipse Langius præscribebat, & suam Bibliothecam plurimis optimisque libris instructam, omnium in schola docentium vsibus communem faciebat. Sic igitur paulo ante annum 1500. constituta Monasterij schola, vsque ad Anabaptisticos furores florens ac celebris mansit, & in totam reliquã Westphaliam & Germaniam optima studia propagauit. Hinc enim colonias elegantioris doctrinæ deduxerunt: *Petrus Nehemius*, Tremoniam: *Iosephus Horlenius* Heruordiam, vbi inter alios *Petrum Mosellanum* auditorem habuit, *Ludolphus Heringius*, Hammonem: *Alexander Meppensis*, Osnabruggam: *Ludolphus*, Susatum: *Tilemannus Mollerus* Attendorum: à quo *Ioan. Riuius* Attendoriensis, vir doctissi. & multis editis scriptis clarus, *Georgii Fabricii*, *Adami Siberi*, *Iobi Magdeburgii*, & postea Augusti Electoris Saxoniæ præceptor, primum institutus est.

Approbauit illud Langij studium & *Agricola*, & in epistola ad eum quadam sic exstimulat: *Equidem ingenii tui vim honestissimam-*

Langius mul tis reclamantibus literas in Germaniam inducit.

Schola Monasterii aperta Langii imprimis opera. Primi in ea schola doctores.

Colonia ex ea ducta.

Ioan. Riuius.

Agricola ad Langium ex hortatio.

stissimamq́ animi institutionem, quibus digne prosequar verbis, non inuenio. Vnum hoc tibi affirmo (neq́ velim id à me dici blandius credas) ingentem de te concipio fiduciam, summamq́ in spem adducor, fore aliquando, vt priscam insolenti Italiæ, & propemodum occupatã bene dicendi gloriam extorqueamus: vindicemusq́ nos, & ab ignominia, qua nos barbaros indoctosq́ & elingues, & si quid est his inculcius, esse iactitant, exoluamus: futuramque tam doctam atq́ literatam Germaniam nostram, vt non latinius vel ipsum sit Latium. Hæc ibi Agricola.

Itali contemnunt Germanos: sed tunc.

Scripsit Langius præter ea, quæ supra indicauimus, carmine lib. 1. *de tribus Magis*: *pistolas* ad diuersos; *carmina* item *varia*; quæ se vidisse *Hermannus Hammelmannus* indicat, sed excusare an manuscripta, & vbi non addit.

Langii scripta.

Tandem emeritus & decrepitus senex superato ætatis anno *octuagesimo*, inter prima certaminum Lutheri initia, Monasterij *vitam* in terris suam clausit * Anno 1519. *Dauid Chytraeus lib. 3. Saxoniæ.*

Langii mors.

** Pantal. vult obiisse eum 1496. sed fallitur.*

IOANNES CAPNIO.

O. 1521. d. 30. Iunii ætat. 67.

OPpidum est celebre supra Spiram, *Phorce*, vulgò *Phorcemium*; cuius nomen etsi Capnio ludens à Græcâ origine ducebat: tamen vere est porta Herciniæ. Est enim à Spira ad Syluam Martianam accessuris primus aditus. Per id oppidum flumen mediocre *Entius* labitur; quod cum aliis piscibus abundat, tum vero *phagros* copiosè gignit, qui nostra lingua nominantur *Eschen*; & influunt duo flumina in Entiũ ad mœnia, *Wormia & Nagolta*; qui copiose gignunt auratas. Et amœnitatem augent ripæ, prata & vicini montes, vbi aditus est in syluam Martianã, & in altero latere agrorum fœcunditas & horti. Vt autem alia sunt multa oppidi ornamenta; ita literarũ schola ibi frequentior semper fuit, quam in aliis vicinis oppidis. Ibi ex parentibus honestis *Capnio* natus est anno Christi 1454. d. 28. Decembr. ac fratrem habuit Dionysium, & sororem honestam matronam. Parentes, vt erant amantes virtutis & doctrinæ, filios curauerunt doceri literas. Cum autem *Ioannes* natu maior voce valeret; postquam initia Musicæ didicit in collegio eius oppidi, adiunctus est adolescentibus, qui, vt multis in locis mos fuit, multa præcinunt in templo. Inde in aulã Badensem ad symphoniacos accersitus est: vbi, quia Grammaticam melius didicerat, quam alii, statim adiunctus est adolescenti Marchioni Badensi, & aliquando post cum eo missus est Lutetiam.

Phorcemiũ vndedictum.

Entius fluuius.

Germanice Reuchlin, quod Græco Capnionis commutauit Hermolaus Barbarus.

Lutetiam cũ Marchione Badensi mittitur.

Hæc initia fuerunt studiorum pucrilium, quæ adparet sin-

gulari consilio Dei gubernata esse Fuit enim singularis tas; tunc præsertim cum Germanicæ Academiæ agre essent, venire in illam principem Academiam orbis terr quæ tunc etiam Italiæ antecellebat.

Gregorius Tifernas doctor linguæ Græcæ Parisiis.

Venerat enim aliquanto antè *Gregorius Tifernas* Lut qui suo consilio ad Rectorem accessit, & suam operam a miæ obtulit in docenda Græca lingua; ac stipendiū sibi postulauit, iuxta decretum, quod extat in Iure Pontific ctor etsi miratus est hominis peregrini audaciam: tan consilium retulit. Ibi laudata est voluntas Tifernatis: cretum stipendium, & Græce docere iussus est. Ita Gra gua Lutetiam post multa secula rursus inuecta est.

Hermonimus Spartiata. Capnio καλλιγράφος. Aristotelis studiosus.

Successerat autem Tifernati *Hermonimus Spartiata* adolescens *Capnio* audiuit, à quo etiam venustè pinge rarum figuras didicit, qua industria venit in multorum & peculium parauit. Petebant enim multi describi ab ipi matica elementa, & paginas Homeri & Isocratis, qui bantur. Interea simul in lingua Latina & in Dialecticis telis exercebatur: quæ ita perfectè didicit, vt senex et verbum longas Aristotelis sententias recitare posset.

Basileam venit ibique docet. Wesselus Frisius.

Aliquot igitur annos bene excultus doctissimorum num consuetudine Lutetiæ, iam ingressus annum vice redit in Germaniam, & Basileæ Magistri Philosophici ornatus, docere ibi linguam Latinam & Græcam cœpi buitque studia seniorum & iuniorum non vulgaria. I tempore venit in Basileam vir doctissimus *Wesselus Frisi* sus Lutetia, propter ea quod errores quosdam Theolo taxasset. Eius viri ingenium, eruditionem & grauitaten prædicabat Capnio, quem quidem rectè de eo iudicasse *Wesselii* scriptis melius intelligi potest. Ibi enim res ol & in philosophia excellenter eruditum fuisse, & de grat iustitia fidei, de pœnitentia, de discrimine disciplinæ & nerationis, de potestate Episcoporum, de discrimine m rii Euangelici, & politicæ gubernationis, prorsus con eius sententias cum voce Lutheri. Colebat autem adol Capnio senem Wesselum, eo maiore reuerentia, quia ei tea Lutetiæ nouerat, & cum ei familiaris esset, elemēta l Ebrææ ab eo didicit. Narrabat autem ipse Capnio We hortatorem sibi fuisse, vt adolescens in Græca lingua diu exerceret. Eius rei facultas Basileæ erat, quia ibi Græcos quos Synodi tempore eò adferri curauit *Nicolaus Cusan* spicere & describere poterat.

Capnio onomasticum Latinum componit.

Eodem tempore & fratres *Amerbachii* officinā typo cam instituerunt, qui cum desiderari viderent Latinum στικὸν, Capnio librum collegit, cui titulus est *Breuilo quu*

tunc, cum nondū meliores libri in hoc genere haberentur, & expetitus est & studiis profuit. Quia vero doctrinam iuris inchoarat, cuius studia in Gallia maiora esse sciebat, Aureliam profectus est, vbi etsi præcipuus labor erat discere iuris doctrinā, tamen hortator fuit iuuentuti nobili, vt linguam Latinam rectè discerent, ac enarrauit Ciceronis epistolas, interdum & Græcè docuit. Ibi cum frequens eum nobilitas audiret, quæ δίδακτρα liberaliter dabat, sumtus habuit suorum studiorum copiosos.

Aureliam proficiscitur iuris discendi causa.

Ornatus autem gradu in Pictauis, rediit in Germaniam, ac vt Tubingā proficisceretur, inuitabant eum & vicinitas patriæ & recentis Academiæ, & aulæ celebritas. Nam & in Academia & in aula eruditorum & bonorum virorum magna frequentia erat, quorum aliqui in Gallijs fam[i]liares Capnioni fuerant. Ac vt in aulā citius vocaretur, occasio hæc fuit. Princeps optimus *Eberhardus* eo tempore Romam proficisci decreuerat, quo cū senes *Nauclerum, Petrum Arlunensem & Gabrielem* duceret, hi monuerunt, vt adiungeretur ipsis Capnio, qui & exteras nationes antea vidisset, & vsum haberet Latinè dicendi & scribendi, & sonum pronunciationis minus horridum. Hæc initia fuerunt Capnioni militiæ aulicæ. Fuit enim principi admodū grata ipsius industria Romæ, quia animaduertit libentius audiri Capnionis orationem à summis viris, quàm aliorum, qui retinebant patrium sonum.

Doctor iuris renunciatus Tubingam vocatur.

Occasio qua in aulam Wirtebergicam venit.

Non multò post reditum legatus missus est ad *Fridericum* Imperatorem, vbi inter Medicos Imperatoris erat Iudæus *Iehiel Loans*, quem cùm in illis aulicis congressibus, semel atque iterum Capnio aliquid de lingua Hebræa sciscitatus esset, & Iehiel videret eum auidum esse eius linguæ; admisit eum in familiaritatem, & legationis tempore fideliter eum in Grammatica erudiit. Hic cum deliberatio esset in aula de munere dando oratori, vt mos est, Capnio per hunc suum Magistrum perficit, vt donaretur codice Hebræo pulcherrime & integerrime scripto, continente Moysen & alios libros propheticos. Delectatus est Senex & sapiens Imperator studio hominis Germani, & ad cætera dona hunc pulcherrimum codicem, qui non potuisset emi *trecentis aureis*, adiunxit. Flagrans igitur studio & cognitis rudimentis, & instructus Bibliis, ipse iam quantum aula concedebat temporis, tribuit lectioni propheticæ. Ita simul & Ecclesiæ doctrinam rectius discebat, & in lingua exercebatur. Cumque iam non rudis esset Hebrææ linguæ, noua ei legatio, & non difficilis ad vrbem Romam facultatem præbuit Romæ audiendi Iudæum perfecte eruditum in sua lingua Abdiam, vt ipse nominat. Sed priusquam de ea legatione dico, recitandæ sunt quædam aulæ

Iehiel Loans Iudæus preceptor Capnionis in Hebraicis.

Munus Capnioni legato ab Imperatore datum.

Codex Hebraus Biblio. m. f. quanti.

Romam mittitur Capnio.

Abdias Iudæus alter Capnionis preceptor.

Wirtebergensis mutationes, quæ hunc etiam non leuiter adflixerunt, & multarum rerum exempla continent. *Eberhardus* primus dux Wirtenbergensis testamentum condiderat, vt ipso * extincto, succederet adolescens *Vlricus*, cui tamen certos tutores & gubernatores addidit. Contra id testamentum successit alius, cuius naturam non probauerat sapiens & bonus princeps *Eberhardus*. Nec fefellit *Eberhardum* sua de illo diuinatio. Successor potitus ditione, Monachum Augustinianum habuit ministrum omnium cupiditatum. Hic quia intelligebat agi apud Maximilianum Imperatorem, vt successor ille remoueretur à gubernatione, infestus erat omnibus, per quos ea res agebatur, ac præcipuè *Capnioni*, quem cum decreuisset in carcerem abducere, monitus Capnio, fugit in aulam Palatinam, vbi tunc erant viri ipsi amicissimi, *Dalburgius* episcopus Vangionum, *Plinius* Cancellarius, *Rudolphus Agricola* & alii.

Testamentũ Eberhardi primi ducis Wirtebergensis.

** Mortuus est anno 1496. cum primus Dux Wirtebergicus anno superiore creatus esset in primus comitiis Maximiliani [illegible]. Wormatia.*

Videmus hic & principum dissimilitudines, & bonorum virorum pericula, qui non rarò illud gementes repetunt:

> ὡς ἀργαλέον πρᾶγμ' ἐστιν, ὦ Ζεῦ καὶ θεοί,
> δοῦλον γενέσθαι παραφρονοῦντος δεσπότου!

Exulabat igitur Capnio; sed in aula Palatinâ tunc quidem florente; cum & principis *Philippi* virtus egregia esset, & multi viri docti simul in eâ versarentur, quorum singuli magnas Academias ornare poterant. Talium amicorum consuetudo exilium ei liniebat. Ibi & *Philippo* Palatino epitomen historiarum composuit, recitatâ serie Monarchiarum ex *Herodoto & Xenophonte*, & ex aliis bonis scriptoribus, qui postea res Macedonicas, & Romanas descripserunt. Ibi Comœdiam scripsit, *capitis caput* plenam nigri salis & acerbitatis aduersus Monachum, qui eius vitæ insidiatus erat. Ibi & alteram Comœdiam edidit *fabulam Gallicam*, plenam candidi salis; in qua forensia sophismata præcipuè taxat. Hanc narrabat hac occasione scriptam & actam esse. Cum alteram de Monacho scripsisset, fama sparsa est de agenda Comœdia, quod illo tempore inusitatum erat. Dalburgius lecta illius Monachi insectatione, dissuasit editionem, & actionem, quod eodem tempore & apud *Philippum* Palatinum Franciscanus erat *Ca[illegible]ellus*, propter potentiam & malas artes inuisus nobilibus & sapientibus viris in aula. Intellexit periculũ *Capnio* & hanc Comœdiã occultauit. Interea tamẽ, quia flagitabatur actio alteram dulcem fabellam edit, & repræsentari ab ingeniosis adolescentibus, quorum ibi extant nomina, curat. Secutæ sunt deinde in aula Palatini deliberationes de cõiugio *Ruperti* & * filiæ Ducis Bauariæ *Georgii*. Cumque Romani ponti-

Monachus Augustinianus infestus Capnioni.

Capnio exultat in aula Palatina.

Epitome historiarum à Capnione confecta.

Comœdia ab eodem scripta.

** Elisabeth: qua ol[illegible] [illegible] 1504.*

Pontificis autoritate comprobari id cõiugium vellent; *Capnio* legatus Romam missus est, vbi cum diutius anno commoraretur, & otium ac pecuniam haberet, *Abdiam* illum Iudæum studiose audiuit, deditque *Didactrum pro singulis horis, singulos aureos.* Ibi tantum didicit, vt postea linguam hanc recte propagare posset.

Didactrum pro institutione in Hebraicis à Capnione Iudaeo datum.

Tunc etiam Romæ audiuit *Argyropylum*, publice enarrantem Thucydidem, de quo sui congressus exordia hoc modo narrauit ipse. Cùm in auditorium venisset ante lectionem more legati cum comitatu mediocri, & assiderent ibi multi homines nobiles, senes, Cardinales etiam aliqui; salutat *Argyropylum* reuerenter: deplorat exilium Græcorum, & narrat se cupidum esse doctrinæ ipsius. *Argyropylus* interrogat, cuias sit, & an Græcam linguam intelligat? hic narrat se Germanum esse, & non omnino rudem Græcæ linguæ. Iubet igitur *Argyropylus* eum legere partem Thucydideæ concionis, & reddere sententiam. Legit clara voce *Capnio*, & addit interpretationem. Cumque & sonus pronunciationis non esset agrestis, & sententia recte & bonis verbis reddita; animaduertit *Argyropylus*, non prorsus tyronem esse in Græca lingua, & gemens exclamat; *Græcia nostro exilio transuolauit Alpes.* Ita diuinauit senex Græcæ linguæ cognitionem, quæ tunc late spargi cœpit, lucem allaturam esse omnibus artibus, etiam in his gentibus horridioribus. Oratio Capnionis de Palatini & nobilissimæ familiæ Ducum Bauariæ reuerentia erga Ecclesiam, recitata coram Pontifice, extat ab Aldo edita. Cùm Roma in Germaniam rediisset, iam rursus tranquilla erat Wirtebergensis aula. Nam edicto Imperatoris coactus ille successor *Eberardi* reliquerat gubernationem, & Monachus procul fugerat in alias terras: & iam gubernatio Duci *Vlrico* adolescenti sententia Imperatoris tradita erat. Sed adiuncti erant ei viri excellentes sapientia & virtute *Gregorius Lamparter* duo *Nauclert*, & alij quidam. Hi reuocãt Capnionem in patriam. Etsi autem *Palatinus* eum non libenter dimisit; tamen cùm diceret, se ad coniugem & otium domesticum linguæ Hebrææ propagandæ causa redire, & ab aulis velle abesse, non repugnauit honestissimæ ipsius voluntati.

Capnionis cũ Argyropylo colloquium.

Oratio Capnionis corã Pontifice.

Reuocatur in aulam VVirtebergicam Capnio.

Reuersus in patriam, cùm post bellum Bauaricum iudicium Sueuici fœderis ita constitueretur, vt Tubingæ quater conuenirent quotannis iudices, & Doctores in eo numero essent; ipse quoque delectus est, eoque vno munere contentus in studia se abdidit. Scripsit primus omnium Latinè magna perspicuitate *Grammaticam Hebraam* & *ὀνομαστικόν*; addidit postea & psalmorum aliquot Grammaticas enarrationes, vt multis exemplis regulæ illustrarentur. His operibus benè meritus est de

Edit Grammaticam Hebraam.

Ecclesia, & de tota posteritate. Nam & inuitauit multos ad discendam linguam Hebræam, & ad cognoscendos fontes doctrinæ propheticæ, & eorum studia adiuuit. Quod enim postea multi locupletiora scripta ediderunt, gaudeo, & gratiam eis deberi fateor. Sed existimo hos ipsos & alios multos fateri: semina huius doctrinæ, vel se, vel suos Magistros à Capnione accepisse.

Certamen de libris Iudaeorum.

Vltimum *Capnionis* certamen fuit de libris Iudæorum, in quo à Sycophantis monachis oppressus esset, nisi Deus eum texisset, & fatali quadam conuersione rerum tyrannis aduersariorum labefactata esset. Cumque palam esset iniuste *Capnionem* oppugnari à monachis, & multi homines literati in Germania, & in Italia priuatis studijs, sententijs, & scriptis eum defenderent; non leue odium aduersus monachos accensum est; quod postea etiam nonnihil momenti attulit, vt auidius exciperentur scripta contra superstitiones, quæ nerui fuerunt regni monastici. Multa sunt autem insignia exempla in hac historia. Inprimis in Ecclesia hoc crebro accidit; vt iusti & bene meriti, calumnijs circumuenti opprimantur, vt filius Dei, Prophetæ, Apostoli, Stephanus, & alij multi interfecti sunt. Nec desunt similia exempla in ciuili gubernatione, vt Palamedis, Socratis, Phocionis interitus. Et tamen veritas postea emergit, vt dicitur: ἄγει δὲ εἰς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. Sæpe autem Sycophantæ quasi venti, magnas in Republica tempestates excitant, quæ postea mutationes & distractiones infinitas efficiunt.

Iusti sæpe calumniis oppressi.

Itaque cum iniuste oppugnarent Capnionem monachi, vt Socratem Anytus & Melitus; texerunt eum tamen propter eruditionem multi boni & docti viri, quorum autoritas impediuit monachorum furores apud Imperatorem & Pontificem. Vt autem ab ouo sciatur, quæ fuerit controuersia; repetendæ sunt occasiones eius rixæ.

Origo certaminis inter Capnionem & monachos.

Fuit in vrbe *Colonia Agrippina* impostor quidam Iudæus, qui simulabat se amplecti religionem Christianam, & familiaris erat monacho inquisitori, vt nominant, *Hochstrato*, & eius amicis. His ostendit, magnam pecuniam honesta specie & sine magno negotio Iudæis eripi posse, si edictum Imperator proponat; vt Iudæi omnes libros adferant in curiam, in suo quisque oppido, vt ab inquisitoribus cæteri libri, præter Biblia, tanquam perniciosi Christianæ religioni comburantur. Nec id seriò impostor ille agi volebat; sed Iudæos sciebat statim magna pecunia libros redemturos esse. Eò igitur rem deduci volebat; vt Iudæi pecuniam offerrent. Hanc prædam captabat, diuidendam inter inquisitores & socios huius consilij.

Hos

Hos fuisse fontes negotij certum est. Petunt igitur monachi edictum ab Imperatore, & religionem prætexunt. Editur edictum, & Francofordiæ libri in curiam gestantur. Interea, vt multi sunt Iudæi, non ignari communis vitæ, in aula Imperatoria suos etiam patronos adeunt; qui rem eò adducunt, vt Imperator sciscitaretur iudicia eruditorum in lingua Hebræa. Iubet igitur scribere *Capnionem* quid sentiat. Hic in illo suo hortulo Stutgardiæ latitans, ne suspicari quidem potuit, quomodo hæc res instructa esset. Et tamen metuens linguæ nolebat libros Grammaticos & medicos interire. Scribit igitur sententiam longe mitiorem. Discernit libros: Scripta nominatim contra CHRISTVM iubet abolere, eaque suis titulis nominat: Grammaticos verò & aliarum honestarum artium libros iubet conseruare, ne lingua necessaria Ecclesiæ penitus deleatur. Censet eruditos in lingua adhibendos esse. Hæc sententia æquior cum Imperatori magis placuisset; libri in curiam Francofordianam translati, Iudæis restituuntur, & elusa fraude discedit inquisitor, vt coruus hians. *Tunc autem monacho furiis exarserat atro felle dolor.*

Edictum Cæsaris contra libros Iudæorum.

Capnionis de libris Iudæorum sententia.

Lecto igitur *Capnionis* scripto, calumniose excerpit dicta, & arte deprauat, & atroci criminatione accusat *Capnionem* hæreseos.

Capnio hæreseos accusatur.

Moguntiæ, corrogatis aliquot suæ factionis hominibus, combusit librum *Capnionis*. Hæc belli illius initia fuerunt. Postea *Capnio* luculentam orationem Latinam ad Imperatorem edidit. Et prouocatione ad iudicia legitima & ad Pontificem se defendit.

Pontifex Episcopo Spirensi mandauit, vt controuersiam cognosceret. Hic delegit iudices, viros sapientes & eruditos; *Sualbachium Truchses*, & Theologos *Capitonem*, & *Iodocum Gallum*, hospitem Erasmi.

Iudices in causa Capnionis.

Hi cùm pronunciassent pro *Capnione*; monachi rursus ad Pontificem prouocant. *Capnio* Romæ multo præstantiores habuit patronos, quàm in Germania. Iudicio præerat Cardinalis *Grimanus* Venetus, excellenter doctus in Latina, Græca & Hebræa lingua. Et hic adhibuit *Petrum Galatinum*, cuius extant scripta. Multum etiam apud hunc Cardinalem, & apud alios valebat autoritate, senex eruditus, & suauis, natus in oppido Mysorum Friberga *Iacobus Questemberg*, qui summa fide tuebatur *Capnionem*. Commendauit & *Erasmus* hanc causam Leoni, & præcipuis Cardinalibus. Interea lectis in Germania scriptis *Capnionis*, multi calumniarum odio à monachis fiunt alieniores: Et quasi classicum canebat suo sodalitio *Huttenus*. Hic monachi etiam magis furere ceperunt;

vocife-

vociferantur in concionibus, contra *Capnionem*, *Erasmum*, & *Huttenum*; edunt picturas, futilibus argumentis propugnant suas superstitiones, quæ sunt aucupia impij quæstus, denique malam causam stultissimè agendo deteriorem faciunt, & irritant contra se multò plures.

Tezelii monachi impostura.

Cùm ita accensa essent hominum studia, *Tezelius* aliud incendium maius excitat; irritat *Lutherum*, vt imposturas indulgentiarum refutet. Hic explicata doctrina de pœnitentia, & taxatis superstitionibus, magis etiam labefactata est monachorum autoritas. Et Romæ occupatis iam animis noua cura, prorsus conticuit causa Capnionis, vt sæpe fit, iuxta dictum: Λύει δὲ συμφορὰ τὴν συμφοράν. Ita periculo tandem liberatus est *Capnio*. In vltima senecta, propter bella Sueuica inuitatus à Duce Bauariæ *Guilelmo* in Academia Ingolstadiensi Græcam & Hebræam linguam docuit; postea & Tubingam accersitus est: sed iam egressus septuagesimum annum morbo Ictérico laborare cepit, & paulatim languefactus Stutgardiæ in sua domo anno 1521. ex hac vita discessit.

Docet Ingolstadii Capnio.

Moritur.

Testamentũ Capnionis.

In testamento cum alia piè mandauit, tum verò libros Hebræos & Grçcos donauit Collegio Phorcensi: ita vt ibi in templo publicè seruentur, & ab omnibus inspici possint. Quanquam autem nunc quidem, postquam Officinæ Typographicæ Bibliothecas vbique locupletarunt; minor est admiratio eius thesauri; tamen & voluntas Capnionis laudanda est, quòd non voluit dissipari libros ab hæredibus, sed in loco certo custodiri; vbi ad posteros etiam plurimis vsui esse possent. Sunt autem ibi & scripta nondum edita in officinis Typographicis, videlicet *Marci Antonini Imperatoris liber*, cuius & vetustas mentionem fecit, *orationes Maximi Tirii*, & alia quædam, inter quæ præcipua est *historia Synodi Ephesinæ* digna luce. Ostendit enim quis indixerit, quis præfuerit, & quo ordine, & qui viri sententias dixerint. Et recitantur multorum integræ orationes, in quibus vt ab illa erudita antiquitate, & vbi tot lumina Ecclesiæ suam confessionem ediderunt, diligenter exponitur, qualis sit copulatio diuinæ & humanæ naturæ in filio Dei nato ex virgine.

Libri in Bibliotheca Capnionis nondum editi.

Magnus etiam aceruus est ibi librorum veterum, qui lingua Hebræa scripti sunt; sed ingens thesaurus est vnus *codex librorum Mosi & Propheticorum*, pulcherrimè & emendatissimè scriptus, de quo antea.

Gratitudo igitur *Capnioni* debetur, quòd hos libros in loco publico posteritati custodiri voluit.

Capnionis mores.

Seruiuit Reipubl. in curia & iudicijs, propagauit linguam Hebræam Ecclesiæ necessariam, vixit modestè & erga inopes ac præcipuè scholasticos, beneficus fuit. Candor in eo eximius fuit,

t, & nihil liuoris & obtrectationum. Quare à doctissimis is vbique diligebatur. Ab *Hermolao Barbaro Veneto* nomen ... factum esse dicebat ex Germanico, apud quem assi- è fuit toto legationis tempore ad coronationem *Maximilia-* *Pi ... Miranulanus* quia Hebræam linguam norat, multa ...o sciscitatus est de reliquijs veteris doctrinæ, quam *Caba-* nominant. Ac singularis felicitas fuit eius temporis, eru- ...rum inter ipsos coniunctio & candor. Nunc successit alia ...ea ætas, in qua vt Cadmæi fratres inter se dimicant hi, ...s propter studiorum similitudinem, & fœdus religionis iunctissimos esse oportebat. *De:lamat. Philippi tomo 3 Est nter colloquia Erasmi Capnionis apotheosis, lectu non indigna: docetur, quantum honoris debeatur egregiis viris; qui sum vi- s benè meriti sunt de liberalibus studiis.*

CHRISTOPHORVS LONGOLIVS.

O. 1522. d. 7. Septembr. æt. 34.

Patria Longolii.

Gallus an Germanus fuerit.

Hristophorus Longolius *Maclinia*, nobili Germaniæ in- ferioris oppido, honesto splendidoque inter suos loco na- fuit. Quoniam verò eo viuo non defuere, qui eum Pari- sem dicerent; libri etiam ab eo scripti hoc titulo circum- entur: non abs re erit, quæ ipse in altera defensionum sua- , errorem hunc librariorum refellens, de patria sua dicit, loco commemorare, vt deinceps qui de hac re dubitant, potius Longolio de se, quàm alijs credant. Eius verba hæc : *Eg. P. C. Maclinia natus sum, Maclinia educatus, Germanica ... & Cæsarum ditionis oppido, cum aliis laudibus multis illu- tum verò Philippi & Caroli Hispaniæ regum incunabulis per-* ...: hæc ille.

Maclinia laus.

Educatio.

...er admodum cùm vix annos nouem natus esset, paren- studio & diligentia, Lutetiam Parisiorum, vt ibi literas ...ret, est missus. Neque enim vel id ætatis propter summam ...ij docilitatem immaturum censebant, qui in celeberri- llo literarum domicilio politioribus disciplinis animum ...eret. Celeriter verò omnibus artibus, quibus puerilis ętas ...i solet, ita profecit: vt æquales suos omnes doctrinæ lau- ngè præstaret: Ex his autem generosissimum quemque ...di cupiditate incenderet. Ingenio acri & vehementi ...tus fuit; in quamcunque partem se dedisset; atque om- ...disciplinarum (quod postea res ipsa declarauit) capaci. ...cunque scriptorem sibi legendum proposuisset: eum ...am ferè de manibus, nisi diligenter perlectum, dimisit. ...e vnquam in eo animaduersum est, aut obscuritate scri-

Ingenium Longolii.

ptoris

ptoris alicuius, aut prolixitate deterritum, quo minus totum perdisceret: si modo talem putaret, ex quo fructum aliquem capere posset.

Annotata Longolii in Plinium.

Cum autem ea, quæ in antiquorum scriptis tradita essent, celerrime perciperet; tum vero quæ abdita fuere, nemo maiori facilitate eruit. Atque huic rei testimonio esse possunt multa ab eo pene puero in C. *Plinii* de naturali historia libro scriptoris non ita facilis & plurimis mendis deformati ingeniose excogitata & notata, quæ postea ipso imprudente & inuito in Gallia fuere edita.

Memoria Longolii.

Memoria vero tanta fuit, vt ad ea tollenda, quæ animo semel insedissent, diuturnitas temporis vix aliquid valeret. De pluribus & varijs rebus sæpe interrogatus, de quibus à multis annis nihil legerat, non minus prompte de singulis solitus est respondere, ac si eo die ab eo perlecta fuissent. Cuius rei iis, qui familiariter cum eo vixerunt, quotidie periculum facere licuit. Hocque in eo magis mirum fuit, quòd cum plurima legisset, omnia autem quæ Græcè aut Latinè scripta essent, sibi legenda præponeret, nunquam fere ad metam semper properanti, ad eundem scriptorem reuertere licuit. Si quando de ijs rebus sermo incideret, quæ à diuersis & varijs scriptoribus tractatæ essent, cum res ipsæ essent eædem: ita tamen oratione solebat distinguere, sua verba singulis scriptoribus, à quibus ea acceperat, referendo: vt non memoriter ea dixisse, in quo sæpe offendi solet, sed de scripto pronunciasse, videretur. Quæ

Diligentia Longolii.

sæpe dum faceret, ita auditorum admirationem incendit, vt eum artificio quodam, non naturali memoriæ bono, vti existimarent. Ad hęc tanta naturæ bona doctrinæque summa adiumenta, eam industriam adhibuit, vt quicquid in literis profecerit, huic pene soli gratia habenda videretur.

Longolius Philosophiæ deditus.

Ineunte ætate cum earum rerum cognoscendarum magno studio teneretur, quæ à Philosophis tractantur, amicique eum honoratum magis, quàm doctum videre cupiebant, verentes ne talium rerum studium; eum longius ab honorum petitione abduceret, magnopere illi autores fuere, ne aliud sibi eo tem-

Longolius ad ius ciuile se confert.

pore, præter ius ciuile discendum proponeret. Ex eius enim artis studio affirmabant fore, vt celeriter ad honores, & ad summam gloriam perueniret. Quorum precibus & hortationibus cum sibi omnino parendum esse duxisset: sex annos in eo studio ita consumsit, vt nullis interim alijs literis, præterquam oratorijs, quæ maxime etiam artem illam vel ornare, vel

Præceptor Longolii Decius.

adiuuare existimantur, operam daret. Vsus est præceptore *Philippo Decio* celebri iuris interprete, qui tum *Valentiæ* in Narbonensi prouincia maximo auditorum concursu, qui vndique ad eum confluebant, ius docuit. Eo vero tempore ita profecit, vt cum

vt cum postea ab amicis Lutetiam Parisiorum, vt ius sibi exerceret, esset reuocatus, tum agendo, tum respondendo, tantam laudem sit adeptus: vt vixdum biennium in Iurisconsultorum subsellijs versatus in Centumuirale illud consilium, quod antea solis senibus, vel certe ætate prouectis patebat, admodum iuuenis adlegeretur. Quare amicorum voluntati iam satisfactum ratus, tempus adesse putauit, vt animo etiam suo, maiorum cupiditate flagranti, morem gereret. Itaque C. Plinium, cuius lectioni se totum dicaret, delegit: quem varietate & copia rerum cæteris Latinis scriptoribus præstare, ac velut in vnius operis compendio, quæcunque à Philosophis Græcis pluribus & libris & verbis tractata essent, mira breuitate collegisse existimauit.

Plinii lectione Longolius delectatus.

Sed cum res ipsæ, quæ quamuis copiose tractatæ, per se ipsæ difficultatem afferunt, in angustum à Plinio conclusæ, vix spem aliquam sui intelligendi darent; vbi partim necessitate coactus, quod aliter ea, quæ ita concise tradebantur, intelligere non posset, nisi eadem fusius apud alios tractata videret: partim magnitudine & varietate rerum eum inuitante, vt ex vberrimis illis fontibus potius, ex quibus Plinius ipse hausisset, quàm ex illa feculenta aquula illarum cognitionem peteret: animum ad maiora erexit, vt eos etiam scriptores videret, à quibus illa Plinij emanasse putabantur. In hac vero sententia cum esset; omnes illi Agricolæ, omnes ferè Medici fuere perdiscendi, rerum Romanarum, & totius antiquitatis memoria diligenter tenenda; orbis denique ille disciplinarum, quam ἐγκυκλοπαιδείαν Græci vocant, euoluendus; cum nulla fere ars sit, cuius non expressa vestigia aliqua apud Plinium reperiantur.

Hæc vero perficere illi longe fuit difficillimum, præsertim Græcarum literarum adhuc ignaro & prorsus rudi. Verum nihil horum eum retardauit; vt erat animo semper reluctante difficultatibus, tamque incensus cupiditate; vt Philosophorum, & aliorum scriptorum mysteria cognosceret.

Principio itaque Græcis literis tanto studio, tantisque ingenij viribus incubuit; vt nondum se vertente anno, siue ad oratores se conuerteret, ignoratio linguæ nusquam eum ab eorum intelligentia excluderet; eodemque temporis interuallo Græce etiam ad *Guilielmum Budæum*, Gallorum doctissimum, epistolas sæpe mitteret.

Græcæ linguæ studet.

Pari ergo studio atque industria cum quinquennium in Græcis scriptoribus legendis perseuerasset: iam lingua ipsa maxime illi familiaris fuit, eademque opera, doctos illos scriptores assidue legendo, vberrimam maximarum rerum cognitionem ex illis hausit.

Memor

Memor verò vbique, cùm illos legeret, instituti sui, & cuius causa initio tot sibi scriptores euoluendos sumsisset; nihil in his omisit, quod ad pleniorem C. Plinij intelligentiam aliquo modo faceret, quin illud diligenter notatum, quo loco, & in quo autore legisset, in Plinij libro scriptum relinqueret; vt ante omnia subsidia in hac re, quæcunque ex lectione comparari poterant, tentaret; eandem rationem in recentiorum scriptis legendis seruauit. Quando verò de stirpium natura multa *Plinius* traderet, nonnulla etiam de piscibus scriberet; rebus à cognitione huius seculi ita remotis, vt ne nomina quidem intelligantur: non contentus eorum authoritate, qui aliquid de his scripsere, voluit ipse verba rebus accommodare; hisque diligenter inspectis videre, quo pacto res ipsæ cum antiquorum scriptis conuenirent. Itaque ea causa illi in *Narbonensem* prouinciam iterum proficiscendi fuit: cùm adolescens antea ibi ius ciuile didicerat; quam quidem stirpium fertilissimam, piscium etiam abundantissimam, propter illius maris vicinitatem existimauit. In qua quidem peregrinatione librum etiam, quem *herbarum historiam* appellauit, scripsit. Eam verò partem, in qua *Plinius* terrarum orbis descriptionem complexus est, diligentissime est persecutus; atq; in hoc etiam oculorum iudicio vti voluit; amnesque & antiqua oppida à *Plinio* descripta, quorum aliqua vestigia manerent, ipse adire. Itaque cùm adolescens *Hispaniam* totam peragrasset; adulta iam ætate, *Britanniam*, *Germaniam*, *Galliam*, *Italiam* emensus est, statueratque in Orientem proficisci, nisi Turcorum arma, quibus omnia Christianis hominibus clausa essent, eum ab hoc consilio deterruissent. Quanquam etiam apud homines nostros peregrinando in magna pericula sæpe incidit. Apud *Heluetios* autem, dum eorum regionem viseret, nihil propius fuit, quàm vt interficeretur. Quid verò illi acciderit, & quomodo periculum euitauerit, non erit alienum commemorare, quo magis & industria eius cognoscatur, & animus, qui nullo periculo à rerum dignarum inuestigatione deterreri potuit. Profectus eò cum duobus familiaribus Gallis, eo sanè tempore, quo accepta clade apud *Mediolanum* Heluetij à Gallis maximè dissenserunt. Ex comitibus ergo, cùm in suspicionem venisset, speculandi causa accessisse, pars quædam cohortis Heluetiorum eos aggressa est. Ibi cum aliquando repugnassent, neque pares esse potuissent, vnus eorum fuga Rhodanum tranatando, vitam sibi seruauit, alter in pugna cæsus, ipse graui vulnere altero brachio accepto, captus & in carcerem abductus est, vbi triginta ferè dies, cum neque medici, neque remedij vllius facultas daretur, vulneris dolore magis magisque ingrauescente, in summo mœrore iacuit, donec casu *Antistes Sedunensis*, qui apud

In Narbonensem prouinciam proficiscitur, & cur.

Herbarum historia Longolii.

Longolius Geographiæ amans.

Peregrinatio periculosa.

apud Heluetios dignitate & gratia maxime valuit, eò venisset, cuius opem cum Longolius per literas supplex implorasset, ipse casum viri valde miseratus, statim custodia liberauit, adhibitisque medicis, tam diu apud se retinuit, dum à vulnere prorsus sanatus esset, tum equo donatum, & viatico liberalissimè instructum, in patriam remisit. Nec verò ille antea discedere voluit, quàm id cuius causa venerat perfecisset, regionemque totam lustrasset, atque tabellis descriptam secum domum reportasset, cuius rei perficiendæ maiorem tum facultatem habuit, quam ei Sedunensis autoritas dabat. Itaque cum in omnibus, quæ videre cuperet, abunde satisfactum esset, illinc in patriam decessit. Sed vt eò, de quo inceperam, reuertar, hoc sæpe prædicauit; se quicquid rerum naturæ cognitione profecisset, id C. Plinij lectioni acceptum referre, qui in omnibus illi occasionem plura quærendi & inuestigandi semper dederat. Oratorijs artibus à puero semper deditus fuit, earum verò summam cognitionem, non artis solùm præceptis, sed multa exercitatione firmauerat, declamandique consuetudinem multis iam sæculis intermissam & prope mortuam, quâ nihil vnquam vtilius ijs, qui oratores euadere cupiunt, inuentum fuit, in seipso primum, post alijs renouauit, cùm argumento proposito, sæpe in scholis declamando, alios suo exemplo, vt idem facerent, commouit. Genus dicendi ineunte ætate secutus est, quod postea vir factus, valde improbauit. Nam cum adolescens per omnia scriptorum genera vagaretur, neque quenquam vnum sibi imitandum proponeret, sed, vt ipse de se dicere solebat, *tantum in vno quoque notaret, quantum acutè aut sententiosè dictum esset*, eò factum est, vt prudenter semper ferè diceret, quod fuit etiam naturæ: oratio verò eius, quæ ex verbis vndique accersitis constaret, nullam neque elegantiam, neque venustatem præ se ferret, formamque dicendi inconditam & minime æquabilem redderet. In hoc tamen genere multa scripsit: *Orationem de laudibus C. Plinii*, alteram *de laudibus Gallorum. Comparationem iuris ciuilis cum re militari*, in qua iuris laudes extollit. *Commentarios quosdam in ius ciuile*: *Historiam herbarum* : *Commentarios in XI. libros Plinii*, ab eo admodum adolescente, quo primum tempore Plinium in manus sumpserat, conscriptos, postremum verò omnium, cum iam etiam maiorem elocutionis rationem habere inciperet: *quinque orationes de laudibus vrbis Romæ* fecit. Quòd verò genus scribendi mutauerit, id *Petri Bembi* consilio, qui eo tempore hac laude eleganter & Latine scribendi multum Italis omnibus præstitit, acceptum referre solitus est. Ille enim cum Longolio amicissimus esset, multaque eius prudenter quidem scripta, sed inquinatis & corruptis verbis referta videret; do-

Antistes Sedunensis Longolium è carcere liberat.

Longolius oratoriæ deditus.

Consuetudo declamandi.

Genus dicendi Longolii, quod ipse mutauit, suasu Bembi.

Scripta Longolii primæ ætatis.

Petrus Bembus.

lere se apud eum testatus est, quòd cum à natura & literis ad oratorias artes instructissimus esset, voluntate etiam in eas maxime propensus, negligeret tamen eam partem emendate & Latine loquendi, quam M. Cicero eloquentiæ Romanæ parens, solum & quasi fundamentum oratoris esse iudicauit: vnde etiam eloquentia ipsa nomen sumpsisset. Magnopere igitur est cohortatus, vt totam suam dictionem ad præstantem illam Ciceronis formam reuocaret, eumque solum ex oratoribus sibi imitandum proponeret. Cuius consilio & autoritati tantum tribuit, vt *quinque annos* continuos, ab ea cohortatione nullum alium authorem Latinum in manibus haberet, nullum legeret, præter vnum Ciceronem: in quo tantum studio industriaque profecit, vt post breue tempus, cum sibi eam legem indixisset, ne alijs atque à Cicerone sumptis verbis vteretur, ad omnia fere quæcunque animo concepisset exprimenda, abunde ex illo vno verba electa suppeterent. Cumque se totum ad summi illius oratoris imitationem dedisset, sicque toto animo contendisset: vt nihil vnquam magis, quàm perfectam illius scribendi formam animo inclusam haberet, etiam in omnibus, quæ scripsit, vt eodem modo dicere posset, magnopere laborauit. In hanc vero formam scriptæ sunt ab eo *orationes duæ*, quibus eorum accusationi respondet, qui eum Romæ perduellionis reum egere, *vna præterea ad Luterianos oratio*, & aliquot *epistolæ ad amicos*. Reliqua omnia, quæ scripsit, ipse abolenda censuit, idque vt ita fieret, amicis moriens mandauit. Causam vero totam Luterianam, cuius oppugnationem iussu Leonis X. Pontificis, à quo etiam commentarij totius causæ missi ad eum fuere, susceperat, quinque orationibus complecti statuerat, breuique perfecisset (excogitatis iam secum, quæcunque tali in causa dicenda forent) nisi prima statim absoluta, immatura mors consilium eius præuenisset. Theologiam & eos scriptores, qui de diuinis rebus tractant, omni ætate coluit, idque putauit hominis esse Christiani, non in senectutem, vt maxima pars hominum facit, hoc studium differre: sed quotidie addiscendo in eo quanquam lentius id fieret, aliquid tamen procedere. Hoc autem modo ipse & Græcos & Latinos plurimos, quos maxime in rerum diuinarum explicatione excellere putauit, diligenter euoluit. In his vero literis, & in alijs artibus, tot perlegit, tam multa, tanto iudicio, in tam paucis annis, ea etiam ætate, qua alijs vix maturum iudicium adesse solet, tot interim laboribus & peregrinationibus exercitus, vt ijs, qui eum & mores eius non nouere, pene incredibile videatur. Sed adiuuabat præter cætera, quæ modo sunt commemorata, temperantia summa in victu, & in omni vita: vt voluptatibus, quæ apud cæteros eius præsertim ætatis

Cicero ex oratoribus solus imitandus.

Scripta Longolii posteriora.

Longolii orationes in Luterianos.

Theologiæ studium.

Longolii temperantia.

ætatis magnam partem temporis ſibi vendicat, nullum omnino tempus daret. Cibi & potus erat parciſſimus, mero nunquam, dilutiſſimo ſemper vtebatur, maxime vero frigidæ potu delectabatur, quo etiam ſæpius vſus fuiſſet, niſi medici, quod maxime inimicum ſtomacho dicerent, deterruiſſent. Somno parum indulgebat; cum plurimum, non amplius ſex horas dormiebat. Reliqua genera voluptatum ſummus ille ardor in ſtudia literarum ita reſtinxit: vt nulla prorſus in eo aliarum rerum cupiditas appareret: neq; vero ita prorſus ſtudijs deditus erat, vt reliqua omnia, quæcunque in Republica Chriſtiana agerentur, tanquam ad eum nihil pertinerent, negligeret. Sed cum ſtudijs plurimum tribueret temporis, tum vero quando ſalutis ratio, vel quæuis alia neceſſitas, eum à ſtudio auocaret, libentiſſimè & diligentiſſime de ijs, quæ foris agerentur, inquirebat.

Victus eiuſdem.

Quo factum eſt, vt ſimul & doctiſſimus & prudentiſſimus haberetur, vt neque hæc curioſitas rerum externarum cognoſcendi, quicquam de legitimo ſtudiorum tempore detraheret, nec illa languidiorem ad cætera redderent, aut quicquam de prudentia rerum diminuerent; ſed contra alterum ab altero adiutum, hanc pulcherrimam in eo prudentiæ & ſapientiæ coniunctionem effecere. Corporis eatenus rationem habuit, quatenus ſtudijs ſufficere poſſet, quotidieq; ante cibũ parua pila ſe exercebat. Quanquam per ſe laboris apta membrorum compoſitione patientiſſimum corpus habuit, & quod multis magniſque laboribus ad omnem patientiam ineunte ætate firmauerat; quippe qui adoleſcens laborem etiam militarem fuerat perpeſſus, mileſque Neapolitano bello cum *Ludouico* Gallorum rege in Italiam veniſſet, etſi à robore militari multum abeſſet, corpuſque decorum magis habere, quàm robuſtum videretur.

Corporis exercitia.

Longolius militauit.

His verò rationibus ita corpus & animum curauit, vt alterum ſemper ſanum, alterum quam doctiſſimum, varijſque & multis artibus repletum haberet. Quantum vero doctrina & eloquentia inter illius ſeculi ſcriptores præſtiterit, ij demum intelligent, qui pauca ea, quæ ſuo iudicio probata, ſcripta reliquit, cum aliorum in illo genere ſcriptis conferent, aut is denique, qui in ſimili ſcribendi argumento ſui periculum fecerit. Neque vero iſtis artibus atque virtutibus præmia omnino indigna ſuis temporibus tulit, multaque præclara de eo iudicia principes viri fecere.

Longolius quo in honore habitus.

A rege Hiſpaniæ *Philippo* duodeuiginti annos natus, ſanctioribus illis reconditarum rerum notis, quibus hodie vnis omnia prope regnorum arcana committuntur, præfectus. *A principibus Pannoniæ* magno propoſito præmio accerſitus; vt re-

A rege Hiſpaniæ.

A Pannoniæ principibus.

vt regem puerum optimis artibus instituendum susciperet. A *Ludouico* Francorum rege multis honoribus affectus, de quibus ille in iudicio cum pro se diceret, aduersarijs maximè conditionis obscuritatem obijcientibus, commemorare est coactus. Quo tempore regis decretum recitari fecit, *à quo ille non vnius aut alterius* (vt eius verbis vtamur) *sua ditionis vrbium, sed vniuersi regni iuribus vno edicto est donatus*. Sub quod etiam aliud decretum consilij illius centumuiralis, quod Lutetiæ Parisiorum cogitur, intulit: In quo illi iurati summo eum consensu in collegium suum cooptarant, habiturum in perpetuum ius vitæ & necis, ac summam fortunarum omnium potestatem, non in plebem modò, sed in omnes regni proceres. Vicesimo verò octauo ætatis anno ciuitas ei Romana vltrò est oblata, virtutisque & literarum ergo ciuis factus. Quæ res quanquã initio multarum illi turbarum causa fuit, multis clam inuidentibus, nonnullis verò nobilissimis viris palam eum oppugnantibus, & virtutibus eius obtrectantibus, inter quos magno periculo est versatus, postea tamen optimè cessit, nomenque eius & gloriam magnopere auxit. Nam cum statim post ciuitatem datam in Gallias redire studeret; vt amicos & propinquos, à quibus multos annos abfuerat, viseret; crebræ aduersariorum eius voces exceptæ essent, palam dicentium, se nomen eius delaturos, ea res fecit, vt paulò diutius consilium profectionis differret; ne si tali tempore vrbem relinqueret, non amicos salutandi causa discessisse, sed timore & minis inimicorum perterritus, ab vrbe aufugisse videri posset. Sed cum diutius mansisset, quàm eius rationes paterentur, expectans quorsum obtrectatorum inuidia procederet, cum illi interim nihil contra eum nisi conuitijs agerent, existimans vlterius eorum indignitatem non progressuram, iter Galliam versus iam diu deliberatum, est persecutus, relictis tamen apud amicos defensionibus suis scriptis, vt contra omnes conatus aduersariorum, si absentia eius aliquam illis occasionem accusandi daret, præstò haberent, quod opponerent, iam tum ex eorum conuitijs animo prospiciens, quæ maximè obiecturi essent, quibus ille omnibus medicinam fecerat. Cuius sui consilij prudenter excogitati magnum postea fructum & voluptatem cæpit.

A Ludouico Gallorum Rege.

Consilium Centumuirale Parisijs.

Ciuitatis Romanæ ius Longolio indultum.

Vix enim *Venetias* in eo itinere peruenit, cum ad eum literæ amicorum sunt allatæ, nunciantes grauissimam accusationem, qua statim post discessum eius aduersarij sunt vsi, & quo pacto consilium de relinquendis defensionibus processisset. Accusauit eum nobilis ac disertus adolescens Romanus, in quo magnam dignitatis suæ spem maiores natu Romani collocarant, ad id inductus inimicorum Longolij multis & assiduis

Longolius Romæ accusatus.

duis precibus, obiecto etiam falsæ gloriæ splendore, quòd patriæ laudibus, quas oppugnatas à *Longolio* esse voluerunt, in huiusmodi accusatione adesse eũ asseuerarent. Ita verò acerbè & vehementer, ipso audiente principe Romano, cum multi nobilissimi & clarissimi viri iudicio interessent, egit, vt nonnulli amici *Longolii* essent, qui de causa obtinenda desperarent, donec amicorum præcipuè cura defensiones eius in lucem prodiere, quæ ita ab omnibus passim probabantur, vt multi dicerent: *non Longolium ciuitatis donatione ornatum, sed ipsum ciuitatem illis orationibus ornasse*, in quibus pristinam dignitatem ciuitati, & vetera sua ornamenta omnia restituisse videbatur. Principi verò ipsi ita placuere, vt oblitus pene quid aduersario eius tribuisset, quem paulo ante, nulla magis re alia motus atque eius in *Longolium* actione, in familiarium numerum receperat, protinus iuberet: vt diplomata *Longolio* expedirentur, quibus ratum esset, quod S. P. Q. R. de ciue eum adsciscendo decreuisset, præterea quòd ipse de priuato ærario ad tuenda studia eius concessisset: atque ad eum, vbicunque terrarum esset, deferrentur, ea tamen lege, ne sedem studiorum alibi, quàm in Italia poneret. Multis præterea honoribus affecit: nam in Palatium & sacrosanctæ Lateranensis aulæ comitatum sua sponte cooptauit, & in Romani Pontificatus scribarum numero esse voluit. Quæ cum ad eum perlata essent, cum alia omnia libenter audiuit, tum verò conditionem de commoratione sua in Italia non inuitus accepit: lætusque in Galliam quasi ex inimicorum dolore triumphum agens animo statim reuertendi est profectus: vbi magno amicorum concursu ac gaudio exceptus, quod nihil tam præter opinionem eorum acciderat; quam vt eum, quem vix saluum in tantis contentionibus arbitrabantur, honoribus etiam auctum viderent, magno cum studio apud se retinere contenderunt; pluribus etiam ad manendum præmijs & priuatim à multis, & publicè à rege ipso Francorum propositis. Ex priuatis autem, qui hoc maximè ab eo contenderunt, *Ludouicus Ruzeus* Parisiensis, cum multa alia, tum verò suburbanum fundum, lautum & fructuosum, muneri obtulit; nullam aliam beneficij sui remunerationem aut operam ab eo expectans, nisi vt vrbe illa, quasi domicilio suorum studiorum contentus, in Italiam amplius non rediret. Ille verò quanquam Galliam semper non minus charam, quàm patriam habuisset, existimans non inferiori amoris loco habendam, quæ excepit, quàm quæ genuit; plurimi etiam hac in re amicorum studia æstimaret: tamen cùm recordaretur, quam fidem X. Leoni Pont. Max. & reliquis amicis de reditu dedisset, ab eo nullis cuiuscunque promissis aut precibus deduci potuit. Mirificè

Exitus eius accusationis.

Galli Longolium retinere conantur.

verò ipse sua sponte erga Italiam & Italos homines afficiebatur, vt etiam in epistola quadam ad *Sadoletum*, reditus sui rationem probare volens, cum alias causas attulisset, postremo addit, ideo se rediisse, quòd *ad excitanda fouendaque studiosorum hominum ingenia plurimum conferre arbitratus esset, cœli ipsius Italiæ clementiam*, seque in eo fælicem illum & plane diuinum

Italiæ genius.

Italiæ genium secutum. Antequam verò rediret, *Britanniam* nobilem insulam videre voluit, adductus præterea fama eorum, quos præter cæteros illic Græcis literis & Latinis eruditos omni liberali & ingenua doctrina pollere audiuerat.

Britanniam adit Longol.

Cum quibus pluribus diebus iucunde consumptis, quòd eorum doctrina ita delectaretur, vt etiam summæ admirationi essent, quemadmodum sæpe narrauit; tantam & tam politam atque excultam doctrinam in illis locis, apud eos homines, vel vsquam penè terrarum, illis temporibus, quibus prope omnes elegantiores artes iacerent, potuisse reperiri: ad constitutum sibi in Italiam iter reuersus est, *Patauiumq;* venit, quem studijs suis locum accommodatissimum elegit.

Longolius in Italiã redit.

Quanquam simul ac de eius in Italiam aduentu auditum est, populus *Florentinus* non solum in ciuitatem suam, si illic ad instituendam bonis artibus iuuentutem se conferret, inuitauit: verum etiam *vicena quina* in annos singulos *sestertiorum nummum millia* ex ærario publico decreuit. Verùm ille recordatus, quæ prçmia ante contempserat, quòd nullam ocij sui partem alijs vendere voluisset: nulla mercede à suscepta propositaque sententia potuit auelli.

Stipendium Longolio à Florentinis oblatum.

Pataiuj autem se continuit, sibi & studijs suis seruiens, primum in contubernio *Stephani Sauli* nobilis Genuatis, qui literarum causa eò se contulerat optimarum artium etiam ipse studiosissimus. Deinde verò, eo in patriam reuocato, cum multi nobiles viri (quorum tum Pataiuj propter celebritatem eorum, qui literas docebant, magna copia fuit) certatim Longolium ad se inuitarent, quòd eius consuetudinem non honorificam tantum sibi; sed etiam fructuosam fore putabant, ille in domum *Rainoldi Poli* nobilis iuuenis Britanniæ, quem per eos dies Rex Britanniæ literarum causa eò miserat, migrauit: quo cum coniunctissime in literis vsque ad extremum vitæ diem vixit.

Rainoldus Polus.

Amici Longolii.

Amicitijs vsus est magnis & illustribus, quas illi vbique fere vel felicitas quædam eius, vel doctrinæ fama conciliauerat. Neque vero in conciliandis amicis felicior, quam in retinendis prudentior habebatur, quos summa fide obseruantiaq; semper coluit. Quantum verò officio in amicos tribuit, vel extremus ille vitæ actus facile declarauit. Nam cum grauissime ex febre laboraret, ex qua etiam perijt, eodemque tempore ab *Hieronymo Sauorinano* amico suo, qui tum filium summa spe & indole adolescentem amiserat, literas accepisset valde misera-

miserabiliter de morte filij scriptas, existimans se non aliter officio suo in amicum posse satisfacere, in medijs ipsis doloribus cum grauissime cruciaretur, literas ad eum consolatorias, morbum suum silentio tegens, ne hoc etiam ad amici dolorem adderet, dedit. Quæ quidem, vt tum scriptæ, maxime vim morbi auxisse existimari possent, sic vberrime quo officio in amicos esset declarauere; qui ne eo quidem tempore sibi parcere voluit, aut officium intermittere, quo omnes illi libenter remisissent, aut sanè amicus non esset, qui hoc ab eo exigeret: & tum alium consolaretur, cum magis consolatione ipse egeret. Sed ab ea humanitate, quam in omni vita erga amicos retinuerat, ne tum quidem dolor corporis & propinqua mortis expectatio potuit eum deducere, aut facere, vt suorum commodorum rationem haberet, qui semper quacunque in re declarare posset, amicorum commoda suis prætulerit. Quo factum est vt carissimos illos semper firmissimos haberet: idque maxime est expertus, cum absens Romæ in iudicium vocaretur. Quo tempore neque aduersariorum eius potentia, quæ maxima fuit, nec acerba eorum in eum accusatio, quenquam eorum, qui amicitia vel consuetudine aliqua, dum Romæ esset, coniuncti videbantur, vlla in re flectere potuit. Plurimum vero ex omnibus detulit *Iacob. Sadoleto* & *P. Bembo* viris cum autoritate & gratia inter eos, qui tum Romæ erant, maxime florentibus, tum vero doctrina omni politione & humanitate prope singularibus. Quorum opibus & gratia quamdiu Romæ fuit; in omnibus rebus est vsus. Vt vero alios in se benignos ac liberales est expertus, sic omnibus, quos aut opera aut consilio iuuare posset, maxime fuit expositus, præcipue vero ijs, qui spem aliquam de se vel ingenij vel doctrinæ darent. Fuerunt multi, qui cum à patria absentes, & amicorum subsidio destituti ad eum confugerent, ab eo sæpe pecunia subleuati, cum tamen valde tenues facultates haberet, & aliorum opibus casus suos sustentaret Quando vero diutius sumtus tales se ferre non posse sentiret: per amicos omnia egit, ne quid illis deesset, non secus, ac si omnia necessitudinis officia sibi cum illis intercessissent, qui neque cognatione, neq; patria eum contingebant, indole tantum & spe doctrinæ ei commendati. Aduersæ fortunæ vulneribus multis, vt in tam paucis vitæ annis, ictus, nihil vnquam aliter atque virum decuit, tulit. Primum *Philippi* regis Hispan. morte inopinata, ad quem se post amissum vtrumque parentem contulerat, ex quo cum magna sperasset, iamq; apud eum gratia, & supra ætatem authoritate multum valeret, ille præter omnium opinionem in Hispania ereptus est. Deinde multis peregrinationibus & molestijs agitatus, carceris etiã molestiã & difficultatem est perpessus. Post con-

Longolii humanitas.

Longolii fortitudo.

Philippi regis Hisp. mors. 1506. d. 25. Septembr.

contentio illa Romæ accessit cum potentibus & factiosis aduersarijs, inter quos cum sæpe discrimen vitæ adijt, nunquam sine magno periculo est versatus. Extremum verò omnium, quod aliqua ex parte eum attingere videbatur, fuit *Leonis* Decimi Pontificis mors, in cuius vita omnem spem fortunarum suarum sitam habebat, cuius authoritatem & promissa secutus, contra omnium amicorum suorum voluntatem in Italiam redierat.

Leon. X. PP. mors. 1521. cal. Decemb.

Cùm autem neque ad suos honestum reditum, quorum antea promissa spreuerat, neque quo pacto in Italia defuncto iam *Leone*, qui antea sumptus suppeditabat, otium suum cum dignitate tueri posset, satis videret, hæc nonnihil eum conturbarunt. Nusquam tamen se commouit: sed veteribus tantum amicis, quos in Italia habuit, de statu suo per literas admonitis, ille in contubernio illius nobilis iuuenis Britanni se continuit. Cùm vero decem menses post obitum *Leonis* Pont. perpetuo fere in literis versaretur, constitutum se habere dixit in *Forum Iulium* proficisci, tum vt animum suum curis literarum districtum peregrinatione laxaret, tum etiam vt eam partem Italiæ sibi non satis cognitam viseret. Itaque paucos ante dies quam egredi statuerat, cum nihil omnino incommodæ valetudinis sentiret, semotis arbitris multa cum *Polo* suo, cui semper plurimum tribuit, fertur disputasse de periculis, de fragilitate, de miseria humanæ vitæ. Hànc vero tandem summam orationis habuisse, vt *quoniam sibi peregrinandum esset, neque ignoraret multa sæpe peregrinantibus pericula præter opinionem, quibus obsisti non posset, interuenire; vt rebus suis, quicquid sibi accideret, prouideret, testamentum se velle facere dixit, atque apud eum deponere, flensq́ penè rogauit, vt si quid sibi aduersi accideret, testamenti capita persequeretur, famamq́ suam & memoriam charam haberet.* Atque hæc cum magna admiratione illius, cui hæc commiserat, fecit. Quis enim non miraretur, quod in proximam prouinciam exiturus, optima etiam valetudine, vt sibi & alijs videbatur, præditus, ea diceret, & faceret, quæ magis ex vita quàm ex ciuitate migrantis videbantur?

Forum Iulium.

Longolij cum Polo colloquium.

Veruntamen siue diuinatione de propinqua morte sua id faciebat, siue prudentia quadam, quam casus postea diuinationem videri fecit, eodem die, qui profectioni constitutus est, in grauem & assiduam febrem incidit, ex qua non conualuit, eo etiam tempore cum forte abesset *Polus*, cui antea res suas omnes crediderat. Quem tamen per literas statim, quo statu esset, certiorem fecit, nihil de testamento mutans, hoc tantum rogans; vt quemadmodum coram recepisset, curam & quasi dispensationem rerum suarum acciperet, mortuoque memoriam pie & inuiolate præstaret.

Longolius febre corripitur & moritur.

Quo

Quo nuncio tristissimo ille perculsus, quòd eum vnicè amaret, subito accurrit, multaque cùm in spem vitæ diceret, eadem etiam medici pollicerentur, nunquam ab eo deduci potuit, quin ea febris finem sibi vitæ esset allatura, id quod paucos post dies euenit. Antequam vero discederet, in D. *Francisci* Familiam voluit adoptari, eiusque habitu post mortem & templo sepeliri. Obiit XXXIV. ætatis anno III. Idus Septembris. Anno salutis humanæ M. D. XXII. atque *Patauii* in æde Francisci, quemadmodũ ipse præscripsit, sepultus.

Adoptatur ante mortem in familiam Francisci.

Epitaphium eiusdem Longolii.

CHRISTOPHORO LONGOLIO BELGÆ, ROMANAM CIVITATEM PROPTER EXIMIAM IN STVDIIS LITERARVM PRÆSTANTIAM ADEPTO, SVMMO INGENIO, INCREDIBILI INDVSTRIA, OMNIBVS BONIS ARTIBVS PRÆDITO, SVPRA IVVENTÆ ANNOS, IN QVA EXTINCTVS EST MAGNO CVM ITALIÆ DOLORE, CVI INGENTEM SPEM SVI NOMINIS EXCITAVERAT, PETRVS BEMBVS AMICO ATQVE HOSPITI, POSVIT.

Te iuuenem rapuere Deæ, fatalia nentes
Stamina, cum scirent moriturum tempore nullo,
Longoli, tibi si canos seniumque dedissent.

Ioannes Fichardus I C.

PETRVS MOSELLANVS PROTEGENSIS.

O. 1524. d. 19. April. æt. 31.

NAtus est *Petrus Mosellanus* loco humili atque obscuro, in quodam Treuirorum ac Mosellæ pago, cui nomen *Proteg*, ad quintum ferè lapidem supra *Confluentes*, tenuibus ac humilis fortunæ parentibus, honestis tamen atque probatis moribus. Petri fuit nomen *Ioanni*, Matri vero *Catharina*. Mulier quidem satis fœcunda, vt quæ quatuordecim liberos, quorum *Petrus* natu inter fratres minimus erat, sustulerit. Pater autem præter vinearum culturam etiam tonstrinã & mercaturam exercens, filii indole ac probitate adductus, ipsum studiis addicere non cessauit, impendiaque ad hæc subministrare minime recusauit; quanquam is adhuc illo puero ex-

Patria & parentes Mosellani.

Educatio.

istente è viuis sublatus est. Quocirca res ista in viduæ matris arbitrium ac potestatem deuenit: quæ cùm filium à schola & literis abstrahere, & ad domestica munia vrgere vellet: his remoratum aliquamdiu frater in Beylstein denique scholæ ac studiis reddidit *Lu'eburgumque* mittit. Verum cum in plagiarium potius, quam in peritum ludimoderatorem, nimi ruin durum illius gentis hominem, incidisset: tamdiu sustinuit imperium, donec oportunè per amicos *Limpurgum* (est id oppidum Lani) mitteretur. Vbi si etsi commodiorem ludum nactus esset: tamen inopia laborans, facilè *Treuerim* se transferri passus est, functurus fortè, in summa æde, * choraul munere. Hinc non longe post *Coloniam Agrippinam*, *Ioannis Schade* aui sui beneficio atque viatico instructus, ablegatur, seque ibi in disciplinam ac familiaritatem doctissimi viri *Ioannis Cæsarii*, qui tunc *Coloniæ* Græcas & Latinas literas profitebatur, insinuauit: à quo & *Chrysoloræ* grammaticam, & *Luciani* dialogos aliquot hausit, atque ita in eo studio processit, vt & *Homerum* & alios quosque bonos authores summo ardore cognoscere laboraret. Habebat ea vrbs illo tempore præter *Cæsarium* etiam alios viros doctissimos, & notissimos, præsertim *Buschium & Sobium*, qui tunc ambo Coloniæ publico stipendio elegantiores Musas docebant; quorum quidem beneuolentia & obseruantia *Mosellanus* nihil habuit prius. Hos igitur, cum literarum studio mire flagraret, diligenter audiuit, suique expectationem in dies maiorem ac probabiliorem reddidit: ita vt & doctissimis viris eius conatus arriderent, & votis propinquorum perpulcre responderent.

Præceptor Mosellani durus.

Limpurgo Treuirim se recipit Mosellanus.

** Præceptoris p iius.*

Ioannes Cæsarius præceptor Mosellani Coloniæ.

Viri docti Coloniæ Mosellani ætate.

Degustata Dialectica, discendi ac docendi magistra, iactoque in Græcis literis, quas cum Latinis ex M. T. Ciceronis præcepto, coniungendas putauit, fundamento, ad munus docendi cumprimis inter æquales aspirauit, vtilissimum sibi fore ratus, si eorum, quæ ipse didicisset, docendo alios periculum faceret. Ea namque re sibi euenire existimabat, vt & aliis plus prodesset; & maiorem sui profectus vtilitatem, eo ipso exercitationis genere consequeretur. Hoc igitur docendi munere, cum & gratus esset, & iam florere cœpisset: suas quidem inde extulit alas, *Lipsiamque* concessit, vbi primum inita cum *Casparo Bornero*, viro in Mathematicis non vulgariter versato, amicitia perductus est atque persuasus huius consilio & auctoritate ad suscipiendam conditionem, nauandamque nouæ scholæ operam, quam *Ioannes Afticampanus* grauis cumprimis vir atque eruditus, *Freiburgæ* apud Lipsenses instituisset. Qua in re illi cum haud grauatim obsequeretur, summa cum laude idipsum ac omnium admiratione præstitit.

Docendi munus subit Mosellanus.

Lipsiam concedit.

Caspar Bornerus Mathematicus.

Nec verò longè pòst migrare aliò, vbi & frequentia maior esset, & locus celebrior, constituit. Qua eius quidem voluntate perspecta, effectum est per amicos viros ornatissimos, vt publicum ei docendi munus in Academia Lipsensi, è communi ærario decerneretur, quod & illustrissimi Ducis *Georgii* beneuolentia, & celebrium hominum commendatione non difficulter impetrauit, atque obtinuit: factumque est vt post *Richardi* * *Croci* discessum vnus Græcæ linguæ docendæ prouinciam magno omnium applausu & congratulatione subiret, eamque cum laude, ac studiosorum profectu administraret, vt statim summis eius loci professoribus par, ne dicam superior haberetur: & quidem ad * *decennium*, adeoque ad extremum vitæ diem constantissimè exequeretur. Erat autem *Mosellanus* initio hanc potissimum studiorum ac vitæ rationem rectissimo consilio ingressus, etiam penè puer, vt *nihil pretiosius tempore* duceret.

Professor Lipsiæ constituitur Mosellanus.

** qui Ioachimi Camerarii præceptor.*

** Venit ergo Lipsiam anno 1514.*

Ratio studiorum & vita Mosellani.

Idcirco & noctis multum in studia insumebat, & summo mane, *Homerum* suis contubernalibus enarrabat. Seruabat & hoc, vt antemeridianum tempus grauioribus & Græcis literis: pomeridianum leuioribus & Latinis daret.

Bis primum aut etiam ter in die publicè prælegebat: bis item vel sæpius priuatim: reliquum verò tempus lectioni, scriptioni ac stylo dabat.

Theodori Gazæ grammaticæ *Diomedis* Latinam cõiungebat, *Aristotelis* Dialectica purè tractabat. Quosdam *Platonis*, *Ciceronis & Plutarchi* libros, ipsumque *Suidam* mira dexteritate atque facundia auditorio suo proposuit.

Autores quos explicarit.

Isocratis orationes quasdam, *Demosthenis* item interpretari aggressus est, non sine magna studiosorum vtilitate ac laude. Verum ne his tantum, ceu profanis, delectari Christianus homo videretur, *Prudentium* cumprimis pium Poëtam cum Diui *Augustini* de doctrina Christiana libris, militem *Erasmi*, *Ioannis* Euangelium, ac illam *Pauli ad Romanos* epistolam publice explicandam delegit, maximi faciens diuinarum literarum maiestatem: quas è suis fontibus potius, quàm ex turbulentis riuulis hauriendas esse putauit. Itaque ad hoc studium deinde omnem operam & industriam contulit; eò summã cogitationum suarum referens; vt non modò impensissime illud dilexisse, sed & optimo consilio adiuuisse, & excoluisse videretur. Ac ne etiam illotis, quod dicitur manibus aut temerè, vt hodiè per multi in arcẽ illius præclarissimę disciplinę inuaderet: omnes liberales artes atq; linguarũ cognitionẽ sibi velut in auxiliũ adhibuit: ac sic quidẽ *Basilii* quædã nõnulla *Chrysostomi*, plura *Nazianzeni*, honestiss. suscepto labore, è Græco in Latinũ sermonẽ vertit, ac ita vertit, vt ob id laudis plurimũ & gratiæ ab eruditis

Vertit autores Græcos Mosellanus.

eme

emeruerit ac reportauerit. Inscripserat eos quidem labores suos vt dignum erat, summis ac maximorum ordinum viris: *Basilii* opusculum *de solitaria vita* illustri D. *Adolpho* Mersburgensi Episcopo, principi Anhaldino, *Chrysostomi concionem aduersus auaritiam*, generoso *Sigismundo* Lobdouicæo & Hassistenio Baroni, *Nazianzeni* libros quinque *de Theologia* reuerendissimo D. *Richardo Gryffencla* Archiepiscopo Treuirensi, ac Principi Electori, Mœcenati literatorum meritissimo: à quibus quoque horum officiorum causa, vnicè & amatus est Mosellanus, & muneribus amplissimis cohonestatus.

Orationes à Mosellano scripta.

Sunt & alia ingenii atque industriæ Mosellani monumenta cuiusmodi est nobilissimæ illius orationis *Isocratis pro pace* versio, *Aphthonii* item, & *Lucianicorum* dialogorum Charontis & Tyranni traductiones, quæ sane Græcæ linguæ peritis displicere non possunt. Adhæc quasdam non protritas aut vulgares orationes conscripsit, ac habuit ipse, sed quæ à doctis hominibus mirifice adamantur & probantur, *pro linguarum studio* contra Barbaros, *de concordia* in publicis scholis retinenda, *deque ratione* in re theologica *disputandi*.

Scripta alia.

Nec præterea fugiunt studiosos reliqua illius etsi minutiora; tamen eius generis scripta, vt eiusdem authoris esse appareat: nimirum *commentarii* illi in *Quintilianum & Gellium*, figurarum *fabula*, *Padologia*, *Rhetorices* progymnasmata, & quæ daturus erat plura & absolutiora vir optimus ac dissertissimus, nisi ante diem è medio fuisset manibus, proh, raptus auaris. Erat enim ea mente atque animo, cum erga meliora tum maxime sacra studia parato atque illustri, vt ea sane, si quis alius, propagasset quam latissimè: ni fato ineuitabili ac planè immaturo, quod optima ferè statim subtrahit, secus visum fuisset.

Mores ac virtutes Mosellani.

Fuit autem ea comitate *Mosellanus*, eo ingenii candore ac modestia: vt facilè quemuis in sui amorem pelliceret: quin & insinuare se in eius amicitiam plerique etiam illustrissimi viri laborabant, nec de suo erga illos, quos semel amplexus erat, animo quicquam immutabat. Fuit item moribus honestissimis atque ingenio eximio, fœcundo, ac pene diuino: quo facile factum est, vt si quæ, velut *corporis præstantia*, opes atque diuitiæ, ei deesse viderentur, minus requireres, cum & hæc à priscis philosophiæ studiosis propemodum neglecta sint, & non in veris bonis habeantur, neque ob ea vnquam quisquam fuerit melior existimatus. Quamobrem etiam ingressus est eam potissimum studiorum rationem, quæ videbatur esse & libero dignior, & cæteris multo quietior, eorum videlicet studiorum rationem, quæ omnibus seculis iucundissima pariter ac liberalissima appellata sunt, & multiplicem vtilitatem ac fructus vberrimos generi humano conferre solent.

Erat

Corporis Mosellani statura & valetudo.

Erat imbecilliori corpore, ac lateribus non satis valentibus, statura breui ac humili, voce debili magis, quàm sonora, acuta tamen, facie subfusca, cæsioque (quod de Minerua Homerus prædicat) aspectu, subcrispo & nigro admodum capillo. Ingenio omninò graui, & quidem præter ætatem canescente, ex quo etiam accidit ei, vt ætate ante tempus ingrauescente, atque effœta esset. Somno parcissimo, nec cibo nec potioni vnquam indulgebat. Circa Venerea & voluptatem continentissimus, vt huius hic Pythagoræ versiculus semper obstreperet auribus:

Ingenium.

Γαςρὸς μὲν πρώτιςα καὶ ὕπνου καὶ φιλότητος.

Nullum homini ocium, nulla cessatio, nulla laboris prolixa fuit intermissio Sermonis atque colloquii suauissimi, qui neminem tœdio aliquo adficeret audiendi: De studiis ac pietate creberrimè disputabat. Optimos quosque & Græcos & Latinos authores nulla habita pecuniæ aut sumptuum ratione, maximè ex Aldina litera sibi comparauit. Quotquot autem librorum congesserat: ita perlegit, vt multa signaret, plura edisceret, nonnulla etiam describeret. Indicant hoc etiamnum hodie quidam illius codices. Erat Metaphorarum (vt obiter etiam id indicem) obseruantissimus, earumque ex Cicerone aliisque optionis scriptoribus *magnum aceruum* collectarum, instar Adagiorum Erasmi, editurus opus, si annos aliquot superuixisset.

Librorum studium.

Mosellanus metaphorarum obseruans.

Porro à nulla re tam abhorrebat natura, atque à turbis & tumultu; vnde quoque nihil tam execrabatur, quàm dissensiones & bella: nihil exoptabat magis, quam & se placidam posse vitam ducere, & publicæ tranquillitati consultum esse. Itaq; pacis artes & alumnas, bonas literas, propensissimo animo ac studio semper complexus est Quæ cum seculo illo valde iacerent neglectæ atque oppressæ, essentque pauci, qui dignam illis manum operamque adhiberent: summis votis ac laboribus eò adspirauit: vt pro sua virili quiddam illis contulisse videretur. Itaque cum eorum caussa tam multa esset perpessus atque perfunctus; breui scholam ita instituit, vt veræ ac germanæ eruditionis quasi officina quædam existeret, ex qua nimirum permulti ornatissimi atque doctissimi prodiere viri, suum Mosellanum agnoscentes præceptorem; inter quos facilè primas & meretur & retinet amplissimus vir & clarissimus D. *Iulius Pflug* * præpositus in Zeitz & canonicus maioris ecclesiæ Moguntinensis, qui etiam singulari pietate, & dissertissima oratione præceptoris sui charissimi funus prosecutus est. Ex eadem schola prodiit quoque nobilissimus iuuenis *Christophorus à Carlowitz*, cuius quidem beneficio *Laurentii Valla* Antidotos libros multò quàm antea correctiores, sibique ipsis planissi-

Quietis appetens.

Discipui Mosellani.

** Postea episcopus Naumburgensis.*

nissime restitutos accepimus. Atque huius similes permultos alios cum equestri ordine, tum dicendi facultate ornatissimos iuuenes Germaniæ nostræ dedit Mosellani institutio ac eruditio, qui nimirum eam vitæ atque studiorum rationem institutionemque iudicauit esse optimam & præstantissimam, quæ rectas disciplinas cum honestissimis moribus copularet. Quēadmodum ipse in epistola ad reuerendum patrem *Martinum à Lochau* testatur his verbis: *Deum, quem nihil latere potest, mihi aliquando animam agenti, & cum morte luctanti propitium adesse nolim, si non iam inde à puero, non sine summo dormendi animi labore, nihil tam caui, quam ne alicuius vel lacessentis famam mordicus arriperem, quin omnibus, quæ mihi non adeo contemnenda, si anniti voluissem, contigissent, posthabitis honoribus, copiis familiaribus ac cōmunibus humanæ vitæ voluptatibus, hoc vnum sum subsequutus, vt optimi cuiusq; & doctissimi calculo probatus, tandem mentē disciplinis his elegantioribus à mundi sordibus repurgatam, Christo Iesu veræ sapientiæ fonti, diuinæ doctrinæ scatebris irrigandam, supplex offerrem. Hoc interdiu cogitaui, hoc noctu somniaui, huc manibus pedibusq; contendi, huc omnibus aspiraui votis, in hoc otium & negotium omne collocaui, ac deniq; omnes ingenii neruos intendi, videlicet, ne desit quod Euangelico illi diuiti, rationes suas olim explicanti, pro talenti quantulicunque mihi crediti vsura, rependere possim. Nullus alius vitæ meæ vnquam fuit scopus. Nam, si ad voluptates, ad opes, ad honores, ad potentiam anhelassem, longe alia via fuissem ingressus. Nec operam hic lusi omnem, nec caruit successu conatus.*

Mosellani pius animus.

Quam quidem vitæ atque studiorum rationem ac modum cum ipse vbique promptissimo animo tum docendo, tum viuendo sequeretur, breui tempore apud optimos quosque eam famam & gloriam consecutus est, quas alius mortalium nemo. Cœperunt eum maximi quique viri ob singulares illas ac raras virtutes impensissime amare atq; complecti: eius scripta sic in manibus habere, sic fouere, sic deosculari, & cōprimis à summo illo & clarissimo omnium sæculorum *Erasmo Roterodamo*, vt eius etiam hæres futurus fuisset, si p*erstitissent animæ fata superstiti*. Percharus erat *Philippo Melanchthoni*; charus *Eobano Hesso*; charus *Ioachimo Camerario & Iacobo Micyllo*; celeberrimis illius ætatis & incomparabilibus literarū antistitibus; qui ipsum & in vita dilexerunt plurimum, & post obitum honorificentissimis officiis ac sententiis, suæ beneuolentiæ velut testimoniis, quæ publicè extāt, decorarunt & dolentissimè prosequuti sunt. Moritur autē in ipso ætatis flore *Mosellanus*, vix annum primū & *tricesimum* egressus, cum bis Rector atq; moderator Lipsensis Academiæ fuisset & annos nouem publice docuisset: morbo atq; languore admodum diuturno: qui ipsum plane confecerat, nec nisi paulo ante emigrationem quiescere paululum ac

Mosellani amici.

Mosellani obitus & ætas.

dormire

dormire finit. A quo deinde somno experrectus, statim animã exhalauit. Itaq; factum est, vt cum *Philippus Melanchthon* peregre veniens Mosellanum ipsum iam inuisere, ac veteris amicitiæ nomine salutare vellet, defunctus * nunciaretur, ipsius profecto & aliorum bonorum virorum summo & acerbissimo cũ dolore. In cuius quidem beneuolentiæ atque amoris significationem & testimoniũ pro epitaphio *Philippus* elegantissimos inscripsit versiculos Græcos. Alii quoque viro optimo *Mosellano* iã defuncto officia suæ erga illum pietatis & obseruantiæ testificati sunt, præsertim *Iacobus Mi yllus*, elegantissimo elegiaco *Ioachimus Camerarius*, Græco & Latino Epigrammate, *Ioannes Mässerus Ottingensis*, oratione funebri. Denique ipse D. *Iulius Pflug*, præter funebrem orationem, etiam pro aris templi D. *Nicolai* Lipsiæ monimentum, in præceptoris memoriam extrui atque in æs incidi fecit, hoc carmine:

** Ad morientem Philippus cum Camerario accessit. Camerar in vita Philippi. Epicedia in obitũ ipsius à variis scripta. Epitaphium à Iulio Pflug positũ.*

D. O. M.

Conditus exiguo iacet hic sub marmore Petrus,
Nobile cui nomen clara Mosella dedit.
Attica quo primum hic audita interprete lingua,
Cum docuit Graio Teutonas ore loqui.
Et Latia veterem lingua reuocauit honorem,
Natiuumque illi reddidit arte decus.
Cuius & eloquium viuo Cicerone probasset
In medio quondam Roma diserta foro.
Magna etiam coluit pietate oracula Christi,
Et sanctis studiis consona vita fuit.
Ipse sua viuens quod spe votisq; petebat,
In gremio vt viuat, da, bone Christe, tuo.

Iulius Pflug præceptori charissimo F. C.

Lapidi incisus est hic versus:

Μικρὸς ἔην σώματι ὅπως, γνώμην δὲ μέγιστος.

Iustinus Göbler ad Ioannem Fichardum I. C. Chytræus in Saxonia.

IOANNES FROBENIVS. O. 1527.

Ioannes *Frobenius* à puero ad optimas incubuit literas, atq; primis rudimentis in patria *Hammelburgi* Franconiæ, perceptis, ad Basiliensem Academiam se contulit. Ibi magna diligẽtia artibus & linguis operam dedit, & eruditionis non gregariæ nomen sibi comparauit. Postea, vt literarum studia, quod vnice in votis habebat, commodius iuuaret & illustraret, typographicis sese dedidit, & Basileæ instructissimam offici-

Frobenius Basilea officinam typographicam aperit.

officinam aperuit. In ea optimos quosque autores eleganter excusos foras dedit: atque iterata editione *Hieronymum*, deinde *Augustinum*, & alios patres atque autores in lucem emendatius protulit. A contentiosis vero libellis, vnde quæstum haud mediocrem alii haberent, ipse suam officinam semper immunem seruauit: ne literas ac disciplinas aliqua contaminaret labecula.

Excudit autores optimos quosque.

A famosis & contentiosis abstinet.

Tanta erat sinceritate præditus: vt etiamsi quid voluisset simulare aut dissimulare, non potuisset, natura repugnante: tam promptus & alacer ad bene merendum de omnibus: vt indignis etiam ex ipso beneficii quippiam accessisse gauderet, vnde & furacibus & decoctoribus erat & gratus & idoneus. Erepta furto, aut à malæ fidei debitoribus, interceptam pecuniam, ea solebat alacritate commemorare, qua lucrum præter spem obiectum alii. Fide tam incorrupta, vt in neminem magis congrueret illud: *Dignus, qui cum in tenebris mices.* Atque vt ipse fraudem nemini machinabatur: ita de nullo tale quicquam suspicari poterat: tametsi non rarò delusus. Quid esset inuidiæ morbus nihilò magis imaginari potuit; quam ii, qui cæci nascuntur, animo fingere possunt, quid sit color. Offensas, quamuis capitales, prius condonabat, quam rogaret is, qui offenderat. Nec vllius omnino iniuriæ poterat meminisse, contra nullius, quamlibet vulgaris officij, poterat obliuisci.

Mores eius & candor.

Liberalitas.

Pecuniæ contemtus.

Itaque *Erasmus* huius viri fama, & singulari, quam in exscribendis prælo suo libris adhibebat, diligentia excitus, Basiléam venit: atque suas lucubrationes in eius officina edendas curauit. Cum eodem quoque coniunctissime complures annos vixit, atque quibus potuit officijs honestissimũ certamen certauit. Nam omnes *Frobenius* occasiones venabatur, vt aliquid obtruderet muneris Erasmo; nec vnquam fuit lætior, quam cum vel dolo perfecisset, vel precibus impetrasset, vt aliquid acciperet. Si enim fortè pannus ad vestem erat emtus per famulos Erasmi; *Frobenius* subodoratus, illo nihil suspicante soluit: nec vllis precibus adigi potuit, vt reciperet. Arte simili fallendus erat, si damno vellet exemptum. Tale certamen inter ipsos fuit adsidue: longe diuersum à vulgi moribus: dum alter hoc agit, vt abradat quàm plurimum: alter, vt det quam minimum.

Erasmus Frobenii opera vsus.

Anno 1527. è summis gradibus in solum latericium decidit casu plusquam lethali: conualuit tamen, sed vt solet, mali reliquijs in corpore residentibus quod vtcunque dissimulauit ille. Tam erat animi generosi, vt puderet dolere. Anno prius quam moreretur 1526. corripuit illum grauissimus cruciatus circa talum dextri pedis. Ibi præstò erant medicorum officia, quæ nihil aliud, quam exasperabant malum, dum, de morbi

Frobenii lapsus ex alto

Morbum dissimulat.

genere

genere dissentientes, alii aliud admouent remedium, nec deerant, qui autores erant, pedem resecandum esse. Tandem aliunde venit medicus, qui dolorem hactenus sedaret, vt & tolerabilis esset, & somni cibique sumendi permitteret facultatẽ. Demum ita confirmatus est, vt bis equo proficisceretur Francofordiam, malo in dextri pedis digitos relegato, quos solos flectere non poterat; cætera valens Tũ & ab Erasmo & a medico frequenter monitus, vt rarius prodiret in publicum; aut vestitu contra frigus munitior prodiret; non obtemperauit: pudendum ratus, si quicquam omninò pristinæ consuetudinis omittens, morbi speciem præ se ferret. Iam & duos manus dextræ digitos stupor occuparat, morbi imminentis præludium, dissimulauit & hoc, parum virile ducens quicquam morbo concedere Deniq; dum in sublimi agit nescio quid: correptus, vt est probabile, vi morbi in pauimentum decidit pronus, non sine graui cranii vulnere. Delatus in lectum nec oculos attollebat, nec vllum sensus indicium dedit, nec vllam omnino vitæ significationem, nisi quod manum sinistram mouebat. Nam dextrum latus omne dissimulata paralysis stupefecerat. Ita biduum consopitus sub mortem experrectus est, ægrè paulum diductis oculi sinistri genis, lingua tamen immobili, nec superuixit vltra sex horas. Ita rebus humanis exemtus ad vitam transiit meliorem, anno vicesimo septimo supra mille quingentos. Ob huius mortẽ (vt Erasmus inquit) decebat omnes, qui colunt bonas literas, pullatos lacrymas & luctum sumere, apio flosculisque sepulcrum ornare, lymphas aspergere; odores adolere, si quid talibus officiis proficeretur. Certè illud erit gratitudinis, vt omnes defuncto bene precemur, memoriamque laudibus debitis celebremus.

Mors Frobenii.

Erat *Frobenius* ex Hammelburgo Franconiæ oppido, vna cum *Adamo Petri* ex Langendorff propinquo loco, Basileã vocatus ab ipso *Ioanne de Ammerbach, & Ioanne Petri* typographis Basiliensibus. Hisce cum præclaram operam nauarent, postea successerunt, & ad artem illam ea in vrbe accessionis non parum attulerunt.

Qua occasione Basileam venerit.

Reliquit *Frobenius* filium *Hieronymum*, atque generum *Nicolaum Episcopium*, qui patris vestigiis insistentes, vnanimi consensu officinam instaurarunt: & quæ eorum eruditio fuit & integritas, optimos quosque autores ediderunt: vt Frobeniana officina apud literarum cultores nihil notius aliquando fuerit.

Heredes Frobenii.

Erasmus, vt se amico & hospiti gratum declararet, epitaphium Latinum & Græcum tale sepulcro Frobeniano apposuit:

Epitaph duplex ab Erasmo scriptum.

Arida Ioannis tegit hic lapis ossa Frobeni,
Orbe viret toto nescia fama mori.

Moribus hanc niueis meruit studiisq; iuuandis;
Qua nunc mœsta iacent orba parente suo.
Rettulit, ornauit veterum monumenta sophorum,
Arte, manu, curis, ære, fauore, fide.
Huic vitam in cœlis date numina iusta perennem,
Per nos in terris vita perennis erit.

Idem.

Ὧδ᾽ Ἰωάννης καθεύδει τυπογράφος Φροφέννιος,
Οὐδὲν ἄλλῳ πλέον ὀφείλει τῶν λόγων σπουδάσματα
Μὴ νεκρὸν θρηνεῖτε. ζῇ γὰρ καὶ πνέη πνεύσων ἀεὶ
Τῇ τε ψυχῇ, τῇ τε φήμῃ, τοῖς τε βίβλων λειψάνοις.

Ex lib. 23. epistolarum Erasmi Roterodami, & l. 3. Prosopogr. Pantal.

ALBERTVS DVRERVS.

O. 1528. d. 6. April. æt. 57.

** Fuit eius pater Albertus ex vico Cula prope Voradium ciuitatem Hungariæ, natus.*

Dureri patria & natalis.

Prosopographia Dureri.

ALbertum Durerum è Pannonia * oriundum accepimus; sed cuius maiores in Germaniam commigrarint. De origine igitur & natalibus illius copiosæ orationi locus non erit: qui etsi fuere honesti; ab eo tamen maiorem splendorem accepisse constat, quam tribuisse. Natus est *Nornberga*, celebri Germaniæ Vrbe, Anno 1471. d. 20. Maij. Dederat huic Natura corpus compositione & statura conspicuum, aptumque animo specioso quem contineret, vt iustitiæ suæ, quā solet extollere Hippocrates, etiam in hoc non oblita fuerit, quæ & ridiculè animato simiæ ridiculum quoq; corpus texuit; ita præclaris mentibus conuenientia corpora circumdare consueuit. Erat caput argutum: oculi micantes: nasus honestus, & quem Græci τετράγωνον vocant: proceriusculū collum: pectus amplum: castigatus venter: femora neruosa: crura stabilia: sed digitis nihil dixisses vidisse elegantius. Sermonis autem tanta suauitas atq; is lepor, vt nihil esset audientibus magis contrarium, quam finis. Literarum quidem studia non attigerat; sed quæ illis tamen traduntur, maxime naturalium & mathematicarum rerū scientiæ, ferè didicerat; éq; ijs præcipua vt intelligebat, & re explicare nouerat; ita & oratione sciebat declarare. Testantur hoc scripta eius *Geometrica*, in quib. quid de illa scientia possit requiri, quatenus quidem tractandā sibi iudicauit, non video. Ferebatur autem magno quodam ardore animi ad omnem honestatem morum & vitæ complectendam; quā ita præstitit, vt vir optimus meritò haberetur. Non tamē erat aut tristi seueritate aut grauitate odiosa, quin etiam quicquid ad suauitatem hilaritatemq; facere putatur neque ab honesto nec recto alienum; & ipse per ætatem non neglexerat, & probabat

Durerus literarum studia non attigit.

Durerus honestatis & grauitatis amans.

etiam

etiam senex, cuiusmodi sunt gymnastices & Musicæ reliquiæ. Sed præ cæteris eum ad picturam natura finxerat; quare & illius studium totis viribus complexus, & vbique gentium laudatorum pictorum opera, & rationem illorum cognoscendi & imitandi, quæ probasset, cura tenebatur. Inter quæ & maximorum Regum ac Principum ipsiusq; adeo *Maximiliani* & huius nepotis *Caroli* Augusti & benignitatẽ expertus & fauorem cõsequutus est, affectus ab illis non aspernando salario. Sed vbi iã habuit illius manus, vt ita loquar, maturitatem, tum maxime de operibus intelligeres ingenium sublime & virtutis amans. Talia enim omnia faciebat grandia & laudabilis argumenti. Extant encomia Maximiliani, extant & historiæ astronomicæ opera immortalia, de quibus, quæ memoraui, æstimare licebit, vt alia non dicam, quorum est nullum, quod non vel ex veteribus aliquis, vel nostra ætate quacunque in gente pictor suum dici optaturus videatur. Est autem nulla profecto certior neque verior naturæ vniuscuiusq; indicatio, quàm quæ ab operibus fit, quæ quisq; pro artificio suo effecit. Quorum duo genera, quo reliquis longius præstant & quasi ex ipsius naturæ officina prodeunt, hoc in eo, quod diximus, magis possunt pollentque. Ea sunt quæ μιμητικὰ & ποιητικὰ vocantur, id est, *repræsentatiua rerum similitudines vel oratione vel manu*, quorum illa proprie poëtica nominantur: hæc nescio an generalem appellationem habeant, sed quadrifariam ferè intelliguntur, *Statuarum, picturæ, sculpturæ & plastices.* Nunc verò de pictura loquamur, vt propositum fert, quæque ipsa inter quatuor illa laudatissima est, & ab aliquo Græcorum *poëtice vocalis* nuncupata. Tales igitur esse pictores prorsus, quales ipsorum opera sunt, verè arbitrabimur, non secus ac poëtas. Polygnotum pinxisse ampliora omnia, Pausona minora tradunt. Quis non ex hoc intelligit, & illum fuisse ingenio altiore, & hunc humiliore?

Pictura inprimis studiosus.

Durerus carus Cæsarib. & principibus.

Opus commendat artificem.

Qualis natura, tale opus.

Duo genera operis.

ποιητικά.

μιμητικά.

Opera quadruplicia.

Pictura poëtice vocalis.

Qualis pictor, talis pictura.

Polygnotus.

Pauson.

Quot autem fuere, ac potius quis non fuit pictorum inquã omnium, qui non declaret operibus naturam suam? Non iam veterum mentionẽ faciam, nostrorũ temporum exemplis contentus. Cui autẽ obscurum est non paucos laudẽ & admirationem vulgi quæsiuisse obscænitate pingendi, dũ quæ nõ nisi occulte fieri honestè nequeant, imò quæ ne occulte quidẽ facta, nefario scelere & probro vacent; tabulis expressa publicarunt: hos ne pudicos quisquã credet, quorum mens & dextera talia fuerit molita? Vidimus etiam multorum minutulas & benè fucè coloratas picturas, quibus quidem nonnihil ingenij & grauitatis declararetur magistri, sed ars requireretur. Hoc igitur loco optimo iure admirabimur Durerum sanctimoniæ & pudoris diligentissimum custodem, & grandirate

Pictura abusus.

Dureri pictura qualis.

picturarum proferentē, se conscium nimirum sibi virium suarum: sic tamen ex minoribus quoque operibus ipsius sperni nihil debeat. In quibus nullam lineam inuenias ductam temere aut peruersè, nullum superuacuum punctū. Quid ego de manus constantia & certitudine loquar? Iurares regula normaue aut circino perscripta, quæ nullo adiumento vel penicillo vel sæpè calamo, aut penna deducebat, ingenti cum admiratione spectantium? Quid memorem qua dextræ cum animi conceptibus congruentia, sæpe in chartas statim calamo aut penna figurasquarumcunq; rerū cōiecerit, siue, vt ipsi loquuntur, collocarit. In quo hoc profecto legentibus incredibile futurū prospicio, distantissimas non solum argumenti, sed & corporum partes instituisse nonnunquam, quæ coniunctæ inter se ita cōuenirent, vt aptius fieri nihil potuisset. Nimirum ita mens artificis singularis instructa omni cognitione & intelligentia veritatis consensusque inter se partium, ipsa moderabatur ac regebat manum, iubebatq; sibi absque vllis adminiculis fidere. Similis erat promtitudo peniculum tenentis, quo minutissima quæq; in linteo tabellave præscribebat, nulla designatione præmissa; sic vt non culpari modo posset nihil, sed laudem etiam omnia summam inuenirent. Maximè admirabile fuit hoc laudatissimis * pictoribus, quibus in illa re variatis plurimum, difficultas non esset ignota. Hoc loco non possum silentio præterire quod inter hunc & *Ioannem Bellinum* accidit. Erat is Venetiæ inq; Italia tota huius artis fama excellens: quo cum Durerus venisset, facileque cum illo se coniunxisset, atque vt fit, mutuæ operum iam ostentationes existerent, admirante Durero candidè, & magni faciente Bellini omnia; Bellinus & ipse ingenuè cum alia tum pilorum subtilitatē præcipue in Alberti operibus comprobauit. Forte accidit vt de arte inter se colloquerentur, quibus sermonibus finitis, *facies ne*, inquit Bellinus, *Alberte benigne & gratificabere in re non magna amico. Sentie*s, inquit Albertus, *siquidem quod præstare valeam à me petieris* Tum Bellinus; *cupio à te ferre*, inquit, *dono vnum è penicillis tuis, quibus capillamenta deducere soles.*

Ibi Albertus nihil moratus cum plurimos similes aliorum & qualibus Bellinus quoque vteretur, protulisset, eligere iussit, qui maximè placerent, nisi auferre mallet vniuersos. Sed Bellinus falli se ratus, *non* enim *hos*, inquit, *aiebam, sed quibus crines & pilos vnico ductu complusculos exprimere consueuisti; quos sparsulos & latiusculò discrimine esse oportet. Aliter enim in maxima sæpe longitudine tanta æquabilitas flexuum & distantia seruari nequeat. Non aliis*, inquit Albertus, *quam his vtor, quod vt tibi probem, licet cōtemplere*; & arrepto vno ex propositis penicillo, longissimos & flexulos crines, quales mulierum maxime sunt, constantissimo

ordine

Dureri in pingendo agilitas & felicitas.

** Bononienses ei pictores principatum picturæ in toto orbe detulerunt, affirmantes iucundius se morituros, viso tam diu desiderato Durero.*

Ioann. Bellinus Italus pictor excellens.

ordine & ratione, inspectante & stupente Bellino produxit, qui postea multis confessus fuit, nullius mortalium sermonem eius rei quam oculis vidisset, fidem sibi facere potuisse. Tribuit hoc idē illi ingenuitate spectabili *Andreas Montegna* qui Mantuæ floruit, reuocando ad seueritatem quandam & legem picturam, qua quidem primus laudem meruit, dum disiectas & fractas statuas eruit & in exemplum artis proponit. Cuius quidem sunt omnia dura & rigida, scilicet manu non assuefacta sequi animi intelligentiam & promptitudinem. Sed illis nihil putatur in arte melius neque perfectius. Is ergo cum Mantuæ decumberet & Durerum in Italia esse audiuisset, curauit celeriter ad se accersi, instructurus facilitatem eius & certitudinem manus rerum cognitione & arte. Non enim raro in sermonibus familiaribus questus fuerat, quod vel sibi non contigisset illa, aut Durero scientia sua. Nihil moratus Durerus posthabitis rebus omnibus vbi nuncium accepit, statim itineri se accinxit; sed prius decesserat Montegna, quàm Mantuam potuisset peruenire, neque quicquam dicere solebat in vita sibi tristius accidisse. Quamuis enim Durerus summus esset; tamen aliquid animo suo magno & excelso supra concupiscebat semper.

Andreas Montegna Italus Dureri consuetudinem expetit.

Amici viri barbatam imaginem, in linteo statim ipso penicillo nullis ante dispositis, vt assolent, delineationibus ab eo expressam quasi attoniti spectauerunt. Pili fuerunt barbæ fermè cubitales, ita exquisitè & solerter ducti, ita vbiq; discrimine & modo simili, vt quo quis melius artem intelligeret, hoc magis cū admiraretur, tum incredibile duceret in illis effingendis nulla alia ope manum adiutam fuisse. Cæterum nulla spurcities, nullum dedecus, in ipsius operibus extat, refugientibus scilicet talia omnia castissimi animi cogitationibus. Iam expressiones viuentium vultuum, quæ *contrafacta* nunc vocant, quam similes conficiebat, quàm infallibiles, quàm veras! Quæ omnia eo consequebatur, quod ad artem & rationem vsum reuocarat, ignotam hactenus & inauditam pictoribus nostratibus saltem. Quis enim illorum fuit, qui operis sui quo maximam quoque famam adeptus esset, rationē explicare posset, vt magis scientia, quam casu laudem inuenisse crederetur? Sed Durero parata, certa inque promptu erant omnia, quod picturam in viam præceptionum induxerat, & reuocarat ad rationē doctrinæ, sine qua, vt Cicero scripsit, etiam si quid bene fit adiuuante natura, tamen id, quia fortuito fit, semper paratum esse non potest. Hæc sibi ipsi primum elaborauit, mox, vt erat liberalissimus & candidissimus explicare in scriptis libris Clariss. & Doctissimo viro Bilibaldo *Pircamero* aggressus est, cui & elegantissima epistola illos dicauit, quam Camerarius Latinè reddere intemeratā illius natiua quasi facie, cum supra vires

Effigies viuentium à Durero quales facta.

Artis pingendi præcepta à Durero edita.

 suas

suas esse sentiret, intactam reliquit. Sed priusquam absolue-re omnia & correcta edere, vt cupierat, posset, morte est ereptus, placida illa quidem & optabili, sed profecto multorum iudicio præmatura. Erat autem si quid omnium in illo viro quod vitij simile videretur, vnica infinita diligentia & in se quoque inquisitrix sæpe parum æqua. Hinc igitur mors ab incepta editione operis sustulit, quam tamen consummarunt amici ex illius præscriptione.

Dureru nimium diligens.

Scripsit & præter Geometricarū institutionum libros, omnibus pictoribus, fabris ærariis & lignariis, lapicidis, statuariis necessarios, tichismatica, in quibus vrbium munitiones, vt eorum temporum ratio ferebat, descripsit. Aliquid etiam ceperat de symmetria partium in equorum corporibus: sed amisisse amici sciuerunt, quorundam perfidia. Neque non suspicabatur, vel potius compertum habebat, vnde in suos labores fuci inuolassent: sed optimus vir maluit dissimulare cum detrimento & dolore suo; quam in illis persequendis mansuetudinis & lenitatis obliuisci. Obijt Norimbergæ, anno & die, quos Epitaphium indicat.

Dureri τειχισματικά.

Obitus.

M. Beatis S.

Epitaphium.

MEMORIÆ ALBERTI DVRERI, VIRI OPTIMI, AC ÆTATE SVA PICTORIS ABSOLVTISSIMI; QVI NON SOLVM PRIMVS E GERMANIS PICTVRAM AVXIT, ILLVSTRAVIT, AC AD SEVERIOREM LEGEM RESTRINXIT, SED ET LITERIS POSTERITATI COMMENDARE CEPIT: OB QVAM REM, PRÆCIPVE MORES COMPOSITOS, PRVDENTIAM AC MODESTIAM SINGVLAREM, NORENBERGENSIBVS SVIS, IMO EXTERIS OMNIBVS, FVIT CHARISSIMVS: DIVO VERO MAXIMILIANO, AC NEPOTI EIVS CAROLO, CÆSARIBVS; NEC NON FERDINANDO HVNGARIÆ AC BOHEMIÆ REGI, ACCEPTISSIMVS, QVI ILLVM ANNVO LARGOQVE STIPENDIO FOVERVNT, AC SVMMO PROSECVTI SVNT FAVORE. OBIIT AVTEM NON SINE MAGNO AMICORVM DESIDERIO VIII. IDVS APRILIS ANNO 1528. ÆTATIS VERO SVÆ 57.

Bilibaldus Pirckeimerus amico integerrimo M. P.

Exstat

Exstat in cæmiterio Noribergensi ad S. Ioannem æri incisum sepulcrali & tale Epitaphium.

Me. Alb. Du.

Quicquid Alberti Dureri mortale fuit, sub hoc conditur tumulo. Emigrauit VIII. Idus Aprilis. M. D. XXVIII.

Ioach. Camerar. in præfat. libri de symmetria partium in rectis formis humanorum corporum, à Durero Germanice scripti, ab ipso autem Camerario Latine redditi.

IOANNES CVSPINIANVS.

O. 1529.

NAtus est *Ioannes Cuspinianus* in nobilissimo Franciæ Orientalis oppido, Sueinfordia, siue à Sueuis conditoribus, siue animalium traiectu ita appellato Cum apud suos literarum elementa percepisset, tandem maiore vi ingenij excitatus, Viennam, nobilem illam superioris Pannoniæ vrbem, cũ æqualibus profectus est. Nullum enim erat ea tempestate in Germania celebrius gymnasium, ob abundantiã rerum omniũ & doctissimorum hominum incredibilem multitudinem Cũ enim sapiẽtissimi principes Austriæ studia humanitatis & Mathematices instituissent: maxima passim ex omnibus adiacentibus regnis & prouincijs eo turba confluxit.

Sueinfordia vnde dicta.

Viennensis academia olim princeps in Germania.

Hic Cuspinianus, vt erat acri ingenio, statim Philosophiæ præcepta edidicit Deinde sub *Conrado Celti*, eximio tũ philosopho & poëta, etiam politiores literas magna cum auiditate arripuit. Natura enim & ingenii vi, ad ea studia sua sponte impellebatur.

Celtes præceptor Cuspiniani.

Et quia vnum magistrum & auctorem Apollinem vtriusq; studii, poëtices atque medicinæ fuisse credebat: etiam medicinæ professionem mansuetioribus Musis adiunxit. In his pulcerrimis studiis tantam famam, tantamq; cum laude gloriam consecutus est; vt eo tempore in vniuersa doctorum turba, nemo Cuspiniano facundior ac eloquentior, vt tum erant tempora, haberetur.

Cuspinian. medicinæ studium aggreditur.

Itaq; cum sub annum Domini 1502. D. Maximiliani Cæsaris iussu *Ioan. Stabio* nobili Mathematico & Poëtæ, laurea danda congregataq; esset eruditissimorũ hominũ maxima cõcio: soli Cuspiniano inaugurandi Stabii & laudandæ poëtices prouincia fuit demandata. Hic eo habitu corporis, ea forma iucundissimi oris, tanta cum grauitate & Græca & Latina pronunciauit: vt omnium facile expectationem superauerit.

Iussu Cæsaris J. Stabio lauream confert.

Quam dicendi admirabilem gratiam corporis statura & dignitas, suprà quam dici potest, amplificabat. Erat enim corpore procero & obeso: sed tam eleganti proportione & forma, vt ei nihil dedecoris crassities illa adferret. Crines erant aurei, sed ab syncipitio rariores. Facies prorsus niuea: os venustissimũ: tantaque in dicendo suauitate & gratia; vt nihil vnquam videris iucundius. In gestu & motu corporis, in capitis nutu & renutu, omnique illo oratorio habitu tanta moderatione & grauitate; vt vere dicere posses, in illo Pericleam illam πειθω, & Ennianam Suadæ medullã per omnia diffusam fuisse membra.

Prosopographia Cuspiniani.

His artibus, & tam multiplici optimarum rerũ cognitione instructus, perfacilè in doctissimorum virorum amicitias peruenit. Nam primum omnium optimus Imperator D. *Maximilianus* eum in Senatum suum adsciuit; eumq; in *Vngariam Boëmiam, Poloniamq;* oratorẽ misit, annis duodecim continuis eius consilio & opera in difficillimis rebus sæpissimè vsus. Quẽ adeò clementer, adeò mansuete complectebatur; vt sæpe in multã noctem cum eo de negotiis Imperii, de rebus secretissimis collocutus sit, planè, vt erat mansuetissimus Princeps, familiarissime. Tanta enim erat in *Cuspiniano* prudentia, tanta fides, & tam tenax arcani custodia: vt illius fidissimo pectori optimus Imperator tutò potuerit etiam reconditissima committere. Habebat inter amicos præcipuè *Ioannem Graccum Pierium*, virum summum in aulâ Imperatoris: deinde *Ioannem Stabium, Andream Stibarium, & Stephanum Rosinum*, præclaros Mathematicos & Philosophos. Inter omnes gratissimus illi erat *Ioannes Gremperius*, homo festiuus & mirè lepidus: quo in periculosissimis sæpe legationibus comite vsus est, ob facilitatem morum & singularem vrbanitatem.

Cuspin. orator D. Maximiliani. I. & à consiliis.

Amici Cuspiniani.

Cuspinianus cum nominis celebritate & tot peregrinationibus in maximorum Regum & Principum notitiam peruenisset: vt ab obliuione labores suos vindicaret, ad scribendam historiam se applicauit. Et quia in summi Imperatoris aula diu versatus fuerat; *de Consulibus & Romanis Imperatoribus* scribendi argumentum arripuit: Ad quod institutum multam supellectilem suppeditauit rarissimorum librorum copia. Patebant enim ei ex Cæsaris liberalitate & beneficentia omnes vndique vetustiores bibliothecæ: omnia Ducum Austriæ secretiora scrinia & ἀρχεῖα: ex quibus vir omnium diligentissimus, multa, quæ ab aliis prætermissa sunt, accuratissimè deprompsit.

Cusp. scripta.

Primum itaq; omnium *Consules* aggressus est, quos antequã ab eo vita eriperetur, reuidit & emendauit. Posteà *Cæsares & Imperatores* vsq; ad D Maximilianum perduxit; sed morte præuentus inemendatos reliquit. Eos deinde *Nicolaus Gerbelius* Iure-

Iureconsultus, vir doctissimus, ex manuscripto castigauit, atque in lucem edidit.

Scripsit Cuspinianus & *historiam Austriæ*, à I. Oporino excusam: & *Vngariæ tabulam*, quam Apianus edidit, vt autor est Lazius.

De dicendi genere aut elegantia, quibus historiæ ornari & illustrari potuissent, non admodum fuit sollicitus; ratus satisfacturum se ingenuo lectori, si quæ verissima esse comperisset, simplicissima oratione mandaret posteritati. *Satis* enim *est historico*, vt præclare dixit apud Ciceronem Catulus, *non esse mendacem*.

Cusp. quo genere dicendi vsus.

In historico quid requiratur.

Fuit Cuspinianus philosophus, medicus, poëta, orator, historicus eximius: in quo duo præcipue lectori candido probantur, sedula [illegible] *inquisitio*, & historiarum mira ac iucunda [illegible]. Adsciuit eum è schola, vt diximus, D. *Maximilianus*; fide que eius & industria in grauissimis legationibus perspecta, [illegible] senatui præfecit. Quinque adeo annorum spacio [illegible] quaterque in Vngariam orator iuit: vt ipse in præfa[illegible] dam indicat. Inprimis autem eius prudentia, & in [illegible] dis dexteritas in comitijs Viennensibus apparuit: cum [illegible] *Maximilianus* Cæsar, atque tres reges Vngariæ, Poloniæ, & Boëmiæ conuenirent, & de rebus maximis consultarent.

Cusspin. in diario describit hunc conuentum.

Tandem cum & bonis literis & Reipublicæ Christianæ plurimum profuisset; atq; præfecturam Viennensem magna cum laude administrasset: veneranda canicie insignis naturæ satisfecit anno * 1529. Viennæ, vbi & sepultus est honorifice. *Nicolaus Gerbelius in Cæsarib. Cuspin. 1540. editis.*

Cusspin. obitus.

** quo 26. Septembr. Solymannus Turcarum tyrannus obsidere eam capit.*

IOANNES STOFLERVS.

O. 1531. d. 16. Febr. at. 80.

IVstinga hic in Sueuia, circa annum Christi quinquagesimum secundum, supra mille quadringentos, * loco obscuro progressus, non parum ornamenti patriæ attulit. Nam cum eum ad omnia egregium atque excellens armasset ingenium; ab vltima pueritia in studio optimarum literarum euigilauit. Et quando *in his potissimum elaborandum est, ad quæ natura aptissimi sumus*; Stoflerus, suo se ingenio metiens, ad Mathesin animum mature applicuit. Quo in studiorum genere ita versatus est; vt ad miraculum vsque excelleret; atque sua ætate superiorem haberet neminem.

Iustinga patria.

** d. 10. Decembr. hora 6. a. m. pol. 48. 20.*

Dat operam Mathematicis.

In quibus excellit.

Ad docendum igitur in Academiam Tubingensem vocatus, Mathemata iuuentuti studiosæ ita tradidit, tantaque cum industria munere functus suo est; vt Matheseos nomine ad fa-

Docet ea Tubingæ.

Lucubrationes & scripta eiusdem.

mam existimationemque doctorum omnium proflueret. Nec vero viua solummodo voce docuit, sed & muta. Foras enim dedit *Ephemeridum opus* insigne, ab anno Christi trigesimo secundo supra mille quingentos, ad proxime sequentes viginti annos vsque. Id opus ad veterum imitationem calculo accuratissimo fuit elaboratum. Edidit idem *rationem compositionis astrolabiorum*, cum explanatione eorundem vsuum: *Procli* quoque *Spharam* commentarijs illustrauit. Scripsit item *calendarium Romanum* magnum; quod anno millesimo quingentesimo decimo octauo Oppenheimij per Iacobum Kæbelium excusum, & ab auctore Maximiliano primo Augusto dicatū, prodijt. Elaborauit *tabulas Astronomicas*, anno 1517. Tubingæ à Thoma Anshelmo impressas; *Cosmographicas* aliquot *descriptiones*, de *Sphara Cosmographica*, hoc est, de *globi terrestris artificiosa structura*; de *duplici terra proiectione in planum*, hoc est, qua ratione commodius chartæ Cosmographicæ, quas Mappas mundi vocant, designari queant. Atque hæc sunt à *Ioanne Dryandro* Marpurgi anno 1537. Habentur eiusdem Stofleri de *dimensione per astrolabium & quadrantem* Germanicus libellus, & *supputatio coniunctionum atque oppositionum, & cyclorum antiquorum redargutio, cum Eclipsium prædictione.*

Calendariū Romanum Stofleri.

Discipulos ex varijs nationibus habuit complures; qui grata memoria magistri fidelissimi merita celebrarunt: de quibus non postremus *Sebastianus Münsterus*, Cosmographiæ autor. Hic diligentia & discendi auiditate præceptoris sibi animum ita conciliauit: vt quicquid ingeniose elucubrauerat, id ei describendum crederet. Quæ res tam præceptori, quam discipulo profuit. Omnibus enim libris instrumentisque Stofleri incendio fortuito Tubingæ consumtis, nihil illarum lucubrationum euasisset; nisi multa Münsterus descripta adseruasset.

Seb. Münst. discipulus Stofleri.

Conseruat scripta Stofleri.

Cum sic multos annos in propagandis abstrusioribus disciplinis sedulo allaborasset; tandem veneranda canicie insignis, ingressus annum ætatis *octuagesimum*, peste obijt Blaubeurij, anno salutis nostræ millesimo quingentesimo trigesimo primo, die 16. Februarij; transportatus est Tubingam, ibique in templo Parochiali conditus. Epitaphium, supra monumentum sculptum, ita habet;

Obitus Stofleri.

Epitaphium.

Heus, heus, adesse te cupit,
Rogatque saxum, vt hoc legas:
Mathesis ecce principem
Dedit tulitue Sueuia,
Vel illa Martia: hoc decus
Sed abstulit nimis fera hic,
Premitque Parca: iam cubant,

Vt ter-

Vt cernis, ossa Stefleri
Precare, quisquis hac abis.

Crusius in annalibus Sueuiæ; Bibliotheca Gesneri, & alij.

IOANNES AVENTINVS.

O. 1534. d. 9. Ian. æt. 68.

IOANNES AVENTINVS natione Boius, ex *Abusina*, (oppidum est superioris Boiariæ, quod vulgo *Abensperg* dicitur) oriundus. Patrem habuit *Ioannem Thurmaier* pandocheum eius oppidi, virum honestum: vnde & à nobili viro *Leonhardo ab Eck* Thurniomarius in epigrammate quodã dictus est. Quod vero sese Auentinum nominarit, in causa est patriæ antiquum nomen. Nam Abensperg in vetustissimis literis *Auentinum*, ab Antonino Romano Imperatore in itinerario suo Abusina vocatur.

Abusina oppidum Boiariæ.
Pater Auentini Thurmair dictus.
Cur Auentinus ipse nominatus.
Natalis Auentini.

Natus est Auentinus anno Christi domini nostri millesimo quadringẽtesimo sexagesimo sexto. Cum primum pater filium studijs dicasset: breui temporis spacio prima fundamenta Grammaticæ, quod tamen eo tempore rarum erat, apprehendit. Deinde *Ingolstadium* à parentibus missus est: vbi cum in philosophia & liberalibus artibus multum profecisset: consilio præceptorum suorum, atque ex innato erga honesta studia ardore, *Lutetiam* Parisiorum profectus est. Quod Gymnasium primas præ omnibus alijs in Europa tum tenebat. Ibi ita sese in omni studiorum genere exercuit; vt septem artium Magisterij gradum cum laude consequeretur. Præceptores Parisijs habuit *Iacobum Fabrum Stapulensem*, & *Iodocum Clichtoueum*, sicuti ipse scriptum * reliquit.

Academia Parisiensis in Europa princeps.
Præceptores Auentini Parisijs.
* *Lib. 6. annalium.*

Postea anno salutis millesimo quingentesimo tertio in Germaniam ex Gallia redijt, & Viennam petijt. Quo cum venisset, priuatis auditoribus libros aliquot Oratorios & Poeticos (quod ibidem pauci antea tentarant) prælegit. Anno vero quarto supra sesquimillesimũ Ratisponam Vienna venit. Qua in profectione in morbum grauissimum incidit. Bigis igitur vectus ad *Andream Brims*, patrem D. Erasmi Ratisponæ post Ciuis, diuertit, rogans vt sibi liceret in præsenti frigore sese apud fornacem fouere paulisper. Vbi cum acquieuisset Andreas, hospitio eius per totam hyemem vsus est, & se fouit. Etsi molestum nonnihil erat hominem ægrotantem tam diu retinere: tamen ob viri singularem probitatem, & eruditionem raram, parentes Erasmi patienter tulerunt; donec pristinæ sanitati restitueretur. Quod vbi factum est, & ipse vires paululum recollegisset; in patriam redijt, ibique totum annum permansit.

Auentinus Viennæ docet priuatim.
Venit Ratisponam.
Auentinus æger Ratisponæ se fouet.

Anno

Redit Viennam.

Anno sexto supra sesquimillesimum rursum Viennam abijt, Erasmumq; supra dictum, agentem iam decimum & quintum annum secum abduxit. Quo tempore D. *Maximiliani* Roman. Imp. liberalitate, doctissimi totius Germaniæ viri Viennæ agebant: nempe *Conradus Celtes*, primus inter omnes Germanos poëta laureatus, *Ioannes Stabius*, Cæsareæ Majestatis mathematicus, *Ioannes Cuspinianus* Imperatoris orator, D. *Velocianus Pinderus*, *Ioachimus Vadianus*: quibus partim vsus est præceptoribus, partim familiariter cum ijsdem vixit.

Viri docti eo seculo ibi. Viri docti Viennæ amici Auentini.

Auent. Cracouiæ Græca docet.

** Lib. 4. annal.*

Anno septimo Cracouiam profectus est: ibi *Grammaticam Græcam* publice legit; Mathematicisq; tum magnam operam, vt ipsemet* scribit, dedit. Sed in patriam literis suorum reuocatus, *Erasmo Brimsio* comite Viennam Cracouia venit; inde Ratisbonam, & tandem in patriam commigrauit.

Ingolstadii item Latina.

Anno supra sesquimillesimum nono cum Erasmo illo Ingolstadium abijt, vbi *somnium Scipionis*, & *Rhetoricam* Ciceronis *ad Herennium* professus, magnam laudem consecutus est. Post bellum Bauaricum scripserat Heroicis carmen gratulatorium ad *Albertum* ducem Boiorum, conditionemque aliquam tum petebat.

Præceptor princip. Bauariæ constituitur.

Porro anno duodecimo Monacum vocatus Illustrissimorum principum *Ludouici* & *Ernesti* fratrum germanorum præceptor constitutus, eos *Burckhusii* humanioribus literis diligenter informauit.

Adit Italiam.

Sanguis Christi ab eo visus.

** Auent. l. 4. annal.*

Paucis annis post cum Illustrissimo principe Ernesto in Italiam profectus, multas ibi cum principe vidit vrbes, & mores hominum: præcipue Mantuæ *sanguinem CHRISTI* miraculose sub Carolo Magno repertum,* inspexit.

Annales Bauariæ scribit liberalitate princip. adiutus.

Tandem officio præceptoris defunctus, noluit vitam reliquam in ocio, sed in negotio transigere: & annales Boiorum scribere incepit. Quod cum Illustrissimi principes *VVilhelmus*, *Ludouicus*, & *Ernestus* duces Boiariæ intellexissent: conatus eius liberalissime sumtibus suis iuuerunt. Hinc diplomatis ad omnia monasteria Boiariæ acceptis: vtramque Boiariam perlustrauit: atque quæ ibidem inspexerit ipse in sua dedicatoria epistola annalium enumerat.

Auentini peregrinationes,

Annales conscribit.

Impatiens est solitudinis.

Bonam etiam partem antea ætatis, patrimonij sui, valetudinis perlustrando Germaniam, Galliam, Italiam, Sarmatiam, Pannoniam, exhauserat. Posteaquam ita varia & multa ad propositum suum idonea collegisset: annales septem libris Latine conscripsit: quorum maiorem partem Ratisbonæ apud *Erasmum Brimsium*, quædam etiam in patria, vbi ædes cum adiuncto horto extra mænia habebat, absoluit. Verum solitudinis pertæsus, ad Erasmum suum Abusina scripsit hæc: *Neminem habeo, cum quo loquar: quare decretum est apud me, rursum ad te ve-*

te venire. Itaque aliquando integrum, quandoque dimidium annum Erasmi hospitio Ratisponæ vsus est.

Anno Domini M.D.XXIX. mense Octobri Ratispona in patriam rediit. Cum primum vero ædes sororis Abusinæ ingressus esset: statim captiuus (quam ob causam nescio) abductus, per aliquot dies in vinculis detentus est. Verum paucis post diebus mandato Illustrissimorum Boiorum principum libere, nulla infamiæ nota prorsus illata, dimissus est. Sed ita fit; vt *aliquando quidam clementia principum in bonorum perniciem abutantur*. Quanquam illud viro philosopho aliquo modo tolerabile esse debuisset: tamen nonnihil postea mutatus videbatur. Valde enim semper timidus erat, & pusillanimis; de dispendio valetudinis & captiuitate multum conqueri, nimium angi; adeo vt illam solicitudinem veram melancholiam in eo multi arbitrarentur.

Auentinus in patria capitur.

Ad Venerem nunquam procliuis, & quantum omnes, quibus cum vixit, animaduerterunt, ab amoribus mulierum alienus semper fuit. Cum vero iam ad annum vsque LXIV. ætatis suæ cælibem vitam duxisset: cum *Oswaldo Rueland*, & *Erasmo Bremsio* de vxore ducenda consultare cæpit; serioque sæpius multos locos ex sacris literis suadentes & dissuadentes matrimonium protulit. Sed senectutem suam penitius considerans, tandem in hæc verba prorupit: *Senex sum, mihi ministerio opus est*. Duxit igitur Sueuam, morosam mulierem, illepidam, & omnino pauperem; deceptus ab anu quadam, quæ ei illam vt famulam saltem adduxerat. Ducta vxore Ratisponæ in via Angelorum domum emit: vbi aliquandiu cum vxore habitauit.

Senex de vxore ducenda deliberat.

Ducitq; infeliciter deceptus.

Anno XXXIII. salutis à nobilissimo Viro *Leonardo ab Eck*, Ingolstadium, vt filium suum Oswaldum institueret, euocatus est. Quo cum venisset, *Petro Apiano*, mathematico clarissimo extra familiam familiarissime vsus est. Honestissime ibi perpetuo vixit; raro in publicum prodibat: domi sese Horatianis carminibus cantandis, à prandio & cœna cum Oswaldo ab Eck, & alijs oblectabat. Vesperi aliquando ad Danubij ripas prodeambulabat: ibique cum amicis confabulabatur.

Ab Eckio Ingolstadium vocatur.

Vita eius priuata.

Horatianis Odis delectatus.

Circa natalitias ferias anni M.D.XXXIII. vehiculo Ratisponam venit; vt vxorem cum filia infante secum Ingolstadium aueheret. Verum, vt sunt res mortalium caducæ, bonus & pius vir; siue ex frigore, quod ei semper quàm alijs infestius fuit, siue quod iam senex, atque exhaustus viribus esset, morbo correptus, statim vt Ratisponam venisset; calidum poposcit. Illi, qui aderant, & inter cæteros Oswaldus Rueland, & Erasmus Brimsius conclaue illico calefieri curarunt: Auentinus calida offula absorpta, se in cubile declinauit. Altero die præsen-

Ingolstadio hyeme Ratisponam profectus, morbo corripitur.

præsentibus amicis & familiaribus, multa & varia locutus, inter cætera annalium suorum meminit, optauitque principem tanto suo labori atque operi fautorem: complura (dicens) adhuc forent inquirenda in Boiemia, Vngaria, Austria, quæ vetus sunt regnum Boiariæ; sed non est, qui curet. Denique ingrauescente morbo, in dies peius habere cepit: tandem V. Idus Ianuarij, complicatis manibus, cum deuotissime Deo per Christum animam suam commendasset: emisit spiritum similis dormienti, anno ætatis suæ LXVIII. præsentibus *VVolfgango Rysio*, vxore sua, atque vna anu.

Obitus Auentini.

Vxorem habuit vnam, quam diximus, morosam; ex qua filium *Carolum*, qui infans obijt, progenuit: deinde filiam *Gisalam* nomine, post se reliquit, nouem saltem hebdomadarum.

Liberi Auentini.

Mediocri fuit statura Auentinus, paululum tamen obesiore corpore. Barbam crocei coloris, quam subter genas alebat, supra radebat omnem, habuit. Studia sua semper à crepusculo cum sacra lectione auspicatus est. A cœna paululum ociosus, deinde ad mediam frequēter noctem libris incumbebat. Nunquam delectabatur sodalitio multo, sibi & suis studijs viuens. In conuersatione tamen erat valde pius & affabilis: in familia ne puero quidem (vt dicitur) molestus. Personam omnino philosophicam referebat. Parcissimi victus, inter edendum crebro bibebat, sed quasi pitissando, vix suprema labra proluebat. Plerunque non cœnabat propter stomachum. Nam eo repleto dormire noctu non valebat. In vestitu non erat mollis & effeminatus, neque sordidus, sed honestus. Pecuniæ quoque minime auidus. In Lyricis versibus scribendis admodum felix, & Horatij imitator egregius. Multa habuit *Oswaldus ab Eck* poëmata ab Auentino scripta, quæ, an publicata sint, dubitamus. Plurima scripsit, quæ excusa sunt. Vallam promisit, sed non edidit: &, vt aiunt, exemplar in Monasterio *Ror* diu latitauit.

Prosopographia & mores eius. *Vestitus.* *Scripta.*

Communia ipsius dicta erant: *Nascentes morimur: Homo bulla: Non res ipsas reprehendimus, sed abusum & homines rebus abutentes*: ἀνέχου καὶ ἀπέχου: quibus sese consolabatur, & quam nihil in rebus humanis constans esset, indicabat.

Dicta ei familiaria.

Apud D. Haimeramum Ratisponæ sepultus est, cum tali epitaphio & æternitatis monumento:

Sepultura & epitaphium eiusdem.

D. O. M.

IOANNES AVENTINVS VIR SINGVLARI ERVDIT. FIDE AC PIETATE PRÆDITVS: PATRIÆ SVÆ ORNAMENTO, EXTERIS ADMIRATIONI FVIT: BOIORVM ET GERMANIÆ STVDIOSISSIMVS: RERVM ANTI-

QVA-

QVARVM INDAGATOR SAGACISSIMVS, VERÆ RELIGIONIS, OMNISQ. HONESTI AMATOR: CVI H. M. AD POSTERIT. MEMORIAM P. EST: O. V. IDVS IAN. ANNO M. D. XXXIIII.

Ex Annalibus Auentini Ingolstadij Anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto editis.

HERMANNVS BVSCHIVS. O. 1535.

NATVS hic est in Westphalia *Dulmæ* ditionis Monasteriensis, genere nobili; vt qui cognatione attigerit nobilissimum virum *Rodolphum Langium*, literatorum Mæcenatem liberalissimum: à quo Buschius non solum in Italiam* ductus, virisque primarijs ibi commendatus; sed & sumptibus honestis fuit sustentatus. Ingenio & Orator & Poëta sui seculi non postremus fuit; ac varijs in Germania Academijs bonas literas (quod nostra tempestate insolens) docuit. Ad Latinæ enim linguæ professionem vocatus est *Haidelbergam*, anno vicesimo quarto supra mille quingentos: vti *Simon Grynæus* ad Græcam linguam ibidem docendam. Docuit præterea Buschius *Louanii*, *Lipsiæ*, & *Marpurgi* sub initia illius* Gymnasij; ex quo in patriam redeunti Eobanus Hessus Francobergius successit. Lipsiæ cum ageret, quæsiuit ex eo *Georgius Helius*, quam maxime rationem in comparanda promta & expedita elegantia quacunque de re, & quocunque in negotio verba faciendi, secutus fuisset: respondit, *legendis & relegendis Ciceronis epistolis*. Edidit *Silium Italicum* cum argumentis singulorum librorum: *Persii Satyras* annotationibus illustrauit: edidit & *Plautinas decimationes*, & *artem memoriæ*. Scripsit & alia multa soluta & ligata. *Georgio* Palatino in Episcopum Spirensem electo, Spiram ingredienti, anno vicesimo nono, supra mille quingentos, luculento carmine, in quo iustitia, conuocato Virtutum choro, omnes bono Principi conuenientes in eo lucere prædicat virtutes, gratulatus est.

Buschb. familia nobili ortus.

** An. 1480.*

Docet in scholis publicis.

** Fundati anno 1526.*

Busch. quomodo Latinã serm. elegantiam comparărit.

Scripta Buschii.

Eruditione sua & studio iuuandi rem literariam conciliauit sibi amorem ac beneuolentiam eius æui doctorum virorum, *Erasmi*, *Trithemii*, & aliorum. Salutauit eum etiam honoris causa in itinere in patriam anno vicesimo quarto, *Melanchthon* cum *Camerario*, *Neseno*, & alijs comitibus: quos omnes ac inprimis Melanchthonem iuuenem ipse senex amantissime est complexus: vt facile intelligi posset, affectionem beneuolentiæ & amoris erga ipsos Buschij esse singularem.

Amici eiusdem.

Moribus

Mores. Moribus qualibus fuerit iuuenis ex epiſtola quadam Trithemij, ſcripta anno milleſimo quingenteſimo ſexto, primo Martij, colligi poteſt, vbi inter alia ita eum hortatur: *Non decet virum eruditum, etiamſi poeta ſit, eſſe laſciuum, non ebrietatis ſectatorem, non muliebrem & luxui deditum, quæ omnia cito perdunt virum. Tu ergo, Buſchi, fuge omnes animi peſtes, vinum & Venerem maxime: quorum vſu nimio virtus eneruatur omnis: mens cæcutit: & fama in opprobrium cunctis exponitur. Parce oculis tuis, qui vtroque malo, te nimium volente, perculſi, fluxu & rubedine iam pene deſtructi ſunt. Parce rebus & ſubſtantiæ, quam docendo laborioſe acquiris, ne ſenior factus mendicare cogaris. Memento, quòd, ſicut poeta dicit:*

Trithemii ad Buſch. epiſt.

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas:
Vino ſæpe ſuum neſcit amica virum.

Et quod Ariſtoteles dixit: Non de facili poteſt inuadi ſobrius & vigil: ſed qui ebrius eſt, & dormiens, mortuo ſimilis, facile capitur. Hæc Trithemius. Ridiculum eſt, quod de hoc Buſchio fertur. Marpurgi cum per forum forte incederet veſtitu domeſtico, magnamque ciuium turbam præteriret: nemo ei quicquam exhibuit honoris. Illico igitur abit domum; veſtes precioſiores induit; iterumque in forum prodit. Ibi tum omnes adſurgunt, omnes capita aperiunt. Hic indignatus vir doctus domum repetit, veſteſque exutas pedibus conculcat hiſce additis verbis: *Tune ergo Buſchius, an ego?* Ægre nimirum tulit præpoſterum hominum iudicium: qui honorem non homini aut virtuti, ſed veſti haberent.

Non virtuti, ſed veſti honos habitus.

Obitus. Obijt Dulmæ in patria anno Chriſti trigeſimo quinto ſeculi quingenteſimi. *D. Chytræus in Saxonia, Trithemius, alii.*

O. 1535. d. 24. Ianuar. ætat. 49.

CONRARDVS GOCLENIVS.

CONRARDUS *Goclenius* natus eſt anno milleſimo quadringenteſimo octuageſimo quinto in Weſtphalia. Cumque Eraſmo hortante *Hieronymus Buslidius* Ærienſis apud Arteſios Eccleſiæ antiſtes, facultates ſuas alumnis aliquot, tribuſque adeo linguarum trium alendis Profeſſoribus in *collegio*, ſuo etiam ære exædificato, & *Trilingui* hinc dicto impendiſſet: primus Latinæ linguæ profeſſor hic Goclenius renunciatus eſt: quanquam *Iacobus Ceratinus Hornanus*, vtriuſque linguæ bene peritus, competitor concurreret. Annos ipſos XX. quibus publice profeſſus eſt, auditoribus ſuis adeo gratus fuit, vt eos nec aſſiduitate ſatiarit vnquam, nec diuturnitate laſſarit. Magna certe felicitas, quæ duobus maximis viris, *Lactantio Firmiano*, & *Rudolpho Agricolæ*, non obtigit: quorum alter ab auditorio deſertus eſt, alter, contumelijs euictus, auditorium deſeruit.

Collegium trilingue ab Hieron. Buſlidio dedicat. *Goclenius profeſſ. Lat. linguæ.* *Gratus auditoribus.* *Contra accidit Lactant. & R. Agric.*

Præter

Præter *scholia in M. Tullii offi. ia*, Latinum fecit *Luciani Hermotimum*, siue de sectis Philosophorum dialogum. Quem *Thomas Morus* Angliæ Cancellarius, cui bene longa & docta præfatione inscripserat, tanti æstimauit: vt interpretem inaurato poculo aureis Anglicis referto, remuneratus sit, existimans auream viri eloquentiam auro, eoque copiosissimo, compensandam. Aliud magni nihil elaborauit, vt honoris minime studiosus: nisi quod in *Adagiis* colligendis, aliisque Desiderium iuuisse fertur; qui per iocum de illo dicere solebat: *maluisse ... lum, quam πολυγράφον esse*. Abunde tamen specimen sui dedit, quantum in vtroque scribendi genere valeret: neque minus ideo laudandus videtur, quod pauca ad posteritatem transmiserit: cum, vt è vestigio Hercules: sic è scriptis pauculis ingenij doctrinæque præstantia facile possit cognosci. Quare merito hic Martialis illud per parodiam vsurpem:

Scripta Goclenii.
Thom. Morum m... fecit Goclen.
Goclen in adag. collig. Erasm. iuuit.

Laudatur magis in libro Goclenius vno,
Quàm leuis in tota Marsus Amazonide.

E paucis etiā script. ingenium & eru ditio cognoscitur.

Perpetuo Louanij hæsit; vt literas apud Belgas efflorescentes magis magisque excitaret: quanquam Canonicum Antuerpiæ sacerdotium merito suo nactus esset.

Vixit annos *vndequinquaginta*. Obijt 1535. ante diem 8. Kal. Febr. conuersioni D. Pauli Apostoli sacrum. Funebri eum oratione, quæ exstat, *Petrus Nannius* laudauit.

Aetas & mors Goclenii.

Tumulus Louanii ad D. Petri.

CONRADVS iacet hic Goclenius, alter Erasmus,
Ingenio, lingua, moribus, atque stilo.
Hunc lugete virum Graia Charitesque Latina,
Et decus amissum Buslidiana domus.
Ille scholarum auxit pomeria lata Louani,
Traxit eo omnigenum millia multa virum.
Immatura quidem rapuit te Parca disertum,
Vix dum condideras integra lustra decem:
Præmia sed voluit CHRISTVS tibi digna labore,
Et festinatas reddere delicias.

Aubert. Miræus in elog. Belgicis.

IOACHIMVS FORTIVS RINGELBERGIVS.

c. 1536. circiter.

IOachimus Fortius Ringelbergius natus est Antuerpiæ, cuius encomium ipse in præfatione tractatus *de Homine* luculentum reliquit. Liberalibus artibus discendis teneros annos impendit. Puer ex alto in medium flumen decidit, ita vt spes vitæ omnis perierit. Mox tamen casu aduenere, qui non sine suo periculo ... ferme mortuum liberarunt.

Antuerpia en omium à Ringelbergio scriptum
Casus Ringelbergii.

Aulam relinquit. Circa decimum septimum ætatis annum aulam *Maximiliani* Imperatoris reliquit. Inde *Louanii* Latinæ linguæ rudimenta didicit: Aristotelis item Dialecticen ac Physicen, præceptore *Petro Curtio*, in omni literarum genere apprime erudito. His disciplinis dum operam dedit; ad res ludicras mentem sæpe abduxit. Initio modum scribendi aulicum complexus, varia characterum effinxit genera: ac tantopere eum delectarunt characteres apte compositi, pulcri, ac varij; vt *quamd cim* diuersas scribendi *formas*, præter eam, quam *italicam* vulgo vocant, collegerit. Postea relictis ijs in *pingendi artem* grassari cepit. Literas descripsit maiusculas non simplici ductu linearum; sed è frondium, arborum, rerumque aliarum, qua litera patet, protractione.

Louanii literas didicit. *Pet. Curtius.* *Ringelberg. scribendi artifex.* *Pictura studiosus.*

Et calatura. Posthæc aggressus est *artificium calandi* picturas in ære leuigato, conuersa imaginis forma, vt apposito atramento eadem in chartis multis exprimi posset. Cuius rei specimen reliquit effigiem puellæ regiæ, ornatæ gemmis atque vestitu eximio, in ærea tabula sculptam.

Docet publice. Hinc per annos aliquot didicit ac publice professus est *Arithmeticam*, *Astronomiam*, & *Græcam linguam*. Postremo animum adiunxit ad curam Latine & polite scribendi: cuius gloria inter humanos conatus omnes summum tenere locum videtur. Fuit ipsi in animo, si vita daretur mediocriter longa, *opuscula* conscribere *millena*: quorum corpori vniuerso inde titulus esset *Chilias*. Nullum perfecit librum, nisi dum à typographo excuderetur; in quo hunc obseruauit modum. *Ante omnia* animo concipiebat totum corpus operis futuri: *deinde* in tabula lignea maximæ amplitudinis rubrica titulos solum capitum delinebat. Circumspiciebat hic diligenter, num cuncta bene cohærerent: vbi res visa exigere, alios auferebat, alios addebat, mutabat, transponebat. Titulorum capita, dum excogitatio recens esset, rudi oratione leuiter singula in singulis chartis depingebat: quas ordine ponebat in tabula, vbi titulos prius collocarat. Hos *postremo* magnis scribebat typis, quo libri ordo vniuersus adspectu vno posset comprehendi. Tum singulis diebus capita aliquot ad prælum absoluebat: primum illis leuiter descriptis aliquid addendo vel adimendo; deinde decore, suauiter, numerose omnia eloquendo. Horatiano enim illo, quod scripta *nonum in annum premere* iubet; non tempus, sed diligentiam præscribi, velleque nihil temere vulgari existimabat. Opera eius vno volumine edita sunt Lugduni, quorum hi sunt tituli:

Ad scribendum se confert. *Modus quẽ in scribendis libris obseruauit Ringelberg.*

Opera Ringelbergi.

De ratione discendi liber: cuius bonam partem in tenebris scripsit, quando eum somnus ob dolorem calculi reliquerat, sæpe intempesta nocte.

Elegan-

Elegantia,
De vsu vocum, quæ non flectuntur, libell.
De conscribendis versibus libell.
Elementa Græca,
Dialectica,
Tabula Dialectica,
Rhetorica, & quæ ad eam spectant.
De figuris ac vitiis orationis liber.
Sententia.
De formis dicendi liber.
De periodis opusculum.
Synonyma.
Sphæra.
Institutiones Astronomicæ.
Cosmographia.
De tempore liber.
De tempore tabula.
Optice.
Chaos Mathematicum.
Arithmetica.
Horoscopus.
Astrologia cum *Geomantia*.
Physiognomia, *de vrina non visa*, & *interpretatione somniorum*.
Chaos, vbi de varijs.
Experimenta.
De Homine liber, cum *epistolis* quibusdam.

Fuit, vt verbo dicam, homo, cui nihil vel ad eruditionis [co]piam, vel ad morum integritatem vitæq; candorem deesset: [ta]m comis, tam humanus, vt maximi quiq; viri eius consuetu[di]nem expetiuerint. Studio autem tanto, vt per singulos dies [me]nse vno *duodecim* docere *horis* solitus fuerit: præterq; eas se[d] interim declamare, vel *de Deo*, vel *de mundo*, aut themati[bu]s alijs, exercitationis causa.* Nonnulli propterea insanire [eu]m vociferabantur: verum optat, ab ineunte ætate sic insa[n]isse. Nam quæ alios docuisset, ea tam sibi perspecta esse con[fir]mat, quam corporis membra ea non aliter ac solis splendo[re]m ante oculos hærere. Autor proinde est alijs, vt nihil legant, [n]ihil audiant, quod nō & ipsi alijs tradant, vel per diem totum [...]tuendo. Tanti fecit facultatem & consuetudinem alios [do]cendi. Stili elegantioris fuit studiosiss. ideo in libris suis cum [s]peciosum aliquem vocum contextum, aut verba duo ornata [i]nuenisset, lætitia exultauit maiore, quam si aureum reperisset. [H]oc, inquit, *meum splendor pectus illustrat: hac ambrosia viuimus: [ho]c dulci gaudio mens tranquilla fruitur. Ea est mihi sententia*, atq;

Ringelbergii eruditio & virtus.

Diligentia stupenda.

* *Libro de ratione discendi.*

Genus dicendi Ringelbergii.

vti spero, ad vitæ exitum permanebit: vt pro singulis vocibus nitidis, significantibus, appositis, singulos accipere aureos nolim, etiam si summa me premeret inopia. Malo dictionem esse decoram, aut voces duas commissas apte, aut splendidum dictum aliquod in opusculis meis, quam aureum in manibus. Illud namque imperatorem animum voluptate incredibili afficit: hoc vitiorum fomes est: hoc ad corpus solum & luxum spectat: illud perpetuo meum erit: hoc ad breue tempus.

Ringelbergius egregius opum contemtor.

Opes adeo contempsit; vt alicubi ita scribat: Equidem *eo sum ingenio, semper fui, & semper ero, vt summam inopiam, quam summas opes malim. Metuerem enim, ne perniciosa esca mentem occuparet meam, neve tam vilis metalli cura studia dulcissima impediret. Mediocrem modum ad vitam tuendam necessarium esse, non pernego; nec aurum contemno; sed magnas opes, quæ mentem à literis abducere queant. Fere fit, vt bona animi, corporis mala: rursus corporis bona, animi mala sint. Nihil sane rarius, nihilque magis arduum puto; quam hominem esse & eruditum & diuitem.*

Bona animi mala corporis, & contra.

Peregrinationes Ringelbergii.

Docendi occasionem, vbi potest, captat.

Præter hæc animus generosus varias lustrauit regiones, siue quo doctorum frueretur iucundissima consuetudine, siue vt reperiret; ex quo aliquid disceret, siue vt ipse alios suæ doctrinæ participes faceret. In profectione Germanica, quam anno 1528. suscepit, cum aliquando à media nocte non dormijsset, & animaduertisset milites quosdam, qui in eadem erant naui, itidem vigilantes; horam vnam lucrifacturus docuit illos Germanico sermone circuitum mundi, solis, lunæ, syderum reliquorum, quid orbes, circuli, axes, poli; terram mundi centrum esse; quid annus, mensis, dies, hora. Hæc ita tum perspicue & populariter illis delineauit, reddita omnium ratione ac vsu; vt iam totam sese mundi faciem tenere existimarent. Adeo omne tempus perire cum Plinio statuit, quod studijs non impertiretur. In Gallia *Aureliæ* per duos menses substitit, docuitque; cum magna auditorum frequentia; inter quos fuit & *Ludouicus Stella*, quindecim annorum adolescens, tam eruditus Græce; vt omne genus autorum suo Marte tum potuerit interpretari. Pater huius Stellæ fuit *Petrus* I C. qui plurima in Ringelbergium beneficia contulit. Aurelia profectus est *Biturigas* cum viris aliquot & sui & literarũ amantissimis: & *Auarici* per mensem vnum varias artes professus. Ægre illinc potuit discedere; ita nunc precibus, nunc muneribus solicitarunt animum eius, quotquot ibi erant eruditæ doctrinæ amantes.

Lud. Stella adolescens quindecim annor. profess. publ.

Ringelberg. somni parcus.

Libros in itinere circumtulit.

In itineribus ne horas somnus auferret non necessarias corpori; saxa aut ligna per transuersum lateri solitus fuit supponere: cum domi horologium haberet, cuius pulsu, quando vellet, excitaretur. Libros etiam itinerum facundos comites semper sibi adsciuit, eos potissimum, in quibus diligenter res aliquas scitu dignas notasset. Quod si in volumine duæ tantum

tum

tesue paginæ notatæ essent: eas è libro eximebat; reli-
vendebat. Basileam aliquando profecturus, è nouo ope-
rij secundum librum à se notatum exscidit: vbi amicus
eniens, ipsum mentis esse parum sanæ opinatus est. At-
a tractauit libros complures, quando erat proficiscen-
idque ob duas causas, *tum* quod fixa in illis memoria
tum quod scripta ea nonnihil conducere putaret ad sty-
ibrorum enim copia vbique suppetit: cogitationum &
duersionum priuatarum non item. In multis Academijs
nius mensis spacium bis prælegit Dialecticen. Inter do-
m hortabatur auditores; vt ea, quæ audierant, à lectio-
iferrent inter se, & firmarent exercitio. Summam artis
bus typis depingebat in pariete: quam quotidie semel
igo radio omnibus declarabat ante finem lectionis. Fi-
iense rogabat, an adhuc semel repeti vellent eandem
responderunt, se satis intelligere, etiam ij, qui antea
ea audiuerant.

Dialecticen vt prælegerit.

nit plerunque per totum diem ab ortu solis ad occa-
xcepta dimidia hora, quæ prandio dabatur. Nulla re
animum suum excitari aiebat; quam cœli considera-
& Astronomiam plus centies & quinquagies docuisse;
nissurum, quoad viueret. Alij alijs delectantur, & lau-
t ijs quærunt, cum quibus breui & ipsi sunt morituri.
bergium nihil cepit; nisi quod diuinum, quod hone-
quod æternum.

Docendi assiduitas.

corpus exercendum hoc obseruabat. In vestibus inte-
s consuebat plumbum dissectum in minutas laminas
onderis, vt vtraque manu vniuersam leuare molem vix
has induebat mane, his robur corporis sustentabat.
it tamen, ne inferior spinæ pars plus æquo premeretur.
ebat octiduum, donec æstu laboris nimium membra
erentur. Sed pondus dictum sensim auctum & dimi-
est; cum repentina mutatio lædere non parum natu-
eat.

Exercitatio corporis.

cos habuit literatos plerosque sui seculi, interque eos
te *Erasmum Roterodamum*, *Nicolaum Beraldum*, *An-
typertum*, *Ioannem Tartesium*, *Adrianum Ameretium*,
Operinum.

Amici Ringelbergii.

rauit calculi dolore forte ex nimijs vigilijs nato, ad-
quem vix vllum remedium: vnde & perbreue sibi vitæ
superesse præsagijt. Quando autem certo rebus huma-
ntus sit, nondum reperimus.

Valetudo eiusdem.

at oratio *Hyperii* qua ad Senatum Parisiensem viuum
Ringelbergium laudauit officij & exercitationis causa;
i cum tali epigrammate misit;

Delicium terra gens Battaua laudet Erasmum,
Agricolam Phrysius cantet, in astra ferat;
Barlandos referat nunc clara Zelandia doctos,
Dorpius & magnum sit decus vsque suis;
Longolium sequitur iam Ringelbergius autor,
Edidit hunc nobis terra Brabanta virum.
Pierides vestrum decus hoc redamate sorores;
Pieridum decus hoc vos redamate viri.

Ex scriptis Ringelbergii.

ERASMVS ROTERODAMVS.

O. 1536. d. 1.. Iulii, at. 70.
** Alii 1465. alii 1466. vt Chytr. in Chron. Sax. eodie consignant.*

DEsiderius *Erasmus* cognomento Roterodamus natu, anno*1467. d. 28. Octobr. hora quarta ante solis e tum, primis *Friderici* 3. Augusti annis, *Roterodami* in Ho dia, inferioris Germaniæ prouincia, quam olim Batauí p derunt. Ibi etiamnum monstratur exigua domus ad cæn rium, cum hac inscriptione:

Patria. Chytr. in Chron. Sax. l. 5.

Hac est parua domus, magnus qua natus Erasmus.

Puer vocatus est *Gerardus Gerardi*, more familiari apud gas, & olim etiam vsitato apud Græcos, Latinosque. Sed nomen istud in Belgico idiomate videtur habere cogna significationem cum verbo *desiderare*: adsciuit sibi loco nominis titulum *Desiderii*: cui subiunxit Græcam vocem dem notionis, & *Erasmus* agnominari voluit. Mater eius est *Margareta*, filia medici cuiusdam *Petri*; è Septimontio, go Zeuenberge: cuius fratres duos vidit *Erasmus* Dordi pene nonagenarios. Pater dictus est *Gerardus*: is clam ha rem cum dicta *Margareta*, spe coniugij: id quod indigne runt & parentes & fratres Gerardi. Fratres ei fuerunt de nulla soror, ex eodem patre & matre omnes coniugati. V igitur est omnibus, vt ex tanto numero vnus Deo consec tur: & fratres nolebant minui rem; sed esse, apud quem conuiuarentur *Gerardus*, pater Erasmi, videns se omn modis excludi à matrimonio: fecit, quod solent despe clam aufugit, & ex itinere misit parentibus & fratribus ep lam cum manu manum complexa, addito elogio: *Valete, quam vos videbo.* Interim relicta est sperata coniux grau quam propinquam partui placuit Roterodamum mitti d da; quo res occultius transigeretur. Puer altus est apud au *Gerardus* Romam profectus: ibi scribendo, cum nondum ars typographica, rem affatim parauit. Erat enim manu fe sima. Mox applicuit animum ad honesta studia ita; vt G & Latine pulcre calluerit: quin & in iurisprudentia non vu riter profecerit. Roma enim tunc floruit doctis viris; quos audiuit & *Guarinum*,

Mater Erasmi.
Pater.
Patrui.
Pater Erasmi confert se in exteras nationes.
Romæ agit & discit.

Parentes vbi resciuerunt Romæ ipsum esse: scripserunt illi; puellam, cuius matrimonium ambierat, esse vita defunctam. Id ille credens præ mærore factus est presbyter; totumque animum ad religionem applicuit. Reuersus domum, comperit fraudem. Nec illa tamen vnquam post voluit nubere; nec ille vnquam tetigit eam.

In patriam retrahitur.

Puerum autem curauit liberaliter educandum: & vix *quatuor annos* egressum misit in ludum literarium. Ac primis annis minimum proficiebat in literis illis inamænis; quibus natus non erat. Vbi nonum ageret annum misit *Dauentriam*: mater secuta est, custos & curatrix teneræ ætatis. Ea schola tunc adhuc erat barbara: nisi quod *Alexander Hegius & Zinthius* ceperant aliquid melioris literaturæ inuehere. Tandem ex pueris collusoribus, qui grandiores natu audiebant *Zinthium*, primum cepit odorem melioris doctrinæ: post aliquoties audiuit *Hegium*; sed non nisi diebus festis, quibus legebat omnibus. Hic peruenit ad classem tertiam. Solitus est ipse *Erasmus* narrare præsagium *Rodolphi Agricolæ*. Forte ostenderat *Hegius* hospiti *Rodolpho* in scholam ingresso, discipulorum scripta: qui cum tyrocinium probaret: prætulit tamen Erasmicum scriptum cæteris: adeoq; eo delectatus est; vt cuperet videre puerum. Erat tum ferme duodecim annos natus, ex quo accersito pauca sciscitatus, considerata figura capitis & charopis oculis, hortatur eum ad discendum, addens: *Tu eris olim magnus.*

Erasmus liberaliter educatur. *Quadriennis in ludum mittitur.* *Nouennis Dauentriã.* *Præceptores Erasmi.* *Rod. Agricolæ de Erasmo præsagium.*

Sub id tempus pestis vehementer ibi sæuiens sustulit matrem, relicto filio, iam annum decimum tertium agente. Cum pestis indies magis ac magis incrudesceret, tota domo, in qua agebat, desolata, reuersus est in patriam. *Gerardus* accepto tristi nuncio cepit ægrotare, ac paulo post mortuus est. Ita vtrumq; parentem amisit vix ephebus; & ipsos non multo supra annum *quadragesimum*. Pater tres, quos habebat fidissimos, tutores instituit: quorum præcipuus fuit *Petrus VVinkel*, tum ludi literarij magister Gaudæ. Legauit rem mediocrem; si tutores bona fide administrassent. Itaque ablegatus est in *Buscum ducis*, cum iam satis maturus esset Academiæ. Verum illi Academiam metuebant: quod statuerant puerum alere religioni. Illic vixit, hoc est, perdidit *annos* fere *tres*, in ædibus fratrum, vt vocant; in quibus tum docebat *Romboldus*. Is cum mire adamaret ingenium pueri; cepit eum solicitare, vt suo gregi accederet. Puer excusabat inscitiam ætatis.

Pestis matrem Erasmi tollit. *Mox & pater moritur.* *Tutores Erasmi.* *Ablegatur Buscum ducis.*

Hic exorta peste, cum diu laborasset febri quartana, reuersus est ad tutores, iam stylo cõfirmatior, ex lectione bonorum autorum. Vnus tutor perierat peste: cæteri duo, re non admodũ bene gesta, ceperunt agere de monasterio. Adolescẽs languens febri, quæ supra annũ illum tenuerat, non abhorrebat à pietate:

Inuitatur ad monachismum.

... horrebat. Itaque concedunt diem ad ... tutor subornat, qui pelliciant: qui mini- ... animum imbecillem. Atque interea re- ... in monasterio *Canonicorum*, qui vulgo vocan- ... collegio, quod est iuxta Delft dicto *Sion*: quæ ... principalis eius capituli. Vbi dies venisset respon- ... respondit prudenter adolescens: *se nondum scire neq; quid ... neque quid esset monasterium, neque quid esset ipse: pro- ... consultius, vt adhuc annos aliquot agat in scholis: donec ... esset.* Hæc cum videret tutor constanter dici ab ado- lescente; statim infremuit: *Ego, inquit, frustra laboraui, qui ta- ... tibi magnis precibus pararim. Tu es nebulo: non habes spiritum bonum; abdico tutelam: vide vnde alaris.* Adolescens re- spondit se accipere abdicationem; & ea esse ætate, vt non opus sit tutoribus. Vbi videt, se minis nihil proficere: subornat fra- trem, qui & ipse tutor erat, negotiatorem. Is blanditijs agit: & accedunt instigatores vndique. Habebat sodalem, qui prodi- dit amicum. Et quamuis vrgeret febris; tamen necdum arride- bat monasterium; donec forte fortuna viseret monasterium eiusdem ordinis in *Emaus* siue *Steine* iuxta Gaudam. Ibi reperit *Cornelium*, quem Dauentriæ habuerat contubernalem. Is non- dum acceperat sacrum illum cultum: viderat Italiam; sed redi- erat parum doctus.

Hic suum agens negotium, cepit mira loquentia depingere vitæ genus sanctissimum; copiam librorum, otium, tranquilli- tatem, sodalitatem angelicam; & quid non? Trahebat affectus ille puerilis ad veterem sodalem: alij alliciebant: alij propelle- bant: onerabat febris. Hunc igitur locum delegit, altero fasti- dito: lactabatur interim, donec haberet sacram vestem. Interea tametsi adolescens, sensit quam non esset illic vera pietas: adeo vt ad *Seruatium*, qui Patris dignitate cœnobio illi præerat, aperte scribat: *Fuisse ibi colloquia frigida, inepta, nihil sapientia Christum; conuiuia perquam Laica, denique totam vitam rationem cui ἤν ἀφαιρῇς ... , ... , ... , οὐκ ἄν ... ἑαυτῷ ...* Et tamen, dum ibi fuit totum illum gregem ad studium excitauit. Vixit igitur aliquamdiu in eo vitæ genere, à quo tum *animo* tum *corpore* erat alienissimus. *Animo*, quod à cere- monijs abhorreret, & libertatis amans esset: *corpore*, quod na- tura eius non ferebat istiusmodi labores. Ieiuniorum impa- tiens semper fuit; idq; peculiari quadam corporis ratione. Se- mel excitatus à somno, nunquam potuit redormiscere, nisi post aliquot horas. Ad literas tantum rapiebatur animus, qua- rum istic nullius vsus. Parantem abire ante professionem par- tim pudor humanus, partim minæ, partim necessitas coercuit. Interim cum *Guilelmo Hermanno Goudensi*, studiorum socio, nullum

Erasm. mancipat se monasterio.

Qualis ibi vita.

Erasmus cur abhorruerit à vita monastica.

nullum Latinorum autorum volumen non excussit: & tempus, quod alii æquales iocis, somno, comessationibus ignauiter absumebant: hi duo libris euoluendis, & stylo exercendo impendebant.

Tandem per occasionem innotuit episcopo *Cameracensi, Henrico à Bergis*. Is sperabat Cardinalitium galerum, & habuisset, nisi defuissent præsentes nummi. Ad hoc iter quærebat hominem Latine doctum. Itaque per hunc euocatus est, cum auctoritate episcopi Traiectensis: quæ sola sufficiebat: & tamẽ ille adiunxit auctoritatem Prioris & Generalis. Concessit in familiam episcopi, seruato tamen habitu. Hic in multorum sese amicitiam insinuauit, inprimis *Antonii* abbatis apud D. Bertinum, & *Iacobi Batti*, qui senatui Bergensi fuit à secretis: ad quem tot Erasmi exstant epistolæ.

Erasmus euocatur ex monasterio.

Cum autem Episcopus Cameracensis destitutus esset spe galeri: egit, vt iret Lutetiam studiorum gratia. Promissum est stipendium annuum: nihil missum est. Sic solent principes. Illic in collegio montis acuti *ex putribus ouis & cubiculo infecto* concepit morbum, hoc est, malam corporis, antea purissimi, affectionem. Itaque rediit ad Episcopum: acceptus honorifice: recreatus est à morbo Bergis. Reuisit Hollandiam hoc animo; vt maneret apud suos: sed ipsis vltro hortantibus rediit *Lutetiam*. Ibi destitutus auxilio Mæcenatis, vixit verius quam studuit: & ob pestilentiam ibi multis annis perpetuam, quotannis redeundum erat in patriam. A studio Theologiæ abhorrebat; quod sentiret animum non propensum, vt omnia illorum fundamenta subuerteret: deinde futurum, vt hæretici nomen inureretur.

Lutetiam proficiscitur studiorum gratia.

Ob morbum redit in Hollandiam.

Mox Lutetiam.

A studio Theologico abhorret.

Lutetiæ dum egit in collegio illo; emigrauit ad Anglum quendam generosum, duos alios generosos adolescentes secũ habentem. Videbant enim inter professores bonarum literarum illa in Academia tunc neminem esse; qui vel eruditius posset, vel fidelius docere consuesset. Atque hinc cepit in Anglia innotescere; in quam insulam & paulo post concessit, à discipulis suis, inter quos *Montioius*, domum regressis, inuitatus.

Abit in Angliam.

Vbi cum aliquamdiu fuisset, in reditu ad litus Dauariense à telone fortunis propemodum omnibus exutus est; quod complusculos aureos in Britannica moneta, vltra viaticum sine diplomate regio, imprudens legum Anglicarum à *Montioio & Moro* persuasus, efferre tentasset. Quæ tamen iniuria mussitanda fuit, Alii aliter narrant. Fuisse euocatum ab *Henrico* 8. Rege Angliæ, super negocio religionis. *Erasmum* tandem adijsse Britanniam: à Rege humanissime exceptum; post aliquot de causa religionis colloquia ægre quidem dimissum, numeratis honorarii loco *quinquaginta Angelottis*. Erasmum in

Erasmus in reditu ex Anglia spoliatur.

illos inquisitores incidisse: qui pecuniam eam apud ipsum repertam de more Fisco regio addixerint, relicto tanto viatico quantum satis videbatur. Erasmum tot aureis minutum; ab aliis monitum; & qui alias ingenio esset sic satis auaro, in aulam rediisse: regiq; iacturam suam tristi vultu exposuisse: qui in risum solutus, laudata suorum fide, aliis cum quinquaginta aureis donarit, simulque priores quinquaginta reddi iusserit: atque ita Erasmum cum literis salui conductus ad suos Hollandos remiserit.

Viri docti in Anglia Erasmi ætate.

Abundare tum ceperat Anglia viris doctissimis, *Guilielmo Grocino, Thoma Linacro, Guilielmo Latimero,* qui in Italia literis operam dederant, vtriusque linguæ peritia celebres: item *Ioannes Colete, Thoma Moro, Richardo Pacao & Gutberto Tonstallo*; à quibus omnibus amabatur; vt de Episcopis nihil dicam: quorum vt quisque erat literarum callentior; ita pluris Erasmum faciebat, & benignius tractabat. In Academia Cantabrigiensi docuit aliquandiu: idem & Louanij fecit; cum apud *Ioannem Paludanum*, eius scholæ rhetorem, diuersaretur.

Erasmus docet in Academiis.

Italiam petit.

Demum Italiam, cuius miro desiderio semper arserat, cum filiis *Baptistæ Boëriï*, Genuensis, regii in Britannia medici, petiit. Ac primum *Bononiam* cum eis iam ætate vergente, hoc est ferme *quadragenarius*, profectus est; non vt pædagogus, nam morum curam exceperat, nec vt præceptor; sed vt inspector futurus, ac studiorum viã commonstraturus. In itinere cũ socio Anglo *Taurini* in Alpibus Cotijs Theologiæ doctor renunciatus est. Itaq; dignitatem & eruditionem in Italiam importauit quam cæteri indę exportare consueuerunt Bononiæ inter professores *Paulum Bombasium* amicum habuit, hominẽ niuei pectoris, & eruditũ; qui vicissim ingenio & doctrina Erasmi mirifice delectatus est. Iam enim obierat * *Beroaldus*, professorũ sui temporis Achilles: & *Baptista Pius*, antiquitatem infeliciter æmulatus, Oscos & Volscos sonabat. Hunc cum semel audisset interrogatus ab amico, quid iudicaret, respondit: *longe vicit opinionem meam*: quinam, inquit ille. Subiecit Erasmus: *antea ineptum esse iudicaui: nunc prorsus insanire eum comperi.*

Doctor Theologiæ creatur.

Paulus Bombasius.

* *Obiit* 1510.

Baptista Pius antiquarius ineptus.

Opus adagiorum.

Erasmus mutat vestitum Canonicorum cœnobiticum, & cur.

Dum *Bononiæ* volumen adagiorum pridẽ ceptum, absoluit: (nam breue & rude specimen operis futuri *Lutetiæ* ante multos annos ediderat) cultum Canonicorum cænobiticum, quo hactenus vsus fuerat, huiusmodi causa mutare coactus est. Mos est eius vrbis, vt qui peste laborantes curant, linteum album ex humeris pendens, gestent. Tum igitur orta ibi peste, die quodam Erasmus in publicum cum suo ornatu prodit: quem nebulones quidam conspicati, & pestis curatorem esse rati, * eductis gladiis inuadere parabant: fecissent, ni matrona quædam

* *Cum non cederet de via.*

admo-

admonuisset, ecclesiasticum ipsum esse. Altero item die cum thesaurarij filios adiret: alij correptis saxis & fustib. vim minati sunt, & conuiciis impetiuerunt: intra verba tamē grassati. Itaq; Erasmus ne simile periculum deinceps incurreret: a *Iulio* 2. P. P. impetrauit; vt ornatu religioso pro bonorum ratione vteretur, aut non vteretur; modo vestē haberet sacerdotalē: quod *Leo.* 10. confirmauit; & Erasmus deinde tū in Italia tū alibi obseruauit.

Venetiis præfectus edit opus adagiorum.

Prouerbiorum autem opere ad vmbilicum perducto, quæsiuit per literas ex *Aldo Manutio*, an librum excusurus typis esset: qui lubenter annuit. Venetias igitur profectus, cum in *Aldi* officinam venisset, diu expectandum ei fuit, donec ad colloquiū admitteretur: quia *Aldus* typis * recognoscendis occupatus, ex vulgaribus salutatoribus quempiā adesse putarat, qui magis curiositatis studio, quàm rei seriæ causa, plusquam molesti quotidie ipsi solebant esse. Intellecto autē Erasmum adesse, cōfestim accurrit, veniamq; precatus hospiti nouo humanitatis officia omnia prolixe probauit. Edidit ibidem *Euripidis* tragœdias duas *Hecubam, & Iphigeniam in Aulide*, recognitas: & *Terentii Plautiq;* comœdias, habita carminis ratione castigauit.

** Vel concinnandis formulis stanneu.*

Item alia.

Sub id tempus *Alexander*, *Iacobi Scotorum* regis filius, Patauii operam literis dabat, *Raphaëlis Regii* auditor, & iam ecclesiæ diui *Andreæ* in Scotia Archiepiscopus. Is Erasmum sibi in Rhetoricis præceptorem adsciuit: cum quo postea *Senas* commigrauit. Boërios enim discipulos, post vnicū cohabitationis annum dudum dimiserat, ob patris morositatem. Senis dum agit in ædibus præsulis, quem instituebat; cōmeatum ac potestatē impetrauit vicinā *Romam* inuisendi. Ibi dici nō potest, quanto plausu quantoq; gaudio literatorum hominū sit exceptus, non mediocrium tantū; sed & eorum, qui Cardinalitia dignitate præfulgebant: in quibus præcipuus *Ioannes Medices*, qui in *Iulii* 2. demortui locum * suffectus *Leonis* 10. nomen assumsit; & *Dominicus Grimanus* Venetus, atque *Ægidius Viterbiensis*, trium linguarum peritissimus. Vidit ibi & *Thomam* illum *Phædram*; facundia extemporali incomparabiliter eloquentem: qui ludis & comœdiis recensendis priscam antiquitatem repræsentabat. Oblata est pœnitentiarij dignitas, si Romæ manere vellet, via futura ad altiora conscendendi. Sed redeundum fuit ad Archiepiscopum: quo cum postea denuò *Romam* adiit, quam illustrissim. adolescens videre cupiebat prius, quam in Scotiam suam rediret: nec Roma sola, (quanquam dissimulato Archiepiscopi fastigio, ne cuiquam molestus esset.) sed vlterior illa pars Italiæ *Cumas* vsque perlustrata, ac antrum Sibyllæ subintratum, quod illic ab accolis etiamnum ostenditur.

Erasmus fit præceptor Alexandri filii regis Scotiæ.

Romā adit.

** 1513.*

Thomas Phædra.

Erasmus ad pœnitētiarii dignitatem inuitatur.

In Vlteriorē Italiam progreditur.

Post discessum Antistitis D. *Andreæ*, veterum amicorū memoria, quos in Britānia reliquerat, in causa fuit Erasmo, cur reditum

ditum in patriam & ipse maturandum duceset. Itaque per Alpes Rheticas *Curiam* primum, deinde *Constantiam* ad lacum Brigantinum profectus, transito Lentiensium tractu, qui sunt ad Martianæ syluæ initium, quod priscis Orcynium fuit, per Brisgauos *Argentoratum* venit: inde secundo Rheno in Hollandiam vectus est. Mox amicis suis *Antuerpiæ & Louanii* salutatis Angliam adit. Tenebatur desiderio *Ioannis Coleti*, qui decanus Londini ad D. Paulum, *Grocini, Latimeri, Linacri*, & præcipue *Thomæ Mori*. Vetus Mæcenas erat *Guilielmus Waramus*, Cantuariensis Archiepiscopus, totius Angliæ primas, hoc est, iudex summus. Hic omnes Episcopos eius Insulæ sua liberalitate vicit: hic & pecuniam dedit, & præterea sacerdotium Ecclesiæ Aldingtonensis in agro Cantuariensi: quod cum religione Erasmus obstringeretur, quo minus statim acciperet, emolumentis integris potius ad pastorem pertinentibus, qui præsens diu noctuque subiectam plebem institueret, id quod nemo inficiari posset: hic ad cunctabundum Cantuariensis præsul; *quis, inquit, te æquius ex Ecclesiastico prouentu viuat: qui scriptis tuis vtilissimis ipsos ecclesiarum præfectos presbyteros instruis, doces, adiuuas vnus omnes, nec illos tantum, sed & cunctas vbiq; terrarum ecclesias, quibus illi singulis singuli duntaxat præsint & prosint?*

Per Rhetiam & Germaniam redit in patriam.

In Angliam redit.

Guilielmus Waramus.

Erasmo sacerdotium oblatum.

Cæterum opus adagiorum *Aldum* æmulatus, flagitantibus studiosis, *Ioannes Frobenius* Basileæ typis suis non infeliciter excuderat: qua arridente editione, simul officinæ diligentioris celebritate motus Erasmus, cum alterum prouerbiorum exemplar cum accessione pridem *Batio* promissum & destinatum, adiūctis aliquot Plutarchi libellis, recens versis, *Francisci Pircmanni* consilio Basileam aberrasse cognouisset; & illic omnes diui *Hieronymi* lucubrationes sub Frobenianis prælis esse: ipse quoq; eodem se contulit, simulans iter ad Vrbem voti soluendi gratia. Nec erat vanus rumor. Pridem enim *Ioannes Amerbachius* absolutis *Ambrosii Augustinique* libris, totum se compararauerat ad castigationem voluminum *Hieronymi*, vndique conquisitis vetustis exemplaribus, & doctis viris conductis, qui Græcas dictiones passim restituerent: de quorum numero fuit *Ioannes Reuchlinus*, qui è Lexicis vacuas lacunas replere conabatur, cui successit felicior castigator *Ioannes Cono* Norimbergensis instituti Dominicani: qui meliorem viam secutus, è vestigiis antiquorum codicum ea, quæ vel deerant, vel erant deprauata, diligenter reponebat. Idque poterat homo propemodum Græce, quam Latine doctior, versatus in optimis autoribus, & excellentissimorum in Italia professorum, *Musuri, Scipionis atque Ioannis Cretensis* aliquot annis auditor. Et iam defuncto patre *Bruno & Basilius* filij, vna cum *Ioanne Frobenio*, *Hiero-*

Erasmus Basileam profectus, varia edit.

I. Reuchlinus.

Ioan. Cono.

Hieronymi editionem aggressi erant, & in prophetis aliquo vsque progressi. Erasmo nouo hospiti, statim in ædes Frobenianas recepto, placuit editionis nitor; sed inprimis incredibilis fratrum Amerbachiorum in castigando sedulaque diligentia. Ipse ergo si quando consulebatur, vbi iudicio opus erat, propter exemplarium variationem, nusquam deerat. Verum epistolarum volumina sibi peculiariter vendicabat, partim absoluendis scholiis, quæ iam pridem ceperat, partim nouis addendis, & argumentis adscribendis occupatus. Hic labor non erat exiguus; sed accessit longe maior.

Noui Testamenti editio.

Desiderabant studiosi Galliæ & Germaniæ seorsim edi *Nouum Testamentum Græce*, quod cum Veteri Venetiis coniunxerant. In id olim scripserat annotationes *Laurentium Vallam* imitatus. Eas cum reperisset inter schedas suas; tumultuarie recognouit, & auxit inter prælorum strepitus. Nec deerant, qui ipsum Nouum Testamentum elimandum putarent, vulgo Christianorum, vt videtur, scriptum, vel potius versum. Et hæc monentibus pro sua facilitate paruit. Hunc laborem *Leoni*.10. inscripsit: at *Hieronymianorum* operum recognitionem Cantuariensi Archiepiscopo W*aramo*, æternū obseruantiæ singularis monumentum consecrauit. Hic liber Testamenti Noui editus, & rerum bonitate & orationis suauitate iuuentutem ad linguarum & Grammaticæ studia inuitauit: seniores etiam de multis erroribus admonuit. Verum vt bonis gratus hic labor fuit: ita contra in omnibus gentibus hypocritæ monachi, metuentes suæ auctoritati ac ventri: & studia noua opprimere, & ipsum auctorem perdere conati sunt.

Erasmus à Monachis oppugnatur.

Pugnauerunt in aulis, in gynecæis, in concionibus vt Erasmus tolleretur è medio, confictis criminibus & fabellis, gratis suo theatro. Sed armatus erat Erasmus sua Gorgone, eloquentia & doctrina, qua fortiter hostes repulit. Rediijt tum in inferiorem Germaniam propter negocia: ac non ita diu post Selestadium recurrit, cum *Carolus* 5. apud Aquas Grani inaugurarecur. * Mox *Coloniæ Vbiorum* adfuit sub conuentum Wormatiensem, in ordinem eorum, qui sunt à consiliis principi receptus; idque iam pridem, viuo *Ioanne Syluagio* Cancellario.

*1520. d. 23. Octobr. *Erasmus Caroli 5. Consiliarius.*

Repetita Basilea variis edendis est intentus.

Solutis comitijs Vangionum, cum in Hispanias ex Brabantia Cæsar rediret: *Basileam* Erasmus repetijt, iterum editurus *adagiorum Chiliades*, & *paraphrases Paulinas atque Euangelicas* absoluturus: quas dubium est, maiori ne studiosorum applausu orbis exceperit, an maiori alacritate ipse scripserit, *Hic sum* inquiens, *in meo campo.*

Basileæ itaque bonam librorum, quos edidit, partem in ædibus Frobenianis, in monte diui Petri sitis elucubrauit. Deinde

allegendo, & purpureo galero donando, agitatum ſub *Paulo* 3. PP. ſed ipſe pro errore de ſe & affectu erga ſe Pontifici ac Patribus gratias egit. Quo audito; quidam Italus dixit: *Eraſmum eſſe ſapientem beſtiam: qui tanto viro oblato vti neſciret aut nollet; quod alii precio ac precibus ambirent, nec tamen obtinerent.*

Eraſmus Cardinalitiam. dignitatem reſpuit.

Ocii autem adeò fuit amans; vt, cum Friburgi ædes mercatus eſſet, tantum ſenſiſſe ſe ſcribat * tædiorum in licitando, contrahendo, ſtipulando, emigrando, immigrando, rixando cum fabris & furibus: vt malit decennium in libris verſari; quã vnicum menſem deuorare talia catapotia. Fuit in egenos liberalis; quos vt alibi, ſic à ſacro domum rediens, per famulum nunquam non munerari ſolebat: maxime verò in bonæ ſpei ac indolis adoleſcentes, ſi qui ad ipſum viatico deſtituti veniſſent, largus, benignus & munificus. Docuit tum alibi, tum *Cantelbergiæ*, menſes complures Græcas & ſacras literas; ſed gratis; & ita facere ſemper decretum fuit. In conuictu comis & ſuauis, citra omne ſupercilium: vbique ἐράσμιος, id eſt, amabilis: quod ille nomen à ſe dolebat non vſurpatum; cum primum ſcribere cepiſſet, & editis libellis innoteſcere. Linguæ inter amicos liberioris, nonnunquam plus, quam ſat eſſet: & ſæpe falſus, non poterat tamen amicis diffidere. Candidus æſtimator alienæ doctrinæ; & fautor ingeniorum vnicus, ſi fortuna ſuppetiiſſet. In prouehendis bonis literis nemo magis profecit: grauemque ob hanc rẽ inuidiam ſubiit à barbaris & monachis. Lutherana tragœdia (vt ipſe vocat) onerauit eum intolerabili inuidia. Diſcerptus ab vtraque parte, dum vtrique ſtudet ſeu conſulere ſeu placere. Videbat plus ſatis tribui *Theologiæ argutatrici*, priori prorſus abolita: ſicque Theologos *Scoticis argutiis* incumbere: vt non attingerent fontes diuinæ ſapientiæ. Ad hæc diſciplinam Eccleſiaſticam longe prolapſam eſſe à ſinceritate Euangelica: populum Chriſtianũ multis modis grauatum: conſcientias variis tricis illaqueatas. Videtur igitur ſub illa initia magis habuiſſe, quid fugeret: quã quid ſequeretur. Et meticuloſior fuit, ac timens offenſionũ: atque hoc vnice in vita ſtuduit: vt omnium ordinum & generum beneuolentiam colligeret.

** l. 24. epiſt.*

Libera lingua Eraſmus.

Eraſmus in negotio religionis neutra lis quid improbarit.

Verum vt vt ſit: optime tamen eum de re literaria meritum eſſe, nemo inficias ibit. Illa enim tempeſtate in Germania Galliaque mire frigebant literæ: vix vnus & alter Latine vtcunq; ſciebat: Græce nullus. Sed ſimul ac editæ ſunt adagiorum Chiliades, & libri de vtraq; copia: velut è nebulis coorto ſole, emergere linguarum peritia cepit. Prodibant alii atque alii libelli hanc ad rem facientes: *Theodori Grammaticæ Inſtitutiones* Latine verſæ: multorumque autorum in vtraque lingua monumenta, Græce c[i]tra præceptoris operam diſcere volen-

Eraſm. optime de literis meritus.

Barbaries ſuperioris ſeculi.

dmodum accommoda. Nam hac ratione etiam *Hermo-rbarus*, immortale decus Venetiarum, olim profecisse priuato studio, collatis doctissimi Gazæ versionibus. Iā-asi signo dato, literarum causam in his prouincijs opti-uisq; promouebat. Sed omnium maximū subsidium at-*ilingue collegium* illud in Academia Louaniensi, suaden-mo institutum.

Hermolaus Barbarus. αὐτοδίδακτος.

agnas opes moriens reliquerat Ariensis præpositus, *imus Busl:dius*, Francisci, Vesontini quondam Archiepi-i Hispania, peregre extincti frater. Quas cū ille studio-vsibus destinasset: Erasmus testamentariis autor fuit; vt *uum* Louanii constituerent, in quo stipendiis ordinatis guę publice docerentur. Ex hac schola innumeri deinde ione linguarū instructi prodiere. Mouit ea res *Franciscū* Galliarum regem, vt ad similis collegij Lutetiæ Parisio-stitutionem animum adiiceret, Erasmo per literas euo-uius consilio omnia disponerētur. Et iam regium diplo-:eperat: sed interuenere causæ; quæ profectionem impe-. Felix igitur succrescentium superiori seculo literarum sus, Erasmo non cum multis debetur, Editurus prouer-n opus à quibusdam doctis audire coactus est: *Erasme, cis? tu euulgas hic mysteria nostra*, Sed cupiebat is omni-nota esse & aperta: quæ ad solidæ eruditionis copiam irandam facerent. Hoc candore destituebatur ille; qui iis olim Aldo Manutio cōmentarios Græcos, in Euripi-: Sophoclem, edere paranti, dixit: *caue, caue, hoc facias: ne i istis adiuti domi maneant, & pauciores in Italiam venitent.* e alius animus Erasmo: cui nihil tam humile etiam fuit, intus vir, studiorum gratia, se non demitteret. Ipsum et-*uton· carmen* iuxta titulum, emendare & interpretari* :us est: vt nec in magnis, nec in minutis eius opera desi-tur.

Hieronymus Buslidius autore Erasmo trilingue collegium Louanii instituit.

Erasmus candide aliis suā eruditionem impertit.

Itali Germanis eruditionem inuident.

* *adiectis Mimis Publianis.*

Erasmi fama.

:c tum doctrina tum virtus singularis, Erasmo non so-doctissimorum hominum intimæ amicitiæ fores aperuit; summorum principum ac magnatum fauorem & libera-n conciliauit. Etenim multorum regum & Pontificum :us est benignitatem magnificam: vt *Caroli* inprimis & *andi* Augustorum: qui ei pensionem annuam decreue-*recentarum* in singulos annos *librarū* monetæ Francicæ. *us VII.* bis misit *ducentos florenos*, nihil nō pollicens. Nec ente *Adrianus* fuit Pontifex, si sacerdotium oblatum, vel s honorarium Erasmus accipere voluisset. *Paulus 3.* cum nalitiam dignitatem non acceptam intellexisset, præpo-m Dauentriensem Traiectensis diœcesis, quæ *sexcento-ureorum* reditum tribuere dicebatur, obtulit ac Breui

Pontificum Regum & principum in Erasm. liberalitas, & fauor.

l. 23. epist. ad Antoniū Fuggerum.

l. 21. epistol. ad Polydor. Virgil.

G Aposto-

Apostolico contulit: sed Erasmus *satis viatici sibi paulo post moriturro superesse* dixit. *Henricus Britannia* rex, eius nominis *octauus*, literis sua manu scriptis salutauit. *Franciscus Valesius Galliarum* rex literis eum euocauit, in ijsque sua manu scripsit; longe gratissimum eius aduentum fore. *Cantuariensis Archiepiscopus* sic eum est amplexus, ac si pater esset, aut frater: & vt intelligeret, hoc eum ex animo facere, dedit ei sacerdotium *centum* fere *nobilium*: quod postea volente Erasmo in pensionem *centum coronatorum* mutauit: ad hæc dedit dono supra quadringentos nobiles. Nec minor fuit aliorum episcoporum, principum, ducum, & quorumuis magnatum ac diuitum in Erasmum propensio: & expetitus fuit ab omnibus Europæ regnis. *Cæsar* inuitauit in Hispaniam: *Ferdinandus* Viennam: *Margareta* in Brabantiam: Rex *Anglus* in Angliam: *Sigismundus* in Poloniam: *Franciscus* in Galliam; oblatis satis amplis salariis. Habuit plena scrinia literis Pontificum, regum, Cardinalium, principum, episcoporum, ducum, Comitum, & aliorum honorificentissime scriptis: vt taceam munera, quæ pro dedicationibus atque inscriptionibus monumentorum suorum, venerunt nequaquam vulgaria. Nec solum à principibus honoratus est Erasmus: sed etiam à ciuitatibus Germaniæ. Nam si qua transiret, idque magistratus rescisset: vino fuit donatus: qui honor magnatibus & ciuitatum legatis, more gentis, impenditur. Adeoque nemo erat, qui cum Musis ac Gratiis commercium haberet: Erasmum vt exclusum à se & non potius in penetrale amicitiæ adscitum omnique honoris genere cumulatum vellet.

Erasm. l. 20. epist.

Erasm. etiã ciuitatibus Germaniæ gratus.

Habuit tamen, vt virtutis comes est inuidia, suos etiam Momos & Zoilos: atque à tenebrionibus, velut à cimicibus ac pediculis passim fuit admorsus. A *Fabro* primum est impetitus: nam Dorpiana orsa suppressa sunt. Insimularat ille Erasmum nescio cuius impietatis, in versione Noui Testamenti. Bellum deinde ipsi factum est, ab indoctis monachorum ordinibus: qui, vt noctuæ in claustris latitantes, non poterant ferre lucem exorientium literarum, aut voculam aliquã liberiorem, qua ipsorum superstitiosæ opiniones notarentur. Duces illorum ordinum fuerunt * *Leus* nescio quis, & *Stunica*, & *Sutor*, & *Bedda*; & aliquot alij terræ filii: qui tum conuiciis immerentem lacerarunt, tum libellis proscinderunt; sed maiori suo, quam alterius dedecore, imo nullo. Romæ quidam Franciscanus librum edidit: * in quo *Lutherum*, *Zuinglium* & *Oecolampadium* vocat milites Pilati, qui crucifixerunt Christum: *Erasmum* illis annumerans, & addens hunc eodem spiritu eodemque consilio scripsisse, quo scripserunt illi

Erasm. Zoili.

Faber.

Monachi Erasmo cur infesti.

* *Eras. apologetica tomo 9.*

* *Erasm. ad Io. Chēlerũ epist. à Merula edita.*

ail interesse, nisi quod *Erasmus iocetur, illi rem serio agant.* ;dictum de Monachorum dictis melioribus: *Erasmum oua, Lutherum & cæteros exclusisse pul os.* Lutetiæ quidam *conculcabis leonem & draconem,* sic interpretatus est; *leo-utherum, draconem Erasmum:* & huic scurrili dicto fre-latus est plausus à Franciscanorum centurijs præsertim ocula; quibus visum est operæ precium, etiam pictura :iam tam lepidam exprimere. Brugis fuit Minorita qui-vino lippus, qui totas horas deblaterauit in Lutheru & am; subinde eos *bestias, asinos, grues, stipites,* appellans, nec iam tamen refellens. Cum in altera quadam concione dixisset: *in libris Erasmi esse quædam hæ etica:* quidam è ratu doctus adijt hominem: rogauit, quid esset in libris le: *non legi,* inquit scurra, *libros Erasmi; volui legere para-; sed Latinitas erat nimis alta. Timeo igitur, ne possit labi iam hæresin propter altam Latinitatem..* Nec solum inte-oras publice è suggesto, tánquam è plaustro, in ipsum chati sunt: sed & è bibliothecis submouerunt, quicquid rasmi.

Erasm. l. 23. epist.

Erasm. l. 24. epist.

Erasmi Latinitas nimis alta.

nstantiæ etiam fuit quidam doctor; qui *Erasmi effigiem* ta impressam habuit in conclaui suo, non ob aliud, nisi i inambularet, quoties eam præteriret, conspueret: per-itibus odii causam, respondit: *se Erasmo acceptum ferre totum illud seculum.*

Erasm. l. 25. epist.

Huiusmodi plura ipse recenset Erasmus passim in libris, ue in epistolis quas qui volet, adeat. Verum viuit & Erasmi memoria, quamdiu bonæ literæ inter homines unt: cum iampridem inauspicatarum illarum auium :s conticuerit. Cæterum offenderunt aliquorum ani-ori quos edidit, præsertim *Colloquia*; quæ passim ma-nerunt; *Adagia,* publico edicto *Pauli* 4 prohibita fue-*Moria,* siue encomium stultitiæ, & alia eius opera; libus, & iis interdum aculeatis, abundant; quibus cras-ores & aniles quasdam superstitiones orationis liberta-tringit.

Libri Erasmi multos offendunt.

it etiam stylum in Erasmum * *Huldaricus Huttenus,* Germanus, antea amicus; verum, vt videbatur, subor-ab *Hetphendorpio* & aliis. Erasmus spongia (id nomen) aspergines illas deleuit. Tandem pertractus fuit nam cum Luthero: quem διατριβῇ de libero arbitrio cauit: cui Lutherus opposuit de seruo arbitrio librum. ec palam sunt omnibus nota.

* *vide l. 17. epist 3. & catalogum ad Botzemum.*

ius orationis Erasmicæ quibusdam visum est non satis onianum; ad structuram & verba Tullianæ dictionis

Genus orationis Erasmi.

omnia seuere exigentibus. Sed ipse huc semper annisi
puero, vt orationis mundiciem simul atque animi præ
magisque affectauit puram ac perspicuam orationem,
phaleratam, & solidam masculamque potius, quam spl
aut scenicam: quæ rem ostenderet citius, quam script
genium ostentaret. Vocabulis quibusdã vti coactus es
stianæ religionis materiæ, quam tractabat, seruientibu
que enim * probabat eorum superstitionem, qui Cicer
addicti sunt, vt voculam etiam alienam reformident:
inanes modulos quosdam Latinitatis verius referunt,
sententias densas & præstantes.

** Erasm. in Ciceroniano.*

Scripta Erasmi.

Scripsit autem varia, ac fere innumera, qua sacra, q
sana: quæ in Catalogo ad *Ioannem Botzamum* ita distrib
in *primum* tomum conferat, quæ spectant ad *Institution*
rarum, secundum dedicet *Adagiis, tertium* adsignet *epistolis*
fationibus: *quartum* det his, quæ ad *morum institutionem* f
quintum his, quæ instituunt *pietatem*: *sextum Nouo Testa*
& in id annotationibus: *septimum Paraphrasibus*: *octau*
pologiis: *nonum epistolis Hieronymi*: *decimum* velit con
autores à se *recognitos*. Pauló alium indicat rationem in e
ad *Hectorem Bœotium*, paucis ante obitum annis. Cum
Hieronymus Frobenius & Nicolaus Episcopius typographi
sent opera Erasmi simul ordine collecta ab eruditis desi
obsequendum illis rati, rem aggressi sunt, tum magni
tum omnium fauore dignam, nulla nec sumtuum nec lal
magnitudine deterriti: & volumina Erasmi in tomos
auctoris catalogum ad *Bœetium* distributa typis excud
adiectis ab Amerbachio suo quibusque loco iis, quæ
idem Erasmus elucubrauit. Omiserunt tamen *decimi*
mum, non nisi alios auctores ab ipso recognitos compl
tem. Nomina librorum ac tituli alibi videantur.

Monumentum Erasmi.

In memoriam tanti viri Amerbachius in æde Cath
vrbis Basiliensis monumentum marmore Rhetico loca
curauit cum inscriptione eiusmodi:

Christo Seruatori S.

DES. ERASMO ROTERODAMO, VIRO OM
BVS MODIS MAXIMO, CVIVS INCOMPAR
LEM IN OMNI DISCIPLINARVM GENERI
RVDITIONEM PARI CONIVNCTAM PRVD
TIA POSTERI ET ADMIRABVNTVR ET P
DICABVNT, BONIFACIVS AMERBACHIVS, H
RONYM. FROBENIVS, NICOLAVS EPISCOP

HE

HEREDES ET NVNCVPATI SVPREMÆ SVÆ VOLVNTATIS VINDICES, PATRONO OPTIMO, NON MEMORIÆ, QVAM IMMORTALEM SIBI EDITIS LVCVBRATIONIBVS COMPARAVIT, IIS TANTISPER DVM ORBIS TERRARVM STABIT SVPERFVTVRO, AC ERVDITIS VBIQVE GENTIVM COLLOQVVTVRO, SED CORPORIS MORTALIS QVO RECONDITVM SIT ERGO, HOC SAXVM POSVERE.

Mortuus est VI. Idus Iul.
Iam septuagenarius anno à Christo nato
M. D. XXXVI.

In Saxo, quo ſepulcrum integitur, eſt Termini facies baſi quadrata, cum his verbis:

Des. Eraſmum Roterodamum amici ſub hoc ſaxo condebant quarto Eidus Iulias 1536.

Scripta ſunt & à viris doctis varia carmina Epitaphia, quibus obitum eius luxerunt, animique dotes celebrarunt. Non indignum eſt lectu epicedion * à *Melchiore Acontio* ſcriptum; vti & *Apotheoſis Eraſmi*, eodem autore. Exſtat & Apotheoſis Eraſmi autore Ioanne Sapido, adiunctis aliorum epigrammatis. *Atque hæc de Eraſmo, ex ipſius Eraſmi epiſtola ad Conradum Goclenium, & quæ huic adiuncta ſunt ſtudio Pauli Merulæ edita & tomo 4. declam. Philippi & alius.*

* *Exſtat tomo 2. decla. Philippi.*

IOANNES SECVNDVS.

O. 1536. d. 1. Octobr. ætat. 25.

Patria.

PAtriam habuit *Ioannes Secundus*, Hagam Comitis apud Batauos, natus anno Chriſti vndecimo, ſupra mille quingentos, patre *Nicolao Euerhardo* præſide. *Secundi* nomen non ſine omine induit: vt cui ſecundum non facilè reperias. Nam ea ætate, qua vix Latine loquuntur alij, ipſe in re poëtica vſque eo cæteris omnibus antecelluit: vt *in aurem Batauam* intempeſtiuum * *Martialis* iocum facile eluſerit.

Vere ſecundus dictus.

Præcox eius ingenium.

* *lib. 6. epigr. 82. Prou. Auris Batauæ.*

Adoleſcens in Galliam profectus, *Andream Alciatum Mediolanenſem*, de ſuperiore loco ius interpretantem audiuit: ibidemque *Macrino Salmonio* Gallo, & *Cornelio Muſio* Batauo: [illegible]

In Galliam proficiſcitur

fami-

familiariter vsus, in poëticis se studiis exercuit. Post in Italiam transgressus, indeque in Hispaniam traijciens, Archiepiscopo Toletano à secretis fuit: cuius etiam iussu *Carolum* V. Cæsarem in Tunetana expeditione secutus, in Africam transmisit.

Inde in Italiam.
Et Hispaniam.
Carol. V. sequitur in Africam.

In patriam valetudinis gratia reuersus, à *Georgio Egmundano*, Vltraiectino præsule, ad idem munus vocatur. Is tum fortè in D. *Amandi* apud Hannones fano, cuius loci Abbas erat, agebat: quo profectus Secundus, mox in febrim incidit: quartoque post, quam venerat die, flos ille Belgicus, nondum annorum *quinque & viginti*, occidit: summus haud dubie futurus, qua erat ingenij præstantia, si vita longior cõtigisset. Obijt anno Christi trigesimo sexto, supra mille, quingentos, die * primo Octobris: conditus in æde D. *Amandi*, Benedictinorum Abbatiæ, tumulo marmoreo à tribus fratribus, totidemq; sororibus excitato.

Reuersus fit secretarius episcopi Vltraiectini.
Morbus Secundi.
Obitus præmaturus.
** Alii d. 8. cal. Octobr.*

Scripsit in omni carminum genere multa: in quibus omnibus ita excelluit: vt, quem *Beza* illi tribuit, principatum, facile tueri posse videatur. In *elegiis* lenis, dulcis, perspicuus: in *amoribus* festiuus & lepidus: in *luctu* grauis, nec tamen elatus: oratio plena in omni genere affectuum: in *epigrammatibus* argutus: in *Lyricis* suauis: vbique elegans. Quod si Eipopeiã quoq; attingere potuisset: habuissent tunc Belgæ, quem principibus Italiæ & Germaniæ poëtis opponere possent. Quanquam fragmenta, quæ exstant in eo genere, quid præstare potuisset, facile ostendunt. Efferant ergò suos *Bembos, Pontanos*, *Flaminios*, Itali, laudent *Borbonios, Salmonios* Galli: iactent *Eobanos, Stigelios, Sabinos* Germani superiores, non vereor, vt hic Secundus Belga ex illo seculo sit cuiquam secundus.

Scripta Secundi & eruditio.
In poësi princeps fuit aui.

Exstant eius poëmata vno in volumine: quorum catalogus est hic: *Elegiarum* libri tres; *Funerum* liber 1. *Epigrammatum* liber 1 *Basiorum* vnus: *Epistolarum* duo: *Odarum* vnus: *Syluarũ* vnus. Excelluit præterea in celatura & in ea plastice, quæ ex gypso effigies hominum affabre format; vnde sic in næ̨nia de ipsius obitu frater *Adrianus Marius*.

Poematum I. Secundi elenchus.
Calatura & plastica excellit.

Nulla dies vnquam tales, plaga nulla labores
Nesciet, artificesq; manus & cala poëta:
Iulia quis viuo formosa in marmore spirat,
Et formosa Neæra, atque altera, tertius ignis:
Et cari fratrum vultus, cariq; parentis,
Oraque amicorum varia, & tua maxime Cæsar,
Nunquam sculpta alia melius, simulataue dextra.
Quid memorem, argilla, vitius quos ducere ab vda
Viuentes hominum vultus, vultusque deorum?
Quæ cuncta adspiciens, & nomina nota Secundi

Poste

Posteritas studiosa legens, mirabitur olim
Phidiacasque manus, facundique ora Properti.

Biturgibus familiarissimus fuit *Alciato*, ob commune iuris ac poetices studium: à quo etiam accepit

Alciato familiaris.

——*sanctarum insignia legum*,

vt frater idem Marius loquitur. Demeritus eundem est; quando ipse & Adrianus Marius sub persona Solis & Lunæ noctu eum conuenerunt, & epigrammate lepido, quod inter reliqua exstat, salutarunt. Fratres habuit tres, qui eum non secus ac germanum dilexerunt: è quibus *Nicolaus Grudius*, & *Adrianus Marius*, viri fuerunt vt honoratissimi, sic eruditissimi. Nam nõ solum in iuris scientia vterque excelluerunt: verum etiam in humanioribus literis, & præcipue poëticis ita versati sunt: vt in præstantissimorum seculi illius poëtarum numerum à *Lilio Gyraldo* relati sint. Ac *Nicolaus* quidem *Grudius Philippo* 2. Hispaniarum regi, Belgicæque principi, à consiliis, atque illustri ordini velleris aurei ab actis fuit: clarissimis plerisque ea tempestate viris, in his *Achille Statio* Lusitano, *Ioanne Calueto*, *Stella* Barcinonẽsi, *Honorato Ianio* Valentino, familiariter vsus. Quin & à M. *Hieronymo Vida* Cremonensi, Albæ Liguſticæ episcopo, poëtarum sui æui coryphæo, absens literis colebatur. Demum in Italiam Reipub. causa profectus, *Venetiis* fato fungitur anno septuagesimo primo, supra mille quingentos. Senatus P. Q. Venetus ad aram conditum, lacrymis exterum atque eruditum hominem sunt prosecuti.

Fratres Io. Secundi.

Nicolaus Grudius.

Hiero. Vida.

Obitus Grudii.

Adrianus autem *Marius*, Geldriæ Zutphaniæque cancellarius, à negociorum curis non rarò diuertere solitus, præter *dialogos Luciani* metro redditos, eiusdem de *vitanda calumnia* librũ prosa conuertit. Senex moritur *Bruxellis* XII. Cal. Aprilis, anno sexagesimo octuo supra millesimum quingentesimum. Corpus *Machliniam* translatum est, conditumque honorifice ad tumulos parentis & fratris, in D. Mariæ. Officium Adriani excepit Guilielmus Cripius.

Adrianus Marius alter frater Secundi.

Eius scripta.

Mors.

Sepultura.

Epigramma Epitaph.

Cæterum in *I. Secundi* obitum tum fratres & alij, tum *Andreas Alciatus* hoc epigramma scripsit:

Alciati in I. Secundum.

Nomen perpetuum vita breuiore rependunt,
Elysiisque addunt te tua fata locis;
Vincere ne veteres possis magnosque poetas,
Par quibus hoc modico tempore factus eras.
Flent Musæ & Charites, lacrymas quoq; fundit Apollo,
Et tua deserto busta Helicone colunt.

De eodem est hoc *Theodori Bezæ* Epigramma:

In eundem Th. Beza.

Excelsum sibi condit opus, magnique Maronis
Luminibus officere studet:

Siue leues elegos, alternaque carmina, raptus
Nasonis impetu canit:
Siue lyram varijs sic aptat cantibus, vt se
Victum erubescat Pindarus:
Siue iocos, blandosq́; sales Epigrammate miscet,
Clara inuidente Bilbili.
Vnus quattuor hæc sic præstitit ille Secundus;
Secundus vt sit nemini.

Aubertus Miræus in elogijs Belgicis; poëmata Ioannis Secundi, alij.

IOANNES CARIO.

O. 1538.

IOannes Cario nascitur A. C. 1499. A teneris optimarum literarum & artium studiosus fuit, inque pluribus Germaniæ Academiis, præsertim in Witebergensi, tum facilè omniũ principe, cum laude versatus.

Studia Carionis.

Dedit autem operam cognitioni tum omnium disciplinarum, tum inprimis Matheseos; cuius & professioni in Academia Francofurtana præfuit.

Scripta eiusdem.

Scripsit Cario *practicas Astrologicas*, & *Ephemerides* aliquot annorum; quarum vna continuit præsagia & iudicia ab anno 1536. ad annum vsque 1550. Fuit & historiarum cupidus; easque in Epitomen redigere conatus est; idque hac occasione. Illustrissimus princeps *Philippus* Palatinus Elector cùm audiret in aula sua doctos viros, *Rodolphum Agricolam*, & *Ioan. Dalburgium* Episcopum Wormatiensem, in deliberationibus de Republ. proferre exempla monarchiæ Persicæ, Græcæ, Romanæ: petiuit ab iis, vt in hunc vsum colligerent epitomẽ præcipuarum rerum gestarum in monarchiis. Collegerunt viri illi è monumentis sacris & profanis Græcis & Latinis præcipuas narrationes; quod scriptum adhuc exstat in bibliotheca Palatina. Hoc proculdubio Cario excitatus, simili studio collegit farraginem quandam historiarum: quam circa annum Christi 1530. misit excudendam, sed prius emendandam Melanchthoni; vt ex epistola eius quadam ad Camerarium patet. *Cario* (inquit) *huc misit Chronica excudenda; sed ea lege, vt ego emendarem. Sunt multa scripta negligentius. Itaque ego totum opus retexo; & quidem Germanice; & constitui complecti præcipuas mutationes maximorum imperiorum.* Cum igitur limam adhibuisset Philippus, & in ordinem redegisset; prodijt liber Germanice Witebergæ, & lectus est auide in Germania, & omnibus Europæ regnis. Sed cum rudius esset scriptus, Melanchthon in extrema senecta totum retexuit, colligendo præci-

Philipp. Elector historiæ amans.

Chronica Carionis qua occasione cõscripta.

præcipuas historias Ecclesiæ & imperiorum ex Hebræis fontibus, & ex scriptoribus Græcis ac Latinis, *Herodoto, Thucydide, Xenophonte, Diodoro Siculo, Polybio, Plutarcho, Pausania, Liuio*, & alijs permultis. Carionis autem nomen præfixit; quia ille primus occasionem contexendi eiusmodi scripti præbuerat, & commendare amicum ad posteros voluit.

A morte Melanchthonis continuauit illud scriptum gener eius *Caspar Peucerus* ad Carolum V. vsque. Germanice idem reddidit *Eusebius Menius*.

Mortuus est Cario in flore ætatis Berlini anno 1538. ætat. suæ 39.

HELIVS EOBANVS HESSVS.

O. 1540. d. 5. Octobr. ætat. 53.

Patria.

** Anno millesimo quadringentesimo octogesimo octauo, vel septimo, d. sexto, vel vt Purbach. quinto Ianuarii, hora 17. m. 50.*

Parentes.

Contentio Eobani cum Homero.

1. Natiuitas.

2. Patria.

3. Fortuna.

Educatio Eobani.

**Habuit fratrem natu se minorem.*

Præceptor Eobani 1.

FVIT Eobani patria ea Cattorum pars, quæ spectat veteres *Angriuarios* ad Visurgin, in finibus ditionis Hassiacæ. Parentibus natus * est non illis quidem opulentis, sed honestis, & integritatis ac pudoris laude inter omnes conspicuis. Mater, ciuis fuit oppidi Gemundani: pater, in montibus, quibus territorium Hassiacum concluditur, operam suam dedit conuentui Hainensi: qui dissipatus nunc est; & mutata res; vt illo loco pauperes aliquot alantur. Sed hic consideranda est vis naturæ mirabilis: quæ in temporum, locorum, hominum, euentuum, maxima dissimilitudine; similitudinem tamen aliquam semper exprimit. Nam cum Eobanus eam nostra ætate versibus præstantiam attigerit; quam olim Homerus; fuerunt inter hos similia permulta. Quemadmodum enim Herodotus tradit, in ripa fluminis Meletis partu editum fuisse Homerum: ita sub arbore in gramine mater recubans, Eobanum enisa fuit. Et vt patria Homeri ignoratur: sic non potuit certo cognosci, quo loco in lucem editus esset Eobanus. In pago quidem vno ex eorum numero, qui attributi sunt conuentui Hainensi, natum illum constat: sed non eundem omnes nominant. Non abhorret à vero in pago natum esse; cui est nomen Teutonicum deductum ab hirco. Nam ille aliquando iocans *Tragocomensem* se appellasse fertur. Fuit denique & fortuna vtriusque par; & neuter toto vitæ tempore in re admodum aucta aut luculenta vixit. Peregrinator etiam & oculis hebetibus fuit Eobanus: hoc vno Homero felicior, quod visum penitus non amisit.

Quamuis autem parentes habuerit pauperculos; curæ tamen illis fuit liberalis filiorum * educatio. Puer didicit à quodam *Dithmaro*, qui in illo conuentu primas tunc erat Ecclesiasticus, prima elementa literarum. Verisimile est, quod celeriter

omnia perciperet, & fideliter retineret, placuisse vt literarum studia sequeretur. Missus igitur fuit ad propinquos Gemundam: inter quos præcipuo loco & nomine vnus *Hartomannus Arnoldus*, paulo natu grandior; qui postea in sua ciuitate magistratus præcipuos gessit, vna cum Eobano audiuit ludimagistrum, cognatum suum, virum grauem & satis doctum, *Iohannem Mebesium*: qui hoc vnice studuit: vt pueri inprimis Grammaticas præceptiones cognoscerent & intelligerent.

Alter item.

Gemunda duo hi ad spem doctrinæ vberioris, Francobergam profecti sunt: quod ibi doceret eruditione tum celebris *Iacobus Horlæus*. Hic magna beneuolentia Eobanum, nondum ephebum, complexus, quod eluceret in eo indoles eximia, vna cum paucis quibusdã alijs impendit illi extraordinarias operas doctrinæ: & tradidit præcepta versuum faciendorum. Cumq; aliquantulum temporis in hac institutione insumsisset: iussit eos experiri in componendis versibus vires suas: & proposuit illis sententiã Euangelicæ narrationis hanc: *Ego sum lux mundi: qui sequitur me, non ambulat in tenebris*. In qua Eobanus statim notauit: vnam partem numerose cadere: ita vt pentameter Elegiacus concluderetur. Sic igitur expressit sententiam: vt iam tum statim magister admiraretur vim promti ingenij: & se profectus spem singularem de eo diceret cõcipere: ac ominis boni loco sententiam illam à se propositam accepit. Hortatus est etiam Eobanum: pergeret, quo Deus & natura ducerent. Non enim sibi dubium esse: quin vir olim magnus esset futurus. Narrauit Eobanus Camerario: dormienti sibi aliquando oblatam nauigij speciem, ad cursum omnibus rebus instructi; quod stetisset religatum ad litus. Cumque accessisset, & intuitus illud solicite fecisset: incessisse se cupiditatem nauigandi: soluisse funem & prouectum hoc cum voto:

Tertius Iacobus Horlæus.

Primum exercitium versuum Eobano propositum.

Eobani adolescentis somnium.

Da tandem fortuna viam: iuuat ire per altum.

Horlæum præterea in spem magis magisque erexit, adsiduum in Eobano scribendi studium ac cura elimandi. Quoties enim cunque versus aliquot scripserat, si minus potestas dabatur conueniendi magistri; quæsiuit ab alijs: nec repelli se passus fuit vllis illorum occupationibus. Sæpe in cætu frequenti exhibuit versus suos: sæpe ad conuiuia attulit, & precibus contendit: *Vt illi statim recitarentur: ac si quid vitii inesset, demonstraretur: neque, moram ferre posse; sibi alios versus mox faciendos*. Hac puerili & liberali importunitate multi tum delectati, & istum ardorem studij exosculati in puero Eobano fuerunt: & sæpe inter se dixerunt: fieri non posse, quin illa incitatio, & tam feruens studium, admirabile nomen pariturum illi puero esset: si vita ei concederetur. Vereri enim se, ne præcox ingenium ad fructum proferendum non perueniret. Quem metum vt

Eobani industria.

DEVS

DEVS inanem esse voluit: ita omen illorum exitus probauit.

Cum in illo ludo mansisset Eobanus triennium; annos deinde natus sedecim, *Erphordiam* ad mercatum quasi vberiorem bonarum artium profectus fuit; operam studij sui illi nauante *Ludouico Christiano* viro pio, innocenti, ac docto. Habuit & aliunde adiumenta ad studiorum cultum, popularium quorundam: qui facultatum copia abundabant. Erphordiæ admodum adolescens *carmen* composuit, *de infelicitate amantium, & alterum Bucolicum.*

Venit Erphordiam.

Primum in poetica specimen.

Cum ibidem eos honores consecutus esset, qui in scholasticis communitatibus tribui solent ijs, qui doctrina præstare alijs iudicantur: visum illi fuit peregrinationi operam dare, non tam consideratione, quam impetu quodam animi. Erat illis temporibus in Borussia ad Vistulam præsul Risebergensis, gente nobili Nariscorum, *Iobus*: vir amantissimus omnium studiosorum. Huic conciliatus *Eobanus*: qui sibi *cognomen* * *patria* sumserat, præposita nomini Eobani voce, qua Græce *sol* significatur; fuit præsuli mirum in modum gratus. Admirabatur in adolescente vir prudens vim ingenij, & amabat simplicitatem, ac perpetuam sibi illius familiaritatem pollicebatur, beneficijsque varijs obnoxium sibi reddere eum studebat.

Commendatur præsuli Risebergensi.

* *Helius Eobanus Hessus.*

Scripsit tum Eobanus & alia quædam, & ad Ouidianam imitationem *Heroidum*: quas postea retexuit, & futiles inde fabulas exemit, ac multo meliora & grauiora fecit omnia. Est id *primum opus* memorabile, eo etiam nomine, quod initia complectitur facultatis poëticæ, & quod maximam partem animo suo composuerit eques; dum comitaretur forte præsulem, aut mandata itinera faceret.

Eobani epistola Heroidum.

Præsul igitur, qui Eobani opera ad scripturas vti, & ad negotia, quæ ciuilem requirunt prudentiam, & ad legationes obeundas, cogitabat: sumtibus liberaliter instructum Lipsiam ad ius perdiscendum misit: cum esset natus annos * circiter quinque & viginti. Habebat tum Academia Lipsica doctos viros multos, sed eruditionis & humanitatis principes erant, *Ioannes Sturnus, Vitus Berlerus*, & *Georgius Aubanus*, Franci ambo; præter paulo ante inuidia expulsum *Ioannem Aesticampianum*, & qui Ioachimum Camerarium erudiebat cum alijs *Georgium Helium*. Hic Eobanus, quem natura à Musis aberrare non patiebatur, & nescio quis horror à studio iuris repellebat; oblitus voluntatis ac mandatorũ præsulis sui, pecuniam confecit, & libros istos grandes, antea à præsule ipsi emtos, legum atq; constitutionum diuendidit: & mox Erphordiã ad incunabula suæ doctrinæ se retulit: vbi tũ alijs, tũ *Conr. Mut. Ruffo*, qui in sodalitio Ecclesiast. Gothæ degebat, & antea quoq; Eobanũ norat,

Mittitur Lipsiam studiorum gratia.

* *Anno* 1513.

Abhorret à studio iuris.

Redit Erphordiam.

Conradus Mutianus Ruffus.

non

non modo carus, sed admirationi quoque fuit. Hic ad eum sæpe scribebat, sæpe ab eo literas* accipiebat, sæpe excurrebat Gotham Eobanus; vt cum Mutiano versaretur.

* *Exstant pleraque à Camerario edita.*

Eobanus vxorem ducit.

Amabat ibidem caste virginem Erphordiensem *Catharinam*: quam postea vxorem duxit: & cum qua multis annis maritus vixit: & ex qua vtriusque sexûs numerosam sobolem suscepit. Ea habebat patrem honestum in ciuitate sua hominem; ædium illarum dominum, quas postea *Georgius Sturciades* emit: moribus aliquanto duriorem, & senecta amariorem. Accidit, vt de hoc apud Mutianum quereretur Eobanus: tum ille hoc modo respondit:

Si tibi nata placet, fer patris imperium.

Postea & socerum ille æquo animo tulit: & cum coniuge amanter vixit.

Docet Erphordiæ.

Docuit tum Eobanus bonas literas Erphordiæ, admodum tenui stipendio: cum neque tum rebus omnibus, quæ ad victum & cultum sunt necessariæ, vilibus opus esset multo: neque ipse partem vel minimam curæ impenderet faciendæ rei. Paulo post Erasmi fama excitatus, iter ingressus fuit adiuncto sibi comite M. *Bertero*, iuuene egregio, vt Erasmum videret: temporibus quidem non admodum expeditis. Eo enim tempore, si quis ab Erasmo, politioris doctrinæ tum principe, epistolam ad se forte elicere posset: ingens gloria habebatur: si autem accederet veluti cumulus colloquij & congressus Erasmici; vt ad eum aditus alicui pateret: tum demum sibi in terris is, cui hoc contigerat, beatus videbatur. Venit igitur ad Erasmum, in Belgio tunc apud Grudicos commorantem: & versibus compositam elegantibus epistolam ad eum ex diuersorio misit: quæ cum *Hodæporico*, quo describitur iter illud, & alijs quibusdam edita fuit. Erasmus siue occupationibus alijs abstractus, seu propter humilitatem aduentus Eobanici, qui cum vno comite pedes accessisset; siue in tanta salutantium frequentia: non despexit ille quidem Eobanum; sed nec tribuisse ei tantum iudicio suo, nec tam officiosus in ipsum fuisse existimabatur: quam pro sua humanitate & Eobani studio esse debuisset. Etiam postea laudauit Erasmus Eobanum remissius: non quod iniquior illius famæ esset: sed quod non arbitraretur, vt opinio est, eum indigere prædicatione sua: qui per se magnus esset: atque illos potius extollendos, ornandosve: qui vel nullam vel exiguam dignitatem parare possent ipsi sibi. Eobanus quidem & Erasmo diligenter & prolixe gratias egit: & nomen illius postea maximopere defendit: & cum à Leo Erasmus carperetur, auctor fuit: vt pro illo Erphordiani eruditi contra Leum scriptis suis propugnarent. Tam honorifici etiam fuere Eobani ad suos reuersi, de Erasmo sermones; tanta amplifi-

Abit visendi Erasmi causa.

Erasmus in Eobanum inhumanior.

amplificatio virtutis illius: vt nullius non animus cupiditate visendi Erasmum incenderetur: quidam etiam ad iter statim ingrediendum commouerentur; & proficiscendum eo vsque, vbi conuenire possent Erasmum; qui in Belgio non vno loco maneret. Inter quos præcipui fuere iuuenes egregij, & multis rebus ornati, *Iustus Ionas*, *Caspar Schalcus*, & *Iohannes Draco* Francus.

Cæterum Erphordiæ Eobanus in cætu doctorum auditorum & lectissimorum iuuenum, optimos auctores linguæ Latinæ explicando operam nauauit discere volentibus: & illexit fama nominis eius permultos; vt in Academiam Erphordianam vel discendi causa migrarent; vel ad visendum saltem Eobanum excurrerent. Inter quos venit eo anno, quo post congressum celebrem *Martini Lutheri*, & *Ioannis Eccij*, pestilentiæ contagio Lipsiæ infesta fuit; *Sebaldus Münsterus* Noricus: qui summos honores studiorum postea consecutus, iuris publici doctrinæ præfuit Wittembergæ. Et sæpe nominis Eobanici memoriam renouare honorifica mentione est solitus: se *vnum omnium illum cognouisse; cum eruditione literarum præstantissimum, tum minime opinionis aliorum cupidum; tum vero ab omni fuco & simulatione remotissimum: & eum, qui neminem ab vsu humanitatis suæ excluderet.*

Eobani fama.

Sebaldus Münsterus.

Iudicium eius de Eobano.

Cum autem eo tempore, literas ijs negligentibus, qui subleuare debuissent, Eobani admodum in angustum cogerentur copiæ; & publicus respectus penitus illi subtraheretur: priuatique pauci, inter quos principem locum tenuit *Sturciades*, subuenirent: amicis de salute tum ipsius tum liberûm deliberantibus placuit: vt quæstuosæ alicui arti operam daret; non iam famæ amplificandæ causa, sed ne fame laborare mox cogeretur. Autores ergo illi fuere, vt medicinam disceret: quoniam priores conatus forenses parum successissent. Hoc ille, fretus potissimum ope & adiumentis à Sturciade, cupidissime amplexus fuit: & statim libros comparauit: & illas res studio maximo cepit cognoscere. Etsi autem ad factitandum artem progressus non fuit: hoc tamen studium, quamdiu vixit, coluit; & librorum de illa compositorum lectione admodum fuit delectatus.

Eobanus ad medicinam animum applicat.

Tum igitur Eobanus, cum propemodum à solo Sturciade retineretur Erphordiæ, ibi hæsit, vt potuit, conflictatus cum multis aduersis, ad annum vsque Iesu Christi vicesimum sextum supra mille quingentos. Hoc, autore & conciliatore *Philippo Melanchthone*, qui Eobanum eximium in modum amabat & magnifaciebat, Norinbergam venit, ab illa ciuitate accersitus perquam benigne. In qua vna cum illo Ioach. Camerarius & Michael Rotingus vixerunt annis circiter *septem*: & eas literas

Norinbergam commigrat.

teras atque artes, quas didicerant, docuerunt, sine specie quidem dignitatis, sed cum aliquo non vulgaris commoditatis fructu. Præerant tum Noricis ludis omnes optimi & doctissimi viri; sed duo præcipui, *Ioannes Chezimanus*, natus ad puerilem institutionem; qui moriens illi ciuitati ingens desiderium reliquit: & *Sebaldus Heidena*. Cum his vniuersis Eobano ac reliquis collegis iucundus consuetudinis vsus intercessit.

Ioan. Chezmanus. Sebald. Heidena.

Eo tempore, quo Norinbergæ Eobanus mansit, multa, ante edita, recognouit: multa noua fecit carmina, quæ omnia sunt in medio. Attentius etiam tum, quam antea, auctores Græcos legere cepit: cumque ei inprimis *Theocriti Bucolica* arriderent, in illa Latine conuertenda incubuit, quem conatum omnibus rebus Camerarius adiuuit. Nam initio multa obiiciebantur illi, quibus impetus animi retunderetur: & Eobanus, si quid non celeriter procedebat, haud consueuerat vrgere. Nihil faciebat omnino anxie aut solicite, sed tantum sequebatur ductum naturæ, & ingenij incitationem. Itaque abiecta semel fere non solebat resumere, neque interrupta contexere. Et ex scriptis eius attento hoc facile patet: quod continuo cursu æquabiliter defluant Eobanica omnia; neque vspiam quasi ad considerationis solicitæ obices refringantur. Itaque Milichius dicere solebat: *Eobanum solum omnium, quos nouisset, simul facere versus & scribere: cum alii prius commentando, modo has, modo illas partes absoluerent, & ita tandem scriberent aliquid: alii prius scriberent; & fingendo atque corrigendo demum facerent aliquid qualiumcunque versuum.*

Eobanus Theocriti bucolica vertit.

Milichii de Eobanicis versibus iudicium.

Cum fere septennium confecisset Norinbergæ, solicitatus crebris literis & magnis pollicitationibus Eobanus ab Erphordiensibus amicis: eo reuerti decreuit: quo retrahebatur desiderio puerilis & iuuenilis vitæ; & recordatione laudis quoque ac decoris, quod ætate constantiore in illa Academia gesserat: mores etiam ciuitatis illius admodum ei placebant. Sed haud scio an nihil impulerit illum magis ad reuersionem hac, quam Langi & Sturciadæ semper expetita coniunctio, etsi Groningo & ipso maxime delectabatur. Rediit igitur *Erphordiam* anno Christi trigesimo tertio seculi millesimi quingentesimi: venitque illo cum spe eiusmodi, cui euentus non respondit. Et tamen factum est amicorum studio, cura & diligentia: vt satis commode ibi degeret annis fere quatuor: & vt ad illam scholam collapsam, non modo instaurandi viam monstraret; sed rationem etiam inchoaret, quam tamen sequi vel noluerunt, vel non potuerunt ij, penes quos administratio erat scholæ illius. Docuit illic publice priuatimque cum vtilitate aliorum, & sua laude multa. Multa etiam scripsit, & de Græcis versibus quosdam præclare fecit Latinos. Post *quadriennium* inuitatus

Redit Erphordiam Eobanus.

clemen-

clementissime, à *Philippo* illustrissimo *Hassorum* principe, *Marpurgum* commigrauit: cum neq; eum schola Erphordiana amplius liberaliter acciperet, & anni ingrauescerent, & liberi crescerent ætate & numero: & patria quoque, dulcedine quadam sui insita omnibus, ad sese reuocaret occultis blanditijs ciuem suum. Perfecerat princeps *Philippus*: vt omni genere doctrinæ celebres & spectati viri Marpurgi congregarentur; quo in loco consecrato pijs Musis, munificentiaq; sua stipendijs non spernendis constitutis, honeste & non incommode vitam ducere possent, in studiorum bonorum cultu, & virtutis ac sapientiæ doctrina. Ibi Eobanus & reliquum ætatis breue tempus peregit: & præclara opera multa elauorauit ingenij bonitate & industria ingenij sui: inq; primis totam *Homeri Iliada* conuertit in versus Latinos. Opus autem egregium atq; præclarum, auctore & hortatore Melanchthone inchoarat, vt ad Christianũ ritum *Fastorum libros* conscriberet, cuius vix paucos initij versus absoluit, & hanc decedens palmam reliquit in medio eruditis secuturæ ætatis. Sed nihil est, quod in tota vita sua præstiterit maius aut melius, quam quod *Psalmos Dauidicos* religiose & erudite in Latinas elegias transtulit: primum quidem Erphordiæ, sed denuo & maiore cum cura & assiduitate Marpurgi: vbi & præclara argumenta, quaternis versibus comprehensa, præposuit singulis Psalmis: vt prodierit tum vere sacrosanctum opus omnibus, vt dicitur, numeris absolutum. Quo vir pietate insignis, & casto pectore, & religioso studio celebrauit æternum Deum; & omnibus non profanis neque vecordibus, occasionem de rebus diuinis cupide & ardenter commentandi præbuit, qui est ad Deum cultus summus, & maximus ad homines fructus. Hoc igitur opus & hic labor est, quo Eobanus sibi spem singularem gratiæ ac beneuolentiæ diuinæ comparauit, & admirationẽ sui ac caritatem posteris reliquit: quorum nemo erit, nisi improbus & malus, aut imperitus & barbarus: qui non illum hoc potissimum nomine amabit & venerabitur. Fuit autem nõ minus principi gratus præsens Eobanus: quàm studio ille habuerat, vt sibi hunc adiungeret. Iocos & seria cum ipso miscere non dubitabat. Inprimis de simplicitate, & candore, & studio veritatis, amans Eobanum: quod iudicium ipse posset facere, cum de eruditione doctrinæ alijs affirmantibus crederet. Magnopere delectabatur Eobanus latrunculorum ludo, quo ferunt sæpe principem suauiter cum Eobano lusisse: cum iracundiam illius cõmoueret, circumuenti & inclusi: dum in celeritate minus caute ꝑduceret illas calculorum copiolas. Vere enim ludebat Eobanus, neq; considerationi aliquid diligentiæ impendebat, neq; tempus terere cogitando sustinebat. Itaque nihil erat facilius; quàm, si quis calliditatis aliquid vsurparet, insidijs eum vincere.

Inde migrat Marpurgum.

Homeri Ilias ab Eobano versa.

Fastos inchoat.

Psalmi ab eodem redditi Latino carmine.

Gratus principi suo Eobanus.

Delectatur lusu latrunculorum.

Tum igitur, cum cernebat, se hærere: commouebatur vehementer: sed ita, vt simul cum amissa victoria illa perturbatio resideret, vel potius abiret. Sed de his hactenus.

Valetudo Eobani.

In patriam igitur reuersus, cum omnibus in locis, in quibus fuerat, præclaram nominis sui memoriam reliquisset; & quodam, vt ita dicam, Homerico fato migrationibus exagitatus fuisset: *quatuor annis*, & in re meliore, & spe luculenta *Marpurgi* vixit: annoque illo, qui mortem antecessit, correptus fuit interdum podagricis & arthricis morbis. Quibus cum sentiret se tentari; initio tulit hunc casum molestius: sed ægritudinem simul ac cruciatus die mitigante; desijt queri de hoc malo: & incidit in diuturnum ac tabificum morbum, præter opinionem omnium, qui fere alios metuebant. Propemodum igitur anno toto magis languoribus, quam ægrotatione confectus; tandem tertio Nonas Octobris, cum diu tacuisset: de improuiso voce emissa, *se velle ad Dominum suum ascendere*, dixit. Idque ijs, qui adstant, approbantibus, quod arbitrarentur in animo ipsi esse congressum cum principe, & affirmantibus principi id gratum fore: Eobanus nihil ad hæc; sed paulo post placido fine conclusit vitam in terris suam: & in cœlum, vt significarat, hinc commigrauit, ad æternum Deum Dominum suum: cui fideliter seruierat; & cuius ministeria sedulo obierat ea gnauitate ac solertia; quam ille idem ipsi erat largitus.

Obitus.

Principis in Eobanum & suos affectus.

Morte Eobani nunciata, affecti omnes tristitia fuerunt; sed princeps inprimis indoluisse huic fertur: qui præbuit se permunificum erga relictam coniugem Eobani, fœminam lectissimam, & vtriusque sexûs liberos: quibus etiam locum secum esse voluit: & munia aulica demandauit filijs; virgines & matrem commendauit illustrissimæ principi coniugi suæ. Itaque illi marito & patre amisso, tamen sic postea vixerunt: vt orbitatis quidem & desiderij, sed nullo alio incommodo afficerentur. Reliquerat autem Eobanus, vt hoc genus solet, nihil fere suis, nisi famam excellentem & nomen celebre, & laudem ingenij, doctrinæ, ac virtutis.

Eobani res tenuis.

Aetas Eobani.

Vixit annos *quinquaginta tres*, menses octo, dies viginti septem: obijt anno quadragesimo supra mille quingentos die quarto * Octobris.

** Alii quinto*

Prosopographia eiusd.

Statura corporis erat procera & robusta: pectus latum, facies aliquanto toruior: vt *Albertus Durerus* dicere soleret: *si illum non nosset; & imaginem expressam adspiceret: suspicaturum se, illam esse bellatoris*. Et erat profecto animus in homine magnus; & qui metuere nesciret: sed voluntas minime dimicatrix aut contentiosa. Iuuenis omnia etiam, quibus exercendo corpus reddi solet cum agilius, tum robustius, studio sibi habuerat: vt luctaretur: vt illos gestus dimicationum & chironomias discere: vt

Exercitia corporis.

ret: vt saltaret, vt nataret, neque in vllo genere facile alteri æqualium cedebat. Est ad Risepurgum in Borussia piscina spaciosa; neque vlla parte sui non distat ripa vna huius ab altera ter mille passus. In ea solebat interdum natare Eobanus; & natando etiam certare cum æqualibus: qui in aula illius præsulis agebant. Quodam die cum vestes reposuisset ad ripam, quæ oppidum spectat: & demisisset se in piscinam; quod ad alteram illius ripam posse se natando procedere, gloriatus inter suos fuisset: illo quidem perrexit, sed tum demum considerauit animo suo, quam longo ambitu sibi nudo ad vestes redeundum: & quod pagi etiam transeundi aliquot essent. Itaque pudore nuditatis demersit se denuo in aquas: & continuata natatione confecit ad *sexies mille passus* potius; quam se vllius hominis oculis in via nudum offerret.

Eobanus natator.

Cum autem non posset non sentire, quantum & ingenij, & corporis viribus valeret, & esset in eo animus excelsus: quo fieret, ne alijs inferiorem se haberi facile pateretur: non vt se vllis præponeret; aut bona sua ostentaret, id quod ab eius summa humanitate longissime abfuit: sed ne non præstando, quod posset, sibi ipse contemtus auctor existeret. Vnum vereor, ne nimis iuueniliter & incogitanter iuuenis non deliberauerit, sed ausus fuerit facere: quo & ingenium debilitaretur diuinum, & excellentis corporis quasi soliditas labefieret. Putauit enim se etiam inter poculorum certamina, quæ maxime tum in aulis certabantur, & à nobilitate frequentabantur, non vinci ab altero oportere. Aduehuntur in Borussiam etiam vina plenissima: sed potus coquitur, cum alibi, tum maxime Gedani, is, qui cerebro infestior sit fumis suis, quam vini cuiuscunque ingurgitatio. Atque est Eobanus quidem hoc quoque consecutus; vt de palma in isto genere contendere cum eo vellet nemo. Sed breui tempore repletione nimia iuuenile corpus grauiter afflixit, & vires nonnihil eneruauit. Sæpe hinc Camerarius indignatus animo suo fuit, hoc etiam malum corripuisse Eobanum, & communem cladem nostrorum hominum deplorauit, cum illi diceret: *ita eum seipsum oppugnasse: vt castella & arces solerent tormentis.* Hic quamuis iucunda mentio non sit; tamen quia scitum est, narrandum videtur; quid inter Eobanum, & gloriosum alterum potorem acciderit. Aderat forte Eobanus in conuiuio. Eodem venit ille quoque, & iussit intro ferri vas grande ligneum, quo adportari de puteis aqua solet: (nos situlam aut vrnam possumus, opinor, nominare) cuius generis minimum capit *congios duos*. Id posuit in medio repletum Gedanensi cereuisia: ac præfatus quædam, quæ comperisse se diceret de strenua potatione Eobani; petijt vt ebiberet illud vas, sibique propinaret. Hoc si fecisset, præmium se iam ei tri-

Non facile cedit alteri.

Aulico sodalitio ad potandum inuitatur.

Certamen potorium.

buere annulum cum gemma preciosa, quem detractum de digito in vas illud abiecit. Eobanus nihil cunctatus, neque multa locutus, non enim solebat, arripuit vas: & non longo tempore assumto, euacuat bibendo: & cum euerteret, sicut fert mos compotantium, decideretque annulus in mensam: applaudere illi omnes, & inprimis prouocator, & annulum donāre; ac incredibile se factum cognouisse dicere. Tum Eobanus toruiore vultu, vt consueuerat in commotione, eum intuitus: *Quid tu,* inquit, *me mercede potare censes*: ac reiecto ad illũ annulo: *tuum,* inquit, *annulum tibi habeto; & idem, quod ego feci in vase isto euacuando, vt promisisti, facito.* Tum ille ostentator, inchoatam rem cum perficere non posset, ab omnibus derisus, & in conuiuio obrutus somno relictus fuit. Hoc igitur illi incommodi, vel infelicitatis potius, ab axe Boreo inflictum fuit.

Victus Eobani.

Ipse alias neque in cibo, neque in potu delicatus, aut lautitiarum appetens; neque scires, quo maxime præ cæteris caperetur, aut alliceretur. Salsis tamen pisciculis, ac acido olere delectabatur: & in autumno iuglandes recentes incisas, superfuso vino ita comedebat; & mustum sic bibebat: vt inde aliquid voluptatis se percipere non dissimularet.

Signum eiusdem.

Signo quo vtebatur erat olor per ramum lauri adscendens & attingens capite nubes. Quod cum depictum fixisset super ianua ædicularum, quas cõductas Norinbergæ incolebat: addidit elogium horũ versuum duorum:

Nubila scandentem lauri de stipite cygnum;
Hesso stemma suum libera Musa dedit.

Mores.

Erat ingens in eo verecundia, quæ etiam senescentem prosecuta, ita ingenium hominis temperabat, vt moderatio illa ad augendam rem ei, ita vt fit, noceret. In aduersis, vel quicquid forte accideret, quod molestiam afferret, pronunciare solebat nomen, patientiæ: quo se ad ferenda tristia confirmabat.

Abhorret à calumniis.

Nihil minus ferre poterat, neque peius oderat: quam obtrectationes, aut criminationes aliorum, quas obortas quocunque loco aut tempore etiam iracunde refutabat & coercebat. Nec vllo non modo cruento; sed ne dentato quidem dicto ludere solebat: neque reperietur inter omnia scripta ipsius vllum; quo lædatur fama, aut nomen proscindatur alterius: nisi quod, nescio quid in *Leum* indignationis euomuit suæ: & quendam poëticantem Theologum aliquanto immansuetius retudit elegia quadam. A Melanchthone etiã aliquando rogatus, vt optimorum versuum pulcerrima opera elaboraret rem deterrimam & turpissimam, & sibi hanc operam daret: miratus primum & requirens, quidnam rei res illa esset: cum audisset *Calumniæ descriptionem*

Descriptio Calumniæ ex Luciano.

à Philippo expeti: *se quidem facere non posse dixit: quin ei gratificaretur. Itaque hunc laborem se esse suscepturum: quamuis argumentum esset alienum à moribus & ingenio suo: qui neque ioco, neque serio,*

serio, neque monendi aut præcipiendi etiam causa soleret infestationes aut reprehensiones vsurpare. Mendacium neque ipse dicebat; & dicto grauiter offendebatur. Insidias calliditatis neq; norat, neque cauebat. Itaq; iniquissime patiebatur se ludibrio haberi: & fidem atq; simplicitatem suam malitiæ deridendam exponi indignabatur. Inter iocos hunc libenter exercebat, vt propositum versum aliqua parte sui mutari iuberet: veluti in hoc:

Candor Eobani.

Vitam quæ faciunt beatiorem;

Lusus inter familiares eiusdem.

quid pro vltimo nomine numerose posset reponi vt quæreret. Versus etiam tum facere, & ad faciendos alios inuitare statim, & sine vlla animi cogitationisque adminiculo; neque cura inueniendi, quid diceretur, adhibita. In quo genere proferebantur ab ipso sępe complures versus numeris & verbis ita concinni: vt nihil fieri posse videretur elegantius: sed sensus nullus exprimebatur. Itaq; quidam qui sibi arrogarent aliquid facultatis poëticæ, decepti interdum fuerunt: cum argumentum quodpiam explicatum esse putarent: & quid rei significaretur, quærerent. Solebat & inuertere in conuiuio voces Teutonicæ inprimis linguæ: quod erat factu ideo facilius, quia in hac omnia fere sunt primæ originis vocabula vnius syllabæ. Ad hanc vsurpationem ita suos familiares assuefecerat; vt ignari negotij arbitrarentur externa lingua eos colloqui. Ita nunquam poterat quiescere: & nihil illi, nisi quod & neminem lęderet, & ingeniosum esset, placebat. Seria non patiebatur admisceri, & ostentatoribus ingenij in conuiuijs aut familiaribus congressibus, admodum irascebatur, eorumq; ineptias interdum repudiabat asperius. In cõuentu Augustano cum apud Episcopum Varmiensem, oratorem regis Polonici, virum doctum & grauem, essent Melanchthon, Camerarius, & Eobanus, alijq; plures; interuenit Logus quidã, poëtices non penitus hospes: atq; versus non paucos, quos adolescens forte olim memoriæ mandauerat, in illorum consessu recitauit. Ibi Eobanus, qua erat modestia, diu se continuit. Tandem cum finẽ poëtandi nullum ille faceret, hæc in verba, loquacitate intempestiua aut iactabunda offensus, prorupit: Du Tropff/meinstu daß sonst keiner Verß weiß/dann du allein: *Adside nobis, præbebam tibi hoc vini vitrum.* Præsul autem Logum amice appellans, accipe, inquit, & responde; est Eobanus noster. Tantumq; abest, vt ægre ille tulerit Eobani reprehensionem, vt etiam sua ipse, qui ad tantos viros tam procax aut loquax fuisset, temeritatem statim agnouerit & accusarit. Amicitia vsus & liberalitatem expertus est multorum. Habebat semper eum animo suo carum *Dantiscanus* ille, Episcopus Varmiensis: & nonnihil etiam fortunæ suæ commoditatis ad eum transtulit, missis interdum munusculis. Eumq; vicissim Eobanus coluit & ornauit scriptis suis. Prosecutus eum est constanti fauore *Conradus Mut. Rufus*, nobili fa-

Seria in conuiuiis respuit.

Amici Eobani & patroni.

milia ortus: qui cum offerrentur occasiones amplissimorum honorum, splendori & opulentiæ fortunam exilem, & infra mediocritatem positam Gothani collegij prætulit. Erphordiæ inter omnes amicos Eobani principem locum tenuit *Iustus Ionas*, quo cum vixit coniunctissime: vna crebro deambulabant; crebro domi confabulabantur; crebro etiam cœnitabant. In Eobanico etiam grege non tulit postremas *Henricus Vrbanus*, Georgianæ familiæ curator. Augustinianæ autem *Ioannes Langus* Theologus, non modo amicum habebat Eobanum; sed doctrinæ atque ingenij etiam admiratorem. Cum *Petro Mosellano*, *Petro Suauenio*, *Georgio Spalatino* singularis necessitudinis vsus ei intercessit. Habuit & popularem *Ioannem Ortum*, quem valde dilexit: & perquam festiuum & eruditum iuuenem *Nosenum* Silesium. *Christophorus Hacus*, qui melicis carminibus faciendis præstabat æqualibus omnibus, & *Valentinus Capella*, cum *Ioanne Groningo* & *Ecilio*, adseclæ erant Eobanici, & ad se sæpenumero eum abducebant. Sed ex omnibus familiarissime complectebatur *Martinum Hunum*: & affectione præcipua in prima adolescentia cognitum, constantissime diligebat *Petreium Aperbachum* Erphordiensem, iuuenem ingenij cultu & eruditione doctrinæ excellentem: sed ægrum pedibus, & aduersa valetudine perpetuo laborantem. Hunc eum per iocum apud suos se regem faceret, ducem ipse solebat appellare; significans proximum locum à se, quasi in gubernatione regni Musici, illi deberi. Ioannes quidem Capnio in quadam ad ipsum epistola, alludens ad Hessi nomen ἐσσῆνα eum appellauerat, & versum adduxerat Callimachi de Ioue: quem hic negat *Hessena* Deorum sorte esse factum, sed virtute & præstantia sua. Ex eo in sodalitijs cum *rex Hessus* vocitaretur; hoc ioco postea vtebatur; vt se regem & alios regni proceres faceret. Augebant hoc sodalitium *Iustus Menius*, *Ioannes Francus*, qui Portunus cognominabatur & Megobacchus: *Ioachimus Camerarius* ad Eobanum à Ioanne Cratone Fuldensi primum adductus, *Iacobus Micyllus*, *Antonius Musa*, *Valentinus Paceus*, & D. *Stibarus*, & alij complures, quibus incensis optimarum artium studijs referta erat Erphordiana Academia.

Iustus Ionas.

Henricus Vrbanus.

Ioan. Langus.

Ioan. Ortus.

Eobanus vnde rex appellatus.

Noribergæ cum ageret, præter *Ioachimum Camerarium*, habuit complures, à quibus colebatur, & cum quibus hilariter viuere, & apud quos libenter esse consueuerat. Ex quibus vnus vicinus ipsius *VVilhelmus Musicus*, adsiduus erat comes Eobani: quotiescunque hoc agebat; vt vel prodeambulando, vel ad sodalitium se conferendo, curis animum relaxaret. *Thomæ Venatorii* consortium eidem erat pergratum. Ex cæteris, qui doctrinæ sacræ præerant, & venerabatur, & diligebat maxime *Vincislaum Lincum*; cum propter pietatem & studium veritatis,

tis, tum humanitatem & candorem. *Bilibaldo Pirckaimero* valetudo obstabat: quo minus crebro ad se inuitaret Eobanum. *Hieronymus* autẽ *Bamgartnerus* ex senatorio ordine Eobanum complectebatur omni cura, deque sua copia eius inopiam, sicubi opus erat, subleuabat. Sæpenumero enim res eius plagam accipiebat; vel ab ijs, quibus fidem temere habuerat; vel incircumspecte contrahendo cum versutis negotia, vel etiam debitis sese implicando. Apud *Ioannem* autem *Mylium* Iurisconsultum sæpe conueniebant: deque illius sententia institutum sodalitium fuit, in quo præcipui erant ipse *Mylius*, *Michael Rotingus*, *Georgius Hopellus*, *Ioachimus Camerarius*. In orbem autem conuertebatur acceptio, quæ erat potus ad vesperam cum bellarijs. Proponere autem materiam oportebat eum, cuius partes erant, vt acciperet alios, de qua tum quæreretur & disputaretur. De hac vbi verborum satis videbatur factum; tum reliquum tempus iocis & familiaribus collocutionibus, atque interdum ludicris impendebatur. Prodeambulationes ibi etiam erant, cum alijs vicinis locis, tum ad vnum in sylua Norica fonticulum, ad lapidem vnum ferme vrbe distantem; qui Eobani versibus non minus perenni aqua manabit; quam Athenis quondam sempiternam in arce olea viriditatem tenere, aut palma in Delo non exarescere potuit.

Eobanus rei familiaris negligentior.

Sodalitium Eobanicum Norinbergæ.

Fons Eobani.

In obitum denique Eobani (ne & hoc omittamus) tum alij epitaphia carmina scripserunt: tum *Iacobus Micyllus* elegantissimum, quo historiolam quandam vitæ, fortunæque & mortis illius pertexuit. Ioachimus autem Camerarius hos versus, quasi ad sepulcrum Eobani apponendos conscripsit.

Epitaphia in obitum Eobani.

Hic situs est Hessus, patria tellure receptus,
Quo redijt Domino se reuocante soli.
Dum circum huc illucq́ vagus fert seq́ domumq́,
Quærit & Aonio præmia digna choro.
Non nihil ille quidem reperit: sed præmia Musis,
Huius nulla satis digna fuere viri.
Nec potuere dari, neque secula nostra tulerunt
Tantum, ætas Hessum nosset, vt illa, boni.
Gloria sed venit meritis, post fata superstes,
Inq́ dies melior fama sepulta redit.
Et tamen ipse sua cognouit nomina laudis,
Audijt & tempus se celebrare suum:
Cepit & ingenij de fructu commoda viuus,
Virtutisq́ suæ crescere vidit opus.
Sed maiora ferunt insignia scilicet anni,
Viuentis cedens quos abit ante decus.
Illi etiam eximia famæ præconia, mundus
Hesso, donec erit, splendidiora ferent.

Hoc satis est. Hessi busto sepelitur in isto
Corpus, in atheria spiritus arce manet:
Per terras bona fama volat, speciosaq; laudis
Nomina Pieria testificata manu.

Ἡλία Εοβανοῦ Ἑσσοῦ, ἀνδρὸς
βελτίςου καὶ ποιητοῦ ἐμμελεςάτου.
Ἀςέρα Μουσάων, Χαρίτων ἔρνος, σῆμα Φοίβου,
Ποιητὴν λιγυρῶν ἠλυθέρων μέλεων,
Κήρυκ' ἀθανάτου τε Θεοῦ, θνητῶν τε δικαίων,
Ἕσσον Εωβανὸν τῇδε κέκευθε κόνις.
Δεξαμένη πατρὶς αὐθις ἑοῖς κόλποισι θανόντα,
Ἣ μετ' ἐν ἐκ πολλῶν νεῖεν ἀναςάσιων,
Ἔνθα μαρμαινόμενός τε φθινάδεσιν ἠρέμα νόσοις
Ἤσυχον ἐλλογίμου τέρμα λέλογχε βίου.
Ὄλβιος, ὃς κλέος ἐσθλὸν ἐν ἀνθρώποισι λιλοιπὼς,
Κεῖθεν ἐς οὐρανίους δῶθυ βέβηκε δόμους.
Ει δέ τις ἐν τῇ γῇ πολυπλαγκτοσύνῃσι κέκμηκεν,
Ἔχ' ἀφ' ἑρμηνείου καὶ τόδε δῆτα τύχης.
Ἀπὸ Ιωαχείμου Καμεραρείδου μνημόσυνον σέβασμιον.

Annus emortualis hoc disticho Chronologico expressus est:

DVCIte TheſpIaDes fLetVs, ELegeIa LVge
HoC HesſVs ſaXo gLorIa Veſtra IaCet.

Ioachimus Camerarius in narratione de Eobano ad V. Cl. Adamum Cratonem Fuldensem, præfixa epistolis illius; Eberus in Calendario, alij.

O. 1541. d. 1. Aug. æt. 48.

SIMON GRYNÆVS.

CVm alij doctrina & virtute insignes viri ex Sueuia prodierunt: tum hic Grynæus, princeps suæ ætatis Philosophorum ac Philologorum, addo etiam Theologorum: felici fatu editus circa oppidum *Veringam*, in comitatu Hohenzollerensi, parentibus rusticis in iugis montium vicinis Wirtembergico agro tunc agentibus. Natus autem est anno Christi nonagesimo tertio, supra mille quadringentos.

Veringa patria Grynæi.

A puero ad literas adhibitus primum in patrio ludo, deinde in schola Portæ Hercyniæ: vbi condiscipulum inter alios habuit *Melanchthonem*, præceptoribus *Gerbelio* & *Simlero*, celebribus ea tempestate iuuentutis informandæ magistris. Fuit inde ab isto condiscipulatu inter ipsum & Melanchthonem sanctissima animorum coniunctio: sicut scholasticæ amicitiæ studiorum societate contractæ, sunt omnium honestissimæ, omnium dulcissimæ & constantissimæ.

Grynæus condiscipulus Melanchth.

Amicitia scholastica.

E patria

E patria *Viennam* Austriæ profectus, in studijs ac literis tempus omne posuit: pauloque post Philosophiæ magister ibi est nuncupatus, & Græcas itidem literas docere iussus. Deinde cum veritatem & puritatem Euangelij esset amplexus; varijs fuit expositus periculis, præsertim *Budæ*, vbi aliquot annis scholæ præfuit. Nam ad monachorum accusationes in carcerem est compactus: ex quo tamen nobilitatis Vngaricæ intercessiones eum tandem liberarunt. E Pannonia igitur *VVittembergam* concessit: ibique multa cum Luthero & Melanchthone super religionis negotio alijsque rebus contulit. In patriam reuersus à *Ludouico* Palatino Electore, *Haidelbergam* ad docendas Græcas literas euocatur, anno vicesimo tertio supra mille quingentos. Ibi dum agit: Spiræ * conuentus imperij religionis causa habetur. Eo cum Grynæus, salutaturus amicos, & inprimis Melanchthonem, excurrisset: accidit illud, quod alijs fictum, alijs etiã nugatorium videtur. Quod cum alibi * à nobis narratum sit; breuiter hic saltem attingemus. Erat Grynæo cum Fabro Constantiensi consuetudo nonnulla. Eum cum audisset pro concione pertinacius quædam propugnantem, accedit, colloquium amicum petens. Faber humanissime respondet: iubetque postridie ad se redire. Verum interea efficit, vt à magistratu ad vincula quæratur. Hic superuenit in hospitium, vbi coniunctim agebant, vir quispiam senex & grauis, qui Melanchthoni euocato, periculum Grynæo imminere indicat. Melanchthon illico ei abitum, vt paret, suadet: & cum dicto ad Rhenum deducit. Vix digressis illis adfuere, qui comprehenderent, sed serius. Inuestigatum de illo fuit præmonitore: sed nihil dum certi repertum. Haidelberga anno vicesimo nono, ab Oecolampadio magistratus iussu scituq; *Basileam* inuitatur ad docendum: quam vocationẽ amplexus, Oecolampadij potissimum causa, publice priuatimq; auctores optimæ notæ quosq; enarrauit. Fuit eadem in schola & sacrarum literarum ei commendata interpretatio: de quibus *epist. Pauli ad Rom.* sibi delegit, quam tanta cum perspicuitate explicuit, verumque in ea Apostoli sensum tanto cum acumine eruit, vt in omnium esset ore. Quapropter anno trigesimoquarto à principe Wirtembergico *Hulderico* cum alijs *Tubingam* vocatus est; vt & scholam & Ecclesiam eius loci reformaret: sed biennio post *Basileam* reuersus, Erasmo ægrotanti ac morienti ad extremum vsq; halitum adfuit. Anno quadragesimo supra mille quingentos, Melanchthoni, Capitoni, Bucero, Caluino, alijsque, ad solenne colloquium Wormatiense proficiscentibus, adiunctus fuit.

Viennã abit: Vbi magister salutatus docet. Periclitatur ob religionem. Venit VVittembergam. Haidelbergam inuitatur.

* 1529.

Historia de Grynæo.

**In vita Melanchthonis. Vide & secundum tomum operum eius.*

Basileam vocatur. Ibi docet Philosophiam & Theolog. Tubingam accersitur. Redit Basileam Mittitur ad colloquium VVormatiense.

Sequenti anno, sæuitia pestilentiæ continua annis pene tribus vastante regiones ad Rhenum & Hercyniam ea correptus ex hac vita migrauit, *cal. Augusti*, annos natus *quadraginta octo*:

Grynæi obitus.

quo tempore *Carolus* Cæsar instructa classe in Africam traijcere contendebat. Sepultus postridie est in æde summa, iuxta latus *Oecolampadii*, & *Iacobi Meieri*, consulis Basiliensis, cum eiusmodi ad parietem epigraphe:

Epitaphium.

Sancto Seruatori.

D. SIMONI GRYNÆO, ALMÆ HVIVS ACADEMIÆ RECTORI, ET LAVDE ET MEMORIA SEMPITERNA, OB LINGVARVM LATINÆ, GRÆCÆ, ET HEBRAICÆ PERITIAM, OMNISQVE PHILOSOPHIÆ AD MIRACVLVM VSQVE COGNITIONEM, OB THEOLOGIÆ VERÆ SCIENTIAM ET VSVM, DIGNO, MONVMENTVM HOC DICATVM EST M.D.XXXXII. OB. CAL. AVG. M.D.XLI. ÆTAT. XLVIII.

So Ehr / Gut / Kunst / hülffen in Noht /
Wer keiner von diesen dreyen todt.

Eruditio & mores.

Fuit vir in tribus linguis & vniuersa Philosophia solide citra supercilium eruditus; nec minus in Theologicis exercitatus: vt verbo dicam, veræ pietatis & virtutis priscæ exemplum fere sine exemplo: homo ad promouenda bonarum artium ac pietatis studia natus: multisque tam Latinis quam Græcis auctoribus suo nitori egregie restitutis, memoriam meritus sempiternam. Sæpe eius consilio & iudicio typographi in imprimendis libris, tanquam Apollinis illius Grynæi oraculo, vsi sunt: vti testantur præfationes & epistolæ auctoribus omnis generis præfixæ. Transtulit de Græcis *Agesilai vitam* in parallelis Plutarchi: eiusdem *librum, sitne rationis aliqua in bestiis vis*: Aristotelis *Elenchorum libros duos*, eiusdē *de virtutibus* libellum; item *de mundo* ad Alexandrum cum commentarijs. Scripsit annotationes in *octo libros Topicorum* Aristotelis; vertit & *homil. Chrysostomi* in priorem ad Corinthios. Præfationes editæ & ab ipso scriptæ sunt, in *Iulium Pollucem*, in *Absyrtum*, & reliquos autores Græcos Hippiatros: in *Lexicon Græcolatinum*: in *Plutarchi vitas* cum emendationibus & declarationibus: in *Euclidis Geometr.* elementa Græca: in *Ptolemai magnæ constructionis* libros Græcos: in *Iustinum*: in scriptores noui orbis: in opera *Platonis* à se emendata, quæ à Marsilio Ficino versa: in orationem *Hugonis Latimeri*, de regni statu per Euangelium in Anglia reformando. Scripsit & de *vita ac obitu Oecolampadii*: & somnium ad *Iacobum Sturmium*, carmine Heroico. Sunt penes heredes nondum excusa *commentarij* in epistolam ad Romanos; de cœna Domini liber, opus epistolarum, alia. *H. Pantal. l. 3. prosopograph. Nic. Reusnerus in iconibus, Gesnerus.*

Scripta edita.

Nondum edita.

ALAR-

ALARDVS AMSTELREDAMVS.

O. 1541.

ALardus ab illustri Batauorum emporio Amstelredamo, in quo honesto loco natus, cognomentum induit. Coloniæ Vbiorum, ac post Louanii, operam humanioribus literis felici successu dedit. Audiuit in Theologicis *Ruardum Tapperum, & Iacobum Latomum*, primi nominis tum professores.

Præceptores Alardi in Theol.

Itaque cum præclaram sibi eruditionem assiduo studio cõparasset; inter publicos Louanij professores receptus fuit. Id que iure. Græcarum enim & Latinarum literarum fuit peritissimus; artium dicendi singularis æstimator; carmen itidem Musis & Apolline multo feliciter scripsit.

Professor Louanii constituitur.

Omnia *Rodolphi Agricolæ* opera emendauit; scholijs eruditis illustrauit; & euulganda typis curauit. *De inuentione Dialectica epitomen* ipse scripsit: formauit *Ecclesiasten* iuxta locos omnes Rodolphi: vtque oues lupum fugere, pastores arcere discant, hæreticum viuis coloribus depinxit.

Scripta Alardi.

Idem *similia sacra* congessit: Similitudines eiusdem selecta tum ex Bibliis sacris, tum ex veterum orthodoxorum commẽtarijs, tribus tomis concinnatæ in 8. Venetijs habentur. *Hippocratis* Coi epistolam ad Damagetam paraphrastice conuertit in Latinum sermonem, adiuncto etiam textu Græco; *Matthæi Philadelphiensis* apud Ephesum Metropolitani *precationes*, compendiariam inprimis viam ad resipiscentiam præstruentes, & ad sumptionem Domini corporis non parum conducentes, Latinitate donauit. *Scholia* eius in *Marbodæi* de gemmis librum, vna cum *Georgii Pictorii* scholijs, excusa habentur.

Similia sacra.

Martino Dorpio contubernalis, amicitia eruditorum hominum, in his *Desiderii Erasmi, Ludouici Viuis, Francisci Crapeveldi, Petri Ægidii*, & aliorum æqualium floruit.

Amici Alardi præcipui.

Moritur pius hic vir & eruditus Louanii anno salutis 1541. legata testamenti tabulis bibliotheca patrij soli pupillis. Sæpe inter suos impendentia patriæ mala defleuit, cum belli intestini causas in religionis dissidio inclusas videret. Optime de Repub. literaria certe vel eo nomine meritus est; quod Agricolæ, alias famæ negligentis, scripta integra, quantum licuit, emendataque edi curauit; quæ quidem, de magni Viri iudicio, omnibus vere studiosis sunt.

Mors eiusdem.

Nocturna versanda manu, versanda diurnâ.

Miræus in elogiis Belgic. & part. 2. Icon.

O. 1542. *HADRIANVS BARLANDVS.*

Barlandia, patria Hadriani. *Gandauum missus ibid. artium fundamenta iacit.* *Petrus Scotus præcept. Barlandi.* *Carol. 5. Imp. Gandaui 1500. natus.* *Barland. Louanium concedit.* *Philip. Austrius.* *Artium insignia accipit Barland.* *Barland. Rhetor Acad. Louaniens. perpetuus.* *Scripta Barlandi.*

NAtus est *Hadrianus Barlandus* circa annũ, opinor 1482. ante diem 4. Cal. Octob. Barlandiæ, insigni Zelandiæ pago: vt de se ipse *Annotationib. ad selectas C. Plinii epistolas* testatur. Annos natus vndecim (vt idẽ Epistola ad *Io. Borsalium*, quã de sua vita reliquit, scribit) à patre Gandauũ ablegatus, quadriennium ibi dedit operã *Petro Scoto*, viro doctis. Qui vbi Barlandũ incredibili literarũ studio præter cæteros flagrare animaduertisset: cœpit ea diligentia instituere, vt nullum boni præceptoris officium prætermiserit. Hic natum Gandaui, & sacro tinctum lauacro vidit *Carolũ* Philippi filium, qui ex Duce Brabantiæ post Cæsar Aug. Quinti cognomento, creatus est: vt ipse refert annalium Brabantiæ cap. 164. qui annus erat reparatæ salutis *quingentesimus supra millesimum*. In huius viri ædibus ac schola, maximo cum fructu exactis quatuor annis, parentis iussu *Louaniũ* concessit, in quo percelebri Gymnasio mutata studiorum ratione, Philosophiæ alterum tantũ impendit temporis: vbi & *Philippum* Austrium vrbem ingredientem, dum in Hispaniam cogitabat, spectauit, vrbis Senatu, & ornatissimo Gymnasij Rectore, toto deniq; Clero, an. CIƆ.IƆ.V. obuiam procedente: vt in ijsdẽ Chronicis cap. 166. legas. Ætatis iam vicesimum ingressus, acceptis laudandarum artium insignibus, ad ea demũ studia, quę intermiserat, reuertit. Porro his iam lucubrando reuocatis, ex amicorum consilio ad docendum se cõtulit. In quo munere Academiæ perpetuus Rhetor, ita se gessit, vt libenter auditus, è quotidianis eius enarrationibus se pleriq; profecisse faterentur. Vtq; ad posteros etiam maneret vtilitas, animum ad scribendum appulit, & scholia, scholis, enarrandisq; scriptoribus vtilia, reliquit. Iuuenis vertit è Græco, *Æsopi Phrygis Apologos*, vna cum Guil. Hermano Goudano: & è Chiliaste *Adagiorum Epitomen* concinnauit, & *dialogos* casti sermonis conscripsit. Hos vero autores explanauit.

Prouerbia Bucolicorum Virgilij &
Menandri carmina scholijs ornauit.

In quatuor priores Æneidos libros antiqui scriptoris annotationes è membranis euulgauit.

Terentium argumentis & commentario explicauit. *Ciceronis* quoque *primam Catilinariam & Philippicam nonam.*

Rhetoricas quoq; *præceptiones* edidit, & de amplificandi ex topicis ratione. Post ætate prouectior ex stylo formato, tersa Latinæ linguæ dictione Historiæ scribendæ cupidus, præsertim Patriæ: (quod *quomodocunq;*, vt ait Plinius, *scripta ea sit, delectet ; ita ad rerum notitiã prouocante natura*) *illustrium virorũ vitas* conscripsit: auspicatus à literatis vrbis Romæ Imperatoribus. Dein *res gestas comitum Hollandiæ* literis mandauit: addito & *Vltraiectensium Episcoporumq; catalogo.* Post & *Brabantiæ Ducum* chro-

Historica Barlandi opera.

nica disertius sæpiusque aucta dedit: adiecta & *Chronologia à Christo nato vsq; ad annum sui seculi* CIↃ. IↃ. XXXII. In quorũ Principũ egregijs facinorib. cõmemorandis, fideiq; seruandæ tam anxie studuit, vt Patriæ linguæ historicis minime contentus multas & varias etiam Bibliothecas, vbi de his exstaret aliquid, adierit. Brabantinorũ verò Annalibus inseruit copiosius, Suetonij exemplo descriptas vitas *Caroli Burgundi*, qui bellator & audax dictus, ad Nantiũ Lotharingiæ vrbẽ cum suis confossus interijt: & alterius *Caroli, V.* cognomento, qui longe illo armis felicior Saxonũ Ducẽ ad Albim, & Gallorum Regẽ Franciscum ad Ticinũ cepit. Scripsit & *de Venetorum Ducib.* post Ant. Sabellicum: cuius lectione impensius delectatus, æmulum se præbuit. *Iocorum* item *salsumq; libros* tres à se collectos relaxãdi studio fessis animis, Notis explicauit. Deniq; *Christiani hominis institutionẽ Aphorismis* tradidit Floruit autẽ, ad annũ opinor secundũ & quadragesimum vsq; obijtq; *Louanii Grudiorum*, Martini Dorpij, Doctoris Theologi, & æqualium eruditorũ hominum amicitia clarus, vir de humanitatis studijs, vt illa tẽpora ferebant, bene meritus. *Ex scriptis Barlanui & Miræi elogiis.*

Vita Caroli Burgundi audacis.

O. 1542.

NICOLAVS CLENARDVS.

Iac. Latomus præceptor Clenardi.

Clenardus linguæ Arabicæ studiosus

Psalterium Nebiense πεντάγλωττον.

Nicolaus Clenardus Distemij in Brabantia natus est: & studio linguarum à teneris flagrauit: in quo, præceptore inprimis *Iacobo Latomo*, tantũ profecit: vt non Louanii modo, sed apud exteros etiã eruditas linguas magna cũ sui admiratione propagarit. Nã dum Græcas Hebræasq; literas Louanij doceret incessit ipsum cupido discendæ etiã linguæ Arabicæ: q̃ in Iudæorũ cõmentarijs animaduertisset: affinẽ ipsã Hebraicæ esse, & alterã alterius iuuari præsidio. Nactus itaq; Psalteriũ *Nebiẽse*, quinq; descriptũ idiomatib. Latino, Græco, Hebræo, Chaldaico, & Arabico, cepit suo Marte literas vtcunq; dignoscere, atq; inde *Lexicon* etiam rude concinnare. In eo dum est: Louanium venit *Fernandus Colon*, quæsiturus hominẽ: cuius consilio moderaretur bibliothecã, quã adornabat Hispali. Cum eo itaq; iter ingressus circa an. 1532. *Lutetiæ Guil. Budæo*, Græcarum lit. tũ coryphæo, innotuit: inde in Hispan. progressus, *Salmanticæ* aliquandiu substitit. Ibi repertis, quos vnice expetiuerat, libris Arabicis cũ apicib. sine vllius præceptoris opera, spacio sex mẽsiũ tantũ ꝓfecit: vt nõ dubitarit easdẽ literas publice ꝓfiteri. Interim allaborante epo Cordubensi, liberatus fuit à pactis Colonicis: & in iuuentutis gratiã literas Græcas docuit, tanto auditorio: quantum eo vsque in Hispania non fuerat visum. Sed cum vix *duodecimus* ageretur ei in noua professione *dies*: Regis Lusitaniæ literis euocatur, ad fratrem Regis *Henricum* instituendum. Cum hoc versatus est *annos quinque*, Arabicis interim sepositis. Tam gratus fuit Regi aduentus Clenardi,

Clen. Louanio abit in Galliam. Inde in Hispaniam.

Discit suo Marte linguam Arabicam.

Clenard. Salmantica in Hispania docet Græcam linguam.

Euocatur mox in Lusitaniam.

Regis Lusitaniæ fratrem instituit.

vt ei gratulatorium munus dari iusserit *quinquaginta* ducatos. Vixit itaque *Ebora*, vbi aula tum fuit, iucunde cum amicis doctis, inter quos *Resendius* poëta, & singulis diebus vnam horam regis fratri Henrico, impendit.

Resendius.

Anno quarto, à suo in aulam aduentum cum principe suo *Henrico* Archiepiscopo Braccaracensi, *Braccaram* profectus est. Hic cum *Conimbrica* transiret, vbi Rex Lusitaniæ nouam tum moliebatur Academiam, audijt profitentem *Vincentium F.lricium*: qui Homerum ita enarrauit, vt nō & Græca verteret Latine, sed, quasi ageret in ipsis Athenis, Græca Græce exponeret: quod antea nusquam viderat: nec segnius discipuli præceptorem imitati fermè in totum vsi sunt sermone Græcanico.

Homerus quomodo Conimbricæ in Lusitania fuerit enarratus.

Braccaræ deinde cum Princeps Gymnasium condidisset capessendis literis Latinis: animi causa aliquandiu Latine docuit & ipse Clenardus; donec adueniret Salmantica *Ioannes Vasæus*, eo ad docendas literas euocatus.

Clenard. Braccaræ docet.

Ioannes Vasæus.

Postea studio plene cognoscendæ linguæ Arabicæ, commeatu accepto, in *Africam* Tingitanam, hodie *Fesæ* regnum post Pascha Anno 1540. traiecit, nec sine præsentissimo vitæ discrimine. Etsi enim ex Europa in Africam ab oppido *Gr. baltar* traiectus est angustus, trium forte aut quatuor horarum: tamen angustum illud strictumque fretum Clenardus tanto cum metu est expertus: vt optime sine commentariis intelligeret illud Virgilij.

Clenard. in Africam traiicit. Nec sine periculo.

Præsentemque viris intentant omnia mortem.

Fesam tandem, Africæ vrbem vastissimam delatus; regem Arabice salutauit, & cum eo promiscue sermonem miscuit, exposita causa profectionis, nempe studio discendæ linguæ Arabicæ, & librorum coëmendorum.

Fesa vrbs Africæ.

Desedit Fesæ *menses quindecim*, nullo ferme fructu: adeò Christianis illi Mahometistæ suos inuidebant codices. Et quod mali omnis caput fuit: expertus est Clenardus ibi summam Christiani cuiusdam perfidiam; qui apud regem Fesæ perfecit: ne Clenardum quisquam doceret: ne libros consequeretur: vt præceptorem Arabicum, quem compararat, amitteret: ipsumque tantum non in capitis periculum vocaret.

Turcæ Christianis inuident suos libros. Christiani perfidia in Clenard.

Cum igitur tot insidijs se peti sentiret, ex Africa in Europam transmittens; hospitio à N. *Mendoza* Marchione Mandechari, prorege Granatensi, exceptus est: mortuusque paulo post Illiberi, quæ hodie Granata, circa annum, vt opinio est, 1542. Conditus est ibidem in sacello loci editioris; vbi postea vrbi defendendæ arx est excitata.

Redit Clenard. in Europam. Moritur Granatæ.

Fuit

Fuit linguarum studiosissimus, adeoque, vt ipse de se, *ἀραβικομανής*: vt sacra biblia in eam linguam transferens, gentem Mahometana inquinatam perfidia Christo transscriberet: eiusque linguæ professionem cæteris in Academia Louaniensi adiungeret. Præter *Latinam Græcam*, *& Hebræam* (quæ in omnibus penè Academijs regnant) *Arabicam* quoque Grammaticam conscripsit: exstatque manuscripta in Hispania apud I. *Perusium Valentinum*, hominem doctissimum. Exstant & *Epistolarum* eius *libri duo*, in quibus lepida est rerum varietas & orationis puritas. Scripsit & *methodum docendi pueros analphabetos* Latine, præsertim intra pri[illegible]os parietes.

Scripta Clenardi.

Fuit amans vitæ solitariæ, & fugitans multitudinis, vt alicubi scribat, *malle se frustum panis edere apud librum Arabicum: quam versari in hominum strepitu.* Itaque in Hispania cum ageret, piguit eum diutius alienam adire mensam: quod plurimum ipsi periret de studijs, dum sublata mensa, prolixius fabularentur, non de iis semper rebus, quæ ad eius stomachum: nec tantum declararent, vt priuata intra parietes lectio. Coëmit igitur sibi mancipia Æthiopes: quorum ibi magna copia: & patrem familias agere cepit In omni vita apertus, nec vllis vsus ambagibus: iniquior toti agmini, vt ipse vocat, *causificorum* * aitque didicisse se *adagium*, quod non nouerit adagiosus Erasmus: *Opes perdunt Christiani litigando: Iudæi conuiuiis festorum: Mauri celebrandis nuptiis.* Fidus in amicos, adeò vt reprehensus fuerit quandoque, sic opem amicis tulisse: vt tamen ne illi ipsi benefactorem suum scirent. *Salibus* vsus sæpe ingeniosis & festiuis, alicubi narrat, Fesæ discipulum sibi factum in Græcis hominem, iam *nonaginta annos* ferme natum: esseque *puerum bonæ spei*, alludens ad prouerbium *δὶς παῖδες οἱ γέροντες*. In epistola quadam monachi definitionem tradit huiusmodi: *monachus est hypocriseos domicilium*: alibi scribit se Fesæ fuisse annum totum seruum seruorum Dei, h. e. vt in Italia, summum Pontificem: alibi, inter arentes Arabes aridum se factum dicit.

Mores Clenard.

Candor.

Odium causificorum.

* *In epistolis sæpius ita appellat.*

Sales Clenardi.

Monachi definitio.

Antelucana studia sic amauit: vt maluerit hora prima lumen poscere: quam lucubrare vesperi. Quare non fuit ei mos: vt post vespertinum cibum, librum vel saltem inspiceret: etiam si ante octauam rediret ad cubiculum: protinus se ad nidum contulit. Cum autem ab ineunte ætate linguarum fuerit studiosissimus: de orationis genere non admodum fuit solicitus. Pura tamen eius est dictio: licet extemporanea: vnde apparet quam diserte scribere potuisset: nisi peregrinarum linguarum, in quibus fuerit *αὐτοδίδακτος*, præsertim Arabicæ, Mania laborasset. Hinc quadam ad Vasæum epistola: *Licet mihi nunquam eloquentiæ studium displicuerit; nunquam tamen impe-*

Studia diurna Clenardi.

Genus orationis Clenardi.

imperare mihi potui, vt vel iustum tempus operamque in stylo formando ponerem: aut qui quid id esset, quod scriberem, ad limam reuocarem. Quæ de re serio doleo: cum enim rem propius adspicio, longe satius fuerat, cum amicis pressius agere & breuius, aliqua adhibita vel arte vel diligentia, quam multarum horarum dispendio prolixiores quidem effundere literas; sed quibus conscribendis id modo consecutus sis: vt male & tumultuarie garrire possis, prudenter atque diserte dicere non possis. Oro te, mi Vasæe, vt exemplo meo doctus, iuuenis discas euitare, quod seni mihi iam euitare non licet. Non quin dictionem tuam, & sententi[...] elegantiam semper plurimum commendem, sed, mihi crede, si[...]num inde ere queas, ne minimam quidē chartam exarare, quam non erio recognoscas, futurum est, vt mihi aliquando de consilio dato magnas sis habiturus gratias. Ego si hoc in stadio versarer, in quo multa cum laude iamdiu versaris, nihil omnino conscriberem, ne de leuissima quidem re cuius non reliquum apud me remaneret exemplar: id quod tibi, cum ministrum habeas, non admodum fuerit difficile. Hæc ibi Clenardus.

Valetudo Clenardi. Valetudine, vt ex peregrinationibus longissimis, quas terra marique suscepit, facile colligere est: fuit satis firma, nisi quod sæpius dentium dolor eum inuasit: adeo vt noctes insomnes duxerit. Obijt, vt diximus Granatæ, discipulo relicto *Ioanne Latino* Æthiope (quod prodigij simile sit) Rhetore Illiberitano: cuius exstat poëma panegyricum de victoria nauali *Ioannis Austriaci* ad Echinadas Insulas. *Ex Clenardi epistolis, & A. Miræi elogiis.*

Æthiops Granatæ Rhetor.

O. 1543. ætat. 70.

NICOLAVS COPERNICVS.

Torunium oppidum Borussiæ patria Copernici.

In Italia dat literis operā.

Corrigit calculum Astronomicum.

Dominicus Maria Bononiensis.

Copernic. nō quærit τὸ ἀκριβὲς in calculo.

περιεργία quorundam in calculo.

ABsolutæ hic subtilitatis mathematicus natus est anno Christi *septuagesimo tertio* supra mille quadringentos, die decimo nono Februarij, Torunij in Borussia. Cum in Italia animum optimarum disciplinarum atq; artium doctrina instruxisset, ocium tandem nactus, *correctionem calculi Astronomici* diuino ingenio aggressus, incredibili diligentia perfecit, cum omnium, qui in ijs studijs versantur, admiratione. Vixerat cū *Dominico Maria Bononiensi*, cuius rationes plane cognouerat, & obseruationes adiuuerat. Suas autem exquisitiones mediocres non nimias esse voluit. Itaque consulto non inertia aut tædio defatigationis, eas comminutiones vitauit, quas nonnulli etiam affectarunt: & sunt, qui exigant. Videas quosdam in his omnem curam ponere, vt plane scrupulose loca siderum scrutentur.

Qui dum secundarijs & tertianis, quartanis quintanis minutius inhiant; integras interim partes prætereunt, neque respiciunt, & in momentis τῶν φαινομένων sæpe horis, non etiam nunquam diebus totis aberrant. Hoc nimirum est, quod in fabulis Æsopicis fit ab eo, qui iussus bouem amissam reducere, dum auiculis quibusdam captandis studet: neque his potitur, & boue etiam ipsa priuatur.

Fabula Æsopi.

Scribit *Rheticus*, se cum *Copernico* de illa exquisitione quandoque contulisse, & quia in penetralia quasi siderum peruenire cupijsset, expostulasse. Copernicum ipsius φιλομαθοῦς honesta cupiditate delectatum, molli eum brachio obiurgasse: & hortari solitum vt *manum* etiam *de tabula* tollere disceret. ***Ego***, inquit Copernicus, ***si ad sextantes, qui sunt scrupula decem, veritatem adducere potero: non minus exultabo animo, quam ratione norma reperta Pythagoram accepimus.*** Difficultatis autem eius tum alias, tum potissimum tres esse causas.

Colloquium Rhetici cum Copernico.

Tres causa difficultatis in calculo.

1\. Harum *Primam* esse aiebat, quod animaduerteret, plerasque obseruationes veterum sinceras non esse: sed accommodatas ad eam doctrinam motuum, quam sibi vnusquisque peculiariter constituisset. Itaque opus esse attentione, & industria singulari, vt quibus aut nihil, aut parum admodum opinio obseruatoris addidisset, detraxissetve: ea à corruptis secernerentur.

2\. *Secundam* causam esse dicebat, siderum inerrantium loca, à veteribus non vlterius quam ad sextantes partium exquisita.

Et secundum hæc tamen præcipue errantium positus capi oportere, pauca excipiebat, in quibus declinatio sideris ab æquinoctiali annotata rem adiuuaret, quod de hac locus ipse sideris certius constitui iam posset.

3\. *Tertiam* causam hanc memorabat: non habere nos tales autores, quales Ptolæmeus habuisset, post Babylonios & Chaldæos, illa lumina artis ***Hipparchum Timocharem, Menelaum***, & cæteros: quorum & nos obseruationibus ac præceptis niti, ac confidere possemus.

Mathematici Veteres.

Se quidem malle in ijs acquiescere, quorum veritatem profiteri possit: quam in ambiguorum dubia subtilitate ostentare ingenij acrimoniam.

Haud quidem longius certe vel etiam propius omnino abfuturas suas indicationes sextante aut quadrante partis vnius à vero: cuius defectus tantum abesse, vt se pœniteat, vt magnopere lætetur hucvsque longo tempore, ingenti labore, maxima contentione, studio & industria singulari

pro-

procedere potuisse. Rheticum inprimis hortabatur, vt stellarum inerrantium obseruationi operam daret: illarum potissimum quæ in signifero apparent, quod cum his errantium congressus notari possent.

Stellarum inerrantium obseruatio.

Opus reuolutionum Copernici.

Obitus Copernici.

Opus reuolutionum, ab ipso adornatum, edidit discipulus eius Rheticus excusum Norimbergæ, eo quo auctor obijt anno. Inter viuos autem esse desijt Copernicus anno Christi quadragesimo tertio, ætate iam septuagenarius.

De hypothesibus Copernici quid sentiendum.

De hypothesibus Copernici, nempe *de terra motu, solisq́ in mundi centro quiescentis* παράδοξα respondet *Gemma Phrysius*, non illa statui, tanquam necessario ita se habeant, neque aliter constitui possint: sed vt assumtis illis habeant artifices certam rationem motuum, correspondentem in cœlo conspicuis stellarum locis, tam pro tempore futuro vel elapso, quam pro præsenti.

Hypotheses Ptolemai quales.

Hypotheses *Ptolemai* quoque etsi prima facie sint plausibiliores, quam Copernici; non pauca tamen absurde committere; neque tam euidentes habere τῶν φαινομένων causas, vt illæ Copernici.

Quin si quispiam velit, posse illos motus terræ, quos præter duos primos ponit, ad cœlum referre, ac vti ijsdem canonibus calculorum. Nec vero Copernicus fecit hoc primus. Exstat adhuc liber *Archimedis de numeratione arenæ* in quo narrat *Aristarchum Samium* hoc paradoxum tradidisse: *solem stare immotum, & terram circumferri circa solem.*

Aristarchi Samii paradoxum.

Sol an nunc propior terra

Bodin. method. histor. cap. 8.

In opere etiam illo Reuolutionum demonstrat Copernicus (quod & *Reinoldus & Stadius* fecerunt) solis absida terris esse propiorem, quam Ptolomæi qui sub Adriano floruit, ætate, duodecim partibus, hoc est, vno ac triginta terræ semidiametris; vel, vt nos Germani metimur, *viginti sex millibus, sexcentis, & sexaginta milliaribus.* Id quidam, inter quos *Melanchthon*, ad corporum cœlestium terrestriumque tabescentem naturam referendum putarunt: declinari illa nempe, vt sublunaria commodius solis calore foueantur: alij interpretati sunt, signum id esse; mundum breui igne conflagraturum. Sed *Iulius Cæsar Scaliger* vel scripturam spongiis, vel autores ipsos scuticis castigandos iudicat. Alij instrumentorum diuersitati adscribunt. Verum de his artifices. Pro Copernico exstat hoc distichon.

Exercit. 99. s. 2.

Quid tum? si mihi terra mouetur, solq́ quiescit,
Ac cœlum: constat calculus inde mihi.

Rheticus in præfatione Ephemerid. anni 1551. ad lectorem: Gemma Phrysius epistola ad I. Stadium.

HIE-

HIERONYMVS GEMVSÆVS.

O. 1545, die 29. Ian. ætat. 39.

Mvlhusii, oppido superioris Alsatiæ, Heluetijs confœderato, honestis parentibus *Gemusæus* hic editus anno quinto supra *millequingentos*, cùm ingenio esset bono, & à studijs minime abhorrente, de parentũ voluntate à puero literis operã dedit. In triuiali ludo rudimentis primis feliciter perceptis, ad publicas se scholas, & in his primo ad Basileensem contulit.

Mülhusium patria.

Basileam venit.

Vrgebant ibi tum operas scholasticas, & literas magis magisque succrescentes plantabant ac fouebant tũ alii doctissimi viri, tum *Henricus* ille *Glareanus*. Hoc Gemusæus ductore & doctore vsus, singulari cum diligentia ad doctrinam eruditam & linguarum cognitionem Græcæ & Latinæ, incubuit: & inter æquales primas facilè obtinuit. Studium igitur adolescentis vt aleret & inflammaret Magister, discipulis reliquis eum præfecit; & suum interdum in docendo locum domi obire iussit. Ita enim fit, vt qui alios quacunque in arte informant, seipsos illi doceant & confirment.

Glareanus præceptor Gemusæi.

Docet condiscipulos.

Anno deinde Christi vigesimo quinto, ipsius Gemusæi vigesimo, Decano artium Glareano, die 10. Februarij Philosophiæ Magister siue Doctor publice ibidem est renunciatus. Artium igitur & linguarum cognitione cum instructus egregie esset; in Galliã, maioris ingenii cultus, & persequendi curriculi Philosophici causa profectus est. In quo tanto cum successu versatus est; vt subtilissimorum in Philosophorum numerum merito suo admitteretur. Ipsum enim *Aristotelem & Platonem*, Græcæ doctrinæ principes, quod tunc temporis rarũ erat, ita euoluit; vt familiariter sibi prorsus cognitos haberet: & res naturæ reconditas non sine ingenii & acuminis laudẽ perspicue alijs explicaret.

Testimonio Philosophico ornatur.

Abit in Galliam.

Cum studio Physiologico coniunxit alterum huic affine, Medicinæ nimirum: inque eo ita elaborauit, vt Doctoratus quæ vocant insignia, doctrinæ non proletariæ testimonium, *Taurini* anno trigesimo tertio supra sesquimillesimum, non tam à se expetita, quam à Professoribus oblata retulerit.

Medica etiã laurea.

Quamobrem ab eruditionis multiplicis egregia supellectile instructus, Basileam rediit: ibique ei Philosophiæ naturalis publice docendæ prouincia fuit demandata. Paulò post *Andreæ Cratandri* typographi filiam vxorem duxit: vtque ex soceri officina auctores optimi optime excusi prodirent, diligenter curauit.

Docet Basileæ.

Coniugium.

O. 1542.

HADRIANVS BARLANDVS.

Barlandia, patria Hadriani. Gandauum missus ibid. artium fundamenta iacit. Petrus Scotus præcept. Barlandi. Carol. 5. Imp. Gandaui 1500. natus. Barland. Louanium concedit. Philip. Austrius. Artium insignia accipit Barland. Barland. Rhetor Acad. Louaniens. perpetuus. Scripta Barlandi.

NAtus est *Hadrianus Barlandus* circa annũ, opinor 1482. ante diem 4. Cal. Octob. Barlandiæ, insigni Zelandiæ pago: vt de se ipse *Annotationib. ad selectas .. Plinii epistolas* testatur. Annos natus vndecim (vt idẽ Epistola ad *Io. Borsalium*, quã de sua vita reliquit, scribit) à patre Gandauũ ablegatus, quadriennium ibi dedit operã *Petro Scoto*, viro doctiss. Qui vbi Barlandũ incredibili literarũ studio præter cæteros flagrare animaduertisset; cœpit ea diligentia instituere, vt nullum boni præceptoris officium prætermiserit. Hic natum Gandaui, & sacro tinctum lauacro vidit *Carolũ* Philippi filium, qui ex Duce Brabantiæ post Cæsar Aug. Quinti cognomento, creatus est: vt ipse refert annalium Brabantiæ cap. 164. qui annus erat reparatæ salutis *quingentesimus supra millesimum*. In huius viri ædibus ac schola, maximo cum fructu exactis quatuor annis, parentis iussu *Louaniũ* concessit, in quo percelebri Gymnasio mutata studiorum ratione, Philosophiæ alterum tantũ impendit temporis: vbi & *Philippum* Austrium vrbem ingredientem, dum in Hispaniam cogitabat, spectauit, vrbis Senatu, & ornatissimo Gymnasij Rectore, toto deniq; Clero, an. CIↃ.IↃ.V. obuiam procedente: vt in ijsdẽ Chronicis cap. 166. legas. Ætatis iam vicesimum ingressus, acceptis laudandarum artium insignibus, ad ea demũ studia, quę intermiserat, reuertit. Porro his iam lucubrando reuocatis, ex amicorum consilio ad docendum se cõtulit. In quo munere Academiæ perpetuus Rhetor, ita se gessit, vt libenter auditus, è quotidianis eius enarrationibus se pleriq; profecisse faterentur. Vtq; ad posteros etiam maneret vtilitas, animum ad scribendum appulit, & scholia, scholis, enarrandisq; scriptoribus vtilia, reliquit. Iuuenis vertit è Græco, *Æsopi Phrygis Apologos*, vna cum Guil. Hermano Goudano: & è Chiliaste *Adagiorum Epitomen* concinnauit, & *dialogos* casti sermonis conscripsit. Hos vero autores explanauit.

Prouerbia Bucolicorum Virgilij &
Menandri carmina scholijs ornauit.

In quatuor priores Æneidos libros antiqui scriptoris annotationes è membranis euulgauit.

Terentium argumentis & commentario explicauit. *Ciceronis* quoque *primam Catilinariam & Philippicam secundam*.

Rhetoricas quoq; *præceptiones* edidit, & de amplificandi ex topicis ratione. Post ætate prouectior ex stylo formato, tersa Latinæ linguæ dictione Historiæ scribendæ cupidus, præsertim Patriæ: (quod *quomodocunq;*, vt ait Plinius, *scripta ea sit, delectat; sua ad rerum notitiã prouocante natura*) *illustrium virorũ Vitas* conscripsit: auspicatus à literatis vrbis Romæ Imperatoribus. Deinde *res gestas comitum Hollandiæ* literis mandauit: addito & *Traiectensium Episcoporum catalogo*. Post & *Brabantiæ Ducum* chro-

Historica Barlandi opera.

Ast alter libros pulcris committere chartis
Adsuetus: studiis magnus vterq; fuit.
Credidit ex animo semper solam esse salutem,
Spemq; suam Christum, iustitiamq; meram.
Vnde vtrumq; DEVS magno dignatus honore,
Vtrumq; ad superi transtulit astra poli.

Henricus Pantal. lib. 3. Prosopographiæ: & monumenta Basiliensium.

IOANNES SCHONERVS.

O. 1547. die 16. Ian. ætat. 70.

C*Aroloſtadii*, Franciæ orientalis oppido, hic anno *ſeptuageſimo ſeptimo*, ſupra mille quadringentos, die *decima ſexta* Ianuarii, minutis ſeptem ante vndecimam horam noctis, in hanc lucem editus: à tenera ſtatim ætate literis imbutus eſt. E patria ad publicas ſcholas vberioris ingenij cultus cauſa miſſus cum omnibus artibus, quæ ad humanitatem pertinent, tũ inprimis non obſcuro naturæ ductu Mathematicis diſciplinis fuit deditus. Deinde ad eam, quæ eſt Ptolemæo pars *Aſtronomiæ*, præuidens futura, & occulta aperiens de cœli quadã inſpecta facie, quæ nũc *Aſtrologia* proprie vocatur, ſeſe cõtulit.

Mathematicis deditus ſtudiis. Et Aſtrologia.

In his igitur diſciplinis tantum aſſidua indefeſſaque diligentia profecit: vt & publice Mathemata doceret, & Aſtrologus æque atque Aſtronomus excellens haberetur. Non eſt abhorrens à vero, Melanchthonis ipſum ſcientiarum eiuſmodi commendatione, plurimum inflammatum ad eaq; capeſſendum ſtudium fuiſſe.

Norinbergam, vbi de Senatus ampliſſimi conſilio ac voluntate, Melanchthone rem dirigente, Gymnaſium apertum erat, anno viceſimo ſexto, ſupra ſeſquimilleſimum, inuitatus, vna cum *Eobano, Camerario, & Michaele Rotingo*, ſuo ipſe loco rempubl. literariam fideliter ac feliciter iuuit: & ſtudia Mathematum opera induſtriaque ſua plurimum auxit atque illuſtrauit.

Accitur Norinbergam. Ibi docet Matheſin.

Correxit & locupletauit *tabulas Aſtronomicas*: quas vulgo, quia omni difficultate & obſcuritate carent, *reſolutas* vocant. Ex quibus tum erraticorum, tum etiam fixorum ſiderum motus, tam ad præterita, quam futura, quantumuis etiam longa ſecula facilime calculari poſſunt. In publicum quoque edidit *Opus genethliacum* anteceſſoris ſui Regiomontani, multis modis auctum & locupletatum. Nam in eo ipſe multa, non modo ab aliis tradita, ſed & à ſe longo obſeruata vſu, in vnum corpus digeſta explicauit planiſſime, & tanquã diſſipatas ædificii partes exſtruxit ingenioſiſſime. Præmittuntur tabulis *documenta*

Scripta eius. Tabulæ reſolutæ ſic dictæ. Opus genethliacum Regiomontani.

generalia ex regulis Arithmeticis de minutijs Physicalibus, pr vsu earundem necessaria. Exstant eiusdem *globus Astronom'cu* & libellus cum ipso instrumento excusus. Opera eius vniuer sa Norinbergæ excusa sunt, in vnum volumen congesta ann quinquagesimo primo: quorum Elenchum exhibent Biblio thecæ, quo lectorem auidum remittimus.

Obitus Schöneri.

Præclare itaque de re literaria vniuersa meritus, in viuis ess desijt Norinbergæ anno Christi quadragesimo septimo, di decimo sexto Ianuarij, exacte septuagenarius.

Epitaphium ei à Melanchthone scriptum.

Philippus Melanchthon, quo fuit erga veterem amicum animo & in disciplinas præsertim Mathematicas studio, hoc defunctum Epitaphio ornauit:

Astrorum motus, & fata regentia mundum
Qui norunt, multos Francica terra tulit.
Hesperus at quanto, quam cætera sidera, fulget
Splendidior, vultus sole tegente suos:
Tantum præ reliquis caput extulit vnus & alter:
Secula vix maius prisca tulere decus.
Regius alter erat, cui mons cognominis vsum,
Et natale solum, primaq; tecta dedit;
Qui procul Ausonia decessit in vrbe IOANNES,
Artis ibi specimen cum daret ipse suæ.
Alter ab hoc vixit Schonerus, laudibus artis
Non tamen inferior, quam fuit ille, suæ.
Nostra quoque hiis ducibus peragrarunt lumina cœlum,
Barbarico fuerant quæ vitiata luto.
Vtq; fere extinctam reuocauit vterq; Mathesin:
Sic tantum peperit laudis vterque sibi:
Terra tibi quantum Bœotica fortis Orion,
Et Libyce Atlanti debuit ora suo.
Hoc igitur busto Schöneri membra quiescunt:
Ipsa adiit mens quos viderat ante polos.

Ioachimus Camerarius in vita Melanchthonis: Gesnerus in bibliotheca: Reusnerus in Iconibus.

O. 1547. die 20. Maii, æt. 62. m. 4.

BEATVS RHENANVS.

Rhenacum patria Beati.

BEato *Rhenano*, oppidum *Rhenacum*, vnde pater *Selestadium* aduenerat, cognomentum dedit. Id oppidum, supra Argentoratum ad quatuor milliaria, Rheno alluitur; ab eodemque ex parte maiore alluuionibus aut diminutum lenibus,

nibus, aut subitis absumptum est: quæ causa nonnullis indé migrandi fuit. Ex hoc loco quoniam pater aduena Selestadij erat; *Antonius Rhenanus* est cognominatus. Aliquoties ex Beato filio auditum est: sæpe se pœnituisse; quod aduentitium nomen retinuerit; auitum non vsurparit. Nam maiores eius *Bildii* antiquitus appellabantur.

Nomen Rhenani vnde.

Fuit *Antonii* pater, diligens suarum rerum paterfamilias: qui cum artem lanioniam præcipue factitaret; ex parua pecunia, quam Rhenaco apportauerat, parsimonia & adsiduitate mediocriter magnam confecit; ratione bona, vt in Senatum paucis annis fuerit delectus, & consulatum gesserit: & functus sit omnibus eius vrbis muneribus.

Pater Rhenani.

Hoc parente generatus fuit *Beatus Rhenanus* anno Christi *octogesimo quinto*, supra *mille quadringentos*; Friderico tertio Imperatore Augusto, Pontifice Innocentio octauo; rege Galliæ Ludouico vndecimo. Eodem quo natus fuit anno matrem amisit *Barbaram Kegeliam*; cuius virtutem mariti Antonij vita vidua comprobauit. Nam eadem quæ prima, etiam postrema vxor fuit: cum vnus solùm filius esset Beatus, patris heres, idque ante ætatis flexum. Ex familiaribus Rhenani auditum est, post filium natum & vxorem mortuam vltra *trigesimum quintum* filij annum peruenisse; neque suæ vitæ attigisse annum *octuagesimum*.

Natiuitas Rhenani.

Mater.

Ergo in spe pater non concepta, sed confirmata de filij probitate mortuus est: & filius seculo literarum non infelici fuit natus. *Angelus* enim *Politianus* vsque ad vigesimum quartum annum Beati Rhenani vixit: intra quod tempus etiam *Hermolaus Barbarus*, qui ante Politianum natus fuit, & *Ioannes Picus Mirandula*, & *Theodorus Gaza*, & *Georgius Trapezuntius*, & *Marsilius Ficinus*, & *Iouianus Pontanus* literarum laudibus floruerunt. Quanquam in Germania eo tempore infantia adhuc studiorum & literarum fuit. Nam præter *Rodolphum Agricolam Alexandri Hegij* Magistrum & *Erasmum Roterodamum*, Hegij discipulum, Germania nihil magnum atque præclarum in literis viderat. Sed tamen horum scriptis probabile est; & ex eius æui hominibus intelligitur, istis exemplis tum excitata fuisse adolescentum & iuuenum ingenia, ad maiorem non modo doctrinarum, sed etiam sermonis atque linguæ puritatem. Adolescebant eadem tempestate studia *Melanththonis*, qui duodecim annis, nisi fallimur, minor erat. Apparet etiam ex historijs, Pontifices & Imperatores, & Reges, & Respub. delegisse ad sua consilia homines eruditos: quibus Maximilianus cumprimis fuit delectatus.

Seculo quali natus Rhenanus.

Primi instauratores literarum in Italia.

In Germania prima literarum infantia.

Honos literis habitus olim.

Hisce hominum temporibus homo mediocriter locuples; vnius filij pater; mortua vxore, filium literis deditum esse voluit;

luit: & literarum causa ad alias gentes proficisci. Cred
non solum naturæ bonitate patrem eò impulsum esse
etiam auctoritate Rerump. atque principum, & exer
ctorum, & hortatu amicorum: vt heredem vnum lit
ctrina vellet à puero erudiri. Nam cum primum idc
esse cepit; *Cratoni Vdenhemio* datus ad instituendun
tum Selestadii literas docuit: magna & morum gra
doctrinæ opinione, prout illa erant Germaniæ tempc
quo mortuo, *Hieron. Gebuilero* traditus, spe statim de
apud vtrumq; bona, eos fecit progressus, vt cæteris
inferiorum ordinum præficeretur, & diligentiæ &
causa: quemadmodum ex *Io. Sapido* intellectum est:
num ex ijs fuisse dixit: quibus fuit præfectus, & quc
lum docuit: verum etiam castigauit.

Rhenani præceptores primi.

Post hanc disciplinam missus *Lutetiam* est: quo eti
tertio post anno subsecutus, Beatum domi *Arist. Oecon*
plicantem audiuit. Florere ea ætate ceperunt magis, q
in Gallia & Germania literæ Græcas enim tum Lute
Hermonym Spartanus docuit: quem diu multumq; a
Dialectica Physicaq; *Iac. Faber*, eiusq; discipulus *Iodo*
Vaeus, explicabant: quorum vtriq: fuit familiaris. Fuit
tempus Lutetiæ *Eras. Roterodamus*: qui primum Ada
uulgatione cepit magis, quam antea, inclarescere. *Fa*
Andrelinus, ibi magna auditorum frequentia poëtas
epistolas suas adagiales conscripsit: vter ab altero pro
à Faustone Erasmus, qui adagia prope Latinæ Græcæ
omnia collegit & digessit: an ab Erasmo Faustus, qu
rima paucis rerum argumentis contexuit: incognitu

Lutetiam mittitur.

Faustus Andrelinus æmulus Erasmi de adagiis scripsit.

Bona tum temporis literarum conditio fuit: quæ di
inueterata barbarie suppressæ, posteaquā in lucem re
perunt, magnum sui desiderium excitarunt: tum n
quæ est suauissima, tum etiam præmiis, laudibus, hc
quæ omnia nostris moribus sublata, inopiam breui pronu
solum doctorum hominū, verum etiā studiosorum. Is huius
status magno adiumēto Beato Rhenano fuit Nam p
ceptores, Crato & Gebuilerus, tametsi pro doctis &
bebantur: tamen bonitas in ijs maior, quam doctrina
cupabant enim tum adhuc literarum gymnasia *Alexa*
matricus, *& Petrus Hispanus* Dialecticus, & *Tartaretus*
tor, & in Theologia plus poterant auctoritate *Scotu*
quam ij ipsi scriptores, quos sunt interpretati. Id et
ex Aristotele, & cæteris scriptoribus Græcæ Philosc
debatur, non solum verbis impurum, verum etiam
aut obscurum erat, aut deprauatum, aut falsum.

Bona literarum conditio, sed quondam.

Honos alit artes.

Autores seculo barbaro propositi.

Sed velut in plantis & herbis fit in quibus quæ pro
sunt, eæ meliores succos è solo ad con[illegible]scendum exu

Ingenia plantis similia.

ingenijs etiã hominum accidit: vt qui meliore indole præditi sunt, illi meliora studia sequantur, & elegantiã barbariæ anteponant. Id quod Beatus siue sua sponte, siue hortatu familiariũ, siue exẽplo aliorum fecit: & eos audire maluit: qui aut vtramq; linguã, Græcam & Latinã, tenebant: aut qui sermonem Latinũ ad elegantiã artium potius, quam ad earum fœdationem tradebant. Sed inter condiscipulos Lutetiæ cum ætate parẽ, tum industria & doctrina æqualem habuit *Michaelem Humelbergium*: quo plurimũ in cõmentationibus studiorum, & eorũ, quæ audierant, vsus est. Nam *Sapidus* vtroque annis suppar erat: cõtra etiam *Wimphilingius* maiore erat in obseruantia propter ætatẽ & æstimationẽ: quã in amicitia esset propter studia iuuentutis.

Michael Humelbergius.

His initijs & artium & linguarũ instructus, & in Germaniã reuersus haud diu in patria hæsit: & primũ *Argentorati* aliquot annis constitit: postea *Basileam* profectus est: vt magis excoleret ea, quæ didicerat: & vt qui cursus conficiendus esset in Philosophorũ literarumq; Gymnasijs, eum non desereret ante, quam ad metam peruenisse videretur. Cõmodum tum ex Italia venerat *Ioan. Cono* Noricus: qui Græcã linguã ibi ab eruditissimis hominib. cognouerat: cõmodum etiam illud, quod *Ioan. Amerbachius* D Hieronymi libros diuulgare instituerat: qui vt hi emendatiores in lucem irent, Cononem ad se domũ hospitio inuitauit: eoque non solum in emendando Hieronymo adiutore: verum etiã in liberis erudiendis præceptore, est vsus. Itaq; cum *Brunone, & Basilio, & Bonifacio Amerbachiis* fratribus, *Cononem* Græcos scriptores interpretantem audiuit: quẽ etiam mortuum cum pietate coluit. Exstat enim Basileæ Epitaphiũ monumentum: quod Rhenanus hoc titulo Cononi constituit: D.O.M.SACRVM. *Τοὺς ἀγαθοὺς καὶ θανόντας εὐεργετεῖν δεῖ.* Eo in Epitaphio præceptori suo quinquagenario, anno 1513. mortuo, Theologiæ & linguæ Græcæ atq; Latinæ scientiam, vitæq; integritatem, & studium iuuandarum literarum tribuit. Mortuo Conone aliquot annos Basileæ, propter loci salubritatem atq; amænitatem, & ob doctissimorum hominum, optimorũ virorũ consuetudines atq; familiaritates, mansit: *Amerbachiorum* scil. *Frobeniorum, Ludouici Beri* Theologi, *Claudij Cantiuncula* Iureconsulti, *Henrici Glareani, Guilielmi Nesent, Ludouici Carini, Nicolai Briferi, Pauli Phrygionis, Marci Bersii*: cum quibus aut amice, aut familiariter, aut domestice viuebat.

Reditin Germaniam Rhenanus.
Vrget cursum studiorum.
Ioan. Cono Amerbachiorum & Rhenani præceptor.
Cononis epitaphium à Rhenano scriptum.
Cur substiterit Basileæ Rhenanus.

Sed posteaquam *Erasmus Roterodamus* eodem aduenit: fructum ibi tum se Basiliensis vitæ percipere putauit: quem ita reuerenter coluit, & ita ab eodem amatus fuit: vt par esset, & in Rhenano obseruantiæ, & in Erasmo amoris significatio. Nam vt de moribus eius dicamus, & de cæteris animi ornamentis, præter excellentẽ doctrinam, dum vixit, innocentiæ,

Erasmi cum Rhenano amicitia.
Mores Rhenani.

& humanitatis, & pudicitiæ laude fuit cõmendatus. De *pudicitiá* constat: quod non solum absq; crimine, sed etiã absq; suspicione criminis ad exitum vsque vitæ vixerit. Etiam de *humanitate* clarum est: neq; in amicitijs durum, neq; in familiaritatibus seuerum, neq; in congressionib. difficilẽ fuisse. De *innocentiá*, quæ ab iniuria semper remota est, nihil visum, nihil auditũ ab eo, aut factum, aut susceptum, aut institutũ esse: in quo posset culpari; nisi illud sit, in quo maior voluptas est, quã esse possit reprehensio. Fuit Argentorati Doctor *Ioan. Geiler* Theologus, vir, vt eius tẽporis homines loquuntur, & vt ex eius cõcionibus potest intelligi, ea ætate in populo docendo ingeniosus, & in vita innocens atq; probus, & populo non solũ gratus, verum carus etiã & honoratus: in cuius locum, mortuo *Petro Vicramio*, qui ante successerat, D. *Caspar Hedio*, non minore gratia, sed difficiliore tempore, est substitutus. Geileri vitam Rhenanus ex Gallia reuersus, cum Argentorati apud librariũ Schurerum ageret, conscriptã diuulgauit. In qua de Virginibus nostri seculi pœnitentialibus meminit; quarum religionẽ in cæteris eius ætatis religionum ceremonijs plurimum Geilerus amauit. In quo scripto Rhenanus his verbis scribit de isto virginum collegio: *Has cum luxu & delitiis diffluerent; nec pudicitia sic tuta satis videretur: sub arctiorem viuendi regulam redegit*. Quibus verbis exacerbatæ fœminæ, iniuriarum instituerunt cum Rhenano agere. Et nisi composita offensio fuisset per viros, qui tũ erant cum auctoritate: metuenda erat ex delatione nominis, Rhenano ex Vrbe condemnatio. Hanc solã nouimus eius contentionem: cæteroquin nullis fuit prouocatus inimicitijs, neq; ab eo quisquam vllã vel percussus vel appetitus iniuria: fuitq; probatis omnino moribus. Quanquã nonnulli fuerunt, qui in eo *fortitudinem*; nonnulli qui *liberalitatẽ* requirerent; quæ vitia si in eo fuerunt; tamen absq; vllo publico detrimento fuerunt: & temporibus eiusq; naturæ & vitæ instituto adscribenda. Nemo enim aliquid suscipit, quod Reip. periculosum sit: nisi aut excelsi sit, aut temerarii animi. Mediocritas omnis pacẽ publicam sequitur: ocium singulorum amat: & quod his aduersariũ est, extimescit. Mauult enim priuatim cum omnibus pati: quam paucis auctoribus moliri: in quo incertos & periculosos oporteat exitus extimescere. Quanquã etiam Rhenanũ & in patrimonio conseruando pepercisse, & in matrimonio coeũdo suæ naturæ diffisum, & in religione suscipienda timuisse animaduertatur: tamen hæc ipsa talia sunt, vt potius prudentiæ laudem mereantur: quam timiditatis vituperationem. Nam quanquam verissime à D. Paulo scribitur: nubere melius esse, quam vri: tamen non vri, est optabile: & reprehendendum est; temere contrahere matrimonium: & stultum, flam-

Iohan. Geiler

Eius vitam describit Rhenanus.

Inde Rhenano controuersia.

Quid in Rhenano quidã desiderarint.

Vita mediocritas.

Cur celebs Rhenanus vixerit.

flammam antequam sentias excitare. Credibile etiam est, non ratione solum, sed etiam natura à connubio Rhenanum abstinuisse, quod ex patris iactura sensuque intelligitur. Nam post matris obitum multis annis cum pater solus cum ancillula vetula domi rem curaret: Ioannes Myllerus fur quidam ingenioso inuento ex vini dolijs, quæ in vestibulo erant, interdiu per dies complusculos ædium notatis locis; postquam *mille quingentos*, Argentinensis precij, aureos patri ex arcula abstulisset: per literas à *Sapido Rhenanus* petijt, vt patrem consolaretur ea ratione; quod ipse ex literis & à præceptoribus cognouisset, talia & accidere hominibus sæpe posse: sæpe etiam sapientibus ac bonis accidisse: & tamen esse ferenda non solum mediocriter, verum etiam forti atque alto animo. Respondit pater: *Non se de eo damno solicitum esse, sed magis dolere, filium à matrimonio abhorrere; & potius se successorem videre hereditatis, quam patremfamilias alium: propterea quod de vxore non cogitaret.* Non tamen plus potuit patris votum, quam filij natura, quæ cuiusmodi fuerit, in ætatis cursu potuit animaduerti. Vitæ enim vt tranquillæ appetens, ita solicitæ fugiens erat, vt in ea ætatem degere posset; à *Carolo* Cæsare priuilegium ciuilium vacationum obtinuit, quo liber in patria esset etiam à senatorijs & forensibus laboribus.

Furto pecunia patri Rhen. ablata.

Priuilegium ciuilium vacationum Rhenanus impetrat.

Fortassis hæc vna causa fuit vitæ cælibis, in qua minor est solicitudo atque molestia; quam in matrimonio: cuius tamen cupidum fuisse post apparuit. Paucis enim ante vitæ finem annis *Annam Brunoniam* viduam sibi despondit, mulierem existimationis bonæ. Et cum omnes mirarentur, quid causæ esset, quod nuptias solennes non celebraret: tandem à medicis cognitum est, è vesicæ doloribus laborasse: cuius etiam exulceratione interijt. Probabilis coniectura est; inde à iuuentute, & ab ætatis flore præsensisse id malum, quod cum senectus frigida nonnihil sedasset, sperata salute instituit, quod perficere non potuit, connubium.

Tandem vxorem ducit.

Vesica doloribus interit.

Sed iniqui sumus, qui *aliorum consilia & conscientiam perscrutamur; nostram negligimus*: inique etiam egerunt, qui liberalitatem ab eo requirebant. Quam enim liberalitatem exercere potest, cui satis est rem mediocrem conseruare, & animus non est eam amplificare ita, vt liberalitatem ferre posset? Laudabile est, si in facultate non ampla absit auaritia. Conuiuia sumtuose parare, preciose vestiri; locupletis familiæ, non sobriæ vitæ est. Existimauit naturæ & conscientiæ suæ conueniens esse; domi priuatim & temperanter, nullo fastu, nullis contentionibus viuere; in sua bibliotheca versari, conuiuia non magnifice domi instruere; sed ea cum amicis per interualla celebrare. Valeat ergo i[illegible]ocosus versus, cuiuscunque fuerit:

Io[illegible]us in Rhenanum.

I 5 Beatus

Beatus est beatus; attamen sibi.

Qualis in religione.

In religione probauit, quod præcipuum est, doctrinæ lucem; & improbauit, quæ pestiferæ semper fuerunt, doctrinæ tenebras. Sed omnia hæc priuatæ conscientiæ sunt, in quam inquirere nostrum non est. Vixit, dum vixit, absque vllo maleficio, vllave iniuria; vixit temperanter: vixit vitam philosophicam.

Scripta.

Conuertit è Græco in Latinum duas *Gregorii Nazianzeni ad Themistium epistolas*. Illustrauit *res Germanicas*; iuuit patriam libris tribus, in quibus doctrina ampla & iudicium acutum elucet. *Tertullianum*, *Tacitum*, *Plinium*, *Liuium*, commentariolis purgauit, explanauit, & prope restituere integros conatus est. Neq; leuem sane operam in *Velleio Paterculo*, scriptore plane lacero, & tenebris obruto insumsit: dum eum ita expurgauit; vt post magna cum gratia legi potuerit. *Eusebii* præterea *historiam Ecclesiasticam*, quam tunc Græce nusquam potuit conquirere, ita adornauit, vt nisi Græca prodijsset; vix aliquid fuisset in ea desideratum. *Originis operibus epistolam* præfixit, quæ pleraq; de vita obituque Erasmi cognitu digna continet: vt de minutioribus taceamus, qualia sunt quæ edidit *scholia in ludum Annæi Senecæ* de morte Claudij Cęsaris; & *in caluitii encomium* auctoris Synesij; item *præfationes* variæ, varijs præmissæ libris. Id ex ijs, quæ scripta diuulgauit, & ex literis ad amicos missis, & ex sermonibus constat: antiquitatis eum studiosissimum fuisse: ad cuius imitationem multa Selestadij cum publica tum priuata ædificia inscriptionibus aut picturis exculta passim olim visa sunt. Vno dicam verbo, fuit vir bonus & doctus; imo optimus & doctissimus.

Patrimonium Rhenani.

Patrimonium principio à patre mediocre exspectabat: & viuere cum patre liberaliter potuit: præsertim cum auunculus *Renardus Kegelius* sacerdos, bona sua ei testamento ad patris bona addidisset. Huius hereditate & patrimonio, quod à parente vtroque habuit, contentus: primum præcipuumq; vitæ suæ munus esse arbitratus est; *literas cl[illegible]e, & ex literis prodesse rebus mortalium.*

Redit domum Basilea.

Quamobrem vbi satis se Basileæ fuisse existimauit: domum reuersus est: cum annos ad *triginta quinque* natus esset: incensa, disceptationum inimicitijs, inter Pontificios & Lutherum religionis contentione: in cuius societate propter ingenij placabilitatem esse noluit. Postridie quam Basilea propter patris valetudinem vocatus aduenisset: pater diem suum obijt. Adduxerat secum Basilea famulum, *Rodolph. Berzium*, cuius postea per vitam opera semper est vsus: & præter mulierem vetulam & Rodolphum, neminem ea domus habuit.

Amici eius.

Inter amicos Selestadij inprimis *Beato Arnoldo*, & *Iacobo Spigelio*. vtroq; Caroli Imp. consiliario, familiarissime vtebatur. Quos coram amplecti nō potuit amicos; eorum beneuolentiam missionibus literarum retinebat.

Fuit

Fuit enim in respondendo perfacilis & perhumanus. Ex Theologis nostratibus magno amore & pietate *D. Hedionem* est prosecutus. Pluribus amicus, nulli inimicus fuit: ipse etiam nullius fuit lacessitus iniuria. Nam quod Aquæus eum in cõmentarijs Plinianis reprehendit, cui respondit humaniter: nihil habuit cõtentionis aut odij ea disceptatio. Tempora studijs, quæ erãt quotidiana absque intermissione, ita per vitam partitus est: vt *si speri plus nocti, quam mane diei ademerit*. Animi gratia quoties cœlum inuitabat, quotidie hora aliqua pomeridiana, post lectionem aut scriptionem domesticam, in hortos suos suburbanos exire deambulatum solebat. Prandio horã *decimam*, cœnæ *sextam* dederat. Victus quotidianus salubris magis, quam delicatus aut exquisitus erat. Eadem fuit in cultu frugalitas. Domum quoniam libidinibus & impudicitiæ clausam tenuit: comessationes admittebat nullas: conuiuia rara, eaq; optimis parabat. Erasmus bis apud eũ hospitio vsus fuit, Basilea ad ipsum amoris causa profectus. Et quanquam domi solitudinem propter studiorum rationes suamq; naturam amabat: foris tamen frequenter cũ amicis conuiuabatur. In moribus eius nulla durities, nullus fastus, nulla ostentatio, nulla de se cõmemoratio. Cumq; plurima legisset, scripsisset, audisset: nemini se antepo suit: in religione, ne quidẽ quid ipse sentiret, solebat enunciare. Oratio eius pura est, & copiosa, stylo artificioso; absque imitationis tamen exempliq; vestigijs: sed emendatior perfectiorq; annis reddita est. Nam aliud in dicendo genus est in vita Geileri: quam Argentorati anno M. D. X. conscripsit: & aliud in postremis lucubrationibus. Valetudine fuit non incommoda, nec vllo vnquam deiectus ante ætatem, prope actam, morbo: præter eam suspicionẽ, quam de matrimonij consilio diximus. Quanquã fluentibus semper erat oculis: quod vitij ei etiam in adolescẽtia fuisse *Sapidus* dixit. Illud vero in valetudine memorabile est: ꝙ post connubium inter se & vxorem constitutum; talis fuit statim significatio morbi: vt nulla fuerit cohabitatio, nulla etiam consuetudo: tametsi eam pro vxore victu cultuq; domi nõ suæ, sed mulieris, sustentaret. Ex famulo recognitum est: tantam fuisse vesicæ imbecillitatem, vt vrinam continere non posset; eamq; perpetuo vasculo vitreo exciperet. Idcirco medicorum consilio, postquã curari non potuit, profectus ad balneas Badenses est. In quibus non alleuatio morbi; sed tanta exacerbatio exstitit: vt inde Argentoratum deportatus, impatiens propter imbecillitatem vectionis, ibi diem suum obierit, 13. cal. Iun. an. Chr. 1547 ætatis suæ 62. Et mortuus est intestatus, ꝙ mirum: hominem summi semper otij, maximæ prouidentiæ, cupidissimum honestatis, amantissimũ existimationis bonæ: cuius bona essent circiter 8000 *aureorum* æstimationis Argentinẽsis, paucorũ & obscurorũ heredum; cui factio testa-

Ordo studiorum priuatorum Rhenani.

Diata eiusdem, & vita interior.

Mores Rhenani.

Genus orationis.

Valetudo.

Abit valetudinis causa ad balneas Badenses.

Obitus Rhenani.

Opes Rhenani.

menti semper fuisset; eum absque testamento decessisse. Berzius quidē ipsius affirmauit; sibi, cum mortem adesse sentiret, demandasse: quid sibi, quid alijs legaret. Sed hæc absque scriptura, absque teste. Itaque in controuersijs petitorum bona eius absque possessoribus consignata aliquamdiu iacuerunt. *Bibliothec-* tamen Senatui ciuibusque legata & concessā est ex sententia petitorum, & famuli testimonio; qui heri eam dixit extremam fuisse voluntatem.

Sepultura.

Cadauer *Argentorato Selestadium* asportatum est: vt patriæ, à qua animam acceperat, etiam cadauer restitueretur; ad sepulturam, & ad doctissimi ciuis, optimi viri, clarissimi hominis memoriam. *Ioannes Sturmius in narratione præfixa Germania Rhenani.*

O. 1552. d. 1. Ian. æt. 56.

BERNHARDVS ZIGLER.

Zigleri familia nobilis.

Bernhardus Zigler, ab amicis *Laterensis* nominatus, in Misnia ex equestri familia nascitur, anno nonagesimo sexto supra mille quadringentos, die decimo Nouembris. Etsi autem natales erat nactus illustres; tamen, iuxta poetam,

Et genus, & proauos, & quæ non fecimus ipsi,

vix sua putauit, veramque eam laudem duxit, quæ propria virtute nititur. Itaque à puero ad literarum humaniorum studia gnauiter incubuit, ac Lipsiam admodum adolescens missus, sub disciplina optimorum præceptorum tantos fecit progressus: vt testimonio philosophico fuerit ornatus. A parentibus deinde cænobio mancipatus fuit, religiosa quadam illorum temporum deuotione adductis; sed paulo post claustro relicto, totum se Theologiæ & linguæ sanctæ cognitioni dedidit, in qua hoc est consecutus, vt & Theologiæ doctor salutatus, & ad docendam linguam Hebræam Lipsiam fuerit accersitus.

Lipsiam mittitur.

Inde cœnobio mancipatur.

Theologia & Hebraa lingua studet.

Ad eam docendam Lipsiam vocatur.

Vbi & moritur.

Docuit itaq; in Academia illa literas sanctas cum fructu auditorum, gessitq; magistratus scholasticos cum dignitate publica & vtilitate, priuatim vixit omnibus cōmodus, nulli grauis: donec ex hac vita abijt anno *quinquagesimo secundo*, supra mille quingentos, eius die primo, hoc est, calendis Ianuarij, ætatis suæ quinquagesimo sexto. Postridie funere honorifice elato, parentauit ei *Ioachimus Camerarius* oratione Latina, Germanice deinde versa. Ac iucundam eius consuetudinem & accuratam considerationem atque solertiam in multis sacræ Scripturæ locis interpretandis sæpe requisiuit *Melanchthon*: & mortuum crebris gemitibus desiderare se testatus est.

Eruditio eius.

Fuit vir ingenio, doctrina, Hebraicarumque literarum scientia ea instructus, vt in istius linguæ cognitione facilè omnes in illis regionibus primas ei concederent. Et quanquam vitam

tempo-

tempestiua hilaritate conditam, more gentis suæ, agebat: erat in eo tamen tum in vultu tristis quædam seueritas, tum in verbis, tum etiam vocis asperitas: vt durior & acerbior quibusdam videretur. Ficta, simulata, commentitia, ostentationem, vanitatemque omnem mirifice oderat, leuitatem atque mobilitatem vehementer auersatus. Idem officij supra modum memor, inque eo exequendo diligens. A Melanchthone non raro impetrabat; vt operas ille doctrinæ suæ instrueret, eamq; ob caussam nonnunquam Wittembergam excurrebat. Ibi sæpius fores conclauis obsidebat; vbi sciebat Melanchthonem aliquid conscribere, quod sibi traderetur: nec quenquam aduentātum admittebat: ne instituta opera interpellando impedirentur. Obstitit autem effectionibus doctrinæ; quod nullum manuum vsum haberet, quarum dextram casu, de ędificio exstrui cępto, in terram puer adhuc delatus fregerat, & gestabat de curatione mala eneruatam atque inutilem. Denique vsque adeo cupidus fuit benefaciendi alijs, & subleuandi egestatem tenuium, vt & suas, nequaquam copiosas facultates, in aliorum commoda impenderet, neque puderet eum vndique, quod pauperibus tribueretur, corrogare etiam mendicando. Præter disputationem de missa, contra Sidonium Mersburgensem Episcopum, & aliam de omnibus Ecclesiæ doctrinæ capitibus, scripsisse eum bibliothecæ nihil indicant. *Ioachimus Camerarius in vita Melanchthonis.*

Et mores.

Diligentia singularis.

Debilitas corporis.

Beneficentia.

Scripta.

PETRVS APIANVS.

O. 1552. d. 21. Aprilis. ætat. 52.

DIgnissimum semper iudicatum memoria est Philosophi illud * pronunciatum: Τῶν ἐντίμων εἰ καὶ κατὰ μικρὸν ἀπτόμεθα· ὅμως διὰ τὴν τιμιότητα τοῦ γνωρίζειν ἥδιον, ἢ τὰ παρ' ἡμῖν ἅπαντα. Quo significauit, in arduis ac sublimibus, qualia sunt cælestia, aliquo saltem vsq; progredi, cum voluptati esse summæ tum gloriæ sempiternæ. Quod si ita est, vt est, singulari cum honore perhibendus hic nobis venit *Petrus Apianus*, vulgo ab apibus Bienewitz dictus; rei Astronomicæ scientia seculo superiore clarissimus: summisque viris non solum in spacijs & vmbraculis Academiarum agentibus, sed etiam ad Reipubl. clauum maiestate timenda sedentibus carissimus.

** Arist. l. 1. de part. animal. c. 5.*

In sublimibus pauca scire, magnum.

Patriam habuit *Leisnicum*, oppidum Misniæ subobscurum, sed tanti viri ortu iam clarum. Ibi honestissimis natus parentibus, magno puer ingenio præditus, literarum elementa feliciter & mature percepit. Postea tum in studia humaniorum disciplinarum omnia, tum præcipua quadam diligentia in Mathemata incubuit, quibus totum ætatis tempus impendit: & in

Leisnica Apiani patria.

Mathematum studium [illegible]

quibus

quibus omnes sui seculi homines longe superauit. Cosmographus summus, & Astronomus perfectissimus: cui nemo vnquam par extitit in Astronomicis instrumentis excogitandis.

Celebritas eius.

Hæc studia illum non solum Germanis doctis, qui, absit inuidia dicto, Mathematica felicissime tractant, admirandum reddiderunt: sed etiam exteris & principibus summis, potissimum *Carolo V. Augusto*, commendatissimum & charissimum effecerunt. Hic enim illum ad se accersiuit Ingolstadio, Boiorum vrbe, vbi Mathemata tunc docebat florenti in Academia: hic Apianum ob magisterij fidem præstitam & equestris dignitatis ornauit titulo, & honoribus donisq; auxit amplissimis.

Carol. V. Mathematum studiosus.

Apianus eidem charus.

Scripta eiusdem Apiani.

Donum Cas. pro vno opere Apiano datum.

Vt itaq; gratum Augusto animum quo poterat modo probaret; insigne illud opus ei dedicauit, quod *Astronomicum Cæsareum* vocatur, vel liber *Cosmographicus*, siue *Geographica instructio*: cui est adiectus *Quadrans vniuersalis*, & *instrumentum Astronomicum* Quod scriptum quanti summus Monarcha fecerit, ex dono vere regio *trium millium aureorum nummum*, quo præter expensas alias auctorem remunerauit, nemo non videt. Ipse *Apianus* quoque & *Bartholomæus Amantius* poëta, collegerunt summo studio ac maximis impensis, liberalitate D. *Raimundi Fuggeri*, inscriptiones sacrosanctæ vetustatis totius fere orbis , expressis vbique figuris perquam eleganter. Edidit & alia ad rem Astronomicam & Geographicam facientia, quæ Bibliothecæ recensent.

Matrimonium & liberi.

Philip. Petri filius.

Vxorem habuit *Catharinam Landshuttanam*, matronam bonam bonis prognatam: plurium vtriusq; sexus liberorum matrem. Ex ijs *Philippus*, quem secundum, priore cognomine demortuo, appellauit, domi à parente in ijsdem Mathematicis disciplinis edoctus, Ingolstadij patri suffectus est. Is vere patrissans etsi ab alijs publicis scholis sæpius honorifice inuitaretur extra patriam : maluit tamen patriæ prodesse: præsertim cum & domum haberet ornatissimam; & patrimonium non exiguum: vnde commode viuere posset.

Morbus & mors Apiani.

Pater sub finem ætatis difficili & acuta nephritide misere est vexatus: è qua diem etiam obijt suum, anno quinquagesimosecundo, supra sesquimillesimum, die vigesima prima Aprilis, ætatis quinquagesimo secundo, cum eruditorum luctu, & rei literariæ iactura.

Epicedion ei ab Adamo Siberto scriptum.

Luxerunt eum boni & docti omnes, interque eos **Adamus Siberus** hoc epitaphio carmine:

> *Hos Apianus habet tumulos: da pinguia thura:*
> *Sparge rosas, manes & venerare pios.*
> *Edidit hunc, nequiit qua viuere, Misnia: semper*
> *Præstantes agitant fata sinistra viros.*
> *Excepit tellus & fouit Norica: clara*
> *Et famæ docto nomina ferre dedit.*

Iure

Iura poli, cœliq; vias, & sidera nouit;
Trinacrio, celebris non minus arte, sene.
Fata resignauit, clades instare futuras
Pandit, & heu meruit vocis habere fidem.
Nunc cœlo positus, qua mente solebat adire,
Omnia sub pedibus lucida signa videt.
Tu passis luge Germania mœsta capillis:
Arte tibi huic similem non foret vlla dies.

Henricus Pantal.l.3. Prosopograph.& parte 1.Iconum Boissardi, alij: plura de eo in vita filij Philippi, quam vide.

SEBASTIANVS MVNSTERVS.

O. 1552. die 23. Maii, ætat. 63.

PRimus omnium, qui in Germania efflorescentibus literis, Hebræam linguam excolere cepere; fuit *Iohannes Capnio* Phorcensis: eiusdemque in Tubingensi Academia, licet ætate multo minor, collega, *Conradus Pellicanus* Rubeacensis. Tertius his accessit *Sebastianus Münsterus*, natus anno octuagesimo nono, supra mille quadringentos, *Ingelhemii*,* Rhenensi intra Moguntiam & Bingium oppido, nunc ditionis Palatinæ.

Primi Hebr. linguæ in Germania Doctores.

Ingelhemium patria Münsteri.

** De quo Münster. l.3. Cosmogr.*

Iactis primis literarum fundamentis, in Tubingensem, & Haidelbergensem Academiam, maioris in studijs accessionis faciendæ causa, se contulit: quaque erat ingenij felicitate præclaram vtrobique artibus & linguis tribus principibus operam nauauit. Inprimis vero disciplinis Mathematicis, præceptore *Ioanne Stoflero*, & Hebrææ linguæ penitius cognoscendæ studium suum & operam omnem dicauit: tantosque in ijs fecit progressus, vt illo seculo nulli secundus haberetur. Vtque impensius in ea studia incumbere sibi liceret: professus est ob id aliquandiu Franciscanorum ordinem Tubingæ.

Linguarum studiosus, & mathematum.

Ioan. Stoflerus præceptor Münsteri.

Münster. monachum professus.

Verum exorta paulo post Euangelij luce, cucullum exuit: atque Haidelbergam redijt. Ea ex Academia cum ingenium & doctrina eius haud gregaria eruditis innotuisset: vna cum *Simone Grynæo* Basileam, anno vigesimo nono, supra sesquimillesimum, vocatus, sanctæ ibidem linguæ professor est designatus.

Exuit cucullum.

Vocatur Basileam.

Moribus fuit modestis: & inprimis humilitatis amans pompam omnem neglexit. Itaque quamuis eruditione esset instructus non vulgari; facileq; de palma cum alijs contendere posset: nulli tamen se prætulit; nec gradus scholasticos ambiuit, suæ & aliorum conscientiæ testimonio contentus. Nec tamen id ex quodam fecit contemtu, aut malo exemplo: quin potius testimonia illa publica in alijs approbauit, multisque honores Academicos vt ambirent, auctor fuit.

Mores.

Negligit honores Academicos.

Eam eius modestiam vbi Academiæ illius professores intellexissent, honestum ipsi in publicis panegyribus locum, medium scilicet inter superiorum facultatum Doctores, & inter artium Magistros tribuerunt: qui Licentiatorum, quos vocāt, est proprius. Postea & gubernationem ei Academiam, quam Rectoratum appellamus, demandarunt: eiusque opera & consilio multis in negotijs magni momenti vsi sunt.

Prophetas explicat.

Cum vero diuinarum literarum cognitionem haberet eximiam: Theologiam docere iussus, sanctorum Prophetarum mysteria explicuit.

Verum vt priuatis lucubrationibus plus temporis impendere posset; vacationem ab ea lectione petijt; vtque in sola Hebraicæ linguæ professione progredi sibi liceret, ab ijs, qui Academiæ præerant, impetrauit.

Matheseos enim Geographiæque, & inprimis Hebrææ linguæ fuit callentissimus, eruditionisque suæ plurima & præclara posteritati reliquit monumenta.

Scripta Münsteri Hebraica.

Vertit enim R. *Mosche Kimhi Grammaticam* ex Hebræo idiomate, atque *Helia Leuita commentarium*: *librum item accentuum & traditionum. Prouerbia Salomonis, Tobiam, & Euangelium secundum Mattheum* Hebraice primus proposuit, & Latine reddidit. *Opus Grammaticum Hebraicum absolutum* ex varijs Rabinis conscripsit: *Grammaticam Chaldaicam* primus edidit: *Dictionarium Hebraicum* confecit, atque Theologiæ candidatos vigilijs suis ad sanctæ linguæ studium inuitauit. Tandem etiā *Hebraica* * *Biblia* de nouo transtulit; collatis vbique probatissimis eius linguæ scriptoribus, & adiectis, ex Rabinorum commentarijs, annotationibus haud pœnitendis. *Iosephi* quoque *historiarum Iudaicarum* libros quinque ex Hebræo Latine redditos posteritati reliquit.

* *Prodierunt duob. tomis Basil. anno* 1533.

Eiusdem Mathematica.

Nec solum in Hebraicis elaborauit: verum & mathematicas disciplinas libris editis plurimum illustrauit. Scripsit enim exactam *Horologiographiam*, in plano, concauo, conuexo, & erecto loco, varijs figuris. *Organum* item *Vranicum*, in quo theoriæ planetarum, atque eorundem quotidiani motus, ad annos centum & quod excurrit, exprimuntur. *Canones* quoque super nouum instrumentum luminarium. *Ptolemaeum* instaurauit, & multas tabulas nouas adiecit. *Pomponium Melam*, & *Iulium Solinum* scholijs illustrauit. Collegit & laboriosissimum opus *Cosmographicum*: quo duce peregrinari per terrarum orbem, etiam domi manendo, licet. In eo enim totius orbis situs, regionum tabulæ, nobilium vrbium descriptiones, gentium variarum ritus, regum & principum genealogiæ, cum multis alijs scitu dignis, explicantur.

Cosmographicum opus Münsteri.

Istiusmodi studijs ac laboribus cum professionem suam,

ipse

ipsos viginti tres annos, fideliter obijsset: atque pijs ingeniosisque lucubrationibus, Germanice, Latine, & Hebraice conscriptis, de re literaria optime meritus esset: adeo vt *Germanorum Esdras Straboque* non immerito appellatus fuerit: tandem natura adhuc & viribus integer, anno Christi quinquagesimo secundo, ætatis suæ climacterico magno, peste correptus, ab anthrace cum luctu bonorum omnium, die vigesima tertia Maij, tum adscensionis Dominicæ solennitati sacra, absumitur: Basileæ in templo cathedrali sepultus; cum monumento eiusmodi:

Moritur peste.

Epitaphium eius.

Germanus Esdras heic Straboque conditur:
Si plura quæris, audies.
Sebastianus Münsterus Ingelhem. Theologus &
Cosmographus inter primos summus,
solennem adscensionis mem.
anno sal. M. D. L I I.
maior sexag. morte pia
illustrauit.

Henricus Pantal. lib. 3. Prosopograph. Zwingerus in theatro, alij.

IOANNES MARCELLVS.

O. 1552. ipso natali Christi, ætat. 42.

OPpidum est in ea Germaniæ ora, quam Franci veteres tenent, non procul à Mœno, quod nominant regium montem: & clarum est perpetuis monumentis *Ioannis Mülleri*, inde Regiomontani denominati. Eo in oppido natus est & hic *Ioannes Marcellus*, sub annum Christi, vt ex emortuali & vitæ spacio subducimus, decimum, seculi millesimi quingentesimi. Patre, vt apparet, vsus est diligente, inprimisque studioso literarum; qui à teneris statim filium ijs rudimentis, quibus ætas puerilis imbui debet, erudiendum curauit.

Patria communis cum Ioanne Regiomontano.

E patria schola Erphordiam venit; tunc liberalissimis studijs & doctis hominibus affluentem. Ibi audiuit adolescens *Ioachimum Camerarium*, & *Eobanum Hessum*. Et Camerarius quidem eum initio propter communem patriam complexus, postea semper propter virtutem ac doctrinam valde dilexit. Vsus est Erphordiæ etiam & informatione & patrocinio *Conradi Mutiani Ruffi*, viri vt genere nobilis, ita ornatissimi virtute & literis: cuique iucundius accidere poterat nihil, quam si cognosceret, sedulo operam dare literis iuuentutem: quam ipse, quibus rebus poterat, iuuabat; & currentem incita-

Erphordiam missus.

Conradus Mutianus Ruffus.

Marcellus VVittembergam venit. Erphordia Wittembergam sese contulit; & vti ceperat, cum linguarum studio Philosophiæ sobriæ cognitionem coniunxit: & oratoriarum exercitationum consuetudinem in scholam reuocauit, tum priuatim, tum publice frequenter de argumentis grauibus perorando. *Studia linguarum, & exercitationes oratoria.* Cumque de Philosophi * sententia sit ὅλως σημεῖον τοῦ εἰδότος τὸ δύνασθαι διδάσκειν: impartiri alijs, eam, quam adsidua diligentia sibi compararat, eruditionis copiam mature cepit. Postea publico eruditionis testimonio ornatus, celeberrimæ illius Academiæ professoribus Philosophicis fuit adscriptus, &

** Arist. l. 1. Metaph. c. 1.*

Lectio diuina est ipsi decreta poesis.

Docet priuatim. Mox publice. Aliquot igitur annis ea in schola multos feliciter in Latina & Græca lingua erudijt, in *Ciceronis* scriptis & *Liuii* historia, *Lucani* item, *Ouidii*, & *Virgili* carminibus explicandis occupatus: & in tota gubernatione Academiæ fidem atque adsiduitatem omnibus honestis & doctis viris probauit. Gessit enim non solum in Philosophica facultate munus Decani: sed & supremum totius Academiæ magistratum anno eo, quo gliscere cepit in Germania infelix illud bellum intestinum, vbi paulo post, sic volente Electore Saxoniæ, dimissus est cœtus scholasticus. *Gerit magistratus scholasticos.* Cum autem expleri discendo mens liberalis nunquam possit: ipse præter doctrinam sacram, quam exacte tenuit, adiunxit Philosophicis etiam aliarum artium studia: ac propter Physicen rectius intelligendam, artem Medicam didicit, propter Ethicen autem Iurisprudentiæ operam dedit. *Medicina & L L. studiosus.*

Amici. Carus fuit cum alijs viris bonis omnibus, tum vero Melanchthoni, & huius genero Georgio Sabino, & Ioanni Placotomo Medico, ac Physico deinde Gedanensi, Fabro, Cordo, F. alijs. Inprimis autem delectatus est eius virtute, doctrina, & morum suauitate, vir clarissimus *Gregorius Pontanus* Iureconsultus, qui & vxoris sororem ei nuptam dedit; affinemque elegit; id quod in elegia funebri *Henricus Mollerus* his innuit: *Greg. Pont. Matrimonium Marcelli.*

Cum iam ter denos ætatis duceret annos,
Consortem licito duxit amore thori;
Ista tua vxoris soror, ô Germane Pericles
Pontane, interpres summeq; iuris, erat.
Ex qua solennis percepit gaudia tædæ,
Pignora legitimi iure creata thori.

In hoc igitur docendi & commentandi labore dum versatur, &, quod viri boni esse Tullius ait, prodesse omnibus, quibus posset, studet, nocere autem cupit nemini: febri ardenti corripitur, eaq; die natali Domini nostri IESV CHRISTI, inchoante annum millesimum quingentesimum quinquage- *Morbus & mors.*

quagesimum secundum, leniter exstinguitur, anno climacterico quadragesimo secundo: adeo verum est illud poetæ,

Optima prima fere manibus rapiuntur auaris,
Implentur numeris deteriora suis.

Fuit enim Marcellus ingenio, eruditione & vsu dicendi ac scribendi ita instructus: vt iuuare studia discentum multum posset: ea insuper benignitate ac facilitate, vt nemini suam operam in quocunque officij genere denegaret: alienissimus ab ambitione, & communis concordiæ studiosissimus. Rexit officia omnia non solum Philosophica moderatione, sed etiam diuina norma: vt appareret eum gubernari non tantum humana diligentia, sed etiam diuinitus. Et quanquam comis erat: tamen disciplinæ seuerus custos fuit: & dicta Pauli sibi & alijs sæpe recitabat: Λατρεύωμεν εὐαρέστως τῷ Θεῷ μετ' αἰδοῦς καὶ εὐλαβείας· Καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον: *Ita seruiamus Deo, vt ei placeamus cum verecundia & reuerentia. Etenim Deus noster consumens ignis est.* In congressibus delectabatur sermonibus Socraticis, & mores erant conditi mira suauitate.

Eruditio & mores.

Hebr. 12. v. 28.

Luxerunt igitur eius obitum collegæ & amici omnes: interque eos Henricus Mollerus, qui & elegia funebri ad Placotomum scripta ei parentauit, & tumulum eiusmodi epitaphio carmine ornauit:

Epitaphium.

Tempora Marcellus discrimine plena relinquens,
In cælo æterna gaudia pacis habet.
At desiderio lugent ipsius amici,
Gymnasium, ciues, patria, & orba domus:
Optima pars, & terreni mens ponderis expers,
Visit cælestis summa theatra scholæ.
Nomina virtutum nullis obitura diebus,
Et clarum memori liquit in orbe decus.
Ast huc relliquias posuit, quibus excitus olim,
Viua sub extremo vestiat ossa die.

Ex elegia funebri Henrici Molleri, & programmatis Wittembergensibus.

IOANNES RIVIVS.

O. 1553. d. 1. Ianuarii.

IOHANNES RIVIVS in hanc lucem prodijt anno à nato CHRISTO *millesimo quingentesimo*, Calend. Augusti: quo die annos* ante aliquot, mortem obierat *Laurentius Valla*. Patri eius nomen fuit, *Christiano*: matri, *Margaritha*. Fortunis mediocribus, sed honestis: & ob integritatem, nominis inter ciues suos præcipui.

**Obiit Valla anno 1465. cal. Augusti. Romæ.*

Parentes Riuii.

Patria Atthendorium. Patria fuit *Atthendorium*, Saxoniæ occidentalis, quam nunc Westoualiam nominant, antiquum oppidum, in quo fratres patrueles, *Albio, Edilhardi* Regis Saxonum filius: & *VVittchindus*, regis Wernechini filius, sacris baptismi vndis abluti, & in Ecclesiam CHRISTI IESV adducti sunt, auctoritate *Caroli Magni* Imperatoris: vt Regino Prumiensis, & Conradus Vrspergensis memoriæ prodiderunt. Patriæ autem appellationem ad nomen familiæ adduxit. Fuit enim *Ioannes Riuius, Venetus* quidam, cuius in Diomedem Grammaticum, aliosque scriptores præfationes leguntur. *Ioan. Riuius Venetus.* Riuius hic patris studio & diligentia ad magistros literarum puer deducitur: qui quamuis illis temporibus rari, & non satis instructi eruditione essent: tamen Riuio in hac parte fuit melius, quam alijs multis, prospectum. *Educatio Riuii Atthendoriensis.* Erat in oppido eius natali, Ecclesiæ præses, veneranda ætate & non vulgari doctrina vir, *Tilemannus Mullius*: qui ferre non potuit, vt pueri & adolescentuli, quorum indoles ipsi perspecta erat, & qui magna auiditate literas arriperent, negligerentur. *Tilmannus Mullius præceptor Riuii.*

Quamobrem etsi munus Ecclesiasticum, plenum dignitatis & satis laboriosum gereret: tamen humilius non detrectauit, & labores in se plures & grauiores suscepit. Primum enim singulis ipse diebus docuit: tum vt apti ad pueritiam formandam homines accerserentur, & consilio, & opibus ciues Atthendorienses iuuit. Magnum hoc fuit in sacerdote, in sene, in Saxone, illis præsertim temporibus. Idem *Iacobus VVimphelingus* fecit Haidelbergæ; vt & in templo concionaretur, & docendi munus vltro in schola susciperet. *Iac. VVimphelingus.* Ea tempestate si quis vel carmen scriberet, vel aliquid literarum Græcarum sciret, is pro miraculo habebatur: de institutione autem *Alexandri Hegii* Dauentriensis, qui Rodolphum Agricolam audierat, vtrunque præstabat Tilomannus, & vtroque suos auditores exercebat, in quo studij curriculo Riuius, & bonitate ingenij, & cupiditate laudis ita progrediebatur feliciter; vt diligeretur à suo Doctore, & vt æquales ipsum propemodum obseruarent. *Diligentia Riuii.* Erat autem tenero & imbecilli corpore, & se fatigabat contentione assidua: quamobrem parentes soliciti cura angebantur, ne sibi morbum contraheret, idque præceptori pater modeste significabat: qui vt & valetudini pueri & studijs consuleret; certis eum muneribus domi apud parentes fungi voluit, quibus occupatus paulisper à libris abstraheretur; iussit etiam stantem aut ambulantem legere, & à prandio aut cœna ad se vocatum, ad tempus quiescere. Ardor literarum restingui non potuit; sed impetum intempestiuum pietas retardauit. Nam *præceptorem non audire, & parentum mandata negligere; bonas apud mentes est semper habitum nefarium*. Fuit in obeundis parentum

rentum iussis tantum obsequium, tantaque argutia, vt imperata celeriter & dextre exequens, statim ad museolum recurreret. Motus singulari indole Tilomanus, parentum voluntate, in suam domum, cum duobus tribusve alijs adolescentulis, Riuium recipit, suam senectutem studijs adolescentiæ oblectat, depositaque & Theologi & senis persona, interdum lusionibus quibusdā cum ipsis repuerascit. Erant rerum omnium diuisa tempora, studiorum, otij, curationis corporis, ludorum; ea obseruari volebat Tilomanus, & exercitationibus intererat, ne quid petulanter, aut improbe aut parum decore fieret: ita quoque se accommodare poterat iocis adolescentiæ, vt nec senis grauitas, nec præceptoris austeritas esset odiosa. Ad hanc animorum lætitiam, hortulum suum patere voluit, & suos domesticos ita exercuit, vt quod plerunque in literis affert molestiam, id ille verteret in iucunditatem. Musicæ exercitationes erant inter præcipuas & cotidianas. Item illa de versibus Virgilij, vt aperto libro, pagina & linea nominata, notaretur, quod cuique quasi vaticinium obtingeret. Item, vt secundum initium literarum eius, qui optimus iudicatus esset, alij vel eiusdem poetæ, vel diuersorum recitarentur. Circumferebantur tum libelli, *Aurora, Moreti, Alani*, hominum barbarorum: eorum interdum admittebat versus si essent sententiosi, quia eos antea didicerat. *Catonis* autem nomine, qui inscribitur, eum probabat: & *Iuuencum* Christianum propter historiam Euangelicam, diebus festis interpretabatur. Inter tales & similes iocos, interdum proponebat argumentum, quod aut versiculis explicarent, aut alio atque alio sermonis genere efferrent. Hymnos Ecclesiasticos canebant frequenter: quibus finitis, exquirebat eorum sententiam, vt etiam in templis cum intelligentia pronunciarentur. Poetas in scholis prælegere, tum habebatur religio: quod suspecti essent de hæresi, ex loco quodam ex decretis Pontificijs perperam scripto, & peius intellecto: & notata erat infamia lingua ipsa Græca, quod à Romana Ecclesia Græci dissentirent.

Recipitur in ædes præceptoris.

Exercitationes & lusus pueriles.

Libri barbari ætate Riuii.

Poetas in scholis prælegere religio habita.

Græca lingua infamis.

Quam ob causam cum ab imperitis Sophistis aliquoties reprehenderetur Tilomanus, qui in ludum ista publicum induceret: ne sibi facesseretur negotium, homini Theologo à publico abstinuit, quod præter dignitatem sacerdotis, in schola (vt vocāt) triuiali versari, & à suggesto atque puluinaribus ad pulpita & sedilia puerorum descendere diceretur. Tale tum seculum fuit, & tales nunc sunt quorundam sacerdotum mores; vt palam helluari, comessari, scortari, in conuiuijs saliaribus [illegible]s exiccare, in lustris & claustris vestalium nudatos saltare, scil[illegible]s ambulare, dedecora non dicenda patrare, liberum & concessu[illegible] putent: cantare aut psallere coram Ecclesia, do-

Mores sacerdotum quorundam.

cere in templis plebem, instituere in vmbra pueritiam, aut ipsa pietatis & literarum amplecti præter honorem & amplitudinem suam plurimi existiment. Disciplina tam grauis & eruditi viri in patria imbutus Riuius Doctoris sui consilio à parentibus in Academiam Coloniensem mittitur: in qua tum temporis *Arnoldus Vesaliensis, Matthæus Phrissemius, Iohannes Cæsarius* Philosophiam & artes liberales docebant: & laudibus ingeniorum atque existimatione doctrinæ florebant maxime. Horum familiaritate vtebatur, quorum etiam sæpe prædicauit integritatem & beneficentiam & in omni officij genere eximiam voluntatem. Amici instabant Riuio, vt sacras literas disceret. Cum autem de Phrissemij sententia ageret, in studijs Philosophiæ & linguarum permansit: fortasse quod à iure abhorreret, & ab illo sacratiore studio præceptoris exemplo deterreretur. Scitum est enim quod de Phrissemio refertur. Is cum Theologiæ operam dedisset, & literis cultior ac linguis instructior esset; quam vt Theologo Coloniensi, aut homini Christiano, qualem ipsi tum esse volebant, conueniret: in honore vsitato petendo, fert repulsam. Theologis autem literatam eloquentiam in eo, & Græci sermonis peritiam reprehendentibus, libertate animosa respondit: *quia à vestro Collegio excludimur, ecce conuertimur ad gentes.* Itaque iurisprudentiæ operam deinceps nauans, decus & honores consequitur. Post id tempus Riuius munus scholasticum suscipit in ludo, qui erat vicinus templo, quod dicitur ad gradus Mariæ: ei præfuit annos circiter tres cum laude. Nam & laboriosus erat, & liberaliter (vt dixi) institutus. In vitæ genere deligendo varia multi ineunt cõsilia, & laudandi profecto sunt ij, qui quem cursum sequi velint, & prudenter statuunt, & mature exequuntur, & constantissime tenent. Videmus tamen non paucos, nequaquam temeritate aut imperitia implicari aliquo genere viuendi: sed DEO gubernante, ad id ferri atque propelli, in quo ipse potissimum vult quemque ad salutem vtilitatemque aliorum elaborare: in ijs præsertim artibus atque professionibus, quæ nec splendorem, nec gratiam vulgi habent, nec augendarum facultatum quasi materiam præbent aut segetem. Ita Riuius à Deo ipso destinatus studijs adolescentiæ à cursu instituto auocari non potuit. Factum tandem est vt peragratis ad superiorem Rheni ripam claris vrbibus & perlustratis collegiorũ bibliothecis, in quibus vetustos quosdam libros asseruari cognouerat, sese conferret in Misniam. Nam Academiam Lipsensem nobilitarant *Richardus Crocus* Britanus, *Georgius Aubanus, Petrus Mosellanus, Vitus Vuerlerus*: viri præclare docti, atque exculti linguis, eruditione, eloquentia. Ij tamen iam vita omnes excesserant. In Riuio vero

Riuius Coloniam mittitur.

Professores tunc qui ibidem.

Studia Riuii Academica.

Phrissemius ob eruditionem tulit repulsam.

Riuius ludo literario præficitur.

Vitæ genus eligendum mature.

Proficiscitur in Misniam.

cum esset magnum ingenium, statim in virorum doctissimorum venit notitiam, *Casparis Borneri*, *Andreæ Camiciani*, & *Ioannis VVeissenstadiensis*. Forte Senatus Zuiccauiensis per *Hermannum Mulpfortum*, virum consularem, conquirebat magistrum idoneum suo ludo, in quo Ebrææ, Græcæ & Latinæ literæ docebantur. Excesserat nuper è viuis *Erasmus Stella*, vrbis eius consul, cuius de succino & gemmis libri editi extant. Erat enim philosophiæ & antiquitatis indagator sedulus, qui in ludo illo erigendo bonam ciuibus operam nauauerat. Ibidem docuerat *Georgius Agricola*, qui se iam contulerat in Italiam; vt philosophos & medicos audiret. Iecerant ibidem fundamenta literarum & linguarum duo lumina patriæ, *Gregorius Haloander*, & *Ianus Cornarius*: qui inter illius sæculi viros doctissimos nomen præcipuum obtinebant. Ludi autem administratio post Agricolæ discessum, commissa fuerat *Leonardo Nathero*. Munus docendi in ea vrbe celeberrima, cum ad Riuium delatum esset, Bornero consulente, id suscipit; & in eo ludo poëtas Latinos interpretatur: cuius collegæ erant viri optimi & eruditione excellentes *Ioannes Forsterus*, doctor linguæ sacræ: & *Hieronymus Noppus* interpres poetarum Græcorum. Hi duo viri postea facti Theologi summa pietatis laude floruerunt, & Riuium dilexerunt perpetuo. Erant Forsterus, Noppus, Riuius statura parui: vnde homines *pusillos corporibus, doctrina Gigantes*, in suo contubernio habere Natherus vulgo dicebatur; vt in suis Annalibus *Paulus Grefius*, vir diligens, annotauit. In ea vrbe anno M.D.XXXIV. Riuius vxorem duxit, *Annam Berenualdiam*, ex bona & honesta familia, Petri filiam; in eadem docuit annos septem, cum vtilitate plurimorum. Tandem *Valentini Hertelii*, & aliorum amicorum hortatu, ludum aperuit Annebergæ anno à nato CHRISTO M.D.XXXVII. Ibi quamuis tenui admodum doceret stipendio, vt quod *aureos Rhenanos sexaginta* quotannis non excederet; tamen ex frequentia auditorum, qui è finitimis vrbibus oppidisque confluebant, & quos ille priuatim magna fide instituebat, rem familiarem non modo sustentauit; verum etiam auxit aliquantulum. Sed sumtus in argenti metalla, quæ ibi vberrima sunt, ipse inutiles & cum suo dispendio fecit. Nuper admodum pulsus è palæstra literaria isthic erat nescio quis villanus Dolensis, *Alexander* Grammatista: ei successerat *Henrichmanus* & *Brassicanus*: quorum etiam libros ob prolixitatem ad captum puerilem minus accõmodatos, loco mouet & prima rudimenta simplicissime tradit: præcepta quædam, quantum fieri poterat, lingua vernacula exponit: & simul vsum in bonis auctoribus Terentio, Cicerone, Virgilio, Ouidio ostendit. Nam ante id tempus dialogi *Pauli Niauis*, idioma *Laurentii* Corui-

Eras. Stella.

G. Agricola.

Ludo Zuiccauiensi gubernando præficitur Riuius.

I. Forsterus.

H. Noppus.

Vxorem ducit Riuius.

Ludum aperit Annebergæ.

Stipendium eius.

Facit sumtus in rem metallicam.

Autores quos explicarit Riuius.

Coruini, poemata *Hieronymi Paduani* & *Mancini Dominici*, subsellia occupauerant.

Vocabulorum discussio.

Vocabulorum discussione, vt nominabat, primus in his terris vsus est; qua verborum singulorum vim & proprietatem docuit: compositorum elegantiam & vsum monstrauit: & in scriptis, quæ proponebat, exempla & imitationem illorum elucere voluit.

Modus docendi.

Igitur quo tardius procedebat, eo diligentius præcipiebat: neque præscripto mensium aut anni per auctores festinabat; sed pro ratione ingeniorum, ætatis, progressuum immorabatur. Qua diligentia effecit; vt pueri studia amarent, quia pueriliter cum ijs agebatur: & se proficere intelligerent: quia recte atque ordine omnia fiebant. Vtebatur ea in vrbe familiarissime *Ioanne Sturno*, poeta bono, & sene non mediocris eruditionis & experientiæ, qui priuatim adolescentes aliquot nobiles instituebat: *Ioanne Nauio*, medico doctissimo & eximiæ humanitatis viro; *Christophoro Eringio*, Theologo multæ lectionis & saniore cæteris iudicio: *Antonio Beuthero* senatore graui & bene diserto. Hi duo viri postea propter Euangelij professionem solum mutare coacti sunt. Molesti ei erant præ cæteris sacrificuli; qui calumnias deferentes in aulam, eum infensum faciebant *Georgio*, duci Saxoniæ, tum eius impediebant commoda, quibus poterant rationibus: poterant autem eo tempore plurimis. Odij causæ pleræque inde nascebantur; quod eorum carperet imperitiam in canticis Ecclesiasticis, quæ illi mutabant suo arbitratu, sine intelligentia. Notum est carmen Lactantio inscriptum, sed quod, codicum veterum testimonio, *Honorii Fortunati* est, de resuscitato à mortuis Christo:

Io. Sturnus.

Ioa. Nauius medicus.

Ch. Eringius Theol.

Sacrificuli Riuio infensi.

Causa odii.

Inepta imitatio carminis Paschalis.

> *Ecce renascentis testatur gratia mundi,*
> *Omnia cum Domino dona rediße suo.*

Hoc aliter cani præcipiebant pueris & flaminibus, contra omnem rationem & pietatem, videlicet in die ascensus Christi ad cœlos, hoc modo:

> *Ecce ascendentis testatur gratia mundi.*

Item in die missionis Spiritus sancti, isto:

> *Ecce Spiritum mittentis testatur gratia mundi.*

Antistitis intemperia.

Quis autem non intelligit, quam stolida & fatua imitatione, quam impotente & furioso ipsorum imperio? Talia non recte fieri cum suos doceret, neque, fieri Riuius vellet: quodam die ita tumultuabatur, qui erat illorum antistes; vt conuicia faceret in templo præceptoribus, nec manus à pueris abstineret coram maxima hominum multitudine. Erat is *Ioannes Zeidlerus*, artium magister, & Tecelij, monachi indulgentiarij, olim collega, assentator impudentissimus.

Ioa. Zeidleri.

Habebat

Habebat autem adiunctum *Casparem Sagerum*, nudipedem Franciscanum: quibus accusantibus etiam Dresdæ causam pro se dicere necesse habebat. Hoc inscitiæ exemplum protuli, vt de alijs controuersijs iudicium fieret, quas incidere inter alia hominum monstra viuenti necesse erat. In hac vrbe, quæ illius fuerit industria & sedulitas, quæ tolerantia laborum, qui contemptus aduersariorũ testis esse potuit Fabricius,& viri cũ eo eruditissimi, *Adamus Siberus, & Iobus Madeburgus*, eodem tempore eius disciplina atque etiam multis magnisque beneficijs vsi. Fuerũt & è Iurisconsultis *Christophorus Scheiba, Antonius Carchesius, Michael Iegerus, Ambrosius Schurerus, Nicolaus Reinholdus*: è Medicis, *Georgius Pylander, Caspar Nauius, Hieronymus Oderus, Ioannes Chentmanus, Isaacus Schallerus, Matthæus Clingisius.*

Discipuli Riuii in scholа Annebergica.

Mores.

Plena fuit vita eius integritate, sobrietate continentia adeò vt non solum præcepta pietatis & honestatis traderet; verum etiã exempla in suis moribus & actionibus multarũ virtutũ ipse præberet & ostenderet. Cõparauerat sibi ædes, in quibus altius extruendis, abbatis *Grunhanii* liberalitate vtebatur. Sed cum quasi portum otii quæreret, iis mercede proscriptis & venditis, *Mariaburgum* se contulit: quam vrbem sedem Musarum & suæ quietis domicilium semper nominabat: in cuius etiã laudẽ edidit libellũ. Quamuis autem vitam inertem & desidem nunquam egit, natura & consuetudine ab ocio alienissimus: tamen à curis & laboribus illis magnis, tanquam respirabat, quod minus multos institueret. Etenim qui rem facilem iudicat puerorum educationem & gubernationem eius ætatis, quæ apud parentes intra parietes domesticos ferè corrumpitur, & impetu quodam stultitiæ & contumaciæ ad omne malum procliuis fertur: profecto imperitum vitæ morũque se demonstrat. Retinebat adhuc apud se non paucos discipulos, quos annos aliquot docuerat, & de quibus ipse spem singularem conceperat. In eam vrbem cum forte veniret suorum negotiorum causa *Caspar Cruciger*, Theologus præstans Riuium hortatur familiariter, vt multitudini seruiat potius, quam paucis quibusdam: neque vlla re moueatur magis, quã tam pij muneris excellentia & necessitate. Addit se scire vrbẽ, in qua cum dignitate sit futurus, & habiturus iustum laboribus præmium. Inde eum mox animi causa secum deducit *Snebergam*, vrbi præfecto & Senatui Riuium commendat: qui sibi nihil honorificentius, suis liberis melius putabant posse contingere, quam si tali viro & doctore Respublica vti posset.

Mores.

Migrat Mariaburgum Riuius.

Docet priuatim.

Institutio adolescentia difficilis.

Caspar Cruciger.

Snebergam Riuium ducit.

Itaque *Ioannes Weisenbachius*, eques ornatissimus præfectus vrbi, nomine Electoris: *Wolfgangus Zeinerus* pastor, Paulus Smidius, *Ambrosius Franciscus*, verbis Senatus cum appellant,

Ibi Riuius docet. neue suam ipsis neget operam, rogant: salarium amplum, & commoda alia proponunt: & Crucigero auctore, in suam tandem adducunt sententiam: quamuis erat eodem tempore vocatus Regiomontem in Borussiam Docebat tum apud Silesios summa cum laude & mira frequentia *Valentinus Trocendorfius*: eos æmulaturi Lusatij Riuium vocare Budissinam statuerant: sed in Misnia figere sedem maluit.

Henricus autem Saxoniæ dux, princeps optimus, audito discessu Riuii, ægre tulit, quod Mariæbergici eum non retinuissent suis beneficiis. Nam proprijs ea in vrbe vixerat sumtibus, quos suppeditabant secuti ipsum discipuli externi. Cum igitur pro ingenti pietate & iudicio grauissimo, filium Augustum recte informari ab ætate tenera vellet: nihil intermisit; quo Riuium posset Fribergam traducere: idque non difficile fuit principi. *Matthiam Marcum Dabercusium*, à Tilomano præceptore sibi commendatum, Riuius filij loco habebat: eum ad Snebergios, remittit, & collegam addit è suis *Hieronymum Staudium*: vt præsentia quidem Riuij abesset, sed ratio institutionis & disciplinæ eadem maneret, atque hoc modo leniuit illis sui desiderium. Riuij collegæ erant, *Adamus Siberus, Iobus Madeburgus, Fabricius*: & erat celebre nomen vrbis Fribergi, quod ibi antea docuerant viri clarissimi, *Ioannes Ragius Æsticampianus, Petrus Mosellanus* Treuir, *Richardus Sbrulius* Foroliuiensis, *Iacobus Sobius* Coloniensis.

Vocatur Fribergam.

Collega ibi Riuii.

Henricus autem dux Saxoniæ, fratre Georgio absque hæredibus defuncto, cum prouinciarum amplissimarum administrationem suscepisset: Riuius aulicis negocijs, paulisper à vetere vitæ instituto & cursu abripitur. Tempus autem quod in ocio literario & pulueribus scholasticis continenter transegit in illis regionibus, anni sunt *tres & viginti*: quod in aulicis occupationibus, tantummodo *duo*.

Ex ludimoderatore fit aulicus.

Interea inclyto duci *Henrico* pientissime defuncto, in dominatu succedit maior natu filius, dux *Mauricius*: cui exemplum patris sequenti, in gubernatione nihil fuit prius, quam constituere Scholas & Ecclesias. Scholas aperuit Misenæ & Portæ, in quibus sua munificentia aleret pueros cum magistris: Misenensi inspectorem dedit Riuium. Iudicium Ecclesiasticum in eadem vrbe constituit, eiusdem quoque vt Quatuorvir esset, decreuit. Vtrunque munus cum grauitate & industria exequitur, donec ex hoc mortali corpore ad æternam animorum beatorum consuetudinem est euocatus. Verum antequam de exitu vitæ dicam; nonnulla de moribus & studijs quoque breuiter videntur exponenda.

Scholæ illustres in Misnia.

Riuius ludo Miseno præficitur.

In moribus Riuij hoc aliqui reprehendebant quod natura esset vehementior, adeo vt irasceretur grauiter, & interdum à

Mores Riuii, & quid in iis reprehensum.

verbis acerbis non abstineret. Scimus in eo vehementiam fuisse & animum irritabilem: sed tum maxime: cum aut disciplinam labefactari, aut turpia defendi intelligeret. Ad eam eius siue fragilitatem, siue vitiositatem, aliquid adijciebat vitæ professio.

Irasci interdum necessarium.

Nam qui alijs docendo præsunt, in tanta ingeniorum varietate, & in hac sæculi perditissimi corruptione & licentia, etiã si nolint, irasci nonnunquam coguntur: & quamuis animus non plane moueatur, vultus tamen alius ostendendus est bono & diligenti, alius contumaci & lasciuo & segni. *Natura* igitur *hominis miti & placidæ, non raro vim infert genus vitæ, & consuetudo.* Quamobrem in nostrum quoque ordinem lusit Græcorum natio, minime quidem insipiens, sed non semper satis grauis & constans; quæ ne iocos perderet suos, maluit ingenij, quam integritatis laudem quærere. Ambitioni nonnulli tribuunt, quod se in aulam contulerit, versatus iam inde à prima pueritia intra parietes Musarum, & in vmbris Gymnasiorum: Sed & Plato Siculam, & Aristippus Macedonicam pertulit, & in aula Riuius diu non permansit. Age leuitatis sit, quod in loco vno non constiterit: atqui migrare ei vel propter rem familiarem aliquoties necesse fuit.

Qui in scholis, hoc est in seruitute viuimus, tam diu stabiles sumus, quam diu placet ijs, qui nostras operas conducunt: & hoc vitio laboramus cum alijs, vt interdum copiam inopiæ, quietem iactationibus & omnino meliora, si contigerint, deterioribus anteferamus. Inprimis autem offensos scimus quosdam homines fuisse, eius à Zuiccauia discessu; verum eo tempore doctrinam de salute animorum nondum cognouerat. Docuerant in ea vrbe florentissima non multum supra biennium, *Ioannes Syluius* Egranus, & *Thomas Müncerus* Stolbergæ in Hercinijs natus. *Egranus*, homo doctus & facundus, se Erasmianum dici, esse & haberi volebat. *Müncerus* aperte furiosus erat, sed magno multitudinis plausu audiebatur; is sibi è lanificum officinis adiunxerat *Nicolaum* quendam *Storchium*, in cuius moribus audacia certabat cum imperitia. Creauerant hi de plebe infima, *duodecim Apostolos*, duos item & *septuaginta discipulos*: tacite autẽ in domum Burchardianã arma & tela ad certos homines opprimendos, comportauerant Wolffgangus Weissenbachius Eques, vrbi præfectus, sexaginta ex illa factione comprehendit. Müncerus profugit in Boëmiam ad Sanenses: inde proficiscens Pragam, in carcerem conijcitur, & quatuor custodibus elusis euadit, & in Hercinios veniens, Alstetti munus docendi suscipit.

Ioan. Egranus. *Thomas Müncerus.* *Nicolaus Storch. fanaticus.*

Storchius itẽ clam sese subtrahens, cum nusquã cõmodum inueniret domicilium, in Bauaria Monaci egens & ignotus, in taber-

taberna publica moritur. Egranus plebi inuisus, non insciente Senatu migrat in valles Ioachimicas. Successerunt his qui syncere docerent, *Nicolaus Hausmannus* Fribergius, & *Paulus Lindena* Chemnicensis: à quorum doctrina non dissentiebant mores placidissimi, & homine Christiano digni. In ijs turbis & in ea nouitate, non se expedire statim potuit Riuius, à primis annis in pontificatu institutus, & ætate nondum corroboratus, nec dum versatus aut in veterum aut in recentium scriptorum accurata lectione, quam post id tempus adhibuit, & se docilem atq; assiduum sacri verbi Dei, & vocis Iesu Christi præbuit auditorem atque discipulum. In erudiendis quoque tam suis, quam alijs post id tempus (vt ipse ad Principem Hessiæ vere scribit) non magis profanos auctores adhibuit, quam sacros: nec magis vt doctiores, quam vt pietatis amantiores discipulos efficeret, elaborauit. Agebat magna contentione Riuius, quidquid agebat; vnde interdum vehementius laudando amicos quos probabat, aut supra modum extollendo res quibus delectabatur, nimius & importunus videbatur. Verum qui omnium virtutum perfectionem, omniumque actionum rectitudinem in homine requirunt, iniqui & morosi sunt: nec sibi leges scribunt, sed alijs. Quocirca lugeamus communem infirmitatem generis atque ortus nostri: & nos ipsi agnoscamus: & de alijs modeste, vt debemus: honorifice, vt par est, sentiamus.

Fuit Riuius verecundus, sobrius, castus, amans veritatis: maius in eo studium laudis, quam pecuniæ, beneficus erga studiosos, amicis gratus, diligens paterfamilias, custos disciplinæ acerrimus, optimus ludimagister, laboribus indefessus, hostis superstitionis, mendaciorum, hypocrisis: atque se hãc laudem relicturum dicebat, quod quantum in se fuerit, vitijs & peccatis in suo munere semper omni conatu, omni vigilantia obstiterit.

Scripta Riuii philosophica. Cum autem poëtas, oratores, historicos explicaret: vtilem posteritati nauauit operam, scribendis castigationibus in *Terentium & Salustium*, quæ cum ipsis auctoribus aliquoties sunt impressæ; tum edito Dialogo, in quo locos ex Cicerone plurimos, & alios simul aliis ex auctoribus aut corrigit, aut explicat. In Terentium scripsisse eum copiose ac diligenter, testatus est *Iacobus Mycillus*: quam editionem in Gallia Lugdunenses; in Italia imitati sunt Brixiani, Veronenses, Veneti. Conscripsit itidem de ijs disciplinis, quæ de sermone agunt, libros; de *Grammaticis* videlicet, octo: de *Dialecticis*, sex: de *Rhetoricis*, quatuor: de quibus hoc loco nihil dicemus: breuitas, [illegible] facilitas satis eos hactenus commendarunt lectoribus studiosis: & inter præcipua horum temporum scripta, quæ diligentiam & com-

ıoditatem habeant, *Cælius* secundus *Curio* exacti vir iu-
eos libros commemorat. *Marius Nizolius* in quadam di-
:ione, Riuium iracunde & impotenter exagitat, quod li-
imo Dialecticæ scripserit, errasse Ciceronem, qui *The-*
s & Troianum species esse hominis putat. Philosophorum
st ratio hominis species esse Herculem & Paridem, tan-
res subsistentes natura sua: & in eo minime errant: qui
Thebanum aut Troianum dicit esse hominis species, vt
di possit: certe aliena & remota dicit, si de natura homi-
mo est: at si forte in iudicium vocare velit Herculem
ridem, iam non hominis naturam inuestigabit; quod
isu præditus sit, aut rationem & intellectum habeat, aut
cadat: sed Herculem voracem esse argumentari poterit,
t Thebanus, quorum apud veteres celebris fuit intem-
ia: Paridem dicere, esse infelicem: nam fortuna Tro-
ım aduersa, etiam prouerbio locum dedit. Igitur si Ma-
stinctiones Dialecticorum, quas irridet, intelligeret:
ıicum Viuem, qui idem sentit cum Riuio, nō nominas-
ninem inscientem & stultum, Riuium vero ineptum &
n, qui falsa non scripserunt: & Ciceronem defendere
set vt oratorem, qui speciem foro aptam ponere maluit,
ex Academia mutuari, qua sibi opus non erat.
us Cæsar Scaliger, vir vt nobilitate antiqua, ita etiam
ıitate excellens, cùm nullam videret proportionem Cre-
Iambum, item Anapæsti ad Trochæum: contentus fuit
n indicasse Erasmi, qui in priore sententia fuerit: Riuij
ıltera: à conuicio autem vir modestus abstinuit. Sed
Marius, me à proposito abduxit longius. Riuius inter
; Scholasticos & operas cotidianas, de quibus nihil re-
at, diligentissime legebat veteres Theologos, & eorum
ıam cum renouata atque recente conferebat cum acu-
: iudicio: & quia nullum studium salutarius, aut sibi
ius inueniebat, quidquid ocij & quietis erat nactus, id
d scribendum contulit. Fecerat idem multos ante an-
egno superstitionis *Rodolphus Agricola*; qui linguam
n senex didicit, vt ex fontibus Theologiam disceret: &
suæ senectutis, quam in celeberrimis Italiæ & Germa-
ibus & Academijs exegerat, solatium quæreret: quid
ıtus sit, nouit is qui corda inspicit & renes explorat, De-
ı cucullo sepeliretur, ipsi persuaserunt nudipedes Hei-
enses. Opera Riuii diuersis temporibus emissa, in v-
lumen collecta, edidit correctiora, vir doctus, & de
optime meritus, *Ioannes Oporinus*: eorum Catalogum
[illegible]nus.

Nizolius Riuium reprehendit.

Thebanus & Troianus an species hominis.

Studium Theologiæ Riuii.

Rodolphus Agricola ætate grandior ad Theolog. animum applicat.

Scripta Riuii Theologica.

[illegible] instaurata doctrina Ecclesiastica 2. De conscientia bona mentis.

mentis. 1. *de spectris, seu superstitione vetere.* 1. *De abusibus Ecclesiasticis.* 3. *De mysterio redemptionis humanæ.* 2. *De religione.* 1. *De vero amore erga Deum.* 1. *De fiducia salutis propter Christum.* 1. *De titulo crucis Christi.* 1. *De lucta Christiana.* 1. *De consolandis ægrotantibus.* 3. *De vita & moribus Christianorum.* 1. *De officio pastorali.* 1. *De præsidio angelico.* 1. *De stulticia mortalium in corrigenda vita.* 1. *De perpetuo in terris gaudio piorum.* 1. *De felicitate seculi nostri.* 1. *De sponsalibus sine approbatione parentum irritis.* 1. *Epistolarum de rebus Theologicis.* 1. *Commentariolus in Psalmum* 34.

In his libris & materiæ diuersitas, & argumentorum grauitas, & doctrinæ veritas, ostendunt eruditionem magnam, studium nominis diuini singulare testimonium optimæ conscientiæ: denique quantis donis ornatus a Deo Riuius fuerit. *Eruditio Riuii.* *Præcipuum* autem donum in eo fuit, vt diuus Paulus nominat, λόγος τῆς σοφίας: vnum enim Christum auctorem salutis esse & sola fide in nomen eius omnes homines saluos fieri, in singulis suis libris testatus est, & ipse in morte sua credidit. *Alterum* fuit λόγος τῆς γνώσεως: quia etiam officium hominis Christiani recte intellexit, in suis libris perspicue & diligenter tradidit factisque & vita ostendit, ambulandum esse ἀξίως τῆς κλήσεως καὶ τοῦ εὐαγγελίου τοῦ Χριστοῦ, vt Ephesijs & Philippensibus idem Apostolus loquitur. Cum pontificijs quibusdam longi temporis coluit amicitiam eo animo, si eos quoquo modo posset à via erroris adducere; quorum etiam in disputando nominibus pepercit, vt *Io. Cochlæi* in Epistolis de re Sacramentaria: Postea autē, cum nihil proficere se videret eorū amicitiæ renūciauit. Præclare erat affectus semper erga eos, qui essent morū bonorum & disciplinæ honestæ studiosi: præsertim cum doctrinæ Euangelicæ initio non pauci ferocia quadam & temeritate, & abusu libertatis Christianæ, plurimum nocerent. *Abusus doctrinæ Euangelii.* Eos autem, qui disciplinæ prætextu, doctrinam de fide & merito Christi aut maliciose obscurarent, aut perdite deprauarent: magno odio persequebatur: inter quos erant *Siluius Egranus* de quo supra: & *Georgius Wicelius*, quem Becelinum in scriptis appellat, scelerati apostatæ: quorum etiam passim in libris suis sententias manipulares, amentatis telis excussit atque comminuit. Dicebat autem corruptum & auersum Egranum voluptatibus, Wicelium ambitione: quod ille pocula & mensam abbatis Chemnicensis sectaretur, hic Fuldani pollicitationes & opulentiam spectaret. Erat ob eandē caussam infesto erga Antinomos animo, è quorum numero primarius ille *Iacobus Schencius* multum ei negotij facessit: sed ei forti animo obstitit, & muneri alieno sese ingerenti nihil potestatis pro sua libertate eximia concessit. Arrogantes enim quidam homines

solo

emptu repelluntur. Rogatus aliquandò, cur sua scri-
incipibus vel aulicis potissimum inscriberet: respon-
mum obseruantiæ causa id merito fieri: *præterea* rectè
id ipsi talis doctrinæ atque admonitionis in grauissi-
ficillimo vitæ munere & in tam varijs actionibus ve-
tindigerent. Habuit plures libros in manibus, quo-
os ipse consignauit: *De disciplina Ecclesiastica & ciuili,*
ibertatu Christiana, De veterum erroribus in citandu sa-
ra locis: sed præuentus morte eos non absoluit. Iam
d castrophen peruenimus.

Cur princi-pibus libros suos inscribe-re solitus Ri-uius.

Libri ab ipso inchoati.

Christi millesimo, quingentesimo secundo vulgatus
rras illas morbus popularis & pestilens: quo Riuius
iisit *Paulum* filium, indolis bonæ adolescentem: tum
ote, ex natu maiore filia: item famulas duas: postre-
. optimam & fidissimam matronam, vxorem suam.
i ægritudinis & luctus attulerit orbitas carissimi filij,
æ neptis, optatissimæ coniugis, de se quisq; facile iu-
. Prædium possidebat amænum ad ripam Albis, ad
vrbe Misena lapidem situm: in id se cõtulit cum Hie-
ilio, & familia superstite. Die autem Decemb. 28. qui
uchlini Phorcensis natalis est, Riuius in morbum in-
i horrore & concussione totius corporis: eum statim
ium omnium defectio, & animi crebra deliquia sunt:
nagno & firmo esse animo iuberetur: *Dominus*, ait,
Christus faciat de me secundum voluntatẽ suam. Altero
is Pratorius gener illum accedit, multosque cum eo de
s miseria & breuitate, de cælestis lætitia & felicitate,
habet: quos sibi gratissimos esse declarauit. De mor-
so non tam querebatur, quam de siti, dies noctesque
tissima: ad quam restinguendam frustra medicamẽ-
ur. In brachio altero maculæ quædam nigræ post
im apparebant, quas cũ aspexisset: intellexit sibi in-
i suum. Adhortante ipsum filio, vt spem omnẽ in Deo
o Christo poneret, pro nobis mortuo & resuscitato:
latione respondit: *Mi fili, iampridem hanc rationẽ sub-*
eam vsq; ad extremum vitæ tempus distuli: certusq; sum,
im habere Deum in cœlis, propter Christum, qui me sui Spi-
itia ne in morte quidem destituet. Deinde recitauit di-
isti ex Ioanne: *Ego sum resurrectio & vita: qui credit in*
rietur: & si mortuus fuerit, viuet. Subiecit etiam hæc
us misericordia immensa, miserere mei propter meritum
i filii tui. Ab occultis meis munda me. Cor nouum crea in
& sanctum Spiritum tuum ne aufer à me: confirma me.
iquod interuallum cœpit hymnum illum Ecclesiasti-
itò dicere:

Pestis in Misnia Anno 1552.

Ea corripitur Riuius.

Veni sancte Spiritus
Et emitte cœlitus
Lucis tuæ radium.
Consolator optime,
Dulcis hospes animæ,
Dulce refrigerium:
Sine tuo Numine,
Nihil est in homine,
Nihil est innoxium,
Da salutis exitum,
Da perenne gaudium.

Conuersus deinde ad adstantes: *Vos*, inquit, *omnes Deo commendo*; & sublatis manibus; ait: *Iesu Christe, fili Dei æterni, in tuas manus trado meum Spiritum.*

Erumpente autem omnibus membris largo sudore, vi morbi se grauissime angi dixit: mox totum corpus frigus occupabat. Ipse autem se supinum in lectulo reclinans, pedes contrahit: complicatisque manibus: *Deus* (ait) *clementissime, noli, noli me diutius in hac vita hærere: matura finem. Tu adiutor es in opportunitate.* Cumque his verbis placide expirat, Calendis Ian. inchoantibus annum quinquagesimum tertium.

Moritur Riuius.

Conditum corpus est extra mœnia & portam Lomacensem, in cæmeterio D. Wolfgangi. Fratrem habuit Petrum ciuem Coloniensem, honestum mercatorem. Reliquit filios duos Ioannem & Hieronymum, artium bonarum & philosophiæ magistros, viros eruditos: filias tres, omnes honeste elocatas. Successorem habuit Georgium Fabricium Chemnicensem: cuius & hæc est de Riuio narratio.

O. 1554. die 19. Iunii ætat. 54.

XYSTVS BETVLEIVS.

Augusta Drusi patria Betuleii.

X*Ystus Betuleius* vulgo Birk Augustæ Drusi, quam malè confundunt cum Augusta Vindelicorum, editus est anno millesimo quingentesimo, tunc

——— cum sine honore iacerent
Optima, barbarieque horrerent omnia prisca.

Pueritiam in patria transegit, & vt tempora sinebant, bonis literis addiscendis impendit. Iactis studiorum fundamentis mediocribus; *Basileam* venit: vbi in omnibus ingenuis artibus ita est versatus, vt promerente id erudita doctrina vitæque integritate, testimonio eruditionis publico, quod Philosophiæ magisterium appellant, fuerit ornatus.

Abit Basileam. Ibi magister philos. renunciatur.

Deinde

Deinde à magistratu Basiliensi vrbis minoris ludo literario est præfectus: pauloque pòst in numerum etiam illius academiæ Professorum cooptatus. Qua in vtraque functione ita se gessit: vt & in eruditione & industria eius laborumque assiduitate desideratum fuerit nihil. Cum autem natura ad poësin ferretur; scripsit sub idem tempus *Comœdias de Susanna, de Iuditha, Iosepho*; easque publice exhibuit. Istiusmodi docendi genere cum inclaresceret: ab Augustana Republ. reuocatur, ac stipendio liberali ad docendi munus in schola patria adhibetur.

Ludo præficitur Basileæ. Professoribus adiungitur. Scribit & exhibet Comœdias. Augustam vocatur ac scholæ præficitur.

Ei ipse Gymnasio præfuit non sine laude & discentium fructu per annos * sedecim: & rem literariam voce & scriptis editis non mediocriter iuuit. Ex eius schola enim prodierunt complures pereruditi viri, tum & *Wolfgangus Musculus, & Gulielmus Xylander*: quod ipse nænia in obitum sui præceptoris testatur:

** Collega eius fuit Andreas Ditherus.*

W. Musculus & Xylander discipuli Betuleij.

Tu me susceptum primus puerilibus annis
Informas pietate, decoris moribus ornas:
Prima docesq; elementa rudem, tu prima futuris
Fundamenta locas studiis, tu primus honestis
Artibus imbutum, Latium linguaq; Pelasga
Pulcrum idioma doces; tu primus deinde sacratas
Bellerophontei deducis fontis ad vndas:
Tu Mæcenates, qui nostra incepta fouerent,
Concilias, tutumque iter ad sublimia monstras.

Scripsit, præter *comœdias & dramata, symphoniam in Nouū Testamentum Græcum: annotationes & collationes in carmina Sibyllina*, & in *Lactantium*. Item *commentarios* eruditos, *in libros Ciceronis de officiis, de amicitia, & senectute, in Paradoxa, & de natura deorum*, & alia.

Scripta Betuleii.

In docendi munere cnm feliciter & diu vixisset, & iam ad senium vergenti res cum morbis variis esset: Senatus Augustanus eum, vt Xylander in nænia,

Senex rude donatur.

———rude donauit, veterani militis instar,
Sat bene promeritum de se testatus.

Fatis concessit in patria, vir piissimus, & in vtraque lingua doctissimus, anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto, die decimo nono Iunij ætatis *quinquagesimo quarto*, mensib. tertio, die vicesimo sexto: à *Ioanne Baptista, & Paulo Hainzeliis* Augustanis fratribus, vicem bene merito de se præceptori rependentibus; honorifice ibidem sepultus cum tali epitaphio:

Obitus eius.

I. Baptista & Paulus Heinzelii, grati discipuli.

Epitaphiū.

CHRISTO SACRVM.

Qui locus insigni vidit cum laude docentem
Xystum Betulium: nunc tegit ossa viri.
Ingenium, mores, doctrinam, scripta per orbem
Cognita testantur: Spiritus astra tenet.
Ille quidem luctum patria doctisq; bonisq;
Liquit: at haud similem liquit in orbe sui.

VIXIT ANNOS LIV. MENSES III. DIES XXVI. GYMNASIO AVGVSTANO PRÆFVIT ANNOS XVI. OBIIT AVTEM XIII. CALEND. IVLII. ANNO M. D. LIV. IOANNES BAPTISTA ET PAVLVS HEINTZELII, FRATRES GERMANI, PRÆCEPTORI BENE MERITO F. C.

Mores Betuleii.

Celebrauit etiam mortuum *Guilielmus Xylander* nænia, quæ exstat, vbi inter alia sic de ipso:

Non illum tumido quisquam se extollere fastu,
Aut alios vulgi vidit contemnere more,
Quanquam, quo reliquis sese præferret, habebat:
Humanus sed enim, comis, neq; cognitus illi
Difficilis, neq; qui magnos sibi vellet honores
Deferri, placida vitam ratione regebat,
Atq; domum, & thalami cum coniuge pignora chara.
Interea studiis sese oblectabat honestis,
Atq; exhaustorum mulcebat fruge laborum.
Ocia; non pigro sunt qualia inertia vulgo
Plena voluptatum, solaq; libidine ducta:
Ingenuo sed qua pensantur sedula fructu.

Guilielmus Xylander in præfat. versionis Antigoni, Pantaleon l. 3. prosopograph. Cruſ. annal. l. 11. part. 3.

OLYMPIA FVLVIA MORATA. *

** Propter exemplum singulare, & maritū, qui Germanus, huc additum O. 1555. d. 26. Octobr. ætat. 29.*

Pater Olympiæ.

Educatio.

NAta est *Olympia* anno Christi 1526. *Ferrariæ*, vrbe Italiæ celeberrima. Patrem habuit *Fuluium Moratum Mantuanum*, virum doctrina & probitate præstantem. Is in clarissimis Italiæ ciuitatibus publico docendi munere functus est, & *Alfonsi* Ferrariensium Ducis filios, *Herculis* fratres duos, literis ac bonis artibus instituit ac perpoliuit. Cum autem hanc

hanc Olympiam haberet ingenio summo præditam; omnibus literis, quibus ad humanitatem homines informari solent, domi erudiuit: quæ breui tantum profecit, vt admirationi Italis hominibus esset. Itaque cum *Anna Herculis Estensis*, Ferrariensium principis filia ijsdem literis à Ioanne Sinapio, viro summo, institueretur: vt haberet, qui cum honesta æmulatione certaret, visum matri est, vt Olympia in aulam, in qua aliquot annos cum laude postea fuit, aduocaretur. Ibi Itali audiuerunt eam ita *Latine* declamantem, *Græce* loquentem, Ciceronis paradoxa explicantem, ad quæstiones respondentem: vt cum veterum puellarum quauis, quæ quidem ingenij laude excelluerit, conferri posse videretur. Dum ita pergit, incidit in lethalem morbum *Fuluius* pater, cui vt ministraret relicta aula domum se contulit. Mortuo patre, quod esset natu maxima & matrem admodum valetudinariam haberet, rem familiarem administrare cœpit, & fratres sororesque honeste educare.

Olympia in aula ducis Ferrariensis filiæ condiscipula.

Olympiæ eruditio.

Olymp. in parentes pietas.

Erat eo tempore Ferrariæ *Andreas Gründlerus* Germanus iuuenis Græcæ & Latinæ linguæ bene doctus, qui medicos audiebat: à quibus etiam lauream medicam consecutus est. Is Olympiæ eruditionem singularem, moresque castissimos admiratus, eam (quæ vicissim nihil in homine præter ingenij dotes admiraretur) vxorem delegit, sibique pulcro connubio copulauit.

Andreas Gründlerus Olympiam vxorē ducit.

Ab hoc, quia ab ijs deserta, à quibus minime debebat, & post patris obitum, in odium incurrerat aulæ, in Germaniam ducta, *Suinfurti*, in patria mariti, aliquandiu commorata, libros Theologicos, quibus carendum ipsi in Italia fuisset, diligenter & assidue legit: totamque se ad studia diuina retulit. Sorores tres nubiles Ferrariæ apud matrem reliquit: fratrem autem *Æmilium*, annos octo natum, secum in Germaniam & patriam mariti abduxit: quem literis Græcis & Latinis, quantum in ipsa fuit, erudiuit.

A marito in Germaniam ducta lectis Theologicis veritatem agnoscit.

Hic frater cum *Wirceburgi* aliquando apud Sinapium esset cum sorore, de fenestra excelso loco in terram super horrida saxa decidit: & cum extinctum eum omnes, aut certe epilepsia correptum iri putarent: nihilo plus accidit illi mali, quam si humi cecidisset: vt experiundo scirent; *Deum Angelis mandasse, vt tollant manibus filios suos: ne, cum cadunt, offendant ad lapidem.* Cumque patria eius mariti ab exercitu duorum Episcoporum *Wirceburgici & Bambergici* & à copijs ducis Electoris *Mauritii* ducisq; *Brunsuicensis & Noribergensium* præterea, * obsideretur propter Marchionis *Brandeburgensi* exercitū, quē ille in ea vrbe collocarat, in summo ipsorū salus discrimine

Frater Olympiæ in periculoso lapsu seruatur.

Suinfurtum obsidetur.

** An. 1553.*

versata fuit. Sed Deus ita eos texit ciues: vt nullus à tormentis, quæ dies noctesque maximo cum impetu iactata fuerunt, interfectus fuerit: contagione tamen militum, quibus vrbs referta, morbus grauis pene omnes ciues inuasit, vt etiam mentis dolore fere dimidia pars ciuium mortua sit. Affectus fuit etiam tali morbo Olympiæ amantissimus maritus: & ita grauiter ac periculose ægrotauit: vt illius spes vitæ nulla ostenderetur.

Maritus Olympiæ grauiter ægrotat.

Verum Deus, qui solet ad inferos deducere, maximis & continuis Ecclesiæ precibus ac ipsius vxoris, illum reduxit. In omnibus vero malis istis scribit ipsa se vnico solatio vsos fuisse *Verbo DEI* quo se sustentarint: & propter quod nunquam ad ollas Ægypticas respexerit: sed mortem oppetere ibi maluerit, quam alibi omnibus mundi voluptatibus frui. Scribit eadem ad *Annam Estensem* principem *Guisianam* hæc, pietatem veram spirantia: *Vt primum DEI singulari bonitate ab illa idololatria Italia discessi, meq; cum marito medico in Germaniam contuli; incredibile est, quam Deus mutauerit animum meum: vtpote qua prius longissime à diuinis literis abhorruerim, iam illis solis me oblectem: & omne meum studium, operam, curam, mentem denique omnem in eo locem: Vt quantum fieri possit, hæc omnia contemnam, diuitias, honores, voluptates, quæ quondam adeo mirari solebam.*

Olympiæ eiusq; mariti summum solatium Verbũ DEI.

Olympia ad Annam Estensem epist.

Sed redeundum est, vnde deflex imus. Tandem cum post mensem obsidionis *decimum quartum*, belli illius felicem exitum expectarent abitu Marchionis: qui suum exercitum nocte alio abducturus erat, in maximam inciderunt miseriam. Nam vix dum vrbe egressus erat ille cum suo exercitu, cum postridie Episcoporum & Noribergensium milites in vrbem inuaserunt, ac eam compilatam incenderunt.

Suinfurtum incenditur.

Deus vero ipsam cum marito è mediis flammis eripuit. Nã cum in tanta trepidatione & Panico pauore maritus & ipsa Olympia iam iam in templum, tanquam in asylum, recipere se cogitarent: miles quidam ipsis ignotus, accurrit: monetque illico extra vrbem profugiant: alioqui futurum, vt iisdem cineribus cum incensa vrbe sepeliantur. Et quidem si in templo fuissent; vel fumus eos, vt alios qui eò confugerant, exstinxisset.

Olympia cũ marito in ea direptione seruatur.

Parent igitur monenti, quisquis ille fuit: exeunt spoliati & nudati omnibus: ita vt ne obolum quidem licuerit efferre: imo in medio foro vestimenta ipsis detracta fuerunt: neque Olympiæ quicquam, præter subuculam, qua corpus tegeret, relictum fuit.

Olympia cũ marito oppido expellitur.

Cum ex vrbe essent egressi, capitur ab hostibus maritus Olympiæ; neque eum vel minimo redimere poterat: & cum

Maritus Olympiæ capitur.

duci ab oculis videret, lacrymis & gemitibus ἀλαλήτοις
comprecata fuit: qui & statim illum liberum ad vxo-
isit. Cæterum digressi iam vrbe, quo se conferre pos-
norabant: tandem *Hammelburgum* versus iter habere
nt: quo ipsa Olympia vix perreptauit. Abest enim
um tria milliaria Germanica à Suinfordio. Ciues illi-
li inuiti exules istos receperunt; cum esset eis inter-
, ne quenquam Suinfortensium hospitio acciperent.
a, quæ inter pauperculas videbatur omnium mendi-
egina, nudis pedibus, capillis passis, veste conscissa,
a muliere mutuo data, in oppidum illud introijt: & ex
itione in febrim incidit: quam deinceps in tota pere-
ne habuit. Nam cum Hammelburgenses sibi me-
; non integrum fuit exulibus illis diu ibi commorari:
quatriduum illinc, Olympiæ quamuis ægrotæ cũ ma-
edendum fuit.
ro denuo, dum per quoddam oppidulum Episcopi iter
guntur, capitur maritus ab Episcopi præfecto: qui
mino suo mandatum esse aiebat, vt interficeret omnes
fordio illuc profugi venissent. Igitur captiui inter
tumque ibi detinebantur; donec literis scriptis ad E-
m dimissi fuerunt. Aliarum rerum terrenarum omni-
uram facile tulit Olympia: carissimi coniugis ferre
odo poterat. Sed DEVS eius gemitus audiuit: ne-
m tunc, verum etiam postea. Eo namque duce ad no-
m *Comitem Rineccensem* primum; deinde ad illustres
Erbacenses deuenerunt, qui propter Christianam re-
n sæpè fortunarum, & capitis periculum neglexerunt.
rolixe accepti: vestibus etiam & alijs rebus necessarijs
uerunt. Alterius comitis vxor, clarissimi inter Ger-
ucis filia, qui *Palatini* appellantur, tanta charitate pie-
misere affectam Olympiam accepit; vt ipsamet de-
ti suis manibus ministrarit: quin & *pallam egregiam*
plus quam mille sestertiûm numûm æstimatam. A-
dem nobilitatis vir, antea ipsis ne nomine quidem no-
i in via essent, argenti numerum non contemnendum
misit. Horum benignitate in illis difficultatibus sub-
Heidelbergam venerunt *Andreas Gründlerus* medicus &
vxor: vbi maritus ab illustrissimo principe *Palatino*,
Septemuiro ad medicinam publice docendam acci-
actum id anno 1554.
elbergæ diu firma non fuit. Inuasit enim eam febris
ns & adsidua: dolores per totum corpus, qui ...
iarunt: vnde corpus omnino & vires fuerunt ...
, qui dies & noctes suffocare eã conabatur, bre...

Olympia Hammelburgum cum marito profugit.

Inde ægrota expellitur.

Maritus Olympiæ iterũ capitur.

Dimittitur.

Comites Rinecc. & Erbacens. exules recipiunt & iuuant.

Olympia cũ marito Heidelbergam venit.

decessit. Quomodo autem vitam finierit, maritus ad *Cœli Secundum Curionem* perscribit, quē audiamus. *Decessit* (inq *illa quidem magna cum auiditate, atque vt ita dicam, quasi alac te quadam moriendi: cum persuasum haberet: se ex diuturnis cr tibus, ex miserrimaq; hac vita ad perpetuam felicitatem hinc euo Iam ferme moriens, cum è somno paulo ante exporrecta esset, vi mihi nescio qua dulcedine læta clanculum subridere. Accessi pro & quidnam tam suauiter rideret, interrogaui. Videbam, inqui modo in quiete locum quendam pulcerrima clarissimaque luce r tum: cumque plura præ imbecillitate proloqui non posset: Ag quam ego, bono esto animo mea vxor: in illa pulcerrima luce tu bitabis. Subridens iterum annuit capite: & paulo post: tota, in sum læta: nec plura deinceps locuta est; nisi cum iam ocul acies hebesceret: Vos quidem, inquit, vix amplius agnosco: o autem cætera mihi videntur plena esse pulcerrimis floribus. E quidem fuit postrema illius oratio. Non multo enim post quasi quodam somno oppressa, efflauit animam: cum iam per dies ali magna adseueratione sæpius affirmasset: se nihil aliud cupere dissolui & esse cum Christo: cuius in se maxima beneficia, q per vim morbi licebat, nunquam cessabat prædicare: quod eam bi sui cognitione illustrasset: quod animum eius ab omnibus m huius voluptatibus alienasset: quod desiderium illud vitæ æter ipsa accendisset: nec se dubitabat in omni sermone appellare Dei.*

Olympiæ pius obitus.

Olympia in agone somnium.

Nihil autem potuit minus ferre, quam si quis consolandi eiu tia diceret fore, vt ex morbo conualesceret. Dicebat enim Deum se quoddam vitæ curriculum circumscripsisse sibi: sed valde la sum & plenum ærumnis. Itaque non cupere se iam à calce ad res reuerti. Interrogata fuit eodem tempore à quodam viro an esset in animo eius scrupulus aliquis, qui eam male haberet
» *illa, totis, inquit, ante hac septem annis nunquam cessauit dia*
» *omnibus modis conari: vt me de fide vera detruderet: nunc v*
» *si omnia sua tela amisisset, nusquam apparet. Nec ego in anim quicquam aliud sentio: quam summam tranquillitatem & Christi. Sed longum esset, si vellem enumerare quæcunque ill gna cum admiratione nostra, qui illam audiuimus, sancte constanter, fortissimoque animo dixit. Mortua est VII. C das Nouembris, hora quarta pomeridiana, cum nondum es nos XXIX. Vixit illa quidem mecum non totum quinquen cæterum neque animum magis sincerum & candidum, neque probiores sanctioresq; vidi vnquam.*

Desiderium moriendi in Olympia.

Ætas Olympiæ.

Hæc maritus: qui & paulo post vxorem charissim subsecutus. Sepulta Heidelbergæ ad D. Petri cum mar Æmilio fratre.

EPITAPHIVM A BAsil. Herold. scrip.

OLYMPIÆ FVLVIÆ MORATÆ
FORMA QVONDAM MVLIERI
INGENIO HOMINE MAIORI,
ANIMO, QVO SOLO CHRISTVM
CAPERET, SPERNERET MVNDVM
TOTVM BASIL. IOAN. HEROLD.

CIVI COELESTI. P.

Vixit annos XXIX.
Vicit M. D. LV. mense Octobri.

Triumphat aeternum.

Ex opusculis & Epistolis Olympiæ collecta.

VALENTINVS FRIDLANDVS TROCEDORFFIVS.

O. 1556. die 26. April. ætat. 67.

NAscitur *Valentinus Fridlandus Trocedorffius* anno millesimo, quadringentesimo, nonagesimo, patre agricola, viro honesto, *Bernhardo Fridlando*, in pago, à quo cognomentum traxit: cum aliud sit nomen familiæ paternæ. Distat pagus ille vno milliari à Gorlicio, superioris Lusatiæ oppido.

Natalis patria, nomen.

Pater, cum natura esset religiosus, superstitionibus eius ætatis apprime deditus, frequens Monachis illius loci adesse, quæque illi mendicando collegissent, adseruare domi suæ, & cum in vrbem ventitaret, secum aduehere erat solitus. Quæ occasio fuit, vt accedentem ad Monachos patrem crebro filius comitaretur, in quo illi seu specie considerata, seu obseruatis argumentis atque indiciis alijs: quod & curiosius inquisiuissent multa, & librorum tractatione delectari visus esset: his ergo notis, vbi in eo deprehendissent indolem discendi auidam & doctrinarum capacem, hortati fuerunt parentes, vt filium Scholæ adhiberent, & erudiri literis curarent

Qua occasione scholæ adhibitus.

Secuti consilium parentes, Rectori scholæ in vrbe eum commendant. Sed cum vix literas nosse, & iungere didicisset, relicta schola, redijt domum ad operas rusticas,

Auocatur a schola.

ſeu pertæſus vitæ Scholaſticæ, ſeu reuocatus à patre, cui res familiaris magis, quam filij indoles, curæ erat. Sed aduerſabatur vtrique mater, quæ vſitata illorũ temporum perſuaſione tum demum ſe fore beatam putabat, ſi vel ſacerdotem vel monachum, genuiſſet. Cum ergo optimam de filio ſpem, ex monachorum iudicio, concepiſſet: abduci eum à literis nolebat; & ne maritum offenderet, ſi filium in vrbem remiſſum, ab operis ruſticis prorſum arceret, cum rei familiaris detrimento; à paſtore & cuſtode pagi impetrat: vt hic lectionem & pronũciationem pueri ſucciſiuis horis exerceat; ille literas eum formare ac pingere doceat. Ad hunc vſum tum interiorem betulæ corticem, chartas, anſerum calamos, fulginem infumibuli atramentum ſuppeditaſſe ſæpe ipſe commemorauit.

Mater ſtudiis addicit.

His exercitijs poſtquam biennium conſumſit apud parentes; quod iam aucto cum ætate iudicio, literarum vtilitatem conſideraret atque intelligeret melius, matre etiam aſſidue inſtigante; repudiauit vitam ruſticam, & vrbe repetita, totum ſeſe ſtudijs dedidit. Mater abeuntem proſecuta & dimiſſum à ſe multis lacrymis obteſtata fuerat, ne vitam ſcholaſticam desereret. Has * voces ſæpe affirmabat, ſe tunc ominis loco accepiſſe, & de ſecuturæ vitæ curſu, qui ſcholaſticus futurus eſſet, interpretatum eſſe. Quare ſi quando deinceps ad functiones alias ſplendidiores vocabatur, vt eccleſiaſticas, recuſabat eas; quod ſe voto matris ſcholis dedicatum eſſe meminiſſet: ab his ſibi per mandata eiuſdem, ſalua pietate, diſcedere non licere. Reuerſus itaque ad ſtudia, tanta cum intentione animi, & aſſiduitate in illa incubuit, vt paucorum annorum ſpatio ætate ſuperiores omnes, longo interuallo anteuerterit, & ſpem de ſeſe ſummam concitarit. Præceptorem habuit quendam *Alexandrum Cuſpinianum*, qui poſtea puriorem Euangelij doctrinam amplexus, fuit vnus inter præcipuos, qui Eccleſias Sileſiæ à ſordibus pontificiis repurgarunt. Parentes amiſit annos natus viginti tres, id eſt, anno à nato Chriſto ſaluatore tertio decimo; quo diuendita hæreditate vniuerſa, Lipſiam ſe contulit; vbi quod propter iudicij maturitatem ac rectitudinem poſſet per ſe conſtituere, quæ ſibi ſtudia maxime conuenirent, & odiſſet barbariem ſermonis monaſtici, qui tunc in ſcholis dominabatur: ſed abſq; cognitione linguæ Græcæ, perfici nil poſſe in eruditione doctrinæ cerneret, vt coniungeret ergo linguã vtramq; delegit præ cæteris, Magiſtros, *Petrum Moſellanum, & Riccardum Crocum Anglum*, quorum alter Moſellanus, in Latina lingua puriore, alter Riccardus in Græca excellere iudicabatur; & quidem Riccardus Græcæ linguæ ſtudium in illas terras recens adduxerat. Vtrumque & audiuit diligenter & coluit ſtu-

Redit ad Scholam.

Voces hæ fuerunt Lieber Sohn bleib bey der Schule.

Alexander Cuſpinianus præceptor Trocedorffii.

Lipſiam petit Trocedorff.

Præceptores in linguarũ ſtudio, P. Moſellanus. Riccard. Crocus.

dio-

diose amplius biennio; & exemplo ac velut manuductione illorum scriptores in vtraque lingua probatissimos legere, & imitari cum sermonis tum historiarum causa cœpit. Ibidem eo tempore primum suscepit Philosophiæ gradum. Inde vocatus Gorlicium ad docendum in schola, etsi initio erat loco inferiore: paulatim tamen propter liberalis ac politæ eruditionis opinionem ita creuit: vt non pigeret Rectorem scholæ & collegas illo magistro vti, in discendis elementis Græcæ linguæ, & Latinis scriptoribus cognoscendis. Quare tunc, & collegas, & scholasticos pariter docuit. Collegis libros *Ciceronis de officiis* enarrauit; & *Plutarchi* libellum *de puerorum educatione*. Adiuuit & multos alios bonos viros, in scholarum per Silesiam emendatione & constitutione, opera atque consilio suo, qui capti pulchritudine ac dulcedine reflorescentium literarum, fastidiebant barbaricas sordes, in quibus consenuerant, & hunc iuuenem certatim colebant atque inuitabant ad sese. Sed haud ita multo post, cum *Lutherus* editis propositionibus oppugnaret indulgentias, quas venales circumtulit Tecelius: excitus viri fama, Witebergam illius visendi causa profectus est. Incidit tunc forte fortuna in Iudæum quendam, Christianis sacris baptismo initiatum, *Hadrianum* nomine, patria Hispanum. Huic cum non abundaret pecunia, operam suam addixit ad ministeria domestica, quo posset sine sumptu suo audire tradentem elementa linguæ sacræ, in qua celeriter tantum profecit; vt mox cum multorum admiratione intelligeret & recitaret Psalmos sine interprete sua lingua; & eosdem explicaret alijs. Commoratus in Academia ad annum quintum vsque, auditorem assiduum & sedulum præbuit Luthero & Philippo. Sed delectatus ingenio ac studijs Philippi, & eiusdem in docendo perspicuitate, facilitate, & rerum copia, ad hunc imitandum totum sese composuit.

Gorlicium vocatur.

Ibi docet collegas cum discipulis.

VVittembergam proficiscitur.

Ibi discit linguam Hebraicam.

Philippum imitatur.

Tanta cura autem & tam religiose vestigia eius consectabatur; vt non sententias tantum ab illo traditas: sed & verba retinere studeret, atque vsurpare in docendo ad extremam senectam vsque: *δίκην νηπίου παιδὸς φυλάττειν τὴν παραβολήν, ἣν ἡ πρεσβυτὴ αὐτῷ συνήθεια, ὥσπερ ἤθη περιέθηκε*, quæ verba sæpe in ore habebat; imo piaculum se commissurum putabat, si à præscripta norma vel latum vnguem discederet. Neque obscure præ se ferebat, eum se fructum capere ex suis laboribus præcipuum, si quos in officina sua excoluisset, probaret Philippo; & *ἀκροατὰς* huic idoneos præstaret. Nam in ea erat sententia, scholas priuatas debere & vestigia sequi publicarum; & ingenia tenera præparare atque assuefacere ad elementa publicæ doctrinæ in Academijs, præsertim si certa & ætati puerili accommodata doctrinæ forma extaret, nō ad sua inuenta.

Scholarum triuialium officium.

quæ cogerentur sæpe adolescentes dediscere labore aliquanto difficiliore, quam addidicissent. Nec φιλαυτίαν probabat illorum, qui in scholas suas non admittebant quicquam; nisi quod ipsi vel genuissent, vel suo iudicio hinc inde decerptum corrasissent.

Docet priuatim.

Posterioribus annis in Academia priuatim docendo sese sustentauit commode & liberaliter, idque tum factu non fuit difficile.

Tanto enim flagrauit discendi studio illa ætas; vt cum magna esset raritas recte eruditorum, si qui reperirentur, qui melioris doctrinæ instaurationem ac propagationem adiuuarent, ij multa mercede conducerentur & cumularentur præmijs. Enarrauit autem præter Ciceronis scripta, quibus multum operæ & curæ impendit, Paulinas epistolas Græcas, non tam linguæ quam doctrinæ causa: cuius fundamenta his Magistris & instauratoribus, quos Deus excitarat, cupiebat integre cognoscere. Neque ab illo tempore deinceps vnquam studium doctrinæ sacræ de manibus deposuit. Nam abductus ex Academia, autoritate & consilio viri optimi & integerrimi *Georgii Helmerici*, cuius excellens fuit doctrina & prudentia ad restitutionem scholæ Goldbergensis, quæ collapsa erat post discessum *Hieronymi VVildebergii*, viri clarissimi, qui postea in Borussia mortuus est, annis plenus. Centesimum enim attigisse putatur. Eo ergo abductus, cum non subito schola augeretur, rebus mutatione doctrinæ ac rituum turbatis & fluctuantibus, & collega à pulueribus scholasticis ad Rempublicam accessisset; ipse omne tempus tribuit disputationi, commentationi, collationi sententiarum cum amicis de suscepta religionis emendatione. Inciderat tum forte certamen Doctori *Iohanni Hesso* Theologo in vrbe Vratislauia cum monachis ac sacerdotibus eius loci, quorum princeps erat quidam Doctor Sporus; id ad disputationem deuenerat. Hessus congressurus cum aduersarijs, ne solus rem tantam audere videretur fiducia quadam vel ingenij vel doctrinæ; præ multis alijs Trocedorffium sibi adiunxit, tanquam paratiorem cæteris ad conflictum, & à subsidijs necessarijs instructiorem. Cumque libros Biblicos amicis distribuisset, qui ad citata attenderent, iudicio Trocedorffij tantum tribuit; vt ab eo solo textus, qui proferrentur in fontibus Græcis & Hebraicis, inspici ac considerari voluerit. Eodem tempore innouatæ religionis occasione Stenckfeldius & nonnulli alij sparserant in vrbe Lignicensi semina fanatici ac pestilentis delirij; quod deinceps, actis paulatim radicibus, non Silesiam solum; sed multas alias Germaniæ ac præcipue nonnullas Sueuiæ partes infecit. Tum vero & principis in illa vrbe animum occuparat. Huic delirio cum primus sese opposuisset

Goldbergam vocatur.
Hiero. VVildebergius.
[illegible]
Is [illegible] Trocedorffium sibi adiungit.
Schwenckfeldii delirium.

fuisset & [illegible]riter restitisset pene solus Trocedorffius aliquandiu; & tandem in secretioribus colloquijs principem pertinaciter diu reluctantem, euidentia testimoniorum sacrorum, nonnihil flexisset; obtinuit, vt ab eo contra fanaticos accerserentur, tanquam ad Academiam, quam conditurus esset, viri docti ex Wittembergensi Academia: inter quos fuerunt *Bernhardus Ziglerus*, quem excelluisse peritia linguæ Hebrææ annales testantur, *Cordatus*, & nonnulli alij, circiter annum à nato Christo vicesimum septimum. Hi cum non autores solum fanatici dogmatis, sed & patronos horum experirentur opiniones semel conceptas mordicus retinere, & emendationem futuram esse difficilem: etsi pertulerunt aliquandiu aduersantium oppugnationes, nonnullos etiam ex his summouerunt, aliquos in sententiam traduxerunt saniorem: tandem tamen cesserunt acerbitati & importunitati cæterorum, quos intelligebant tolli difficulter posse. Solus Trocedorffius in statione perstitit, & ictus telaque sustinuit eorum eo vsque; donec, deuicto & expugnato principis animo, perfecit: vt perniciosum dogma radicitus extirparetur autoribus dimissis.

Ei resistit Trocedorff.

Colloquium cũ Schwenkfeldianis.

Præcipuam in hoc negotio aiebat fuisse authoritatem Lutheri, quanquam multos princeps consuluisset, præsertim postquam impetrasset: vt Stenckfeldius Wittembergam ad colloquium cum Luthero mitteretur.

Redijt & ipse in Academiam Wittembergensem anno proximo ante conuentum Augustanum; & hoc peracto, Goldbergensibus, autore & impulsore *Helmerico*, quem supra nominaui, sollicite ac pene suppliciter eum ad instaurationem scholæ suæ inuitantibus, obsecutus propter amicum veterem, recepit se ex Academia Goldbergam anno tricesimo primo, & scholæ gubernationem denuo, sed prosperiore, quam antea fato ac successu adijt. Quod enim fama nominis ipsius Silesiã compleuisset totam multo ante: cito magna scholasticorum multitudo ex omnibus locis eo confluxit. Celebrantur à grauitate ac seueritate disciplinæ scholæ veteres Rhodia & Massiliensis: sed si nata ex Ecclesia, & ad æternitatem spectantia scholarum ornamenta, si disciplinæ neruos pluris facimus, quam euanidam sapientiam Ethnicorum; longe hanc illis antecelluisse fatebimur. Erat enim prorsus similis optime constitutæ politiæ, & legibus, doctrina, atque alijs honestis exercitijs præclarissime sancitæ ad hunc finem; vt adolescentia à teneris imbuta sanctis de Deo sententijs, flecteretur ad timorem & inuocationem Dei; vt disceret elementa literarum atque artium necessariarum Ecclesiæ & communi hominum societati; vt arctiori disciplina, velut cicurata, mansuesceret ad communia honesta officia publica ac priuata.

Redit VVittembergam Trocedorff.

Inde Goldbergam.

Fama Trocedorffii.

Schola Rhodia & Massiliensis.

Ratio scholæ Trocedorffiana.

Cœtum

Descriptio illius scholæ.

Cœtum vniuersum, qui numerosus erat, sed ingenijs dissimilis, distinxerat, veteri Attico & Romano more, i. classes sex; classes in tribus certas. Classibus singulis pro captu ingeniorum, sua destinarat studia, quæ assiduo repetebat & vrgebat, citra defatigationem eadem per eadem declarando. Superiores classes ipse docebat, primis aliquot annis solus, sequentibus, cum ætas & operæ creuissent, auxilio collegarum, quos adsciuerat. Inferiores erudiebat per discipulos, natu grandiores, quos exercere ingenia ac profectus suos hac occasione volebat, in ijs, quæ ætati puerili conueniunt. Prouectiores exercebat in fundamentis doctrinæ sacræ. Hæc enim præcipua cura ac diligentia inculcabat in vsu linguæ vtriusque Latinæ & Græcæ, & ijs artibus, quæ formandæ orationis & regendæ ratiocinationis causa traduntur. Quare & *Dialecticen* nunquam intermittebat: & *Virgilii* poemata, ac *Ciceronis familiares epistolas* in manibus scholasticorum perpetuo esse volebat; & præter has ex interuallis, *Ciceronis officia, & orationes* eiusdem, nonnunquam & *Liuianas* enarrabat; vt ad Rhetorica etiam exercitia paulatim traduceretur iuuentus. Ad Græca elementa *Isocratis* scripta addebat, & Paulinas epistolas. Et quanquam singulis diebus horam vnam repetitioni publicæ tribueret: tamen vt acueret attentionem & diligentiam in auditoribus, semper prælectionibus miscebat examina, quæstionibus motis aut argumentis; quæ fere ex Ethica, aut sacra doctrina sumebat; aut propositis sententijs, vel aliquo loco communi; quo fiebat, vt simul & dialecticarum præceptionum vsum conspicerent adolescentes; & res ipsas nosse atque intelligere consuescerent. Argumentorum & quæstionum explicationes vel ipse instituebat, vel exigebat ab aliquo ex auditoribus: quos, cum requireret, declarationes vberiores & ex fontibus petitas, præmonebat ante publicæ prælectionis tempus. Ita etiam in singulas septimanas bina styli exercitia instituerat, *alterum* in oratione soluta, *alterum* in carmine. His *tertium* argumentandi addiderat, cui aderat & præerat, Thematibus in disputationem propositis. Materiam scriptis suppeditabat alias sacram, alias Philosophicam: sed ociosam & ieiunam nunquam. Scripta quidem publice exigebat à singulis, atque inspiciebat, vt diligẽtiam exploraret suorum, sed raro perlegebat, quod tempus non suppeteret. Quæ vero formandi styli causa monenda erant; ea seorsim, accersitis ad se singulis, vbi commodum erat, exponebat priuatim accurate, & de ijsdem sæpe publice monebat.

Quos autores docuerit.

Modus docendi.

Exercitia styli

Sed præter hanc scribendi disputandique, & præter quotidianam Latine loquendi consuetudinem, occasiones ijsdem exercitijs præbebant plures aliæ constitutiones, disciplinæ

causa

causa introductæ, de quibus historia gubernationis monebit. Fuit enim gubernatio tantæ multitudinis ideo etiam facilior illi, quod & in pauca eam contraxerat, & aptissimo ordine gradus officiorum, quibus vtebatur, distinxerat. Id vero singularis erat prudentiæ. Nam felicitatem taceo, quæ prorsus erat diuina.

Gubernatio & disciplina.

Vniuerso cœtui præerat ipse tanquam αὐτοκράτωρ: sed tot Ephoris vtebatur; vt in tanto agmine nulli manenti in statione & intra metas, vllo vel loco vel tempore sui deessent custodes atque censores. Quos ergo domesticæ disciplinæ ἐπιμελητὰς & custodes constituerat, eos *œconomos*, quos morum censores & quasi harmostas inter ὁμοτεχνίτας designarat, hos *Ephoros & Inspectores*, quibus id negotij dederat, vt in conuentibus publicis, qui lectionum, sacrorum, aut disputationum causa fiebant, obseruarent, tribules suos, hos *quæstores* nominabat.

Oeconomorum munus erat, curare & præstare, vt domestica quisque officia recte faceret. Hi cum mane surgendum esset, tintinnabuli pulsu excitabant cæteros, paulo post ostiatim circumeuntes, nondum progressos excutiebant: cæteros impellebant, vt rite induti ablutique properarent communes ad preces, quas præcipua cura ac seueritate flagitabat & vrgebat. Ijdem & ad lectiones conuocabant agmen scholasticum dato signo, & à prandio, vbi præterijsset tempus, quod laxationibus animi honestis concessum erat, conclauia perlustrabant singula: num purgata illa essent, vt decebat; num lecti strati essent, vestimenta extersa, supellex munda & composita; num ad locum & ad operas quisq; suas redijsset. Prouidebant etiam ac præstabant: ne qui tumultuarentur, aut compotarent, aut fabulationibus intempestiuis, vel musicæ exercitijs alieno tempore turbarent studia vicinorum. Somni tempore appetente, postquam preces recitatæ essent, scholæ foribus conclusis atq; obseratis, eodem signo ad lectum quenquam suum reuocabant. Cumque de singulis inquisiuissent: ostiatim silentium imperabant. Nec citius ipsi se quieti dabant, quam consiluisse omnia vbique animaduertissent. Horum cum plures essent, in pluribus ac diuersis contubernijs; cæteri ad vnum, qui præcipuus erat, referebant, de suæ fidei commissis, quid fieret. Hic renunciabat præceptori, qui nonnunquam œconomis aderat, nonnunquam multo post aut in vniuersos ipse inquirebat, aut de ijs sciscitabatur solis, quos de nocturnis euagationibus ac discursationibus suspectos habebat.

Oeconomorum munus.

Ephoris subiecti erant Discophori. Hi mensæ ministrabant, idque ordine singuli hebdomatim faciebant. *Ephori* magistri erant illius partis disciplinæ scholasticæ, quæ exigit munditiē, elegantiam & modestiam in mensa, ac leges, quæ de his præcipi-

Discophori. Ephororum officium.

cipiebant, exequebantur. Cumque gererent munus commendatum autoritate publica; cæteri eos non minus, quam ipsum præceptorem reuerebantur. Hunc sublata mensa abeuntem cuncti sequebantur è vestigio, nec commorari diutius cuiquam, nec ante datum signum licebat reuerti. Volebat autem succinctos accumbere singulos; vt astrictus ac velut vinctus venter minus impleretur atque oneraretur cibi sarcina, ingenij & valetudinis causa. *Quæstores* operarum publicarum erant ἐργοδιῶκται. Singulis autem tribubus sui præerant quæstores, qui vni supremo suberant ac parebant. Illi hebdomadatim creabantur, & sese magistratu solenniter publica oratione abdicabant. Huius munus menstruum erat. Ad hunc cæteri referebant, si qui ex tribulibus vel à lectionibus, vel à sacris publicis, vel à vespertinis disputationum exercitijs abfuissent. Nam ad quæstores pertinebat, cogere tribules ad obeundas assidue ac sedulo publicas preces & lectiones: absentes vero notare atque indicare. Themata item quæstionum vel argumentorum proponere, de quibus à cœna per horæ dimidiæ spacium inter se tribules conferebant, vno interrogante. Si quos ex œconomis, aut quæstoribus vel negligentes esse in commisso munere, vel suis conniuere, aut cum ijs colludere deprehendebat; in tales, vt præuaricatores grauissime animaduertebat.

Quæstorum officium.

Rebus sic constitutis, qui contra leges, mores instituta scholæ deliquerat, aut contra officium fecerat, indicabatur præceptori. De huius sententia ad pœnam corporis aut mulctam condemnabatur, vel à magistratu scholastico vocabatur in iudicium ad dicendam causam. De magistratu sic res se habet. Creabat *consulem* mensibus singulis è cœtu scholastico; cui adiungebat *Senatores* duodecim: *Censores* binos: Illi consuli causas cognoscenti assidebant, quorum si quis aliquid admittebat indignum ordine illo, senatu mouebatur. *Censores* magistri erant morum ac disciplinæ in vijs ac congressibus publicis; vt in incessu, gestu, sermone, & tota corporis actione præstaretur à scholasticis modestia, ordinem decens. Quibus vero iudicium publicum subeundum erat; his dies dicebatur octiduo ante: vt præmeditati accederent. Non enim aut scenicum, aut theatricum spectaculum exhibebatur; sed res agebatur seria, cum ea, quæ publicis iudicijs conuenit, solennitate ac seueritate. Senatus solo ac circumscripto loco intra determinatum circum considebat, quem transscendere nemini licebat. Circumstabat agmen reliquum intentum in rem præsentem cum verecundia & modestia rei tantæ conueniente. In medio agmine consistebat *Dictator* perpetuus. *Reus* à reliquo cœtu separatus, spectante & audiente tota corona, accusabatur. Partes

Magistratus scholasticus in schola Trocedorffii.
Censores.
Iudicium scholasticum.

accusato ipse quandoque agebat; nonnunquam eas demandabat vi ex scholasticis, præsertim si quid commissum erat contra leges aut bonos mores. Reus iussus respondere, (prius enim fari non licebat) si vel culpam diluisset iusta excusatione, vel agnita culpa deprecatione vsus, diligentiam suam oratione probasset consessui; absoluebatur, sententias rogante consule. Si ignauiæ index esset negligens oratio, quam quemque suo Marte componere oportebat, condemnabatur vel in leui culpa.

Executio iudicii.

Magna seueritate & grauitate deinceps ipse dictas sententias repetebat, exaggerabat, & exequebatur. Instituerat autem iudicia hoc potissimum consilio: vt adolescentes à teneris considerare dignitatem ordinis politici, & magistratus ac iudicia, tanquam Dei opus, reuereri consuescerent. Nam vt pietatem erga Deum voce doctrinæ & precum exercitijs; sic reuerentiam erga ordinem policicum spectaculis iudiciorum publicorum tenellis animis inseri oportere atque infigi censebat. Nec minus ei curæ erat fingere mores vniuscuiusque: quam excolere pectus doctrina.

Panegyres scholastica.

Commemorandæ hic sunt & Panegyres, quas more Græciæ veteris peculiari quadam festiuitate celebrabat. In his enim recitabantur à scholasticis orationes Latinæ certatim, & coronabantur cum præconio publico, qui vicissent; vt olim in certaminibus Olympicis. Hæc spectacula animos non prorsus aut veternosos, aut à cupiditate gloriæ alienos, vehementer accendebant & incitabant. Nec prætereunda prorsus sunt corporis exercitia: quæ etsi non tam vrgebat, quam permittebat: tamen spectator esse plerunque cum aut palæstra exerceretur, aut cursu certaretur: atque agilitatem vniuscuiusque obseruare, & collaudare alacres atque excitatos: vituperare ignauos aut distortos solebat. Ad hunc modum scholam ille suam gubernauit annos plurimos. Sed in extremo actu infelix fuit, labefactata disciplina, diaboli insidijs & impulsu, & crescente petulantia & malitia ingeniorum, fato quodam effœtæ huius ac deliræ senectæ mundi; in qua ruunt, ceu impetu quodam præcipitata, bene constituta omnia; & collabuntur atque intereunt honestæ artes atque disciplinæ; quicquid contra moliamur atque conemur. Accesserunt ad domesticas calamitates mala publica. Nam cum dissipatam sæuissima peste scholam vix, velut fractas è naufragio tabulas, recollegisset & instaurasset: subito incendio totum conflagrauit oppidum, in quo ædificia scholæ simul perierunt; sed nulli scholasticorum quicquam accidit. Hoc beneficium custodiæ sanctorum Angelorum tribuebat: à quibus improuidum & curiosum agmen ereptum ex circumfuso incendio ac mirandis modis seruatum esset.

Exercitia corporis.

Actus eius extremus infelicior, & cur.

1. Laxatio disciplinæ.

2. Mala publica.

Post

Post eam cladem, quam grauissime tulit, cum agmine scholastico secessit in * exilium, in quo dum occupatur corrigendis sumtibus ad ædificia partim renouanda, partim sarcienda; sed de assiduis operis scholasticis nihil tamen remittit, fractus ante ætate & laboribus, & recentibus doloribus & curis magis languefactus, opprimitur subita apoplexia inter docendum, cum enarrare cœpisset Psalmum vigesimum tertium, *Dominus pastor meus est*: 6. Calendarum Maij, anno quinquagesimo sexto supra sesquimillesimum, postquam annum attigisset sexagesimum septimum. Sepultus est Lignicij in æde D. Ioannis. Hoc exitu vitam cælibem & innocentem in terris clausit Trocedorffius, anima cum Psalmi precatione emissa, & Deo conditori reddita inter sanctissima opera vocationis. Statura fuit infra mediocritatem, facie rubicunda, gestu corporis graui ad terrorem vsque, temperamento haud dubie calido & sicco, sed cerebro frigidiore. Congruit autem in eum verissime encomium, quo ornasse Epicharmum scribitur antiquitas: πολλὰ γὰρ ποντὶν ζωὰν τοῖς παισὶν εἶπε χρήσιμα, μεγάλα χάρις αὐτῷ. Ex tomo 5. declamationum Philippi.

** Lignicium oppidum ad tertium lapidem Goldberga distans.*

Obitus Trocedorffii.

IOANNES SLEIDANVS.

O. 1556. die vlt. Octobr. ætat. 50.

IN tanto eruditorum hominum in Germania prouentu, qui elapso seculo omni doctrinarum genere excelluerunt, pauci reperti sunt; qui historiam sui temporis ad posteros sint transmittere conati, si Sleidanum vnum excipias. Hic enim, vt quis fuerit religionis & Reipubl. Carolo V. Augusto Cæsare status, sciremus, editis commentarijs effecit. Protulit eum, non sine nominis sui famæque augmento, *Sleida*, Vbiorum oppidum, natali etiam *Ioannis Sturmii* nobilitatum. Natus anno orbis redemti sexto, supra sesquimillesimum, rudimentis in patria primis perceptis, Lutetiam Parisiorum abijt: ibique inchoatam studiorum telam, Minerua non inuita, pertexuit.

Sleida patria Sleidani, sic inde dicti.

Lutetia literis dat operam.

Ad sanctarum deinde legum studia conuerso animo: tantum in ijs profecit, vt testimonium suæ in eo doctrinæ genere eruditionis Academicum, Licentiam vocant, solenniter consecutus sit: & ad Famæ templum per Virtutis ædem, maturo aditu eruditione non proletaria facto, penetrarit. In Bellaiorum familia diu versatus, res magnas sub *Ioanne Bellaio* Cardinali gessit ac didicit. Postea turbantibus in Gallia rebus ob diuortium in religione factum, ipse sanguinolentis iudicijs se subduxit: & *Argentinam*, portum quasi ac sedem imbellium Musarum & profugorũ, anno quadragesimo secundo petijt. In ocio ibi literario agens, primum *Ludouici Comminæi* commentarios

Et iuriprudentia.

E Galliis Argentinam venit.

commentarios

e rebus gestis *Ludouici*, eius nominis vndecimi, Gal- *Commentarii Comminei à Sleidano translati.*
:gis, & *Caroli* Burgundiæ ducis, lingua Gallica singu-
re, & fidei ac veritatis opinione conscriptos, in Lati-
monem transtulit. *Iacobo* deinde *Sturmio* Reipublicæ
nensis prætore nobilissimo & amplissimo, non modo
:, verum etiam materiam suppeditante, *opus* illud,
pra tetigimus, *de statu religionis & Reipublicæ Germano-* *Commentarii Sleidani de statu in Germ. Carol. V. Imp.*
rolo quinto Cæsare, scribere est aggressus: tandemque
Protestantium, quos vocant, ordinum stipendio ac-
libris viginti sex absoluit, ad annum vsque quinqua-
n quintum narratione perducta. Qui commentarij in
m emissi varijs fuerunt obnoxij iudicijs; & à varijs par-
ntinuati, partim in Germanicam, Gallicam & Itali- * *Ab H. Pantaleone, à Michaele Beuthero, & alijs.*
ducti linguam.
t autem Sleidanus non tantum scribendo eruditæ do-
sed etiam politicis negotijs obeundis, prudentiæ ciui-
mina præclara. Nam cum bellum Galliæ Regis cum
arderet: & res tam mari quam terra totis viribus vtrin- *Politica negotia Sleidani.*
eretur: ipse cum *Ludouico Bumbacho* Protestantium
:ad Angliæ regem legatus missus fuit: vt ad pacis eum
lecteret. Iterum cum Tridenti Concilium indictum * *An.* 1545.
sse Reipublicæ Argentoratensis legatus eidem * inter- *Legatio ad regem Angliæ.*
nihil suo loco intermisit; quo tandem actio cum Theo-
otestantium institueretur. Sed Mauritianis præter ex-
onem bellum Cæsari mouentibus, ipse Concilio solu- *Ad Concil. tem Trid.*
fecta domum redijt. Paulo post cum *Henricus* Galliæ
i exercitu per Lotharingiæ fines Tabernas vsque, qua- * *Anno* 1551.
Argentorato oppidum, progressus esset: & ab Argen- *Ad regem Galliarum.*
ous, vti rebus necessarijs militi suo subuenirent, postu-
leidanus cum *Petro Sturmio* & *Friderico Gottessemio* legati
gum * missi fuerunt, qui certum frumenti & vini mo- * *Sleid. comment. lib.* 24.
:fferrent: atque per omnia vrbis nomine cum eo transi-
Quod erat oblatum, rex quidem non repudiauit: sed
sibi dari voluit: legati contra, frumentum: de quo cum
nueniret; infecta re discessum fuit.
otis itaque & factis cum magnam sibi apud omnes paf-
nparasset gloriam atque existimationem; scribendi &
iem fecit, lue epidemica correptus, Argentinæ, Octo- *Obitus Sleidani.*
:vltimo, anno CHRISTI quinquagesimo sexto ætatis
agesimo. Præter illa, quæ supra recensuimus, edidit
m breue & elegans *de quatuor monarchijs*: quod etiam
uenit oppugnatores. *Froissardi*, nobilissimi scriptoris *Scripta eius.*
, *historiarum opus omne* breuiter collegit, & Latino ser-
:eddidit. Transtulit etiam ex Gallico in Latinam lin-
Claudij Seisellij de republica Gallorum & regum officijs libros

M duos.

duos. Extant & *orationes* eius *duæ*, vna ad Carolum V. Cæsarem, altera ad Germaniæ principes ac ordines imperij, in quibus de Papatu & de causa religionis tractatur. Quæ prætereà verterit aut scripserit, vide in bibliotheca Gesneri.

Cæterum quid nonnulli historiæ Sleidani tribuerint, quantumve fidei habuerint: ex hoc *Carolouitij* sermone coniecturam facere est: quem refert *Matthæus Dresserus* in oratione* de ordine, veritate, & vsu in historiarum lectione spectando. Sic igitur ille: *ex animo meo nunquam effluit vox Christophori Carolouitii, eius, qui sapiens, qui eruditus à plerisque habebatur & cognominabatur. Is quoties mentio Sleidani commentariorum incidebat; fere cum gemitu quodam multa aliter commemorabat: quam scriptor ille exposuit: affirmabatque se non solum interfuisse pleriisque conuentibus imperii, & priuatis communibusque consultationibus, actionibus & decretis; sed nonnullis etiam præfuisse: vt fidem mereri ipsius oratio omni iure videretur. Sic igitur de Sleidano dicebat, tanquam epiphonemate quodam narrationem claudens: Sleidani historia adimit mihi fidem omnium superiorum historiarum.* De quo lectori æquo liberum esto iudicium. In apologia ipse Sleidanus se purgat: vbi & causas, quibus ad scribendam historiam impulsus accesserit, & quo modo in ea progressus sit, verbose exponit:

Est iustum, meritas auctori dicere grates:
Recta quod historiis secla futura docet.
Erudit historiis seros quicunque nepotes:
Dignus, vt æterna laude vehatur, homo est.

Pantal. l. 3. Prosopograph. Thuanus lib. 17. histor. Sleidan. in commmentar.

** Habita in Acad. Lipsien si d. 17. Ianuarii, anno 1582.*

Carolouitii iudicium de Sleidani historia.

PETRVS NANNIVS.

Ob. 1557. die 21. Iulii, ætatis 57.

Nan. Goclenio succedit.

ALcmariæ hic Batauiæ oppido, haud procul à litore Oceani oriundus; vir comis & blandi ingenij, Conrardo Goclenio in professione Latinarum literarum, communibus omnium votis, succenturiatus est.

Carus viris præstantib.

Carus inprimis ob singularem eruditionem excellentibus in Belgio doctrina viris, summaque dignitate præditis; in his *Nicolao Euerardo* præsidi, doctissimisque eius liberis, & Atrebatium antistiti *Antonio Perenotto*, post Cardinali, alijsque. Fama deinde, vt fit, in dies magis magisque notus, ab Italis, & præsertim à *Iacobo Flisco* Genuensi, episcopo Sauonensi, magnis stipendijs in Italiam inuitatur.

In Italiam inuitatur.

Scripta.

Cumque lingua vtraque doctissimus, atque in autoribus cum sacris, tum profanis egregie versatus esset: multas vtriusque generis Scriptorum veterum, puta *Demosthenis, Plutarchi,*

Synesii,

Synesii, & de Christianis *Athanasii*, *Chrysostomi*, *Basilii*, aliorumque lucubrationes Latina ciuitate donauit. Sed & è suo ipse penu plurima deprompsit, in his *Miscellaneorum* in varios auctores *libros*; *Panegyricas* & *literarias orationes* totidem; quique præ cæteris scriptis palmam obtinent, *dialogismos Heroinarum septem*. Nam in hoc genere regnasse illum, præter Italos acuti iudicij homines, testatur Cornelius Musius poeta egregius. Scripsit & in cantica canticorum ac Salomonis sapientiam scholia & commentarium: Notas item ad Ambrosij, vt vulgo creditur, aduersus Symmachum relationem. Psalmos quoque Dauidis plurimos non infeliciter versibus reddidit; quos cum Iacobi Latomi Psalmis Plantinus edidit, & auctiores heredes adseruant.

Vltimum diem clausit Louanij cum vitæ annos cum seculo numeraret, tumulo datus in æde primaria D. Petro sacra: vbi epitaphium eius legitur eiusmodi: *Obitus.*

PETRO NANNIO ALCMARIANO PRESBYTERO, ET CANONICO ATREBACENSI, VIRO DOCTISSIMO, HVMANIORES LITERAS IN COLLEGIO BVSLIDIANO, ANNOS OCTODECIM PROFESSO. *Epitaphium.*

SIGISMVNDVS FRIDERICVS FVGGARVS BARO IN KIRCHBERG, ET VIANA B. M. ET AMICO PATERNO MEM. ET VIRTVTIS ERGO IVSSV PARENT. POS.

VIXIT ANNOS LVII. OBIIT CIƆ. IƆ. LVII. XII. CAL. AVGVSTI. *Aubert. Miræus in elogiis Belgicis.*

IACOBVS MICYLLVS.

Ω. 1558. die 28. Ianuar. ætat. 55.

HIc *Argentinæ*, nobili Germaniæ, & libera imperij vrbe, hodieque celebri Musarum domicilio, in lucem est editus die sexto Aprilis, dimidia hora post quintam matutinam, anno tertio supra mille quingentos à Messia in carne exhibito. In patrio ludo puer literas primum imbibit: exinde admodum adolescens, decimum quintum ætatis annum vix egressus *Argentina patria Micylli.* *Studia pueritiæ & adolescentiæ.*

—— *externas patria procul actus in oras.*

Germaniæ Academias celebriores, ingenij excolendi causa, accessit, *Haidelbergensem* dico, *Erphordiensem*, *Vitembergensem*, & alias. Et Erphordiæ quidem fere quinquennium transegit; ibique commilitonem inter plures principem habuit *Ioachimum Camerarium*, qui cum postea per omnem vitam, scholasticam illam amicitiam constanter coluit & conseruauit.

Micyllus appellari ceptus* est, de quadam actione scenica dialogi Lucianici, qui ὄνειρος ἢ ἀλεκτρυών, hoc est, *somnium seu gallus*, inscribitur. In eo enim personæ vnius hoc nominis est, quam cum ipse eximia dexteritate repræsentasset; nomen ipsum adeptus est; neque id postea ei mutare visum. Meminit huius rei ipse alicubi* his carminibus:

Cum antea cognomen ei Moltzer esset.

Micylli nomen vnde.

lib. 1. syluarum.

Fortuito quondam Micylli nomina casu
Repperi, & in mores transiit ille meos.

Absoluta peregrinatione Academica, per Mysos, Francos, & Noricos profectus, cum fama de eius virtute & doctrina percrebuisset, à Senatu Francofurdiano ad Mœnum, scholæ oppidanæ est præfectus. Ibi celebri fama iuuentutem & moribus optimis, & literis Latinis, Græcisque informauit; Spartamque suam pro virili ornauit. Inde ipse, anno Christi vicesimo septimo, ita ad Eobanum Hessum, Ioachimum Camerarium & Michaelem Rottingum, Norimbergæ tum in ocio literato agentes:

Schola oppidana Francofurti præficitur.

——— *vbi flauis cornua pandit sua cornua Mœnus,*
Et vada Francorum flumine nota petit;
Sedulus hic vestri subeo vestigia gressus:
Ac doceo paruam paruus & ipse scholam.

Postea anno trigesimosecundo super mille quingentos Haidelbergam ad docendam Grçcam linguam, loco Simonis Grynæi, Basileam euocati, est inuitatus. Sed paulo post à Francofurdiensibus retractus, pristinam functionem solita diligentia obijt: donec sub bellum Smalcaldicum, cum varijs Germania concuteretur motibus, atq; Haidelbergæ Euangelij doctrina reciperetur, eodem ad Græcanicæ linguæ professionem accersitus redijt. Has mutationes ipse his carminibus indicat:

Haidelbergam vocatur.

Redit Francofurtum.

Iterumque Haidelbergam.

lib. 1. syluar.

Bis vitæ certos cepi sedemque laremque
Ponere vitifero margine Mœne tuo:
Bis redii infelix mutatis cursibus aut,
Hac vbi liberior Nicer in arua ruit.

Arrisit ei tum hominum, tum loci istius genius; quemadmodum hisce carminibus profitetur:

Non schola, non homines, studiorum turba meorum,
Non locus ingenio dissidet iste meo.
Adde etiam mores vrbis vitamque togatam;
Et populum nulla rusticitate grauem.

Operam itaque suam non solum Reipublicæ* *Francofurdianæ*; sed illustrissimis quoque principibus Electoribus* Palatinis, *Ludouico, Friderico II. & Othoni Henrico*, in celebri ac vetusta Haidelbergensi Academia præstitit; cum publice literas Græcas, & priuatim etiam Latinas docendo; tum scripta veterum illustra-

Annis viginti.

Vltra decennium, sed interrupte.

illustrando, & noua componendo. Anno quinquagesimoseptimo cum illustrissimus Elector Otho Henricus de Academiæ constitutione, euocato Melanchthone, deliberaret: adiuncto Micyllo, & alijs, doctrina & prudentia præditis viris, administratio tota illa ordinata, & ratione conueniente ac laudabili est constituta. Nec diu post discessum Melanchthonis superuixit. Febri enim correptus diem suum obijt, anno quinquagesimo octauo, die duodetrigesimo Ianuarij, ætatis suæ quinquagesimo quinto, succedente in professione Græca *Guilielmo Xylandro*, viro doctissimo. *Obitus.*

Scripta eius testantur, singulari cum ingenij venustate, solida eruditione & prudentia in iudicando egregia præditum fuisse. Scripsit autem *elegias, & epigrammata* varia: quæ filius ipsius Iulius collegit, & in libros quinque syluarum distributa edidit, addita fabula scenica Apellis Ægyptij, seu de calumnia. Iuuenis varijs fortunæ casibus agitatus scripserat carmine longe plura: quæ ipse, instabilitatem rerum humanarum metuens, ciuitate, in qua tum viuebat, hostibus dedita, omnia concremauit. Edidit *annotationes in omnes Ouidii libros*, excepta Metamorphosi: idem in *Lucano* præstitit. Est & eius *de re metrica opus* consummatum: de quo Melanchthonis hoc fuit iudicium: *de re metrica exstant eruditissimi, & consummatissimi libri tres Iacobi Micylli, quo nemo Latine scripsit prosodiam eruditius aut diligentius. Luciani* opera aliquot Latinitate donauit, adiectis etiam scholijs: quæ cum omnibus Luciani scriptis, per varios interpretes traductis, impressa sunt. Collegit *Arithmeticæ logisticæ* libros duos ex diuersis eius artis scriptoribus, & exemplis plurimis ijsdemque vtilissimis præcepta illustrauit. Idem vertit totum *Cornelium Tacitum* Germanice admodum & perspicue & prudenter. De numerosa sobole superstites reliquit filios duos; quorum alter Iulius I C. fuit, & cancellarius Ludouici Electoris Palatini; alter ciuis & sartor Haidelbergensis: vt & hic videamus non esse hereditariam parentum virtutem, varieq; Deum sua dona distribuere. Ipse quidem linguæ vtriusque fuit peritissimus, inque disciplinis humanioribus omnibus apprime versatus, orator & poeta elegans: charus & viris principibus, ac sui seculi clarissimis quibusque: qui & obitum eius acerbe tulerunt; maximumque damnum bonas literas & eruditam doctrinam eius viri morte fecisse, iudicarunt. In cœtu discipulorum eius eminuerunt tum alij, tum *Ioannes Fichardus* I C. & *P. Lotichius* Secundus poeta, qui obitum illius elegia ad * Melanchthonem παθητικῶς scripta defleuit. Adamus Siberus his versibus epitaphijs tumulum eius ornauit: *Doctrina eius.* *Scripta.* *Liberi.* *Discipuli.* ** Est libri 4. eleg. 2.* *Epitaphium.*

Scripta per ora volant non tantum docta Micylli,
Æmula carminibus, culte Tibulle, tuis:

Sed quoque Graiorum Latias de diuite gaza,
Auxit opes labor & sedula cura viri.
Exuuias tenet hic tumulus, mens læta vagatur,
Qua sacra Elysium concitat aura nemus.
Et vati Hutteno, Cordo, coniunctus & Hesso,
Quisquis & è nostris nobile nomen habet:
Voce canit docta laudes & carmina Christo,
Adspectu fruitur colloquioque DEI.

Ioach. Camerarius in vita Melanchthonis: Pantaleon lib. 3. Prosopogr. Item syluæ carminum Micylli, alij.

Ω. 1558. mense Iulio.

GEORGIVS MACROPEDIVS.

GEORGIVS MACROPEDIVS Ducissiluius, raræ felicitatis poeta, plurima cum sacra tum profana argumenta Comico stylo exornauit: exactæ insuper diligentiæ Grammaticus, vtriusque linguæ rudimenta, & Dialectica, non memoria modo, sed & literarum monumentis complexus est.

Eruditio & scripta.

Schola Vltraiectina præficitur.

Scholæ itaque Vltraiectinæ, id temporis per Belgium celeberrimæ, Gymnasiarcha datus, hoc consecutus est: vt nemo erudiendæ iuuentuti magis idoneus, nemo plures bonæ frugis discipulos suo è ludo emisisse videretur. Demum molestiarum per ætatem impatiens, Siluamducis, patrium in Brabantia oppidum, repetijt: vbi podagra corpus aggrauante, pestilentiq; febre accedente, anno millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo mense Iulio extinguitur. Conditus est in æde sacra suorum sodalium, hoc elogio ab amico Cornelio Valerio, Louanij eloquentiæ doctore, addito:

Obitus Macrop.

Elogium.

Cœlo potitus post labores plurimos
Georgius Macropedius,
Scholastici moderator optimus gregis,
Toto orbe nobilis senex;
Corpus reliquit hoc podagricum loco,
Longo labore exercitum.
Humanitas, studium iuuandi maximum,
Benignitas amabilis,
Candor animi, pietas, & eruditio,
Hunc reddidere cælitem.

Minæus in elogiis Belgicis.

Ω. 1559.

CASPAR BRVSCHIVS,

IN lucem editus est hic *Bruschius* anno decimo octauo, supra mille quingentos, die decimonono Augusti, *Egræ* Nariscorum, non Gandaui Flandriæ, vt Pantaleon autumat. Maiores

Patria.

eius

tius non Bruschij, sed Peisseri appellati sunt: proauus vero vocatus fuit Brustius, propter corporis pinguedinem; inde id nomen adhæsit familiæ, etsi corrupte. A puero literarum deditus fuit studijs, ac inprimis poesi, in qua adeo fuit felix; vt ex tempore plurimos, eosque non pessimos versus funderet. Itaque lauream & Comitis Palatini dignitatem est consecutus, atque illius tempestatis poetis optimis par habitus.

Nomen Bruschii à Ger. Brust.

In poesi excellit.

Anno quadragesimo octauo supra mille quingentos mense Augusto, peregrinatione suscepta, in Alpibus fuit: vbi vidit Rhenum bicornem, & comedit muris Alpini (Murmelthier) animalculi pinguissimi, carnes ad Rhætium arcem D. Ioannis de Marmoribus. Inde venit ad monasterium Caczíense, vbi humanissime exceptus, cum Abbatissa, nobili & optima matrona, cœnauit, & vti Crusius ex M. Scr. Bruschij citat, saltauit. Descriptis illius Cœnobij antiquitatibus, discessuro ἡ χερσὶ δέσποινα dono dedit coronatum aureum, sudarium, cornua ibicis, & alia plurima.

Peregrinatur.

Basileæ in arce Oporiniana (sic enim domum Oporini ob situm excelsum vocabant) tenui re familiari viuens, à vicinis abbatibus stipe corrogata, nouis vestibus ornatus in publicum aliquando prodijt. Ibi plebecula splendorem vestitus more suo admirata, exurgendo caputque aperiendo honorem homini exhibuit. Tunc ille honorem non sibi, sed vestibus deferri animaduertens, domum reuertitur, & vestimenta partim concidit, partim deturpat: tanquam improba mancipia sui domini gloriam præripientia accusans. Simile de Hermanno Buschio superius retulimus: nisi forte in nomine erratum.

Scripsit varia quæ in Bibliothecis recensentur, quibusque vim posteritati ingenij sui declarauit: inter quæ sunt egregia ipsius poemata. Cumque historiarum inprimis lectione plurimum delectaretur: Germaniam suis lucubrationibus illustrauit; atque varios *monachorum ordines, & antiquitus fundata monasteria* celebrauit; & anno quinquagesimo primo Ingolstadij edidit. Idem etiam in Germaniæ Episcopatibus aggressus, varias suscepit eo nomine peregrinationes; sed opus inceptum absoluere ei datum non est. Sclopo enim traiectus interijt, Vir doctissimus, & antiquitatis studiosissimus, in sylua Schlingenbachensi inter Rotenburgum Tubari, & Weinshemum, insidias nobilibus quibusdam, in quos scriptum editurus erat, struentibus. Factum id anno Domini quinquagesimo nono supra mille quingentos.

Scripta.

Perit ex insidiis.

Pantal. lib. 3. Prosopograph. Crusius in annalibus. Zwinger. in theatro.

Ω. 1560. d. 19. Apr. l. æt. 63. completo.

PHILIPPVS MELANCHTHON.

Brettæ patria Philippi.

NAtus est Philippus Melanchthon anno 1497. die 16. Februarij, hora septima vespertina in oppido *Brettæ*; quod pertinet ad ditionem principum Palatinorum Rheni, in dono & familia honesta.

** Id Græce μελάγχθων, Latinis nigra terra.*

Pater eius æquè natus fuit Patre Nicolao, qui Haidelbergæ sub arce domicilium habuit.

Pater ipsius *Georgius* * Schwartzerdt, natus Haidelbergæ, fuit magister armorum apud principes Palatinos, *Philippum* & *Rupertum*; & propter eximiam prudentiam, artem, fidem ac virtutem carus *Maximiliano* I. Imperatori, & multis principibus atque comitibus.

Fuit vir pius, & pene vsque ad superstitionem religiosus. Singulis noctibus hora duodecima consueuit è lecto surgere ad vsitatarum precum recitationem. Liberos & familiam magno studio & cura regebat: & hoc vnice operam dabat: vt tota domus pie & honeste viueret. Denique ciuis erat Principibus, Reipublicæ ac patriæ vtilis.

Pater Philippi pius.

Mater Philippi.

Mater *Barbara*, *Ioannis Reutteri* oppidi Brettani præfecti filia, matrona fuit honestissima, singulari sapientia & morum grauitate prædita.

Ex talibus parentibus natus, & ab his tam sancte educatus fuit Philippus: vt non sit mirum in tantum eum virum postea euasisse. Vere enim dictum est à veteri Poeta:

Εὐσεβέων παίδεσσι τὰ λῷα, δυσσεβέων δ' οὔ.

Res fuit illis non tenuis, sed quæ prope mediocritatem superaret; eam sustentabat & augebat præcipue benedictio diuina, ipsorum sobria & honesta frugalitas, & in agricultura industria ac vigilantia. Vixit superstes Philippo *Georgius* frater in domo paterna, vir honestissimus ac præcipuæ autoritatis in Palatinatu. Patrem Philippus amisit anno à Christo nato 1508. die 29. mensis Septembr. ipse natus iam annos 12. Mater vidua mansit annis totis duodecim: Postea cum Philippum duxisse vxorem audijsset, nupsit iterum ciui Brettano honesto. Obijt ipsa 1529. die 6. Iunij Auum maternum, in quo fuit excellens, & vere senilis prudentia, grauitas & integritas coniuncta cum autoritate summa, amisit ante patrem diebus vndecim nempe 1508 18. Septembr. Huic patre occupato negotijs Principum, præcipue educatio & institutio Philippi curæ fuit. Quare cum in eo admodum puero euidentiora, quam pro ætate, raræ atq; excellentis indolis indicia inesse animaduerteret; vt primum per ætatem literas discere potuit, eum in schola Patriæ publica erudiri curauit.

Frater eius Georgius 1560 superstes.

Pater Philippi moritur.

Itidem mater.

Auus maternus.

Apud cum Philippus educatus.

Inde postea abductum propter contagij cuiusdam metum, quo scholæ gubernatorem infectum esse compererat, domestico

tico Præceptori formandum tradit. Is erat *Ioannes Vngarus*, qui postea sub ingrauescentem ætatem verbi diuini cócionator factus est in oppido Marchionatus Badensis, cui est nomen à porta * Hercyniæ.

Io. Vngarius praeceptor domesticus Melanchthon.

Vixit vsque ad annum à nato Christo ex Maria Virgine 1553. quo anno mortuus est. Conseruauit huius viri memoriam Philippus donec vixit, singulari cum pietate & veneratione.

Fuit eo tempore celebris schola in oppido Portæ Hercyniæ, quam gubernauit *Georgius Simlerus*, Wimpiensis, cuius integritas, virtus, & in docenda iuuentute assiduitas ac fides, tum præ cæteris per eam Germaniæ oram prædicabatur. In eam scholam Philippus missus, apud sororem Doctoris *Ioannis Capnionis* cognatam suam vixit Collegam habuit Simlerus quendam *Iohannem Hildebrandum*, qui præter publicorum in schola studiorum operas, priuata quædam cum quibusdam habuit exercitia in lingua vtraque Latina & Græca. Hoc magistro & Præceptore primum Philippus elementa Græcæ linguæ degustauit. Vtrunq; vt alterum patrem coluit, & Simlerum postea Tubingæ publice docentem audiuit.

Georgius Simlerus scholæ Phorcen. moderator.

Adeum mittitur Melanchthon.

Ioan. Hildebrandus.

Cum autem reuersus ex Gallia *Capnio* crebro in patriam exspaciaretur, inuisendæ sororis causa, apud quam Philippus alebatur; considerare naturam pueri atque ingenium & profectus explorare incipit: quæ omnia cum non probaret tantum, sed admiraretur; quem dilexerat ante propter cognationis vinculum, eum propter ingenij præstantiam etiam vt magnifaceret mouetur, donatumque libello *Græca Grammatices, Lexico*, vt vocant, *Græco & Bibliorum codice*, ad gnauiter, ac strenue pergendum incitat, additis exhortationibus & imposito in caput eius *pileolo puniceo*, quo insigni ipsi cùm Doctoris titulus decerneretur, ornatus fuerat, talem futurum præsagiens, qualis euasit *Bibliorum codicem*, & circumtulit secum perpetuo, & legit diligentissime, & hanc legendi textus Biblici consuetudinem, quod sibi adolescenti profuisse plurimum expertus esset, cum retinuit ipse ad extremum vsque, tum vniuersis discipulis suis sæpe commendauit.

Capnionis in Philippum animus.

Donat libris.

Biennium versatus in ea schola, mittitur in patriam patris, nempe in publicam scholam Heidelbergensem, vbi adolescens propter rari & mirandi ingenij præstantiam, morumque suauitatem ac venustatem omnibus bonis & honestis hominibus valde carus fuit. Et conseruauit locus ille memoriam huius alumni sui Philippi cum perpetua beneuolentia vsque in hunc diem. *Ludouicus Comes à Leonstein* ibi liberos suos illi erudiendos commendauit: & vixit in domo Doctoris *Pallantis* Theologi, cuius integritatē, virtutem & sapientiam sæpe prædicauit.

Mittitur Heidelbergā Melanchth. inscriptus 1509. d. 13. Octobris.

Pallas Spangel de noua ciuitate.

Ω. 1512 d. 17. Iu ii.

Iacob. Wimphelingius. Heidelbergæ quos Melanch. audierit. Studia Melanchth.

Intercessit illi Heidelbergæ singularis familiaritas cum *Petro Sturmio* Argentoratensi fratre Iacobi, cui tunc priuatus Præceptor erat *Wimphelingius*, vir vt optimus, & integerrimus, ita eruditissimus. *Triennium* Heidelbergæ vixit, partim ante, partim post mortem patris: audiuit ibi docentem *Guntherum* Rhetorem, & cum *Sibillo* quodã poëta cuius venam sæpe laudabat, vixit familiariter. *Scripsit* iam tunc adolescentulus Professoribus in ea schola *orationes*: quæ publice recitatæ sunt. Et linguarum studia, ac præcipue scribendi exercitium soluta oratione & versu excitauit.

Quæstiones tunc in schola Heidelbergensi agitatæ.

Agitabantur eo tempore in scholis quæstiones, quæ habebantur vel Gordio nodo difficiliores explicatu, *de propositionibus modalibus*, item *de Vniuersalibus, realibus*, Multum hæ rixarum inter disputantes pariebant. De his enim inter se iugiter digladiabantur. Hos nodos ipse dissoluit: & certamina hæc cum magna omnium admiratione sustulit. Conscripsit tunc *rudimenta Græcæ linguæ*, quæ postea in publicum edita sunt.

Melanchth. fit baccalaureus Heidelbergæ.

Primum scholasticum gradum, cui à Laurea nomen est, assumsit Rectore * D. Leonhardo Diethero de Erbach, Decano M. Laurentio Kleinsla. Kirchbergensi: cum annos iam natus esset *quatuordecim*, nempe anno nato ex virgine Christo 1511. die 10. Iunij. Habuit *sextum* locum inter *vnum & viginti* candidatos.

Tubingam matris iussu migrat. Ibi docet & discit.

Inde cum propter cœli grauitatem quotannis sub autumnũ cum febre conflictaretur: mater periculum metuens, Tubingam ipsum transfert: ibi rectius valuit, & totum *sexennium* vixit. Priuatim ac publice cum magna laude & admiratione docuit: & scripta quædam, ceu primos fœtus, ex quibus satis apparuit, qui prouentus in posterum expectandi forent, in lucẽ edidit. Audiuit ibi & *Iureconsultos*: ex quibus illo tempore celebres fuerunt *Lamparterus Ebingerus*, & alij; *Lamparterum* præcipue laudabat. Audiuit item *Theologos*, de quorum ineptis & inutilibus disputationibus in rebus grauissimis dicere, & multa ridicula ipsorum deliramenta commemorare solebat.

Concionator Tubingensis explicat Ethica Aristotelis in téplo. Idem factum Heidelbergæ.

De monacho quodam concionatore eius loci narrare solebat, quod pro concione, *omissa Euangeliorum doctrina, Ethica Aristotelis* explicasset, non paruo audientium studio: qui cupidius Aristotelica cognouissent, quam fabulas aniles, quibus implere tẽpla illius barbaricæ superstitionis temporibus vsitatum fuit, Christi mentione prorsus neglecta. Et hæc recitans sæpe deplorabat cœcitatem & infelicitatem illius seculi.

Præest typographicis Melanchth.

Præfuit Tubingæ & typographicæ officinæ *Anshelmi* aliquamdiu. Excudebatur tunc illud grande historicum volumẽ *Naucleri*: in quo multa, quæ corrupta erant, ipse emendauit: mutila multa compleuit; confusanea in ordinem redegit: ob-

scuris

ſcuris lucem reddidit: ſuperuacanea præcidit: effecitque vt is liber, qui antea erat farrago verius, quam integrum hiſtoriæ corpus, poſtea à multis & adpeteretur & magna cum vtilitate legeretur.

Nauclerus ab ipſo emendatus.

Hoc *ſexennio* crebro & multum fuit cum *Capnione.* Feruebat tunc certamen, quod Capnioni erat, cum hominibus improbiſſimis & importuniſſimis, nempe cum monachis & monachorum propugnatoribus, ſophiſtis, cuius certaminis cauſæ & varij euentus referuntur a Philippo in oratione quæ extat, continens * hiſtoriam vitæ Capnionis. Cum his Catharmatis vir optimus conflictabatur, & quidem crudeliter ac duriter ab illis exercebatur: qui in ea conflictatione multa ſcripſit, quæ partim Romam, partim ad Imperatorem miſſa ſunt, ex his plæraque Philippus ipſe ſua manu deſcripſit. Cumque Capnio ſubinde ex Stuckgardia Tubingam veniret; ſolebat apud Philippum diuertere in illo ſcholaſtico diuerſoriolo, & vna cum eo in collegio cibum capiebat. *Ioannem Stoſſierum*, Mathematicum in Tubingenſi ſchola ſedulò audiuit: quem & inprimis laudare ſolebat. Audiuit tunc & Poetam *Henricum Bebelium*; & iam tunc ea erat ipſius autoritas, vt omnium oculi in eum coniecti eſſent.

** Vide ſupra in Vita Capnionis.*

Audit Stöfflerum & Bebelium Melanch.

Anno 1514. in ſchola Tubingenſi declaratur Philoſophiæ & artium magiſter, die 25. Ianuarij, Pauli conuerſioni ſacro. Ipſe inter *vndecim* competitores *primum* locum tenuit: ætatis anno 18. poſtea *quadriennium* ibi vixit, & doctor bonarum literarum & ſimul diſcipulus grauiorum ſtudiorum.

Magiſter Philoſophiæ Tubingæ declaratur.

Princeps autem Saxoniæ Elector *Fridericus*, cuius ſapientia celebratur, cũ ante annos non multos magno ſtudio Wittembergæ Academiam condidiſſet, & vndecunque viros doctos, quibus eam inſtruere & exornare poſſet, conquireret, hac in re vſus eſt conſilio Capnionis in conuentu Imperij Auguſtano, Anno à Chriſto nato 1518. Cõmendat Capnio Principi Friderico Philippũ tunc iuuenem adhuc; qui ipſum ſtatim aſſumtum eo miſit, vt Græcam Linguam ibi doceret, Factũ id anno 1518. ætat Philippi 22. Venit Wittebergã d 25. Auguſti. *Simlerum* ferunt eo diſcedente dixiſſe: *deplorandũ eſſe toti ciuitati eius abitũ: & omnes illos, qui Tubingæ vixerent, non eo vſq; progreſſos eſſe in ſtudiis, vt quantus eſſet hic vir, qui iam diſcederet, intelligerent.* Quæ tenebræ tunc fuerint; non eſt iam dicendum: ſed intra paucos annos Philippus eam lucem non tantum linguarum, ſed & cæterarum optimarum diſciplinarum Wittembergæ ita extulit, vt huius vnius viri ingenio & opera ea ſchola facile cœteras in Germania Academias celebritate ſuperaret.

Wittembergam euocatus venit Melanch.

Simleri omẽ aut querela.

Et quã id initio difficile fuerit, facile exiſtimari poteſt; cum omnia fœda barbarie ceu denſa caligine obruta iacerent: multi autem in illo barbarico cœno ſepulti; [illegible]a, vt fit, etſi propter [illegible]in-

Inſtauratio literarum difficilis accidit Melanchthoni.

cipis autoritatem palam aduersari minus auderent; tamen clã vel contemnerent, vel obtrectarent. Deessent præterea exempla Græca & officinarum Typographicarum ministerium, nõ leue ad excitanda studia adminiculum.

Inopia librorum Græcorum tempore Melanch.

Nam, vt retulerunt discipuli, cum *Philippicas Demosthenis* optimus Præceptor publice enarraret, anno 1524. auditores illius fuisse numero tantum *quatuor*, propter exemplorum inopiam, describere coactos, & *vnicum tantum* fuisse *exemplum* Præceptoris, vnde describerent. Tamen ex his difficultatibus omnibus eluctatus est incredibili patientia: cum etiam vigilijs eo tempore affligeretur, & valetudine minus commoda vteretur.

Friderici Elect. Saxon. ad Melanch. epistola.

Viderunt amici epistolam à Principe Electore *Friderico* tunc ad eum scriptam, qua ipsum hortatur, vt valetudini parcat, nec nimio se labore conficiat, & è cella sua commodum potum illi offert. Citabat in ea epistola optimus Princeps dictum Pauli Apostoli: *Honorem habendum esse corpori. Et, si cætera dicta Pauli vera esse credis,* inquit, *& hoc verum esse, atq; illi obediendum crede.*

Philippus in Luthero quid veneratus.

Cum autem ante ipsum Wittembergam venisset *D. Martinus Lutherus*, qui sacram ibi Theologiam docebat, & crebro disputabat: facile contraxit eos, ita vt fit, mutua virtutis & ingeniorum admiratio Philippus in Luthero animi magnitudinem pene plus, quam humanam, ingenii acumen, in iudicando inimitabilem στοχασμὸν in explicandis controuersijs doctrinæ dexteritatem summam, & alia dona diuina, supra communem hominum captum (vt erat talium donorum Dei non segnis æstimator) considerans, cœpit eum, vt virum singularẽ & heroicum, per quẽ Deus res maximas efficere in animo haberet, admirari, colere, & magnifacere. Sicque ipsum non tantum coluit viuentem, sed & post mortem, donec ipse vixit.

Lutherus in Philippo dona agnoscit.

Lutherus vicissim eadem dona DEI in Philippo, tanquam suam in speculo imaginem contemplans, & quantam lucem linguarum atque artium tum dicendi, tum cæterarum cognitio doctrinæ sacræ afferret, expendens, præterea & ingenij suauitatem, atque illas leniores & mansuetiores virtutes in Philippo considerans, vt & ipse non rudis talium donorum DEI æstimator, magno veroque amore ipsum complecti cœpit: Cum super hæc omnia hoc etiam in eo in esse animaduerteret, quod Philippus dissoluta in suum ordinem contrahere: confusa recte distribuere: incertis locum & quasi ius suum restituere: ambiguis proprietatem, obscuris definiendo & explicando lucem præbere posset: Et breuiter, quod ipse singulare & rarum quoddam organum esset, per quod Deus aliquid mirandum esset effecturus,

Coniunxit igitur Deus hæc duo organa sua, atque hos duos viros tantos, mirabili quodam temperamento: vt cum *Lutherus*, Erasmo Roterodamo & alijs quibusdam, *medicus* morborum Ecclesiæ *immitior* videretur, *Philippus* verò eundẽ cursum vrgens, nec ab eo deflectens, *lenior ac mitior* haberetur, tali συγκρασίᾳ medicationis Deo, sicut videtur, libuit vti in hac extrema Ecclesiæ senescentis ægritudine, quæ iam, vt ille de senescente Repub. sua dixit, *neque morbos suos facile, nec remedia ferre posset.*

Lutheri & Melanchth. coniunctio salubris.

Cum igitur animis & sententijs iam essent coniunctissimi Lutherus & Philippus: euenit vt *Eccius* Theologus per præcipuas Academias Germaniæ pene omnes circumuagaretur, & vbique themata sua, quibus sedem pontificiam, & eorum temporum horrendos errores tuebatur, disputando spargeret ac defenderet, ἐπινίκια deinde sua & triumphos Thrasonico more decantaret. Is tandem, & Lipsiam venit anno 1510. cum quo Lutherus vt congrederetur Lipsiam vocatus fuit, qui secum adduxit & Achaten suum Philippum, cum propter eam, quæ inter ipsos erat, coniunctionem, tum & propter linguarum cognitionem, ex quibus tanquam ex ipsis fontibus de testimonijs scripturæ & antiquitatis, certa dijudicatio fieri posset. Et nauauit tunc Philippus in illa disputatione eam operam Luthero, atque ita interpellauit atque refutauit Eccium, vt ille, sicut erat impatiens, tandem in hæc verba prorumperet: *Tace tu Philippe, ac tua studia cura: ne me perturba.* Præsagijt tunc Eccio credo animus, qualem illum aduersarium aliquando esset habiturus.

Eccius Theolog.

Disputatio Lipsica inter Eccium & Lutherum.

Rediere ab illo congressu nostri, ac inter eos amor & sancta concordia in dies singulos magis magisque coaluit. Fuit tunc id tempus, quo se furor aduersariorum nostrorum vsque adeo effundebat: vt ne quidem furtis suis, & imposturis placide cõtenti esse, ac quiescere possent: sed ea insuper pro summa pietate, sanctimonia, & iusticia adorari postularent. Accidit ergo, vt Lutherus pene inuitus ad contradicendum manifestis illorum blasphemijs, compelleretur. Adfuit illi fidus vbique & assiduus παραστάτης Philippus. Atque ita ambo, vt fit, post consertum prælium in medium æstum certaminis pertrahuntur. Hoc tempore multa moliti sunt aduersarij, nostros vt euerterent, id quod scripta & acta eorum testantur. Adiungunt & nostris aliqui se, qui παράλογα quædam mouent, sicut fit rebus motis & perturbatis. Hoc loco in quas difficultates, & quæ certamina communis Præceptor inciderit, commemorari posset: sed alio sunt ista reseruanda. Etsi hoc quidem certum sit, quam multas sane horridas sententias, ne quid tristius [illegible]mus, tunc aliquibus cum multa lenitate & mansuetudine è mani-

Portentosa dogmata à Philippo leniter refutata.

è manibus extorsisse. Quale hoc est: *homini Christiano non licere litigare in iudicio, aut Magistratus Politici cognitione vel subsidio vti: Ius Mosaicum in forum esse reuocandum, neque vllis legibus vtendum Christianis*. Non ista Lutheri culpa mouebantur; sed fiebat id, quod in talibus mutationibus & medicationibus accidere solet. Bona enim sæpe cum malis eradicantur, & sana cum morbosis eijciuntur. Nota sunt eius ætatis certamina, quæ sustinuit, & sæpe de eis querelas suas, apud amicos deposuit.

Philippi constantia.

Sed vt formicæ certum & vnum iter terunt; ita ille vnum cursum vrgebat semper, simplicem veritatem, eamque illibatam vt tueretur Illum cursum tenuit, eamque metam secutus est, donec vixit, nec ab ea vllis se contumelijs aut iniurijs dimoueri passus est. Et quæ interea ignita tela Satanæ, quas insidias falsorum fratrum, quam tetram & abominabilem eius seculi Sophisticam, quæ mendacia, quas contumelias tanta cum patientia, ac pene sine sensu sustinuit, quasi ad omnia hæc iam pridem occalluisset. Amici vero cum impatientia sua moti, & illius vicem dolentes, interdum ei hortatores, & instigatores essent, vt respondendo & mendacia refellendo Zoilis illis aliquando tandem ora obstrueret: respondit, *doctrinam suam, & scripta nota esse: nihil alia responsione aut refutatione opus esse*. Interea suum iter vrgebat, & cum Pontificijs, Ecclesiarum Euangelicarum hostibus, sua in statione acerrime depugnabat.

Patientia eiusdem.

Melanch. ducit vxorem.

Anno 1520. ætatis suæ 24. vxorem duxit *Catharinam, Hieronymi Crappii*, consulis Wittembergensis & filiam, & secuti patrem, sororem. Nuptias celebrauit die *Catharinæ*, id est d. 25. Nouembr. quo auditoribus hoc disticho significauit se non esse prælecturum:

Generi Melanchth.

> *A studiis hodie facit ocia grata Philippus:*
> *Nec vobis Pauli dogmata sacra leget.*

Obitus vxoris eiusdem.

Vixit cum ea annos 37. coniunctissime, paterque ex ea factus est *quatuor* liberorum, inter quos filij duo; totidem filiæ: quarum altera *Georgio Sabino* fuit elocata, altera *Casparo Peucero*. Euocata ipsa est ex vitæ huius mortalis miserijs anno 1557. d. 11. Octobr. marito peregre ad Colloquium Wormatiense profecto. Cuius obitus cum Philippo per *Ioachim. Camerarium* Heidelbergam ideo vt iret exoratum, in horto principis indicatus esset: non dedit significationem vllam vehementioris perturbationis: sed vxori quasi valedicens, hoc saltem addidit: *Ego eam breui sequar*. Ex vixit postea quantum superfuit ætatis, viduus. Ipsa * fœmina fuit vere pia: quæ in vita sua magis cupide aut maiore cum voluptate fecit nihil,

** Videatur Epistola Melanchth. qua respondit Professoribus in luctu se consolantibus tom. 2. script. Wittebergæ propositorũ.*

hil, quam vt multis egentibus, ſcholaſticis, & alijs benefaceret. Fuit enim domus eius commune afflictorum & egentium perfugium: manus eius fuit inexhauſtum pauperum promptuarium. Sed ad Philippum narratio reuocanda eſt

Edidit Philippus eodem * anno primum ſua Dialectica, in quibus *tertiam figuram Syllogiſmorum*, neque recipit neque reijcit: quam deinde iterata editione An. 1528. admiſit. Poſtea anno 1526. ſecundum iter *Noribergam* ſuſcepit, vocatus à Senatu illius vrbis ad deliberationem de ludo literarum apud ſe inſtituendo. Fuerant ibi conſtituti collegæ *Eobanus Heſſus*, *Michael Rotingus*, *Ioachimus Camerarius*, quibus mox adiunctus *Ioannes Schonerus* Mathematicus. Inauguralem orationem habuit Melanchthon, quæ inter alias eius orationes reperitur.

*1520. *Dialectica Melanchth. prima.*

Melancht. Noribergam venit.

Ludus ibidẽ apertus.

Fuit etiam de *Sigiſmundo Gelenio* laboratum; ſed Baſileæ apud Frobenianos remanſit. Secutus eſt conuentus Spirenſis anno 1529. quo cum Illuſtriſſ. Principe Saxoniæ *Ioanne* Melanchthon venit: in quo fundamenta confeſſionis Auguſtanæ, vt vocant, iacta ſunt. Fuit Philippus tunc, & ob matris ex hac vita diſceſſum, & ob religionis negocium variarum curarum mole tantum non oppreſſus. Monitus ab amico * vt curas illas deponeret: *ſi*, inquit ipſe, *nihil curarem: nunquam Deum inuocarem. Curis ad preces impellor, & precibus curas depello.*

Conuentus Spirenſis anno 1529.

*Camerario.

Venit ad eundem conuentum *Simon* Grynæus Heidelbergæ optimarum diſciplinarum doctor publicus, vir vere doctus ac pius. Is cum *Fabrum Conſtantienſem* Spiræ audiuiſſet pro concione vehementer in Euangelicos inuehentem: ea finita accedit hominem: monet libere ne veritatis hoſtis eſſe pergat. Faber iubet à prandio ad ſe reuerti Grynæum παῤῥησιαστὴν: vt accuratius cum eo diſputaret de tanto negocio. Interea autem neſcio quid inſidiarum ei Faber machinatur. Venit autem in ædes, vbi Melanchthon collocatus erat, quidem habitu ſpecieque veneranda ſenex: quærit ex Philippo vbi Grynæus eſſet? *Modo*, inquit Philippus, *ille abiit. Vellem adeſſet* inquit alter, *ac ſciret, quia ſibi periculi immineat*: & cum dicto diſcedit. Reuertitur paulo poſt Grynæus: quem & Philippus ocyus redire iubet Heidelbergam: & cum alijs ad Rhenum vicinum, vbi traijciendum erat deducit. Vix illis digreſſis ſtatim adfuere, quibus in mandatis erat, datum, proculdubio inſtinctu Fabri illius, Grynæum vt comprehenderent. Sed iam è manibus eorum elapſus, in portu, quod aiunt, nauigabat.

De Simone Grynæo hiſtoria.

Venit eodẽ anno Melanchthon *Marpurgum*; vbi conuentus Theo-

Colloquium Marpurgense.

Theologorum Saxonicorum & Heluetiorum erat à Philippo Landgrauio coactus, adiunctis & Hassiacarum Ecclesiarum ministris. In eo de capitibus doctrinæ Christianæ omnibus conuenit, excepta controuersia de cœna.

Conuentus Augustanus 1530. & confessio Euangelicorum.

In conuentu Augustano anno millesimo quingentesimo trigesimo Protestantiũ cõfessio à Melanchthone scripta est; quæ vt tunc in Regum & Principũ consessu inuicta mansit: Ita Deo & Domino nostro IESV CHRISTO defensore manebit in æternum, etiam contra portas inferorum, quemadmodum tunc magno animo D. *Pontanus* coram Imperatore & Principibus dixit. Hæc confessio cum à nostris exhibita esset Imperatori atque totius imperij ordinibus; fremuerunt Pontificij, & inprimis *Campegius*; atque in aula Imperatoris aliqui non infimi; qui Imperatorem vel tot regna in discrimen conijcere paratum esse dicerent potius, quam ista ferret. Postridie cum totum συνέδριον congregatum esset, accersitur Philippus, qui animo infracto ad eos ingreditur. Vidit ibi se circumseptum illo gyro dentium Satanæ: & vt Ionas Propheta, solus intra costas beluæ marinæ quassatur. Instat *Campegius*, & horrenda fulmina iratissimi ac sæuissimi Iouis sui vibrat, cæteri tot regnorum potentiam & vires, contra istum heu miserum & exiguum imbecillium Christi ouicularum gregem, minaciter intentant. Poterat ibi etiam vir fortis & constans commoueri. *Interrogatus* igitur Philippus, *num cedere vellet*; respondet, *Cedere non possumus nec veritatem deserere. Oramus autem propter Deum & Christum: vt aduersarii nobis ignoscant, & si possunt, nobiscum dispensent, id est, concedant nobis ea qua bona conscientia relinquere non possumus.* Contra quam vocem auditam reclamat *Campegius*; *Non possum, non possum, claue non errante.* Ad quod tonitru Philippus, etsi stabat velut in medio luporum, vrsorum & leonũ: qui ipsum impune vel in minutas particulas discerpere potuissent; tamen ingentem animum angusto in corpore versans, fortissime respondit: *Deo*: inquit, *& causam, & nos committimus; si Deus pro nobis, quis contra nos? Denique quicquid erit superanda omnis fortuna ferendo est.* Addidit & hoc: *Habemus iam in nostris regionibus tot miserorum Parochorum, & ministrorum Ecclesiarum coniuges & liberos, qui vel quadraginta millia numerum superant, tot animas deserere non possumus. Faciemus igitur, quod petcrimus, à Filio Dei, cuius hac causa est, auxilium petemus; nostro in loco & statione quoscunque labores & difficultates perferemus; etiam pugnabimus, si necesse erit, & moriemur, si Deus ita voluerit, potius, quam vt tot animæ à nobis prodantur.*

Campegii mina aduersus Melanch.

Melanchth. oratio coram Campegio.

Hi sermones, & eo in loco dicti, num pusillum aut languentem animum indicare videntur, quem illi maleuoli falso tribuunt? Sustinuit similia certamina aliquoties in talibus con-

gressibus; & nunquam tamen animo succubuit. Longum fo-ret omnia commemorare.

De vno adhuc congressu, qui inter Euangelicos fuit narra-bimus ea, quæ ipse viuus alijs dulcissimo sermone fuit solitus referre. Erat iussu Principum *Torgæ*, in domo Parochi, instituta inter doctores Euangelicarum Ecclesiarum primarios delibe-ratio difficillima. Aduersarij enim tunc pene iugulo Euangeli-corum, ferrum admouebant, & superior potestas, pacem, quã toties nostri supplices petiuerant, in libra aurificis; vt quidam præstans & magnus vir dixit, admetiebatur; nostriq; Principes & qui docebant non leui de causa cõmouebantur. Quapropter D. Martinus & alij quidam docentes, Torgã conuocabantur, vbi tunc aula erat, vt in medium consulerent, quid fieri vel non fieri posset Existimẽt iam illi Heroes, qui nunc in tuto feroces sunt, qui tunc agon constitutus fuerit. Nã vt de minis taceã, conatus certe & molitiones aduersariorũ eiusmodi erant, eaq; pericula Euangelicis impendebant: quæ nemo sanus facile cõ-temnere posset. Contra quæ etsi Principes animo viderentur magno atq; infracto esse; tamen quia ad multos periculum per-tinebat, qui nõ pariter omnes animosi erant, & magna vastitas imminere videbatur, paucis docentibus, qui aderant, valde difficilis consultatio proposita erat. Sedet igitur pauper & pau-corum Senatus, à solo Deo auxiliũ orans, sperans & expectans: Tandem post preces & satis longum colloquiũ, Philippus de-fatigatus, & mœstus surgit. Erat enim paulum euocatus, nun cio quodam interpellante; quo dimisso, in reditu ingreditur conclaue, in quo vna erant miseræ mulierculæ Parochi & Dia-conorum duorum coniuges ac paruuli liberi, quorum alij iam mammam sugebant, alij à matribus preces recitantes audiebã-tur. Adstat & audit Philippus cum admiratione & magna de-lectatione, sicut solebat, puerorum balbutientes preces, me-mor dicti: *Ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem.* Et quod præcipue ipsum mouebat, videt ex Diaconorum vxori-bus vnam lactantem filiolum, & simul pastinacam in prandiũ marito incidentem, atque audientem alterum paruulum re-citantem vsitatas preces, & inuocantem Deum. Exclamat, ô *tres sanctos & Deo gratos labores!* Ab hoc spectaculo confirma-tus animo, ac iam lætus atque alacris in Senatum redit hilari vultu. Excipit eum Lutherus: *Quid tibi, Philippe, accidit*, in-quit, *quod ita hilaris ad nos redis, qui paulo ante tristior hinc exi-bas?* respondet ille; *ne simus animo pusillo, Domini: Iam enim vidi eos, qui pro nobis propugnaturi sunt, qui nos defendent, quique contra vim omnem inuicti erunt & manebunt.* Quærit Lutherus *quinam sunt hi tam fortes duces, ac milites? Parochorum nostrorum & Diaconorum vxores*, inquit Philippus, *& paruuli liberi*, quorum

Conuentus Torgensis.

Tres sancti labores vnius matris.

preces iam audiui, quas Deus non est surdis auribus auditurus que eas adhuc neglexit optimus Pater Domini nostri IESV C STI, nec porro, vt speramus, negliget. Exceptus hic serm vt felix & faustum omen, & iam animis magis confir statuunt id, quod pios & constantes verbi diuini Doc decebat, & illud ipsorum consilium, beneficio Dei sal fuit Ecclesijs, & afflictionem, quæ imminebat, DEVS menter lenijt.

Conuentus Smalcaldiæ.

Anno Christi 1540. mense Martio conuentus fuit Eua licorum *Smalcaldiæ*, cui etiam Philippus interfuit. Hoc in uentu Philippus nomine Principũ Electoris Saxoniæ & L grauij Hassiæ, & reliquorum cum his coniunctorũ, respo scripsit in negocio religionis, per legatos Imperatori Car referendum. Editum est eodem in conuentu scriptum c *Schwenckfeldium Francum* & alios errones; qui populum à Ecclesiarum abducebant: & spargebant semina quædam natistarum, Scepticorum & aliorũ fanaticorum. Decretũ rat, eodem anno, vt *Haganoæ* ad Rhenum conuenirent T logi; deq; controuersis capitibus religionis placide inter ferrent. Ad quem conuentum profecturus Philippus iuss lectoris Saxonici, cum egrederetur comitantibus Magist discipulis per pontem Albis, extra portam vrbis Witten gensis, hunc versum recitauit:

Scriptum contra Schwenckfeldium & similes.

Alius conuentus Haganoæ.

Melanch. ad illum proficiscentis præsagium.

Viximus in Synodis, & iam moriemur in illis.

Melanchthō periculose ægrotat.

Lutherus ad eum accurrit

Nec caruit omine. In itinere enim *Wimariæ* in morbu cidit periculosissimum: quo intra paucos dies ita consu fuit, vt de eius vita omnes desperarent. Accurrit igitur i Electoris Lutherus; qui cum quanta poterat celeritate di noctes iter faciens, ad eum venisset; & præter vocem, ea exilem, nullum vitæ amplius indicium videret: cũ gemi lacrymis exclamat: *Heu quam pretiosum, & Ecclesiæ vtile or diuinum, quam misere nobis est affectum, & pene interiit!* Cum ipsum tantum salutasset; statim in genua procumbens c cepit. Et verò ea precatione, & seria, & ardenti, quasi è m morte Philippus reuocatus credebatur.

Georgius Sturciades medicus.

Nec defuit tum Philippo etiam studium & fides medici phordia euocati, *Georgij Sturciadæ*; quem diligebat ille & gnifaciebat: Postquam conualuit profectus est ad colloc *Wormatiense*, quod in sequentem annum fuit extractum. C ei allatum esset decretum Electoris de hac profectione; v culum Lucani ad se accommodauit paululum mutatis ve

Quo me fata trahent, pietas secura sequetur.

Conuentus Ratisponensis.

In conuentu deinde *Ratisponensi*, qui habitus est anno à to ex virgine Christo 1541. tantos labores pertulit Philip

qui in itinere in aditu Bauariæ lapsus grauiter læserat brachium: quantos vix decem alios robustissimo corpore perferre posse credas; vt omnes mirarentur, quomodo tam debile corpusculum tanto oneri sufficere posset. Et quid in eo conuentu effectũ sit; norunt & agnoscent boni ac pij In hoc colloquio natum est *axioma* Philippi, *Eccio obiectũ*: *Nihil habet rationem sacramenti extra vsum à Christo institutum*: *Christus adest hominis causa non propter panem* Lutherus cum ad eum hæc fundamenta Melanchthon è Comitijs perscripsisset: tanto exilijt gaudio; vt qui spectarunt præsentem, asseuerarint: nullo vnquam tempore se lætiorem eum vidisse, sæpe exultantẽ, & iterantem has voces: *Macte virtute & pietate, mi Philippe, tibi debetur gratia; qui Pontificiis potuisti sacramentum adimere, quod ego nunquam tentare vel aggredi fui ausus.*

Axiomã Eccio obiectum.

Anno Christi 1543. per æstatem *Bonnæ* fuit cum *Bucero* Philippus apud *Hermannum* Archiepiscopum Coloniensem: instituentem reformationem Ecclesiarum Sed Clerus illam mutationem non admisit. Ediderunt tunc aduersarii scriptum cõtra Bucerum, dignius scurris, quam Clero: ad quod Philippus grauiter & erudite & pie respondit. Extat id inter alia eius opera. Anno 1545. cum Illustrissimus Princeps *Georgius Anhaldinus* præpositus Magdeburgensis Ecclesiæ in Episcopatu Mersburgensi ministerio ac gubernationi præficeretur: Melanchthon * *testimonium ordinationis* composuit nomine omnium in vicinis ecclesijs Superintendentium.

Hermannus Archiepiscopus Coloniẽsis reformationem instituit.

Scriptum Melanch. ad clerum Coloniensem.

Georgius Princeps Anhaldinus.

** Exstat in consiliis Theologicis Philippi.*

Cepit paulo post Lutheri mortem gliscere bellum *Flaccianũ*: & de libro Augustano, qui *Interim* nominabatur variæ fuerunt motæ cõtrouersiæ. Vno anno Illustri. Elector Saxoniæ *Mauritius* octo conuentus coegit: quibus Philippus omnibus, excepto primo, quod secedere iussus fuisset ob metũ Cæsaris, interfuit Scripta etiã omnia, quæ in illis conuentibus fuere exhibita, Philippus cõposuit: & errores crassissimos eius libri scripto detexit: præsertim autẽ articulum *de iustificatione hominis peccatoris corã Deo*: qui in illo libro fraudulenter deprauatus erat, adseruit atq; confirmauit. Omnia super hoc libro consultata & scripta publice typis edita sunt: nec necesse est hic repeti. Id saltẽ constat: plurimũ mali Sophistica illa conciliatione dogmatũ in Ecclesia datũ fuisse. In Sueuia & ad Rhenũ pulsi fuerunt pastores plures *quadringentis*, qui approbare librũ nõ poterãt, & alijs alibi in Ecclesijs miserabilis facta est solitudo. Libri illius refutationẽ scripserũt Ministri Ecclesiæ per Saxoniã inferiorẽ, inter quos præcipui fuerunt *Ioannes Epinus*, & doctores *Magdeburgici*, inprimis *Matthias Flaccius Illyricus* Albonã vrbe natus: quo grauiter se Wittebergicis & Philip. præcipue opposuerũt. Suaserat Philip. *de adiaphoris* ne scrupulose cõtenderent, modo

Bellum Flaccianum.

Interim.

Vno anno octo conuentus in negocio religionis.

Liber Augustanus multa mala dedit.

A quibus refutatum Interim.

Melanchth. quid suaserit.

N 2 nihil

nihil idololatriæ illi ritus ac ceremoniæ haberent adiunctum. Et seruitutem aliquam, quæ sine impietate sit, sustinendam. Contra *Flaccius* vociferabatur potius vastitatem faciendam in templis, & Principes metu seditionum terrendos: quam saltē *linea visus* admittatur. Hinc exstiterunt varia dissidia, & scripta admodum inuidiosa: de quibus ne lubet quidem plura. Vltimum colloquium, ad quod Philippus venit, fuit *Wormatiæ* institutum An. 1557. quod cum aduersarii * abrumperent, partibus Euangelicarum Ecclesiarum callide per condemnationem *Cingianorum*, *Osiandri & Illyrici* distractis & digressis Philippus cum suis domum est reuersus mense Decembri. Atque hactenus breuiter de Theologicis Philippi laboribus.

Flaccius contra.

Vltimum, cui Melanch. interfuit, colloquium.

** In consiliis Theologicis Mel.*

Ex tot cōgressibus domū & ad scholasticos eosq; sibi quod sæpe dicebat, dulcissimos labores reuersus: tam docendo, quā commentando nulli operæ, labori nulli pepercit. Et quanquā hic etiam multipliciter interturbabatur, tamen tantum erat in eo omnibus inseruiendi studiū vt nihil molestiæ patientia non vinceret. Huic *versus* vel *epistolam*, alteri *orationem*, tertio *prælectionem* aut *orationem & concionem* scribebat vel emendabat. Nā *quicquid tunc ab aliis Wittembergæ librorum conficiebatur, in omni genere doctrinæ: eorum nihil sine hoc, quasi Thesêo*, vt dicitur, *vel non plane pio, Magistro & autore elaborabatur.* Publice proponēda ab hoc vno scribebantur omnia. His tantis, tamque multis rebus, cum distineretur, non tamen ille doctrinæ studium, nō serias meditationes & scriptiones: non explicationem grauissimorum dogmatum omittebat. Luthero assiduus adiutor fuit, cum in aliis laboribus, tum & in sacrorum Bibliorum translatione, quæ magno aliquot annorum labore instructa & perfecta est. Fuitque inter eos, dum vixit Lutherus, coniunctio plus quam fraterna. Ipse enim Lutherum reuerebatur, & ab ipso vicissim serio atque ardenter diligebatur. Fuerunt quidem inter eos, vt fit inter homines doctos veritatem inquirentes, aliquando inter disputandum disceptationes quædā, seria dissensio nunquam fuit.

Labores scholastici Melanchthonis.

Tota schola in vno recūbit Melanch.

Adiuuat bibliorum versionem Mel.

Explicuit autem in Academia illa Philippus per annos *duos & quadraginta* authores tum Græcos, tum Latinos, sacros & profanos; in omnibus Philosophiæ partibus. Artium liberalium *præcepta*, quæ antea spinose & confuse iuuentuti inculcabātur, ipse methodo vera & oratione perspicua ita *digessit* & tradidit: vt ei multum, imò infinitum posteritas omnis debeat. Quæcunq; vero tum in Philosophicis, tum Theologicis elucubrauit: ea omnia in tomos certos disposita, & typis excusa Bibliothecæ publicæ ac priuatæ exhibent.

In Academia quos autores explic. Mel.

Artium systemata debentur Melanchth.

Edidit enim scripta plurima vtilissima & valde necessaria; quæ hic singula recensere longum foret, factum id ab aliis.

Scripta Melanchthonis

Sunt

Sunt autem ex his quædam ἐξηγητικὰ, quibus præcipui libri sacri luculenta interpretatione explicantur; *vt commentarii in Danielem, Iohannem Euangelistam, Epistolas Pauli*, & alios libros sacros, quibus non scio quid exactius aut magis perspicuũ esse possit. Pugnat & cum hostibus veritatis acerrime, & illis quidẽ iugulum premit, etsi minus fortasse tumultuatur, quam aliqui vellent. Postremo, vt alia omittam, summam doctrinæ Ecclesiarum Orthodoxarum commodissimo & eruditissimo compendio complexus est in duplici ἐξομολογήσει Augustana, & illa, quæ superioris, repetitio est, edita an. 1551. His accedit plena & exactissima explicatio dogmatum singulorum comprehensa libro, cui titulus est, *Loci communes*. Quem librum cũ vidisset Lutherus, ausus fuit dicere; *non dubitare se, vel vnum hunc librum Philippi omnibus sententiariis, & Scholasticis scriptis anteferre*: alibi etiã *canone dignum* iudicat, & alibi; *eum*, inquit *qui Philippum præceptorem suum non agnoscat; stupidum & stolidũ esse asinum ac bestiam: qui opinione & fiducia ingenii sui feratur & regatur. Nam quicquid vsquã in artibus & vera philosophia sciamus; hoc Philippum præstare titulo quidem humili Magistri insignitum: sed longe omnibus doctoribus doctiorem.* Atque vt rumpant se inuidi, qui postea viro tanto obtrectare cœperunt, proferre, neq; ex veterum nec recentiorum scriptis: neq; etiam suo ex theatro quidquã possunt, cum Locorum scripto quod sit conferendum. In *philosophicis* edidit compendia & systemata methodica *Dialectices, Rhetorices, doctrinæ moralis, Physices, & doctrinæ de anima*. Dicendi normam ipse solus monstrauit: & exercitationes ante hac inusitatas, ipse excitauit; materijs, de quibus publice declamaretur, vtilibus scriptis. Nam & ipse suo exemplo præibat alijs: nec cessabat vrgere assiduitate doctrinæ publicæ: & crebro veniebat ad illas horas, quibus alij docebant, atque *pone discipulos assidens* docentes audiebat. *Mathematica* inprimis sine quibus sciebat doctrinã esse nullam, promouebat: & *librũ Plinii secundum*, vbi prima fundamenta scientiæ illius traduntur, enarrari voluit, adeoq; ipse enarrauit, alijs explicationem dictando. Iam contra cogitetur, quantum in omnibus disciplinis caliginis & tenebrarum fuerit, antequam ipse his lucẽ præbuit. Consumebatur *tota vita* in sola Dialectica Aristotelis discenda neq; ad eam vita quantumuis longa sufficiebat, de cæteris vt iam taceam. Hæc autẽ laboriosissima & fidelissima apicula peruolauit per vniuersos doctrinarum campos, atq; inde ex variis scriptorum flosculis lectissimum & dulcissimum succum nobis in fauos congessit, iuxta veteris Poëtæ sententiam;

Floriferis vt apes in saltibus omnia libant,
Omnia nos itidem depascimur aurea dicta,
Aurea perpetua semper dignissima vita.

ἐξηγητικά.
πολεμικά.
διδακτικά
Theologica.
Loci communes Melanchthonis.
Iudicium Lutheri de illis.
Philosophica
Matheseos studiosius Melanchth.
Plinii lib. 2.
Lucret l. 3.

Multi ingrati erga Melanch.

Nunc ea vicissim est nostra ingratitudo, libenter quidem his donis Dei fruimur: Sed postea his obsaturati, rabiosis dentibus in tantorum beneficiorum autorem ferimur, & quod de ingratissimis hospitibus à Plauto dicitur: *vituperamus, & comedimus tamen.* Et multi nisi etiamnum hodie *Philippi vitula arassent*: nunquam in tradendis disciplinis, earumve præceptionibus disponendis laude dignum aliquid præstitissent. Nimirum inuentis addere facilius est, quam inuenire.

Mores & vita interior Melanch.

Nunc ad mores & vitam interiorem veniamus: in quibus nihil asperum fuit, sed summa lenitas & mansuetudo. Nam bilem, qua corpus in iuuentute affici poterat, meditatione & patientia mansuefecerat. Sæpe enim hoc Sophocleum in ore habebat.

Soph. in Oed. Col.

> *στέργειν γὰρ αἱ πάθαι με, χ' ὠ χρόνος ξυνὼν*
> *μακρὸς διδάσκει, καὶ τὸ γενναῖον τρίτον. h. e.*
> *Boni vt consulam, ærumnæ, me & ætas*
> *Longa docuerunt, & præterea generosa animi patientia.*

Φιλοστοργία Philippi.

In familiari conuictu & colloquio omnibus suauitas illius, vt notissima, ita iucũdissima fuit: In suos φιλοστοργίαν dubites, an in vllo homine maiorem videris; tanto & tam vero amore coniugem, liberos, nepotes & neptes, ac infantes complectebatur. Accidit aliquando, vt Gallus salutandi causa adueniret, & Philippũ in hypocausto offenderet altera manu cunas motitantem, altera librum tenentem. Id cum hospitem mirari animaduertisset: Philippus patrisfamilias officium, & infantiũ coram Deo gratiam, tanta pietate exposuit peregrino: vt doctior ille abiret. Ab ambitione quam longissime abfuit: honorem & opes non curauit, nec quæsiuit: quod misera rudeta eius rei familiaris satis sunt testata. Delectabatur hoc dicto Achillis, quod est apud Philostratum: ἐμὸν ἔστω τὸ πλεῖον τῶν ἔργων. Χρήματι δὲ πλεονεκτείτω ὁ βουλόμενος id est, *mea sit laborum pars maior: pecunia autem abundet, qui volet.* Scimus, quam amplæ conditiones illi sæpe oblatæ fuerint, non vt à vera Ecclesia deficeret (quod quidam propria malitia, sicut Iscariotes ille, & multo leuiore compendio moti fecerunt) sed vt tantum in quibusdam doctrinæ partibus mitius ageret. Sic enim dicebant: concederet quædam, quæ non magni momenti esse viderentur, nec sineret ob ista leuia concordiam Ecclesiæ dissolui. Ad quæ respondit ille, scire se etiam olim *Arianos ab Homousianis* eodem modo postulasse, ne *propter duo verba* Ecclesiam lacerari sinerent: illos tamen non concessisse: se quoque nihil illis largiri aut concedere posse. Hæc dogmata oportere pura conseruari, & refutationem tam tetrorum errorum necessariam esse.

Ἀφιλαρχία eiusdem.

Bene-

Beneficentia verò, atq; etiam, vt in illa tenuitate rei familiaris erga omnes munificentia pene maior fuit, quam ipsius res ferre posset. Nemo ab illo beneficium aut eleemosynā frustra petebat; neq; vlli quantumuis importuno petitori præclusa erat ipsius benignitas. Rem familiarem tenuem & attritam reliquit; sed locupletissimum patrimonium liberis est bona fama parentum. Ipse Philippus accessionis ad fortunas, qua fieret ditior, consilium cœpit nunquam: quin etiam oblata emolumenta aliquoties respuit, & de quibus alij etiā digladiari non dubitarent; ea cum essent in potestate sua plane abiecit. Erat in familia eius, quidam *Ioannes* natus ad Neccarum. Hic curabat domi ipsius omnia, emendo, condendo, promendo, Mane legebat sacra Biblia familiæ, & erudiebat paruos liberos. Erat homo pius, castus, fidelis: eiusq; ministerio Philippus *quatuor & triginta annis* vsus est. Obijt apud eundem An. 1553. d. 3. Apr, cui etiā Philippus epitaphiū scripsit. Donabantur ei multa aurea & argentea numismata antiqua; hæc fere auferebat, qui primus, vbi ille acceperat, aduenerat: & Camerario nonnulla cum daret, solebat dicere; *nisi tu sumseris, relinques aliis*. Cumq; aliquando plusculos nummos congessisset, & animaduerteret quendam ijs valde delectari: iubet, vt quos vellet, eligeret. At ille, *ego vero omnes inquit cupio*. Offensus Philippus nonnihil impudenti postulatione, tamen concessit: & se cupiditatē inuerecundi spectatoris satiasse dixit. Sæpe numero pecunia exhausta pocula sua ipse clanculum detulit ad aliquē mercatorē, nihil curans iustum ne precium an minus eo persolueretur.

Liberalitas Melanchth.

Res familiaris eiusdem.

Alienus ab auaritia Melanchth.

Ioannes Melanch. œconomus.

Domi non erat asper ac durus; quique conniueret nonnunquam ad familiarium nimiam etiam læticiam: cum quidem ab ipso nihil fieret aut diceretur perperam ac praue: sed præsentia sua cauebat, ne leuitas iuuenilium cupiditatum in turpitudinem aliquam prorumperet. *Potus* ei necessarius erat gratus & bonus: *esca* qualibet sine fastidio vescebatur. Sed cibos preciosos & opipare conditos prorsus oderat. *Pisciculos minutos* probabat in cibo maxime & olera atque pulticula omnis generis expetebat: carnes non item. Tubingæ adolescens in contubernio, vbi perpetua consuetudine *hordei iuscula* cibum communiter capientibus tum apponebantur, sæpe cum iusculo alterius suas carnes commutauit, vt ipse iusculum duplex, alter carnes duplices haberet. A piscibus non abhorrebat, vescebaturque libenter ouis: Sed hæc recentia, illos feruentes afferri censebat oportere. Domi cella sua omnibus patebat: quin etiam libros, scriptaque sua omnia, & literas quarum quotidie multæ afferebantur, relinquebat omniū oculis expositas, vnde plurimū subtractū esse constat. Iocis delectabatur, sed liberalib. & tēpestiuis, vt inter epulas & in peregrinationib.

Ad quædam domi conniuet.

Victus Melanchthonis.

Tubingæ olim in contubernio vt vixerit.

Comitas Melanch.

Moribus omnino fuit placidiſſimis; & ſi quando vehementius perturbabatur: ſtatim ad ſe redibat. A dubijs & Sophiſtica natura abhorrebat, vt ambiguas figuras, etiam vſitatas, ferret iniquius. Cum inter epulas vinum appoſitum ipſi valde probaretur, & ex conuiuis quendam guſtare, & dicere, quid videretur, iuſſiſſet: reſpondente illo: *non eſſe malum*; fere commotus dixit: *bonum vinum ſic laudari non debet*. A medicinis etiã magnopere abhorruit, vnde factum, vt balnea prorſus tandem vitarit: quæ aliquando cum amicis ingredi conſueuerat.

Oſor Sophiſtices & ambiguitatis.

Veſtitus vnum retinebat modum. *Tunicam* enim ſemper geſtabat tam domi, quam prodiens foras: vt tectum vndiq; corpus eſſet. Interiore veſte linea duplicata vtebatur; & ſuper eã lanea altera. Domi caput pileo lineo tegebat.

Veſtitus Melanch.

In publico veſte ad pedes cum manicis demiſſa vtebatur: neq; paſſus eſt perſuaderi ſibi, vt externis vllis ſericis aut ſimilibus vteretur. Pelles tamen non reſpuit, Aquilonares illas, quod eſſent ad calefaciendum efficaciores.

Statura fuit breuiore, non tamen breuitate notabili; cum à cõmuni virilium corporum modo nõ procul abeſſet. Membrorum cõpoſitio plane elegans: frons explicata & ardua, inſignis vena quadam ampliore in illa eminente: capillus rarior: collũ procerum: iugula inſigniter concaua: oculi pulcri, & acies horum mirabiliter clara: pectus ſatis amplum: venter & ilia adſtrictiora. Omnium partium corporis integra atque vera ſua figura, & congruens erat ſoliditas. Senſus omnes acres in corpore, nulla carnium mole grauato: & eiuſmodi, vt facile illud quidem propter ſubtilitatem afficeretur. Vox ei fuit principio balba: quam tamen ætas ingraueſcens paulatim ita emendauit: vt nihil audiretur, quod alios offenderet. Ita & iuuenis incedens alterum aliquando humerum detorquere ſolebat. Et reperti ſunt quidam, qui tum illa, tum manuum, vt ſolebat, inter loquendum motiones, & ſuperciliorum ſublationes imitari vellent: ſicut olim Ariſtotelis aliqui & Platonis inepti fuere imitatores.

Statura corporis Melan.

Viribus corporis imbecillibus fuit, & valetudine tenui, inde vſque à pueritia, ſed temperantia, ſobrietate, ac optimo viuendi ordine, ita corpus alioqui debile roborauit; vt maximis etiam laboribus ſufficeret. Animaduerſum eſt tamen, poſt cõiugis interitum in dies ſingulos magis attenuatum ac debilitatum fuiſſe. Inſomnia ei ſemper fuit moleſta: acciditq; ſæpe, vt totam noctem nihil dormiret. Sed hoc malum depulit diæta conſtanti ac vinis plenioribus: & alijs generibus potus, quibus ſomnus conciliari ſolet. Ad ſomnũ ſe dabat ſtatim poſt cœnã: & ſurgebat poſt mediam noctem. Omnes ſcriptiones & commentationes matutina opera ab eo perficiebantur. A prandio reſpon-

Valetudo Melanch.

respondebat ijs, qui literis compellarant. Literarum vesperi allatarum lectionem plerunq; in posterum diem differebat, ne somnus turbaretur. Atque in senecta interdum post meridiem supra scamnum alicubi recumbens conspectus est. Hac ratione fecit, vt morbos haberet nullos infestos præter *calculorum* & *vesicæ*, quæ Græcis λιθιασία, & λιθίασις νεφριτική. Non multis ante mortem annis etiam oculorum *epiphoris* atque lippitudine conflictatus est. Humoris etiam ad lumbos vapores & flatus, qui grauis interdum ægritudinis quandoq; causam dant, tam corpori, quam animo, πάθη ὑποχονδριακὰ vocant, tentabant eum nonnunquam. Hos dolores vsu herbæ *chamæleontis* mitigauit: cuius efficaciam prædicauit. Animo ad mortem semper fuit æquissimo inde vsque à iuuentute: proximo autem biennio etiam cupidus moriendi: quæ causa fuerit, facile existimari potest. Tædebat eum iam petulantiæ Sycophantarum & malitiæ hominum illius ætatis. Eo die, quo publice postremum prælegit: quibusdam petentibus testimonium initiationis suæ cœpit scribere hos versiculos, quos tamen non absoluit, morbo impeditus:

Morbi eidem familiares.

Æterno genitore nate Christe,
Orator patris, ex sinu verendi
Vocem Euangelii ferens suauem,
Qua credentibus exhibes potenter
Vitam iustitiamq; sempiternam,
Et qui sanguine nos tuo redemtos
Exaudis, reputas, facisq; iustos,
Ostendisq; piis tuum parentem:
Nostras, Christe Deus, doceto mentes,
Ac in pectora gratiæ arrabonem
Nostra effundito Spiritum, mouentem
Casta incendia, & inuocationem:
Fac pars agminis, vt tui per omne
Aeuum simus, alacriterq; semper
Æterni patris, & tuas sonemus
Laudes, &c. Amen.

Versus à Philippo paulo ante mortem inchoati.

Paucis etiam ante mortem diebus hæc scripsit: *Anno* 1560. *die Aprilis decimo octauo, scripsi hoc testamentum in meo morbo breuiter de iis reliquiis facultatum, quas mihi Deus dedit. Confessionem fidei, & gratiarum actionem ad Deum, & Dominum nostrum Iesum Christum scripseram antea bis, sed chartæ sunt intercepta. Volo tamen confessionem meam esse responsiones de Bauaricis articulis contra pontificios, Anabaptistas, Flacianos, & similes, &c.* Post hæc sequuntur ea, quæ de rebus suis fieri voluit, & ad hæredes ipsius tantum pertinent, etsi eorum descriptionem non potuit absoluere, quod scribendo iam tres pagellas confecisset, atque ita se defa-

Initium postremi testamenti Melanchthonis.

tigasset, vt nihil posset addere tum amplius; sed in posterum diem differret reliqua deficientia, quo ipso tamen in extrema virium defectione scribere nihil potuit. In pagella paulo etiam ante consignauerat causas, cur minus à morte abhorrendum sit, hoc modo:

Causa, cur minus à morte abhorrendum.

A sinistru.	*A dextris.*
Discedes à peccatis.	*Venies in lucem.*
Liberaberis ab ærumnis, & à rabie Theologorum,	*Videbis Deum:*
	Intueberis filium Dei:
	Disces illa mira arcana, quæ in hac vita intelligere non potuisti:
	Cur sic simus conditi,
	Qualis sit copulatio duarum naturarum in Christo.

Extremus actus Melanchth.

Vltimus autem actus testis fuit certissimus de tota eius superiore vita, animo, & consilijs omnibus; atque ostendit, quod nihil vnquam spectauerit aut quæsiuerit aliud, quam gloriam Christi, & Ecclesiæ salutem. Tempus enim & hora mortis non fert hypocrisin. Multoties annis posterioribus, & præcipue proximis mensibus ante mortem, cum gemitu & lacrymis deplorauit ecclesiarum Euangelicarum distractionem, ac ardentibus votis, & precibus à Deo petiuit, vt ipse inter docentes concordiam sanciret, & illa mala sanaret. Hæc vna cura illi semper in ore & corde erat. Præsagijt ipse sibi instare diem migrationis, alijsque paulo ante mortem dixit; *Nescio quid mihi feret coniunctio Martis & Saturni, quæ erit decima quinta die huius mensis.* Cumq; febre correptus esset, & *Vitus VVinshemius* corpusculum iam ante pene ad extremum attenuatum consideraret, atque cum gemitu diceret: *Quomodo feret hoc corpus febrem paulo longiorem,* subridens respondit ei: *Cupio dissolui. & esse cum Christo.* Dixit & pridie quam moreretur ad generum *Casparum Peucerum D. Non morbo moueor, neque vlla est sollicitudo, quæ animum meum angat aut perturbet: Vna cura est, vna solicitudo, vt Ecclesiæ sint in Christo Iesu concordes.* Hinc satis adparet, quæ fuerint eius perpetuæ cogitationes, & quid semper animo propositum habuerit. Dixit & eodem die: *Si me Deus iam euocauerit ex hac vita, liberabor ab inimicis plenis odio sophistico, & mendacijs hoc monstroso anno natura.* Filium ad precum & concordiæ studium hortabatur, & *tum,* dicebat, *Deus tibi benedicet*: Sæpe ante mortem iterauit hanc precationem Redemptoris, quæ est in Ioanne: *Sint vnum in nobis, sicut & nos vnum sumus.* Sæpe & hoc dictum Pauli Apostoli, quod est in priore ad Corinth. *Christus factus est nobis sapientia à Deo, iustitia, sanctificatio & redemptio.* Edidit alias multas ante mortem sanctissimas voces, quæ fue-

Præsagit mortem.

In morbo vna eius cura.

runt

runt testimonia pietatis ipsius, neque hic referri omnes possunt. Paulo autem antequam exhalaret animam, cum à domino Pastore recitarentur verba, quæ sunt in Euangelio Ioannis; *Dedit eis potestatem, vt filii Dei fiant, qui credunt in nomine eius*; sublatis oculis & manibus dixit: *Hoc dictum animo meo semper obuersatur*. Cum à genero interrogaretur, an vellet aliquid? respondit: *aliud nihil, nisi cœlum: ideo non sitis mihi molesti amplius interpellationibus talibus*. Denique assidue donec spirare potuit, iterauit hanc precationem: *Ah Deus miserere mei per Christum filium tuum*; & illam Psalmi: *In te, Domine, speraui, non confundar in omni æternitate*. Et sensibus integerrimis fuit, vsq; ad vltimum vitæ articulum. Nam hæc fuit eius postrema* vox, qua testatus est se audire & intelligere ea, quæ à præsentibus ex sacra Scriptura recitabantur. Resolutus itaque paulatim pene sine sensu mortis, tandem spirare desijt, & quasi obsopitus iacuit, neque vlla in facie apparuit deformatio, aut lineamentorum mutatio, sicut in morte fieri solet.

* *Sa respondit interrogatus.*

Mors Philippi placida.

Tali fine vitam in terris suam clausit Philippus Melanchthon, cum vixisset *annos 63. & dies* totidem: extinctus eo horæ momento sub vesperam, quo in lucem editum constat. Annus emortualis indicatur literis numeralibus huius distichi:

PVbLICa res VIrtVtIs honos, eCCLesIa VIVaX,
LVget In InterItV, Magne PhILIppe, tVo.

De eius morte cum per oppidum increbuisset: magnus studiosorum numerus ad ædes confluxit: cum iam ante frequentes ibi constitissent, & vt antea sollicitudinem, sic illo tempore dolorem suum officio tali ostendebant. Morientem autem nemo qui aderat, siccis oculis videre potuit; ne ij quidem, qui animis maxime virilibus mortis tempore consolari atque confirmare alios sciunt: quod omne robur animi, amoris erga carissimum præceptorem affectio superaret. Sub vesperam statim ab Academia ad Principem Electorem missæ sunt literæ, quibus de luctuosissimo casu mortis Philippi perscribebatur: quæ ante meridiem diei ab hoc tertiæ redditæ fuere. Compositum autem corpus illa nocte in musæo asseruatum fuit. Mane diei 20. April. mortui etiam facies, vt antea viuentis, ab artifice est depicta. Cumq; in affectione erga magistrum & præceptorem suum singulis pene momentis venirent; qui peterent, sibi videndi illius mortui copiam fieri: quem viuum dilexerant, & admirati fuerant: neque negandum hoc multis de causis videretur: tota illa die, & vsque ad meridiem postridianæ, quæ fuit 21. April. quasi funus more veteri propositum publice esset, admissi fuere ad aspiciendum omnes, qui expetebant. Neque fuere multi in oppido aut studiosi, aut ciues, qui non illius diei, & dimidij sequentis tempore ad eum videndum

Luctus in obitu Mel.

vene-

venerint, aut sine lachrymis eum adspexerint. Multi etiam hospites, qui audiendi illius causa Wittembergam venerant: mortuum tum primum viderunt: quorum vt viuentem viderent, non fuerat ei felicitas.

Opinio autem de mortuo & affectio in spectatoribus ex eo etiam tum apparuit: quod pennulæ, quibus in scribendo vsus fuerat; & chartæ, in quibus aliquid sua manu descripserat, & quæ in pauimento musæi abiectæ iacebant, & quæcunque alia vsus & præsentiæ illius memoriam testari possent, à quibusdam peterentur, & seruarentur studiose.

Funus Melanchthoni honorifice factum.

Exuuiæ viri, quo Deus ad maximas res vsus fuerat, componebantur primum in sandapila plumbea: hæc in ligneam includebatur. Die, quo funus efferendum erat, Lipsia venerat *Ioachimus Camerarius* cum D. *Morchio*: sed cum ad ædes Philippi vocatus esset, facere non potuit: verum clausis sandapilis ad deductionem funeris eo accessit. Elatum autem est funus d. 21. April. frequentia tum studiosorum, tum ciuium, & honestorum hominum omnium ordinum, qui ex vicinis locis conuenerant, tanta, vt nemo eo in oppido meminerit maiorem. Dolorem etiam suum & vultu & lachrymis testabantur maximum: & quacunque funus procedens ferebatur omnibus à partibus & eiulatus muliebres audiri, & lacrymæ virorum ac iuuenum conspici. Eleemosynæ autem pro re & copia datæ fuere, & pueris scholasticis, qui præcentiones funebres administrabant: & pauperibus, qui expetebant omnibus: atque illa quidem, vt & cætera, ex publico Vniuersitatis ærario. Concionem funebrem habuit D. *Paulus Eberus* in templo parochiali. 1. Thessal. 4. Ab hoc funus in templum, quod ad arcem Wittembergensem est, delatum fuit: & prope corpus Lutheri, cui in vita παραστάτης fuerat fidelis, sepultum est: vbi ante sepulcrum, deposito funere ex pulpito in vicino exstructo, orationem habuit Latinam de mortuo, *Vitus Ortelius VVinshemius*, Med. D. & Græcarum literarum professor. Ibidem monumentum ad parietem positum est, opere præclarum cum versibus epitaphijs & effigie ipsius. Epitaphium Philippi Melanchthonis initio conscriptum, laminæ enim areæ spacium quædam non admisit.

Epitaphium Melanchthonis.

PHILIPPO MELANCHTHONI SACRARVM LITERARVM SOLERTISS. ET FIDELISS. EXPLICATORI, VERITATIS CÆLESTIS PATRONO ET PROPVGNATORI INPRIMIS STRENVO, OPT. DISCIPLINARVM ET ARTIVM CVM INSTAVRATORI, TVM CONSERVATORI: QVI OMNEM DOCTRINAM QVASI VAGAM, AC DISSIPATAM COLLEGIT,

GIT, ET AD CERTAM RATIONEM REVOCAVIT: VIRO PIETATE, STVDIO PVRÆ, CASTÆQVE RELIGIONIS, SAPIENTIA, VIRTVTE, HVMANITATE, BENIGNITATE ERGA OMNES PRÆSTANTI, FELICITER ET SANCTE IN TERRIS MORTVO XIII. CAL. MAII, C. V. AN. LXIII. M. II. D. II. H. I. ACADEM. WITTEBERG. CVI ILLE TOTIS ANN. XLII. OPERAM NAVASSET H. M. P. C.

Obitum eius plurimi doctissimi viri carminibus suis luxerunt, quæ & typis excusa sunt. Ferdinandum Imperatorem ferunt, audita morte Melanchthonis dixisse: *Huius viri consilia semper fuerunt moderata*. Atque hæc de Melanchthone, qui vt vixit *pie, iuste, sobrie*: ita mortuus est *sancte & feliciter*: & memoriam studiorum & officiorum suorum, ingensque sui desiderium ijs omnibus reliquit: apud quos bene

Ferdinandi Cæsaris de Melanchth. iudicium.

——— *Vt rus stat gratia facti.*

Ex oratione funebri habita à Vito Winshemio: item vita Melanchthonis à Camerario descripta: narratione obitus eiusdem; & alijs.

IOANNES SAPIDVS.

Ω. 1560. alii 61. die 8. Iunii, ætat. 70.

POpularis hic & suppar fuit *Beati Rhenani*, natus eodem in oppido Alsatiæ, *Selestadii*, anno Christi nonagesimo, supra mille quadringentos: vsus institutione eiusdem magistri, *Hieronymi Gebwileri*, qui Rhenanum primas literas docuerat. Habuit tamen pędagogum & hypodidascalum ipsum etiam Rhenanum: qui discipulus iam tum condiscipulos inferiorum ordinum, iussu Magistri, erudiuit.

Patria. Praeceptores.

Selestadio suum Rhenannum subsecutus *Lutetiam* est: vbi cum alios publicis de cathedris docentes, in quibus principes *Faber Stapulensis, & Iodocus Clicktoueus*; tum priuato in musæo Rhenanum Aristotelica quædam explicantem audiuit.

Abit Lutetiam.

Linguarum itaque scientia, variarumque artium disciplinis, poetices præcipue, instructus, domum reuenit: vbi mox à ciuibus suis ludo literario gubernando præfectus est. Hanc Spartam suam inter catenatos labores & rei etiam domesticæ molestias quotidianas pro virili sua ornauit: scholamque, discipulis passim ad audiendum ipsum confluentibus, satis frequentem habuit. Et omnino vnus fuit Sapidus ex felicioribus illius seculi Ludimagistris. Eliminatis enim & explosis barbaris scriptoribus; qui iuuentutis aures olim personabant: eorum in

Ludo in patria præficitur.

rum in locum classicos auctores, & genus dicendi purius introduxit.

Sed cum Euangelij iterum exorti lux radios suos latius latiusque tum diffunderet; ipse veritatis cœlestis notitia illustratus, sanctoque religionis sincerioris amore inflammatus, forte etiam scholastici illius pulueris in acciso salario pertæsus; patria relicta *Argentinam* cum familia commigrauit. Argentinenses hominem aduenam, iam ante eruditionis fama notum, dignum & ciuitate & honore iudicarunt: eique docendi prouinciam suo in Gymnasio commendarunt. Quo in officio ita versatus est: vt non minus doctrinæ eruditionem, quam adsiduam industriam vitæque integritatem omnibus probarit.

Argentinam commigrat.

Ibidem docere iussus.

Obitus eius.

Ad exitum vitæ vocatus est Argentinæ, anno sexagesimo primo, die octauo Iunij, iam septuagenarius.

Mores & amici.

Fuit vir bonus, pius, doctus, & multorum suæ ætatis præstantium virorum amicus, vt *Erasmi Roterodami Beati Rhenani, Glareani, Pauli Volscii*, Curiensis Abbatis, & aliorum. Sed sorte illa scholastica & salarij tenuitate non contentus, id quod ex quadam ad ipsum Erasmi epistola * colligas, vbi inter alia sic ad eum Erasmus: *Sortem tuam vt laboriosam esse non negauerim; ita tragicam, vt tu vocas, aut deplorandam esse prorsus inficior. Ludi literarii magistrum esse: proximum regno munus est. An tu putas sordidam esse functionem: primam illam ætatem tuorum ciuium, optimis literis & Christo statim imbuere: totque probos & integros viros patriæ reddere? Stultorum opinione humilius est: re longe splendidissimum.* Hæc Erasmus ibi & plura.

** lib. 1. ep.*

Ludi magistri dignitas quanta.

Scripta Sapidi.

Scripsit *epigrammata* quædam & *epitaphia*: *Anabion*, siue *Lazarum rediuiuum*. Comœdiam sacram: *Consolationem de morte Alberti* Marchionis Badensis: præter auctores, quos vel restituit, vel commentarijs illustrauit. *Henricus Pantal. l. 3. Prosop. Erasmus in epistolis, Gesnerus.*

PETRVS LOTICHIVS.

Ω. 1560. d. 7. Nouemb. at. 32. compl.

** P. Melissus ponit annum 1529. sed rectius 28.*

NAscitur *Petrus Lotichius Secundus* anno Christi in carne manifestati * millesimo quingentesimo vigesimo octauo, die secunda Nouembris ad cœnobium Solitariæ. Est autem *Solitaria* illustris Hanouici comitatus oppidum, ad *Drusi* (vt incolæ hodierna etiam die nominant) *montem* situm, inter *Gelnhusam* & diœcesin Fuldensem, per quod transit fluuius ille, *Cynthii* nomine à poeta hoc decantatus, piscosus & amœnus, qui infra Hanouiam, comitatus illius caput, in Mœnum influit.

Solitaria, patria Lotichii descriptio.

Cynthius fl. Die Kinz.

Parentes Lotichii.

Parentes ei fuerunt agricolæ fortunis quidem non magnis, sed probitate & virtute antiqua, literarum studia amantes, & honestæ

honestæ liberorum institutionis satagentes. Nam vt primum infantiæ annos Petrus compleuit; consilio & ductu patrui cognominis, * monasterij illius antistitis, senis venerandi & docti, magistris eum bonis literis informandum tradiderunt, primum in patria, vbi fundamenta doctrinarum & laudum maximarum iecit. Erat enim ibi schola consilio & cura Abbatis patrui non pessime constituta: & huius domus ipsa quasi Musarum domicilium à viris doctis celebrabatur; cum ipse doctus doctorum consuetudine plurimum delectaretur, & præmijs insuper ad se inuitare soleret.

Educatio.
** Ad cuius discretionem Secundi nomen hic assumsit.*
P. Lotichius patruus, Abbas Solitariensis.

Hic vbi Grammatices elementa & pietatis prima rudimenta celeriter arripientem, & æquales longo post se interuallo relinquentem Antistes ille animaduertit: spe de eo non vulgari concepta, in studijs posthac liberaliter alendum suscepit, & quasi adoptauit.

Educat fratris hunc filium Lotichium.

Itaque puerum tali indole præditum, vberioris ingenij cultus capiendi causa ad vicinam *Francofordianam* scholam, in qua tum humaniores disciplinæ egregie vigebant, gubernatore *Iacobo Micyllo*, ablegat, eiusque domesticæ disciplinæ etiam commendat, ratus magistrum se inuenisse excolendo ingenio tam felici ac liberali idoneum. Nec eum opinio hæc fefellit.

Lotich. mittitur Francofurtum.

Sub hoc enim duce Lotichius tanto ardore animi tantaque celeritate percepit literas cum Græcas tum Latinas; vt facile æqualium agmen multis parasangis præuerteret; non solum oratione soluta, sed etiam numeris adstricta: vt plerique omnes existimarent, Lotichium singulari ingenij felicitate, adeoque vi quadam diuina præditum esse. Hunc præceptorem Lotichius deinde omni pietate semper coluit, grataque memoria prosecutus est; & demortuum carmine eleganti, quod extat, ad posteritatem commendauit.

Micyllus præceptor Lotichii.

Habuit & alterum in primis adolescentiæ annis ducem & studiorum poetices formatorem non ignobilem, *Ioannem Pedioneum*, Rhetum poetam laureatum; qui postea oratoriæ ac poeticæ professor Ingolstadij fuit. Iste quid à Lotichij ingenio esset expectandum, vnus omnium maxime præuidit, idque epistola ad ipsum data declarauit: quam, cum narrationi nostræ non parum lucis allatura videatur, subijciendam duximus. Ita autem habet: *Literis tuis vt respondeam, etsi nulla alia causa me impulisset, vt quem modo cum perturbatis vndique rebus omnibus suspensum de meo statu, tum à libris ocioque illo literario alienum atque auulsum prope, ipse tu animaduertisti: tamen quod partium esse mearum putaui, pro studio erga nostrates adolescentes omnes pari, proque amore meo quodam peculiari erga te feci: siquidem id & tu rogare, & meum hoc officium postulare videtur.*

Ioan. Pedioneus alter Lotichii præceptor.
Epistola eius ad Lotich.

Itaque

Itaque quod mehercule prius feci, iam quoque faciam, hoc est, excitabo te, uti illa ipsa via, quam me authore suscepisti, discendi veram eloquentiam, atque optimas artes, eo usque contendas, ut quandoque ad summum laudis nomen, atque fastigium nostris hominibus peruenisse videaris. Idque sic velim statuas, ut si ad eam ingenii tui vim ac felicitatem parem adhibeas industriam, sis omnes tuas actiones, studia, ætatem, hac vna cogitatione corroboraturus: quam præ aliis maximè commodam vita, ac fructuosam studiis maiores nostri iudicarunt. Etenim si non solum homines Philosophi, sed Dii ipsi immortales à brutis animantibus sola quidem orationis vi atq; potestate mentis nos esse diuersos voluerunt: quo quid [illegible] facere mihi rectius videtur, qui quod accepit à cæteris donum, sua (cum id Dii ipsi iubeant) cura, suo labore perficiat, nec solum loqui posse contentus sit, sed vltra etiam loqui ornate ac splendide discat, seq; vere non hominem, id est, mortalem ac fragilem, sed immortalem, & quasi Deum virtutis actione fingat. Ea vero cum in aliis multis rebus constant, tum præcipue summa, ipsumque gloriæ culmen in eloquendi ratione consistit. Quam quidem etsi plurimi diuersis modis ambiuerint, eloquentiam dico, eiusque aliquam quisque partem adumbrauerit; pauci tamen veram illius viuamq; imaginem ad hunc sane diem repræsentarunt: Idq; non tam aliquando naturæ vitio aut ingenii imbecillitate, quam parum prudenti huius rei arduæ moderatione atque iudicio, quo quidem destituti fuerunt. Hinc cæteræ dotes quamuis amplissimæ imminui, confundi, atque turbari, ipsique illi ardore magis animi rapi, quam spe effectus frustrari. Sed cum porro tribus præcipue modis se mortalibus ea dicendi ratio infundat vsu, ardore, imitatione, iisque tanquam ducibus constet eloquentia: Eam tu viam potius aggredere, eam rectius doctissimorum hominum sententiam sequere, qua ad summum peruenire posse confidas. Nam cum [illegible] stat tibi natura facilitas est, tum illa quidem felicis ingenii vis atque potestas, vt nihil omnino tam in arduo positum tamque sublime esse videatur, quod non assequi posse te sperem, non facile te in mediocritate quasi desperato successu, non in satietate, quasi confecto cursu patior consistere: sed in altum te velim efferre, quo te volo. Itaque quod à me his paucis diebus audiuisti pluries, id & mehercule iam repeto, atque inculco, vt vnum præ omnibus aliis eligas, quem maxime studeas exprimere in consuetudine & dicendi bene & scribendi. Eum quidem vnum esse ac maximum omnium M. Tullium dico: Qui omnes in oratione virtutes, omnes dicendi neruos, omnem vim, copiam, venustatem [illegible] est; vt non homo quispiam Arpinatum ciuis, sed quasi Deorum immortalium consilio, Iouisq; Opt. Max. gremio lapsus in terram, ciuibus, imperio, Reique publicæ Romanæ diuinam induxerit linguam. Cuius quidem maiestatem atque virtutem non [illegible] dico solum incredibili admiratione complexum est, sed & extera nationes, gentes, ciuitates, ipsiq; adeo Græci homines in huius vnum consensum

Eloquentia tribus modis paratur.

Præsagium Pedionei de Lotichio.

Vnus ad imitandum eloquentiæ studioso proponendus M. Cicero.

ora obuertebant sua, huius sermone extremi totius orbis incolæ, populi incogniti, remotissimæ gentes suspensa velut ac victa conquieuerunt. Quare sic statuendum tibi est, vt hunc vnum imiteris atque effingas, à quo maximos speres studii tui fructus. Nec sane ad hoc languidior tibi animus adferendus est: tanquam obsequio solum rem tam arduam iri confectum putes, aliis profecto, aliis opus est. Etenim cum videas infantem non tantum parentis (quem quidem agnoscit) vias atque vestigia conari linguam exprimere, mores ac gestus, totum denique habitum ac statum effingere, donec similitudinem aliquam veri hominis adeptus puer suis fulciri membris suisque corroborari viribus incipiat, inde paulatim à maioribus acceptum sermonem discat exequi lingua, tu demum ipsis nimirum verus apparebit parentis sui filius. Quæ quidem eo tibi ob oculos à me sunt posita, vt videas atque discas, quantum imitatione natura vel adiuuari, vel promoueri queat. Idque omnino, quantum valeat, re ipsa experiare. Hoc certe velim, vt Ciceronem ipsum, tanquam linguæ tuæ parentem ac magistrum agnoscas, eum vnum admirere, diligas, amplectare, denique & exprimendo similitudinem aliquam non quidem vt simius hominis, sed vt filius patris assequare. Ex eo igitur si quid petendum sit, vno tanquam perenni linguæ thesauro, Romanique sermonis fonte haurias. Proinde cum ingenium tibi sit ad optimas artes & liberales disciplinas, maxime vero cum ad poetarum studia, tum eloquentiæ natum atque dispositum, velim, imo te rogo atque obsecro, vt eo ipso constanter vtare, te exerceas, eamque ad metam, quo pauci peruenerunt, totum vitæ curriculum, omnem operam, studium, laborem impendas: quo expectationem non modo non fallas meam: (quod profecto minime omnium conuenit) verum etiam vota, si libet nostra vincas. Vale. Solitariis.

Francofurti cum alterum *septennium* exegisset Lotichius, & iam ex ephebis excessisset: à patruo illo Abbate *Marpurgum* continuandorum studiorum causa mittitur. Venit eo Lotich. adolescens anno Christi millesimo quingentesimo quadragesimo quarto, vixitque apud *Ioannem Hiltenbrandum* Iurisconsultum, contubernalem nactus *Iohannem Hagium* Francum, amicum deinde per omnem vitā fidelem ac constantem. Cum eo Ioan. Hagio vbi de more nomen apud Rectorem dedisset, Academico ritu initiatus est in ædibus * *Draconis*, præsentibus popularibus & patruo Petro. Marpurgi cum in Philosophiæ studio non pœnitendo cum fructu versatus, ac in oratoria & poetica progressus fecisse felices visus esset patruo suo; eiusdem iussu atque consilio abijt in Saxoniam ad audiendos principes illius æui philosophos *Philippum Melanchthonem*, & *Ioachimum Camerarium*. Duorum enim istorum fama exciti tum temporis plurimi homines nobiles & docti ex *Italia*, *Gallia*, *Hispania*, *Pannonia*, imo & *Græcia* certatim in illas oras con-

Francofurto Marpurgum ablegatur.

Ioan. Hagius Francus.

* *Ioan. Draconita Theologi.*

Marpurgo in Saxoniam proficiscitur.

Fama Melanchth. & Camerarii.

fluebant. Istis igitur summis viris ita se Lotichius ingenij industria morumque elegantia probauit; facile eum vt fauore suo, quin & amicitia dignum iudicarent. Amabant in eo non tam ingenij bonitatem, carminisque culti præstantiam, quam morum probitatem & candorem, ingenuumque maxime pudorem. De genere vero carminis Lotichiani quid senserint, quidve in poetica ei tribuerint: clare demonstrant honestissima de Lotichio iudicia ac testimonia literis prodita. *Camerarii* certe in Lotichium cum viuum tum mortuum propensio animi exstitit singularis; qui & in hoc vnice elaborauit, vt *diuina Lotichii* (sic vocat ipse) *carmina* post mortem illius ederentur. In Academia autem Wittebergensi, vbi *Melanchthon* regnum tenebat, innotuit clarissimis & doctissimis quibusque viris, cumprimis *Georgio Sabino*, *Ioanni Stigelio*, *Georgio Fabricio*, & alijs, vt *Posthium ac Melissum* posterioris ætatis poetas omittam; qui omnes vnanimi consensu *in Elegiacis Lotichio palmam* detulerunt.

Lotichium hi in amicitiam admittunt.

Camerarii de Lotichio iudicium.

Lotichius princeps elegiacorum poetarum.

Ortum est deinde bellum, Germaniæ toti funestum, *Ioanni Friderico* Saxoniæ, & *Philippo* Hassiæ Landgrauio, ducibus arma inferente *Carolo* V. Imperatore anno Christi 1546. Itaque classico dissipatis docentium ac discentium cœtibus Melanchthon tutum Musis quærens receptum Magdeburgum petijt, quem Lotichius vna cum alijs est comitatus. Sed cum & ibi præter spem omnia turbulenta offendisset: coactus est pedem referre bonus Melanchthon cum suis. Lotichius autem suum quoddam consilium secutus, ac tempori inseruiens, militiæ nomen dedit: commilites nactus *Melchiorem Zobellum*, acri ingenio & virtute iuuenem Sueuum, *Ioan. Altum*, *Varum*, *Acontium*, sodales veteres atque ijsdem studijs deditos. Miles igitur vixit in hybernis in Saxonia miserabiliter & calamitose, vt ipse in epistola quadam ad Hagium fatetur: & in ipsis etiam castris inter lituorum strepitus Musarum minime est oblitus: sed in excubijs & aspero frigore tacitus secum carmen aliquod finxit; & vbi aliquid à militaribus munijs suffurari temporis potuit, versibus id pangendis transmisit. Vnde alicubi sic Musas alloquitur:

Academia VVittembergensis dissipatur.

Lotichius dat nomen militiæ.

In castris facit versus.

> *Vos quoque sum litues inter veneratus & enses,*
> *Quodque fuit vacuum tempus ab hoste, dedi.*
> *Deque tot amissis etiamnunc pauca supersunt*
> *Carmina, militiæ tempore facta meæ.*

Perfunctus tandem belli laboribus, spe pacis non dubia affulgente, accepto ab Imperatore suo missionis honestæ diplomate, è Saxonibus *Erfordiam* concedit, vetustum & amicum literatorum hospitium, ibidemque in gratiam cum amicis suis veteribus, hoc est, libris & studijs redit. Erfordia deinde *VVittember-*

Ex militia Erfordiam concedit.

tembergam ad Melanchthonem, sedatis belli tumultibus, est reuersus, vixitq; cum eo coniunctissime & iucundissime. Erat enim ei carissimus, cum propter summum ingenium, eruditamq; doctrinam, tum propter singularem modestiam & carminis suauitatem: qua semper apprime est delectatus; dum vixit. Itaque honoris & eruditionis causa magisterij philosophici, vt vocant, gradu ornatum Lotichium voluit: & post Ioachimo Camerario suo commendauit. Paulo post à patruo abbate domum reuocatur. Hic Camerarius eum Danieli Stibaro Equiti Franco clarissimo, & canonico Wirtzeburgensi, abeuntem commendat.

Inde VVittembergam.

Vbi Magisterii titulo ornatur.

A Camerario commendatur Stibaro.

In viam se dedit Lotichius sub ipsam brumam, anni tempus difficile, & peregrinantibus præsertim minime idoneum. In itinere illo multas ærumnas, niues profundas, & præter cœli inclementiam etiam Thuringorum inhospitalitatem indigne est perpessus. Tabellarius ei comes additus, ex improuiso in profundam fossam niuibus contectam incidit; atque in niuibus ita coopertus totus latuit; vt Lotichius ex proximo pago rusticorum turbam festinanter aduocare necesse habuerit; qui oppressum ac tantum non præfocatum niuium mole liberarent, & præsenti vitæ periculo eriperent. Itaque domum redit corpore pessime affecto languoribus & morbis, quos in via, cœlo niuoso & rigido contraxerat; & redux à patruo abbate, iam sene, non sine lachrymis & gratulatione aducatus exceptus est.

Redit in patriam Lotichius.

Iter hyemale.

Curata apud suos valetudine *VVirtzeburgum*, Franciæ metropolim, cum literis Ioachimi Camerarij ad Mæcenatem futurum *Danielem Stibarum* contendit. Hic acer ingeniorum censor, statim indole, doctrina & moribus Lotichij perspectis, accedente præsertim Camerarij commendatione non vulgari & cupide & lubenter in familiam suam eum adsciuit, & fauore suo dignissimum iudicauit. Quare gentilibus suis *Stibaris*, adolescentibus indolis ac spei præclaræ, præceptorem præfecit. Inde in Galliam eum ad explorandam Academiarum illius regni rationem, tumultuante tunc Italia, solum ablegat. Postea rebus exploratis vna cum agnatis suis & comitatu nobili egregiorum iuuenum, atque ijs præcipue *Gabriele Erhardo*, atque *Dimaro* Galliam Lotichium adire iubet, adiuncto ei hypodidascalo *Georgio Vischero* Argentinensi, homine docto, comi, ac humano.

Daniel Stibarus.

Lotichius iunioribus Stibaris præficitur.

Cum iis Galliam adit.

Iter igitur Gallicum cum mercatoribus Gallis à mercatu Francofurtensi ingrediuntur, instructi sumtibus necessarijs ex liberali munificentia Danielis Stibari Mæcenatis; ac primum petunt celeberrimam *Parisiorum* vrbem, in qua substiterunt aliquantisper, vt philosophos, oratores, medicos, I C. clar[illegible] au-

Veniunt Lutetiam.

Inde Montempessulanum. dirent. Inde veluti multitudini cedentes in exoptatos *Mompelianos* recessus, regna Asclepiadea, concedunt: ibique in suauissimo otio literario iucunde ac feliciter bonas horas consumunt. Monte pessulano libuit excurrere, & vicinam *Tolosanam* scholam visere: deinde montibus Pyrenæis superatis, & Atace flumine, in finitimas Hispanias traijcere, visendæ regionis ac gentis causa, ad quiduis audendum cordatæ: verum *Narbona* vlterius progredi concessum non fuit, bello inter Hispanum & Gallum ardente. Montem igitur pessulanum reuersi, aliquam multum temporis in studijs ponunt: tandem inde digressi perlustratis Galliæ Narbonensis clarioribus vrbibus, per Allobrogum fines, Rhodanique fontes, & Heluetiam, in Germaniam redeunt, anno à Christo nato M. D. L III I. *exacto quadriennio* in Gallijs liberalitate & sumtu illius nobilissimi Stibari: quem in thermis Badensibus valetudinem tunc curantem, salutarunt.

Visunt scholam Tolos.

Redeunt in German.

Cæterum non alienum hoc loco videtur paucis saltem perstringere casus illos & discrimina; in quæ nobiles studiosi cum suo Phænice & comitibus in Gallijs coniecti fuerunt; alijs vt exemplo sint peregrinaturis. Primum itaque *Lutetia* antequam abirent, vna omnes vnius contubernij numero *vndecim*, ætate haud pares, animi gratia, ac desiderio inspiciendi ostia *Sequanæ*, Parisios alluentis, & ad Rothomagum in Oceanum se exonerantis, exspaciantur, partim nauigijs, partim pedibus iter facientes. Inde *Rothomagum* appellunt, vbi iudicium regium, & emporium celebre totius Normandiæ. Ab hoc cupido incessit eundi ad litus Oceani vsque, & ad portum *Diepa*; vnde decem horarum spacio vento secundo in Angliam traijcere poterant: quod fecissent, nisi nobilis iunioris cuiusdam metus, inter piratas quasi relinquendi, ipsos deterruisset. Nihilominus tamen vt animum oblectarent ac propius, quod volebant, intuerentur, nauigium conducunt, duobus vectoribus, qui in Oceano nauem agerent, sese temere admodum committentes. Hi enim ventis insurgentibus magis magisq; in altum vehunt repugnātes ac nolentes: & iam furentis maris procellæ in conuectorum capita vndique reuerberabantur; cum serio nauicularijs imperant, cursum relegant, & litus petant. Verum isti nebulones, ac pecuniæ hirudines, negant se reducturos, nisi numerato aliquo donario. Hic Lotichius indignitate rei commotus, alterum principem consilij fortiter apprehensum in mare præcipitem se daturum minatur, ni cursum & propositum mutet. Appellunt igitur, sed non ad portum, vnde soluerant. Per loca ergo ignota nostri regrediuntur, & tabernam in litore inuentam ingrediuntur Verum cum & hic suspecta ipsis omnia viderentur: cœnati excubias disponunt ad cubiculum. Ibi tum in sca-

Pericula Lotichio in peregrinatione Gallica obiecta.

Sequana.

Rothomagum.

1. discrimen in mari.

Caupo insidus.

llis latronum quispiam gladium in tenebris micantem
tat, forte exploraturus, quid animi esset nouis hospiti-
Quod animaduertentes nobiles studiosi cum ensibus stre-
acto proruunt, ac latrunculos fortiter abigunt, ipsi ad au-
ı vsque peruigilantes. Qua appetente læti equis vereda-
onscensis Parisios repetunt, iam experientia edocti, quid
d Comicum: *Felix, qui mare nunquam est ingressus.*
tetia deinde omnes simul iterum discedunt, pedestre iter
ıentes, vno duntaxat equo impedimenta viæ ac sarcinas
:e. Fuit ea profectio Lotichio duce *milliarium* nostratium
uaginta circiter, concors, modesta, & læta; præterquam
in sylua circa Molinarum vrbem à latronum manu peri-
ı ipsis non defuit. *Lugdunum* ingressi perlustrant biblio-
magnifica; & coemta bona librorum copia octaua post
ıodano, nobili flumine, vecti, *Viennam*, Cretensium Co-
n, deueniunt. Hic dum nostri supra vrbem ante pontem
re exponi nolunt, nautæ incautius nauem regentes, ra-
te fluminis ad inusitati transitus iugum sagitta velocius
ıntur, inter sæuas vndas, murmura, & spumas, vt seipsum
exaudiret. Tum nautæ in genüa procidentes Deiparam
em acclamãt: & actum de omnibus vno momento fuis-
vel ad mininum saxum nauis impegisset. *Aueniani* viri-
sumtis, bidui itinere *Nemausum*, ac demum *Mompelium*
unt: cuius loci genium ac felicem vbertatem cum Nea-
no cœlo & solo non iniuria conferas. Ibi famulo cum
ıtur Gallo, tum ob linguæ imperitiam, tum ministerij
; euenit *quadragesima* tempore, vt vocant, cum exteris,
tim Germanis, carnibus vesci indulgentia magistratus
ttitur, vt famulus ille audaculus, prohibentibus id sæpe
ous, carnes ad mensam priuatim institutam coemptas,
n ferret sub veste propendentes in publico. Quod cum
ın inprimis *clerici* quidam è regione nostratium habi-
otasset: continuit se tamen anno integro, nec quicquam
uit. Sequente autem anno redeunte *carnium priuatione*,
l *Inquisitoris* defert. Vocantur itaque non omnes simul,
ıiores primum, mox alij, vix vt cogitandi de responso
m daretur. Discipuli, vt erant instructi, factum fatentur,
e causam in præceptores conferunt. *Biduo* auditis iunio-
cum in vna eademque simplici responsione persisterent:
ıntur & grandiores. Qui nunc seorsim singuli, nunc si-
nnes examinati, idemque fassi, prætendunt *priuilegium*
peregrinis concessum. Inquisitores id se non ignorare
dent; sed scandalum publice datum incusare. Nostri vbi
rem serio agi, famulum illum male conciliatum multa
ıse dimittunt: quo tamen facto maiorem sibi à religiosis

Lugdunum Gallia.

2. Periculum in Rhodano.

Mompelium veniunt.

3. Periculum in ieiunio Quadragesimali.

Exteris carnium esus indulgetur Mompelii diebus prohibitis.

Germani nobiles coram Inquisitoribus accusantur.

inuidiã conflarunt. *Quinto die* post ad disputationẽ de esu & similibus quæstionibus citantur. Iterum nostri diplomate tuentur, & nisi securitas concedatur, missu gem, ac per *Rheingrauium* legatum daturos responsum adolescentes examinatos familia & sanguine iuncto quisitores paulum visi remittere, præsertim cum suspi famulum ea de causa præmissum. Itaq; ad pœnitentia *dalum publicum* publice declarandã serio illos hortãtu ponitur formula; vt *alba veste per plateas, nudis pedibus, ardentib. singuli ad templũ eant, in templo coram summo a sam audiant, absolutionẽ petant, mulctã magistratui & c dependant, de cætero cautius agant*. Quid hic nostri? int & saxum illi cõstituti, *facturos se horum quicqua dise te ingenuos se ac liberos liberis & nobilib parentib. prognatos, adspersuros gentilitio nomini infamia huiusmodi & seruit lam, priuilegia studiosis ab August. Impp. data violari, stianiss. regis literas sperni contumeliaq; affici nobilitatẽ li pacto conculcari affirmantes; ac mansuros se promittentes, bac re ex ipsa aula rescriptum afferatur*. Audito hoc, S S. I creta paulatim relaxãt, veniamq; ipsis dare dicunt, o vt aiebant, *& dignitatẽ gentis Germanicæ: iustitiæ fuisse, sent; ne alii regni ciues de iuris inæqualitate haberent, quo querentur: remitti illis factum, ex gratia Ecclesiæ, ea tan imposterum citra scandalum viuant*, & (in quo vno obte *singuli singulos coronatos ad nosocomia & xenodochia dep* ditum fuit, non parũ hic *Carolum Clusium* profuisse, c fices peritiã consuetudo intercedebat cũ Dominica Inquisitore. Itaque nostri gratijs regio nomini actis d *seq; non nisi sub autoritate regia constitutionis victuros, & hilaris sit datoris, Deo chari in vsum pauperum aliquid so tendunt*. Non longo tempore post, cum *biennio* ampli peliana in Academia vixissent, animis semper cõiun tantũ ad tempus diuisi: placuit magistris & ephoris i ferijs Academicis rursus ad maritima excurrere, part sophiæ naturalis ac rei medicæ, partim Tolosanæ visendæ causa. Adiungũt se Lotichio, minoribus loc vna cũ pædagogo relictis *Marius*, alij itẽ suorũ *quinq; Gallus* μονόφθαλμος, & *Isaac. Cellarius*, Gryn̨i priuig ea professor Basileensis. Literis igitur cõmendatitijs seniore, & *Rondoletio* præceptoribus ad Tolosates ac ingrediuntur. Cum autem à litore Tyrrhenico, qui secto & deserto, necessario illis deflectendum esset: uiso nõ aduertentibus sese obuiam fert homo quida ater, quiq; ipso adspectu terrori esset. Hic salutatis n quam humaniter se itineris comitẽ offert, & cum v mines studiosos, de via lassos, operam quoque suam

Ad disputationem de carnium esu citantur.

Pœna ab Inquisitoribus ob carnium esum nobilibus Germanis indicta, magnanimitas Germanorum.

Carol. Clusius ea in causa profuit.

Iter Tolosanum.

Ignotus comitem se nostris peregrinatoribus.

dis pallijs & alijs vltro defert. Nostri voluntatem tam officiosam non aspernati, cum baiulo, nouo & facundo comite pergunt. Pransi in pago *Nissa* cum litus relegere luberet, ostentante se è longinquo *Narbone* Martio, vt Cicero appellat; longurio ille compendia viæ monstrat, abducendo à mari iuxta *Rusticinem* fluuium. Ante vrbem opere & præsidiario tunc milite munitissimam, dum nostri calceamenta purgant, & ad ingressum se parant; ille comes curiose iam fossas inspicit, iam oculos huc illuc versat: vnde suspicio postmodum fuit confirmata. Venitur ad portam primam non solum Marte & munitione terribilem, sed etiam pluribus monumentis Coss. Romanorum venerabilem; per quam ingressuros militum quidam ibi excubantium gradum iubet sistere: rogat *qui sint, vnde veniant, quo tendant*: negat illis intrare licere prius, quam ad militiæ principem summumq; magistratum res referatur. Miles diu nostros moratus tandem redit; omnesq; illum militum magistrum adire iubet adiūcto satellite. Sequuntur viatores nostri lassi, languidi, siticulosi cum sarcinis; & in atrio magnifico coram Præfecto militum sistuntur: ac rogantur primum, an *Gallicam linguam* teneant & loquantur omnes? respondēt nostri, paucos ita eam linguam tenere, vt intelligantur, & necessaria proloquantur. Eligunt itaq; *Cellarium* Heluetium, qui nomine omnium Gallice loquatur. E quo Præfectus audiēs Germanos esse, singulos intente intuetur; ac quibus quiq; locis nati sint, rogat. Respondent, *Saxones* esse; *Isaacus Cellarius*, vt erat, Heluetium se asserit. Habebat Præfectus in militum numero Chirurgum quendam, natione Germanum. Is continuo aduocatur explorandi causa, vere Germani ac medicinæ studiosi an essent, necne. Præfectus vbi rem ita se habere, vti primo confirmarāt, videt: literas commendatitias ad Tolosates exhiberi sibi postulat, resignat, perlegit, reddit. Verum profectionis causam suspectā cum haberet belli temporibus: ita eos grauiter affatur; *Decebat vos iuuenes studiosos studia temporibus accommodare, nec temere pericula subire. Iam ad vicinos vsque montes Pyrenaos progressi estis, vnde vnius diei itinere Hispanias vobis ingrediundi est facultas. Prius itaq; hanc explorare vrbem animus fuit; postea alias aggredi techni as.* Quibus auditis nostri conscientia rectoque proposito freti, intrepido vultu modeste respondent; & suspicionem à se omnem remouent. Erat Præfecti ætas grandis, barba cana, autoritas militaris: sedebat cum maiestate in tribunali, satellitum holoserico amictorum magno numero stipatus: adstabant & officiarij armati tanta cum obseruantia ac si regiam ipsam maiestatem intuerere. Demū in Lotichiū intuitus, corporis colore supra alios magis fusco, robore & habitu virili, vultu militari ac præsenti, interrogat: quis tu autē? *etiamne tu studiosus haberi vis?* ipsoq; affirmante: *Videris vero*, inquit, *scitius tu hastā gestare militarē*, quā

Narbo vrbs Galliæ.

4. Periculum in vrbe Narbonensi.

Oratio præfecti militum ad Germanos.

Prosopographia illius Præfecti.

calamum aut librum; ensemve ac machæram vibrare, quam carmen pangere. Hic risu omnibus oborto, post exactum iam amplius *sesquihora* colloquium, comiter dimissos, in diuersorium abduci ab adiuncto satellite imperat; cuius nutu se continerent, nec citra permissionem factam pedem diuersorio efferrent. Nostri læti diuersorium petunt; vina ocyus promere iubent, more patrio Chirurgo populari, & satelliti, cuius arbitrio dehinc viuendum erat, hilare propinant, & vt possunt, humanitatem omnem declarant. At quid fit? Commode cœnati ac refecti, cubitum eunt, silescunt, obdormiunt. Interea *Longurio* ille infelix comes, in culina cum caupone rixas occipit, calidum pro purgandis nobilium ocreis itinerarijs imperiose postulando. Hic illi ad focum *literæ regio sigillo* maiori obsignatæ è sinu forte excidunt: quas cauponi, dum inspicere vult, illico longurio eripit, in ignem conijcit, è caupona se proripit & notis sibi extra vrbis mœnia cuniculis de nocte elabitur: vestigatus omnibus vijs celeribus equis nusquã gentium comparet. Postridie summo mane nostri omnium prorsus ignari, propere rursus ad Imperatorem illum vocantur, examinantur, rogantur: *Quisnam ille via comes, qua venerit, quorsum iter eius?* Respondent nostri bene adhuc animati id, quod res erat: neque notum sibi hominem, neque conductum, adsociatum forte ad litus, vltro officiosum præbuisse ignotis penitus, nec de itinere quicquam indicasse. Hæccine iureiurando confirmare velint singuli, rogantur? annuunt nostri vno ore omnes constanter. Tum præfectus ira excandescẽs per tribunum in hæc verba illis denunciari iubet: *Baiulus iste comes si in suas manus venisset, iam ipsis pro spectaculo ante diuersorii fenestras, ex longurione longam factum literam debere pendere. Illico proinde vrbe exeant; Mompeliumq; ad studia sua se referant; nec vlterius quaqua progrediantur. Quod si dicto non audientes Tolosam versus pedem mouisse deprehendantur, de proxima quenque arbore racematim suspensum iri.* Et vero si absq; literis *Rondeletii* fuisset: in præsentissimum adducti essent discrimen. Constat enim hyeme sequente Hispanum quendam studiosum, in patriam rediturum, quod apud eum propugnaculi cuiusdam, quod tum ad *Aquas mortuas* exstruebatur, delineatio inuenta esset, captum ac suspensum, laborantibus pro eo diligenter doctoribus Mompelianis. De Longurione autẽ suspicio omnium erat, *Genuensem* eum proditorem fuisse, ab *Andrea Doria* subornatum. Germani igitur nobiles cum suis magistris, Deo gratijs actis, ad sua veredarijs expeditis vsi, reuertuntur: ac deinde Mompelio, vt diximus, in patriam, quam inuenerunt intestinis motibus, & *Alberti* marchionis armis valde turbatam. Cæterum Lotichius, Gallico itinere & munere demandato probe integreq; defunctus, in Italiam cogitare cepit. Id vbi Mæcenas eius

Hispanus studiosus suspensus.

Quis ille longurio fuerit.

eius magnificus *D. Stibarus* intellexit; viatico liberali instructũ honeste dimittit. Antea vero quam iter ingrederetur, de voluntate Mæcenatis cum magna discipulorum nobilium parte Lipsiã æstate inclinante abit, ad veteres præceptores, *Melanchthonem & Camerarium*, salutandos. Cum his plusculos dies moratus in Italiam pergit, adiuncto sibi comite *Ioanne Hagio* Franco, medico, huiusque discipulo *Bernhardo Thungeno* Equite Franco. Profecti ergo per Oenipontem & Tridenti alpes, ingrediuntur desideratam in Italiam, de qua idem, quod de Ægypto Homerus olim dixit, dici possit:

Lotichius iterũ Melanch. & Camerarium salutat.

Inde Italiam petit.

——— πλεῖστα φέρει ζείδωρος ἄρουρα
φάρμακα, πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά.

Odyss. 4.

Veniunt autem, vt alias prætercam vrbes, *Veronam*: vbi præter alia monumenta non sine affectu lustrarunt illustris. *Scaligerorum* statuas, qui vniuersam ferè olim Lombardiam tenuerunt: sed à vicinis Venetis expulsi concessere in Bauariam. De horum genere, superiori seculo floruit *Iulius Cæsar Scaliger*, vir ad miraculum doctus, & nuper eius filius *Iosephus*, Europæ sidus: in quo familia extincta, non fama. Viderunt ibidem *Pipini* regis tumulum, perpetuo rigatum rore; tum etiam magni *Fracastorii*, & alia permulta. Demum *Patauium* appellunt, hospitium diu expetitum, vrbem amplam, populosam, doctissimisque in omnium scientiarum genere hominibus affluentem. Ibi Lotichius præcipue delectatus est horto *Bembi* vrbano, perpetuo virenti lauro, hyaco, & platano. Sub vesperam vero, calore remittente, in *medicorum*, vt vocant, *hortum* cum amicis excurrebat, omni genere pulcerrimarum rariorumque herbarum instructum & cultum. Crebro item ad viscendum vicinum *Arquatam*, ad salutandos *Francisci Petrarchæ* cineres & laureta, exibat sub vesperam: sæpe cum Hagrio, Mario, Maroldo ad Euganeos montes, herbis salutaribus scatentes; hinc ad *Aponi* fontes & calidas aquas. Postea Medoaca flumine deuecti *Venetiarum* vrbem accedunt: vbi Neptunia regna, regias opes, delubra superba, palatia celsa, & vt verbo dicam, magnificentiæ omnia plena satis contemplari, satis demirari non potuerunt. Verum cum sub idem tempus pestis vrbem Patauinam inuasisset; & studiosorum alij alio diffugerent: Lotichio *Bononia* arrisit; quam Theodosius Imperator omnium scientiarum domicilium & perennem Musarum sedem esse voluit; priuilegijsque summis donauit; adeo vt *si quis scholasticum studiorum gratia illuc euntem, ausu temerario læserit, capite plectendum eum sanxerit: & ni præses id exequatur, Episcopo Bononiensi vt eadem illum pœna afficiat, mandarit*. Et olim ad doctrinæ commendationem satis erat, *modo in studio*, vt loquebantur, *Bononiensi vixisset* quispiam. Pertraxit Lotichius eodẽ

Scaligerorũ illustris familia.

Iosephus Scaligerorum vltimus.

Patauium.

Venetiæ.

Bononiam Lotichius abit.

& sodales suos, vixitq; cum ijs iucundissime, vsq; ad infaustum ac funestum casum, qui ita contigit. Cum Lotichio inesset incredibilis quædam morum suauitas & comitas, ita, vt quibus semel innotuisset, ijs in dies iucundior eius consuetudo fieret; nobilis quidam Monacensis canonicus Bauarus, Lotichio vsu domestico iunctus Patauij, eundem mox consecutus pestis metu Bononiam, contubernium eiusdem ibi expetijt. Hic vero canonicus cum cepisset amare foris, quod domi habebat: impatienter id tulit hospita, iuuenis formosi amore capta. Itaque vt eo potiretur, *philtrum* parat amasio apponendum in iusculo. Apponuntur ergo singulis seorsim pro more Italorum iuscula duo. Sed cum Lotichij esset pinguius, ipseque natura à pinguibus abhorreret; commutat id cum iure nobilis Bauari, quod erat macrius, sed intoxicatum. Lotichius, etsi buccellam, vt solebat prius cani suo obiecisset, qui continuo in rabiem verti & in parietem ruere cæpit; tamen, quia id non animaduertebat, sorbere pergit. Extemplo vim veneni intra præcordia sentit, atq; animi deliquio in terram concidit. Mox furens ad conclaue volat, arma rapit, in contubernalem ab ipso sibi insidias factas ratus, stricto inuadit ferro. Postea ad se nonnihil reuersus *oleum oliuarum* affatim haurit: fibris stomachi laxatis hausti toxici partem reuomit: & alia vt medicus abigendo veneno adhibet. Inde in febrim malignam incidit; & periculose ægrotat. Vbi tandem meliuscule habere cœpit; deciderunt illi capitis pili, digitorum vngues, & totus nonnihil immutatus est corporis habitus, cum ipsis etiam animi moribus. Et hæserunt reliquiæ istius mali, quoad vixit. Quotannis enim sub autumnum reuertente tempore, quo ipsi malum illum acciderat; recruduit vis toxici; cũ mentis quadam alienatione ac febri. Hic fuit fructus perlustratæ Italiæ; quam nimis auide appetimus Germani, sæpe domi habentes, quod foris sumtuose quærimus.

Funestus casus Lotichio Bononiæ accidit.

Italia caute peragranda.

Vt autem nulla calamitas sola, ita Lotichio malum propriũ aliud auxit. *Daniel* enim *Stibarus* sub idem tempus immatura morte in medio honorum cursu intercidit, annum quinquagesimum non multum egressus. Hunc Mæcenatis liberalissimi obitum non lacrymis solum, verum & carmine seriò defleuit poëta noster, in quo inter alia sic quiritatur & ominatur:

Daniel Stibarus moritur.

Tu studium lususq; meos, tu gaudia vitæ
Omnia fregisti morte, Stibare, tua.
Sit tranquilla tibi requies, spesq; inscia luctus,
Iamq; vale, manes mox sequar ipse tuos.

Haud longe interuallo post secuta est mors duorum ex fratre Stibari nepotum, quibus Lotichius magister præfectus

fuerat

fuerat *Henrici & Martini*; qui cum Reip. administrationẽ vix capescere incepissent, iuuenili ætate ex hac vita excesserunt.

Lotichius absoluto studiorum in Italia curriculo, acceptisque Academicis in facultate medica, impulsu magis amicorum, quam sua sponte insignibus reditum in Germaniam Roma etiam non visa, maturat. Reuersus vbi suos salutauit, *Wirzeburgum* venit *Melchiore Zobelo* præsule & Francorum duce nefario latrocinio ac nouo exemplo intra vrbis mœnia per insidias * crudeliter interempto. Cuius indignissimi facinoris historiam, successoris Friderici impulsu, conscripsisse Lotichium dissimulato nomine, vulgo creditum est. Agebant tunc studiose *Fridericus* præsul Wirzeburgicus, & nobilissimus *Sturmerus*; vt Lotichium omnibus honoribus auctum secum retinerent: sed DEO aliter visum. Accidit enim vt *Heidelbergam*, auspicijs *Othonis Henrici* principis Palatini Septemuiri, ad docendam tractandamque artem medicam honorifice vocaretur: anno Christi 1558. claudente ipso septenarium ætatis quartum. Quam quidem prouinciam Lotichius, Musis & rei literariæ natus, accipiendam existimauit. Eoq; cupidius eam in Academiam venit: quod vigebat ea ætate memoria doctissimorum hominum, qui ibidem cum perpetua nominis fama vixerant: vt *Iacobi* Wimpfe*lingi*, *Pallantis Spangeli* iureconsulti excellentissimi, in cuius virtute deprædicanda multus fuit Melanchthon, olim eius conuictu vsus, *Ioannis Oecolampadij*, *Ioannis Hartungi*, *Sebastiani Münster*., *Ioannis Virdungi*, Mathematici, & qui illis superior, *Rodolphi Agricolæ*, eiusque discipuli *Ioan. Dalburgij*, & aliorum cõplurium, quos non necesse est omnes nominare. Inuitabat Lotichium præterea & *Iacobi Micylli*, philosophi & poëtæ elegantissimi, consuetudo: quem antea ducem ad insistendam & persequendam studiorum rationem habuerat.

Lotichius in Germaniam redit.

Melchior Zobelus nefarie occisus: anno 1558. d. 17. Cal. Maii

* *Sicariis à Grombachio submissis: qui supplicium luit an. 1567. d. 18. April.*

Lotich. Heidelbergam vocatur ab Otthone Henrico Elect. Psal.

Docti viri qui in Heidelbergensi Academia floruerunt.

In Academia igitur ea, *extra quam vitam non esse*, Lotichius dicere solebat, loco honoratō docendi pariter & ægrotis consulendi munere ita functus: vt Palatinis principibus commendatus, collegis suis iucundus, studiosis & ciuibus vtilis esset atq; haberetur. Eodem fere tempore *Marpurgum* iudicio principum Hassiæ fuit inuitatus: vt in schola illa, in qua puer & adolescens luserat, vel artem medicam vel poëticam doceret. Verum in statione prima Heidelbergensi Lotichius mansit: vixitque in ea, dum vixit, bene ac honeste. Egit autem cœlibem vitam, suum iudicium secutus & ocium literatum sectatus. Vnde illud;

Eodem tempore Marpurgum vocatur Lotichius.

Lotich. cælebs vixit.

Me iuuat in studiis consumere dulcibus æuum,
Signaque Musarum prosperiora sequi.

Et

Et quæ sera legat nostri non immemor ætas
Carmina tranquilla fingere pacis opus.

Musas enim solas semper amauit, semper in delicijs habuit Lotichius; ἐξ ὧν τὸ κλέος ἔρχεται ἀνθρώποισι, secundū Theocritum.

Verum vt *plerunque optima quaque diu non durant*: ita & Lotichio exiguum fuit vitæ curriculum à DEO circumscriptū. Anno enim post aduentum in Academiam Heidelbergensem tertio, Christi Seruatoris 1560. Calendis Nouembris acuta & maligna febri corripitur, cum aliquo mentis, vt consueuerat, delirio, quod tamen ante finem vitæ plane desijt. Morbo isto in dies magis magisque ingrauescente, *die septimo* mensis eiusdem, ad imperium summi regis Iesu Christi, cui in his terris militarat, ex statione mortali decessit: cum annos vitæ exegisset *duos & triginta*. Morienti & animam precibus adsiduis Christo Redemptori vnico commendanti adfuere complures *Philosophi, Medici, & Theologi*; interque eos *Iohannes Posthius*, qui & vita iam functi oculos non sine lacrymis clausit. Idem *Posthius* funus summo suo amico procurauit, cumque alijs septem liberalium artium Magistris exuuias suis humeris ad D. Petri extulit: quæ ibidem iuxta *Iacobi Micylli* præceptoris ossa beatam in extremo die resurrectionem exspectant. Atque hæc fuit catastrophe viri & poëtæ optimi, omnibusque doctis ac bonis carissimi: qui etiam obitum eius varijs carminibus passim defleuerunt.

Morbus Lotichii.

Obitus.

Ioan. Posthius.

Funus Lotichio curatū à Posthio.

Corpus ei fuit staturæ iustæ, non gracile nimis, nec obesum; capillus subniger & subcrispus; nares modice pressæ, aures contractæ, oculi fusci & suaues; frons exporrecta, hilaris & semper eadem: vultus modestus, compositus, subridenti similis: color venuste fuscus, barba decens & virilis, mediocriter densa, nigricans; pectus torosum, manus validæ & agiles: in toto denique corpore vt succus nullus superfluus, sic nihil iners aut pigrum. Animus in domicilio apto impiger, excelsus, ad omnem fortunæ impetum inuictus: modestus tamen ac mire humilis, æquus & temperatus: breuiter, *temperamentum* vniuersi corporis fuit *melancholicum cum subdominio*, vt loquuntur, *sanguinis*; qualia temperamenta Aristoteli & Physicis maxime probantur.

Lotichii statura.

Animo qualis.

Inerat Lotichio morum suauitas quædam prope singularis. In conuersatione eam adhibebat moderationem dictorum & factorum omnium; vt vbicunq; esset, in dies carior ac iucundior esset, Itaque amici iudicabant, Lotichium vi quadam naturæ tacita, ceu Orphea quendam, homines in amorem sui trahere. Ea vero erat non occulta, sed potius clara omnibusque patens virtus. Erat omnis fuci, omnis simulationis ac sophisticæ capitalis hostis: in omni vita simplex, apertus,

Mores eiusdem inprimis comitas.

Candor.

candidus, veri rectique tenax. Amici narrabant, pharmacopæum Heidelbergæ, virum honestum, filiam quam habebat formosam & egregiam, cum dote satis ampla Lotichio obtulisse: hunc modeste renuisse, quod virginem ingenuam ipse breuis vitæ & termini sibi imminentis conscius spe falsa coniugij stabilioris lactare nollet. Quod quidem apertam eius naturam satis demonstrat.

Diligentia & amor studiorum. Studiorum autem in eo tantus fuit ardor, vt à puero libellos propter lectulum positos habuerit: vt vel cubans lectitare aliquid aut commentari posset: sæpe somnians versus facere deprehensus est; adeoque nunquam minus fuit otiosus, quod de Scipione Cicero, quam cum ociosus. Etsi autem ruris & solitudinum, vt vates, amans erat: esse tamen in solitudine solus non poterat; semperque in cuius beneuolentia & caritate requiesceret, quærebat. *φιλοφιλία.* Familiariter illud in sermone vsurpabat: id demum sapere sibi ac iucundum esse; quod cum amico fieret, siue studijs incumberet, siue animum remitteret. Hinc in versiculis alicubi:

O iucunda beatitudo vitæ!
Libros inter & optimos amicos;
Quos iungit bona comitas, & vna
Delectatio rebus ex iisdem,
Et Musa Venereque transmarina.

Fortitudo. Idem in periculis adeundis ac tolerandis quibuscunque laboribus studiorum, militiæ, itinerum terra mariq; fuit promtissimus ac fortissimus; vti ex ijs, quæ supra narrata sunt facile cuiuis apparet. Loquuntur id etiam carmina eius hæc:

Non ego pro Patria belli detrecto laborem,
Degener aut viso protinus hoste tremo.
Ire nec ad manes pro libertate recusem;
Dulce foret reges inter & arma mori.

Fortitudinis etiam philosophicæ specimina longe pulcerrima edidit in domandis, atque rationi rectæ subijciendis affectibus & animi morbis. *Iracundia.* Iram sic poterat in gyrum rationis cogere atque regere: vt per impotentiam animi parum virile quippiam admisisse raro sit deprehensus Etsi (ne ἀναμάρτητον facere velle eum videamur) conceptæ semel iracundiæ erat tenacior atque implacabilior, vt melancholicæ solent naturæ

Sermo. Vrbanitas & sales. Sermo Lotichij erat, qualis ferme Socraticorum, elegans, vrbanus, lenis, ingenio tinctus, modestus, bonæque mentis verus index. Iocis delectabatur ac *salibus Mercurii*, vt aiunt, non *Momi*: in quibus & animi & ingenij probi acumen eluceret. Cùm aliquando Bononiæ ad ipsum *Hubertus Languetus* abituriens in Germaniam, mane adhuc in lecto cubantem atq;

conniuentem venisset, superque re quadam, quid sibi videretur, quæsisset? respondit; *mihi vero nihil videtur*. Quo ille ioco admodum fuit delectatus. Contra aberat longissime ab omni verborum obscenitate, & obtrectandi libidine: neq; scurrilitatem vllam ferre poterat. Accidit enim aliquando, cum Stibarorum, nobilium iuuenum agmen è Gallia reduxisset: vt reduces illi, in prædio quodam haud procul Pabeperga à *Daniele Stibaro* conuiuio exciperentur. Ibi cum poculis sese inuitassent; quidam minus digna auribus ætatis illius effutire ceperunt. Tum Lotichius iratus de mensa surrexit, & adolescentum causa rubore suffusus illico abijt, indigneq; id factum tulit. Deinde nec ipse quenquam carminibus suis læsit, nec in gratiam cuiusquam, sæpe etiam rogatus

Verecundia.

——— *mordaci perstrinxit carmine quenquam.*

In omni denique vita communi ac conuiuiorum hilaritate eum seruauit modum; qui naturæ congruit: vnde vires cum animi tum corporis reficerentur, non opprimerentur. Compotationes & comessationes cane peius & angue oderat, asotis illis inimicissimus. Amabat autem, vt est in symposio Xenophontis, *pocula minuta atq; rorantia*, ijsque solis adserebat delectari homines philosophos. Et quotiescunque iucunditati se dabat cum amicis; temperantiæ, modestiæ, & sobrietatis fines, memor non tam Posthi-melissæi voti, quam mandati Apostolici, nunquam excedebat: statimque à iocis & ludicris ad seria sese referebat.

Sobrietas & temperantia.

Qualis autem fuit in vita, talis etiam in vestitu. Sæpe laudauit in *Vldarico Hutteno*, equite Franco rationem vestiendi. Is enim sola lana, eaque in suo territorio nata, vsus est; nullis externis aut transmarinis mercibus accersitis. Mundiciem tamen adhibuit Lotichius in vestitu decentem; quæ agrestiam inhumanam effugeret: adeoque grata erant ei omnia simplicia, natiua, mediocria. Itaque recte mansit illi hoc verbum, symboli loco vsurpatum: *simpliciter sine strepitu.*

Vestitus.

Symbolum Lotichii.

Cæterum, vt concludamus narrationem hanc vitæ Lotichianæ, paucis expediendum videtur; quid & de huius & aliorum poëtarum amoribus, quibus se teneri passim in carminibus queruntur, sentiendum sit. Est autem, vt ipsi poëtæ explicant, *amor* ille *cœlestis* atque æthérius; ac rerum cœlestium, terrestriumque *contemplatio*. Hic amor facit poëtas, facit philosophos, facit medicos, omnium denique abstrusissimarum scientiarum peritos. Vnde ille;

Quid amores poëtarum?

——— *Vates non Veneris fax improba, verum*
Æterni amor generosus vrit numinis.

Quan-

Quanquam nec hoc dissimulandum, adamatas a Lotichio iisse puellas quasdam ingenuas ac scitæ formæ. *Claudiam* e- im suam non vno carmine celebrat: deinde *Callirrhoen* tuni- ıtam, *Panaridem*, ac denique non vero nomine dictam *Phyl- da* Nicrigenam. At fecit hoc non inhoneste, nec immodeste; ıq; eius nullum crimen amore fuit, vti ipse confirmat. Dein- :, qua fuit morũ elegantia ac humanitate, facile & ipse ama- ıt & amabatur. Atque decantandis illis amoribus nihil aliud ıæsiuit, nisi oblectationem animi honestam ad leniendas a- imi molestias & ægritudines.

Vacua denique (ne & hoc prætereamus) in elegijs Lotichi- ıis loca alicubi occurrunt, ea ipse viuus reliquit considera- one quadam vt non vulgares sententiæ collocatione verborũ ıgulari ibi reponerentur. Nec fratri Christiano & Camera- o editionem parantibus visum fuit illas veluti lacunas exple- . Epitaphium ei Marius, tanquam seruatori suo in Sequa- e natatione & amico fideli, apud Elect. Pal. impetrare, tan- viro dignum allaborauit. Verum mors improuisa illius incipis, vt alia præclara, ita & hoc impediuit. Nec sepulcri ınore eget is, cujus virtus in orbem se diffudit vniuersum.

Et hæc de Lotichio satis. *Ex narratione Vita P. Lotichii se- ndi scripta per Ioannem Hagium Francum.*

GEORGIVS SABINVS.

Ω. 1560. die secundo Decembr. ætat. 57. compl.

Brandeburgum Marchia oppidũ.

G *Eorgius Schulerus*, postea *Sabinus* dictus, in Marchia *Brandeburgi*, oppido eo, quo dignitas Septemuiratus ıperatori creando in inclyta Marchionum familia fundatur, tus est anno 1508. die vicesima tertia Aprilis, hora septima temeridiana; parentibus honestis, & ea in Repub. prima- ;. Parentem enim *Baldasarem Schulerum*, virum inte- rrimum fuisse accepimus, eiusque oppidi consulem pru- ntissimum.

Parens Sabini.

Pueritia studia.

Wittembergam admodum adolescens mittitur.

Ipse Georgius in schola patria primum deposuit tyrocini- ı, iactis pietatis Christianæ & primarum literarum funda- :ntis. Adolescentulus *quindecim annorum* in vicinam, quæ ittembergæ florebat, Academiã missus, in ædibus *Melanch- nis* * clanculum est educatus. Ibi singulari discendi ardore flagrare cœpit: vt in eo impetus quidã diuinus manifesto ap reret; efferens se ad sapientiæ virtutisq; præstantiam: qualis omnibus, qui vlla in parte & quocunq; genere virtutis, sin-

** Camerar. in Vita Melanchth.*

Ardor discendi in Sabino.

gularem

gularem laudem & egregiam famam consecuti sunt, fuisse animaduertitur, & esse consueuit.

Vidit Ioachimus Camerarius hunc Georgium tenera adhuc ætate lacrymas profundentem adrecitationem boni ac elegantis carminis: audiuit eiusdem tristes querelas, quibus suam in scribendo infelicitatem deplorauit: quod non solum per ætatem nihil ipse perfectum elaboraret; sed ne intelligeret quidem rationem perficiendi elaborandique. Verum diligentia & assiduitate, quicquid fuit ingenij hebetudinis, ita correxit: vt tum in alijs artibus omnibus, tum in poetica inprimis plurimum profecerit: adeoque exterorum iudicio ad Ouidianam facundiam & felicitatem proxime accesserit.

Studia adolescentia. *Franciscus Vinariensis.*

Adolescens igitur Sabinus Philippo, principi eruditorum, commendatus, non solum ab ipsomet publice & priuatim fideliter docebatur: sed de voluntate Philippi, *Francisco* insuper *Vinariensi*, domestico informatore vtebatur.

Hic in linguis Latina & Græca, & in vtraque orationis facultate sedulo diligenterque eum exercuit. Melanchthon autem videns adolescentis naturam ad poësin ferri: autor ipsi fuit, vt in eo scribendi genere gnauiter progrederetur: & ex omni Latinorum poëtarum numero Ouidium sibi potissimum imitandum proponeret: certa etiam studiorum & lectionum tempora sibi præscriberet.

Vbi Sabini nomen acceperit.

Cum iam ætate aliquantum processisset; ætatem autem ipsam virtute doctrinaq; anteiret: & fundendi carminis habitum acquisiuisset: inque ea re industriæ specimen in congressu quorundam poëtarum, qui tum Wittembergæ versabantur, edidisset: *Sabini* nomen accepit, cum antea *Schulerus* familiæ cognomine appellaretur: quod tamen cognomen alias obscure de ipso ferebatur.

Cæsares Germanici à Sabino descripti.

Descripsit tum ibi *res gestas Cæsarum Germanicorum*, ex varijs monumentis collectas: quo in argumento ita versatus est: vt ætatem iuuenilem doctrina & sapientia superarit. Elaborauit enim id anno ætatis vicesimo secundo, vt ipse his versibus innuit:

Hoc opus exegi florentibus integer annis,
Bis duo cum natus lustra Sabinus eram.

Mecœnates Sabini.

Scripto illo edito nomen & virtus eius inclarescere cepit: non solum apud doctos quosque, sed apud principes etiam viros: qui ingenijs fauebant. Cepit eum tunc complecti illustrissimus princeps elector, *Ioachimus* primus, Marchio Brandeburgensis: erat erga ipsum summa beneuolentia *Albertus*, item Marchio Brandeburgicus, Archiepiscopus Moguntinus, Cardinalis, & Elector. Viros autem doctrina & virtute præstantes,

stantes; qui in horum principum aulis versabantur, celeriter Sabinus amicitia & consuetudine comprehendit: erantque multorum tunc oculi in ipsum coniecti.

Postea parentes studium iuris ciuilis amplecti ipsum voluerunt: ita tamen, vt etiam naturæ & studiis humanioribus eum obsequi passi sint. Ita ergo in legum ciuilium studio versabatur: vt nullus dies ab exercitationibus oratorijs & poeticis vacuus esset. Certabat ac commentabatur cum alijs poetis, *Acontio*, *Stigelio*, *Ebnero*, *Lemnio*; quorum nomina publicis scriptis celebrata sunt: ac confirmabatur in ea studiorum ratione à Ioachimo Camerario, & Eobano Hesso, viris eximijs. Adiungebat his exercitationibus & Græcorum scriptorum lectionem: persuasus legendis istis Latinam orationem effici pleniorem. Conuertit tum in Latinum *orationem Isocratis de concordia domi constituenda*, & bello in Asiam contra barbaros transferendo: Germaniæ temporibus illis non incommodam.

Cum humanioribus literis coniungit studium iuris.

Æquales Sabini.

Oratio Isocratis ab eo versa.

Et cum tunc crebri in religionis negocio principum ac Theologorum haberentur conuentus: istis interfuit Sabinus, comitatus Melanchthonem, hospitem suum & præceptorem. In Augustanis etiam fuit comitijs inter aulicos Electoris Brandeburgici: vbi res vidit geri grauissimas.

Interest conuentibus Theologorũ.

Cum autem *decennium* iam apud Melanchthonem in artium studijs esset versatus, & eruditionem consecutus egregiam: consilium de adeunda Italia, ingeniorum & doctrinæ, vt ipse iudicabat, principe, cepit. Id cum *Alberto Turco*, cancellario Moguntino, exposuisset: consilium non solum probauit; sed etiam principi suo studia eius summa fide commendauit. In Italiam proficiscens comites itineris habuit *Balthasarem à Wolde*, *Ioannem à Belaw*, equites Pomeranos, *Erasmum à Minckwitz*, Saxonis primum consiliarium, dein Palatini cancellarium.

Iter in Italiã molitur.

Albertus Turcius cancellarius Moguntin.

Erat tum Venetijs *Lucas* * *Pomphilius*, P.P. cubicularius, homo doctus & eloquens: quo cum antea in comitijs Augustanis Sabinus notitiam & familiaritatem aliquam contraxerat. Is Sabinum ibi humanissime complexus, vt suam ipsi declararet beneuolentiam, adduxit eum in notitiam *Hieronymi Aleandri*, Archiepiscopi Oritani & Brundusini. Aleander postquam ingenium Sabini in omnium doctrinarum genere, ac poetices præcipue studijs præstans cognouisset: dignum ipsum iudicauit, cui priuilegia à duobus Pontificibus Leone X. & Clemente VII. sibi concessa, impertiret; quemque honoribus & dignitatibus, virtutis causa ornaret. Hic itaque Venetiis apud S. Eustachium, in ædibus suis, primum laurea poetica Sabinum donat: deinde & gradu ordinis eque-

** Sabino in hodeporico, Bomphius dicitur.*

Lucas Bomphius.

Hieronymus Aleander.

Laurea poetica & nobilitate donatur Sabinus.

ſtris ornat: quod ipſe in hodæporico, qui liber eſt ſecundus Elegiarum, his carminibus teſtatur:

Denique dum totam vagus omnia luſtro per vrbem,
Me videt, ac ſaluum Bomphius eſſe iubet,
Is non exiguo mihi conſuetudinis vſu
Bomphius Auguſtæ cognitus ante fuit:
Tunc vbi de magnis cum Cæſare rebus agebat,
Ad quem Pontificis nomine miſſus erat.
Ipſe mihi ſummum quo teſtaretur amorem,
Carpere me ſecum remige iuſſit iter:
Meq; diſerte tuas Hieronyme duxit in ædes,
Nomen Aleandro cui ſacra Muſa dedit:
Plurima qui calles varia diſcrimina linguæ,
Et Clario plenum numine pectus habes:
Sacrarumque datas rerum moderaris habenas,
Poſt ipſum Veneta ſummus in vrbe Ducem.
Hic per Apollineas mihi ianua protinus artes
Eſſet amicitiæ cum patefacta tua:
Tu mea cingebas Daphneide tempora lauro,
Inuitoque mihi nomen equeſtre dabas.

Abit Patauium. *Viri ibi celebres tunc.*

Venetijs *Patauium* profectus eſt: vbi commorari aliquamdiu ſtudiorum cauſa decreuerat. Viuebant tum ea in vrbe *Petrus Bembus*, & *Ioannes Baptiſta Egnatius*, illis temporibus tota Italia ſummæ eruditionis gloria celebres. Hi ſummi viri Sabinum propter ingenium & ſtudia poetica complexi ſunt humaniſſime: idque eo libentius, cum vidiſſent eum à patriæ principibus illuſtriſſimis, Alberto Cardinali & Archiepiſcopo Moguntino, & Ioachimo I. Electore Brandeburgico, honeſtari ac diligi.

Sed non admodum diu, aut certe non tam diu atque volebat, iſtorum clariſſimorum hominum conſuetudine frui Sabino contigit. Citius enim eum inde auulſit negociatorum quorundam perfidia: quibus res ſuas curandas commiſerat: de qua in quadam ad Petrum Bembum epiſtola, conqueritur: ſuamque ea in re infelicitatem deplorat. Rediturus ergo ex Italia in Germaniam, Venetias ſe iterum, * *Aleandri* illius Archiepiſcopi ſalutandi cauſa, contulit. Hic quem antea dignitatibus honoribusque auxerat; eidem priuilegia quoque ampliſſima ob virtutem & doctrinam tribuenda iudicabat.

** Fuit natus Mottæ in Carnia, obiit Romæ 1542. æt. 63.*

Comes Palat. creatur Sabi. *Redit in Germaniam Sabinus.*

Quamobrem ibi Sabinum ex Italia abiturientem *Comitem aulæ Lateranenſis* creauit; ac priuilegijs ampliſſimis donauit: quibus poſtea Sabinus multorum auxit honores. In reditu *Eraſmum Roterodamum* Friburgi agentem ſalutauit, cui ab

Egnatio

ignatio literis accurate scriptis erat commendatus: ac vidit summum istum virum & venerandum senem in extrema senecta: cum iam & corpus eius & oculi, & ipsæ ingenij vires languescere, & quasi in declinatione esse viderentur. Post reditum ex Italia vixit aliquandiu in aula reuerendissimi & illustrissimi principis, Marchionis *Alberti*, archiepiscopi Moguntini & Electoris: qui ipsum inter cæteros aulicos & familiares, singulari benignitate complectebatur. Conuersabatur familiariter cum D. *Alberto Turco*, archiepiscopi illius cancellario: cuius nomen passim istis temporibus in imperio Romano celebrabatur.

Salutat Erasmum.

Viuit in aula Archiepiscopi Moguntini Sab.

Albertus Turcus.

Erat gratissimus *Philippo Büchemero*, eius principis medico, viro eximia doctrina & magna ingenij suauitate prædito: colebatur à *Ioanne Iordano*, eiusdem principis camerario: & ab alijs præstantissimis viris.

Philipp. Buchemer.

Ioan. Iordanus.

Paulo post filiam Melanchthonis, natu maximam, *Annam*, quam pater ipsi in Italiam proficiscenti desponderat, vxorem duxit: virginem non solum forma, sed & Latinæ linguæ peritia insignem, *quatuordecim* annorum. Nuptiæ celebratæ sunt Wittembergæ, anno 1536. die sexto Nouembris. Ita enim ipse Sabinus:

Sabinus filiam Phil. Melan. duxit vxorem.

Sexta pruinosi cum lux erat acta Nouembris,
Dulcia percipiens gaudia nocte tuli.
Tunc mihi, despondit quam pronuba Iuno puellam,
Legitimo functus munere iunxit Hymen.

Cum hac vixit annis vndecim, nulla re dirumpente iucundæ consuetudinis amorisque mutui vincula. Decessit ipsa anno Iesu Christi 1547. d. 4. Calend. Martij, apud Montem Regium in Borussia.

Obitus coniugis Sabini.

Ea nocte, qua diem obijt, per quietem patri species mortuæ filiæ oblata est: eoque somnio significatum esse casum tum & ipse existimauit, & euentus fecit, vt credibile esset. Neptes duas Melanchthon domi suæ educauit, & deinde honeste elocauit. Vixit Sabinus aliquot annos viduus. Tandem secundam duxit vxorem, *Christophori Cromeri*, ciuis Regiomontani, honesti viri, filiam.

Mors eius per somnium parenti visa.

Transit ad secundas nuptias Sabin.

Inde * voluntate & iudicio illustrissimi principis *Ioachimi*, Marchionis Brandeburgici, Electoris, commendatum est ipsi munus docendi in Academia Francofurdiana ad Viadrum: venitque eo anno ætatis trigesimo; atque secum egregias attulit ingenij dotes. Cum autem mandati muneris ratio flagitaret; vt poetas & oratores Latinos eo in Gymnasio expli-

** Wittemberga.*

Francofurti ad Viadrum vocatur.

caret: initium docendi fecit ab enarratione libri primi *Ciceronis de Oratore* ad Q. Fratrem: in quo M. Crassus, de omni ratione dicendi splendidissime disputans, introducitur. Tunc temporis cathedræ distichon adscriptum legebatur tale:

Ista cathedra fuit præclaro extructa Sabino,
Magni prælegeret cum Ciceronis opus.

Ædibus autem suis hoc distichon inscribendum curauit:

Parua quidem domus est: sed in hac habitante Sabino
Calliope sedem gaudet habere suam.

In docendi munere diligentiam, fidem & industriam toti Academiæ abunde probauit: Eiusque commoda, sicubi poterat, apud Electorem & aulam, vbi gratia & autoritate multum valebat, auxit atque promouit. Cum enim antecelleret ingenio, sapientia, & eloquentia multos: Elector non rarò ipsius opera vsus est. Misit eum & ad Ratisbonensia Comitia: vbi deliberationes de rebus grauissimis instituebantur. In istis Comitijs innotuit *Carolo* V. Imperatori: qui autoritate sua illa nobilitatis ornamenta, ab Aleandro in Sabinum collata, confirmauit: atque publicum suæ voluntatis & iudicij de Sabino testimonium extare voluit.

Mittitur ad comitia nomine Elect. Brandeburg.
Caroli V. in Sabinum animus.

Cum annos sex Francofurti docuisset: illustrissimus princeps *Albertus* senior, dux Borussiæ, de constituenda in Regio monte Borussiæ, schola publica, piam ac bono principe dignam suscepit deliberationem.

Albertus dux Borussiæ Acad. Regiomontanæ fundator.

Desiderabatur autem vir, eruditione & sapientia præstans, atque ingenij monumentis clarus: cuius ductu, consilio & autoritate res scholastica constitueretur & gubernaretur. Hic Sabinus in multis vnus inuentus est: qui ad eam rem idoneus videretur.

Obtinuit igitur Albertus I. Borussiæ dux, ab Electore Brandeburgico; vt Sabino potestas fieret, opus illud salutare promouendi. Abiuit itaque in Borussiam Sabinus cum familia; quamuis nonnihil dissentiente & consilium improbante socero Philippo: ac ritu solenni die 17. Augusti Anno 1544. Regiomontana schola introducta ipse primus eius Rector designatus est: gessitq; eum magistratum per ipsos tres annos de Principis sententia ac voluntate.

Ad eam constituendam Sabinus inuitatur.
Academia Regiomontana.

Cepit noua schola discentium frequentia statim celebrari: ac operibus & monumentis Sabini etiam apud exteros inclarescere. A morte Lutheri cum exarsisset bellum Germanicum; & Patriæ communi horrendæ tempestatum procellæ minarentur: mouit etiam in Borussia *Osiander* disputationes non necessarias. Hic cum eum in locum rem adductam videret Sabinus: vt nec opem ferre scholæ ruenti, nec concitatas

turbas

sedare posset: dimissionem à principe suo petijt, tan-
ae impetrauit.
o de reditu eius cum constaret: à tribus est expetitus
mijs: sed ipse patriæ amore adductus, Francofurdiæ,
eliquum esset vitæ, exigere maluit. Ibi iam ætate gra-
rumque vsu edoctus, non solum scholæ docendo ac
endo præfuit & profuit: sed ab illustrissimo Electore
eburgico inter consiliarios præcipuos adscitus, & tum
id deliberationes grauissimas & secretas adhibitus, tum
i expediendis non parui momenti negocijs ad exteros
& principes, fidem, industriam, dexteritatemque singu-
probauit.

Redit Francofurtum.

locendo, quantum per negocia principum licuit, fuit
us. Domus eius in dies frequentabatur à literatis ho-
us, sæpe à peregrinis, summis præstantissimisque viris.
1560. mense Iulio, missus est ab illustrissimo Electore
eburgico in Italiam. Eam legationem antequam ob-
uasi præsagiens euentum testamentum pie fecit, adhi-
it fieri solet, testibus cl. VV. *Abdia Praetorio, Christophoro*
o, & alijs illius Academiæ professoribus. In eo Italico
:, cum iam Venetijs causas demandatas perorasset, &
tiam inde proficisc eretur: cum morbo conflictari ce-
iem medici febrim vocant quartanam. Cuius violen-
n vires corporis admodum debilitari sentiret, prope-
n sibi, atque in Germaniam recurrendum statuit. Ex
igitur admodum æger in lectica *Augustam* deportatus
bi tres propemodum septimanas decubuit. Nec vero
lum, sed & omnes, quotquot in comitatu suo habuit,
à valetudine correpti sunt: vt nonnullos diuersis in
egros reliquerit.

Legatus mittitur in Italiam.

Incidit in morbum.

Decumbit Augustæ.

gustæ, cum medici frequentes ad ipsum accederent, &
plis preces publicæ pro eo fierent, paulum confirma-
omum properat; forte vt in conspectu suorum morere-
Francofordiam reuertitur die Nouembris quarto deci-
ed admodum languidus & æger. Ab eo tempore in
um non prodijt: sed totum illud tempus, quod ad mor-
sque superfuit, solo decubitu consumpsit: ita tamen
rens, quasi sensim conualesceret, aut saltem spes conua-
di esset.

Redit inde ad suos.

recurrit febrilis paroxysmus vltimo Nouembris die, qui
quas corporis vires prostrauit: vt medici male omina-
rent. Sicut autem totum, quo decubuit, tempus [illegible]
in exercitijs fidei atque pœnitentiæ, [illegible]
DEO, de beneficijs Christi erga genus humanum [illegible]
s promissionibus, & vita [illegible]

mortem horis symbolum Christianorum & precationis formulam ardenti pectore pronunciauit: vt visus fuerit, quasi iam ipsis oculis in æternam felicitatem, in quam paulo post concessit, intueri. Inprimis vero familiarissima ipsi fuit dulcissima illa Christi, Filij DEI, vox: *Venite ad me omnes, qui laboratis & onerati estis: Ego reficiam vos.*

Obitus Sabini.

Tandem acquiescens in fiducia misericordiæ DEI, & certa ac indubitata spe perpetuæ felicitatis, die Decembris secundo, hora septima antemeridiana, eodem temporis momento, quo ante annos quinquaginta duos, menses septem, in lucem hanc editus fuerat, animam DEO suo reddidit. Obitum eius doluerunt non solum cum Academia Francofurdiana eius ciues omnes: sed & ipse Elector Brandeburgicus, princeps illustrissimus ac sapientissimus; nec non reuerendissimus idemque illustrissimus princeps, *Sigismundus*, Archiepiscopus Magdeburgensis: qui Sabinum viuentem propter ingenij animique dotes eximias carissimum habuerunt.

Liberi Sabini.

Docuit *Francofurti* annos in vniuersum *tredecim*; quot annos & Aristoteles Athenis. Liberorum ex gemino coniugio multorum pater fuit; quibus, cum magis iuuandis alijs, quam suis suorumque commodis studeret, præter nominis famam, hereditatis parum reliquit. Superstes ipsi fuit & mater, matrona honesta, senili sapientia, & morum grauitate prædita, atque ad superstitionem vsque religiosa.

Virtutes & mores.

In actionibus & vita eius enituit vera pietas; vt & reliquarum virtutum chorus nobilissimus. Quanquã socero suo Melanchthoni nimia cupiditate illustris fortunæ fuerit visus ardere. Nam cum scholasticæ vitæ genus amaret Philippus, & illa humilitate delectaretur: Sabinus eminere & conspici volebat amplitudine etiam honorum & opulentia. Itaque magna spectabat, non contentus nominis celebritate, quã rectis studijs sibi comparauerat: & hoc agebat, vt vulgi oculi in se conuerterentur. Ex quo factum, vt voluntates horum aliquantũ disiungerentur; sed quæ erat Philippi lenitas, statim ista quasi tempestas abijt.

Eloquentia Sabini & Legationes.

Enituit præterea in Sabino eloquentia eximia & illustris: propter quam Marchiones Brandeburgici plerasq; causas Latine dicendas, & negocia fere omnia, apud exteros reges & principes conficienda, soli Sabino commendarunt. Audiuit ipsum aliquoties nõ sine admiratione *Sigismundus* Augustus rex Poloniæ, cum proceribus regni: audiuit *dux & senatus* Venetus, dux Florentinus & *Madrucius*, Cardinalis Tridentinus: à quibus omnibus ingenij, eruditionis & eloquentiæ laudem tulit.

Scripta Sabini.

De scriptis eius iure dici Callimachi illud potest: eam inesse ipsis suauitatem; vt Charites aliquid succi adspersisse me-

rito existimes. Vertit autem iuuenis, vt diximus, orationem *Isocratis*: quam Alberto Archiepiscopo Moguntino dedicauit anno 1532. Edita est nomine Sabini & *narratio de electione Caroli quinti*: quam tamen alij Melanchthoni adscribunt. Composuit *carmina varia*; quæ cum epistolarum appendice, & præceptis de carminibus ad veterum imitationem artificiose componendis, vno volumine excusa habentur, & doctorum omnium calculo probantur. Quicquid scripsit, accurate scripsit; & ad imitationem veterum: nec fuit de numero eorum, qui

Studium scribendi in Sabino.

Communi feriunt carmen triuiale moneta.

Inprimis ab asperis & fragosis literarum concursionibus, & duris elisionibus, quoad eius fieri potuit, semper abstinuit. Ferunt Melanchthonem, cum in conuiuio quodam adsideret Sabino & Stigelio, eos, vt inter se versibus certarent, inuitasse: tum Sabinum, ætate & dignitate priorem, cepisse:

Sabini & Stigelii certamen poeticū.

Carmina conscribant alii dictante Lyæo;
Multa sit in versu cura laborque meo.

Stigelium scite excepisse, & carmen sic inuertisse:

Carmina componant alii sudante cerebro;
Nulla sit in versu cura laborque meo.

At Philippum, qua erat facilitate & humanitate, vtrumque (vt poeta ait) *vitula dignum* iudicasse.

Corpore fuit gracili: sed temperantia, sobrietate, ac optimo viuendi ordine sic valetudinem & corporis vires corroborauit: vt longis profectionibus suffecerint. Amicis vsus est viris illius æui tum in Germania, tum extra eam clarissimis, *Petro Bembo*, *Caspare Contareno*, Cardinalibus, *Baptista Egnatio*, *Ludouico Becatello*, *Lazaro Bonamico*, *Triphone Bentio*, *Adamo Thumano* Veronensi; qui conuentui Ratisbonensi cum Contareno interfuerunt: postea vero ad magnas dignitates propter eruditionem, euecti sunt.

Prosopographia Sabini.

Amici.

Acceptus fuit summis etiam regibus ac principibus; qui eius labores dignis præmijs compensarunt. In * legatione quadam Lituanica à rege Poloniæ *trecentis quinquaginta* Ioachimicis fuit donatus. Præterea idem rex *septuaginta quinque* Ioachimicos pro ipso numerauit. A *Nicolao Radiuillo*, Principe Lituanico, & ab alijs proceribus accepit tot munera: vt eorum precium *ducentorum aureorum* æstimatum sit.

Honores Sabino habiti.

** Sabinus epistola quadā ad Ioann. Schosserum.*

Nicolaus Radiuillus.

Habuit eum & inter suos præsul Varniensis, *Dantiscanus* dictus; qui constantissime dilexit omnes bonarum artiū cultores & ipse ad extremum vsq; senium easdem coluit. Ad hunc cum

Dantiscanus Præsul Varmiensis.

Regiomonte forte venisset Sabinus: fuit acceptus ab eo perquam humaniter & benigne. Postquam abierant dies aliquot, & significasset Sabinus, se domum cogitare: rogauit Præsul, secum pranderet prius. Cæperat autem fama tum spargi, in pagis, qui redeunti transeundi erant, sæuire pestilentiam. Tum Præsul, ecquod haberet contra morborum contagionem alexipharmacon, interrogauit. Sabinus habere se nescio quid respondit. Tum Præsul: nihil, inquit, nocuerit, à me aliquid etiam te accipere. Habeo enim præsens remedium ad permulta, quæ iter facienti accidere possunt. Cumque dimitteret Sabinum, tradidit ei ita compositum quiddam, vt vasculi speciē haberet: in quo solent medicati pulueres asseruari. Ac prædicare cepit vsum mirabilem, & dicere, se esse sæpissime beneficium illius medicamenti expertum. Cum in manus accepisset Sabinus, statim sensit pondere, quid medicamenti esset. Nam arte compegerat Præsul complures argenteos, qui de valle, vbi primum percussi fuerunt, Ioachimici vocantur: quos ne magnifacere ipse donum suum videretur, cum hac illi festiuitate obtulit. Sed hæc de *Sabino Ioan. Boticherus in oratione parentali: Eusebius Menius in præfatione poematum Sabini: Ioachim. Camerarius in Vita Eobani, & Melanchthonis, alii.*

O. 1561. ætat. 64.

MELCHIOR VOLMARIUS.

** Melchioris Patria. Educatio. Berna Heluetiorum vrbs. Proficiscitur Lutetiam Volmar. Centum Parisiis magistri simul promoti*

Meliorem *Volmarium* (sic enim eius * nomen *Ioachimus Camerarius*, probitatem hominis admiratus, emollijt) genuit *Rotuilla*, ciuitas Heluetijs confederata. Puerum *Berna*, Heluetiorum ad Arulam flumen vrbs celebris ac potens, aluit, primisque literarum elementis imbuit. Ex Germania in Gallias doctrinæ amore progressum, *Lutetia*, literis humanioribus ac philosophiæ perpoliuit disciplinis. Ita vero præclare ibi studium sobrie philosophandi posuit: vt cum eruditionis testimonium Academicum peteret, Magisterij ἀξίωμα vocant; inter *centum competitores* primus ei locus, Doctorum calculo, adsignatus fuerit.

Docet in Gallia Volmar. Beza discipulus Volmarii.

Eundem mox Græca Latinaque facundia excellentem admirata est *Lutetia*; mox & *Aurelia & Biturigum* ciuitas: vbi *Margaretæ Valesiæ*, Nauarrorum reginæ, & Biturigum ducis, stipendio vtramque linguam professus est. Biturigæ docentis *Theodorus Beza*, nondum quinquennis, fidei ac curæ est commissus: sub cuius disciplina ita per septennium profecit: vt

nullus nobilis autor, vel Græcus, vel Latinus fuerit, quem non deguſtarit: nulla ex diſciplinis liberalioribus, ne Iuriſprudentia quidem excepta, quam Volmario præeunte non attigerit. Inprimis autem veræ pietatis Chriſtianæ ex puro verbi diuini fonte hauſta cognitione eſt ab eodem imbutus.

Doctor iuris creatur Volmar.

Hic *Andrea Alciati*, Iuriſconſultorum illius ætatis facile principis, iudicio, legum Doctor creatus, domum ipſius bonis ac pijs quibusque frequentantibus, inter quos *Ioannem* quoq; *Caluinum* non puduit pro Græcæ linguæ præceptore Volmarium agnoſcere; cum priuatam, vti diximus, quoque ſcholam, ingenuis & ſelectæ indolis pueris aliquot, aperuiſſet; hoc eſt conſecutus: vt nemo erudiendæ iuuentutis magis idoneus, nemo plures bonæ frugis diſcipulos aluiſſe videretur: maiores multo fructus inde collectura Gallia, niſi partim ſæuities aduerſus pios recrudeſcens, partim *Vlrici* ducis Wirtembergenſis eum inuitantis auctoritas, illum Tubingam, anno Domini milleſimo quingenteſimo triceſimoquinto euocaſſet:

Vocatur Tubingam.

Ibi annos amplius *viginti*, & ius ciuile, & vtriuſque linguæ claſſicos auctores, Homerum dico, *Virgilium*, *Pomponium Melam*, *Liuium*, & alios huius notæ, ſumma cum dexteritate & fructu auditorij, eſt interpretatus. In conſortium vero, autore Cruſio, facultatis artium, iuxta nouam ab illuſtriſſimo principe *Christophoro* datam ordinationem, cum *M. Matthia Garbitio* receptus eſt anno 1545. quo eadem facultas, eiuſdem principis indultu, ius ad omnes deliberationes publicas accedendi, adepta eſt. Volmarius igitur & in ſchola illa docuit διακοσίοις φλορήνοις κατ᾽ ἔτος vtiliter & magiſtratum ſcholaſticum grauiter geſſit, & principi ſuo à conſilijs fideliter fuit.

Stipendium eius.

Rude donatus Iſnam migrat.

** An. 1566. circiter.*

Tandem ætate & morbis inualeſcentibus, rude donatus, *Iſnam*, Imperij in Algauia oppidum, vxoris Margarethæ, niſi fallimur, patriam cum familia * commigrauit; decretis ei à Senatu Academico, tanquam optime de ſchola illa merito, quotannis ad dies vitæ *certum florenis*. Iſnæ omne tempus ſacris meditationibus & concionibus audiendis tranſmiſit. Ibi ſiue apoplexia ſiue paralyſi correptus, poſtquam aliquot menſes decubuiſſet, vitam finijt, ætatis 64. ſalutis vero 1561. anno: eodem etiam die vxore ex animi ægritudine defuncta: vt ſimul elati eodem tumulo conderentur; quos ſanctus amor totos viginti ſeptem minimum annos coniunxerat.

Ibi moritur eodem cum vxore die.

Mores & virtutes Volmari. Eruditio

Fuit vir iſte omnibus tum corporis tum animi dotibus excellens; ac præſertim eximia in pauperes munificentia inſignis: elegantiæ in ſermone Latino ſtudioſiſſimus; Græcæ linguæ adeo peritus; vt coram duce ſuo Wirtembergico affirmar[illegible] malle ſe cauſam in foro Græce, quam Germanice ag[illegible] tum[illegible] ea lingua ſibi vernacula eſſet. Ab omni pr[illegible]

Scripta nulla.
** In qua de ratione discendæ linguæ Græcæ.*

bitione tam remotus: vt quamuis Græce & Latine scribendo excelleret; nihil tamen, præter vnicam perelegantem * præfationem, Grammaticæ Græcæ *Demetrii Chalcondylæ* præpositam, ediderit.

Epitaphium Volmario à B. discipulo scriptum.

Theodorus Beza, cum à pueritia vnicum præceptorem nactus, & viuum ceu parentem alterum coluit, & mortuum vna cum ipsius vxore sic deplorauit:

Coniugii exemplum rarum certumq́ beati,
Spectate cuncti coniuges.
Vna dies nobis Meliorem sustulit, Vna
Et Margaritam sustulit.
Sic vno quos Vita thoro coniunxerat, Vno
Mors Vna tumulo condidit;
Vna ambos donec reddat lux vnius olim
Beatitatis compotes.

Theodor. Beza in Iconibus. Crusius in annalibus Sueuiæ. Pantal. in Prosopographia.

Ω. 1562. d. 11. Febr. æt. 47.

IOANNES STIGELIVS.

Gotha Stigelii patria.
** Aliu 13. non. I.*
Educatio & studia adolescentiæ.
Excellit in poetica.

PRotulit hunc *Gotha*, celebre & munitum Turingiæ oppidum, anno Christi decimo quinto supra mille quingentos, die Maij * vltima. Literis à puero dicatus, cum ingenio esset felici, nec à studijs abhorrente, magnis, vt ita loquar, itineribus in stadio illo literario est progressus: statimque spem doctrinæ ac virtutis de se præbuit præclaram. Positis in ludo patrio fundamentis, ad Lipsensem & Wittembergensem Academias, cultus vberioris gratia sese contulit: & cum omnibus, quas vocant, humanioribus literis, tum inprimis poeticæ, ad quam naturæ quadam incitatione ferebatur, operam diligenter dedit. In quo studiorum genere tantos breui fecit progressus: vt facultate carminum non facile alteri vlli suæ ætatis cederet. Cum anno trigesimo septimo Concilium celebre indictum *Smalcaldiæ* fuisset, quam Chalcidem ob æris ac ferri illis in locis fodinas, solebat nominare Melanchthon: cum Hassiacis eo quoque se *Eobanus* contulit. Ibi Stigelium, admodum adolescentem, primum familiariter cognouit: & statim incredibili amore complexus, neque obscure neque falso vaticinatus fuit; quam ille facultatem Latini carminis consecuturus esset. Itaque iam tum non aliter, quam filij appellatione vocabat Stigelium; iocabatur cum eo suauissime: & materiam interdum illi atque argumenta versuum faciendorum proponebat: deniq; ita se erga adolescentem gerebat; vt diuinitus animum senis commoueri, & fauorem excitari, & dirigi iudicium appare-

Eobani de Stigelio præsagium.

pareret. Quas Eobani præsensiones, quam non fefellerit Stigelius; opera & scripta ipsius facile declarant. Ipse etiam contra gratiam eam retulit amori Eobanico: vt & viuum reuerentia patri debita prosequeretur; & memoriam fato defuncti in terris, posteritati elegantissimis versibus commendaret non solum in epitaphijs carminibus, sed etiam alijs in argumentis, vbi locus esset.

Docet Stigel. VVittemberga. Docuit, quas didicerat artes ac poeticen, primum *VVittembergæ* ad Albim, vbi familiarissime Melanchthone cæterisque eruditione doctrinæ optimarumq; disciplinarum scientia præstantibus viris vsus est. Deinde *Ienæ* ad Salam, vbi * sedem Musis illustrissimi Saxoniæ duces mandato patris designarant. *Et Iena.*

** Initium sumsit ea Academia anno 48.*

Vita conditio. In toto vitæ cursu, vt plerique omnes huius generis, fortunam expertus est duriorem, & nouercam: id quod de hac ad *Mordisium* I C. querela cognosci potest, vbi ipse ita:

Bis denos doceo iuuenilia publicus annos
Pectora, & hinc nullas condo professor opes.
Adde quod exiguum, quod gratia plumea reddit;
Et sine pane mihi luditur iste labor.

Αυτάρκεια eiusdem. Qua tamen sorte & tenuitate, ne dicam egestate, contentus, vitam egit vere Philosophicam & verius Christianam: quod ipse his carminibus est testatus.

Diuitias alii & summos venentur honores:
Ipse ego Phœbeas congero latus opes.
Omnibus exiguam thesauris prafero famam;
Ingenio Musa quam peperere meo.

Fortitudo & amor patriæ. Fuit præterea vir animo excelso præditus, virtutis omnis, & patriæ, suorumque in ea principum ita amans atque studiosus; vt illustre exemplum ipsius hac in parte pietatis eximiæ proponi possit ac debeat. Hoc Melanchthonem de eo commemorare solitum accepimus, quod in conuentu Ratisbonensi aliquando acciderit. Ibi enim forte Stigelius vesperi rediturus in suorum hospitium, incidit in Hispanum abducentem ciuis cuiusdam coniugem. Illa hominem Germanum conspicata, rogat verbis vernaculis, vt se liberet, quæ inuita rapiatur. Ibi Stigelius animose adoritur Hispanum; & apprehenso illius, ne stringere posset, gladio, mulierculam liberat, & ad suos deducit. *Scripta eiusdem.* Scripsit varia *epithalamia, epitaphia, epigrammata*: quæ vno volumine edita publice exstant. Vertit carmine doctissimo plurimos *Dauidis Psalmos*: Auctor etiam ipsi fuit Melanchthon, quemadmodum antea Eobano; vt ad Ouidij imitationem *Fastos* conscriberet *Christianos*: quos ab eo inchoatos desiderant adhuc eruditi.

Obitus. Exemtus est rebus humanis anno *sexagesimo* * *secundo*, die *Februarii vndecima; ætatis quadragesimo septimo*. Credibile est, indigna-

** ante Gotha excidium annis quinque.*

dignationis dolorisque perturbationem: quem aliquot annis ceperat, ex necessaria magis, quam expetita coniunctione nonnullorum, celerioris mortis causam dedisse. Viuus ipse sibi eiusmodi epitaphium fecit:

Epitaphium.

Hic ego Stigelius iaceo: quis curat? vt omnis
Negligat hoc mundus; scit tamen ipse Deus.

Est & hoc in eum *Georgii Cracouii* Iureconsulti carmen:

Quisquis ad hunc tumulum venies, subsiste viator,
Hic Musa vatem composuere suum.
Stigelium vatem; quo dulcia plectra mouente,
Obstupuit posita Delius ipse lyra.
Natura nam dona sua prouexit ab arte;
Vt par Virgilio, sic tibi, Naso, fuit.
Dicere si liceat, forsan quoque maior vtroque,
Pro Phœbo in cuius carmine Christus erat.
Carminis hinc spirans cum maiestate nitorem,
Fundebat grandi verba ligata sono.
Ingenio similis quaesita est gloria paucis:
Illius in plausus docta theatra sonant.
Illi ceu primo, florens data laurea, vatum,
Est manibus, Caesar Carole quinte, tuis.
Laudibus eximiis, & praeter carminis vsum,
Praeditus ingenio consilioq́; fuit.
Et grauis, & iustus, nec castis moribus orbus,
In Christi laudes ambitiosus erat.
Ergo licet parua corpus claudatur in vrna:
Alta tamen viuax fama per astra volat.
Salue, chare DEO vates, cui grata canebas;
Cui plenum Aonio flumine pectus erat.
Tu nunc Lotichio iunctus, doctoque Sabino,
Quos rapuit spacio Parca seuera breui:
Quosq́; pater vatum praecessit morte Philippus;
Cui gaudes coelo proximus esse comes.
Ergo omnis cura expertes vitaq́; laboris;
Fingitis aeterno carmina grata DEO.
Illic liuor abest omnis rabiesq́; malorum:
Non superest iustis post sua fata labor.

Ioachimus Camerarius in vita Eobani & Melanchthonis: item Ioan. Manlius in collectaneis, alij.

Ω. 1563, d. 28. Martii, aetatis 75.

HENRICVS GLAREANVS.

Glarona patria Loriti.

HEnricus Loritus Glareanus in pago Heluetiae Glarona, parentibus honestis natus est, anno Christi octuagesimo octauo

octauo supra mille quadringentos. Primis literarum fundamentis in patria feliciter iactis, ad publica Germaniæ Gymnasia sese contulit: inprimis autem *Colonia Agrippina* complusculos hæsit annos, ibique in Gymnasio Montano accessiones ad eruditionem non vulgares fecit; & testimonium philosophicorum profectuum publicum virtute & doctrina sua promeruit. Maximilianus item primus Imperator, Caroli quinti auus, princeps æterna memoria dignus, fautorque literarum & literatorum summus, eundem Glareanum, honestorum virorum commendatione complexus, laurea, poetices insigni Coloniæ coronauit, & annulo eximio donauit. Ea in coronatione, quæ facta est anno CHRISTI duodecimo, supra mille quingentos, carmen Heroicum & panegyricum audiente amplissimo Principp. Germaniæ consessu, coram ipso Augusto, non sine gloria multorumque admiratione, ad Dorium tonum modulatus est: quod deinde *Ioanni Cæsario*, philosopho & medico, præceptori quondam suo cum annotationibus breuibus dedicauit. Reperitur id in tomo primo scriptorum Germanicorum, à D. Schardio editorum.

Colonia dat literis operam.

A Maxim. I. laurea donatur.

Gratias carmine publica in panegyri agit.

Ioan. Cæsar. præceptor Glareani.

Colonia Basileam anno decimo tertio reuersus, *Erasmum Roterodamum, Guilelmum Budæum, Huldricum Zasium* & alios, sibi reddidit eruditione ac virtute sua non amicos, sed familiarissimos.

Basileam venit.

Postea *Lutetiam* Parisiorum anno vicesimo secundo profectus, per triennium ibi hæsit, & stipendio regio vsus, magna diligentia quicquid deerat, condidicit; ita vt cum doctissimis quibusque eius ætatis viris conferendus videretur. Doctrina ergo solida instructus in patriam rediјt, atque Basileæ in philosophicorum professorum numerum allectus est. Ibi in collegio per aliquot annos œconomum egit, atque tam priuatim, quam publice docendo, iuuentutem pro virili sua erudiuit.

Inde Lutetiam.

Docet Basileæ.

Fuit enim in omnibus disciplinis, Erasmi testimonio eximie doctus, nec vulgariter exercitatus, præsertim in ijs, quas Mathematicas vocant. In omni Aristotelica philosophia eo progressus; vt cum summis etiam congredi potuerit: in geographia in historijs absolutus. Denique nullum est genus literarum, in quo ille nō fuerit felicissime versatus. Peculiari quadam naturæ dote literarij laboris & appetens & patiens. Quod nesciјt, didicit auide: quod sciuit, docuit libenter & candide.

Eruditio Glareani.

Cum autem Basileæ religionis fieret mutatio anno vndetrigesimo: *Friburgum* Brisgoiæ commigrauit: ibiq; Academiam sua opera & laboribus plurimum illustrauit. Nam non modo historicam atque poeticam professionem ordinario salario publice magna cum laude obijt: verum etiam domi suæ tantam disci-

Migrat Friburgum.

Docet ibi publice & priuatim.

discipulorum ex præcipua Germaniæ nobilitate turbam aluit, inque omni disciplinarum genere perpoliuit: vt domus eius vere audiret optimarum artium officina, illoque seculo nullus fere Germaniæ angulus reperiretur, in quo non aliquot etiam huius Glareani discipuli. Nec tantum viua voce docuit, sed etiam optimos quosque autores, scribarum inscitia & temporum iniuria deprauatos, solerter restituit: id quod in *Terentio, Homero, Ouidio, Lucano, Cicerone, Salustio, Liuio, Suetonio,* & *Dionysio Halicarnasseo* videre est: quos omnes suis commentarijs ita illustrauit: vt intelligi iam ab omnibus citra negotium possint. Exstat eiusdem commentariolus in *Cornelii Taciti* libellum de situ, moribus & populis Germaniæ, vetera eius vocabula paucis explicans.

Lucubrationes & scripta.

Descriptio Heluetiæ.

Patriæ fuit amantissimus, eiusque carmine Epico concinnauit *descriptionem*, quæ exstat cum commentario *Oswaldi Molitoris* Lucerni. Scripsit & panegyricum in laudem quatuor Pagorum, & tredecim vrbium Heluetiorum; in quem idem Molitor est commentatus. Hic labor ab Heluetijs magnifice exceptus, vt in præfatione ipse narrat, & liberaliter fuit compensatus, cum concilio Heluetiorum, quod Tiguri anno decimo quarto habebatur, obtulisset. Nulla præterea fuit liberalium artium, quam non à Sophistarum tricis liberarit. Hoc modo *Grammaticam* restituit: *Dialecticam* & *Rhetoricam* expoliuit: *Mathematica* breuiore methodo proposuit: & præsertim de arte *Musica* atque varia proportione, libros doctissimos conscripsit: & *Chronologiam* in totam Romanam historiam edidit.

Mores & virtutes.

Poeta bibaces.

Fuit vir, vt si quis alius, integra & inculpata vita moribus alacribus & festiuis, ac prorsus omnium horarum homo. Abhorruit, etsi poeta, quod genus hominum bibax audit, à compotationibus temulentis, ab alea, ab omni αἰσχρολογίᾳ à scortis: quorum etiam nomina ferre non potuit. Interrogatus aliquando, *quomodo viueret?* respondit; *bene, viuo more principum*: Tum alter; *quid hoc sit, non capio satis*: Hic Glareanus: *Habeo*, inquit, *cibum & potum, & multa debeo.* Cum in conuiuio à quodam importunius vrgeretur; vti propinanti satisfaceret: *Ecquem vero tu me esse putas?* inquit, cum is virum probum atque doctum respondisset: *Ergo, ne cane meo sim indoctior, quam diu sitio, tam diu bibendum esse scio.* Fuit tamen ὀξύχολος & morosior, ætate præsertim deflexa.

Guil. Stuckii cum Glareano colloquium.

Venit aliquando ad eum *Guilelmus Stuckius* tum iuuenis adhuc salutandi causa. Hunc vbi Tigurinum esse cognosset: *Ergo*, inquit Glareanus, *es de illorum numero, qui habent Euangelium in ore, diabolum in corde.* Hic cum generosus adolescens aperte & modeste respondisset: venisse se ad ipsum, vt popula-

pularem, ætate grauem & doctrina clarum, aliquid auditurum, quod olim meminisse iuuaret; iam vero se ita excipi, vt dicturus sit: *Glareanum gratias cum Musis non coniunxisse.* Ibi Glareanus veniam precatus, & senectuti adscribendum dicens, ostensis veterum Romanorum numismatibus, benigne hospitem adolescentem dimisit. Et cum si poetæ fides habenda;

Principibus placuisse viris non vltima laus sit:

neque hac destituitur Glareanus: qui & *Carolo* quinto & *Ferdinando* Augustis fuit gratissimus: adeo vt & familiarem suum in literis salutare non dubitarint. Intimus præterea fuit *Erasmi*, *Zasii*, aliorumque tunc temporis celebrium virorum.

Gratus principibus.

Tandem cum rem literariam diu voce & scriptis iuuisset: ætate & laboribus exhaustus, anno suæ ætatis septuagesimo quinto, salutis vero sexagesimo tertio, supra mille, quingentos, fatis concessit; cadauer in Dominicanorum æde Friburgi Brisgoiæ honorifice terræ mandatum est.

Ad Chori circuitum Academia in aurichalco tale ei epitaphium posuit:

HENRICVS GLAREANVS, POETA LAVREATVS, GYMNASII HVIVS ORNAMENTVM EXIMIVM, EXPLETO FELICITER SVPREMO DIE, COMPONI HIC AD SPEM FVTVRÆ RESVRRECTIONIS PROVIDIT: CVIVS MANIBVS PROPTER RARAM ERVDITIONEM, CANDOREMQVE IN PROFITENDO, SENATVS REIPVBLICÆ LITERARIÆ GRATITVDINIS ET PIETATIS ERGO MONVMENTVM HOC ÆTERNÆ MEMORIÆ CONSECRATVM POSTERITATI VT EXSTARET, ERIGI CVRAVIT. EXCESSIT VITA ANNO SALVTIS M. D. LXIII. DIE XXVIII. MENSIS MARTII, ÆTATIS SVÆ LXXV.

In eius obitum viri doctissimi varia epicedia & epigrammata funebria Græce, Latineque conscripserunt; de quibus est hoc epitaphium:

Qui modo Phœbea redimitus tempora lauru,
Ornabat nostra clara theatra schola:
Germanaq; decus gentis super ardua cœli
Astra sui fama nominis extulerat:
Nunc pius immitti Glareanus morte sepultus
Squalida terrenis vermibus esca iacet.

Ingenium,

Ingenium, virtus, pietas, monimenta, labores,
Immenso passim cognita in orbe volant.
Morte carens superas conscendit spiritus arces,
Ac sancta diuum sede beatus agit.

Ex lib. 3. Prosopograph. Zwingeri theatro, Erasmi epistolis, & alijs.

WOLFGANGVS LAZIVS.

Ω. 1565.

Vienna olim Fabiana. PRotulit hunc *Vienna Austria*, quæ olim Fabiana, seu Flauiana fuit dicta, vt ipse Lazius in Viennæ descriptione testatur. Incidit eius natalis in diem vltimum Octobris, anni à Christo nato decimi quarti, supra mille quingentos. Patrem *Pater Lazii.* habuit Medicinæ doctorem, & Poliatrum ibidem, *Simonem* *Studia.* nomine. Hic cum filium ingenio felici præditum animaduerteret; à teneris eum bonis literis ac moribus imbuendum, excolendumque curauit. Et quando, vt Poeta ait:

Natura sequitur semina quæque sua;

historiarum ipse inprimis fuit amans; & res antiquas, abstrusas, ac reconditas eruere Philistor ac Polyhistor, singulari diligentia conatus est. Cum studio autem historico Philosophiæ ac Medicinæ cognitionem coniunxit; in qua vtraque tantos fecit progressus, vt Medicorum *ἀξίωμα* publica solennitate Academiarum fuerit consecutus.

Scripta. Postea se ad scribendum contulit, & Viennã patriam suam, adeoque totam Austriam, suis scriptis plurimum illustrauit: omnemq; antiquitatem solertissime indagauit. Edidit & *commentariorum Reipublica Romana, in exteris prouinciis bello acquisitis constituta, libros duodecim*, opus quod totius veteris historiæ fundamenta nodosque complectitur. Præterea conscripsit *Volumen de migrationibus gentium*: eoque nomine inuestigauit, *Peregrinatio antiquitatis eruenda causa.* excussitque, & id tertium, tempore anni incommodo, authores vetustissimos, in vetustioribus cœnobijs *Austria, Carinthia, Stiria, Cilii, Sueuia, Heluetia, Brisgauia, Alsatia, Sundgauia*, & nigræ syluæ, inter blattas & tineas in situ & squalore delitescẽtes; emensus vno itinere vltra ducenta milliaria, vt ipse scribit. Collegit etiam ingens *opus*, auspicijs *Ferdinandi* Augusti, *Opus numismatum antiquorum.* commentariorum *vetustorum numismatum* quatuor sectionibus distributum: eiusque domus, vt ipse appellat, *tegulam* foras dedit, anno millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo, tabulam primam sectionis tertiæ partis secundæ. Explicat in ea Rerumpub. per *Asiam*, *Africam*, *&* *Europam* antiquitatis historiam, nodosque varios ac difficiles soluit Edidit

& com-

& commentariorum in Genealogiam Austriacam libros duos, ex annalibus & Chronicis fide dignis, diplomatibus peruetustis, ac tumulorum hinc inde perscrutatione, collectos. Fuit igitur rerum Græcarum simul Romanarum, & Germanarum non indiligens scriptor, patriæ illustrator, & solers antiquitatis indagator. Itaque ex medico Cæsareo à *Ferdinando* non solum in consilium, sed etiam, ob egregia erga se ac Rempublicam literariam merita, in ordinem equestrem est allectus: multisque & amplis ab eodem honorum insignibus nobilitatus.

Lazii elogium & dignitas.

Viuis exemtus est Viennæ Austriacæ in patria, iam quinquagenarius, anno sexagesimo quinto, non, vt plerique volunt Chronologi, quinquagesimo quinto. Nam si anno quinquagesimo octauo ipse suo libro ac parti numismatum præfationem scripsit, vtique mortuus tum non fuit. Quæ præter supra indicata opera in lucem ediderit, aut post mortem eius edita fuerint: recensent Bibliothecæ. Est autem, vt ἐν παρέργῳ hoc addamus inter libros à Lazio erutos, & *Abdia Babylonia Episcopi, historia Apostolici certaminis, à Iulio Africano versa*, cuius exemplar vnum in cœnobio Ossiacensi Carinthiæ, alterum in cœnobio S. Trutberti in sylua Hercynia inuenerat: qui autor an γνήσιος sit, nec ne, iudicabunt eruditi. Exstat in eum hoc Ioannis Lauterbachij epigramma:

Obitus eiusdem.

Abdia Babylonia Episcopi historia.

Epigramma Lauterbach. in Lazium.

Romana quaris celebratos vrbis honores,
Terrarum quondam qua caput orbe fuit?
Lazius historia veterum celeberrimus auctor,
De Roma scripsit qua dominante, vide.
Ausonia fines, celebrem grauitate Senatum,
Praclaros bello militiaque duces:
Difficiles pugnas, legiones, arma, cohortes,
Classes, hostili signa relata grege:
Diuersos ludos, varia ornamenta, sacrorum
Ritus, gentiles qui coluere Deos:
Hac super à domina deductos vrbe colonos
Cognosces: viuas ne rudis historia.
Historia prastant vita pracepta regenda:
Alterius discas cautus vt esse malo.
Historia prastant, rerum mens gnara priorum,
Vt sera curam posteritatis agat.

Historia vtilitas.

Ex præfationibus operum Lazij, Thuani histor. libro 16. Iconibus Reusneri, alijs.

IOANNES OPORINVS.

Ω.1568.d. 6. Iulii, ætatis 60.

NAscentem *Oporinum* excepit Basilea anno Christi, supra millesimum quingentesimum septimo, die conuersionis Pauli, 25. Ianuarij. Patrem habuit *Ioannem* Herbst pictorem, & virum pium, sed in re tenui. Familiæ nomen ex vernacula lingua in Græcam commutauit; illud ex Martiali:

Oporini nomen vnde.

Si daret autumnus mihi nomen ὀπωρινὸς essem:
Horrida si bruma sidera, Χειμερινός,

ingeniose mutuatus, cum non obscuro omine, fore aliquando, vt cum *Roberto VVintero*, qui Chimerinum se postea vocauit, typographicam negotiationem iniret.

Robertus VVinter.

Pater ipse filium literarum rudimenta docuit: & in ludum literarium duxit: ac tradita à præceptoribus, domi exegit & repetiuit. Postquam in patria feliciter fundamenta iecisset: ob patris inopiam *Argentinam* descendit: & in pauperum scholasticorum contubernio quatuor fere annos vixit. Docebat ea in vrbe tum *Gebuilerus*, doctus informandæ iuuentutis moderator. Hoc magistro & duce Oporinus vsus tantum profecit: vt Latine pure loqueretur, & Græcæ linguæ non prorsus ignarus esset. Maturitatem ætatis & iudicij adeptus, patriam repetit, perfectæ eruditionis desiderio ductus. Viros igitur doctos, quorum Basilea semper ferax fuit; sedulo audiuit: & eorum institutione iudicium de artibus humanioribus, quarum gustum iam perceperat, informare didicit. Sed eum cursum diu tenere non potuit.

Argent. venit Oporin.

Redit Basileam.

Cum enim patria paupertas, subsidia domestica negaret; nec quod aliunde accederet, sperare posset: ad Abbatem S. Vrbani, quod monasterium Heluetiæ est sub ditione Lucernensium se contulit: & ibi iuuentutem, quæ aliquando in collegium recipienda erat, docuit. Ea in conditione agens venit in familiaritatem *Xylotecti*, canonici apud Lucernenses. Coniungebat eos, quæ in concilianda amicitia plurimum potest, ingeniorum similitudo & politiorum literarum cultura. Hunc Xylotectum Euangelij puritatē amplexum, monasticæ ipse scholæ pertæsus, Basileam est secutus, studiorum cursum continuaturus. Sed cum nec tum subsidia vlla à quoquam suppeditarentur: Græcos Theologos vt Irenæum & alios describendos suscepit: quos magno sumtu *Ioan. Frobenius* Græce in publicum emittebat. Descripsit etiam ipse sibi cum magna tunc temporis esset excusorum librorum caritas, Latinos poetas: eosque adsidua lectione familiarissimos sibi reddidit. Quam adolescentis industriam conspicatus Erasmus: plurimum eum dilexit: vtq; gnauiter pergeret, hortatus est.

Egestas Oporini. Fit ludimagister.

Xylotectus amicus Oporini.

Describendis libris se alit.

Anno deinde vigesimoseptimo Xylotecti, pestis contagione subla-

ti, viduam vxorem duxit; vetulam morosam & austeram: ipse Oporinus sæpe dixit: *idem sibi quod Socrati accidisse; n Xantippe philosophari duceret*. Postea anno Christi trige- ludo patrio præfectus, feliciter iuuentutis studia est mo- us. Sed is quoque scholasticæ vitæ cursus, cito est inter- is. Cum enim naturæ præstantia ipsum non nisi ad summa retur: autore & suasore *Ioanne Oecolampadio*, medicinæ se o addixit: præsertim cum ibi esset *Theophrastus Paracelsus*, nius anni spacio eximium illius artis doctorem se perfe- im polliceretur. Cum hoc igitur, quamdiu Basileæ vixit, er est versatus, domestica etiam eius consuetudine vsus, ianuensis officio functus. Et certe plurima ex ijs, quæ sunt celsi impressa, Oporini manu scripta fuere: quæ ipse, vt acilis, istius sectæ hominibus haud grauate communica- idem & diligentiam Oporini ipse Theophrastus prolixe nendauit: ac in quodam libello ex multis famulis vnicum orinum fidelem expertum esse fatetur. Promiserat Theo- tus laudani cõficiendi rationem Oporino se traditurum; pe illectus eum in Alsatiam est comitatus: & biennium al- n apud eum hæsit. Tandem impetraturum se à magistro uod cupiebat, diffidẽs; eum deseruit: & Basileam ad vxo- iperium, accepta ab illo laudani portione, redijt: qua, vel- üina virgula non multo post, seruatus fuit. Sumpto enim andi causa, Mercurio præcipitato: rixa cum vxore orta, u domo egressus, ad patrem contendit. Hausta in via aqua siore; & quia pulsandis ædibus, patri dormienti, molestus ollet, ad fores adsidens frigore oborto, toto corpore, ca- inprimis, adeo intumuit: vt de vita medici desperarent. i ita aliquandiu decumberet; & quodam die solus in lecto recordatus laudani sui, ad peram, qua continebatur, arre- ac tres pilulas deglutijt. Ibi somno cõsecuto, contra vxoris ionem, quæ mortuum inuenturã se sperarat, tumore sub- incolumis euasit. Postea mortua vxore Lucernæ, quo bo- m suorum causa quotannis excurrebat: amplam quidem ditatem aditurum se putabat: sed tantum abfuit; vt ali- obtinuerit; vt etiam iure rem experturus, fraude affinium leue damnum fecerit. Docebat eo tempore Græcam lin- n Basileæ magnus ille *Grynæus* Haidelberga illuc accersi- s Oporinum propter ingenij, & morum elegantiam, & cæ linguæ præstantem cognitionem plurimum diligebat: c vicissim Grynæum præceptorem, omni cultus & pieta- udio reuerenter obseruabat. Subinde igitur Grynæus res rini promouere: studia eius & ingenium alijs cõmendare: ibus deniq; humanitatis officijs ac beneuolentiæ, honori modo ipsius consulere. Quare cum S. Scripturã explicare;

Coniugem ducit primam.

Præficitur scholæ Basilea.

Medicinæ dat operam, & Paracelsum audit.

Quem in Alsatiam sequitur.

Laudani ope seruatur.

Oporini cum Grynæo familiaritas.

Succedit Grynaeo in professione Graeca.

auctoritate senatus, Grynæus iuberetur: effecit, vt in eadem professione & collegij Augustiniani procuratione, cui antehac præfuerat, sibi Oporinus substitueretur. Ad studia itaque & secundas nuptias reuersus magna cum laude & auditorum fructu munere isto scholastico est functus. Mira enim in docendo erat perspicuitas, dexteritas, & erudita facilitas. *Plutarchi Vitas* Græce frequentibus auditoribus, docte & prudenter enarrauit. Domum cum suis reuersus prælecta accurate ab ijsdem exigere solebat. Interdum & poeticen docebat: ac versus discipulorum rara cum humanitate elimabat, singulis candide ostendendo, quid desideraret.

In hoc igitur labore cum totus esset: Academia illa decretum facit: vt quisque Professorum in ea facultate, in qua doceret, gradum summum petat, si antea non sit consecutus. Ibi quidam, trigesimum ætatis annum egressi, cum eo vsque huiusmodi eruditionis testimonia neglexissent: ea tunc ambire, aut oblata suscipere recusarunt: quibus dimissis alij eorum in locum fuerunt recepti. Inter eos cum & Oporinus esset: animum ad typographiæ studium conuertit: & cum affine Roberto Wintero auctores melioris notæ typis cepit exscribere. Offerebant ei Academiæ præsides, qui de ingenio eius præclare sentiebant, multis iam maturæ eruditionis editis testimonio probato; satis amplos ex Canonicatu D. Petri reditus, si Iurisprudentiæ studium aggrederetur. Sed Oporinus remotum à litibus vitæ genus amans, & flexibiles illas in vtramq; partem casuum disputationes auersatus: hanc quoque occasionem neglexit: eoque illustri documento fuit, Deum actionum nostrarum & finem & rationem prouide ac sapienter regere & dirigere: eo modo, quem ad verbi sui propagationem, nominis sui gloriam, & nostrã salutem maxime expeditum nouit. Vt enim typographia à studijs Oporinum retraxit, intercepto solidioris, magisque durabilis prosperitatis, quam attulissent, cursu: ita eximiam ad reipubl. literariæ commoda accessionem adiunxit, alijsque suo damno præfuit.

Relicta professione ad typographiã transit.

Inuitatus ad iurisprudentiæ studium.

Plenis itaque velis in typographicum mare delatus, naufragium primum per Winterum fecit: qui vxoris luxu perditus præter officinam nihil reliquit. Hanc à creditoribus septingentis florenis, aliunde mutuo acceptis, precio mercem longe superante, redimere est coactus. His initijs, hoc ære, & antea cum Wintero contracto; & tum emta ipsius officina accumulato, typographicam negotiationem cepit: subinde versuram faciens, omni conatu ob pecuniarias difficultates in nihilum prius relabente. Non enim tantum à parentibus nihil ad eum redijt: sed pecuniæ numerum haud exiguum, sexcentos pene florenos excedentem, quem à *Ludouico Bero* Canonico, suo à

Damnum facit è typographia.

matre

matre affine ſperabat, irritato illius animo amiſit. Omnes tamen ærumnas iſtas ac difficultates ingenti animo pertulit ac ſuperauit: & vt eluctari poſſet omnibus neruis contendit.

Excudit ſacra.

Prodierunt itaque ex Oporini officina ſcripta optima & doctiſſima, cum vetuſtate tum vtilitate veneranda. Inprimis ſacra in hominum manus cura ſua & diligentia peruenire cupiuit: vt ex indice librorum per Oporinum excuſorum videre eſt. Præterea quod argumentum diligentiæ eſt certiſſimum, nullum opus, niſi à ſemetipſo correctum, lucem vidit. Operas, quas librorum impreſſio poſtulat, ſupra facultatum rationem fouit, & liberaliter aluit, ſæpe etiam ab alijs librarijs dimiſſas, recepit: vt non raro ſupra *quinquaginta* ſuſtentarit.

Magna cum diligentia & difficultate.

Cumque altera Typographi cura ſit: vt cum emolumento ſuo exemplaria impreſſa diſtrahat: & laborum ſumptuumque fructum percipiat: etiam hic Oporinus omnia ſibi aduerſa eſt expertus. Nam non tantum à fœneratoribus miſere fuit exagitatus; qui ſæpe *pro ſorte centum florenorum viginti*, imo *& triginta*, vſuræ loco ab ipſo extorſerunt: fuit ipſe etiam rerum ſuarum fere nimium negligens & ſecurus. Etenim in annotandis nominibus, & accepti atq; expenſi codicibus accurate deſcribendis, ſumma fuit eius incuria: & in ſua pro alijs fide interponenda, exponendaq; pecunia, facilitas maxima. Qua quidem in re ſæpe indigne fuit deceptus; ita vt deſiderata debitorum fide, vltra *octo millia* in nominibus parum liquidis habuerit.

Negligentior in Oeconomia.

Grande æs alienum contrahit.

Tantum tamen abfuit: vt de pertinaci ſuo ſtudio aliquid remiſerit, vel laboribus & curis domeſticis ſuccubuerit; vt quod Iuno apud Tragicum de Hercule queritur, ſuperarit & creuerit malis, iraque fortunæ frueretur, in laudes ſuas eius vertens odia. Summum iuuandis humanioribus diſciplinis ſtudium & indefeſſum conatum, vel illud Aldinum teſtatur, quod inſtituto ſuo accommodatum Muſæi foribus præfixerat: *Quisquis es, rogat te Oporinus etiam atque etiam; vt ſi quid eſt, quod à ſe velis, perpaucis agas; deinde actutum abeas: niſi tanquam Hercules defeſſo Atlante, Veneris ſuppoſiturus humeros. Semper enim erit, quod & tu agas; & quotquot huc attulerint pedes.*

Inſcriptio Muſæi Oporiniani.

Nec vero ſolum aliorum lucubrationes & ſcripta edidit: verum plurima etiam ſuo Marte conſcripſit, ac in ordinem redegit. Nam in *Solini Polyhiſtoris* aliquot capita ſcholia ſcripſit: varias Doctorum *in Demoſthenis orationes* annotationes collegit: *propriorum nominum Onomaſticon* confecit; cenſuras *in Vallæ elegantias* conquiſiuit: annotationes varias *in Ciceronis opera* in ordinem redegit; idem *in Plinii hiſtoria naturali*, & aliorum ſcriptorum monumentis præſtitit; *Bucolicorum Latinorum* auctores omnes, & inſuper recentiores *Comicos & Tragicos*, vna cum *Satyrographis*, coegit & coniunctim edidit. *Plutarchi* vitarum

Scripta & opera Oporini.

epitomen ab innumeris mendis repurgauit; annotationes *in Tusculanas* quæstiones scripsit; quædam *in Theocrito & Xenophonte* è Græco vertit; *Hesiodi opera* ad verbum expressit, adiectis annotationibus: *Aristotelis opera* omnia vt Latine ederentur primus curauit, doctissimorum virorum translationibus vndique conquisitis, & in ordinem redactis. Vt etiam maiori cum fructu artium bonarum studiosi in autorum lectione versari possint: indices in eos copiosos & laboriosos confecit: id quod in *Platone*, *Aristotele*, *Plinio*, *Polluce*, *Calio Rhodigino*, & compluribus alijs apparet.

Indices in autores varios scribit.

Celebritas eius.

Istiusmodi lucubrationibus, & optimorum quorumuis autorum politis editionibus à doctis omnibus gratiam inijt maximam: & nomen in repub. literaria sibi comparauit præclarum ac nunquam intermoriturum. Quicunque enim illius æuo aliquid in publicum ingenij ac doctrinæ monumentorum daturi erant: Oporini ex officina id vt prodiret, expetiuerunt: literis & dedicationibus etiam ipsum ornarunt: rati vel hinc lucubrationibus suis non parum dignitatis & commendationis accessurum: si Oporini nomine & typis scripta sua in aliorum conspectum venirent. Ita *Andreas Vesalius*, vt de alijs taceam, opus anatomicum Oporini typis commisit: *Erasmus* etiam complura eadem in officina edidit.

Ducit quartam Vxorem.

Vendit typographiam.

Morbo epidemico corripitur.

Eoq́; exstinguitur.

Tandem *quarta Vxore* ducta, vidua *Vlrici Iselini*, *Bonifacii Amerbachii* filia, adsiduis eius precibus, quod ferendo tanto oneri eum senecta ingrauescente diutius vix futurum præsagiret victus, typographiam vendidit, nunquam suarum rationum subducta summa. Non multo post suscepit filium, senectutis suæ solatium, & familiæ columen futurum. Nec tamen diu gaudium hoc gaudere ipsi datum est. Quinto enim post illum natum mense, ex catarrho & cephalalgia epidemia cepit decumbere, cum alioqui corpore esset sano & firmo. Excepta enim paralysi, qua in itinere aliquando fuit affectus, nunquam alias ægrotauit. Vigesimo post die, sexto Iulij, anni sexagesimi octaui, supra mille quingentos, circa horam nonam antemeridianam sexagenario maior rebus humanis eximitur. Elatus est humeris Academiæ: & in summo templo, iuxta exuuias *Gynæi*, *Oecolampadii*, *Münsteri*, & aliorum, qui viuacibus ingenij monimentis nominis perpetuitatem sibi pepererunt, sepultus, cum tali epitaphio:

Epitaphium eius.

Æternitati.
IOANNES OPORINVS
Basil. typographus,
Doctus, operosus, elegans
Libris innumeris,
Virtutum herede ex IV. coniuge Vnica relicto,

Publicis

Publicis lacrymis, priuata pietate, sexagenario maior heic conditur.

Frugifer Autumnus periit dIs notus & orbi,
Orthion elapsus nautis meditatur Arion.
Quantula sint hominum corpuscula disce Viator:
Magnus Oporinus conditur hoc tumulo.

Paucis ante obitum diebus, machinæ horariæ pondera, ex ijs, quæ campanæ pulsu somnum excutiunt, superne cum suauissimo tinnitu, in pectus suum deuolui per quietem vidit; tanto cum impetu, vt stertentem etiam excitarit: tanta cum harmonia, vt vel recordatione sola mirifice oblectaretur. Eo concentu edito, pondus ipsum incredibili celeritate, pari strepitu elabi visum. Ipse subridens: *Misericordias Domini quis enunciabit? qui innumeris donis suis hanc tam placidam & paternam admonitionem, ceu colophonem addere voluerit. In manu certe tua, Deus, & vita, & mors nostra. Tu miserere nostri.*

Somnium in morbo.

Fuit vir religiosus & integer, erga omnes præsertim studiosos, supra facultatum modum, liberalis; in suos pietatem declarauit singularem. Nam cum pater artem suam deseruisset: ne idola & id genus imagines pingeret: illum Oporinus, innumeris grauissimarum expensarum molestijs vndiquaq; circumuentus, pie aluit, nihilque ipsi, quam diu superfuit, deesse est passus. Ijsdem pietatis officijs sorores (matrem enim mature amisit) prosecutus. Erat in eo veritatis studium maximum, & candor illæsus. Exspaciatus aliquando ad *Ioannem Rodolphum Stoer*, Abbatem Morbacensem, negotij cuiusdam conficiendi causa. Cum admissus continuo non esset, domum redijt; & satis acerbas ad Abbatem literas misit: quibus ludibrio se & morionis loco haberi, molestum sibi esse ostendebat: sed quia *stultorum* esset, *vera dicere*, se quoq; vera dicturum affirmabat. Inde in stolidam aulicorum plerorumq; superbiam est inuectus; qui imperitia aliorum abusi, vsurpata omni administratione & imperio insolescerent, altosque gererent spiritus. Abbas, ne *cicadam ala corriperet*, amicissime Oporinum inuitauit: & annuum stipendium, quo Sigismundum Gelenium, virum doctissimum, honorauerat, post obitum illius in Oporinum, bibliothecæ suæ locupletandæ ergo, transtulit. *Ferdinandus Augustus*, hominis quoque probitatem amplexus, clementissime se Oporino dedit: & vt merces eius improfessæ Brisaci, ad Rhenum oppido peramœno, vbi portorium Austriaci colligunt, præterueherētur, benignissime concessit. Sed Oporinus, futura vel compendia, vel dispendia parum considerans, hanc quoq; neglexit cōmoditatem. Palatin. etiā Elector *Fridericus* Oporini integritatē & in excudendo industriā miratus, Haidelbergā cū inuitauit: vbi res suas melius fortassis stabilire potuisset: nisi ꝑ natalis soli dulcedine maxime opimas cōditiones repudiasset.

Mores Oporini.
Pietas in suos.
Veritas & candor.
Charus Imp. & Elect. Palatin.

Amici. Felix fuit plurimorum suæ ætatis doctorum amicitia; quos nominare hic non est necesse. Collegio illi, de quo diximus, cum esset præfectus: *Erasmo* Basileam reduci, & vitæ ibidem catastrophen exspectaturo, vinum honorarium officij causa offerebat. In mutuum complexum postquam venissent, & dextras iunxissent: Erasmi manum Oporinus durius compressit. Ille, vt erat chiragricus, grauiter se lædi exclamat. Siue serio siue ioco hoc ab Erasmo factum: Oporinum constat attonitum obmutuisse. Id animaduertens Erasmus, amice compellat: vinum infundi iubet: & vt animum recipiat hortatur. Consedit cum suo comitatu, qui ob Erasmi aduentum frequens erat, Oporinus: & semel atque iterum in orbem redeunte poculo, ad se quoque reuersus, docta & graui oratione atque Erasmo ipso digna, Erasmum excepit. Digressi sunt non absque mutui amoris fomite: quo veræ beneuolentiæ sancte cultæ igniculos semper aluerunt. Ex amicis itidem non defuerunt: qui liberalitate sua, vbi ille defecerat, paratissimo subsidio fuerunt; ac sæpe omni ope destitutum tempestiue subleuarunt. Digna equidem æterna memoria & prædicatione est munificentia *Ludouici Grempii* I C. Argentinensis Reipubl. aduocati, & *Ioannis Sturmii*, Academiæ ibidem rectoris, qui debitæ pecuniæ non exiguam summam Oporino mortuo remiserunt. Idem fecit *Henricus* * *Petri*, typographus celebris; qui *quadringentos florenos* in vsum typographicum Oporino suppeditatos, pupillo liberaliter condonauit. *Henr. Pantal. l. 3. prosopogr. Andreas Iocisius Siles. oratione de vita & obitu Oporini. Zwingerus in Theatro.*

Erasmi cum Oporino familiaritas & iocus.

Ab amicis subleuatus Oporinus.

* Ω. 1579. d. 24. April. ætat. 71.

Ω. 1569. die 20. Iul. ætat. 70.

IOANNES LONICERVS.

HIc anno à partu virgineo nonagesimo nono, supra mille quadringentos, *Orihernii*. quod oppidum est comitatus Mansfeldensis, honestis parentibus, eius oppidi ciuibus, in lucem editus, cum ea essent tempora, quibus scholæ per Germaniam restituebantur; rudimenta literarum in ludo patriæ celeriter arripuit. Verum cum paulo durius à vitrico iniusto tractaretur, qui eum ab honesto proposito ad alias illiberales artes retrahere conabatur; *Islebiam* concessit, ibique ludum literarium frequentauit, ne teruncium à vitrico in sumtus faciendos accipiens. Deus tamen mirabiliter illi de victu & amictu, si nõ statim liberaliter, ita tamen prospexit; vt multa ferens, multa faciens sudansque & algens, dum diuinum auxilium in timore Dei expectaret, nihil intolerabilis inediæ inopiæve perpessus sit, iuxta & studia sua sedulo vrgendo, & honestis adolescentibus ministeria sua deferendo.

Orihernium patria Loniceri.

Vitricus eum à studiis retrahit.

Islebiam concedit.

Ibi pauperculus sustentatur.

Mox ex pulueribus istis scholarum triuialium caput exerens atque ex varijs vitæ scholasticæ, quæ in paupertate transigitur, fluctibus fortunæque nouercantis procellis eluctans, tandem in Academiam Erphordiensem, tanquam in portum aliquem quietiorem appulit. Erat autem tum Academia illa præ cæteris Germaniæ Gymnasijs magnæ ac præcipuæ æstimationis; florebatque fama ac celebritate virorum politioris literaturæ peritia excellentiũ. Inde *Wittembergam* se cõtulit motus fama Lutheri, quem ibidem cum alijs ita audiuit; vt velut regeneratus illico videretur, atque ita in studijs tam sacris quam philosophicis progressus est: vt vicesimo quarto Ianuarii, anno vigesimo primo, competitore *Iano Cornario* illo, qui Hippocraticam Medicinam in schola Marpurgensi deinde summa cũ laude professus fuit, in eadem Wittembergensi Vniuersitate consecutus sit Magisterij insignia. Ibi cum ob raram linguarum cognitionem doctis viris innotesceret; Philippus Melanchthon & Ioachimus Camerarius eius opera ad Lexicon Græcolatinum, quod tum locupletabant, augendum vtebantur.

Erphordiam se confert.

Inde Wittembergam.

Cum I. Cornario philosophico testim. ornatur.

Iuuat Melanchth. & Camerar. in Lexico Græcolatin.

Sequenti anno vicesimo secundo, Friburgum Brisgoiæ vocatus abijt; vt sanctam linguam ibi profiteretur; verum non amplius anno vno ibi substitit, non sine laude officio suo satisfaciens. Anno exacto illic soluit, & anno vicesimo tertio Argentoratum venit: vbi quartum in annum commoratus familiarissimum habuit virum de literis optime meritum *Nicolaum Gerbelium* I C. Agens itaque illic, & rei typographicæ in corrigendis prælorum mendis operam nauans; hortatu Philippi Melanchthonis Græcos codices nonnullos, inprimis vero *Græca Biblia cum nouo Testamento, & Homeri opera* diligenter restituit. Catechesin Latinam aduersus Tetzelij diplomatarij indulgentias, de bona Dei voluntate erga omnes Christianos, deque sanctorum cultu & inuocatione, tum edidit. Multa quoque Martini Lutheri scripta ex vernaculo in Latinum vertit, præcipue alteram partem enarrationum Euangelicarum Dominicalium; Commentarios super quasdam sacras odas, thesimque illam; quod *Christus Iudæus natus sit*: catechesin Lutheri maiorem; enarrationes in Abacuc prophetam. Atque sic non solummodo humanioribus ac philosophicis; sed & sacris studijs à iuuentute sedulo incubuit.

Abit Friburgum Brisgoia.

Argentinam petit.

Nicolaus Gerbelius.

Iuuat typograph. operas

Restituit auctores Græcos.

Vertit Lutheri scripta.

Dum Argentorati commoratur, vxorem ducit, anno vicesimo quarto, honesti istius Reipubl. laudatissimæ ciuis filiam. Vixit cum ea in annum quadragesimum sextum coniunctissime, ad canos vsque & plenam senectutem. Suscepit ex eadẽ multam vtriusque sexus prolem, filios præcipue quinque, qui parentis simillimi paternas virtutes strenue æmulati sunt.

Ducit vxorẽ.

Omnes enim & singuli euasere in viros eruditione & virtute eminentes; qui tum in Ecclesia tum in Repub. & scholis tales se præstitere, vt non minus de illis, quam de parente ipsorum prædicari ac dici queat:

Principibus placuisse viris non vltima laus est.

Marpurgum vocatur.

Egit Lonicerus annos quatuor ciuem illustris Reipub. Argentinensis non inutilem, nec ignauum. Quare cum per ora doctorum volaret; venit in Illustrissimi Principis Hassiæ, qui tum prima fundamenta scholæ suæ iaciebat, primorum consiliariorum notitiam, interque eos in D. *Ioannis Ficini* tum Cancellarij Hassiæ; quo patrono à Principe in scholam Marpurgensem accitur honesta ac legitima vocatione anno vicesimo septimo; vt Græcas ibi literas publice doceret. Non ita multis annis post, commissa est ei ad professionem Græcam Hebrææ linguæ lectio: cui vtrique ita præfuit, simulque priuata institutione multos ita erudijt in omnis generis disciplinis honestis; vt trium linguarum peritissimus vbique dilaudaretur. Postea vero circiter annum trigesimumnonum vocatus est à Senatu Reip. Lunæburgensis, vt Ecclesiarum istius populosæ & claræ ciuitatis Superintendentē ageret, oblatis vt loco honestissimo, conditioneque splendidissima, sic etiam stipendio valde amplo atque opimo: Verum princeps Hassiæ, qui inprimis suæ scholæ per viros doctos prospectum consultumque cupiebat, quēque Loniceri eruditio, virtus, integritas, vtilitas denique quæ ex eius tam publica quam priuata institutione ad iuuentutem scholasticam in ea vniuersitate dimanaret, minime fugiebant; dimittere eum omnino noluit, & per literas, quibus dimissionem ei denegat, admodum clementer scriptas, liberalissimarumque promissionum plenas, detinuit.

[illegible] ad Ecclesiam Lunæburgensem. [illegible] Principe detinetur.

Inuitatur & in patriam.

Docuerat in ea Academia annos quatuordecim, ad annum vsque quadragesimum primum; quo ipsi à patria itidem Ecclesiarum inspectionis munus honestissimū ac sacrosanctum, cū salario annuo satis liberali oblatum est. Spartam tamen, quam erat nactus, ornare maluit. Etsi enim splendoris plus habent alij quidam gradus, tamen si vere volumus æstimare, summa est scholarum dignitas, hisque imperia & omnes politiæ præcipue seruire debebant.

Scripta Loniceri.

Quoties à publicis & priuatis muneribus ipsi laxamenti aliquid fuit; nunquam ociosus inuentus est; sed semper vel scriptionibus vel lectionibus deditus fuit; quod monumenta, quæ posteritati plurima reliquit, luculenter testantur. Præter enim Catechesin de bona Dei voluntate erga quemuis Christianum, deque sanctorum cultu & inuocatione, quam initio crescentis Euangelij anno vicesimo tertio conscripserat, cuiusque

quę supra memini, prӕterque multa D. Martini Lutheri scripta, quӕ in Latinam linguam conuertit, prӕter item operam, quā in Lexico Grӕco locupletando, Biblijs Grӕcis, & Homero Grӕco integre restituendis locauit, multa posteritati lectu dignissima & vtilissima mandauit; vt sunt *Exegesis veteris* cuiusdā Theologi Grӕci *Theoduli*, vt putatur; in Epistolā ad Romanos ab eo Latinitate donatam: *Theophylacti enarrationes* in omnes Paulinas Epistolas Latinӕ factӕ: *Commentaria Grӕca* in psal. centesimum decimum octauum per ipsum scripta: Figurarum, ceremoniarū, & promissionum omniū veteris Testamenti explicatio, & ad Christum filium Dei applicatio; *Augustanam cōfessionem* Grӕce ante obitum, licet, nō omnino sine labore, propter vsitatas phrases & terminos purioris antiquitatis, quibus autor istius confessionis creberrime vtitur retinendos; tamen ex tempore vertit: eiusdē *Apologiam* itidem bona ex parte Grӕce reddidit. Ex politioribus autē literis sunt; *Nicandri* poetӕ Grӕci *Theriaca & Alexipharmaca*, Latine per ipsum versa, & scholijs illustrata: *Pindari* Lyrici Grӕci poetӕ opera omnia Latino stylo, doctissimis additis scholijs, reddita: *Sophoclis Aiacē* flagelliferum: *Callimachi hymnos* in Iouē & Apollinē conuertit, & carmine reddidit; *Lycurgi ad-[illegible]rsus Leo[illegible]ratem* Orationem *Demosthenis orationem de classibus*, Latinis auribus exhibuit. Extat eiusdem *Grammatices Grӕcӕ, & Rhetorices Latinӕ methodus*; *Physicorum Aristotelis* librorum, *de generatione & corruptione*, *de longitudine & breuitate vitӕ*: *de vita & morte* animalium; *de anima*: *Ethicorum ad Nicomachum* compendium: *Meteororum ex Aristotele, Plinio, Pontano synopsis*: In *Dioscoridis* de materia medica, siue de simplicibus libros sex scholia, additis nomenclaturis Grӕcis, Latinis, Germanicis & Hebrӕis; *Galeni libros de vsu partium humani corporis* in quӕstiones dilucidas & succinctas redegit. *Orationes & declamationes* scripsit & habuit plurimas, quarum aliquӕ impressӕ, multӕ nec dum editӕ.

Theologica.

Philosophica

Scripta Loniceri.

Sunt ex his oratio ad Imperatorem Carolum V. pro impetrandis priuilegiis vniuersitatis Hassiӕ: *Genethliacon* Principis Wilhelmi Hassiӕ: Oratio funebris & Epicedia in obitum *Ioh. Ficini* Cancellarij Hassiӕ: Oratio in mortem *Ioh. Ferrarii Montani* I.C. Luctus & Epitaphia in funus *Caspari Rodolphi*: Oratio de verbo incarnato; Oratio de meliore literatura amplectenda ad studiosam iuuentutem: Grӕcӕ linguӕ Encomion. Epithalamia, Epicedia, Epigrammata innumera moralia frequenter solebat scribere; quӕ singula recensere longū foret. Adseruant posteri ipsius, absolutissimos in totū Psalterium Dauidicū cōmentarios: item dispositionē & summaria in omnes Paulinas, aliasq; noui Testamenti epistolas, cum pluribus aliis lucubrationib. Idē etiā Isocratis orationes omnes trāstulit & recognouit,

uit, cum vita eiusdem ex Plutarcho, Philostrato & Dionysio Halicarnass. quæ Marpurgi impressæ sunt, anno millesimo quingentesimo quadragesimo.

Mores eiusdem.

Erat illi ingenium mite & placidum, moresque amabiles, suaues, seniles, mansueti humanique, adeo vt vere dicere queas, eum ad humanitatem & mansuetudinem quasi diuinitus sculptum factumque.

Sic in aspectu incessuque, omni denique animi corporisque habitu ac motu, eandem suauitatem & lenitatem conseruabat. Sobrietatis adeo fuit studiosus; vt nunquam illiberalibus conuiuijs libenter interfuerit, nec vnquam ex vllo symposio ebrius surgere visus sit. Verecundiam inde vsque à puero tanquã omnium virtutum reginam illibatam summa semper cura retinuit. In reliqua vero vita nihil illo erat pudicum magis, nihil ab omni turpitudine remotius. Postremo qualis ante acta vita eius fuit; talis & extremus eius actus, hoc est, mors fuit; nimirum pijssima & placidissima. Atque vel sola vox illa, quam paulo antequam expiraret, omnem prorsus ægritudinẽ ac dolorem dissimulans, ad suos interrogantes, *num dormire vellet*, protulit, inquiens, *iam indormiscam*: hæc inquam, vox cum qua illico expirauit, vel sola testis est, eum lætum & triumphantem ex hac vita commigrasse, quod factum vicesimo die Iulij, anno Christi sexagesimo nono, supra mille quingentos; ætatis suæ septuagesimo. *Ex parte tertia Iconum virorum illustrium.*

Obitus.

Vox vltima.

O.1571.d.25. Ian. ætat.71.

CHRISTOPHORVS VVIRSVNGVS.

Patria.
Vitæ genus
Augusta.
Heidelbergã commigrat.
Scripta.
* *Qui anno 1562.d.30. Octob. Rotomagi suspensus, ac dein capite truncatus.*
Liber medicus Wirsungi.

EDidit *Christophorum Wirsungum* nobilis Imperij vrbs *Augusta* Vindelicorum, familia patricia & clara, anno seculum decimum quintum à Christo repræsentato, inchoante.

Bonis literis à puero imbutus vir euasit omni laude dignus: ciuis in patria sua honoratus: senior, siue diaconus in Ecclesia Augustana, multos per annos inculpatus. Postea, rebus suis ita ferentibus, in Palatinatum Electoralem concessit, sedemq; fortunarum suarum, & senectutis domicilium *Heidelbergam*, Palatinatus caput, elegit. Eo in ocio ociosus ipse minime fuit: sed è Latina in vernaculam linguam magna diligentia & fide conuertit insignes * *Augustini Marlorati, in totum nouum Testamentum Commentarios.* Idem Wirsungus in lucem tunc dedit Germanica lingua *de medicina librum*, doctorum virorum iudicio vtilissimum: in quo primum omnia humani cor-

corporis externa & interna membra describuntur; deinde singulorum morbi, eorundemque remedia, longo vsu in alijs obseruata, fideliter indicantur. Edidit præterea *Marcelli Palingenii Stellatensis* cuius cadauer, propter pietatis doctrinam, in Italia exhumatum concrematumque fuit) poëmata, doctissimis adiectis commentarijs. Vertit etiam ex Italico tragœdiam *Calixti & Melibai*, item *conciones & apologos Bernardi Ochinii* quæ omnia exstant.

Palingenii Zodiacus vita.

Cum vero & homilias *Ludouici Lauateri* in Iosuam cepisset eadem diligentia & fide è Latinis facere Germanicas; annum agens septuagesimum primum, inter ipsos labores, nullo ferme morbo laborans, post editam fidei confessionem, actasque DEO pro omnibus beneficijs, & inprimis pro redemtione nostra, gratias, summa cum spiritus lætitia, vultu etiam & verbis ad extremum vsque declarata, die 25. Ianuarij intra primam & secundam pomeridianam, quiete obdormit in Domino, anno Christi 1571.

Obitus Wirsungi.

Fuit vir pietatis veræ studiosus; consuetudinis suauissimæ; vitæ integerrimæ; literarum & literatorum amantissimus. Amicos habuit suæ ætatis viros præstantissimos, inter quos *Beatus Rhenanus, Conradus Gesnerus*, alij.

Mores.

Amici.

Filium reliquit *Philippum*, medicinæ doctorem: filiam vero *Mariam*, elocauit in matrimonium nobili viro, *Christophoro Ehemio*, patricio Augustano, & Cancellario Elect. Palat. quæ paulo post patrem obijt, cum eodem sepulta Heidelbergæ ad D. Petri in choro. *Ex programmate funebri à D. Zanchio, tunc Academia rectore, proposito, & aliis.*

Liberi.

GEORGIVS FABRICIVS.

Ω. 1571. d. 13. Iulii. ætat. 56. curr.

NAtus est *Georgius Fabricius* Chemnicij, vrbe Misniæ celebri & optime morata; anno Christi 1516. d. 24. April. Vt primum ingredi & loqui cœpit, in scholam patriam à parentibus deductus est: vt vna cum ætate molli & tenera pietatis & literarum studijs sese imbueret. Ab his vero initiis progressus est paulatim ad literas Latinas & Græcas, in quibus tantum profecit; vt celeriter æqualibus & condiscipulis suis ingenij gloria antecelluerit. Inprimis vero se ad scribendi carminis studium contulit, ad quod naturæ quædam adiumenta non contemnenda habere visus est. In hoc itaque studio caste inte-

Educatio.

Ad poesin natura fertur.

integreque ſic verſatus eſt, vt & propter carminis vetuſtatem & mores ſinceros atque incorruptos, amaretur à multis.

Cumque ad ſcholarum miniſterium vſumque ſeſe pararet, mature nactus eſt, in ſchola quidem patria, locum ſub *Hertelio*, Fribergæ ſub *Riuio*, Lipſiæ vero ſub *Bornero*, vbi primum ingenio, moribus & doctrina eius delectati *Werteri*, antiqua nobilitate & virtute fratres in Thuringia, *Wolffgangus*, *Philippus*, *Antonius*, adſciuerunt eum Magiſtrum & moderatorem ſtudiorum ſuorum. Nam cum *Wolffgango* profectus eſt in Italiam, cuius Academiæ tunc ſtudijs liberaliſſimis florebant, & Profeſſorib. eruditiſſimis affluebant: Erat enim tunc Italia vere domicilium literarum, ad quam tanquam ad mercaturam bonarum artium proficiſcebantur fere omnes, qui anteire cœteros doctrina atque ſcientia ſtudebant. Ibi ergo non audire ſolum doctiſſimos viros, *Lazarum Bonamicum*, cui vna cum Wertero commendatus erat à *Iulio Pflugio*, Neopurgenſi præſule, & alios quamplurimos Fabricio licuit: ſed Romam etiã ipſam, quæ caput orbis Chriſtiani habita eſt multis ſeculis, cõtemplatus eſt. Idque non eo modo, quo plerique alij, qui adſpectu ſolo contenti ſunt: ſed ita in omnes partes, angulos, receſſus, templa, arces, oculos & mentem coniecit: vt conferre pene ſingula cum antiquorum deſcriptionibus, quæ in Poetis præſertim ſparſæ ſunt, inciperet. Ex quo etiam *Roma* eius nata eſt, quæ pulcre ad verſus vetuſtorum Poetarum ſic aptata eſt, vt expreſſa ex illis, & efficta eſſe videatur. Hoc vero quicquid eſt, quod certe magnum eſt, in homine Germano, Werteri liberalitati acceptum referre debemus omnes, quotquot imagine veteris Romæ delectamur, ad quam, ſi ea, quæ nunc eſt, conferatur, vmbra vix eſſe videbitur. Adeo & vetuſtate temporis, quæ omnia conſumit & incurſu barbarorum, bellis, incendijs, & alijs calamitatibus diminuta eſt.

Werteri Fabricium ſibi adiungunt.

Fabricius in Italiam proficiſcitur.

Romam inuiſit.

Fabricii liber cui Roma titulus.

Cum eodem Wolfgango etiam Argentinenſe gymnaſium adijt, quod optime conſtitutum, duce & Rectore *Ioanne Sturmio*, proſpere feliciterque in ſtudijs optimarum artium procedebat. Eodem poſtea reuerſus eſt denuo cum fratribus *Philippo & Antonio Werteris*. Inde Miſenam, *Ioannis Riuii* potiſſimum ſuaſu, accerſitus ad illuſtris ludi conſtitutionem atque gubernationem, annos *viginti ſex* fide bona, ſtudio indefeſſo, patientia laborum & onerum incredibili, & conſtantia infracta illo officij munere functus eſt. Et quidem vſque ad extremum vitæ diem in eo permanſit. In hoc vero curriculo & puluere ſcholaſtico, quamuis difficili & faſtidij pleno, non docendo ſolum & regendo; ſed libros etiam ſcholis vtiles & neceſſarios edendo priuatim & publice prodeſſe conatus eſt.

Fabricius cũ Wertero Argentinam venit.

Miſenam accerſitur.

Regit ibi ludum illuſtrẽ 26. ann.

Etenim

Etenim per se labor est ingens, tot puerorum adolescentũque libidinem cupiditatemque indomitam atque effrenatam comprimere, & ad accipiendos pietatis, virtutis atq; eruditionis satus præparare atque traducere. Tum augent etiam difficultatẽ alia impedimenta, quæ fere quotidie obstrepere bonis præceptorum conatibus solent. Quæ profecto tot tamq; varia in suo isto munere sensit atque expertus est Fabricius, vt mirũ sit eum superare potuisse. Quo sane præclarior virtus huius viri, & admirabilior videri debet; quo in tantis occupationibus, tam molestis, tam grauibus & diuturnis, non succubuit tamen: nec, vt plerique faciunt, loco cessit releuatione aliqua & relaxatione quæsita, sed firmiter in statione ista tanquam in acie, in quam a Deo se collocatum sciebat, vsque ad finem vitæ suæ perseuerauit. Idcirco Imperator Rom *Maximilianus* II. sapienti consilio & more institutoque maiorum suorum, tam * laureæ dignitate, quam nobilitatis veræ insignibus, sub ipsa morte illum decorauit.

Vita scholastica misera.

Maximilianus 2. Fabri. laurea & nobilitatis insignibus donat.

Ex quo elucet, Fabricium; laude, prædicatione, literis & memoria dignissimum esse. *Tres* enim sunt *artes*, quæ salutem rebus humanis afferunt, & possunt locare homines in amplo dignitatis gradu: *scientia literarum, intelligentia politica, & rei militaris peritia.* His enim continetur, & munitur omnis Respublic. Et qui in harum vna excellit, merito magnus & honore dignus censetur.

Tres artes salutares rebus humanis.

Sed ex his eam potissimum delegit & secutus est Fabricius, quæ reliquarum administra quidem est; sed mater tamen, & quasi fons quidam merito habetur. Professio videlicet earum artium, quibus ætas puerilis ad humanitatem informatur, & ad omnium ecclesiasticorum & ciuilium munerum administrationem præparatur. Vt autem ædificiorum fundamenta certa esse oportet: sic initia omnis doctrinæ, sapientiæ & industriæ, ad quodcunque officij munus in Ecclesia & Repub. necessariæ à puerili institutione in scholis facere necesse est: vt vsui Reipublic. & Ecclesiæ fore eos non dubitemus, quorum ætas prima rectis studijs ad honestatem, pietatem, atque integritatem informata est. Neque profecto officinæ sunt aliæ probitatis atque doctrinæ, quam scholæ: quæ ob id gymnasia recte dicuntur; quod in ijs ingenia puerorum adolescentumque ad artes, quarum vsus est in vita necessarius exerceantur.

Dignitas & vtilitas vitæ scholasticæ.

Scholæ recte gymnasia dicuntur.

In tali officina omne curriculum industriæ Fabricij elaboratum est, annos amplius *viginti sex* In quo quidem quo plures molestias vidit, difficultatesq; acerbiores exsorbuit: eo plus opis & emolumenti, ad omnes ciuilis & ecclesiasticæ potestatis partes attulit. Ex ludis enim prodire opor-

oportet adolescentes, iuuenesque, ingenijs, moribus, atque literis instructos, ad capessenda munera docendi in Ecclesia, causas agendi in foro, iudicandi controuersias in iudicio, & decidendi componendique lites priuatas & publicas in curia, & omnibus vitæ partibus.

Denique nihil est vspiam, quod non adminicula doctrinæ scholasticæ desideret, non census, non reditus, nec negotium pene vllum sine artis beneficio confici potest. Vsque eo in omnibus rebus *calamus scriptorius dominatur*; vt merito in capite tanquam summum decus & ornamentum gestetur.

Cum igitur tot annos continuos iuniores in Misenæ illustri ludo erudierit Fabricius: facile intelligi potest, quantum rebus humanis commodarit. Etenim cum ex opere effecto æstimari soleat artifex: fuerunt permulti nobiles, virtute, eruditione, facundia, & autoritate præstantes viri, quorum industria partim in aula Saxonica publice tanquam lumen luxit: partim in iudicijs disceptationibusque publicis & priuatis abunde conspecta sunt. Fuerunt in Ecclesiæ muneribus atque functionibus multi viri literati, qui docendo sanctum Dei verbum multis prodesse, iacentes erigere, securos terrere, & exanimatos ex faucibus & ore Satanæ infernique ereptos ad spē vitæ, atque lætitiæ sempiternæ excitare potuerunt.

Discipuli Fabricii permulti.

Nec defuerunt qui passim in scholis alios vicissim salutari doctrina erudierunt, & vtilitatis fructum magnum communi vitæ præbuerunt. Atque illi quidem omnes memori mente, gratoque ore, id quod sciuerunt, si nō omnino, multo maxima tamen ex parte, Fabricio acceptum tulerunt; ingenue per quē profecissent, profitentes. Fabricij enim diligentiam prædicarunt, fidem admirati sunt: & industriam suspexerunt. Quia illi ipsi etiam, qui ex ludo eius & disciplina in bellum profecti sunt, eius institutionis piæ fructum aliquem absque vlla dubitatione perceperunt, quoties admonitionum eius sedularum de cultu pietatis, & pœnis horrendis contemtus Dei & violationis iustitiæ fuerunt recordati.

Si quis igitur honos, tanquam merces virtutis, his debetur, quorum merita in Rempub. ampla sunt: negare profecto non possumus, quin Fabricio maximus, ob tot eius in Ecclesiam & Rempub. beneficia, sit habendus. Si quoque ex doctrina sua nobilis & clarus olim fuit *Demetrius*: si ex professione literarum & artium nobiles dicti sunt nonnulli philosophi: aut si propter dicendi doctrinam illustris & nobilis nominatus est *Isocrates*: haud sane video, cur non pari iure & æquitate nobilis & clarus habeatur Fabricius: quippe qui in docendis literis tanta cura tantaque sedulitate versatus est, vt ex eius officina prope innumerabiles prodierint viri literati, atque diserti quo-

quorum vsus fuit diuturnus in ecclesiasticis pariter & ciuilibus munijs atque negotiis.

Neque vero docendi partibus hisce difficilibus & arduis cōtentus fuit Fabricius; sed in scribendo insuper etiam magnum studium multamque operam nauauit. Nam *res Misnicas versibus & oratione soluta* ornauit, & inclytam Ducum atque Electorum Saxoniæ familiam attigit: vt non tam Rector scholæ bonus, quam scriptor purus atque fidelis iure dicatur, nec iniuria de eo prædicari elogium hoc possit:

Scripta Fabricii.

Gymnasiarchus erat præstans, scriptorq; disertus.

Est enim in his, quæ in isto genere scripsit, & mira orationis puritas, & rerum ipsarum, quas persecutus est, insignis, perspicua tamen & apta breuitas.

In carmine vero tanta est numerorum concinnitas, tantus verborum delectus, tantaque rerum sanctimonia, atque castitas, vt non adæquasse solum in hoc genere multos ex antiquissimis, sed in aliquibus etiam superasse videatur. Etenim in verbis eam curam adhibuit; vt ab ijs, quæ ethnicam idolomaniam redolent, nostramque religiosam pietatem lædunt, data opera abstinuerit. Et recte quidem.

Carmina Fabricii.

Abstinuit à vocabulis Ethnicis Fabricius.

Quæ est enim insania, in tanta luce verbi diuini cum cæcis Ethnicis colludere? Quasi vero scriptorum Propheticorum & Apostolicorum tanta sit inopia, vt ad scribendum Christianum carmen phrases nobis desint, nisi ab ethnica idolomania mutuemur.

Sed delectat scilicet iuniores copia illa atque varietas, quæ in Ethnicis Poetis admodum iucunda est; vt ad eam, tanquā ad Sirenum cantus adhærescant. Quod ipsum etiam sibi accidisse iuueni querebatur Fabricius: Ideoque tandem errorem suum agnoscens atq; deplorans, tædere se atque pudere dixit eorum verborum atq; locutionū, quæ ex ethnica idolomania suis aliquando poëmatis adspersisset. Nec postea Deum alium aut numen in suis versibus legi voluit; quam illud vnicum, verum æternum & amicum generi nostro, patefactum scilicet illustribus testimonijs verbi, & filij vnigeniti, Domini & Saluatoris nostri. Cæterum dijs gentium, magnis & paruis, cœlestibus, terrestribus, siluestribus, & marinis, pollui & inquinari fœdissime scripta Christiana existimauit. Inde sane effectū est, vt carmen nullum condere studeret, nisi sanctum, castum, plenum pietate & fide Iesu Christi, quem nosse solum & ipse volebat, & vt alij nosse possent, operam dabat.

In hoc tandem etiam spe, fiducia & salute sua omni fixa atq; locata acquieuit, & ex hac mortali ac laboriosa schola in cœlestem Academiam atque consuetudinem migrauit: vbi cum

Obitus Fabricii.

Deo, Christo, amore & desiderio suo, angelis & omnibus electis æuum agit. Facta autem hæc beata eius migratio anno salutis reparatæ supra *millesimum quingentesimum septuagesimo primo*, mense * Iulio: ætatis vero eius *quinquagesimo sexto*, climacterico. Distichon hoc de se viuus ipse composuit:

* *d. 13. Iulij.*

Distichon quod de se cõposuit Fabricius.

Fabricius studuit bene de pietate mereri:
Sed quicquid potuit, gloria, Christe, tua est.

Item hoc: Σοί χάριν οἶδα θεῷ ἐνααι λάγχιν, ὅς μ' ἐδίδαξας
Εν βιότῃ τε θανεῖν, ἐν θανάτῳ δὲ βιῶν.

Quæ præter supra nominata in lucem dederit: ea indicant nominatim bibliothecæ. *Ex oratione Matthæi Dresseri de Fabricio, quæ inserta est illius Rhetoricæ.*

IOACHIMVS CAMERARIVS.

Ω. 1574. die 17 April. ætat. 74.

CVM alij quorum hactenus vitas circumscripte persecuti sumus, literas optimasque artes, decoquenti Græciæ, ac dormitanti Italiæ, Italo * magno confitente, abstulerint: tum primipilus hoc in certamine fuit *Ioachimus* hic *Camerarius*, Græcæ & Latinæ linguæ perinde peritus, *æternumq; non solum Germaniæ*; * *sed totius Europæ ornamentum & decus*. Hunc *Pabeperga*, vetusta & celebris Franciæ orientalis vrbs protulit, anno Christi supra *millesimum quingentesimo*, die *duodecima* Aprilis. Patrem habuit *Ioannem*, patritium ac senatorem patriæ, virum dignitatis & fortunæ nequaquam cõtemnendæ: qui nullo medicamento, nulla venæ sectione vsus, annum ætatis octuagesimum secundum impleuit. Mater *Martha*, ex *Wernitzerum* familia Sueinfurtensi, præter filias quatuor, tres filios, *Hieronymum*, trium principum postea cancellarium, hunc *Ioachimum & Iosephum*, Budæ functum vita, genuit. Cognomen *Camerariorum* (vulgo Cammermeister) senescente altero gentilitio auitoq; *Liebhardorum*, temporibus Henrici Claudi, à publico aulæ officio, adhæsit.

* *Paulo Iouio in elogiis sub finem.*

* *Turnebi de Camerario iudicium.*

Pabeperga patria Camerarii.

Pater.

* *Ω. anno 1527 ingenti sui desiderio relicto.*

Mater.

Fratres & sorores

Cognomen Camerariorum unde.

His parentibus ortus, ludum literarium primum in patria, ad annum ætatis *tredecimum*, frequentauit, magistrũ nactus, pro ratione illorum temporum, satis doctum & fidelẽ. Is cum aperte eum doctiorem discipulum profiteretur; quam vt suæ aliquę partes amplius in docendo esse possent: læta tam ingenuo omine mater, filium ipsa, anno decimo tertio mense Aprili, Lipsiam ad *Georgium Heltum Vorchemium*, deduxit. Habebatur hic iudicio omnium iuuenilis ætatis moderator bonus, diligens, doctus, qui & sapientia regere discipulos, instruereque doctrina, & cum exemplo eosdem monere, tum corripere disciplina nosset.

Educatio & institutio pueritia.

Lipsiam mittitur & Georg. Helto cõmendatur

esset. Vidit ille statim pueri indolem, & vt se præceptorem non minus, quam ipsa studia amaret, ante omnia in ipsum paterntis animum sumsit, recipiens in eorum locum se successurum, à quibus sibi commendatus esset. Quæ præceptoris non dissoluta comitas Camerario multum sane contulit, lætoque semper in scholæ cætum venienti, quod charissimum sesciret, prompte omnia discendo procedebant.

Non annus intercesserat, cum primam in philosophia laurum mense Septembri adeptus, sub alijs professoribus, *Ioanne Metzlero, & Richardo Croco*, ita in Græcis Latinisque omnium spes anteibat: vt Croco sonticis causis impedito, iam tum prætextatus * vicariam sæpe operam in interpretandis autoribus Græcis præstaret. Magna erat tum Græcorum voluminũ penuria, enatisque primum in Germania literis, *Homerum* aut *Herodotum*, aliosue Graij oris autores habuisse & volutasse; magnum erat. Quare illorum non exiguam cum partem sua descripsisset manu, mirum quam de prima *Herodoti* editione *Aldina*, velut Pactoli aut Tagi opibus, sibi fuerit gratulatus: adeo quidem, vt in Panico ciuium aduersum studiosos tumultu, de reliquo parum anxius, vnum suum Herodotum sub veste teneret: è quo scriptore sæpius percurso Græca postmodum addidicit.

Prima philosoph laurâ ornatur.

** Anno ætat. & quinti seculi decimo sexto supra mille.*

Græcorum autorum penuria.

Herodotum magni facit Camer.

Anno sequente *decimo septimo*, Socrati apud Xenophontem subscribens, qui *aures canales esse sapientiæ* scite dixit; doctissimi & optimi viri, * *Petri Mosellani* fuit auditor adsiduus & diligens: facile vt tum appareret, breui eum ipsis præceptoribus in omni scientiarum ac linguarum cognitione superiorem futurum. Fuit autem annus, quo audire Mosellanum cepit, is quo & *Ioannes Tecelius* indulgentiarum nundinator in Germaniam venit. Is cum Lipsiæ in æde Paulina pro concione merces suas impudenter laudasset: auditis monachi ampullis, Camerarius, Helto surgente & secum abire iubente, templo est egressus: quod nugas vanissimas amplius audiendo tolerare neuter posset.

Audit P. Mosellanum.

** Richardi Croci docendis literis Græcis successoris.*

Io. Tecelius.

Non ita multo post, annos natus octodecim, *Erphordiam* venit, cum *Lipsiæ* vixisset annis quinque. Ibi magnus optimorum adolescentum ad eum factus est concursus; omnesque ipsum beneuolentia complexi sunt singulari: inprimis cum *Eobano Hesso*, elegante poeta, constantis amicitiæ fundamenta iecit, & deinde officijs plurimis stabiliuit. Mansit ea in vrbe ad annum vsq; & seculi & ætatis *vicesimũ primum*: quo cum *Georgio Sturciade*, iuuene politissimo, designatus, & mox renunciatus decimus nonus secundo loco Magister optimarũ artiũ, declarante iudiciũ de ipsis eorũ, qui suffragia tulerãt, *Eobano Hesso* qui tum luculentã habuit oratione, vt fert mos Academiarum.

Erphordiam venit Cam.

Amicitiam cum Eobano init.

Ibid. magisterii honoribus augetur.

Wittembergam se confert. *Amicitia Camerarii cum Melanchthone.* *Et cum Erasmo.*

Eodem anno celebritate nominis *Lutheri & Philippi* inuitatus mense Augusto, Erphordia iam dissidijs & tumultuatione quatefacta, & pestilentiæ lue infecta, *Wittembergam* se contulit. Hic quotquot de ingenijs aliquid poterant judicare, amore ipsum complecti, præcipue vero *Melanchthon*, cui iam antea innotuerat Camerarius, quod Cicero olim Atticum, id ipse Camerarium sibi existimare: eoque sic sequentibus vitæ annis vti, vt nec familiarius vllo, nec lubentius. Eadem facilitate anno ætatis vigesimo quarto aditum sibi ad *Erasmi* noticiam patefecit & munijt: de qua ipse in commentarijs super Tusculanarum quæstionum librum primum. Eo in itinere cum Lipsiæ præceptorem Mosellanum, iam in extremis agentem, ante conuenisset: non sine dolore morientis suprema verba excepit.

Bellum rusticanum 1525.

Secutus est annus inundatione quadam vt ipse Camerarius alicubi, & eluuie seditionum omni Germaniæ pene fatalis. Coorta enim seditione rustica; multæ regiones & vrbes grauiter afflictæ & vexatæ; multi facultatibus omnibus exuti; multa hominum omnis sexus, conditionis, & ætatis millia crudeliter trucidata fuerunt. Ea in confusione rerũ, donec turbæ silescerent, in Borussiam ei cum *Iacob Fuxio*, equestris ordinis Franco, excurrere visum fuit. Qua in peregrinatione, vbicunq; aliquantulũ substitit diu latere non potuit: & certatim ipsi cũ à viris doctis, & in dignitate constitutis, tum etiam à summis Principibus, maximi fuerunt habiti honores, & opera eius à pluribus expetita.

Secedit in Borussiam Cam.

Euocatur Norinbergã. *Collegæ eius ibidem.* *Pirckeimeri cum Durero super Eucharistia colloquium.*

Interim Senatus Noricus de eximio sua in vrbe Gymnasio constituendo ceperat cogitare, hocq; nomine Melanchthonẽ, qui bonitate vellet, sapientia sciret ordinare scholas, ad se literis peramanter scriptis inuitarat. Hic non poterat non in mentem venire ei Camerarij, commodum è Borussia reuersi: qui & vrbi honori esse, & Græcarum literarum Latinæq; linguæ ornamenta discentibus recte aperire posset. Neque hic tam honestam renuit prouinciã, eoque magis, quod collegis optimis, *Eobano Hesso, Michaele Rotingo, & Io. Schonero* Mathematico, faciliorem quasi decursum sui muneris sperabat Accidit forte tũ, vt aduenientem domus amplissimi viri *Bilibaldi Pirckhaimeri* quasi dextra totius ciuitatis exciperet: inuitatisq; plurib. amicis, vt fit, inter conuiuatorẽ & conuiuã *Albertum Durerũ* de Eucharistia oriretur sermo Adsedit Melanchthon auditor; quædam interdũ adspergens: cum Pirckaimerus, altero argumentis superante, sarcastice, ô *Alberte*, erumpit, *hæc pingi ita nõ possunt; hæc ita, mox* ille, *vt dignitas vestra putat, possunt fingi.* Quod eo commemoratur, quod ex his initijs Camerarius amare cepit Durerum; amorque iste ita ipsi in horas creuit; vt tota vita amicissimi inter se fuerint.

Ope-

Operas itaque scholasticas anno Christi *vicesimo sexto* cum collegis inchoauit: statimque singularem ipse laudem, auditores vero, de quorum numero nonnulli etiam ex Senatorio ordine fuerunt, maximum senserunt fructum. Eodem anno secuta sunt comitia Spirensia: vbi cum principes & ordines Imperij legationem amplissimam ad *Carolum* V. in Hispanijs tunc agentem, decreuissent; delectus fuit ad eam *Albertus Comes Mansfeldensis*, adiuncto eidem Latino interprete Camerario. Verum simulac Eslingam, vbi absoluenda erat legatio, venissent; tota conuersa res est; nec visum, coniugio tum operam dantem Imperatorem missis legatis interpellare.

Legatio ad Carolum V. instituta, omittitur.

Illa ex reuersione, cum spes de visenda Hispania, omnis euanuisset, ducendæ vxoris consilium inire cepit. Anno igitur *vigesimo septimo* in matrimonium duxit lectissimam virginem *Annam*, ex antiqua & nobili familia *Truchsessiorum à Grünsperg*; cum qua ipsos quadraginta sex annos amantissime & pacatissime vixit, nouenorum liberorum pater; quos omnes ad firmatam vsque ætatem eduxit. *Filiæ quatuor* fuerunt, quarum primam *Esromo Rudigero*, cui viro in omni laude laus hæc maxima danda, quod socer eum scriptorum suorum censorem statuerit, alteram *Ioanni Humelio*, Mathematico excellenti: quartam *Casparo Iungermanno*, I.C. Lipsensi despondit: tertia virgo decessit. *Quinque* itidem fuere *filii*: *Ioannes* primum, qui illustrissimo Borussiæ duci à consilijs cum esset, vxoribus binis prænobilibus ordine ductis, Regiomonti in complexu liberorum vitam clausit. Deinde *Ioachimus* medicus: post hunc *Philippus*, clarus iurisprudentiæ Doctor, & reipub. Noricæ à consilijs, quem nefandæ Inquisitionis vinculis Romæ irretitum, Imperator & Bauariæ Dux Albertus liberarunt. Ab eo *Ludouicus* medica laude per Italiam & Galliam florentissimus: natu denique minimus *Godefridus*, illustriss. principi Richardo Comiti Palatino aliquandiu vtiliter inseruiuit. Verum, vt fieri in rebus humanis adsolet, gaudium illud solidum non fuit. Nam eo ipso, quo vxorem duxit, anno, & ipse graui cum morbo conflictatus est, & præter patris obitum, tristis fratris casus dolorem ei attulit longe maximum.

Vxorem ducit Camerarius.

Coniugium eius felix & fœcundum.

Filiæ.

Filii.

Celebrata sunt deinde anno trigesimo *comitia Augustana*: in quibus præcipue suscepta deliberatio fuit, de recte constituenda religione, & concordia inter dissentientes Ecclesiæ doctores sancienda. Cumque eo præter ipsum Augustum Cæsarem Carolum V. Electores item & Imperij principes, multi absentium legati accederent: quidam etiam à Repub. Noribergensi missi sunt cum mandatis: quibus & Camerarius adiunctus fuit; vt suis consilijs præsto illis esset. Sæpe autem solitus fuit narrare, quantos; tunc labores, & quæ pericula sustinuerit omnis

Comitia Augustana ann. 1530.

Eo cum aliis mittitur Camer.

Wittembergam se confert. Eodem anno celebritate nominis *Lutheri & Philippi* inuitatus mense Augusto, Erphordia iam dissidijs & tumultuatione quatefacta, & pestilentiæ lue infecta, *Wittembergam* se contulit. Hic quotquot de ingenijs aliquid poterant judicare, amore ipsum complecti, præcipue vero *Melanchthon*, cui iam *Amicitia Camerarii cum Melanchthone.* antea innotuerat Camerarius, quod Cicero olim Atticum, id ipse Camerarium sibi existimare: eoque sic sequentibus vitæ annis vti, vt nec familiarius vllo, nec lubentius. Eadem facilitate anno ætatis vigesimo quarto aditum sibi ad *Erasmi* noti-*Et cum Erasmo.* ciam patefecit & munijt: de qua ipse in commentarijs super Tusculanarum quæstionum librum primum. Eo in itinere cum Lipsiæ præceptorem Mosellanum, iam in extremis agentem, ante conuenisset: non sine dolore morientis suprema verba excepit.

Bellum rusticanum 1525. Secutus est annus inundatione quadam vt ipse Camerarius alicubi, & eluuie seditionum omni Germaniæ pene fatalis. Coorta enim seditione rustica; multæ regiones & vrbes grauiter afflictæ & vexatæ; multi facultatibus omnibus exuti; multa hominum omnis sexus, conditionis, & ætatis millia crudeliter trucidata fuerunt. Ea in confusione rerũ, donec turbæ *Secedit in Borussiam Cam.* silescerent, in Borussiam ei cum *Iacob Fuxio*, equestris ordinis Franco, excurrere visum fuit. Qua in peregrinatione, vbicunq; aliquantulũ substitit diu latere non potuit: & certatim ipsi cũ à viris doctis, & in dignitate constitutis, tum etiam à summis Principibus, maximi fuerunt habiti honores, & opera eius à pluribus expetita.

Interim Senatus Noricus de eximio sua in vrbe Gymnasio constituendo ceperat cogitare, hocq; nomine Melanchthonẽ, qui bonitate vellet, sapientia sciret ordinare scholas, ad se literis peramanter scriptis inuitarat. Hic non poterat non in men-*Euocatur Norinbergã.* tem venire ei Camerarij, commodum è Borussia reuersi: qui & vrbi honori esse, & Græcarum literarum Latinæq; linguæ ornamenta discentibus recte aperire posset. Neque hic tam ho-*Collega eius ibidem.* nestam renuit prouinciã, eoque magis, quod collegis optimis, *Eobano Hesso, Michaele Rotinge, & Io. Schonero* Mathematico, faciliorem quasi decursum sui muneris sperabat Accidit forte tũ, vt aduenientem domus amplissimi viri *Bilibaldi Pirckhaimeri* quasi dextra totius ciuitatis exciperet: inuitatisq; plurib. ami-*Pirckeimeri cum Durero super Eucharistia colloquium.* cis, vt fit, inter conuiu itorẽ & conuiuã *Albertum Durerũ* de Eucharistia oriretur sermo Adsedit Melanchthon auditor; quædam interdũ adspergens: cum Pirckaimerus, altero argumentis superante, sarcastice, *ô Alberte,* erumpit, *hæc pingi ita nõ possunt; recte ita,* mox ille, *Vt dignitas vestra putat, possunt fingi.* Quod eo commemoratur, quod ex his initijs Camerarius amare cepit Durerum; amorque iste ita ipsi in horas creuit vt tota vita amicissimi inter se fuerint.

Ope-

Anno quinquagesimo quinto ad Augustana comitia; inde * Noribergam, quod res illius Ecclesiæ ad Osiandrismum fluerent, cum Philippo venit. Subsequente * anno cum eodē Ratisbonam ad conuentum Imperij accessit. An. quinquagesimo septimo, Melanchthone Wormatiam ad colloquium profecto vxor interea eius supremū diem obijt. Exoratus hic ab amicis; non leue id vulnus iudicantibus, ad Philippum se, omnibus etiam maxime necessarijs posthabitis negocijs, quam primum contulit: vt ex præsentia & consuetudine eius aliquid alleuationis afferretur.

** Eo tertia vice luculentis conditionib. vocatum.*
** 1556. Cam. cum Philip. Norberg. & Ratisbonam abit.*
Ad eundem consolandū mittitur.

Successit huic anno sequens multo luctuosior, & qui ante amici vicem tam familiariter tulisset, funera suorum domesticorum lugere necesse habuit. Excessit primum humanis filia *Martha*, quod primū toto coniugio è domo sua vidit funus: excessit Wittembergæ altera primogenita, Esromi coniux, neptis etiā, aui deliciæ. Quæ quā alte insederit plaga, ex eo cognosci potest, quod breui post ad se venientem Esromum, vt ex mœrore pallidum, & quasi effigiem spirantis mortui vidit,

Obitus filiarum Camerarii.
Curæ leues loquuntur, ingentes stupent.

——— *diriguit visu in medio,*

& elinguis aliquantum stetit: tandem pie καὶ μάλα πιθανικῶς; *Non est cadendum*, inquit, *animo, nec aui spacium solstitiis metiendum. Vixit vtraq; gnatarum si non natura satis: at virtuti & recte factis. Magno bono è medio peregrinationis cursu reuocata, & quod caput omnis consolationis, eo anima ipsarū vocata, vbi animus fuit semper.* Non minorē propemodum, quo die Lipsiam de Melanchthonis morte nuncius ei allatus, animo dolorem cepit. Nam & cum funere viri optimi & Theologi sancti, elatam, quasi Academiam ipsam, & sibi cum autoritatis, tum prudentiæ, triste in multis desiderium relictum dolebat. Secuti sunt autem Melanchthonem eodem anno magni viri, *Sabinus, Lotichius, Gerbelius*, omnes interiore familiaritate Camerario iuncti: & hos sexagesimo secundo anno, cum gener *Humelius*, tum suauis poeta *Ioannes ille Stigelius*: qui non multo ante hac oda Melanchthonis funus decorarat.

Melanch. obitus Camerario luctuosus.
Et aliorum.
Epiced. Melanch. à Stigelio scriptū.

Fons iacet hoc tumulo: quid quæris, amice Viator?
Fons dogmatum piorum & eloquentiæ.
Si quis ab hoc riuum proprios deduxit in hortos;
Non aureas huic præferat pyramidas.
Illius obstructas doleat Germania venas:
Parem futura non habebunt secula.

Ita Camerarius ea tempestate solus ferme amicorū in vita relictus, vnum perfugium doctrinam & literas habuit: ijsque vt antea, amorem sibi indies à principibus viris conciliabat. *Noricæ* enim ciuem esse suum discupiebant: illustrissimus Wir-

A pluribus expetitus Cam.

Wirtembergicus princeps *Christophorus* eundem repetebat: Lipsenses pulcro certamine suum esse confirmabant. Quin & ad aulam Augustam nomen eius peruenit: & *Maximilianus* II. Cæsar Camerarium, anno sexagesimo octauo Viennam Austriæ * euocatum, de doctrina Ecclesiæ, & rituum sacrorum cum Saxonicis ineunda conformitate clementer audiuit: & re sua bene functum domum non sine fauoris argumento dimisit.

Ab ipso Cæsare in consilium adhibitus.

** Nathine . . . suggerente.*

Anno septuagesimo tertio die decima quinta Iulii in viuis esse desijt charissima ipsi coniux: à cuius obitu cum in singulos dies nouæ emergerent curæ, facta etiā est cum annis deterior valetudo. Fuerat illa quidem ante sæpius tentata, primum ἑλκώσει tibiæ sinistræ, postea febribus: profectiore ætate crebra oculorum epiphora, cumque annum excessisset quinquagesimum secundum nephritide: verum hoc tempore nescio quæ δυσουρία vigorem omnem euicit, profligauit, prostrauit. Septimo & decimo ante obitum, die filio dixit: *Facultas naturalis plane apud me periit: animalis, DEI munere & concessu, satis est integra: vitalis vsque perseuerabit, quoad eidem videbitur.* Quinto die post sua manu hos tanquam cygnæos versus in charta exarauit;

Vxor Camerar. moritur.

Valetudo Cam.

Morbus vltimus.

Verba Cam. in eo.

Et versus cygnæi.

Morte nihil tempestiua esse optatius aiunt:
Sed tempestiuam quis putet esse suam?
Qui putat, ille sapit. Namque vt fatalia vitæ,
Sic & quisque sua tempora mortis habet.

Quamuis autem sensibus tam internis, quam externis integritas constaret sua, nec debilitas virium quicquam memoriæ fraudi esset: δυσουρία tamen illa ad extremum vsque remansit. Cuius cum de causa varie disputaretur, & alijs vesicæ exulcerationem, alijs lapidem esse putantibus; neque instrumento per Chirurgum hoc explorari, neque à morte corpus aperiri voluit. In morbo sæpe à suis petijt; vt sine omni pompa funus suum efferretur; idque ipsum supremis etiam tabulis cauit. Tandem deplorata prorsus valetudine die *decimo septimo* Aprilis, anni septuagesimi quarti, mortalibus vale non inuitus dixit. Elatum est eius corpus Academiæ humeris, quæ frequens mutata veste ad decorandum funus processerat.

Moritur Cam.

Funus.

Corporis species fuit ei egregia, & vere magnum magni hospitis hospitium. Vires, quas à Martiali inter ea commemorantur,

Prosopographia.

Quæ vitam faciunt beatiorem;

Equestri studuit exercitio inprimis conseruare. In colloquiis sæpe negauit, se quamuis aliquoties debilitatum; vnquā tamē sensisse, quæ illa molesta τρεῖς; apud Galenum esset. Sermones quos Græci διαλέξεις vocant, vt in cōuiuijs amicorū cū ingenio

serebat

ferebat: ita domi suæ, sine oris tamen tristitia, grauis erat, & liberis, quod aiunt, monosyllabus. Veritatem spirabat semper, & suos ad eam adspirare in omni vita cupiebat. A mendacio tantum aberat, vt ne iocosum quidem ferre posset: omnibusq; ijs, quibus animi sensus sub lingua potius, quam in lingua, inimicum se acerrimum & adsiduum aduersarium profiteretur. In vestitu osor peregrinitatis, simplicis sui & antiqui habitus nomine interdum ab amicis ridebatur. Opum congerendarum nunquam appetens, rei familiaris curam vniuersam coniugi & liberis commendabat. Sordes nullo imperabat modo: quod si tamen domesticos animaduerteret interdum non necessaria expetere, Socraticum hoc in ore habebat: *Disce carere.* Amicitiam cum præcipuis viris suæ ætatis coluit, *Hieronymo Baumgartnero, Carolouitio, Melanchthone, P. Victorio, Adriano Turnebo, Hieronymo VVolfio*, alijs. Vtque erat vir necessitudinis iura sancte colens, ita non modico cum mœrore eorum, quibus superuixit, amicorum affecerunt funera, præcipue fratris *Hieronymi*; quo cum ita ipsi lis nulla fuit: vt bona inter se paterna nunquam diuiserint. In literis etiam ad filios scribendis tanta fuit cautione, vt exemplum semper retineret; adeoque non vni, sed omnibus scribere videretur.

Amici.

Cautio in literis.

Studia nunquam remittebat, ne inter peregrinandum quidem; sed quæ absente bibliotheca vel inter vias, dum equitaret, vel de nocte animo concepisset, arrepto deinde calamo annotabat. Linguam Gallicam & Italicam iam senex attigit, & Hebraicam etiam degustauit. In Græca familiam duxit: in Latina cessit nemini. Historicos, poetas, oratores, medicos, Iurisconsultos, Theologos Græcos & Latinos excussit. Sæpe in libellos scholásticos, quibus ita omnia ingeruntur, vt diligentiæ priuatæ nihil relinquatur, & veternum discentum est inuectus grauiter, eorumque oscitantiam his verbis perstrinxit: *si omnis eruditio in lacte tepido vna vice infundi posset: vix adolescentes tantisper exspectaturos, dum quis infunderet.* Docuit Latine loqui *Herodotum, Demosthenem, Xenophontem, Euclidem, Homerum, Theocritum, Sophoclem, Lucianum, Theodoretum, Nicephorum, Gregorium Nyssenum.* Edidit *catalogum Episcoporum* in præcipuis Ecclesijs; *Græcas epistolas* selectiores, *Elegias* ἐθικωτέρας [illegible], *epigrammata Græca veterum poetarum, Lexicon magnum Phauorini.* Commentatus est etiam *in Plautum* Lutetiæ teste ita docte; vt Satyrico Mureti dente nihil fuerit opus. Sapientissime quoque *Vitam Melanchthonis & Eobani Hessi* descripsit: & adiunctis eorum epistolis, cum posteritate communicauit, & alia complura, vt ex bibliothecis patet. Sunt & eius ἀνέκδοτα adhuc apud heredes *An[illegible] Ciceronis, Commentarii in Procli Sphæram; Decem[illegible]* [illegible] anno 1559.

Studia & doctrina.

Scripta edita.

Nondum edita.

1550. *Prouerbia*, *Historica* varij generis; *Appendix ad narrationem de Vita Philippi*, & alij libri partim confecti, partim affecti.

Discipuli. Ex eius schola prodiere *G. Fabricius*, *I. Crato*, *I. Caselius*, *Simo Stenius*, *Greg. Bersmannus*, alijque plurimi: quorum nominibus Academiæ hodie assurgunt.

Insignia Camerariorum. Insignibus vsa est iam olim familia Camerariorum eiusmodi, qualia ipse alicubi his versibus describit:

> Τοῦτο τριγωνιαδῶν πατέρων ἄπο σῆμα κορωνῶν,
>   Τῶν Καμεραριαδῶν ἐν Παβεργιέων.
> Οὐ μὲν ἄγαν περίφημον, ἑοῖς γνωστὸν δὲ πολίταις,
>   Εἰς ἀριθμηθεῖσας τρεῖς τρὶς ἐτῶν γενεάς.
> Ἵλαος σὺ δὲ Χριστ' ἐπὶ λοιπὰ ἰθεῖς, ὅσα γ' ἔσῃ,
>   Αἰὲν ἔχοις πιστὴν τῶνδε δόμον πελάτην.

> *Cornicum triquetra sunt hæc insignia forma,*
>   *Est Camerariadum quæ nota prisca domus:*
> *Hic vbi adhuc Pabeperga suis stat nixa ruinis,*
>   *Cæsareasq; agre quassa tuetur opes.*
> *Non turpis nota, non opibus quanquam inclita; nouit*
>   *Annis sed centum ter prope quam patria.*
> *At tu, Christe, voles quodcunq; adiungere tempus,*
>   *Quæso clientela seruiat omne tua.*

Andreas Freihub Theolog. D. in orat. funebri; & Ieremias Sohnius in narrat. de vita Ioach. Camerarij.

IVSTVS VVLTEIVS.

Ob. 1575. die 31. Martii, ætat. 56.

VVettera oppidum.

FVit *Iustus Vulteius* ex celebri Vulteiorum familia natus, in oppido *VVettera*, non tam loci amplitudine, quam fama doctissimorum virorum, quos paucis abhinc annis feliciter hinc inde disseminauit, celebri; Patre *Iohanne Vulteio*, ciue Reipublicæ amantissimo, matre vero *Mechtilda* matrona honestissima.

Ioan. Fanil. præceptor Vulteii Ioan. Vult.

Cum vix è crepundijs prosiluisset; traditus fuit disciplinæ *I. Fanilii*, viri optimi, & omni laude digni: sub cuius auspicijs prima rudimenta cum fratre *I. Vulteio* quondam Senatorij ordinis Marpurgi, viro primario iecit. Anno vero quadragesimo primo, supra mille quingentos, cum pestis necessitatem transferendi Pædagogij *Bidencapum* attulisset: eo se amore literarum, etiam inscijs parentibus, confert. Aperuerat tum ludum literarium non incelebrem *Dillenbergæ* in comitatu Illustrium & Generosorum Comitum Nassouiensium, *Ioan. Pistorius* cum *Ant. Burensi*. Quorum fama & industria inuitati parentes, filios Ioan. & Iustum Vulteios eo ad inchoata studia continuanda & augmentanda mittunt, anno quadragesimo secundo.

Dillenbergā mittitur Vulteius.

Inde

Inde auctiores facti & eleganter instituti ad Marpurgensem Academiam se transportant, quam tum magna cum laude diligentiæ iuuabat *M. Casparu Rodolphi*. cui priuatim & publice vterq; operam dabat anno quadragesimoquarto. Cum ita mediocres progressus in studijs fecissent: & *Iustus Vulteius* publicum primæ laureæ testimonium Marpurgi abstulisset: incredibili aliorum locorum & remotiorum regionum visendarum tenebatur cupiditate, nec quicquã sibi reliquum faciebat, cuius præsidio propositum suum prouehi & maturari posse cogitabat. Redierat tum Wetteras, relictis Galliæ & Celtarum finibus *Ioan. Pincierus*, vita & doctrina verus verbi Dei apud Wetteranos minister, & patriæ suæ Theologus facile princeps; qui honestissimo adolescentum desiderio victus, autor erat parentibus filiorum *Argentoratum* mittendorum, celeberrimam Romani Imperij ciuitatem; vbi tum inter alios florebant duo præclara literarum lumina, *Bucerus*, & *Ioan Sturmius*. Cum itaque sic res eorum votis responderet: incredibile dictu est, quanto ardore dies noctesq; ad studia incubuerint; vt & in præceptorũ suorum animos influerent, omniumque oculos in se conuerterent. Siquidem tam felices studiorum senserant progressus, & tot doctissimorum virorum incorrupta & erudita suis vigilijs sibi conciliauerant iudicia; vt in publico examine munera honestissima eruditionis & virtutis testimonia (quæ non exigua laus in schola illa censetur) præ cæteris condiscipulis auferrent. Erat hoc anno supra 1546. Anno vero sequente, exorto bello inter Carolum V. Imp. & Protestantes: Vulteij abitum parabant inuitis Bucero & Sturmio. Quæ res tantopere cordi erat Bucero, vt Ioanni Pinciero literis significaret: quantopere sibi doleret, quod iniuria temporum tam præclara Vulteiorum ingenia è medio studiorum cursu reuocarentur. Postea mense Iulio eiusdem anni patria relicta Erfordiam petunt; vbi studia ita frigebant; vt mature se Lipsiam transferre coacti sint; liberaliter excepti à *Gotfrido Siboto*, Rhetoricæ professore. Inde Wittembergam contendunt: vt magnum illum *Philippum Melanchthonem*, de grauibus & arduis quæstionibus, vt solebat, accurate, copioseq; disserentẽ, audirent. Cum vero fortissimus ille heros Mauritius, dux Sax. à Carolo Imp. instigatus, agrum Wittembergicum conscripto milite inuaderet & occuparet; vt præter omnem expectationem Martis furor non solum Musarum alumnos varijs fortunæ telis obijceret; sed & Germaniam germano eodemque illustriss. & fortiss. sanguine oppugnaret, tandemq; quatuor principũ imbueret cruor; cũ studiosi Wittẽberga fugientes alij alio cõmigrarent: ipsi *Tigurum*, qui est primarius Heluetiæ pagus, ꝓficiscuntur. Inde Ioan. Halã in conuallib. Oeni se cõfert: Iustus Basileã petit, suãq; operã in ædibus

Inde Marpurgum.

Ioan. Pincier.

Argentinam cum fratre mittitur.

Bello Germanico Erphordiam concedunt.

Inde VVittembergam.

Bello in Heluetiam pelluntur.

Miconij

Basileæ vertit Græcos auct. Iust. Vult.

Et edit.

Miconij Concionatoris *Iohanni Oporino*, optime de Republica literaria merito, locat, vertendis nonnullis Græcis Scriptoribus, *Aeliano, Heraclide, & Polyano*: quorum *primum*, studiorum nempe primitias, Iohanni Pinciero, *alterum* Christiano Pinciero vitrico, viro consulari & ordinis sui ornamento: *tertium* illustrissimis Hassiæ principibus Guilielmo & Ludouico dedicauit. Cum hæc præclara & amplissima eruditionis documenta prodirent, annum agebat Vulteius decimum octauum.

Ibi cum ad ingenij excellentiam vehemens accederet studium, & assidua in cognoscendis artibus & linguis exercitatio: tantam sibi gratiam apud omnium ordinum homines conciliabat; vt illius fama se Bucerorum & Sturmiorum animis non contineret, sed pernicibus alis ad exteros quoq; euolaret. Quæ faces à fama prælatæ ardens Vulteij studium summopere incenderunt, & ad maiora capessenda inflammarunt; vt nec sanctissimis hospitis sui Miconij sermocinationibus, nec magnis Oporini promissis, nec rara ciuium beneuolentia nec iucunda loci amœnitate diutius Basileæ detineri potuerit.

Basilea abit.

Relicta ergo Basilea anno supra millesimum quingentesimum quadragesimo octauo, Francofurti in nundinis autumnalibus, incidit in Iohannem Pincierum Socratem suum; cuius prudentissimis consilijs tanta studiorum fecerat incrementa. Cum ergo præclara, quæ diximus, ingenij monumenta recens edita, ætatem Vulteij superarent; multosque in authoris amorem & admirationem inuitarent: author est illi Pincierus visendi regni Franciæ tum florentissimi: vt multiplici rerum cognitione instructior, ætate grauior, consilijs promptior, experientia prudentior, consuetudine humanior reuersus: patriam scientia augeret, grauitate honestaret, consilio & prudentia iuuaret, humanitate ad paria facienda inuitaret. Γαλῆ* σῖαρ. Siquidem tantopere harum virtutum illecebris capiebatur Vulteius; vt omnibus superatis obstaculis abitum Francofurto quam celerrime maturaret.

**Id est, mustela pingue, subaudidas.*

Lutetiam proficiscitur.

Profectus itaque Coloniam, per Brabantiam & Flandriam itinere facto, *Lutetiam* Parisiorum venit; vbi cum *Ludouico Lauatero* Tigurino, graui & magni nominis Theologo, amicitiam contraxit: quam vterque deinde sancte coluit, scriptisq; conseruauit.

Inde Geneuam.

Lutetia relicta per Heduorum & Celtarum fines *Geneuam* redit visendi *Iohannis Caluini* causa, cuius tum fama nominisq; celebritas nō solum Romanum Imperium, sed vniuersam Europam peragrauerat.

Et Lausannam.

Inde [illegible] vbi [illegible] subsistit: donec à parentibus post [illegible] & votis Pincieri respondere [illegible]

difee,

diſſet, auocatus in patriam rediјt. Reuerſo parentes deſpondent matronam honeſtiſſimam, Catharinam Fettiam, cum qua diuinam benedictionem in tribus filijs & vnica filia ſuſceptis, opibusque accumulatis abunde ſenſit. Cum hac ratione Vulteium patria poſtliminij iure recepiſſet, & valido vinculo conſtrinxiſſet: in hoc incumbebat, vt ei de aperiendo ludo literario, de cuius multiplici vſu tum multa auditione acceperat, non ita experta erat, perſuaderet.

Reuerſus vxorem ducit.

Vulteius, qui multis nominibus ſe patriæ obſtrictum agnoſcebat, facile in memoriam redit diuini edicti: vt ne talentum ſibi creditum defoderet; ſed maiori cum fœnore illud redderet. Itaque patriæ paret; ludumque literarium magno cum applauſu Weteris aperit: Rhetoricam & Dialecticam à ſe conſcriptam, fideliter tradit: trium linguarum cognitionem feliciter introducit: Hebræam docet Pincierus, ipſe Latina cum Græcis ita coniungit: vt diſcipuli ex illa ſchola progreſſi, *Græculi* ſalutarentur. Prodierunt inde tum alij permulti literis eleganter imbuti, tum qui inſtar multorum ſit, *VVigandus Orthius* vir doctiſſimus, profeſſorque Marpurgenſi in ſchola celeberrimus, immatura nimis morte extinctus. Hoc in labore dum occupatur Vulteius, *Adamus Vegetius* Haſſiæ ſuperioris Epiſcopus, eum nihil tale cogitantẽ, ſolum dignum iudicauit, quem Pincierio in munere Concionatorio adiungeret. Cum vero ab eo expreſſam fidei ſuæ confeſſionem, vt par eſt, peteret: atque Vulteius attentius rimando & diligentius examinando quædam rectius, quam ante intelligere inciperet: ingenueque omnia pro ſuo candore ad M. Adamum perſcriberet: diſplicuit eius ſententia & inſperata illa vocatio reſedit, cum tamen diſſimulationis integumentis, vt bona pars ſolet, operire, ambiguoque & flexiloquo orationis genere tegere, & rebus ſuis prodeſſe potuiſſet. Itaque ingenuam fidei ſuæ expoſitionem ea in vocatione minus ſibi integram fore intelligens: omnes ingenij neruos in ſchola ſua inſtauranda, locupletanda & prouehenda intendit: vt publicæ vtilitatis amore, ſpreta corporis valetudine, eam exteris, diligentia & induſtria ſua adeo cõmendaret: vt tum plurimi, relicta etiam Marpurgenſi Academia ad Vulteium accurrerent. Vidiſſes barbatos pueris immixtos; ac patres quaſi filiorum diſcipulos factos. Cuius rei inſolentia illuſtriſſimus princeps *Guilelmus*, Haſſicæ Academiæ ſummus Mæcenas adductus, ſolenniter Vulteium ſcholæ illius Pædagogiarcham vocauit.

Aperit ludũ in patria.

VVigandus Orthius.

Vulteius ad Eccleſiaſticum munus vocatur.

Induſtria eius in officio ſcholaſtico.

Marpurgum inuitatur.

Factum hoc eſt anno ſupra milleſimum, quingenteſimum, ſexageſimo. Vocatus difficilioribus conditionibus operã ſuam redimi: *ſummam Pædagogii iuriſdictionem libere ſibi ſoli concedi: honeſtiori aliis, qui eiuſdem ſcholæ promiſores antea fuerant, & am-*

Accipit certis conditionib.

plioꝛi

pliori stipendio ornari volebat. Hæc autem omnia nullam in eo arrogantiam, aut in parendo morositatem, aut effrenatam cupiditatem & ardentem auri sitim (quæ vt homine literario indigna, ita & ab illo alienissima fuit semper) arguunt; sed fecit hoc vt illustriss. principis animum à concepta de se opinione, cui se imparem esse firmiter statuebat, auerteret. Verum frustra: siquidem ne litera quidem in illis imminuta fuit; quorum præsidio se effecturum illud maxime cogitabat. Cum hac ratione clypeum manibus suis extorqueri cerneret, diuinæque prouidentiæ, potentissimæ imperatricis, suffragijs in amplissimum professorum ordinem se cooptari spectaret: castra Musarum mouet, Academiolam suam Weteranā, ingeniorum prȩstantia refertissimam, nō sine ciuium desiderio Marpurgum transfert, habitoq; discipulorum instar belli ducis, dilectu, quosdam Pædagogicæ disciplinæ addicit, quosdam manumittit, ordinem legēdi immutat, superfluas lectiones amputat, graues autores substituit, amplitudine præmiorum suaque diligentia collegas ad docendi alacritatem inuitat, propullulātem socordiam primum latenter & amice pungit, negligentiam, pigritiam, & inertiam paulo acerbius increpat: obstinatiori munere interdicit: & ita omnia sine vi, sine tumultu, sine omni iusta reprehensione coercet; vt in ipso muneris sui ingressu, tantam de se in prouehenda patria doctrinæ & virtutis opinionem excitaret: vt illius fama iam altissimæ arces & principum aulæ personarent. Nec patriam de illo concepta fefellit opinio. Ita enim pædagogicum agrum erudiuit, lolium euellit, spinas excidit, syluestres arbores putauit, brutam naturam extraxit; vt pro dumeto & spineto amœnissimum hortum nobili aromate plantatum, ingeniorumq; varietate tanquam flosculis distinctum ad vberrimam patriæ messem reliquerit. Hæc illius in excolendis ingenijs felicitas eum principibus viris commendauit, clarissimis adæquauit, ornatissimis antepofuit: vt non immerito Illustriss. Hassiæ Principes professionem sanctæ linguæ à morte Cl. viri D. *Happellii*, nemini præterquam illi, nihil minus cogitanti, deferendam censerent. Idq; iure optimo. Nam huic professioni vitæ sanctimonia, virtutis amor, humanitatis officia & pietatis ardentissimum studium abunde responderunt. Omnes enim pij ac graues viri pietatis, humanitatis, patientiæ, modestiæ, & virtutis cuiusvis exemplum Vulteium confirmabant. Non videbant purpuratum Philosophum: non illius vnguentorum odor, non frons calamistri notata vestigijs eos in admirationem rapiebat; sed videbant virum & autoritate, & vultu grauem, constantem, seuerum, qui ad immodicū luxum contremiscebat; honestum vestitū deamabat: in quo tamen eā mediocritatem obseruabat; vt amicis sæpe peccare videretur.

Migrat Marpurgum.

Successus in regimine scholastico.

Sancta lingua professio commendata Vulteio.

Virtutes eius & mores.

Discipulos itaque post se reliquit prudentissimos & grauissimos, in principum aulis consiliarios: in prouincijs religiosissimos Episcopos: in ciuitatibus prudentissimos consules, virosque consulares: in quibus Vulteius viuit, & dum literæ erunt, viuet.

Discipuli.

Disciplinæ custos erat acerrimus: legesque & statuta Pædagogei sarta tecta omni studio & cura conseruare nitebatur. Sæpe media nocte audisses, intensissimo & gelido frigore clamantem & sciscitantem ipsius temporis momenta. Metuebat enim Dominum, in cuius conspectu sciebat angelos custodes eorum, quos fidei suæ cōmissos habebat, apparere & conqueri: si tam preciosum Ecclesiæ & Reipubl. thesaurum negligeret. Hinc collegas sibi eligebat non affinitate, propinquitate, vel gratia commendatos: sed eruditionis laude ac virtute excellentes, etiam exteros; quorum subsidio commissam suæ fidei iuuentutem bonis literis ac elegantia morum erudire, vberrimamque messem patriæ transmittere posset.

Disciplina.

Vitam eius percurrimus, nunc quo exitu eam clauserit, narrandum. Cum ad diem decimumseptimum Martij, Anno septuagesimo quinto optime valens, domum redijsset: & capum oberrantem, vt solent boni patresfamilias, ad viam cogere, & inclinans apprehendere voluisset: per clathros nemine præsente, decidit, periculosissimoque vulnere in capite accepto, animam magno sui desiderio apud bonos relicto, prid. Kal. Aprilis, Deo restituit. De quo quidem casu nemo piorum temere iudicabit; sed recordabitur potius illius sacri dicti: *Quisque seruus suo domino stat, & suo domino cadit*: recordabitur eorum, quos turris Siloha sua ruina obruit, & eius quod Saluator addit epiphonematis. *Dico vobis, nisi resipiscatis, omnes itidem peribitis.* Nec enim mala mors censenda est, quam pia vita præcessit. Vitæ autem suæ curriculum quomodo peregerit, ex ijs, quæ hactenus retulimus, palam est: & quomodo illud γνῶθι σεαυτὸν exercuerit, ex eo quod sibi composuit tetrasticho, apparet: vbi per dialogismum sic ipse de se:

Miserabili ex casu moritur.

Dialogismus Vulteii.

Quid sum? quis? qualis? quantus? quotus? vnde? quibusue
Ortus auis? quorsum tendo? quibus'que viis?
Vermis: homo: malus: exiguus: postremus: ab imo
Talibus & cretus: nitor ad astra: fide.

Quamuis autem obtrectatoribus etiam vita sua modestiæ, patientiæ, pietatis, & virtutis omnis exemplum esse potuerit: tamen, cum ne Angeli quidem coram Deo puri sint, agnoscebat in miserabili illo casu iustum Dei iudicium: qui castigat eum, quem diligit. Itaque decumbens, tum alijs pijs vocibus, tum hoc epigrammate, suam mentem est testatus:

Cum

Epigramma in morbo compositum.

Cum mihi siderius Pater astraq; cuncta fauerent:
Indoluit, dolor est cui mea tota salus.
Imperat, vt toto me præcipitantius acto
In caput euortat corpore, vulnus aret.
Hic noua decubitus facit illi gaudia noster:
Quod tamen hunc aqua perfero mente, dolet.
Cum Patre cœlesti pulcre mihi conuenit: in quo,
Quamlibet in media spes mihi morte viget.

Ex oratione funebri, habita à Ioanne Antrechto I C.

GVILIELMVS CANTERVS.

Ω. 1575. d. 18. Maii, at. 33. currente.

Parentes Canteri.

Præsagium ex indole puerili.

Natus est *Guilielmus Canterus* anno Domini 1542. vigesima quarta Iulij, intra decimam & vndecimam horam antemeridianam: patre *Lamberto Cantero*, & *Ioanna* filia *Theodorici de VVyck.* Hic quo studio futurus esset, statim à natiuitate sua præsagio nequaquam ambiguo declarauit: vtpote qui dum infans adhuc in sinu nutricis hæreret, nulla re magis delectaretur, quam libris: & si quando in vagitum solutus esset, nullo solatio citius, quam libri alicuius oblatione placari posset; librosque dum contrectare atq; voluere concederetur, facile omnis incommodi atque molestiæ obliuisceretur. Parens, vt vir prudens, hinc eam de filio coniecturam sumpsit; quod is ad egregiam eruditionem peruenturus, & insigne rei literariæ columen aliquando futurus esset. De Pindaro, de Platone, de Virgilio, de alijs nonnullis eruditis admiranda quædam præsagia futuræ præstantiæ commemorant historiæ veterum Ethnicorum. Illud propius ad nostrum hunc accedit, quod de D. *Athanasio* refert Ecclesiastica historia, quæ autor est, hunc à teneris statim vnguiculis, dum inter æquales suos puer lusitaret, Ecclesiasticis officijs præcipue fungi delectatum, eaque ex re Alexandrinæ sedis Episcopum, ducta coniectura fore aliquando hunc insignem Christiani gregis pastorem, dedisse operam, vt à puero statim sacris literis per doctores orthodoxos institueretur. Eodem etiam modo *Lambertus Canterus*, quod bonum parentem decuit, in filio prospexit, vt agro feracissimo debitus adhiberetur cultus. Neque enim, vt vulgo fere mos est, in septimum vsque annum institutione dilata, indulgentia muliebri puerum corrumpi passus est: sed ab ipsis mox incunabulis, vna cum ipso lacte instillari voluit, quæ ad præsentem captum idonea, ad futurum profectum necessaria esse iudicabat. Itaque non modo pædagogum atque custodem diligentem puero mox adhibuit; sed & ipse quoque pædagogi atque præceptorrs officio functus, quoad in viuis fuit, intra septa familiæ suæ doctrinam disciplinamque præstitit. Interim vera

De Athanas. præsagium.

Institutio Canteri matura.

Pater Canteri filium ipse instituit.

vero cum primum per ætatem & corpusculi vires licuit, hoc est, anno Domini 1548. post Pascha anno ætatis suæ sexto nondum completo, ad scholas publicas eum deduci voluit; vt & frequentiæ adsuesceret, & æqualium æmulatione in maius ac melius proficeret.

Canter. ad scholas publ. deductus puer sexennis.

Præfuit ea tempestate scholæ Vltraiectinæ vir doctissimus, & formandæ iuuentutis longe peritissimus, scriptisque suis, vt multis, ita præclaris celeberrimus *Georgius Macropedius*: quo præceptore, tametsi ob suam ætatem Canterus & illius mortem, haud multo postea subsecutam, non diu vsus sit: tamen & hoc ipsum quantulum fuit, profuit, & ipsa hoc Rectore instituta disciplina, tuentibus deinceps Hypodidascalis eius & successoribus plurimum adiumenti, ad eruditionis incrementum tulit.

Georg. Macropedius.

Iactis igitur hic fideliter vtriusque linguæ fundamentis anno millesimo quingentesimo quinquagesimo quarto; mox à ferijs Paschalibus agens annum ætatis duodecimum, cum parens non multo ante in fata concessisset, ad capiendum ampliorem ingenij cultum Louanium est missus: Ibi cum eruditissimo viro *Cornelio Valerio Vltraiectino* linguæ Latinæ professori celeberrimo in disciplinam datus esset, eiusque lateri primum per quatuor integros annos in ædibus viri Vtriusq; Iuris Consultissimi Doctoris *Lamberti Harii Vltraiectini* adhæsisset, ac postea in collegio etiam Buslidiano aliquandiu adfuisset; summam excolendi ingenij occasionem nactus fuit. Habebat enim in priore illo hospitio ipsum hospitem, virum præstantissimum: habebat in altero præter ipsum collegij istius præsidem, virum vndiquaque doctissimum trium linguarum professores publicos, cum quibus illi tum domus tum mensa communis esset; ita vt horum non modo exemplis exsuscitari ad virtutem; sed etiam collationibus in literis institui quotidie posset. Habebat vtrobique præterea contubernium plurimorum selectissimorum adolescentum, quorum opera mutua æmulationem, æmulatio alacritatem in studijs prosequendis accenderet. Habebat denique præceptorem illum singularem erudiendæ iuuentutis artificem, cuius ductum tuto sequeretur. Qui quantum in hac palæstra valeret, multis annis publice priuatimque summo cum rei literariæ commodo, nec minori Louaniensis vniuersitatis ornamēto tum scriptis tum viua voce declarauit: vtpote cuius scripta, quæ in omnes Philosophiæ partes publicata extant, ob eruditam commoditatem omnibus fere in scholis iuuentuti prælegantur: viuæ tamen vocis ea præ his energia, ea vis erat, vt quod Aristoteles de se ad Alexandrum scripsisse fertur, de hoc autore verissime dici possit, *eum demum Cor. Valerii scripta recte intellexisse, qui ipsum hac viua*

Missitur Louanium Cant.

Ibi præceptore vsus Corn. Valerio.

Collegium Buslidianum Louanii.

Contubernales Canteri.

Corn. Valerii dexteritas docendi, & scripta.

voce tradentem audiuisset. Quantum igitur Canterus hoc temporis curriculo hic profecerit, non tam indefatigabili eius studio, quam euentu ipso declaratum est; cum & Latine & Græce scribendi facultate, & non solum Dialecticorum & Rhetorum præceptis, verum etiam eorum vsu & exercitatione, & totius Philosophiæ rudimentis fidelissime instructus fuerit.

Canteri profectus.

Cum iam in omni fere scriptionis genere versatus esset, & modo Latinas & Græcas epistolas singulis hebdomadibus non infeliciter scripsisset; modo Græcos scriptores interpretatus, Poetas carmine, Oratores & Historicos oratione soluta reddidisset, interdum etiam Comœdias nõ omnino contemnendas composuisset, aliaq; præstitisset, quæ absolutæ iam eruditionis argumenta nequaquam dubia præberent: quæ omnia recognoscens præceptor diligens, admirabatur ingenij ad quidvis apti felicitatem, & in scribendo industriam. Quamuis igitur vt ex equo illo Troiano rei bellicæ, ita ex huius viri sinu rei literariæ principes infiniti prodierint, se tamen horum omnium neminem vnquam tanto amore fuisse prosecutum atque hunc Canterum, ipse non modo scriptis publicis profiteri dignatus est; sed etiã quoad ille in viuis fuit, reipsa comprobauit. Ex singulari enim illo ingenio & continenti studio adolescentis, vir prudentissimus facile collegit, ex hoc discipulo vberrimos laborum suorum fructus ad Remp. literariam esse redundaturos, neq; difficulter ex promtissima illa eius erga se obseruãtia prospexit, dignum fore illum, quem amore tanto ꝓsequeretur. In quorum etiam neutro eum sua fuisse expectatione frustratum euentus luculentissime declarauit, cum ille & tantus in re literaria euaserit, quantum fuisse doctissima ipsius scripta testantur, & eo amore illum ad extremum vsq; spiritum vicissim prosecutus sit, quo præceptorem optime meritum discipulus gratus debet. Cum igitur ille adolescentem ad Græcanicæ magis, quam ad Latinæ literaturæ studium suapte natura propensum animaduerteret, instarentque amici, vt in Galliam mitteretur, quo interim dum studia absoluit, aliud agens, etiam regionis eius & nationis & linguæ cognitionem sibi compararet; autor illi fuit vt Lutetiam proficisceretur, ac regio Græcarum literarum professori, viro longe doctissimo *Ioanni Aurato* se applicaret, quo maior esset oportunitas promouendæ naturæ in quod ipsa procliuis erat. Cui cõsilio cum ipse libenter obtemperasset natus iam annos 16. anno 1559. in Gallias profectus est. Ad Auratum tamen non venit ante XI. diem Octobr. insequentis anni, apud quem porro gratissimus hospes vixit vsq; ad mensem August. anni 1562. Quo tempore motibus quibusdam ibi coortis, versari diutius non satis tutum videbatur. Interea igitur temporis, cũ apud hunc & audiendo & conferendo plurimum profe-

Eiusdem exercitia & scriptiones.

Canter. Valerio præceptori charus.

Canterus ad Græcas literas magis propensus.

Mittitur Lutetiam.

I. Auratus.

profecisset; etiam alios aliarum facultatum professores cognoscere, & accrescente vna cum ætate etiam eruditione atque iudicio, sua quoq; in medium proferre, ac tandem cum eruditis in arenam descendere cepit. Hoc modo confirmatus, cùm omnes conatus suos ad rei literariæ emolumentum conferre decreuisset: Germaniam atq; Italiam sibi perlustrandā iudicauit, non modo vt eruditos ibi visitaret, & populares linguas perdisceret, ipsasq; regiones cognosceret: sed etiam vt veterum autorum Græcorum potissimum scripta conquireret; quibus in lucem eruendis, & ab interitu vindicandis ad publicam Ecclesiæ vtilitatem momenti plurimum se allaturum arbitraretur.

Peregrinationes Canteri.

Relicta igitur eo consilio: uteria cum eruditorum quorundam gratia, quorum fama excitus erat, aliquot vniuersitates Galliæ lustrasset, in patriam reuersus ea comparauit, quæ ad propositā peregrinationem necessaria videbantur. Inter Italiæ vniuersitates *Bononiam* potissimum coluit & *Patauium*. Venetias etiam videre placuit, nō modo ob maiestatem vrbis ipsius, & reip. celebritatem; verum etiam quod ibi, vt omnium rerum, ita etiā Græcorum codicum mercimonia esse intelligeret, Græcis compluribus, nō solum omnis generis opera veterum scriptorum ex patria istuc venum importantibus; sed eo etiā opificio vitā sustentantibus, quo maiorum suorum scripta quæstus gratia describunt ac vendunt. Romam inde cogitauerat: sed quo minus iter iam susceptum perficeret, æstus, cuius fuit impatientissimus, impediuit. Istinc igitur ita repulsus, in Germaniam se contulit, & Basileæ tempore satis diuturno versatus est, & contubernalem habuit ampliss. virum ac celeberrimum medicum D. *H. Butterum*, vbi & primos, ni fallor, ingenij sui fœtus in lucem edidit. Istinc tandē reuersus per continuos fere octo annos Louanij versatus est. Quo tempore vt pro arbitrio suo rationem vitæ suæ cōmodius institueret, apud cōmodum quendā hospitem propria quadra potissimū vixit. Dicere enim solebat, Platonē quidē in medijs Siciliæ delitijs continentiam potuisse tueri suam; sed tamē & cōsuetudine Dionysij minime delectatū & moribus Aristippi grauiter offensum, & vtrisq; vicissim fuisse inuisum, nec vsquā pinde cōmodius egisse, quā in Academia sua. Illud.n. q veteri prouerbio dicitur, *aut bibat, aut abeat*, vnicuiq; documētō esse debere, vt solus potius agat, quā eiusmodi cōsortio se applicet, à cui⁹ morib. mores sui discrepēt.

Venetiis Græcorum codicum mercimonia.

Æstus Canterum impedit in itinere.

Basilea subsistit.

Henric. Butterus.

Canter. Louanium redit.

Canteri dicta, & vita priuata.

Plato.

Cum igitur & inutiles sumtus resecare, & curis ac molestijs quoad posset, extricare se cuperet: vt studijs suis otium suppeteret quam profundissimū, cubicula suis vsibus, quot suffectura videbantur, apud virum honestū loco opportuno conducebat, eo pacto, vt huius non modo ministris, sed etiā supellectile ad eam sui curā vteretur, quā diurnæ vitæ necessitas flagitaret:

His enim cum ex mandato Domini sui incumberet, vt huic singulis diebus ministeria diurna præstarent, singulis hebdomadibus expensorum rationem redderent, confecta res omnis fuit, negligentia interim, perfidia, & si qua alia peruersitas eorum emergeret, non Canteri, sed hospitis periculo stabat. His ita constitutis, diætam sibi ipse præscripserat, quam & naturæ suæ conuenientissimã, & studijs suis quam maxime congruam fore existimabat. Victus enim erat, vt à sordibus, ita etiam à delitijs alienissimus, & qui non ad luxum, sed ad valetudinem sustentandam comparatus esset. Volebat enim edere, vt viueret, non autem, quod plerique solent, viuere, vt ederet. Mane autem fere ad septimam vsque horam somno reficiebat vires, quod sibi matutina studia minus conuenire diceret. Deinde cum hinc ad medium fere vndecimæ alacri animo studijs incubuisset, ex musæo suo prodiens, vel in hortum, vel si aura id vetaret, in commodiorem aliquem locum se recipiebat, ibique ad horæ ferme spatium inambulando obsonabat famẽ, simulq; ruminabat, quæ illo die legisset. Quo facto cum interea temporis per ministeria intus parata essent, quæ ad mensam pertinebant, parabili cibo prandebat largiter. Quo finito reuersus vnde venerat, vel alio digressus, quo malebat, vel inambulabat per horam leniter, vel si commodus aliquis obtigisset congerro suauiter confabulabatur. Hinc se in musæum recipiens, & in hemicyclio residens, dormiebat horam vnam; experrectusque alacris ad studia reuertebatur, quibus cum ad solis fere occasum hybernis, ad horam septimam æstiuis temporibus continuo inhæsisset, relicto musæo progressus foras inambulando, quoad satis erat, sese recolligebat, interimq; ne quid temporis absq; fructu elaberetur, vel negotium aliquod expediebat, vel amicum aliquem officij causa inuisebat. Domum reuersus tam æstate, quam hyeme accenso lumine in mediam vsq; noctem eas horas protrahebat, quas superuacuas & minus vtiles ipse appellare solebat. His enim nihil ordinarium agere consueuerat: sed si quid vel ad postridiani pensi absolutionem inuestigandum, conferendum, discutiendum, adnotandum esset, vel si quid extra diurnum pensum de improuiso obiectum fuisset, puta si literis acceptis respondendum, si petitionibus amicorũ gratificandum, si quid huius generis aliud agendum esset, id quicquid esset, in has horas simul conijciebat, quo absoluto exacti diei rationes à se ipse reposcebat, ijsq; diligenter ad calculum reuocatis fusisq; precibus lectum petens, Deo optimo maximo se commendabat. Omnes autem actiones suas tam stricte ad clepsammidium reuocauerat, adeoq; certis ac statutis temporum interuallis alligarat, vt ne ipsa quidem natura alijs, quam sibi destinatis necessitatẽ suam flagitaret. Cœnam nunquam

Studia diurna.

Lucubrat ad mediam vsq; noctem Canter.

Pensum diurnum à se ipse reposcit.

nunquam capiebat, aut si adeo appetitum sensisset, bolum panis vnum aut alterum addito vini cyatho corroborandæ naturæ sumebat, quod tamen rarissime ab eo factum. Erunt fortasse quibus hæc diæta minus ad medicorum præscripta quadrare videbitur, sed cum nobis, non quid agendum fuerit, sed quid actum sit, bona fide referre propositum sit, non dissimulamus extitisse etiam, qui hac de re cum viuente aliquoties egerint, & plane illi autores fuerint, vt de summo illo rigore nonnihil remitteret, cum prorsus videretur incõueniens; vt vnico prandio contentus viueret, corpore præsertim tam vasto atque robusto, qui & in frigidioribus ad septentrionalem regionibus natus, & à puero longe aliter educatus esset. Quibus ille respondebat, *non omnibus eadem conuenire, se autem non temere hanc viam ingressum esse; sed cum diuersis experimentis eam sibi commodissimam deprehendisset, consulto deinceps esse secutum, sibi primam esse curam pascendi animi, corpori tum satis esse, cum nullo indigeret; naturam paucis esse contentam, consuetudinem autem alteram esse naturam; seq; rem eam in naturam iam consuetudine ipsa sic vertisse, vt sine præsenti vitæ periculo se alium viuendi modum posse suscipere prorsus diffideret.* Interim vero vultus ipse orationi eius suffragabatur, totusq; corporis habitus testabatur, valetudinem esse solidam, cum in membris omnibus vigor, in cute natiuus color esset, pallor ille ac macies, quibus studiosi plerunq; notabiles esse solent, in illo nusquam apparerent, quin ipse non multo antea, quam vita defungeretur amicis quibusdam retulit, se nouem continuis annis morbum non sensisse.

Canter. nunquam cœnat.

Agebat autem & valetudinis curam diligentem, non modo obseruata hac diæta sua, sed & corpore purgando bis in anno, primum ineunte vere, deinde sub autumnum. Luxum omnem cane peius & angui oderat, eamque ipsam reddebat causam, quod nec ipse conuiuas vnquam inuitaret, nec alio vocatus vnquam conuiua iret, cum vrgere cibo potuq; aut vrgeri vtrobique necesse esset. Domestica eius consuetudo hospiti suo, eiusque familiæ non modo non grauis aut molesta; sed etiam perquam suauis ac iucunda erat. Erat enim longe dissimilis istis, quibus nihil vnquam satis est, neq; hospites sui quantumuis honesti, alio, quam seruorum loco sunt. Ille enim cum in singulas hebdomadas semel præscriberet, quid quoque die sibi ad mensam comparari vellet, elapsisq; hebdomadibus singulis expensorũ rationem acciperet; exigua admodum eademq; in diem stata erant ministeria, quæ illi præstanda per familiam hospitis erãt, Quibus ille quamuis ex pacto debitis, libenter tamen præcidebat; si quid operis ad præstandum forte grauius esse intellexisset. Quod reliquum erat, qui totum diem in museo transigeret, nulli importunus, nulli impedimento fuit, aliunde etiam eius

Canter. valetudinem curat.

Modestia eius.

causa molestiæ, si quæ adeo leuissimæ tamen accesserunt. Nam quod ipse de parente suo scripsit parentesque aliorum de auo eius commemorarunt, plane patrium illi atque auitum fuit, vt amicitias paucorum expeteret. Erant igitur qui hospitium eius frequentabant non modo numero pauci; sed etiam moribus tales, vt eorum aduentu hospiti gloria, non ignominia accederet, vtpote qui non ad Bacchi, sed ad Phœbi pocula conuenirent. A conuiuijs enim & comessationibus nemo vnquam illo magis alienus fuit. Ideoque & ipse nullius accessu magis offendebatur, quam eius qui temetum olere videbatur. Quanquam enim natura perquam comis & affabilis esset; grauatim tamen ad colloquium quenquam admisit, nisi ijs horis, quibus eum à musæo suo abesse supra diximus, eosque interpellatores maxime auersabatur, qui illius otio ad satietatem vsque abutebantur suam. Nam cum temporis esset parcissimus dispensator, sicut ipse amicos suos conueniebat, ita & à suis vicissim conueniri volebat, raro scilicet ac paucis, idque tempore non importuno. Cum autem vitam suam vniuersam sic instituisset, vt eam non immerito exactissimam Philosophiæ praxin appellare possis; non intra priuatos duntaxat parietes eius virtus se continuit, sed etiam foris omnibus merito admiranda fuit, vtpote quem vt vxorem nunquam duxisse omnibus exploratum, ita vllius vnquam fœminæ consuetudinem expetiuisse, nulli compertum sit Illud cunctis liquet, qui cum eo familiarius conuersati sunt, ab omni obscænitate ita eum abhorruisse; vt si cui, vel imprudenti forte lasciuius aliquod verbum inter loquendum excidisset, pudicissimæ cuiusdam virginis instar erubuerit; eaque causa illo præsente sermones eius generis de industria semper fuisse vitatos ab his, quibus id constabat. Cum autem de patrimonio suo viueret, ita rerum suarum rationem instituit, vt reditibus annuis multum superesset: vnde factum est, vt pecunia semper abundaret. Ac ne cuiquam obstrictus libertatem amitteret, aut quenquam fraudaret suo, quicquid agendum erat, præsenti pecunia expediebat, in ære nullius vnquam mansit, officium semper officio promtissimo pensauit. Reditus Ecclesiasticos, vtrijs illicitos, qui altari non seruiunt, constantissime semper auersatus est. Quin & musas suas omnibus gratuitus exposuit. Cum neque ex operum dedicationibus vnquam munus vllum sperauerit; neque stipendium vllum vel publice, vel priuatim literarum nomine acceperit; etiamsi non semel tum à priuatis personis gratitudinis ergo, tum à bene fer datis ciuitatibus honoris gratia oblatum illi esse constet. Docuisse autem eum ex professo, vel publice vnquam, vel priuatim, equidem incertum est. Ad publicas enim prælectiones, quas ille libenter in gratiam studiorum

Paucorum amicus.

Abhorret à conuiuiis.

Temperantia & continentia.

Parsimonia.

Reditus Ecclesiasticos non expetit.

Canter. publice non docuit ob vocis defectum.

diorum obiuisset, vocem sibi non satis robustam esse causabatur, quæ illi submissior ac lenior contigerat, quam pro ratione corporis æquum videbatur. In priuatis vero se operæprecium facere non posse arbitrabatur, quod existimaret, se eodem temporis spacio rei literariæ plus scribendo, quam prælegendo commodare posse. Interim vero se consulendum libenter omnibus præbebat, nihilque erat illi iucundius, quam consuli à studiosis, à quibus ille, tantum abest, vt aliquid muneris aut honorarij acciperet; vt libenter etiam necessitatibus eorum de suo subuenerit, si quos subsidio dignos cognouisset. Erat enim in hoc totus, vt prodesset omnibus, noceret nemini. Ideoque non modo submisse de se sensit semper, nunquam se alijs odiose præposuit; sed etiam libenter omnibus modis honestos aliorum conatus promouit: longissime dissentiens ab ijs, qui tantum detrahi putant gloriæ suæ; quantum astruitur alienæ. Illud hominum genus ferre nullo modo potuit, qui doctorum virorum fama traducenda, famā aucupantur suam, dum calumniandis horum scriptis id agunt, vt ipsi doctiores hisce esse videantur. Quam continentis enim linguæ ipse fuerit, ex eius scriptis abunde perspicitur, in quibus cum ob argumentorum multiplicem varietatem infinitæ fuerint occasiones, quibus & se extollere, & alios deprimere potuerit, vbique tamen ingenuum candorem tuitus, quid se deceret, expendit.

Humanitas & humilitas.

Canter. à calumniis & obtrectat. abhorret.

Nam qui suos conatus non alio, quam ad vtilitatem Reipublicæ dirigebat, quod huic ex vsu erat, bona fide; quantum in ipso erat, præstitit; risus, cachinnos, scommata, conuitia, illis relinquenda censuit, qui delectantur fricandis vlceribus alienis, scarabeis haud dissimiles, qui dum eo sibi magnifice plaudunt, quod aquilas molestijs afficiant, originis obliuiscuntur suæ, quam ex fimo, & maxime quidem asinino ducunt. In priuatis colloquijs quanto candore, quanta modestia fuerit; meminerunt illi, qui familiarius cum illo versati sunt. Quandoquidem ipse non modo neminem vnquam odiosius vellicauit, aut traduxit: sed & quoties id se præsente fieret, vel taxatum si posset honeste excusauit; vel si non posset sermonem odiosum alio de industria sermone illato interrupit, intercepitque; & quantum quoq; tempore potuit omnium existimationi adstruxit. Ideoque cum lecto iam decumberet, & præter hunc morem suum sinisterius de quibusdam locutus deprehenderetur: non obscuram oblæsæ iam mentis & proinde secuturæ mortis coniecturam ijs præbuit, quibus id insuetum erat. A superbia vero & ambitione quam alienus fuerit, ex eo facile colligas, quod cum V. I. esset peritissimus; gradum tamen ac titulos eius eo consilio fuerit auersatus; vt à politicis

Homines scarabeis similes qui sint.

Canter. non affectat gradus honorum.

dignitatibus & honoribus excusari commodius posset, quos tum propriæ, tum patriæ, tum etiam auitæ virtutis & eruditionis ergo in Regalibus Belgij prouincijs sibi oblatum iri prospicere non difficulter poterat; cum sibi propositum esset priuatam vitam ducere ab omni fastu ac pompa remotam.

Hac igitur ratione cum ille vitam suam instituisset, animo tum curis & affectibus internis, tum etiam molestijs externis liberato, non modo summam tranquillitatem, sed etiam profundissimum otium ad studia fouenda consequebatur. Quæ quidem quo felicius prosequi posset, prima cura Bibliothecæ comparandæ fuit. Nam quod Cæsar Antoninus de se profiteri solet, id Canterus etiam de se merito dicere poterat; *nullam sibi cupiditatem esse, quam librorum possessionem*. Vt enim constat huic infanti, puero, adolescenti, iuueni, nihil charius fuisse libris; ita res ipsa docuit, viro nihil accidere potuisse grauius, ea inundatione, quæ Louanij 8. Ianuarij anno 1573. aucto imbribus in immensum Dilio, tum aliorum eruditorum complurium, tum ipsius quoque Bibliothecam oppressit. Tum enim nisi vir doctissimus *D. Huso Dominicus* Organopœus Leouardiensis, tunc temporis Louanij eius hospes, mature succurrisset, opportunamq; eius libris explicandis & desiccandis operam nauasset; ille præ nimio animi mœrore haud dubie contabuisset. Non erat autem illi in libris comparandis tanta multitudinis, quanta præstantiæ cura; neq; tam id spectabat, vt quamplurimos, quam vt quam optimos consequeretur. Delectu enim hic vtebatur diligenti, ad quem faciendum adhibebat non modo lectionis propriæ subsidium; sed & vulgatas istas autorum Bibliothecas, quibus eruditum neminem carere posse dictitabat. His addebat omnium nundinarum Francofurdiensium catalogos, quibus certior reddebatur, quid egregium aut lectu dignum vnoquoq; semestri in lucem ederetur. Comparatis autē ad hunc modum libris necessarijs, quo expeditius & certiori spe fructus in studijs porro versari posset, in certas operas diem partitus erat; vt alijs ante meridiem, alijs à meridie tractandis incumberet, ne quod ex nimia illa continuatione tædium obreperet; atq; antemeridianum quidē tempus lectioni, pomeridianū vero scriptioni potissimū dare consueuerat. Ad vtrumque institutum ille solerti quadam prudentia se præparauerat. Ad autorum lectionem illud peculiariter inuentum erat, vt nō modo memoriæ gratia locos communes in promptu haberet; sed & iudicij causa autorum ipsorū, quos legeret, certas classes ratione temporum faceret, vt æquales cum æqualibus legeret. Nam cum diuersis temporibus diuersa studia, diuersæ etiā linguæ fuerint; hanc autorum æqualitatem obseruatā non id modo sibi præstare aiebat, vt certa ratione deprehenderet, quantū

Canterus Bibliothecæ studiosus.

Inundatio Louaniensis Canteri libros corrupit.

Bibliotheca vulgata.

Ratio studij Canteriani.

Loci communes.

Canter. classes autorum habuit, & æquales cum æqualibus legit.

quoque

quoque tempore res literaria, vel creuisset, vel decreuisset, sed etiam vt sine errore autori cuique restitueret quod suum esset.

Nam cum singulis ætatibus suum quoddam fuerit Philosophandi genus, quod & argumenti ipsius & tractandi ratione deprehenditur, suaque peculiaris quædam phrasis extiterit, quæ ex simplicibus vocibus, ex constructionibus, ex sententiis, ex paræmijs, ex figuris, ex tropis elucescit; æqualium autorum collatione se facile ad intellectum locorum difficilium, & ad emendationem deprauatorum: peruenire asserebat. Ad vetustatem manuscriptorum codicum deprehendendam consimili temporũ distinctione vtebatur, qua constat Orthographiam illam veterem ac genuinam paulatim in deterius fuisse deprauatam, vel negligentia vel inscitia librariorum.

Criteria dignoscendi autores.

Manuscripta quomodo dignoscenda.

Qui cum primum iustis syllabis dictiones expressissent, post ea notis eas conceperunt, paulatim etiam subiunctiuam diphthongi vocalem à latere abstractam vocali præsenti subiecerunt, ac tandem etiam prorsus omiserunt. Quibus animaduersis codicum antiquitatem deprehendi facile posse; vt quantum cuiq; fidei in emaculandis bonis autoribus tribui debeat, sine hæsitatione iudicare queat. Ad scriptionem etiam se non dissimili solertia muniebat; nihil minus enim quam illotis pedibus rem aggrediebatur. Nam cum in omnibus præpropera festinatio moram adducat, planeque *dimidium facti habeat, qui bene cœpit*; ille nunquam opus aliquod suscepit, quod non antea perlectum diligenter expenderit, an suis humeris conueniret. Suscipiens enim, vt rem exemplo declaremus, autorem aliquem de Græco vertendum in Latinum, diligenter perlegebat, vt argumentum ipsum dicendique genus penitius contemplatus, cuius nam classis autoribus ad huius explicationem potissimum indigeret, intelligeret. Calamus interim ad manus erat, quo simul annotabat memoriæ gratia, si quid occurreret difficultatis, quod ante interpretationem propositam sibi discutiendum erat.

Canterus vti verterit Græca in Latinum.

Hac opera defunctus, ita sibi in singulos dies pensum ipse præscribebat, vt quod postridie transferendum sibi proposuisset, id pridie semper omnibus difficultatibus ac nebulis discussis, expeditum sibi redderet ac facile. Quo facto interpretationem ipsam, ad quam illi nihil aliud iam restabat, quam nuda quasi descriptio, incredibili quadam celeritate peregit. Declarari hoc non aliunde certius potest, quam ex prolegomenis ipsius ad *eclogas Ioannis Stobæi*, ab ipso ex Græco in Latinum translatas. Illic enim cum de collocatione autorum æqualiũ & pensi propositi repurgatione locutus esset, de interpretatione ipsa loquens, ita dicit; *Atque hic labor noster, tametsi [illegible] haud valde grauis fuisse videbitur, multo tamen fuit grauior, quam*

Eclogæ Stobæi in Latinum translata à Cantero.

is, quem in interpretatione po uimus. Quippe quē horis aliquot superuacuis ac minus vtilibus intra paucos menses confecerimus. Etenim cum in Christopheri Plantini gratiam viri de nobis optime meriti potissimum hanc operam sumpserimus, non vltra CXXXVI. horas, si res ad calculum vocetur, in eam impensas affirmare ausim. His enim verbis indicat, se eam interpretationē confecisse nocturnis istis temporibus, intra menses quatuor ac dies sexdecim, cū singulis diebus ei impendisset horam vnam. Quod nulli ab eo vel temerarie vel hyperbolice dictum videri potest: qui & prolegomena ista legerit, & hanc ipsam tractādi Methodum eius considerauerit, & expeditā illā ac longissimo assiduoq; vsu cōparatam vtriusq; linguæ facultatem, & singularem quandam legendi scribendiq; celeritatē in illo cognouerit ac meminerit.

Prosopographia Canteri. Ad corporis felicitatem quæ pertinent, in illo omnia magnifica erant & ampla. Erat enim Canterus statura procera & heroica, membris validis & solide compactis, totoque corpore iusta proportione bene composito quadratus, cute candidissima, genuino tamen rubore suauiter colorata, facie decora, oculis lætis, vultu hilari, capillitio nigro atque crispanti, barba non admodum densa, aspectu plane amabili. Et quoniā *gratior est*, vt ille dicit, *pulcro veniens è corpore virtus*, merito dici potuit, illius ingenium bene habitare. Augebat hanc gratiam cultus, *Canteri vestitus.* cultum ipsum singularis mundicies commendabat. Quanquā enim ille vestiretur quidem infra fortunam suam; vestitu tamē vtebatur splendido & eleganti. Mundiciei enim ipsa natura tā amans fuit, vt non modo sordes, in vestibus, alijsque rebus ad vsum vitæ pertinentibus, ferre nullas posset; sed & comā quoq; & barbam propterea subiecto pectine statis temporibus detonderi curauerit.

Sed hæc momentanea sunt & caduca, neq; vere nostra dici bona possunt; illa sunt nostra verius, quæ ad animi cultū pertinent. In quibus ponderandis etiamsi nominatim cōplures insignes viros, tum veteres tū recentes, quorū nomen virtutis & eruditionis ergo omnib. sacrosanctū est ac venerabile, veris rationibus cōuincere possimus hoc nostro nequaquā fuisse superiores, tamen cum omnis huiusmodi comparatio odiosa sit, ne vel amore quodam cæco hunc extollere, vel inuidiæ quodā stimulo quenquā alium deprimere videamur, libenter equidē his *Theophrastus.* abstinebimus. Theophrastū autē seu quem alium Philosophū natum annos non minus *octuaginta* cum animā ageret, iniquitatis accusasse naturam ferunt, quæ coruis, ceruis, ac phœnicib. quorū nihil interesset, vitā in multa secula prorogaret, homini autē, qui ad sapientiæ cultum ætate proficeret, vitā breuissimā attribueret. Quiquidē si humanæ conditionis sortē in hoc merito deplorauit, iustius conqueri Canterus poterat, qui nō ætate iam decrepita, vt ille, sed in ipso iuuentutis flore hinc ab-

reptus est. Eò etiam magis, quod hac tempestate aditus ad sapientiam longe difficilior sit, quam ista fuit. Istis enim hominibus Græcis non modo ad suã illam sapientiam comparandã, sed etiam ad quamuis peregrinationem sapientię ergo expediendam lingua patria sola, quã vna cum ipso nutricum lacte imbibebant, abunde suffecit: cum hæc tum temporis, vt vbique terrarum fere vsitata esset, ita etiam quicquid scitu dignũ erat, comprehenderet. Augebat hanc facilitatẽ, quod eadem illa sapientia, quam illi diuinarum rerum, & humanarũ scientia terminabant, limitibus tunc longe angustioribus, hoc est, ijs tantummodo facultatibus cõcluderetur, quas nũc minores appellamus. Accedebat huc felicitas istius seculi, quo ipsis sapientiæ autoribus viciniores essent, nõ modo disciplinarũ fontes ipsos, sed etiam eosdem puros ac sinceros biberunt. Nobis in hac decrepita mundi senecta, idq; in media barbaria natis longe diuersum accidit. Primũ enim cum & nobis eædẽ, quæ illis discẽdæ proponantur, tum his insuper accedunt illæ, quæ maiores appellantur facultates, *Theologia* scil. *Iurisprudentia*, *Medicina*. Quæ vt nunc quidẽ in Christianorũ scholis vsurpantur, istorũ ætate recentiores, & à Christianis, vel peculiariter adinuentæ, vel certe in artis formam redactæ sunt. Quantum autem difficultatis tum his ipsis, tum etiã superioribus istis facultatib. adiecerit, tot seculis interea cumulata scribentiũ multitudo, quãtum lucis detraxerit illa inter nos & istos interiecta tot incommodis notabilis tẽporis intercapedo: quis non facile æstimet? Cũ non modo tot bella, tot eluuiones, tot incendia, tot ruinæ, vt tineas & blattas omittamus tantã copiã bonorũ autorũ nobis prorsus abstulerint: cum barbaries insuper tã profunda alijs aliter *instar porcorum in rosas irruentibus*, bonos autores plerosq; omnes, qui reliqui erant, tam turpiter maculauerit, vitiauerit, mutilauerit. Deinde cũ & linguæ, quib. propositus hic sapientię thesaurus continetur, ex vsu populari iã prorsus sublatæ sint, & popularium linguarũ hodie tã multiplex diuersitas sit, vt pedẽ vix domo mouere possis, quin idiomate peregrino retundaris; qui nunc sapientiæ candidati sunt, optimam ætatis suæ partem linguis discendis impendant necesse est. Quod eo etiã grauius est, quo tres illæ inter has pręcipuæ & simpliciter necessariæ, nõ aliunde nunc quam ex libris hauriri queant. Quanquã autem in confesso sit humanæ vitæ breuitatẽ ad euolenda omnia scripta, quæ ad vniuersum sapientiæ complexum coaceruata sunt, nullo modo sufficere; quis tamẽ inficias iuerit, eũ, cuius nomẽ solidæ eruditionis ergo celebrandum sit, earum disciplinarum omniũ, quæ hoc orbe cõtinentur, si non omniũ æque ad vnguẽ, atq; vnius alicuius, quã præcipue delegerit, at certe mediocriter peritũ esse oportere? Et cũ hoc ita sit, quis negauerit eundẽ illum, qui ad hanc sapientiæ arcẽ contendit ipsarũ disciplinarũ

Facilior aditus ad eruditionem Græcis fuit, & veteribus, quam nobis.

Litera damnum fecerunt temporum iniuria.

nomine eas linguas oportere discere, quibus illæ sunt comprehensæ? Quantus igitur vir Canterus fuerit, quanto ingenio polluerit, quando studio flagrauerit, hinc æstimari potest, quod integra adhuc ætate non solum superatis difficultatibus vniuersis ad culmen & fastigium solidæ eruditionis peruenerit; sed etiam posteris magna ex parte viam strauerit, qua eodem peruenire possint. Præter patriam, hoc est, Belgicam linguam, sex calluit exoticas, *Latinam*, scilicet, *Græcam*, *Hebraicam*, *Germanicam*, *Gallicam* & *Italicam*; quas quoniam non alio, quam sapientiæ consequendæ studio perdidicit, quantum nō modo in minoribus hisce Christianorum facultatibus profecerit, si non ex hac ipsa eius industria; at certe, vel tacentibus nobis, ex ipsius scriptis liquido constare potest, quæ vt numero satis multa & eruditione admiranda, ita fructu vtilissima posteris reliquit. Extant eius *nouarum lectionum libri octo*, in quibus cum plurimis ac diuersissimis autoribus integritatem suam restituat, quantus ipse librorū helluo fuerit, declarauit. Extat eius *Syntagma de ratione emendandi Græcos autores*, in quo cum infinita menda ex diuersis autoribus tollat, tum abunde etiam declarat, quam non oscitanter in euoluendis autorum scriptis versatus fuerit; vtroque autem opere studiosis multū difficultatis & impedimenti adimit. Consimili industria ac fructu & in reliquis versatus est, quę ex catalogo operū eius facile intelligentur, quem hic infra subijciemus; ex quibus præsenti facto apparebit, quantum in poetica, in oratoria, in historica facultate, quantum in soluta, quantum in numeris adstricta, quantum in natiua sua, quantum in transferenda alterius oratione valuerit: Quam luculenter vbique eam, quæ prima orationis virtus censetur, perspicuitatem tueatur, vt nihil obscurum, nihil ambiguum, nihil improprium relinquat, quod offendere lectorem possit.

Canteri eruditio.

Canterus πολύγλωττος

Scripta Canteri.

Nouarum lectionum libri.

Syntagma de ratione emēdandi Græcos autores.

Erat enim id iam longo vsu consecutus, vt se facile extricaret, vnde plerique alij difficulter emergerent: nam si quis eiusmodi forte nodus incidisset, quem ipse necessario subsidio destitutus soluere non potuit, tum lectorem, ne forte ipsius autoritate nixus grauius erraret, candide admonuit vt in Stobæo fecit. Vbi cum se plurimum, & quidem sine magno negotio præstitisse profiteatur, lectorem tamen admonet, adhuc multa esse inexcussa ob defectum Græci codicis, qui non prorsus ex ingenio, sed etiam manuscriptorum codicum collatione supplendus erit: quos ille tum consequi non poterat. Porro autem præter illa, quæ in Catalogo librorum eius recensebimus, eum etiam habuisse alia opera nonnulla vel iam inchoata vel etiam absoluta, nemini dubium esse potest. Ipse flagitante aliquando quadam occasione amico retulit, se pene iam abso-

Canteri diligentia & fides in tractādis eruditionum monumentis.

Canteri opera nondum edita.

* *Suffrido Petro.*

absolutos habere, quos conscriberet *commentarios lingua Graca*, & versari tum in transferendis quibusdam operibus, D. *Ioannis Chrysostomi*, quæ hactenus nec Græce nec Latine edita essent: de cæteris nihil compertum habemus.

Erat enim eo ingenio Canterus, vt non agenda promitteret, sed acta proferret, neminemque pateretur propositi sui conscium, ideoque non modo percontatores, sed etiam famulos auersabatur, quo sibi magis in tuto forent arcana, quæ eliminari nolebat: longe tum prudentior tum modestior illis, qui *parturiunt an equam conceperunt*, & multa iactitant, quasi iam absoluta opera sua, quæ nunquam inchoarunt, aut ne inchoaturi quidem unquam sunt. Illud interim ille non dissimulauit, se deinceps in sanctorum patrum opera de Græco in Latinum transferenda fuisse incubiturum, inprimisque nouam *Bibliorum* translationem & exactiorem Græci textus emendationẽ meditari, ad quam rem felicius absoluendam non modo Hebraicæ linguæ penetralia curiosius iam rimabatur, sed & exemplarium tum Hebraicorum, tum Græcorum tum Latinorũ non solum manuscript. sed etiam excusorum diuersæ editionis copiam terra marique venabatur.

Canterus arcani tenax.

Canterus proponit sibi Patres Grac. transfer. Item sacra Biblia.

Pium hoc propositum suum prudenti consilio fulciebat. Nam quo facilius in effectum daret id, quod moliebatur, Louanio relicto, Leouardiam concedere, ibique sedes figere cõstituerat, eoque consilio eclogas Stobæi (qui fetus illi posthumus extitit) amplissimo clarissimoque viro D. *Igramo ab Achelem* Regij tum senatus per Frisiam præsidi dedicauit, tum vt eius autoritate atque prudentia non solum aduersus incommoda protegeretur, sed etiam in literarijs subsidijs conquirendis adiuuaretur, tum etiam vt singulari eius eruditione ac sapientia familiarius atque commodius frueretur. Nemo autem (qui quidem res Canteri diligentius expenderit) temere eum Louanium Leouardia fuisse mutaturum dixerit. Nam cum illi prima cura vitæ, secunda studiorum fuerit, vtriusque ratio eum huc impellebat, vt quam maxime.

Igramus ab Achelem.

Louanij enim carissime viuebatur, & Cantero, qui stipendium publicum non ambiebat, de suo viuendum erat. Reditus autem ex patria sua istuc arcessere non modo sumptuosum, sed & periculosum erat, infestis itineribus terra marique tunc vniuersis. Atqui Leouardiæ omnium rerum, quæ ad vitæ necessitatem pertinent affluentissima copia est, non modo quod ipsa Frisia natura cœli solique fertilissima, sed etiam quod vicinum mare, quo fere tota ambitur, abunde suppeditet, quæ requiras. Hic igitur non modo multo minoris victurus erat Canterus, quam Louanij, sed & ipse quoque præsens rerum suarum dispensationem habiturus erat, eum in municipio huius

Leouardia studiis fouendis accommodata.

Frisia fertilis.

Leouardia, Gruninga, Vltraiectum vicina vrbis.

huius vrbis fundos auitos, & ex his amplissimos reditus haberet. Accedebat huc, quod Leouardia, quæ auo Wilhelmo; Gruninga, quæ patri Lamberto, Vltraiectum, quod ipsi natale solum fuit, ciuitates inter se vicinæ sunt: cum Gruninga nonnisi septem miliaribus ad orientem, Vltraiectū nonnisi viginti duobus miliaribus ad Austrum Leouardia distet; ita vt sibi cū amicis inibi habitantibus officia, quæ necessitudo pietatis flagitat, vltro citroque constare facillime possent.

Canterus ergo ob dictas & alias causas Leouardiam plane concessurus erat: nisi temporum illorum infelicitas propositū eius impediuisset. Quanquā enim toto fere Belgio pluribus tū annis intestini motus satis acerbe grassati essent: nusquā tamē, his durantibus ad eius saltem vitam vsq;, tutius ac tranquillius viuere contigit, quam Louanij. Quæ causa fuit, vt & ille tantisper ibi hærere decreuerit: donec pace recuperata tuto in patriā commigrare posset: quo si peruenire incolumis potuisset; suppetente vita reipub. literariæ vberes de se fructus haud dubie daturus erat. Sed diuina prouidentia, quæ piā ipsius voluntatē pro effectu habuit, & immortali præmio cœlestis gloriæ remunerare voluit; haud permisit; vt qui literas tanto cum affectu promouisset, alio in loco, quam literis consecrato, diem clauderet extremum. Voluit enim huius memoriam non modo scriptis ipsius toto terrarum orbe celebrem, sed etiam hic sepulcro conspicuo venerabilem in omne æuum permanere: vt qui epitaphium legerent, ad æmulationem scriptorum loci ipsius opportunitate exsuscitarentur.

Morbo corripitur.

Cum itaque circa Idus Nouembris in febrem incidisset, quæ & in hecticam degenerauit, tota hyeme cum hoc malo & maxima parte veris grauissime conflictatus est, medicis frustra opem ferentibus: Ideoque cum in dies ingrauescente malo facile sentiret, sibi imminere fatalem diem; exactæ vitæ mortem conformem meditatus est. Præstitit illi permulta officia charitatis vir singulari tum eruditione, tum pietate M. *Embertus Euerarts, ab Arendonck* sacrarum literarum Licentiatus, & ad S. Iacobum tunc pastor, qui consolando, confirmando, erigendo ægrotum, noctes atque dies non solum in vltimo agone, sed etiam ex quo morbus habere periculum visus est, ad spem diuinæ gratiæ alacriorem reddere dignatus est. Cuius hortatu ille mature compositis rebus suis nixus misericordia diuina in Domino placide obdormiuit, anno post natum Christum septuagesimo quinto supra mille quingentos.

Ex quo & moritur.

Mensis Maij decima octaua, quæ dies Mercurij erat, intra horam quartam & quintam mane: cui ad complendum annum

Ætas.

ætatis trigesimum tertium tantum defuit temporis, quantum

-tum huic porro ad vigesimam quartam diem sequentis Iulij restabat.

Sepultus est in æde S. Iacobi ad Australem partem templi, loco inprimis conspicuo ac celebri. Testamenti sui executores esse voluit D. *Cornelium Valerium* præceptorem suum: & amplissimum nobilissimumque virum D. *Carolum Heiuegen*, Dominum de Saert, hospitem suum: apud quem vita defunctus est. Itaque illi manibus eius debita solennitate iusta persoluerunt; & ex præscripto ipsius reliquis omnibus rite peractis bibliothecam eius Vltraiectum ad fratrem *Theodorum* transmiserunt.

Sepultura.

Testamenti executores

Bibliotheca fratri cessit.

Obijt autem Canterus vt ingenti incommodo rei literariæ, cui plurimum posthac eret collaturus: ita etiam summo omnium eruditorum luctu, quibus acerbissimum sui desiderium reliquit.

Scripsit Canterus primum *Nouarum lectionum libros quatuor*, in quibus præter variorum authorum, tam Græcorum, quam Latinorum explicationes Athenæi, Gellij, & aliorum fragmenta quædam in lucem proferuntur. Deinde *Æl. Aristidis orationum tomos tres* Latine conuertit: quorum primus viginti octo: secundus septendecim: tertius septem Orationes complectitur.

Scripta.

Huc accessit orationum *tomus quartus*, ex veteribus Græcis Oratoribus concinnatus eodem interprete: *Gorgiæ orationes duas*, *Thucydidis* vnam, *Lebonactis* vnam; *Andocidis* vnam, *Herodis* vnam, *Antisthenis* duas, *Lysiæ* vnam, *Dinarchi* vnam, *Alcidamantis* vnam continens Adiungitur etiam *de ratione emendandi Græcos authores* eiusdem *syntagma*: Ac denique *Gnomologia Græcolatina*, siue sententiæ insigniores breuiter ex *Aristide* collectæ. Præterea *Lycophronis Alexandram siue Cassandram*, Latine ad verbum transtulit, adiectis annotationibus, quibus loca difficiliora partim è scholijs Græcis, partim ex alijs Scriptoribus explicantur.

Huc accessit *epitome Cassandræ* Græcolatina carmine Anacreontio eodem authore: Nec non ipsius *Cassandræ versio altera* carmine expressa per *Iosephum Scaligerum* Iulij filium.

Nouas lectiones recognouit & tribus libris auxit. Similiter *Aristidis Pepli fragmentum*; siue Heroum Homericorum Epitaphia, primus authori suo restituit, Latine vertit, & annotationibus illustrauit. His adiecta sunt *Ausonii* Epitaphia Heroum, qui Bello Troiano interfuerunt, aliquot locis ab eodem emendata. Præterea *Fragmenta* quædam *Ethica* Pythagoreorum quorundam, ex Stobæo desum-

Synesii opuscula. desumpta, Latinitate donauit. Postea *Synesii* aliquot *opuscula* Græce pariter ac Latine primus edidit, sunt autem hæc: De Dono ad Laconium, Concio secunda, constitutio, constitutio altera: Hymni carmine, quibus adiuncti sunt alij tres hymni. Eiusdē locorum aliquot *in Ciceronis Epistolis* explicationes & emendationes. Eiusdem *in Propertium scholia* Denique *Euripidis Tragœdias* edidit, in quibus præter infinita menda sublata, carminum omnium ratio hactenus ignorata proditur, adiectis Euripidis sententijs aliquot insignioribus, & Latinis versibus ab eodem redditis, quod ipsum etiam *in Sophocle & Æschylo* ab illo præstitum est. *Nouas lectiones iterum* recognouit & *libro vno* auxit, quibus accessit de ratione emendandi Græcos Authores Syntagma similiter auctum, nec non Aristotelis pepli fragmentum cum alijs, tum integra tabula Deorum & hominum illustrium progenies complectente itidem auctum, ac nouarum lectionum quarta iam editio parabatur libro vno rursum aucta. Similiter locorum aliquot *in Ciceronis epistolis* explicationes & emendationes recognouit, additis nouis locorum aliquot *in Epistolis ad Atticum* explicationibus & emendationibus. Postremo *Ioannis Stobæi eclogarum libros duos* in Latinum conuertit, quorum prior Physicas, posterior Ethicas complectitur: quibus vna etiam accesserunt G. *Gemisthi Plethonis* de rebus Peloponnesiacis orationes duæ eodem interprete. Confecit quoque separatim tabellas duas, alteram *in Ciceronis libros de officiis*, primo separatim à Syluio excusam vno semifolio. Deinde tum ab eodem vna cum ipso Cicerone & Suffridi in eundem castigationibus: Alteram in *Cornelii Valerii Physica*, cum ipsis à Plantino eadem forma editam. Transtulit insuper *Æl. Aristidis artis Rhetor. libros duos*, vnum de oratione Ciuili, alterum de oratione simplici, nondum editos: *Poematum* denique *libros quatuor* propemodum absoluerat: Scripsit etiam *notas in Bibliothecam Iosiæ Simleri*, quibus multis Author genuina nomina & scripta restituit.

Epitaphium. Defuncto tumulum ad D. Iacobi posuit Theodorus frater & bibliothecæ heres.

NOBILI VARIAQVE ERVDITIONE
VTRIVSQVE LINGVÆ MONV-
MENTIS CLARO
VIRO

GVILIELMO CANTERO

QVI

QVI XXXIII. ANN. NATVS MINVS LXVI. DIEBVS OBIIT XV. KAL. IVNII A CIↃ. IↃ. LXXV.

FRATRI SVO CHARISSIMO THEODORVS CANTERVS POS.

Suffrid. Petr. in scriptoribus Frisiæ: Miræus in elogijs.

GVILELMVS XYLANDER.

Ω.1576.d.10 Febr. æt.44.

Gvilelmus Xylander * natus est Augustæ Vindelicorũ, anno Christi 1532. die 26 Decembris parentibus honestis quidem; sed minime in re aucta & lauta constitutis; adeo vt experiri ipse in se cogeretur illud; quod poëta olim:

* Vernaculè Holtzmann. Fortuna Xyland. iniquior.

Haud facile emergunt; quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Idem tamen etiam expertus est in se veritatem oraculi diuini: *quærentibus Iehouam non deerit omne bonum.* Cum enim in puerum, primorum vtriusque linguæ rudimentorum non infeliciter peritum, parentes inopia & rei familiaris difficultatibus, sumptus ad progressiones literarias necessarios facere neque vellent neq; possent: nobilis patricius Augustanus D. *Wolffgangus Relingerus* impetrata ipsi ex ærario publico stipe effecit: vt quibus semel fuerat deditus studijs literarum, in ijs pergere cupido liceret: tantisper dum probatis profectibus in collegium *Vricianum* primum, deinde *Antonianum*; inter alios qui discendarum liberalium artium causa publice ibi alebantur, fuit receptus.

Wolffgangus Relingerus. Studia adolescentiæ Xyland.

Inde postea temporis *Tubingam*, vberioris doctrinæ percipiendæ causa * missus, cursum propositum tenuit, & linguarum Græcæ inprimis & Latinæ studio se dedidit. Anno 1556. ad *Basiliensem* accessit Academiam: vbi Philosophicorum Professorum consensu, artium magister solenniter est renunciatus.

Tubingam missus. * Inscriptus anno 1549. Inde Basileam.

Hic cum eius eruditio passim innotesceret, Heidelbergam vocatur, vbi Græcæ linguæ professio, *Iacobo Micyllo* rebus humanis exemto, ei fuit commendata. Qua in functione summa fide & diligentia est versatus: & iuuentuti Academicæ optimos quosque auctores solerter & dextre explicauit.

Vocatur Heidelbergam.

Anno 1564. mense Aprili, cum *Fridericus* tertius Palatinus Septemuir, & *Christophorus* Wirtembergicus, in Maulbrunnensi monasterio conuenissent: vt de controuersia Eucharistica colloquium inter Theologos vtriusque partis institueretur: adhi-

Interest colloquio Maulbrunnensi.

Thuan.lib. 35. histor. bitus est à Palatino *Xylander*, qui notarii munere fungeretur; sicut à Wirtembergico *Lucas Osiander* ad idem munus fuit delectus. Anno itidem 1571. cum idem Fridericus,* colloquium *Franckenthala* cum Anabaptistis, in Palatinatu tunc nidulantibus, publica fide interposita, indixisset: *Wenceslao Zulegero* præsidi, *Petro Datheno*, concionatori aulico, collocutori, *Xylander* cum *Casparo Faus & Martino Neandro*, adiunctus fuit: qui notarij munus ea in actione obiret. Et hoc quidem colloquium, vt πάρεργως id addamus, d. 19. Iunij solutum fuit: cumq; nullis sacræ scripturæ testimonijs, nullis rationibus insana capita à pertinacia insanabili dimoueri possent: Elector, iure magistratus in eos vsus, grauissima pœna indicta, ne in ditione sua docerent, & subiectos Palatino Septemuiratui populos seducerent, interdixit.

** ad d. 28. Maii.*

Colloquium cum Anabaptistis.

Thuan. l. 48.

Scripta Xylandri. In docendi munere Xylander Latinitate donauit præclarum illud, & immortalitate dignum opus *Plutarchi*, continens *Vitas parallelas* illustrium virorum; & alterum, quod *Moralium* titulo vulgo insignitur; atque vtrumque notis siue annotationibus illustrauit. Prodijt opus istud Francofurti, typis Wecheliana in officina elegantissimis exscriptum, versione Latina è regione Græco textui respondente. Idem præstitit Xylander in *Georgij Cedreni historia*, Latine eam interpretando, & scholijs illustrando, necnon in *Strabonis & Dionis* monumentis. Idem *Diophanti arithmeticam* Latine reddidit: quam illustrissimo duci Wirtembergico inscripsit, & anno 1575. obtulit: ac, teste Crusio, quinquaginta thaleris muneratus pro ea fuit. *Stephanum* item *de Vrbibus* recognouit, & transtulit. *Pselli* de quatuor disciplinis opusculum Latinum fecit, adiectis annotationibus, carmine de Philosophia, de *Ioannis Zonaræ* annalibus, & in M. Xysti Betuleii, præceptoris sui, obitum Nænia. *Polybii* præterea septendecim libros historiæ Romanæ in Germanicam linguam transtulit: quod idem in Euclidis sex libris prioribus fecit. Scripsit & cōmentarios in *Homerum*, & variarum lectionū libros: tabulas *Græca Grammatica*, *Algebram*, *Euclidea*, *Geometrica*, *Astronomica*. *Euripidem ac Theocriti Idyllia* correxit, additis annotationibus. *Noui* præterea *Testamenti* libros è Græca in Germanicam linguam accuratissime transtulit, adiunctis etiā notationibus. Edidit & *Horatium* cū notis, Laconicis illis quidem, sed perquam eruditis fructuosisq; in quibus id operā dedit: vt non Horatium modo, sed & alios Græcantes scriptores legentibus commodaret lucubratio. Cōmentarium quoq; copiosum in Horatii artem poëticam scribere orsus fuit: sed morbo impeditus, ac tandem morte abreptus, non perfecit.

Sueuic. annal. l. 12. part. 3. c. 21.

Ingenium Xylandri. Fuit ingenii subtilitate, iudicij perspicacitate, memoriæ felicitate eximia præditus: raro opus vllum solitus absoluere

prius,

prius, quam typographis traderet: tantumque lucubrando semper promouit; quantum illi imprimendo absoluerent. Nec vnam interim rem solam vnquam agebat: sed plura simul successu felicissimo tractabat: & quia in animo & memoria meditationes suas seruabat, ideo in chartis pauca admodum annotabat.

Eruditio & mores. Logicus, Poëta, Mathematicus, Musicus, Historicus, Physicus, Latine, Græce, & Hebraice doctus. Moribus vitaque grauis & castus: in sermone & congressibus familiaribus facetus: laborum tolerans, candidus, apertus, αὐταρκής: ac in omni vita omnibusque actionibus philosophus vere Christianus: qui sibi nunquam, DEO alijsque semper viueret; omniaque nouercantis fortunæ tela fortiter elideret. Quemadmodum enim Herculi ab ortu suo infestam fuisse Aten Homerus tradit: ita & sua Xylandrum Ate semper afflixit; *Ate Homerica.* multisque ac varijs incommodis & rei domesticæ difficultatibus, oppugnauit: nunquam tamen pectus bene munitum, DEI inprimis gratia, & bonorum subsidio, expugnauit.

Obitus Xylandri. Obiit doctissimus hic vir, & rei literariæ studiosissimus, morbo ex intempestiuis laboribus atque lucubrationibus, cõtracto, anno 1576. die 10. Februar. ætatis 44. Heidelbergæ ad D. Petri, in sacello Academiæ cum luctu collegarum; & studiosæ iuuentutis sepultus.

Iacobus August. Thuanus, v. cl. de Xylandro hæc * reliquit. *In Germania eodem anno* (ponit 1575. sed perperam) *obijt Wilhelmus Xylander Augustanus, vtriusque linguæ apprime peritus & omnis antiquitatis ac literaturæ, cum paucis huius æui comparandus; ad hæc philosophicis & Mathematicis studiis clarus. Dum vixit, cum summa egestate luctatus, atque ob id * fami, non famæ, scribere est existimatus. Multa ille magno rei literatæ bono vsum edidit; plura, quæ promisit; & quæ erat eruditione ac ingenio, præstare potuit, publico daturus, nisi immatura mors eum, quippe tantum * XLV. annos exegerat, Heidelbergæ, vbi profitebatur, intemperantia vitæ accelerata, oppressisset.* Hæc ille. Habuit affecta etiam non pauca, in quibus & Onomasticum Geographicum: cuius in Commentariis * Horatianis meminit. Adeo verum est illud * Plinij: *acerbam semper & immaturam esse mortem eorum; qui immortale aliquid parant: quique posteros cogitant, & memoriam sui operibus extendunt: iis nullam mortem non repentinam videri vt quæ semper inchoatum aliquid abrumpat.*

* lib. 61. hist.
* Fatetur ipse Xylander in præfat. ad lectorem vit. Plutarchi.
* Verius XLIIII.
* Ad odem 7. lib. 1. Carm.
* lib. 5. epist. 5.

Ω. 1576. die 29. Mart. æt. 54.

VALENTINVS ERYTHRÆVS.

Patria.

VAlentinus Erythræus anno vicesimo primo supra mille quingentos in ciuitate Imperij *Lindauio*, ad lacum Podamicum est natus: vbi cum didicisset prima artium rudimenta, & pietatem, missus est in scholam Argentoratensem. Vnde, cum solidius aliquanto esset institutus; contulit se in scholam Wittembergensem, vsusq; præceptoribus D. *Luthero*, Philippo, & alijs excellentibus viris, beatæ memoriæ, reuersus est Argentoratum; & factus præceptor classicus: tandem vero D. *Sturmio* adiunctus est; & locum professoris præcipui obtinuit.

Mittitur Argentinam. Inde Wittembergam. Argentinæ præceptor classicus & professor.

Ex ista schola ab amplissimo Senatu Noribergensi vocatur, anno septuagesimo quinto ad *Altorfianæ* scholæ regimen, paulo supra *dimidii anni* spacium munere rectoris primus functus est. Cœpit autem cum graui morbo conflictari, quem cum multi sperarent iam deſæuiisse; tandem accedente pleurisi, & acutis circa diaphragma compunctionibus, exspirauit anno ætatis quinquagesimo quarto, qui est κλιμακτὴς nouenarius sextus; quem sibi ominosum esse perpetuo dixit. Conquestus est etiam aliquoties de itinere, quod suscepit insusitato tempore in Saxoniam; vbi & diætam & aërem paulo inclementiorem, tolerare non potuit. Decessit placide & pie in vera inuocatione nominis diuini Anno Christi septuagesimo sexto, die vicesimo nono Martij.

Vocatur ad scholæ Altorfianæ gubernationem. Morbus ex itinere; Et mors.

De eruditione testantur eius scripta, quæ in manibus multorum sunt; & relinquitur merito eruditioribus iudicium de ijs integrum. Confessionem in Euangelicorum Ecclesijs sonantem, & contentam in corpore doctrinæ, amplexus est, id quod propriæ manus subscriptione confirmauit. Nec aliud genus doctrinæ, ab hoc dissentiens, ad extremum vsque vitæ halitum, recepit & professus est.

Scripta Erythræi.

Inter ea, quæ in lucem edidit, sunt *tabulæ* & *ὑπομνήματα* in partitiones oratorias *Ciceronis*, in libros partitionum dialecticarum *Sturmii*: in dialecticam *Philippi Melanchthonis*: in Grammaticam & alia: quæ ex Bibliothecis petantur. *Institutionis puerilis tomo secundo.*

GEOR-

GEORGIVS IOACHIMVS RHETICVS

Ω. 1576. die 4. Decembr. ætatis 62.

GEorgius Ioachimus à natali solo Rheticus vulgo cognominatus, in lucem editur anno millesimo quingentesimo decimo quarto, die decimo sexto Februarij, in oppido Feldkirchen. In studio literarum præcipue ad Mathesin & Astronomiam incubuit, eamque secundum *Regiomontanum*, *Copernicum*, & *Reinholdum* maxime illustrauit. Docuit eandem diuinissimam artem in florentissima Academia Wittembergensi, anno millesimo quingentesimo, quadragesimo, & pluribus; exposuitque publice *Alfragani* commentarium, Ptolemæi μεγάλην σύνταξιν aliosque eius scientiæ non postremos autores. Cum autem fama de Copernici admirandis hypothesibus percrebuisset: ipse quanquam professorem ageret; tamen teneri nō potuit, quin tantum virum primo quoque tempore adiret. Profectus igitur ad Copernicum, cum coram de hypothesibus cognouisset: renunciata professione apud eum mansit; adeoque vt in opere Reuolutionum, ac præsertim primi mobilis alacriter progrederetur, vrgere non destitit: præstitit deinde præceptori Copernico memoris & grati animi officium, opera ipsius Copernici in lucem proferendo.

Rheticus vnde dictus.

Φιλομαθηματικός.

Docet Witemberga.

Relicta professione ad Copernicum abit.

Edit Copernici opus.

Edidit Rheticus inter alia Ephemerides nouas seu expositionem positus diurni siderum & συσχηματισμῶν præcipuorum, ad annum millesimum, quingentesimum, quinquagesimum primum: in cuius præfatione hæc ipse de se scribit: *Quid dicam, quantum operæ huic cognitioni ac scientiæ impenderim, & quid, vt gloriose loquar, quasi ærumnarum exantlarim, tanquam Hercules, huc illuc oberrans & non quidem cingulum aliquod aut poma quærens, quæ referrem ad meos; sed de maximis & necessariis rebus veritatem, quæ iam tanquam monstris errorum profligatis, conspici & apprehendi posset? Feratur æquo animo ostentatio hæc mea, non illa quidem ingenii neque sapientiæ; sed eorum quæ nemo fere solet inuidere alteri, sudoris, vigiliarum, molestiæ, itinerum. Quæ quidem meo, vt dicitur, Marte, & longinqua & difficilia confeci, dum quæro, qui me*

accipiat, cœlique vias & sidera monstret.

Septentriones subii, & inde contrario tractu in Italiam contendi, vbi puer aliquando cum meis fueram, quia fama erat, de quibusdam, eximia; sed ab his quantumuis celebribus non multum adiumenti allatum fuit studiis nostris. In Prussia ea didici atque per-

Scripta alia.

Rhetici labores in excolenda Mathesi, & itinera.

cepi de præclarissima arte Astronomiæ, dum versor apud summum virum Nicolaum Copernicum: quibus elaborandis, augendis, ornandis, vt neque vita neque opera unius sufficere possit; ita me procurante iam habent ab ipso autore studiosi harum artium ea absoluta atque edita, in quibus vtiliter & splendide exerceantur. Hæc ibi. Edidit idem *Canonem doctrinæ triangulorum*, quem absoluit *L. Valentinus Otho* Princip. Palatini Frideric. IV. Elect. Mathematicus, de voluntate ipsius Rhetici, & emendauit *Bartholomæus* * *Pitiscus* Silesius.

Nico. Copernicus.

Canon doctrinæ triangulorum.

Valentinus Otho.

* *Bartholomæus Pitiscus Elect. Palatino à sacris fuit, Theolog. & Mathem. excell. Ω. 1613 die 27. Iulii.*

Et vt clarum faceret Canonem illum totius esse Matheseos thesaurum; & si aliæ tabulæ desiderentur vniuersæ: tamen Canonem illum per se omnibus Matheseos candidatis præclarum copiam suppeditare, Mathematica studia tractandi: Ideo *duos libros de doctrina triangulorum* instituit. In primo ea præcepta complexus est, quæ maxime vsus quotidianus exigit: *secundum* tribuit exemplis, desumtis ex præcipuis capitibus *Geodesiæ, Optices, Dioptrices, Meteoroscopices, Gnomonices, Geographiæ, Astronomiæ, Musices, Mechanices*, & omnium doctrinarum, quæ de Geometria & Arithmetica, ceu fontibus promanant. Ita enim statuit optimus vir, mathematicis disciplinis neglectis, necesse esse omnem eruditionem doctrinæ incultam relinqui, & quasi filicem barbariæ innasci agris Musarum.

Matheseos præstantia.

Anno Christi septuagesimo sexto, cum à quodam Barone Vngaro euocatus, Cassouiæ, in superiori Pannonia ageret: in conclaui recens incrustato forte dormiuit; statimque catarrho infestari cepit: quo & suffocatus vitam clausit pie in his terris die quarto Decembris, sub secundam noctis horam, anno ætatis sexagesimo secundo. Præter pauca illa, quæ publice edidit, longe plura quorum indicem in bibliothecam suam Simlerus transscripsit, ab admirabili eius ingenio fuissent exspectanda: nisi mors inuidisset & interrupisset. Vir hic, quo fuerit in rem literariam animo, vel hinc videre est: quod omnes & vires & facultates suas in studia Mathematica impendit; & tota vita sua fere nihil aliud egit; quam vt Canonem triangulorum quam locupletissimum posteris traderet; pro quo studio merito ipsi gratia habetur immortalis.

Obitus.

Animus eius erga Mathe.

Rheticus in præfatione Ephem. & in dialogo de canone doctrinæ triangulorum. Item in præfatione operis Palatini; &
Thuanus.

LAMBERTVS HORTENSIVS.

Ω. 1577.

MOntfortio ditionis Vltraiectinæ oppido hic oriundus, * admodum adolescens, in primo studiorum tyrocinio, Louanium ingenij excolendi causa fuit missus. Eo cum venisset, nihil prius sibi, nihilq; antiquius duxit: quam eas linguas, quantum tum dabatur, perdiscere, sine quibus omnes artium facultates infeliciter discuntur. Acuebant autem ipsum non solum veterum scriptorum *exempla*, verum etiam Latinorum Grammaticorum *præcepta*, *& necessitas* plane Diomedea. Prodibant enim in dies in lucem è situ & squallore eruti veteres autores, quibus pristino nitori *Erasmi*, aliorumque doctorum hominum industria restitutis & emaculatis, plura pene Græca inspersa, quam Latina, lectorem & librorum helluonem remorabantur.

Clarebant ea tempestate in illa ipsa Academia linguarum professores, Græcæ quidem *Rutgerus Rescius*, Latinæ, *Conradus Goclenius*, Hebraicæ, *Ioann Campensis*, viri cum diligentes in tradendo, tum in sua quisque palæstra primi nominis: quorum fama & celebritate vndique studiosi exciti, Lyceum illud literatissimorum hominum frequentia ita replebant; vt breui inde, tanquam ex equo Troiano fœto, innumerabiles milites, armis Palladis instructi, & egregie exercitati, prodierint. Audiuit etiam eximium Peripateticum, *Ludouicum Viuem*, & insignem Rhetorem, *Ioann. Paludanum*, iam tum senem admodum: quem quoties audiuit declamantem, & Rhetoricorum ad Herennium libros explicantem, visus est sibi videre & audire Nestorem illum Homericum

τοὶ ἡδυεπὴς,
τοῦ καὶ ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων ῥέεν αὐδή.

Fuit ibidem ei contubernalis, quocum omnes studiorum rationes sedulo communicauit, in re literaria cum ipso ab vnguiculis. Vltraiecti educatus, *Ioannes Guinterius Andernacus*, tenuis sortis quidem adolescens, sed ingenij præstantis, & ad apicem eruditionis natus, id quod breui post euentus declarauit. Etenim * Louanio digressus cum Lutetiã venisset, statim specimen ingenij sui, quod ad id temporis in vmbra delituerat cũ magna laude edere cœpit. Græcæ enim linguæ professionẽ auspicatus, stipendium regium; idq; splendidũ & magnificum paucis

** Natus anno millesimo quingentesimo primo.*

Louanii linguarum studio deditus.

Calcaria qua habuerit.

πολυγλωσσία literarũ in Germania.

Professores linguarum Louanii.

Ludouicus Viues.

Ioannes Paludanus.

Ioan. Guinterius condiscipulus Hortensii.

** Vide vitam Guinterii inter medicos.*

Cum eo studia Graca Hortensii. paucis diebus meruit. Cum eo igitur Hortensius, qui Græcam linguam præcipuum sibi scopum tum præposuisset, noctes & dies peruoluendis Græcis autoribus, quorum saltem copia ad manus tum erat, iuuenili quodam ardore impendit. Et quia à facilioribus auspicandum putabant illi duo φιλέλληνες, non Demosthenem, aut Homerum, aut Pindarum; sed Aristophanem primum aggressi sunt, moti tum aliorum doctissimorum virorum, tum D. *Chrysostomi* autoritate; qui illum autorem adeo diligenter perdidicisse traduntur: vt à dormientium puluinaribus nunquam abfuerit. Ita ergo in Comici illius lectione versatus Hortensius fuit: vt ad verbum prope perdidicerit. Vertere inde eum oratione soluta cœpit: quod vbi vtcunque succedere sensit; eodem carminis genere Latine reddere tentauit.

Aristophanē primum euoluunt.
Chrysostomi in Aristophane studium.
Hortensii item.
Vertit Aristophanem.
Edit Plutum Latine.
Scripta alia.

Edidit autē iunior Plutū Aristophanis, carmine Latino versam additis annotatiunculis, quibus loca obscuriora illustrantur: idem in alijs eius poëtæ fabulis periclitaturus. Exijt cum priuilegio Regis in lucem Vltraiecti Anno 1556. Scripsit ætate ac iudicio maturior libros 7. *secessionum ciuilium* Vltraiectinarum & bellorum, vsque ad episcopatus translationem ad Burgundos.

Item *tumultuum Anabaptistarum* lib. 1. *De bello* etiam *Germanico* libros quinque, & *in Virgilium commentarios*. Excusa omnia sunt Basileæ. Annotationibus ipsius & enarrationibus doctissimis atque vtilissimis *in duodecim Æneidos Virgilii* libros, aliorum etiã explanationes atq; lucubrationes accessere, nunquam antevisæ, atque ex officina Henricpetrina Basileæ prodierunt. Idē in Lucani Pharsalica commentarios elegantes concinnauit.

Docet Nardena.
** An. 1572.*

Nardenæ autem apud Batauos scholæ multis annis præfuit: tulitque fructum pietatis, iuuentuti impensæ, in vrbis illius * clade; cum à Weldamio, nobili adolescente, grato discipulo, furori militari est ereptus.

Obitus.

Obijt in prædio ibidem suburbano, senio laboribusque confectus, anno septuagesimo septimo, supra mille quingentos. Ad imaginem eius hos versiculos lusit B. Arias Montanus:

Huius Vbi Hortensi spectas in imagine Vultum,
Talia tum subeat dicere verba tibi:
Romane Hortensi, concede huic: secula priscis
Nomine neque pares nostra tulere viros.

Ex præfatione ipsius in Pluti versionem, bibliotheca Gesneri; & elogijs Miræi.

MAR-

MARTINVS SMETIVS.

Periit circa an. 1578.

MArtinus Smetius Westwynkelanus fuit Belga, antiquitatis inprimis amans, & indagator sollers. Inscriptiones enim per *sexennium*, ab anno videlicet quadragesimo quinto, ad annum vsque quinquagesimum primum, summa diligentia, cum per vrbem Romam, vbi tum agebat, tum per alia multa Italiæ loca; quæ cum hero suo, *Rodolpho* Pio Cardinale Carpensi, obiter perlustrauit, tumultuarie primum collegit. Postea tum illas ipsas, tum quas à *Benedicto Hegio* Spoletino, à *Ioanne Metello* Burgundo, ab *Antonio Morillonio*, aut à *Stephano Vinando Pighio* Campensi, viris vtique doctissimis, & antiquitatis omnis obseruatoribus diligentissimis, acceperat; in *quatuor* primarios ordines seu classes summatim distribuit. *Primo ordine* quicquid ad rationem locorum, operum, atque ædificiorum, seu publicorum, seu priuatorum pertinere videbat, complexus est. *Secundo* diuina omnia; hoc est, non solum deorum dearumque titulos ac statuarum dedicationes: sed etiam sacerdotum vtriusque sexus; & magistratuum, ministrorumque sacrorum, histrionum ac ludionum epigraphas comprehendit. *Tertio loco* hominum illustrium, videlicet, Imperatorum, Cæsarumque, Consulum, atque aliorum magistratuum maiorum, cum Romanorum, tum prouincialium, elogia monumentaque posuit. In *quartum* vltimumque ordinem, militum & eorum, qui officia publica minora gesserunt artificum & ministrorum domus Augustæ: communium deinde hominum, ac postremo Christianorum aliquot vetustiorum epitaphia congessit. His ad calcem adiecit *elenchos* seu *locos communes*; in quibus præcipua quæque, & obseruatu digna, in certas classes, & capita digessit.

Antiquitatis amans Smetius.

Opus inscriptionum totius orbis.

Dispositio eius.

Hæc omnia tanquam fructum peregrinationis suæ, iucundumq; magis, quam opulentum ex Italia delatum thesaurum exscripsit, penes se seruaturus. Sed cum *Marcus Laurinus* Watersleti Dominus, vix bene cepta apud Smetium vidisset; cum viua voce, tum crebris literis perhumaniter scriptis, hortari non destitit; vt, quod non infeliciter cepisset, ad optatum finem perduceret.

M. Laurinus Smetio auctor antiquitatum edendarum.

Quod cum tandem factum esset, opusque Laurino adeo satisfaceret; vt vel illud ipsum, vel exemplar aliquod à Smetio transscriptum, quovis precio redimere voluerit: Smetius, qui se talem ac tantum huius studij (quod alij plerique non mediocriter alias docti viri aut contemnunt, aut ludibrio etiam habent) non modo admiratorem, sed etiam patronum ac fautorem nactum esse gaudebat, non illibenter exemplar in Laurini

Antiquitatis studium contemptum.

Contra Laurinus.

Incēdio ædes Smet I cum libraria pereunt.

gratiam, se descripturum fuit pollicitus. Quod cum diligenter faceret; bonamque exemplaris partem iam absoluisset: fatalis ignis in ædes ipsius illapsus, non modo ædes ipsas, cum tota supellectile domestica librariaque; verum etiam opus illud antiquarium, cum vniuersis schedis libellisque autographis, è quibus confectum erat, penitus absumsit: remanentibus solummodo *quinquaginta & vno* eiusdem exemplaris, quod Laurino exscribebat folijs, quæ in scrinium quoddam humi positum, vbi incendij vis minus grassabatur, ante seposuerat. Hic cum Smetius adeo cōsternatus esset, vt spe omni de exemplari perficiendo abiecta, & illas reliquias perditas optaret: Laurinus, pro sua humanitate atque ea, qua studiosos omnes fouit, pietate, non modo literis consolatorijs, verum muneribus etiam missis, ita eum erexit: vt resumpto animo & conquisitis commendatione impensisque Laurini, quibusdam aliorum eiusdem studij amatorum exemplaribus, calamum rursus arripuerit, & opus ceptum quoquo modo finierit. In lucem autem editum illud est nec *Laurino*, nec *Smetio* viuentibus: sed demum post obitum vtriusque. Nam dum Laurinus cum thesauro suo Numismatum Brugas relinquit tumultuantes, & fugam in Galliam molitur; incidit in milites Anglos, qui præsidium agebant Ostendæ. Ab his omnibus thesauris, adeoque Inscriptionum etiam illo, spoliatur: quem librum quidam miles, vtpote eleganter descriptum, in Angliam secum extulit, venditauitque: quo tempore *Ianus Dousa, & Paulus Busius* ibidem Ordinum agebant legatos: qui illico exemplar redemerunt, & in patriam transportatum typis egregie describendum curarunt. Opus profecto insigne: & *in quo* (Lipsij sunt verba) *cognitio aui moris que veteris, & florentissimi illius imperii: cui par non est, non erit in terris.* Idem *Lipsius* auctarium rogatu amicorum, velut limbum attexuit Smetianæ togæ: in quo haud pauca sunt addita, quæ in Smetianis non habentur.

Et inscriptiones fere omnes.

Laurinus animat ac promouet opus affectum.

Varie periclitatur illud opus.

A Dusa & P. Busio conseruatur.

Elogium eius à I. Lipsio. Qui & auxit.

Smetii mors violenta.

Perijt autem circa annum septuagesimum octauum autor illius operis Smetius, nec fato suo. Suspensus enim est ad Bruxellas, sine forma processus, abreptus à furibunda militum manu, tempore Ioannis Austriaci: quod ageret reformatæ religionis concionatorem. *Ex præfatione Inscriptionum Smetii.*

O. 1578. die 11. Augusti, ætat. 66. Aquæveteres.

CORNELIVS VALERIVS.

CORNELIUS *Valerius* itidem ditionis Vltraiectinæ oppido, quod vulgo *Aquas Veteres* nominant, anno duodecimo seculi millesimi quingentesimi oriundus, in literis interioribus adolescens sic æqualibus antecelluit; breui vt eas Vltraiecti, vbi hæc tum studia florebāt, sit professus. Deinde *Petro Nannio*

apud

apud Louanienses defuncto, ad collegium trilingue Buslidianum honorifice euocatus, in eo munere ita se gessit; vt nobilitatis Belgicæ florem, ad se audiendum quotidie aduentantem, dimitteret doctiorem.

Succedit P. Nannio.

Ciceronem autem & *Virgilium*, quos in scholis eloquentiæ parandæ gratia regnare par est, vicissim explanabat. Vtque ad posteros etiam manaret vtilitas, ad scribendum, quæ recte cogitasset, obseruassetq; animum appulit. Orbem itaque disciplinarum casto & eleganti stilo absoluit, quem Plantinus identidem cupide euulgabat, & scholæ cum plausu excipiebant. In his *Grammatica, Rhetorica, Dialectica, Ethica, Physica, & Astronomica*: quæ cum *Sebastiano Foxio* Hispalensi, philosopho æui sui disertissimo, ijsdem vestigijs insistente, diligenter conferebat. Carmen interdum quoque pangebat non infeliciter, lusitque *triumphum Caroli V. Cæsaris*, vrbem Vltraiectinam solenni pompa ingredientis. Fuit singulari vir humanitate, quæ propria ferè literatorum laus est: habuitque collegas, Græcarum quidem literarum Doctorem *Theodoricum Langium* Enchusanum: Hebraicarum vero *Petrum Sprengam* Frisium, medicum ac philosophum.

Auctores quos explicarit.

Scripta Valerii.

Sebastianus Foxius.

Mores.

Collegæ.

Obijt Louanij sacerdos, die vndecimo Augusti, anno Christi septuagesimooctauo, supra mille quingentos, natus annos sex & sexaginta, sæpe pedum dolore tentatus; tamen (quod & Socrati tribuunt Cicero & Agellius) atque æquabili semper vultu. *Aubertus Miræus in elog. Belgicis.*

Obitus.

ERASMVS OSVVALDVS SCHRECKENFVCHSIVS.

Ω. 1579. æt. 68. curr.

IN comitatu *Merckensteinio* Austriacæ ditionis ortus hic anno 1511. atque patrio in ludo literis mediocriter tinctus, exinde ad varias Germaniæ Academias sese contulit. Inprimis vero *Ingolstadii, Lipsiæ & Basileæ*, gnauiter ceptam studiorum telam pertexere annisus est. Istis in locis cum ingenium sic satis excoluisset; *Memmingam*, amœnam Sueuiæ ciuitatem, venit; atque ibi magistratus iussu ludum aliquandiu moderatus est. Postea *Tubingam* abijt; vbi testimonio profectuum Philosophicorum ornatus, stipendio principis, Hebræas literas magna cum laude, publico in auditorio, enarrauit.

Patria.

Studia Academica.

Docet Memmingæ.

Post & Tubingæ.

Hic dum totus est, ac inprimis, *Seb. Münsteri, praeceptoris* sui exemplo, sanctæ linguæ, & disciplinis Mathematicis operam nauat: anno quadragesimoprimo *Friburgum* Brisgoiæ vocatur, ad docendum mathemata, & Hebrææ linguæ mysteria explicandum. Singulari itaque dexteritate non solum Mathematicarum disciplinarum & linguæ sanctæ scientiam alijs suo loco tradidit: sed easdem & scriptis luculentis illustrauit.

Deniq. Friburgi.

Scripsit

Scripta. Scripsit enim in *Sphæram* doctissima commentaria, atque *Ptolemæum* egregie restituit: item Commentaria in *primum mobile & Theorias Planetarum.* Inter alias quoque lucubrationes *Testamentum Nouum* in Hebraicam linguam primus transtulit: & *Paraphrasin in Canticum Canticorum atque Ecclesiasten* Salomonis, ex Chaldaica lingua in Latinam traduxit; addita *oratione funebri* Hebraice scripta *de obitu Sebastiani Münsteri,* præceptoris sui. Vertit Latine & *Rabbi Abraham Cai* Hebr. librum de Sphæra, & arithmeticam *Rabbi Eliæ*: vtraq; Hebraice & Latine sunt edita. Scripsit *Commentaria in Sphæram Iohannis de Sacrobusto.* Opus præterea nobilissimum *gentium Calendaria* eruditiss. monstrans, vna cum instrumentis eam ad rem necessarijs. Reliquit & in *Almagestum Ptolemæi* annotationes.

Testam. N. Hebraice.

Hebr. oratio funebris de Seb. Münst.

Mores. Eruditioni autem politæ accessit vitæ integritas, & docendi fidelitas iuxta ac felicitas: quibus dotibus diuino beneficio copulatis, nescio quid in doctore desiderari possit. Bene itaque de scholis meritus, morte rei literariæ ereptus est Friburgi, anno à natali Christi septuagesimo nono, ætatis suæ sexagesimo octauo; cum docuisset ibi fere duodetriginta annos; sexennio minor Ioan. Hartungo; cui, vt amicitia ac domicilij ratione, ita tempore mortis fuit coniunctus. *Pantal. in Prosopograph. Thuanus l. 68. histor. Gesnerus.*

Obitus.

Ω. 1579. die 16. Iunii, ætat. 75.

IOANNES HARTVNGVS.

Miltenbergum. Miltenbergi ad Mœnum Franciæ orientalis oppido, hic anno quinto, supra sesquimillesimum natus; vbi prima literarum fundamenta in patria fideliter iecit; ad Heidelbergensem sese Academiam contulit. Ibi cum in disciplinis Philosophicis magna cum diligentia, nec sine industria versatus esset: profectuum suorum testimonium publicum retulit, magister siue doctor Philosophiæ salutatus.

Studia adolescentiæ.

Castra Cæsaris sequitur. Cum autem & historiarum & poetarum lectione plurimum caperetur: variasque rerum in vita communi mutationes vsu ipso cognoscere aueret: patria relicta Cæsaris castra est secutus, & expeditioni contra Turcam interfuit; suæque industriæ documenta nonnulla in Vngaria reliquit.

Redit ad studia. Inde à sago ad togam, & dulcia Musarum commercia reuersus, Haidelbergam reuenit: ibiq; Græcæ linguæ professionem suscepit. Ea in Academia legendo, scribendoque qua publice, qua priuatim talem sese exhibuit; vt ordinis sui hominibus ac collegis præclaro esset ornamento ipsos annos quindecim: multiq; bonarum artium alumni nominis eius celebritate exciti eo

Docet Haidelbergæ.

ctiti eo confluerent. Erat enim in docendo & perspicuus & fidelis, atque in omnibus rebus explicandis felicissimus.

Anno Christi deinde quadragesimo sexto, cum religionis fieret in Palatinatu mutatio; Haidelberga discessit: multorumque literis inuitatus *Friburgum* Brisgoiæ venit. Eo in loco facile inter professores receptus, Græcos autores, poeseos nimirum, historiarumque studio mirifice flagrans, explicare cepit: & inprimis *Homeri* mysteria, *Rhodii* item & *Q. Calabri* scripta singulari cum diligentia auditorio frequenti exposuit, atq; commentando illustrauit. Nec contentus publice officium fecisse: semper etiam domi suæ multos Germanicæ nobilitatis adolescentes informauit, & in omni genere literarum egregie instituit.

Discedit Friburgum.

Scripsit *prolegomena* siue *annotationes* doctissimas in tres priores Homeri Odysseæ rhapsodias: *Apologiã Græcorum* de igne purgatorio, exhibitam in Concilio Basiliensi, excusamq; cum Martini Lutheri enarrationibus in Euangelia Dominicalia; & *Apollonii Argonauticorum* libros quatuor ex Græco Latinos fecit: *Strabonem* & *Aristotelem* multis locis restituit: *Lexicon Græco-Latinum*, innumeris vocibus adiectis, locupletauit. Cœpit & in totam Homeri Odysseam commentarios. Editæ etiam sunt eius *decuria locorum quorundam memorabilium*, ex optimis quibusque autoribus, cum Græcis, tum Latinis, excerptorum: item *Chiliades locorum Homericorum*, & alia, quibus studia philologica præclare adiuuit, & acumen ingenij sui posteritati eruditæ prodidit.

Scripta Hartungi.

Immoritur laboribus Friburgi Brisgoiæ, anno Christi septuagesimo nono, supra sesquimillesimum, die decimo sexto Iunij, ætatis suæ septuagesimo quinto: cum singulari cum laude veræ probitatis, fidei, & industriæ literas bonas docuisset ibi annis triginta tribus. Epitaphia carmina hæc sibi viuus composuit:

Obitus.

Epitaphia quæ sibi ipse scripsit.

Πολλὰ παθὼν, καὶ πολλὰ μαθὼν ἐν παιδοδιδάσκειν,
Ἔνθα δὲ νῦν κεῖμαι σὺν θεῷ ἥσυχος.

Multa tuli, didici, docui dum fata sinebant;
Mortuus in summo nunc requiesco DEO.

Aliud.

Γήρᾳ οὐ νούσῳ βίον ἔλιπον, ἔνθα δὲ κεῖμαι,
Ἄθλιος ἐν καμάτῳ, ὄλβιος ἐν θανάτῳ.

Non obii morbo, sed longa mole senecta:
In vita misero est morte parata quies.

Pantal. l. 3. Prosopogr. Reusnerus in Iconibus, alij.

IOAN-

m. 1579. d. 17. Iunii, æt. 53. inchoato.

IOANNES STADIVS.

Patria Stadii ignobilis.
Seneca ep. 66.

IOannes Stadius Belga, natus eſt anno à Chriſti Seruatoris natiuitate milleſimo quingenteſimo viceſimo ſexto, in ignobili quidem vico *Leonhcuto*, agri Brabantini: ſed cui ipſe decus & famam reliquit immortalem: firmauitque illud Senecæ: *Poteſt ex caſa vir magnus exire: poteſt ex humili deformique corpuſculo formoſus animus ac magnus*. Louanij literis operam gnauiter dedit: & præclaros in ſtudijs fecit progreſſus; præſertim in Mathematicis.

Stad. docet Louanii Mathemata.
Tabula Bergenſes.

Ibidem Mathemata & hiſtoriam publice ſumma celebritate docuit. In contubernio autem *Roberti à Bergis*, Eburonum præſulis, verſatus, *tabulas*, exemplo Alphonſi regis, conſcripſit, & *Bergenſes* inſcripſit. Gratus eodem tempore Allobrogum regulo; poſt etiam nobilibus & aulicis: qui vt ocioſi fere homines, ex horoſcopo Chaldæorum ac Genethliacorum ſomnia, hoc eſt, euenta, caſuſque incertos præſcire, inani quadam ac vetita curioſitate, auent. Hinc ad *Laurinos* fratres, Brugis Flandrorum nobiles, ſe contulit: & *faſtos Romanos*, poſt ab *Huberto Goltzio* editos, illuſtrauit.

Faſti Romani.
**Ab Henrico III. Galliarum rege.*
Venit Lutetiam ad agona Mathematicum.
Fran. Foxius Candalla.

Cum in Gallia promulgata * profeſſione Ramea, plerique artifices ad pulcherrimam concertationem inuitati eſſent: & ipſe Lutetiam venit: atque ea ætate cum iunioribus ſe, inprimis cum *Mauritio Breſſio Gratianopolitano*, in puluerem hunc deſcendere minime dubitauit. Ibi iudice & authore *Franciſco Foxio Candalla*, illuſtriſſimo ſimul ac doctiſſimo viro, qui actioni interfuerat, brabeion cum aduerſario ſumma animi æquitate, partitus eſt: omniumque ſuffragijs regius ipſe profeſſor ſalutatus.

Matheſin prodit Stadius.

Fuit omni fere doctrina liberali imbutus, Mathematicis potiſſimum: vt vix parem in ea arte ætas illa tulerit. Sed nonnihil de tanta laude limauit: quod dum proceribus Gallis in aula, tam viris, quam feminis, abſcondita, incerta, atque adeo futurorum euenta curioſius rimantibus, nimis morigerum ſe præbuit: à recta ac certiſſima ſcientiarum, quas profitebatur, via deflectere quodammodo viſus eſt: & Mathematicorum nomen, vt olim Cæſarum temporibus, odioſum ſimul ac deteſtandum reddidit.

Obitus Stadii.

Pariſijs humaniter habitus, in ſuburbio demum Honoratiano domi *Mareſchalli Retzii*, diem clauſit extremum, anno milleſimo quingenteſimo ſeptuageſimo nono, decimoquinto calend. Quintilis; relicto filio *Hieronymo* medico, cui filia Huberti Goltzij nupta fuit.

Scripta eius:

Scripſit in L. *Annai Flori* hiſtoriæ Romanæ epitomen, egregium

gium *commentarium*, post Ioannem Camertem. Edidit & insigne *Ephemeridum opus*, ab anno 1554. ad annum 1600. vsque summa diligentia putatarum. Extant eiusdem *tabulæ* æquabilis & apparentis motus cœlestium corporum. Donauit Latinitate in rei literariæ vsum, *Hermetis Trismegisti iatromathematicam*: scribitque se huius ductu, semel iterumque de affectu ægrorum verissime iudicasse: & morbi exitum morte terminandum, certo euentu, prædixisse. Quantum præterea tribuerit prædictionibus Astrologicis; patet ex Ephemeridibus, & quam ijs, ad Philippum, Hispaniarum regem, præfixit, præfatione. Cenotaphium ei ex filia nepos, *Iustus Ryckius*, posuit tale:

Cenotaphium.

POSTERITATI S.
IOANNES STADIVS BELGA BRABANTVS
H. S. E.
TANTI ILLIVS VIRI CINERES HEIC ADSPECTAS VIATOR;
SED CINERES: FAMAM ENIM, QVÆ CÆLVM SPECTAT ET SOLVM, NON VIDES.
EVMPSE MORTVVM HEIC LEGIS IN BVSTO, QVI PER ORA VIROM VIVOS SPIRABIT PERPETIM.
CERTE ILLE IPSVS EST STADIVS, QVEM POTENTISSIMI HISP. ET GALLIÆ REGES MAXVMIS STIPENDIIS EVOKATVM, ET AD PROFESSION. CLARISS. ART. ADSCITVM HONORARVNT; GRVDII ET PARISII DOCENTEM AVDIVERE BONI OMNES, DOCTI OMNES PRÆSENTEM AMAVERE, ABEVNTEM COMPLANXERE.
SI TV HORVM ES, LECTOR, FLORES INSPARGE MARMORI, VEL POTIVS LACRVMAS
MAGNO FVNERI MOLLIBVS VOTIS; BONIS VERBIS ADPRECARE.
VIXIT ANN. LII. MENSEIS FERE II.
OBIIT XV. KALEND. QVINT. ANNO
cIɔ. Iɔ. LXXIX.
IN MAXVMA GALLIARVM.
IVSTVS RYCKIVS EX FILIA N.
AVO B. M. L. PP.

Aubert. Miræus in elogijs: Iac. August. Thuan. lib. 68. historiarum. Iustus Ryckius in præludijs poeticis.

HIERO-

HIERONYMVS VVOLFIVS.

Ob. 1580. die 8. Octobr. ætat. 64.

Patria.

HIc in veteri comitatu Oetingensi antiquæ Rhetiæ, Oetingæ, oppido illius comitatus, honestis & bonis natus est, anno Christi decimo sexto, supra mille quingentos. Et quanquam gloriari de familiæ * suæ virtute & laude vere potuerit, Pindarico præcepto obsecutus: tamen industria & virtute propria emergere, ac nominis celebritatem adipisci gloriosius sibi duxit. Cumque nulla re magis delectaretur, quam literarum scientia: totum se cognoscendis tractandisque artibus dedidit. Itaque auelli se à Musis passus non est; etiamsi pater aliud vitæ genus sæpe suaderet. Fuit ingenio satis acuto quidem, & ad percipiendas literas apto, sed animo humili, demisso, & plus satis solicito. Euenit autem plerunque, vt *animo fortuna respondeat*: & abiectum quidem, anxiumque animum fortuna excipiat miserabilis: erectum vero & alacrem amplectatur & euehat sors altius. Hinc adeo cum tristis & querulus natura existeret Wolfius, etiam fortunam minus propitiam sibi esse querebatur. Studia enim ipsius in ipso limine statim aliud ex alio impediuit, vix vt adhæresceret. Modo obstitit *valetudo* adeo afflicta: vt inchoatum studiorum cursum penitus interrumperet: modo *pater*, vt eum abstraheret, argumentis compluribus obtinere conatus est. Nam & corporis infirmitatem illi obiecit, quæ ferre tantos labores, quantos literarum studia desiderarent, haud posset: & animi tristitiam ei exprobrauit; quæ actuosum magis vitæ genus, quam literis dediti sequuntur, requireret: tum sumtibus impendendis grauari se non obscure significauit. Idcirco dubium esse studiorum illius cursum oportuit: dum sæpius ad alia reuocatus, sero tandem ad literas rediit.

** Antiqua & equestris.*

Indoles pueri.

Ingenium.

Fortuna animo respondet.

Impedimenta VVolfio obiecta. Valetudo. Pater.

Aliquando quotidianis conuitiis quorundam eo fuit adductus: vt deserere prorsus literarum studia constituerit. Quamobrem *Norlingam* profectus, pugionem, & alia, quæ aulica fert consuetudo, emere voluit. Sed serius eo cum venisset, nundinis finitis, nihil eiusmodi venale in foro inuenit: pudoreque prohibitus tabernam ingredi; in bibliopolam forte incidit, vbi libros nonnullos emit, quibus cõtentus domum est reuersus. Hos cum auide legisset; tantum voluptatis inde cepit; vt quasi diuturnã sitim explere cupiens de reditu in Academiam sedulo cogitarit. Nec fortuna optimæ eius voluntati defuit. Venit enim Tubingam, & audiuit *Ioachimum Camerarium* docentem, item *Iacobum Scheckium*, & alios. At cum vix animum ad studia recte composuisset; pater quasi in medio cursu sumtus se suppeditaturum amplius negat. Idcirco nisi relinquere Acade-

Constituit deserere studia.

Pro armis emit libros.

Venit Tubingam.

Academiam Wolfius vellet: publico famulatu victum quærere coactus est. Sed nec in isto officij munere diu perseuerare cum siuerunt molestissimæ expostulationes studiosorum inquietorum: qui, nocturno tempore ad suum arbitrium libidinemq; fores collegij ab illo cupiebant sibi aperiri. Quocirca rerum necessitate coactus ex Academia domum redijt. Nec multo post spe in studijs progrediendi abiecta in aula Episcopi Wurcepurgensis scriba factus est.

Famulatur. *Sed non diu.* *Fit scriba aulicus.*

Sed verissimum est quod apud Herodotum Mardonius ait: ὅτι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπῳ. Itaque cum deliberatum hoc constitutumque haberet Deus, ex Wolfio efficere doctorem salutarem scholis: fieri aliter non potuit; quam vt ad intermissa doctrinæ studia ille aliquando reuerteretur, eaque, quæcunque tandem impedimenta inciderent, aut difficultates obijcerentur, continuaret. Fit autem nescio quomodo, vt intermissæ & desideratæ rei bonæ vsus gratior sit interdum, quam assidue retentus atque perceptus.

Manet immutabile fatum.

Ex aula igitur Wittembergam digressus, cum ibi non solum didicisset literas à Melanchthone, & alijs: sed vertendo etiam de Græco quædam in Latinum, ingenij & industriæ suæ specimen dedisset: missus est *Mülhusiam* Thuringorum à D. Philippo, ad gubernandam scholam, anno quadragesimo tertio. Vbi biennio commoratus *Norimbergam* deinde venit, & ad erudiendum duodecim selectos adolescentes à senatu stipendio honesto conductus est. Inde *Argentinam* profectus, à *Sebaldo Hauenreutero* Medico, receptus hospitio liberaliterque tractatus est, quo Isocrati vertendo vacare commode posset.

Discedit VVittembergam. *Scholæ præficitur Mülhusii.* *Inde Norimbergam.* *Et Argentinam.*

Post *Lutetiam Parisiorum* cum Augustanis quibusdam discipulis profectus; mox inde altero anno reuersus Basileam est, & Demostheni operam iterum dedit. Etsi autem postea in Galliam denuo venit: tamen cum commorandi illic locum sibi relictum plane nullum intelligeret, redijt breui Basileam, & Augustæ à D. *Antonio Fuggero* benigne receptus atque habitus est; atque illustri Bibliothecæ D. *Ioannis Iacobi Fuggeri* præfectus. Ibi tum *Isocratem* & *Demosthenem* Græcolatinos politius & limatius edidit, tum *Zonaram* & *Choniatem* historicos conuertit. Donec ab amplissimo Augustanæ Reipublicæ Senatu scholæ reparatio & gubernatio illi commissa est. In quo quidem munere singulari fide & diligentia eximia versatus est vsque ad finem vitæ. A Senatu vero honeste liberaliterque tractatus, ornauit Rempublicam illam antiqua virtute & laude celebrem, docendo, scribendo & propagando literarum scientiam, quoad facultas viri, Deo pariter & Musis chari, tulit.

Proficiscitur in Galliam. *Redit in patriam.* *Præficitur Bibliothecæ.* *Vertit Græcos auctores.* *Annea scholæ rector datus.*

Præclare itaque Wolfius vixit, qui non solum profuit viuus omnibus, qui literas Latinas & Græcas amant, sed etiam nunc

Scripta VVolfii. prodest mortuus. Reliquit enim ingenij sui monimenta literis mandata, quæ erudire poterunt etiam posteros. In medio est *Demosthenes.* *Demosthenes* cum primis luculente, ornate, & ad rerum dignitatem apte, & quasi decore in sermonem Latinum conuersus, & scholijs vtilibus illustratus. Quo vno opere contenti ab eo esse potuissemus, etiamsi aliud nullum edidisset. Effecit enim vt ante ignotus plerisque Demosthenes, nunc familiariter nobiscum versetur in scholis & Academijs.

Questus est Wolfius cum Lutetiam Parisiorum denuo venisset; professorem Regium *Strazelium*, qui Demosthenicas *Strazelius VVolfii æmulus.* orationes tunc interpretatus est, canina rabie, pro suggesto versionem suã exagitasse, & per calumniam mire deformasse. At cum ille bonus vir, isto nomine appellatus à Wolfio, rationẽ sibi reddendã esse intelligeret calumniæ suæ; ocium sibi deesse ad eam rem finxit; nec admittere postea Wolfium ausus est. Qua tergiuersatione nõ obscure significauit Gallus iste, alienæ laudis inuidia magis; quam vera aliqua causa impulsum sese, Wolfij interpretationem dente maledico carpsisse. Doluit scilicet ab homine Germano præripi Gallis tantam laudem, quæ vere magna est, Demosthenem scilicet in Germania ab homine Germano Latine loqui cum Germanis, Gallis, Italis, didicisse: quod ante id tempus discere ita potuit à nemine.

Isocrates. Sed non contentus Demosthene etiam *Isocratem* Græcolatinum, scholijsq; explicatum nobis suppeditauit. Cum autem *Lumina oratorum Græcorum.* reuera his duobus luminibus oratorum nihil olim florẽtissima Græcia, nihil illæ ipsæ Athenæ habuerint præstabilius aut gloriosius: est sane quod gratulemur Germaniæ nostræ, quod per Wolfium tantorum fluminum eloquentiæ particeps facta est. Est hoc decus Germaniæ ingens, est adiumentum Ecclesiæ, & ornamentum rerump. sonare Atticam eloquentiam in scholis, atque adeo omnem vim oratoriæ facultatis ex Græcia in Germaniam esse effusam. Fatentur ipsi Græci, qui reliqui sunt hodie Constantinopoli, præ cæteris eruditi & Christianæ religionis amantes, totum Musarum chorum, relicto Helicone, in *Historici Græci à VVolfio versi.* Germaniam migrasse. Præter oratores Atticos *Suidam* etiam Latinum fecit, & *Historiam Bizantinam* transtulit à *Zonara*, *Niceta*, *Nicephoro Gregora*, & *Laonico Chalcondyle* conscriptam: quam alioqui tota fortasse adhuc ignoraret non solum Germania, verum etiam Italia & Gallia. E Ciceronis etiam scriptis nonnulla *commentarijs* & *annotationibus* suis explicauit; quorum in numero sunt *tres de officijs libri*, *Dialogi duo*, & *libri quinq; Tusculanarum quæstionum*. Quæ præterea scripsit aut interpretatus est, ea in Bibliotheca Gesneri, & aliorum enumerantur. Hæc autem, quæ recensuimus, satis præclare Wolfium in literis vixisse demonstrant.

Nec

rero præmia, honores, & fructus laboribus eius hone- erunt. Sæpe quidem & grauiter de fortunæ iniquitate ius multa questum esse: nec dissimulandæ sunt eius vo- s molles, de asperitate conditionis suæ, de hominum dolo, fraude, perfidia atque violentia. Scimus quoque :m suam sæpe illum deplorasse, mortemq; sibi optasse. tia à Philosophia aliena sunt, non laudamus: sed eo loco a ducimus, quo digna sunt. Erat natura querulus, vel; :i dicunt, μεμψίμοιρος, suam fortunā deterrimam du- iorum vero beatā existimās: haud perpendens interim ntum mala suo loco sentire, alium aliā loco suo: & *nihil mni parte beatum* in hisce rebus humanis. Tantum etiā ıt mortem precari debeamus; vt gratias etiā agere Deo :essa vitæ vsura deceat. Etsi quidem inseruire ipsius ho- ommunique commodo amplius possimus; prorogatio vitæ petenda est. Nec illud in Wolfio laudamus, quod ;ium vitauit, & felicitatis partem præcipuā esse putauit, πε ἢ ἄγαμον εἶναι. Quæ enim potest in hoc esse felicitas, q .pse malum dicit? Deceptus est igitur opinionis errore, d in bonis numerauit, quod Deus malum pronunciat. :ommodi voluptatis & solatij plurimum ex eo cepisset: lato Dei obsecutus, sociam vitæ fidam sibi adiunxisset, ıs sinu effundere querelas potuisset, quæq; molestias le- k fastidia vitæ laborumq; vocationis excutere sciuisset.) igitur bono cum se priuarit ipse, acerbiorem illi esse m vitam oportuit. Nec potuit iure queri occasiones sibi se; cum non semel diuinitus oblatæ fuerint nō contem- :. Quemadmodum nec de præmijs laborum & operum m editorum, querelam vllam fere iustam satis habuit. ,vt de reliquis nihil dicamus, Isocratis vertendi labor cer- plo satis munere *centum Ioachimicorum* ab inclyto Senatu stanæ Reip. est remuneratus. Suidæ vero conuersionem *tis florenis* generosus & magnificus D. Carolus Villinge- aro à Schonenberga, muneratus est. Commentarium of- ium Ciceronis *quinquaginta aureis* eadem resp. Augustanā rauit. Vnde satis apparet, honestos, officiosos & vtiles fij labores honoribus præmijsque satis amplis, decoratos Cum autem ita plures annos in Rep. Augustana bonas li- docuisset, & scribendo propagasset: tandem lithiasi into- ili conflictatus, de vita decessit annō octuagesimo, supra :quingentos, die octauo Octobris; postquam cœlebs vi- t annos sexaginta quatuor, dies quindecim, (alij quinqua- a quinque) horas nouendecim, & Gymnasio Annæo ac Bi- hecæ præfuisset annos viginti tres. Sepultus est die vnde-) Octobris; & eiusmodi epitaphio honoratus:

Mores VVolfii.

Sors sua cuique ferenda.

Mors an optanda.

Coniugium an vitandum.

Præmia pro laboribus VVolfio reddita.

Morbus & mors VVolfii.

NOBILITATI LITERATÆ
HIERONYMO WOLFIO OETINGENSI.
EX PINCERNARVM SCHWEINSBAINDENSIVM, QVI IN PRIMIS AVCTORIBVS CÆSARIENSIS * COENOBII NVMERANTVR; LEGITIMA STIRPE ORIVNDO: IN QVO, ET FRATRE HENRICO, NORIMBERGENSI ARCHIATRO, ILLA IPSA EXSTINCTA EST: SOCRATI SVEVICO, GRÆCE LATINEQVE DOCTISSIMO: CHRISTIANÆ PHILOSOPHIÆ ET ELOQVENTIÆ PRINCIPI: VIRO AD SCRIBENDVM, DICENDVM, DOCENDVM, NATO: ANTIQVÆ VIRTVTIS AC FIDEI GERMANICÆ EXEMPLARI: PRÆCEPTORI OPTIMO, ET AMICO MAXIMO:

Epitaphium eiusdem.

** Conditi anno 1133. Bruschio, aliis 1114.*

SEX HENCELII, FRATRES GERMANI, IOH. BAPTISTÆ F.F. PVBLICE DEBITVM PRIVATA PIETATE M.P.

VIXIT CÆLEBS ANNOS LXIV. DIES LV. HORAS XIX. ANNÆO GYMNASIO ET BIBLIOTHECÆ PRÆFVIT ANNOS XXIII. MVLTIPLICIVM DIVINI INGENII MONVMENTORVM, EVROPAM ATQ. ASIAM HÆREDES RELIQVIT: *Οἷς παρὼν εἶναι χρήσιμος, μεγάλη χάρις αὐτῷ.*

VVolfiorum familia.

Apparet igitur ad antiquam, & nobilem familiam ortum suum retulisse Wolfium: quæ dicta fuit *nobilium à* **Wolffsthal**/ *vel* **Thal**/ *vel* **Wolff vom Thal**. Habitarunt illi nobiles nō longe ab oppido Gamundia; vbi adhuc rudera arcis Wolfsthaliæ conspiciuntur: & ibi in cænobio Franciscanorum exstat inter monumenta nobilium eorundem & equitum auratorum tale: *Anno Domini millesimo ducentesimo decimo, die S. Ægidii Ω. nobilis & strenuus vir, eques auratus, Burckardus VVolfius de Thal, c. a. r. i. p.* Sed vt fit in rebus humanis, in quibus fluxa & caduca sunt omnia, etiam hæc familia, cum alijs regum, principum, & magnorum virorum familijs, intercidit: vt vere à Poeta dictum sit:

> *Omnia mortali mutantur lege creata;*
> *Nec se cognoscunt terra vertentibus annis.*

Matthæus Dresserus in oratione de Hieronymo Wolfio: Martin. Crusius in annalibus Sueuicis.

LVCAS LOSSIVS.

Ω.1582.d. 8.Iulii.

PRimus doctrinæ studiorum, post factam religionis emendationem, in schola Lunæburgensi rector fuit *Hermannus Tulichius* Steinheimensis, pietate, ingenio, & doctrina præstans: qui Witebergæ multos annos *Luthero* familiaris & charus, & Academiæ illius rector fuerat; & cui captiuitatem Babylonicam *Lutherus* dedicauerat. Collegam habuit fidelem & felicem pueritiæ instituendæ magistrum *Lucam Lossium*: de quo viro bene merito & Philippicæ disciplinæ γνησίῳ alumno nihil hactenus reperimus, præter epitaphium, quod ipse sibi, vno ante mortem anno, composuit; & quo breuissime curriculum vitæ suæ descripsit. Id autem est eiusmodi:

Hermannus Tulichius.

Epitaphium quod Lossius sibi ipse scripsit.

Hac placide Lucas requiescit Lossius vrna,
Parte cinis terra, qua leuis ille fuit.
Pars melior viuens cœli mens incolit arcem,
Inter, qui multos erudiere, viros.
Qui pubi decies quinos atque amplius annos
Tradidit hic artes cum pietate bonas.
Edidit & facili qui simplicitate libellos
Non paucos, CHRISTI, Pieridumq; scholis.
Finibus Hassiacis nemorosis natus, & agris,
Vacham qua prater, clare Visurge, fluis.
Hac vbi cognoris, quo te via ducit euntem,
Lector abi, & felix viue, valeq; diu.

Obijt Luneburgæ, vbi annos amplius quinquaginta studijs & moribus teneræ ætatis in schola illa formanda vtilissime seruierat, anno Christi millesimo quingentesimo octuagesimosecundo, die octauo Iulij, ætatis septuagesimo septimo.

Obitus Lossii.

Edidit libellos scholasticos complures, qui à Gesnero in Bibliotheca recensentur: vt sunt *Erotemata Dialectica* & *Rhetorica* Melanchthonis & præceptionum Erasmi de vtraq; copia: *Erotemata Musica* practicæ. Item *annotationes in Euangelia* Dominicalia & festorum: in eadem etiam quæstiones: adiectis argumentis, doctrinis & solutionibus obiectionum, quæ passim in scholis proponuntur. *Chytræus in Saxonia.*

Scripta.

HVBERTVS GOLTZIVS.

Ω.1583.d. 24. Martii.

NAscitur *Hubertus Goltzius* Venloæ in ducatu Iuliacensi, anno 1526. d. 30. Octobr. patre *Rutgero Goltzio* Herbipolitano, pictore Venloniensi. Asciuit sibi nomen Herbipolitæ, quia maiores Herbipoli, vrbe celebri Franciæ oriundi fuerunt: vnde ad ipsum *Daniel Rogerius* Anglus alicubi ita scribit:

Goltzius cur Herbipolita dictus.

Cuiatem te, Huberte, putem? vin' Tuiscona dicam?
Parte Sicambrorum vel rear esse satum?
Nam dedit Herbipolis proauos Germana genusque,
Alma sed est partus conscia Venlo tui.

Studia Goltzii.

Hic cum ab ineunte ætate omnem operam & studium, naturæ quadam inclinatione genijq; impulsu ad pingendi artem applicuisset: adiunxit ei necessariam & vtilem poetices, historiæ & philosophiæ cognitionem. Cuius quidem adipiscendæ nulla visa est ipsi commodior ratio sedula & diligenti antiquitatis indagatione. Itaque per annos aliquot variarum lectione historiarum, quæ vel veterum memoriam vel res nouas siue externas siue domesticas celebraret, noua & propria industria atque sagacitate vsus, rerum noticia animum excoluit. Deprehendit enim non aliunde certiora rerum gestarum documenta atq; inductiones secundum historias, quam ex antiquitatum reliquijs, omniumque præcipue è numismatis antiquis percipi atq; hauriri posse. Itaq; persuasum sibi habuit, non solum monumentis historiarum numismata esse plena; sed etiam perinde, vti rerum gestarum testificationem fidelissimam continerent; ita veterum errata atque indiligentiam scriptorum clarissime couincere. Nunquam enim nummi sibi ipsis repugnantes reperiuntur: quos constat singulari quadam attentione, summaq; autoritatis prærogatiua Senatusconsulto in perennia rerum gestarum monimenta esse procusos. Nummos itaq; merito veras atq; expressas rerum figuras mutosq; testes appellare licet: qui ad rerum memoriam multo quam charta atque atramentum, qua ad longinquitatem temporum fidelius, qua ad veritatis testificationem non paulo tutius conseruandam nati factique fuerint. Quippe ea geniti natura omnes sumus, vt in scribendo sæpe nos affectus transuersos agant: multaq; passim à plerisque tum dicantur, tum silentio obducantur ad gratiam partium: quo animus videlicet vel inclinarat, vel abduxerat potentius. Vt omittam interim quanta labes comparata sit historiæ, incuria perfidiaq; eorum, qui de antiquis exemplaribus noua negligenter descripserunt. Quo factum vt dum frequenter hic quiddam omissum, illic adsutum, sæpe glossema quodpiam de margine in ipsum historiæ contextum transductum sit: magnæ demum autorum controuersiæ eo ex fonte profluxerint. Quas quidem si quis alio pacto rectius minui, certioremque fidem aliunde se adserere; quam ex lemmatis & argumentis vetustorum numismatum posse putet: mea quidē sententia vehementer erret. *Historias enim ad fidem nummorum: non è diuerso nummos ad illarum rationem oportet accommodare*: propterea quod hi sint pene simul cum reipsa nati, ipsisque historijs vti vetustate, ita & fide potiores vel ob id ipsum maxime quia

Antiquitatis indagatio.

Numismata veritatis historiæ fax & fundamentum.

Nummis veteribus quantum tribuendum.

Contra sententiam Philipp. Beroald. senioris: veras esse imagines è veteris, vanas & ocio sas ex numismatibus.

Vopisc. in Probo. Omnes omnium virtut. tanta sunt, quantas vid ri eas voluerint eorum ingenia, qui vniuscuiusque facta descripserint.

me, quia non temere adulterari citra perspicua doli argumenta possunt.

Nummi historiis præferendi.

Itaque Goltzio dubium non fuit: quin omnem plane rerum Romanarum seriem ex solis numismatis percipere potuissemus; si historiæ nos defecissent: modo non & longa temporis labes, & barbarorum atrox atque Romani nominis deletrix iniuria magnam numismatum partem posteritati intercepissent. Accessit & illud, vt in reliquias ipsas ignorantia simul & auaritia hominum sæuierint: qui simulatq; numisma aliquod siue aureum, siue argenteum nacti essent, cum in rei signatæ non minus, quam omnis antiquitatis crassa ignoratione vnum materiæ precium censerent; ad fabros statim argentarios vt conflarent, aut redimerent, detulerunt: cum Romani summo studio id habuerint: vt quicquid memoria dignum arbitrarentur; illud in numismatis quam scitissime deformatum darent.

Nummi multi deperditi cur.

Ex numismatis ergo vt historias quam fidelissime eulgaret: nullis sumptibus, vigilijs, laboribusve pepercit. Calcar autem ipsi addiderunt plurimi non parui nominis, nec mediocris fortunæ, aut eruditionis viri: qui antiquitatis studiosi, cum nec cognitione fideliter, nitide, graphiceque penicillo, aut calamo ad viuum antiqua monumenta depingendi instructi essent; nec artificum idoneorum atque doctorum operam inuenirent: autores ipsi fuerunt, vt quod in hoc studiorum genere beneficio picturæ adiutus præstare posset, posteritati ne inuideret.

Goltzius historiam ex numismatis colligit.

Anno itaque millesimo quingentesimo quinquagesimo sexto, die quarto nonas Aprilis abijt Antuerpia, perlustratisque in Belgio regum, principum, nobilium, aliorumque numismatarchijs, & musæis, eodem anno, die septimo, Idus Iulij Antuerpiam reuersus est. Deinde anno M. D. LVIII. Antuerpia, nobilissimo totius Germaniæ inferioris emporio, vbi annos duodecim continuos haud illiberaliter exegerat, in Flandriam cum vniuersa familia Brugas discessit, ibique sedes fixit, euocatus literis nobilissimi viri *Marci Laurini*. Ad quem cum Goltzius venisset: prudenter eum monuit, non esse, quod speraret se absoluturum aliquid eo in argumento, aut laudem solidam consecuturum; nisi comparata prius idonea tanto operi materia. Proinde huius rei ergo in exteras sibi excurrendum esse regiones existimauit: quæ vberius quiddam de monumentis antiquitatis essent suppeditaturæ.

Goltzius in Belgio numismata prisca scrutatur.

Antuerpia migrat Brugas Flandrorum.

Marcus Laurinus.

Postquam igitur apud *Laurinum* antiquitatis omnis studiosissimum quadrimestri amplius spacio infinitæ multitudinis numismatum antiquorum tam Græcorum, quam Romanorum, tam Imperatoriorum, quam Consularium exemplaria

Goltzij peregrinatio per Germaniã, Italiam, Galliam.

diligenter excepisset; atque ita non infelicia operi futuro fundamenta iecisset: anno millesimo quingentesimo quinquagesimo octauo media vrgente hyeme per niues & intensissima frigora, calcaria Laurino addente, primo vniuersam fere percurrit Germaniam; inde superatis Alpibus per celeberrima quæque Italiæ loca & oppida Neapolim vsque profectus est. Ab hac rursus diuerso per Italiam itinere, per Ligures, Insubros in Galliam transalpinam transiens, per Prouinciam, Galliam Narbonensem, Allobroges, Lugdunensem, Æduos, perque innumera fere eademque nobilissima Galliæ loca peregrinatus est, perlustratis vbique non ociose, nec oscitanter quibuscunque venerandæ antiquitatis vestigijs & monumentis. Redijt Brugas anno millesimo quingentesimo sexagesimo sub finem anni. Ex qua per varias, diuersissimasque regiones ac prouincias peregrinatione multa volumina multis omnigenum numismatum millibus referta domum reportauit: adeo vt vere gloriatus sit, *à nemine in nostro orbe tam multa, tam q; varia numismata inspecta, attrectata, & delineata esse*; *quam à se*, idque per annos non ita multos.

Goltzius indagator solertiss. numismatum & monumentorum.

Patuerunt enim ipsi omnia omnium numismatarchia, musæa, scrinia, armaria monumentorum antiquorum. *Ferdinandus* ipse Augustus instructissimos suos antiquitatum thesauros recludi Goltzio clementissime iussit. Idem factum ab alijs *Regibus*, ab *Electoribus* imperij, à principibus, comitibus, baronibus, nobilibus, magnatibus per Germaniam, Italiam, Galliam, Belgium. Nam & ipse Rom. Senat. P. Q. eum licet aduenam & peregrinum non solum in Capitolium admittere dignati sunt; sed etiam intra palatia, & tecta priuata, atque adeo ædium suarum recepto, iuuandi, promouendique instituti ipsius ergo, opulentissimos thesauros, tum à numismatis, tum à reliqua supellectile antiquaria & antiquitatis monumentis instructissimos aperiendos curarunt. Quin etiam illi ipsi alias in admittendis suorum cimeliorum spectatoribus admodum morosi & difficiles, Goltzium libenter admiserunt; qui exercitatus in numismatum priscorum recognitione, multa legit, multaque eruit, quæ ante ipsum nemo viderat. Vnde in precio habere multi multa ceperunt numismata; quorum prius rationem duxerant nullam.

Fauor principum & magnatum in Goltzium.

Hic vero, vt illud immutem,

Heroumne prius mirer, GoltZIve laborum?

vtrum inquam magis cõmendandum sit, principumne in adseruandis antiquitatis monumentis, an Goltzij in ijsdẽ eruendis studium, non immerito quis ambigat. Laudandi enimvero illi, qui non minori iudicio, quam sumtu & labore conquisita sanctæ antiquitatis monumenta pari studio & religione adseruant,

uant, & posteritati conseruant. Laudandi & suo merito isti, qui talia eruũt cimelia, in ordinẽ redigunt, & vt ita dicã, in proscenium producunt. Est enim varius huius studii vsus & vtilitas multiplex. Primum enim si rem *Grammaticam* tractes, an non multa cognitione non indigna de antiqua & recta vocum scribendarum ratione, quam ὀρθογραφίαν Græci vocant, de pronunciatione & notis, tam in nummis, qnam in alijs monumẽtis inuenies? Siu *poeticen* spectes, plurima quoque ex poetarum fabulis petita, de dijs gentium, semideis, Heroibus, Nymphis, alijsque innummera, quæ poetarum sunt propria, passim se offerunt. Si *Iuruprudentiam* quæris, & rem *politicam*; varia occurrent S. C. leges, magistratus, dignitates, officia, imo vniuersus Reipub. Romanæ status, ipsaque administrandi ratio, ex solis ferme nummis cognosci potest. Si *religionis* & rerum sacrarum cura te tangit: hic præter varia sacerdotiorum, quæ apud antiquos erant genera, publicos sacrificiorum ritus, ceremonias, aliaque ad cultum deorum pertinentia, multifaria quoque sacrorum apparatuum, vestium, vasorum, aliorũ instrumenta inuenias. Si animum tuum oblectat *Historia*; quid quæso aliud sunt numismata, quam historiæ, illis ipsis, quæ scripto mandatæ sunt diuturniores & fideliores? Quid de *re militari* dicam, ad quam conferre plurimum numismata certum est? Hic enim adspicias bellica instrumenta; hic arma machinasque, hic naues bellicas, hic coronas militares, signa, vexilla, hic varij adparatus copiam, expeditiones, adlocutiones militares, triumphos, ouationes, legionum, cohortium nomenclaturas, & quod non Martis opus? Taceo, quantum quis hinc iuuari possit; si *de asse*, de *re nummaria*, de ponderibus commentari quippiam propositum sit. Ipsi *Geographi* nummos sine fructu non tractabunt: cum in eis omnium fere regionum, prouinciarum, vrbium, fluuiorum nomina, nec solum nomina, sed situs & natura ipsa ob oculos graphice ponatur. Sed *Physicus* ecquid inde exspectabit? Habebit & hic, quod iuuet; infinitam animalium peregrinorum multitudinem, ad viuum expressorum; habebit arborum, fruticum, plantarum genera, figuras, species; adeoque tota rerum Naturæ tanquã in tabula, in numismatis spectanda ei repræsentabitur. Eant nunc, qui antiquitatis studium vel sterile sterili iudicio iactitant, vel indignum viro erudito putant; vt in quo curiositatis plurimum, vtilitatis aut parum aut nihil insit! Videant etiam illi principes aut magnates, qualem ad posteros sui memoriam transmissuri sint; qui nihil non sumtuum expendunt in canes venaticos, in equisones, histriones, gladiatores, ludiones, moriones & horum gregales: ad rem Musicam vero & eruditam doctrinam prouehendam, vt tantillum erogent, impetrare à se

Numismatum adseruatio ad quid prosit.

nunquam possunt. Sed ad Goltzium redeamus: eiusque opera videamus.

Goltzii opera egregia.

Edidit An. 1558. *Viuas omnium Imperatorum imagines*, addita perquam breui actorum gestorumque à singulis Imperatoribus historia. Deinde collecto in illa peregrinatione insigni plurimorum numismatum thesauro, Romanorum Imperatorum Cæsarumque historiam ex monumentis ἀξιοπιςόταις instaurare aggressus fuit. Descripsit primo *C. Iulium Cæsarem*, hoc est, historiam Romanam ex numismatis in eum ordinem digestis, quem rei gestæ & temporis series atque argumentorum similitudo præscribit: ita quidem, vt quæ ad religionem siue res sacras spectarent in vnum caput, quæ ad profanas, ad militarem, ad res alias gestas, ad magistratus, aut aliud argumentum pertinerent, alia in alia capita cõgesta sint: quod opus ipso Goltzio & autore & sculptore prodijt Brugis Flandrorum An. 1563. Post An. 1566. edidit *Fastos magistratuum & Triumphorum Romanorum* ab Vrbe condita ad Augusti obitum, ex antiquis tam numismatum quam marmorum monumentis, restitutos: quos S. P. Q. Romano dedicauit. An. Christi 1574. decennio tardius, quam pollicitus fuerat, apparuit & *Cæsar Augustus*, hoc est, historiæ Imperatorum Cæsarumque Romanorum ex antiquis numismatibus restitutæ liber secundus: in quo itidem, vt in primo, eum seruauit ordinem, vt XXXII. complexus sit, primum vultus Augusti & capita cum simulacris & symbolis in parte aduersa: deinde secundum ordinem temporis & rerum gestarum ea, quæ ad religionem, post quæ ad res profanas, rem militarem, res gestas, magistratus, aut tale aliquod argumentum pertinerent, additis notarum & literarum singularium, aliorumque explicationibus, cum comparatione pecuniæ Romanæ ad nostri seculi morem. An. 1576. foras dedit *Siciliam & magnam Græciam*, h. e. historiam vrbiũ & populorum Græciæ ex antiquis numismatibus restitutam: vbi agit de colonijs Græcorum, & inscriptiones ex marmorib. antiquis fidelissime descriptas addidit.

Scripsit & *Siciliæ historiam posteriorem*, siue eorum, quæ post pacem sub Augusto terra marique partam, vsque ad hoc seculum gesta sunt, compendiosam narrationem. Alio libro *transmarinas Græciæ regiones*, quæ in continente erant, vtpote Epirum, Achaiam, Peloponnesum, ab his in Septentrionem transiens, Thessaliam, Macedoniam, Thraciam, cum ipsarum vrbium numismatibus complexus fuit. Tertio libro *insulas Græciæ* ab Hadriatico & Ionio mari exorsus, tum quæ deinceps in mari Libyco, Cretico, Myrtoo, & Ægeo, vtpote Sporades & Cyclades occurrunt, Ponti quoque Euxini nonnullas, & quæ Asiæ minoris litoribus oppositæ inclusit. Quartus & vltimus

vltimus liber continet aliquot *Asiæ minoris regiones*, Cappadociam nimirum, Galatiam, Pontum, Bithyniam, Mysiam, Phrygiam, Mæoniam, Æolidem, Lydiam, Ioniam, Cariam, Doridem, Lyciam, Pamphyliam, Ciliciam, & *in Asia maiore* Suriam, & in Ægypto aliquot *Africæ Vrbes* addere in animo habuit, vna cum earundem regionum & vrbium numismatis, & quæ ex antiquitatis monumentis cognosci possent historijs.

Marc. & Guido Laurini Mæcenates Goltzii.

Vsus est singulari Mæcenate ac patrono *Marco Laurino Domino à Watervliet*, viro non generis tantum & fortunæ splendore, sed etiam doctrinæ & ingenij dotibus ornatissimo, atque in omni antiquitatis cognitione vix vlli secũdo: cui Goltzius, vti & fratri eius *Guidoni I.C.* quicquid in hoc studiorum genere à se præstitum est, acceptum ingenue ferre non dubitauit. Nam cum institutum illud sumtus requireret nõ exiguos, quibus priuati alicuius ciuis facultates non sint pares, Laurinus ipsum omni ope & subsidio subleuauit. Quippe ad iter illud, de quo supra, viatico instruxit, literisque ad primos quosque in vniuersa fere Europa viros aditum aperuit, nec vllis vnquã pepercit impendijs; vt fere nemo etiam inter eos, qui fortunarum splendore & facultatum magnitudine ipsum Laurinum superant, repertus tum fuerit, qui ad inst[illegible]ndam, illustrandam, atque à temporis iniuria vindicanda[illegible]que communẽ Antiquariorum vsum è profundissimis tenebris in lucem & quasi vitam reuocandam istam rei antiquariæ partem tantum publice contulerit operæ, quantum ille. Habuit idem Laurinus V. ampliss. armaria & scrinia instructissima omnis generis numismatibus, aureis, argenteis, æreis, Græcis, Romanis; qualia apud alios in media etiam Italia vix reperias.

Goltzius ciuitate Romana donatus.

Vsus est præterea Goltzius præcipuorum per Europam virorum amicitia & à S. P. Q. Romano singulari exemplo ciuitate Romana est donatus, cuius S. C. exemplar subijcere visum, vt quantum virtus & doctrina etiam ad exteros valeant, palam fiat.

Senatusconsulti exemplum.

Exemplar Senatusconsulti, quo Hubertus Goltzius ciuitate Romana donatus est.

STEPHANVS PAPARONIVS, HIERONYMVS GROSSVS, HIERONYMVS BVBALVS ALMÆ VRB. COSS. AD POSTERITATIS MONVMENTVM, HIS LITTERIS SCIRE OMNES VOLVMVS, INTER PRÆCLARA MAIORVM ROMAN. INSTITVTA, ILLVD

FVIS-

FVISSE PRÆCLARISSIMVM, INSIGNES SCILICET VIRTVTE ET PROBITATE VIROS, AVGENDÆ REIPVB. GRATIA CIVITATE DONARE, VT PRÆSTANTISS. CIVIBVS AVCTA, DOMI FORISQVE OMNIVM NATIONVM RES GESTAS SVPERARET. QVORVM NOS IMITATIONE ATQVE EXEMPLO PYRRHO TARIO I.V.D. HECTORE MVTTINIO, VINCENTIO RVBEO TRIBVS EX QVATVORVIRIS CIVITATIS DONANDÆ FREQVENTIQVE SENATV ASSISTENTIBVS, HVBERTVM GOLTZIVM HERBIPOLITAM VENLONIANVM, BENE DE ROMANA REPVB. MERITVM, CVIVSQVE VIRTVS SINGVLARISQVE ERGA ROMANVM NOMEN OBSERVANTIA, CVM PRÆCLARISSIMORVM CIVIVM TESTIMONIO, TVM EDITIS NVPER SCRIPTIS SENATVI PLANE CLARVIT, CIVEM ROMANVM EX S.C. CREAVIMVS, CREATVM IN SENATVM VENIRE, MAGISTRATVS GERERE, IVS FERENDI SVFFRAGII HABERE, SACERDOTIA OBTINERE, BONA EIVS LIBERA ATQVE IMMVNIA ESSE, CETERISQVE ROMANORVM CIVIVM HONORIBVS ATQVE PRIVILEGIIS HONESTARI QVIBVS ILLI FRVVNTVR QVI CIVES ROMANI NATI AVT IVRE OPTIMO FACTI SVNT, DECREVIMVS ET CENSVIMVS, EA TAMEN LEGE VT VRBEM ROMAM, SICVT OPTIMVM QVEMQVE CIVEM DECET, SVA VIRTVTE ATTOLLAT, FIDELITER A QVOCVNQVE VEXANTE TVEATVR, IVRA PONTIFICIA ROMANIS CONCESSA, ATQVE SENATVSCONSVLTA OBSERVET, ROMANOSQVE OMNI DILECTIONE PROSEQVATVR, DANTES SCRIBIS S.P.Q.R. AVCTORITATEM, FIDEI ERGO ATQVE AD PERPETVAM POSTERITATIS MEMORIAM, ACTA HÆC ATQVE DECRETA IN PVBLICAS TABVLAS SVBSCRIPTIONE REFERRE CVM SIGILLIS S.P.Q.R. APPENDICE, DATVM IN PALATIO CAPITOLINO VII. IDVS MAII. M.D.LXVII.

Iulius Horologius scriba S.P.Q.R.
Horatius Fuscus sacri S.P.Q.R. scriba.

Goltzii coniugium. Post excessum primæ coniugis matronæ honestiss. *Elizabetha Hulstia*, quæ septem proles sibi superstites emixa erat, etiamsi

etiamsi amicorum commendatione ei non adspernendæ affinitatis nouæ occasiones offerrentur; cœlibatum tamen se cõiugio potiorem habere respondit; quod ille minus, quam matrimonij vinculum impedimenti ad suarum lucubrationum promotionem adferret. Liberos, filios quatuor Marcellum, Aurelium, Scipionem, Iulium; & filias tres ita educauit, vt non tam sibi, quam Reipubl. peperisse appareret. Duxit tamen alteram coniugem, viduam *Martini Smetii* magni illius antiquarij.

Naturæ ipse concedit anno M. D. LXXXIII. in vigilia annunciationis Mariæ, cùm vixisset annos LVI. menses IV. dies XXIV. Brugis Flandrorum. Magna profectò debetur gratia viro ingeniosissimo & laboriosissimo, cui Germania parem, nedum superiorem, in hoc tali Antiquitatis studio non habuit: quique nullum fere spiritum tranquillum duxit: quo aliquid in Reipub. literariæ conferret vtilitatem. *Ex operibus Goltzii ab ipso excusis.*

Einsdem obitus.

IANVS GVLIELMVS.

Ω. 1584. d. 10. Septembr.

IAnus Gulielmus Lubecam patriam est nactus, vrbem inferioris Saxoniæ maritimam, emporio celebrem, anno salutis millesimo, quingentesimo, quinquagesimo quinto. Adolescẽs in pluribus Germaniæ versatus Academijs deinde & Galliam adiit, in comitatu aliquot nobilium Germanorum, quorum vnus erat *Borckius*, adsessor deinde Spiræ, amplissimi nominis vir. Atque primum *Lutetia* Parisiorum aliquantisper substitit, exinde *Auaricum*, in finibus Galliæ Celticæ oppidum, petijt, magni illius *Iacobi Cuiacii*, cui primas in iurisprudentia tum deferebant omnes, audiendi causa.

Lubeca.

Studia Academica Gulielmi.

Adit Galliã inque ea Lutetiam. & Auaricũ.

Scripsit libros *Verisimilium* de suspicione plerunque probabili. Parisijs edidit *quæstiones Plautinas*, in quibus doctrinæ (verba sunt Lipsij) notæ vberes, & acris iudicij. Percurrit in ijs ordine M. Plauti comœdias, & multa veterum scriptorum, poetarum inprimis, & M. Tullij loca varie illustrauit, correxit auxit. *Adsertionem* etiam *aduersus Carolum Sigonium*, cohortantibus amicis, scripsit, in qua erudite demonstrat; non esse aut M. Tullij, aut satis dignam M. Tullio eam, quæ illius nomine venditet consolationem. Quæ quidem scripta eius iuuenile spirare nihil affirmat Lipsius: ita in ijs omnia matura, adstricta, grauia. Edidit & *poemata* aliquot quæ conspiciuntur inter delicias poetarum Germanorum. Vertit aliquot *tragœdias Euripidæas* Latine imo totum *Florilegium*

Scripta Gulielmi.

Consolatio Tullii.

legium reddidit versibus Latinis, quod adhuc latet in bibliotheca Pauli Melissi.

Guliel. qualis Ciceronianus. *Inepti Ciceroniani.*

Fuit Gulielmus Ciceronis amans; ita tamen, vt religiosos istos imitatus non sit: qui, vt Germani Cicerones audiant, scriptorem alium tangere non audent, ne vocula forte ad calamum adhæreſcat, in reliquijs his, quas longa ætas misere multauit, aut mutilauit, non lecta; aut circumductio verborum exeat, à filo Ciceronis, qua fine illi definiunt, aliena. Peruersum enimuero, quemadmodum ipse Gulielmus * scribit, hominum genus: *qui, vt ab impolitie linguam vindicent, mentem ab inscientia vindicatam nolunt. Vt enim omnia sint verba tessellatim composita: sententiæ tamen sunt inanes, cum prudentia, quæ ex autorum, tum doctrina, quæ ex artium varietate liberali emanat.*

** In præfat. ad Casinam Plauti.*

Obitus.

Eximitur rebus humanis, iuuenis ab omnibus & corporis, (si difficiliorem auditum excipias,) & animi dotibus instructissimus, ac rei literariæ amantissimus, in medio cursu Auarici, anno octuagesimo quarto, mense Iunio, vel, vt Chronicon Chronicorum habet, nocte quæ præcessit vndecimum diem Septembris stylo nouo. De cuius obitu * Lipsius ita: *In Iani Gulielmii morte valde indolui. De vultu aut facie non eum noueram: optime de animo. Nec censeo melius aut rectius ingenium fuisse hoc æuo. Sed Deo ita visum, optimos quosque traducere ad optimam illam vitam.* Amicis vsus est dum vixit, plurimis, imò fere omnibus eruditæ notæ viris, Germanis, Gallisque; *Iosepho Scaligero, Iusto Lipsio, Paulo Melisso, Augerio, Gislenio Busbequio, Errico Memmio, Ioanne Passeratio, Petro & Francisco Pithæis, Petro Delbenio*, & alijs, quibus varia inscripsit.

** Centur. 1. select. ep. 83. Lipsii de Guil. elogiū.*

Amici Guil.

Cl. historiographus, *Iacob. Aug. Thuanus* de nostrro Gulielmo hoc * reliquit. *Eodem mense (Iunio) Ianus Gulielmus, adolescens cultissimi ingenii Lubecæ natus, Auarici Biturigum, quò ad magnum Cuiacium audiendum profectus fuerat, contracto ex nimius caloribus morbo, vix salutata vrbe decessit, cū nondum XXX. vitæ annum attigisset; eo magis deploranda morte, quod multa, & inter ea nouam Ciceronis operum, ad m. s. exemplaria diligentissimè collatorum, & amplius sexcentis clausulis suppletorum, editionem paratam haberet: quam & ego vidi; hactenus magna rei literariæ iactura aut disperditam, aut suppressam. Cuius familiaritate, dum Lutetiæ esset, diu magna cum animi oblectatione vsus, hoc vere profiteri possum, me semper ab amicissimi iuuenis colloquio meliorem ac doctiorem discessisse. Tanta erat in eo morum probitas, tantum in literis iudicium, tanta in sermocinando suauitas: vt alium vix meminerim (multos autem audiui) qui Latine simili cum facilitate & puritate loqueretur: vt omittam raram in poetica facultatem, siue Græca verteret, siue versus ex ingenio faceret. Amicitiam non tam*

Thuani de Guil. iudiciū. ** lib. 80. hist. sub finem.*

Noua Ciceronis editio adornata à Guil.

ætatis

ætatis similitudine, quam studiorum consensione contractam, immatura mors diremit, non tamen omnino soluit: cuius hoc qualecunque monumentum ad posteritatem extare volui. Hæc ibi Thuánus: reliqua ex scriptis ipsius Gulielmi, & aliorum excerpsimus: plura addituri, si plura occurrissent.

IOANNES SCHOSSERUS.

Ω. 1585. d. 3. Iulii.

IOannes Schosserus Æmiliæ in Turingia oppido, patente *Friderico*, Ecclesiastę ibidem, genitus, ab vltima pueritia, cum se studijs ingenuarum literarum addixisset, nihil non molestiarum in se sponte suscepit, vt quæ & ipsi aliquando honori & reipubl. vsui essent, addisceret. Et quidem animum statim adiecit ad id doctrinæ genus, quod publicæ vtilitati plurimum prodest: priuatim vero rem augere domesticam nec solet nec potest, poesin dico & dicendi facultatem. In adolescentia ipsa, vt recta ingenia amant cito efflorescere, magnam de indole sua, quam præclaram nactus erat, exspectationem concitauit, edito carmine vno alteroque.

Patria & educatio Schosseri.

Studia adolescentiæ.

Cum in Academia *Regiomontana* quinquennium fere commoratus esset, & honestum ibi locum habere posset, discessit inde vt alij: quia à cõtentionibus ibi motis abhorruit. Postea accersitus est ad gubernationem scholæ *Smalcaldicæ*: ex qua paulo post *Wittembergam* ad lumina illa doctrinarum se contulit. Hic cum professores Academici eius & eruditionem, & scribendi facultatem, & morum integritatem probassent: decreuerunt * ei gradum magisterij Philosophici: & cum literis honorifice de ipso scriptis, in ditionem principum *Henneber-gensium*, quo ad erudienda tenera iuuentutis ingenia vocatus fuerat, dimiserunt. Postea anno 1560. quo Melanchthon vitam hanc reliquit, decreto & sententia illustrissimi principis, Marchionis Brandeburgici Electoris, insitus est Academiæ Marchicæ, quæ est *Francofurti* ad Viadrum; eiq; munus enarrandi veteres poëtas, & excolendi eloquentiæ studia, est demandatum.

Regiomonte discedit.

Scholæ Smalcaldicæ præest.

Abit Wittembergam.

* *Anno 1555.*

Inde in ditionem Hennebergensem.

Francofurtum ad Viatrum vocatur.

Hoc in officio & labore talem se pluribus annis gessit: vt sedulitate, diligentia, & dexteritate docendi, & singulari scribẽdi studio discentum animos mirifice sibi deuinxerit; & collegis, quibus cum amantissime suauissimeque vixit, omnes vitæ suæ rationes apprime probarit; eoq; nomine charissimus semper fuerit. Nec tantum in docendi munere suum officium præclare fecit, sed etiã ad gubernationẽ Academiæ, & delibera-

Docet ibi cũ laude & fructu.

tiones publicas adhibitus, tanquam senator & vir bonus, iudicio, circumspectione & delectu in negocijs eximio, consilia sua & studia ad Academiæ salutem & gloriam, atque ad communis tranquillitatis conseruationem, fidelissime contulit, & in hoc totus fuit, vt concordiam inter docentes aleret: & discentibus pietate vitæ, morum probitate, officiorum facilitate, legendi denique summa industria, esset exemplo. Præcipue vero prudentia & virtus eius enituit eo tempore, quo Rector Academiæ aliquoties declaratus, reipub. literariæ vtiliter, & magna sua cum laude, bonorumque omnium approbatione, præfuit.

Proficiscitur in Italiam.

Anno 1559. in Italiam cogitauit: vt ibi ad eloquentiæ exercitia iuris doctrinam adderet, audiretque ac coram videret, viros qui ea ætate elegantis doctrinæ nomine florebant principes. Eam profectionem demum suscepit ab obitu primæ vxoris anno 1564. de consilio & consensu illustrissimi principis sui, ab Academia etiam singulariter commendatus viris in Italia ea tempestate præclara virtutis ac doctrinæ laude insignibus. Innotuit tunc & clarus fuit, cum aliis Viris claris, Iureconsultis, oratoribus, poetis, ac philosophis, tum inprimis *Petro Victorio, Paulo Manutio, Carolo Sigonio*, quo cum Bononiæ per annum ita vixit: vt non solum studiorum societate, sed etiam victus vitæque communitate, coniunctissimus fuerit.

Quibus cum in Italia vixerit.

In patriam & ad munus docendi redit.

Reuersus ex Italia anno *millesimo, quingentesimo, sexagesimo quinto*, illustrissimoque principi Ioachimo secundo, Electori Brandeburgico commendatus, ad docendi in Academia Francofordiana munus redijt, inque eo viginti ipsos annos, ad vitæ vsque finem constanter perseuerauit: quem attigit anno *octuagesimo quinto* supra *sesquimillesimum*, die *tertio Iulii* veteris.

Moritur.

Melanchth. Schlosserum magni fecit.

Maximi hunc virum semper fecit *Melanchthon*, tum propter ingenij naturæque præstantiam, tum propter multarum rerum cognitionem: tum præcipue propter venæ poëticæ vbertatem & carminis, quod scripsit, elegantiam, rerum argumentis, sententiarum acumine, verborum significante proprietate, tota compositionis forma, quæ ad exemplum vetustæ poëtices primi illius & florentis seculi proxime accessit, cum veteribus & laudatissimis Elegiographis certantem. Itali ipsi, inter quos *Sigonius*, tribuunt ei *ingenium acerrimum, doctrinam exquisitam, vitæ integritatem prope incredibilem*.

Nec non & Itali.

Laurea & nobilitate donatur Schosserus.

A *Georgio Sabino*, ex auctoritate Pontificia & Cæsaria, laurea poëtica, & insignibus nobilitatis ornatus est: suntque in Elegia * ad Schosserum inter cæteros hi versus;

** Quæ est vltima libri 6. Carm. Sabinianorum.*

At, mihi si quisquam lauro donandus, haberi
Hic, Schossere, tibi, candide, debet honos.

Æquat

Æquat enim veteres tua carmine Musa poetas,
Quos vetus Augusti tempore Roma tulit.
Lenia ceu placido labuntur flumina cursu,
Consita quæ blandis floribus arua secant:
Sic iucunda fluunt leni tua carmina ductu,
Et nihil in numeris asperitatis habent.
Insigniq; nitent cultu, referuntq; sonoros,
Naso dedit quales ore canente, modos.
Ergo laurigeri quo vatis honore fruaris,
Cingo tuum lauri fronde virente caput.
Nec pudeat nostro te munere ferre coronam,
Haud minus iste meo munere crescet honos:
Quam si bellipotens eadem tibi serta dedisset
Carolus, Imperij qui moderatur opus.
Namq; ego iudicium de carmine carminis autor,
Belligero melius Cæsare ferre queo.
Præterea, quo maior honos & gloria maior
Excitet ingenium, docte poeta, tuum;
Confero laurigero vati tibi nomen equestre,
Quicquid & ordo simul iuris equester habet.

Alias anguste admodum vixit: vt prope cum suis eguerit: nisi tenues eius fortunas magnifica principum Brandeburgicorum stabiliisset liberalitas: vnde & commodius ipse viuere, & educare suos honeste potuit: & prouinciam docendi suam ex dignitate scholæ & officij sui sustinere. Nec dubitauit ipsa Academia Marchica pro redituum suorum tenuitate, aliquid ad id, quod ei quotannis numeratum à principibus optimis fuit, adijcere; atque industriam eius qualicunque προσθήκῃ iuuare & accendere. Ita enim *plerunque* fit, vt *dum publicæ vtilitati viri literis abditi inseruiunt, securi priuata, parum absit, quin pereant, aut egeant.*

In re tenui constitutus Schosserus.

Quemadmodum etiam viri boni quæstum maiorem ducunt nullum, quam conciliare sibi beneuolentiam proborum & doctorum virorum: ita & Schosserus amicos habuit in Germania συγχρόνους καὶ ὁμήλικας ferè omnes, *Georg. Sabinum, Iohann. Stigelium, Casparum Peucerum, Ioachimum Camerarium, Danidem & Nathanem Chytræos, Victorinum Strigelium, Ioann. Caselium, Posthium, Bocerum, Iacobum Monauium, Michaelem Haslobium, Petrum Sickium, Thomam Matthiam, Thomam Hubnerum, Abd. Prætorium*, & alios. Principi *Sigismundo* Marchioni propter poetices excellentiam, & cæteras animi dotes fuit ita charus: vt peculiari eum stipendio in rectissimo studiorum genere conseruarit.

Amici eiusdem.

Cumque sciret venæ felicitatem DEI donum esse: præcipue eam ad celebrandum Filium DEI contulit: ac scripta *de*

Scripta Schosseri.

beneficiis eius edidit: quæ pias cogitationes in legentibus accendunt. Scripsit & *gratulationes* ad patriam *de reditu* illustrissimi principis olim septemuiri *Ioannis Friderici*, ducis Saxoniæ. Celebrauit etiam *insignia* aliquot *doctorum virorum*, eaque *Sigismundo* Archiepiscopo Magdeburgensi inscripsit, etiam à Melanchthone commendata. In tabulas item redegit *genealogiam Marchionum Brandeburgicorum*, qui à tempore *Rodolphi*, Imperatoris vixerunt: pro quo carmine & honoraria veste preciosa & aureis pluribus donatus fuit. *Libellum* quoque *Georgii Sabini de carminibus artificiose componendis scholiis* illustrauit. Prodierunt & *poemata eius in vndecim libros diuisa*, typis Eichornianis anno 1585. quo autor obijt. *Ex Epistolis à Schœffero editis.*

SIXTVS AB HEMMINGA.

a. 1586.

Ballacomũ oppidum Frisiæ.

Pater Sixti.

Fratres Sixti.

Doco ab Hemminga frater Sixti.

SIxtus ab Hemmena, seu vt ipse se scribit, ab Hemminga, natus est Ballacomi, oppido Frisiæ Occidentalis, patre *Hectore ab Hemminga*, matre *Barbara à Grattinga* anno Christi 1533. sexto die Februarij. Pater huius Sixti nostri nobilissimæ & antiquissimæ familiæ Hemminganæ columen, sua memoria inter Frisiæ proceres in comitiis aliisque publicis congressibus patriæ nomine institutis autoritate sua multum potuit. Hic habuit filios quatuor, *Doconem*, *Dominicum*, *Regnerum*, & hunc *Sixtum*, omnes singulari eruditione conspicuos. Nam vir cordatus pecuniæ nunquam pepercit, quam in filiorum institutionem impenderet. Itaque ab ipsis statim incunabulis illis præceptores idoneos habuit, & perceptis in patria literarum fundamentis Louanium & porro ad alias vniuersitates ablegauit, vt non modo artium peritia, sed & linguarum scientia conspicui, & postulante necessitate vsui Reipubic. esse possent. Quam diligenti studio quam maturo profectu Doco fuerit, Sixti nostri verbis, quam meis explicare malo, quæ huc ex ipsius Doconis genitura quam Sixtus fratri exemplo 24. posuit transscribam. *Nihil autem minus suspicabamur* (inquit) *quam ipsum nobis morte subripiendum cum rarissime, imo annorum 22. spatio nunquam periculose ægrotasset, & esset valetudine satis firma, sobrius præterea & temperans admodum, vitaque in omnibus actionibus moderatissima, Erat vero ingenio tam mansueto ac sedato, vt non alium viderim eo quietiorem: à grauioribus occupationibus & publicis negotiis prorsus immunis, à domestica quoque rei curis liber, nam cælebs erat. Inimicitias & controuersias ita detestabatur, vt neminem vnquam cognorim, quem aut odio habuerit, aut cui ipse odio fuerit, Nihil præferens animi tranquillitati, priuatim in otio tantũ literato, & ingenioso degebat, à vulgi moribus alienissimus. In studiis primũ*

locum

im tribuebat lectioni sacrorum voluminum: secundum historiis Chronographiæ, tertium poesi, sed secretiori ac doctæ. Artem enim m versificatoriam vulgarium huius temporis Poetarum contemne-, & in his semper aliquid annotabat & commentabatur. Horis em successiuis se conferebat ad Geometriam, Opticen, Picturã, Plaen, Toreuticen, quibus libenter ingenium adiuuante natura vaca-, seq; exercebat, imitatione pariter & inuentione felicissimus. Cōsit tabulas vniuersalis Chronographiæ, sed morte præuentus non oluit, poemata quoq; multa quæ tamē nunquã voluit in lucē edere, arauit tabulam Geographicam totius orbis, cū primis magnam & gantem, nec minus artificiosam, pluraq; industriæ suæ monumenta vulgaria reliquit. Hæc ibi, deinde infra subdit. *Sequenti,* init, *An.*1570. *Mense Martio die* 19. *corripuit ipsum inflammatio ce-i, qua indies ingrauescente, cū neq; se quieti dare posset, neq; quicam sumerit; frustra accersitis medicis maximo suorum mœrore ex e vita decessit* 30. *Martii sub ortum solis annos natus* 42. *menses & dies aliquot. Meo autem dolori accessit id quoq;, quod nec ægro-ti aut decumbenti, nec expiranti adfuerim.* Hactenus de fratre o Docone Sixtus. De Dominico & Renico idem testaturus, & horum genituram descripsisset.

Poesis secretior & doctior

Ipse Sixtus, vt in medicina excelleret, artes Mathematicas oi diligenter cognoscendas esse statuit. Ideoq; perceptis Locis & Ethicis & Physicis disciplinis, & linguis sacris, Matheaticarū gratia se Louanij Gemmæ Frisio, & alibi alijs earum eritissimis professoribus applicuit; quo penitus in earū peneälia transiret Cumq; in cæteris, quæ Mathematum nomine ensentur certitudinem esse deprehendisset, quam docti & inocti pariter prædicant; extra omnem veritatis controuersiam le positam, eas ad vsum suum sectatus est. Sed illam quam strologiam vocant, quæ futurorum præscientiã ex astris proittit, cum nullis fundamentis, nullis rationibus certis niti, & roinde vanam & futilem esse deprehendisset, vir veritatis stuiosus & ingenuus, non modo ipse eam cane peius & angue dit; sed etiam aliis eam pro merito odiosam reddere voluit: taq; scripsit librum aduersus eos qui Astrologiam profitentur, ui titulum fecit, *Astrologia ratione & experientia refutatæ liber.* n quo ille non Astronomiam impugnat, quæ inter Mathemaicas quartum locum obtinet, & siderum ortus & occasus doet, ex quibus interualla temporum metimur, & proinde vt umanis vsibus maxime necessaria in vniuersitatibus publice locetur, & suis professorib. priuilegia ab Imperatore meretur: ed astrologiam vanitatis arguit, quæ ex siderū constitutione ominibus ineuitabiles inclinationes ingenerari docet, quib: omo pene plus quã fatali necessitate, vel ad hoc, vel ad illud ta propendeat, vt aliter agere non possit; quã ex inclinatione

Sixtus medicinæ & Mathesi deditus

Astrologia

Sixti liber contra Astrologiam.

Astronomia

Pedissequa Astrologia. *Contra quos Sixtus scripserit.* *Sixtus ex illust. personarum schematibus Genethliacis vanitatem Astrologiæ demonstrat.* *Opus hoc excusum est in 4. Antuerp. Anno 1583. apud Plantini*

siderali vrgetur. Hanc enim Astrologiam nihil aliud esse asserit, quam meras imposturas, sicut & pedissequas eius vniuersas, quæ sunt *Geomantia, Hydromantia, Pyromantia, Aruspicina, Chiromantia, Metoposcopia, Goetica, Theurgia, Necyomantia, præstigia, & nobilis illa Alchimia* compluresque aliæ, quæ diuinatrices generali nomine appellantur, & nonmodo ab ordine liberalium artium remouentur: sed etiam capitali pœna in cultoribus earum condemnantur. Neq; vero Sixtus dum hoc agit, cum plebeijs & vulgaribus huius Astrologiæ professorib. sed cum *Cypriano Leouitio, Hieronymo Cardano, Luca Gaurico* cógreditur, qui huius professionis coryphæi sunt.

Neque solum in generalibus huius professionis Regulis cófutandis occupatur, *Picus Mirandula, & Cornelius Scepperus*, sed & ad indiuidua descendit, in quib. experientia ipsa declarat, futiles, & inanes esse promissiones omnes, quas Astrologi de futuris euentibus faciunt: quod ipsum liquido declarat, in *triginta illustrium personarum genituris*, in quibus nihil euenisse declarat eorum, quæ astrologi ex doctrina sua, his quasi necessario euentura prædicunt. Personæ autem hæ sunt: earum proponuntur. *Caroli V. Imperatoris: Caroli à Brimeu Comitis Megani: Ioannis ab Austria: Henrici 2. Francor. regis: Francisci 2. Francor. regis: Caroli 9. Francor. regis: Isabellæ Valesiæ: Pauli 3. Pontif. Maximi: Petri Aloisii: Alexandri Medicis: Henrici 8. Angliæ regis: Edoardi 6. Angliæ regis: Mariæ Angliæ reginæ: Elizabethæ Angliæ reginæ: Ludouici Angliæ regis: Ferdinandi Imperatoris: Ioannis Frederici Saxoniæ ducis: Philippi Landgrauii Hessiæ: Bernardi de Meroden: Henrici Ranzouii: Adriani Iunii: Gemmæ Frisii: Docconis ab Hemminga: Sixti ab Hemminga: Assæ Boitzemanæ: Regneri à Gratinga: Emari Ranconeti: Ioannis Checi Angli: Ioannis Baptistæ Cardani:* Quibus genituris ex arte fideliter deductis, & ad præsentem euentum diligenter accommodatis, cum vanitatem Astrologiæ deprehenderit, ac demonstrauerit: hoc præstare voluit; vt posteros errore, & frustraneo labore liberaret: illud saltē est consecutus, vt nec ingenium, nec diligentiam, nec studium sibi defuisse demonstrauit ad Rempub. literariam iusto tramite gubernandam. Vita defunctus est circa annum Christi octogesimum sextum, seculi quingentesimi. *Suffrid. Petri de scriptoribus Frisiæ.*

IOACHI-

IOACHIMVS MEISTERVS.

Ω. 1587. die 10. Feb. S.N. ætat. 54. m. 3. d. 11.

CApVt Lusatiorum est *Gorlicium*, vrbs celebris ad Nissum fluuium. Ea tum alios complures, virtute & doctrina insignes viros, tum *Ioachimum* hunc *Meisterum* felici satu protulit, anno trigesimo secundo supra mille quingentos: & decimo quinto post repurgatam, Lutheri & Philippi inprimis ministerio, sacram doctrinam. *Natalis Meisteri.*

Tyrocinium puer fecit sub *Georgio Othomanno* iuuentutis informatore fideli & felici, cuius eloquentiam Imperatores ipsi D. D. *Ferdinandus & Maximilianus*, ad quos grauibus in negocijs tum Viennam Austriæ, tum Pragam Bohemiæ metropolim, fuit ablegatus, amarunt & admirati sunt. Hoc igitur docente tum in alijs artibus, ad humanitatem pertinentibus, tum præcipue in studio poëtices magnos fecit progressus. Sunt enim in optimis quibusque ingenijs quidam quasi igniculi naturæ: Quibus excitatis studio & doctrina, statim se vis insita prodijt: vt recte dicatur indoles διδαχῇ ἄλωτον. *Georg. Othomannus. Eius laus. Studia Meisteri. Indoles.*

E patria schola ab artium & linguarum principum apparatu sic satis instructus, *Francofurtum* se ad Viadrum Marchiæ Electoralis oppidum schola publica, inde ab anno Christi sexto supra mille quingentos nobilitatum, vberioris ingenij cultus capiendi ergo mittitur. Ibi, quæ erat eius φιλομαθία & ardor discendi, audiuit inter alios, *Iodocum Willichium*, medicinæ atque omnis philosophiæ eruditæ doctorem celeberrimum. Hic igitur per omne philosophiæ genus generoso animi impetu grassatus, non mediocrem de se apud bonos & doctos excitauit exspectationem. Francofordia in patriam reuersus, suasu & iudicio, vt verisimile est, Othomanni illius magistri sui, scholæ patriæ operam suam in iuuentute, primis literarum elementis imbuenda, addixit. Inde Laubanum, oppidum vicinum, vocatus, scholæ ibidem gubernationem suscepit: sed paulo post in Borussiam passus est se pertrahi, à senatu Elbingensi accersitus, vt ludum istic literarium aperiret. *Mittitur Francofurtum. Iodocus Willichius. Addicit operam suam scholæ.*

Postea Luthero mortuo Wittembergam est ad Melanchthonem illum Germaniæ Phœnicem profectus: qui amanter eum complexus cum Crucigero, Pomerano, & alijs Academiæ tunc professoribus, non vt discipulum, sed vt amicum habuit, inprimis suauissima consuetudine vsus est *Ioannis* *Wittembergam abit. Ioan. Maior.*

Maioris poëtæ, ob ingeniorum & studiorum similitudinem, quæ animos arctissime conglutinare solet. Et vere erant tum

Ambo florentes ætatibus, artibus ambo:
Et cantare pares, & respondere parati.

Vocatur Gottingam Meisterus. Desiderabatur eo tempore *Gottingæ*, peritus ludi rector & pueritiæ informator. Per legatos igitur Meistero id officij deferunt, vtque in se recipiat, amice rogant. Annuit, & vocationem secutus, adolescentiam in literis ac moribus fideliter informat; ad Philippi inprimis ductum sese accommodans, & Philippica identidem suæ fidei traditis commendans. In hoc puluere scholastico dum versatur Meisterus, augusta schola Gorlicensis monasterij aperitur: primusque eius rector *Petrus Vincentius* Witemberga euocatur, & die nono Iulij, anni sexagesimi quinti, solenniter introducitur. Verum cum vix triennium gymnasio præfuisset: Vratislauiam inuitatur, quo & abijt. Quare cum de successore deliberaretur: vnus Meisterus dignus iudicio Senatus visus est, cui regimen scholæ & prouincia illa docendi demandaretur.

Gymnasium Gorlicense institutum. Ad eius regimen post Vincentium Meisterus vocatur.

Paruit Meisterus, & in dulcissimam patriam anno sexagesimo nono reuersus, non solum ciuium suorum, sed & finitimarum vrbium ac prouinciarum liberos, collegis *Laurentio Ludouico*, & *Martino Mylio*, viris doctissimis, bonas literas docuit.

Partiti inter se fuerunt illi operas, vt sacra & Græcos auctores Ludouicus explicaret, Mylius artes Logicas traderet, ipse Meisterus poetas enarraret, & styli exercitationes atque meletas oratorias vrgeret. Et sane studio, fide & ingenij excellentia tantum effecit: vt adolescentes, ne dicam pueri, mediocri studio adhibito, quascunque sacrarum literarum historias, non infeliciter carminè redditas iuxta præceptoris ductum recitantes audirentur.

Diligentia Meisteri.

Phraseologia Poetica. Eo enim adsuefaciebat discentes, vt ex optimis quibusque Latinæ linguæ auctoribus & poetis, Virgilio inprimis, suos in ordine redigerent synonyma, epithetorum copiam, phrasium syluulam infinitam locorum communium multitudinem, elegantias poetarum proprias, adeoque totam dispositionis poeticæ ideam. Accedebat ipsius Meisteri indefessum studium in scribendis, & in maxima discentium frequentia recitandis poematibus: in quibus non tantum in elocutione Virgilii commonstranda, quantum poterat, elaborabat: sed etiam in id incumbebat; vt inprimis ostenderet, & discentibus ob oculos quasi proponeret, quomodo in sacris literis singula verba, singulæ phrases, & tota dispositionis & elocutionis forma,

Exercitationis poetica.

ı, atque character ad poeticum stylum accommodandus & nformandus esset.

Vidisses ad Gymnasium illud confluentes ex vna parte Bolos, & Polonos: ab altera Germanos & Bohemos: incenomnes amore studiorum & fama tum Meisteri, tum quos ıdo nominauimus collegarum. Quindecim ipsos annos in ludo cum egisset, à senatu Bremensi, consilio *Christophori* *.elii*, ad gubernandam eius vrbis scholam, honorifice scris literis vocatur: cui vocationi anno octuagesimo quarto n paruisset; venit eo, & solenne suum obtinens, iuuentuı literis optimis imbuit, sed non fuit diuturnus hic labor. ›ri enim ardenti & continua correptus, placide in Christo it, die Februarij decimo, anno Christi octuagesimo septi›, supra sesquimillesimum, cum vixisset annos quinquaginquatuor, menses tres, dies vndecim. Præsagijt ipse sibi rtem in carmine, quo calendis Ianuarij gratulatus est Peio, quod ita habet:

Celebritas Gymnasii Gorlicensis.

Bremam inuitatur.

Vbi paulo post moritur.

Præsagit mortem.

Felices, si quid felix mundo esse, Calendas,
Si qua potest felix spes superesse precor.
Quod si cuncta crepant, celerant si fata ruinam;
Felix in cœlo proximus annus erit.
Hic vbi pendentem ex humeris massamq; genusq;
Ille hominum, carnem gestat, & ossa sator.
Ostentatq; super qua gentem plurima propter
Accepit patrio vulnera ab hoste, sacram.
Illic, victa iacent quæ regna, resurgere fas est:
Illic spes nostra certa salutis erit.
Illic hospitio dextras iungemus, vbi ingens
Sub Christo roseo pectore, vulnus hiat.
Ibimus hospitio, non certa sede vagati
Instabiles hominum spes, fera vita, vale.
Et quacunq; minax annus, quacunq; Calenda
Adducunt pestes, damna, valete cruces.
Infelix nil esse potest, quibus æthere summo
Frater deuictis hostibus, astra tenet.
Qui Ditem & Mundum, & superati vulnera Lethi
Vicit ouans dextra, vulnere, morte, Deus.
Ergo sic etiam felices Iane Calendas
Pezelio, & nobis fataq; spemq; feres.

Scripsit pleraque carmine, & quidem Heroico: vt de ; de *Christi natiuitate*; de *Rodolpho* primo Imperatore; *Melanchthone* panegyricos duos: item soluta, *orationem* *:utyche* & eius erroris sectatoribus, ab origine eius sesub Theodosio vsque ad Iustinianum Augustum: in-

Scripta.

 scri-

ſcriptam magnifico Ioachimo à Berge, & ſi quæ alia. *Ex carmine, quo præceptori ſuo parentauit gratus diſcipulus Abrahamus Scultetus Grunebergenſis, Gorlicii die vicesimo ſecundo Iulii anno octuageſimo ſeptimo.*

Ob. 1587. die Octob. æt. 75.

MICHAEL BEVTHERVS.

Francorum laus. ** Ad hunc Beutherum anno 1546. ſcripta epiſtola.* *Würtzburgum.* *Carolopolis.*

FOrtiſſima ſemper Francorum gens, ac inter cæteros Germaniæ populos antiquiſſima eſt habita: cui * Melanchthon candorem inprimis tribuit. Ea in gente tribus *Würtzburgo*, Franciæ orientalis metropoli, milliaribus, ſecundum Mœnum fluuium, ſitum eſt oppidum vetuſtiſſimum *Carolopolis*; à Carolo magno Imperatore, ſub annum octingenteſimum, conditum: id quod vel verſiculus hic ad imaginem illius Cæſaris in curia adſcriptus hodieque teſtatur:

Carolus en magnus præſentem condidit vrbem.

Natalis Beutheri. ** 1387.* ** 1457.* ** 1502.*

E regione oppidi cis Mœnum in monte arx viſitur Carlsburg, ab eodem Imperatore fundata & cognominata. Hoc in oppido natus eſt *Michael Beutherus*, anno vigeſimo ſecundo ſupra mille quingentos, die decima octaua Octobris, D. Lucæ Euangeliſtæ ſacra: quæ & ipſa natalis fuit trium Germaniæ Academiarum, in Palatinatu * Heidelbergenſis, Gryphiſwaldenſis * in Pomerania, & Wittembergenſis * in Saxonia.

Pater. *Auus.* *Populares coætanei.*

Patrem habuit ſibi cognominem, arcis illius & oppidi præfectum per annos triginta ſex, ac ob fidem in ſeditioſorum ruſticorum motibus conſtanter ſeruatam, *Conrado de Thungen*, epiſcopo Würtzburgenſi, & orientalis Franciæ Duci, longe cariſſimum. Auus eius fuit *Paulus Beutherus*, præfectus finium ducatus Franciæ, qui diem ſuum obiit anno milleſimo, quadringenteſimo, nonageſimo ſexto. Prodierunt ex eodem oppido & *συγχρονοι* fuerunt, *Andreas Bodenſtein*, dictus Carlſtad, *Ioannes Draconites*, Theologi, *Ioann. Beutherus*, cancellarius Fuldenſis, *Ioann. Hildebrandus* I Cti. & medici tres *Wilhelmus Rüger, Ioann. Lindeman, & Georgius Schemer.*

Educatio. *Mittitur Würtzburgum.*

Puer hic Beutherus, cum indoles eius præclara nihil vulgare polliceretur, matris ac propinquorũ cura, (patrem n. vix bimulus amiſit) præceptorib. eſt cõmiſſus: inq; ſchola patria ad nonũ vſq; ætatis annũ, prima literarũ fundamenta non infeliciter iecit. Inde auiditate diſcẽdi ductus *Würtzburgũ* an. æt. 9. venit: ibique

ibique in Grammaticis vberiores fecit progressus. Breui post in *Coburgense* Gymnasium se contulit anno Christi trigesimo quarto: vbi Græcæ linguæ, cuius erat cupidissimus: Dialectices item & Rhetorices initia degustauit; ibique biennium, ad decimum vsque quartum ætatis annum, hæsit. Biennio elapso *Marpurgum* profectus, singulari Dei prouidentia nactus fuit doctrinæ vitæque informatorem & hospitem *Ioannem Draconitem* S S. Theologiæ Doctorem popularem, atque cognatum suum: qui non solum doctrinæ varietate & in formandis ingenijs dexteritate incomparabilis; sed etiam rara pietate, morum grauitate, vitæque sanctimonia insignis erat. Hic loco Indicis Biblici, seu, vt barbare loquuntur, pro repertorio Bibliorum, in citandis memoriter sacræ Scripturæ textibus atque capitibus eo vsus est; atque propter expeditam singulorum capitum denotationem ipsum *sacram anchoram* appellitare solitus.

Inde Coburgum.

Et Marpurgum.

Ioan. Draconites.

Hebrææ etiam linguæ cognitionem ab eo percepit; & in Græcorum autorum lectione se diligenter exercuit: instinctuque præceptoris huius, & heri sui, atque *Eobani Hessi*, poetæ, qui filij loco eum dilexit, primũ in philosophia testimonium, quod Baccalaureorum gradum vocant, anno Christi trigesimo octauo, ætatis decimo sexto petijt, & ad philosophiæ studium animum applicuit. Anno sequenti in *Solitarunse* cænobium in Hassiæ finibus situm, ad docendas artes vocatus est. Sed diu in cænobio illo commorari noluit: cum animus eius ad vitam ciuilem ferretur: & pluribus, quam paucis, prodesse ipse mallet.

Beutherr. primum philos. gradum petit.

Docet in cænobio.

Itaque *VVittembergam* abijt, Theologiæ studio inflammatus: vbi à *Melanchthone*, cuius ad amicitiam facile aditum sibi virtute sua patefecit, D. *Martino Luthero* commendatus, inter domesticos eius receptus, & humanissime est habitus. Autor ibi ipsi fuit Melanchthon, vt studium Matheseos cæteris adiungeret; & alterum in philosophia gradum, quem Magisterij appellant, peteret; animumque postea ad historiarum lectionem adijceret. Cum autem anno quadragesimo secundo, dissidio quodam inter *Ioannem Fridericum*, Saxoniæ Electorem, & *Mauritium*, Saxoniæ ducem, finium causa orto; miles vtrinque conscriberetur; & delectus Torgæ haberetur: militiæ ipse quoq; tyrocinium facturus, operam suam in conficiendo Electoralium copiarum catalogo addixit; eaque ex re tantam experientiam acquisiuit, vt triennio vix elapso, quidam ex præcipuis belli ducibus, qui Imperio militabant, Wittemberga cum in castra Saxonica, ad castellum Wolffenbüttel / euocarent. Quo confecto bello ad studia Wittembergam redijt, nec Martis castra, exceptis his duabus de Musarum choro digressionibus, deinceps vnquam attigit.

Abit VVittembergam.

Militiæ tyrocinium.

Redit ad studia.

Completo Wittembergæ quinquennio, quo *Lutherum*, *Melanchthonem*, *Pomeranum*, *Crucigerum* seniorem, *Iustum Ionam*, Theologos; *Hieronymum Schurfium*, & *Melchiorem Clingium*, Iurisconsultos; *Erasmum Reinholdum* in Mathematicis audiuerat; anno Christi quadragesimo sexto, ætatis vicesimoquarto ad historiarum, Mathematum atque poeseos professionem publicam in Gryphiswaldensi Academia vocatus fuit: cui officio biennium non tantum summa cum laude præfuit; sed Rectoratus etiam dignitate functus est; actusque aliquot promotionum publicarum solenni pompa celebrauit.

In Academiam Grypsf. vocatur.

Cum igitur magna vbique de ipso fama percrebesceret; & ad aures vsque *Melchioris Zobellii*, Franciæ Ducis, & Episcopi Wirtzburgensis, patriæ suæ principis, emanaret: statim biennio post, quadragesimo octauo anno ab ipso vocatus, & in consiliariorum numerum est allectus. Hoc in munere prudentiam, fidem, integritatemque à se expectatam egregie probauit, & publica commoda pro virili promouit.

M. Zobell.

Beutherum in consiliariorum numerum cooptat.

Sed cum insatiabili discendi studio teneretur, & sine Iurisprudentiæ cognitione minus se facere satis officio suo in aula posse experiretur quotidie: eo vitæ genere relicto in exteras Galliæ quoque Academias, iuris condiscendi causa abire statuit; longaque itinera conficere potius, quam in aulicis delicijs torpescere. Cum enim peregrinationes ad prudentiam, & ad alias res multas plurimum momenti afferre intelligeret, exteras nationes lustrare cum iudicio, leges, mores, instituta notare; & cum ijs, quæ domi forisque iam obseruarat, conferre voluit. Nec enim ignorabat à peregrinationibus Vlyssem cõmendatum; & oratorem ab Aristotele peregrinari iussum: plurimumque ad legum tum ferendarum, tum intelligendarum scientiam peregrinationes conducere.

Abit in Galliam.

Peregrinationum vtilitas.

In exteras ergo Academias Gallicas, *Parisiensem*, *Aurelianensem*, *Biturigensem* & *Pictauiensem* profectus est, anno Christi quadragesimo nono; quo tempore vel maxime regnum Galliæ pace & rerum omnium vbertate floruit. In illis peregrinationibus expedite & eleganter Gallice loqui perdidicit; varias variarum Rerumpubl. politias, leges, consuetudines, mores, ritusq; cognouit: quæ omnia maximo postea vsui in vita & ipsi & alijs fuerunt. Et quamuis immenso iuris pelago se commiserat, inque sacro & ciuili codice omne tempus poneret: ab aliorum tamen humaniorum autorum lectione non prorsus abstinuit; sed varios, eosque præstantissimos scriptores diurna nocturnaque manu assidue versauit: cum sapientibus & doctioribus communicauit: artium liberalium Magistros, dicendi atque viuendi præceptores; consulendi atque iudicandi doctores audiuit viros vndique doctissimos: vnde ex alijs accurate

Studia eius in Gallia.

rate de grauissimis rebus in medium allatis, disserere; ex alijs eleganter loqui: ex alijs ad delectationem audientium verba facere didicit: ex alijs rite recteque, ordinandæ, administrandæ, tuendæque Reipublicæ necnon bene, ciuiliter, & honeste viuendi præcepta hausit: ab alijs denique boni & æqui artem cognouit.

Pictauij, quæ Pictonum in Gallia metropolis ac cathedra episcopalis ab ipsa D. Hilarij ætate & studio iuris celeberrima est, cum propter summam loci illius amœnitatem, quem Clanius fluuius, qui in Viennam delabitur, circumfluit, aliquantisper substitisset: *Ephemerin historicam* conscripsit, & paulo post Lutetiam digressus, opus, cuius simile antea nullum vnquam extiterat, viris doctissimis atque celeberrimis, qui Parisiensi in Academia tunc erant, perlegendum dedit; qui statim eum ad editionem sunt hortati.

Pictauium.

Scribit ephemerin historicam.

Itaque anno Christi quinquagesimo typis illud Lutetiæ excribendum curauit: ad cuius postea exemplum *autor Ebræum* calendarium suum adornauit. Anno sequenti quinquagesimo primo, Gallia relicta, magnaq; breui temporis spacio ex egregijs studijs, laboribus atque actionibus comparata gloria domum redijt: & ab aula Wirtzburgensi honorifice denuo receptus, eidem totum se dedidit: atque ardua quæq; negotiorum fortiter subijt, prudenterq; expediuit. Qua diligentia id consecutus est; vt eo sæpius Episcopus Wirtzburgensis in arcanis & arduis negotijs opera eius vteretur, studiumq; clementer probaret, & singulari amore ac gratia complecteretur. Et cum præcipui consiliarij munere fungeretur; *quatuor* bonorum consiliariorum *scopulos* prudenter sibi vitandos esse censuit: *contumaciam*, bonorum consiliorum remoram; *discordiam* inter συμβυλόντας: *Affectus*, à quibus omnes, de rebus dubijs consultantes, vacuos esse decet; *Auaritiam* denique, quæ omnia habet venalia, fidemque ac probitatem euertit. Quos etiam consilij dandi modos Aristoteles præscripsit: eos ipse accurate obseruauit; *ratione* scilicet, *auctoritate* & *exemplo* consulendum esse. Hæc enim si coniungantur, magnam vim habere necesse est. Quanquam vero omnia, quæ in consultationem veniunt, talia sunt, quæ aliter accidere possunt: tamen ipse sibi sufficere arbitratus est; si conscientiæ suæ satisfecisset, illius memor: *non euentum, sed fidem præstare debet, qui consilium dat.* Singulari arte & flexu facili consilia ad vnum, eumque verum scopum dirigere potuit; optime sciens obliqua via eundum, quo non licet recta. Nullius seruilis sententiæ vnquam vel autor, vel imitator: silentij vero & arcani nusquam non tenax fuit. In capiendis consilijs & deliberationibus suscipiendis singulari prudentia præstabat; considerate & cum dignitate suam sententiam expli-

Edit idem opus.

Redit in Germaniam ad suos.

Quatuor consiliorum scopuli.

Consilii dandi modus ab Arist. præscriptus.

explicare, circumspecteque perpendere solebat: & quæ salutaria aut perniciosa euentura dicebat; ea grauiter, historiarum monumentis & antiquitatis exemplis, comprobare ei non erat difficile. Et hanc fidem non principi suo tantum; sed etiam toti Imperio Romano, inprimis vero Germanicæ nationi in tractatione Passauiensi, anno quinquagesimo secundo, ita probauit; vt cum ab Episcopo Wirtzburgensi, legatus *Henrico* Comiti Castellano, & *Ioanni Zobellio* ad ea comitia adiungeretur, in componendo religionis dissidio, & sancienda atque stabilienda pace publica, nihil prius, nihilque antiquius habuerit, quam vt Principi suo, quantumuis Pontificio, communis tamen patriæ & tranquillitatis amantissimo, persuaderet; ne oblatas tum pacis conditiones detrectaret, vel impediret. In ea tractatione tam Principis sui nomine, quam omnium Protestantium assensu decretum est: *in causa religionis pluralitas suffragiorum ne valeat.* Sæpius postea legatus in aulam Imperatoris, Oenipontum quoque & Ratisponam à Principe suo missus rebus feliciter expeditis domum reuersus est.

Legatio Beutheri ad Passauiens. tractat.

Anno quinquagesimo tertio *Patauium* concessit, atque ibi studio Medicinæ de consilio Melanchthonis, qui in felicissimum eum Medicum euasurum prædixerat, operam dedit. Ibi itaque *Gabrielem Fallopium* medicum, chirurgum & anatomicum celeberrimum audiuit; & familiaritate eius quotidiana maximo cum fructu vsus est; cuius conuersatione tantum etiam in praxi medica profecit: vt ea quoque in arte ita excelleret, ac si ab ineunte ætate eam tractasset. Fallopius cum in Musæo eum aliquando conuenisset, & in lectione *Iasoni* I C. offendisset, obstupefactus dixit: quid tempus iuridicis istis falleret cum professione esset medicus? Talem enim eum iudicabat, quod periculosos sæpe morbos & vulnera cum præsentissimo vitæ discrimine coniuncta, feliciter ipsum curasse nouerat: proinde etiam medicinæ ipsi gradum obtulit.

Patauii dat operam Medicinæ.

G. Fallopius.

Anno quinquagesimo quarto *Fastos antiquitatis Romanæ* noua methodo Patauij confecit, & ibidem edidit. Paulo post Romam profectus, ipse ibi monumenta omnia diligenter perlustrauit, obseruatu digna, studiose annotauit, & insignem vetustatis thesaurum sibi comparauit. Inde *Pisas*, *Bononiam*, studiorum matrem, & *Ferrariam*, studio iuris celeberrimam totius Italiæ Academiam, nobilissimi illius I C. *Renati Cati* fama permotus, se contulit. Hic Renatus doctrinam Beutheri variam, & in scientia iuris excellentiam cum deprehendisset non sine admiratione; nobilitatis priuilegijs ipsum ornauit, & doctorem iuris vtriusque, competitoribus octodecim Episcopis, renunciauit.

Fasti antiquitatis Romanæ à Beuther. scripti.

Romam petit.

R. Catus IC.

Doctor Iuris renunciatur Beutherus.

Istis honoribus in Italia auctus, anno proximo in Germaniam

niam à principe suo Episcopo Wirtzburgensi est reuocatus. Instabant enim tum Comitia illa Augustana, in quibus de pace politica & religionis plenius deliberandum erat. Reuersus ergo domum, vna cum *Ioanne Zobellio*, & *Henrico à Mos*. I. V. D. ablegatus denuo ab Episcopo illo ad Imperij comitia fuit: quibus etiam ab initio Februarij vsque ad finem Septembris quinquagesimi quinti interfuit; & communem totius Imperij pacem religionis atque Reipublicæ vniuersamque eius salutem pro sua virili, & promouit plurimum, & feliciter conseruauit. Valdeque illud est memorabile, quod non tantum Episcopi Wirtzburgensis legati; sed horum etiam ductu atque consilio ipse Archiepiscopus quoque Saltzburgensis, in Protestantium partes; de conseruanda libertate tam in ipsius religionis exercitio publico, quam alijs capitibus ad eam pertinentibus, descenderint. Vt tamen verum fateamur, grauissimum sibi ex hac actione multorum Pontificiorum conflauit inuidiam: & multi ex amicis, qui in dextero Senatus Imperij Episcoporum & Pontificiorum latere ipsum sedere, & Episcopi Pontificij locum occupare videbant; ipsum admonuerunt: ne suspicionem aliquam de se moueri pateretur, ac si non salua satis conscientia, officio legati Principis sui satisfacere posset: & autores ipsi fuerunt, vt ne propter honores aulicos iacturam aliquam famæ & fidei faceret. Quanquam vero ne minimum quidem vel contra fidem, vel contra religionem & conscientiam suã commiserit: noluit tamen iniqua illa suspicione grauari, ac si in aliorum gratiam quædam faceret, vel omitteret. Et cum etiam ex non obscuris indicijs animaduerteret, Principis sui gratia aliorum aulicorum inuidiam sibi creari: qui ægerrime ferebãt, Episcopum arcana sua, præsertim in religionis negotio, committere qui ex professo aduersæ confessioni addictus esset: de relinquenda illa aulica functione, & consiliarij dignitate sæpius deinceps & serio cogitauit. Itaque ab eo tempore, quo ex comitijs Augustanis domum redijt, per integrum triennium placidam à Principe suo dimissionem humilime petijt: sed impetrare eam non potuit; donec serenissimus Elector Palatinus, *Otho Henricus* in aulam suam eum* vocaret: à quo consiliarius Ecclesiasticus atque Bibliothecarius designatus est. Sed vix fide ipsius explorata, & paucis legationibus perspecta, iniqua sors hanc ei felicitatem quoque inuidit. Anno enim statim sequenti optimus & munificentissimus ille Elector, literatorum fautor ac patronus summus, introducta in Ecclesias Palatinatus Euangelij doctrina, & liberaliter dotata Academia Haidelbergensi, anno ætatis suæ quinquagesimo septimo, inopinata morte ex hac vita abreptus est. Post cuius excessum aulicam vitam cum priuata commutauit: & postquam cõmuni mensa

Reuocatur in patriam.

Ad comitia Augustana ablegatur.

Incurrit in aliorum odia.

Petit dimissionem.

Vocatur ab Elect. Pala

** Anno* 1555

eum

tum viris celeberrimis, plerisque suis affinibus, *Conrado Offenbachio, VVilhelmo Rugero, Ioanne Posthio, Paulo Melisso, Petro Lotichio*, Haidelbergæ per annum vsus esset; altero anno Christi sexagesimo, ætatis suæ trigesimo octauo, Oppenhemium se contulit; omnibusque rebus publice gerendis valedixit. Ne vero ociosus plane in illo ocio viueret; *argumenta in singula sacrorum Bibliorum capita* primus adornauit; & Francofurti per *Dauidem Zepffilium* typographum typis imprimenda curauit. Cuius operis Biblici excudendi occasione non amicitiam modo & familiaritatem, sed & affinitatem, artis typographicæ nimio amore captus, cum Zepffelio contraxit; & sibi persuaderi passus est; vt cum vxoris ipsius sorore matrimonium iniret.

Oppenhemium migrat.

Ducit vxorem.

Anno igitur Christi sexagesimo secundo, ætatis suæ quadragesimo, cum comitijs Electoralibus, in quibus Maximilianus II Romanorum Imperator electus fuit Francofurti, interesset: Margaretam, ex honestissima Reussorum familia oriundam, *Andreæ Reussii*, ciuis Moguntini, sub Martino Roshemio, Caroli V. Imperatoris supremo belli duce, signiferi primarij filiam lecti coniugalis sociam, & vitæ adiutricem sibi adiunxit. Cum qua, casto, constantissimoque amore vixit: & ipsa vicissim ei, tanquam capiti, subdita prompte paruit, honorauit, coniugalique fide dilexit: atque ita tranquillo ac felici in coniugio annos viginti quinque suauissime transegerunt.

Liberi eius.

Suscepit ex ea liberos sex, de quibus tres adhuc filij, *Michael Philippus* Th. D. Ecclesiarum ducatus Bipontini Superintendens generalis, *Ioannes Michael* I.V.D. in Academia Argentinensi iuris professor: & *Iacobus Ludouicus*, præfecturæ Tabernæmontanæ in ducatu Bipontino scriba prouincialis, hodie sunt superstites. Duo filij, *Georgius Christophorus & Paulus Fridericus*, cum sorore *Margareta*, fatis in puerili ætate concesserunt.

Perlustrat varias Academias.

Consummato matrimonio, anno Christi sexagesimotertio Philosophicam peregrinationem instituit; omnesque Academias Saxonicas, & alias insigniores illarum regionum vrbes, antiquitatum causa, suis sumtibus perlustrauit.

Expetitur à multis.
1. à Cæsare Maximil.
2. ab Electore Palatino.
3. à Republ. Argentin.

Hic anni spacio cum domo abesset, à multis quæsitus, vocatus, & desideratus fuit. Nam supremus orbis Christiani Monarcha *Maximilianus* II. Imperator, in Viennensi Academia operam eius expetiuit; qua in lectione historiarum publica vteretur. *Fridericus* item III. Pius ille Elector Palatinus, clementissime illi pristinum locum in Senatu Ecclesiastico restituere voluit, simulque officium Bibliothecarij, aut si amplecti eam mallet, professionem iuridicam in Academia Haidelbergensi obtulit. Florentissima deniq; Argentinensis Respubl. per *D. Ioan. Sturmium*, amicissime scriptis literis, ab ipso flagitauit;

vt pro-

rofeſſionem hiſtoricam in ſua Academia ſuſciperet. Hic re
ırate penſitata Argentinenſem delegit, & anno Chriſti ſe-
eſimo quinto honorificentiſſime a Senatu exceptus atque
ptus eſt; in qua ea, quæ partim ex viris ſummis omnium
ıltatum, artium atq; ſcientiarum peritiſſimis audierat, par-
propria experientia & induſtria acquiſiuerat, ad vſum cō-
ıem tranſtulit. Nam hiſtorias variarum gentium publice
ſt profeſſus; eiusque profeſſionis monumenta non pauca
quit. Præter enim typis editam Ephemerin, *interpretationem*
Comminæi, *Practicæ criminalis Damhoutteri*; *Chronici Ca-*
versionem quoq; Germanicam *Sleidani* historiæ & à ſe
criptam hiſtoriam de ſtatu religionis & Reipub. per Rom.
erium, quam I. Sleidanus ab anno Chriſti milleſimo quin-
eſimo decimo nono exorſus eſt, atque ad annum milleſi-
n quingenteſimum quinquageſimū ſextum, quo nimirum
nortuus, perduxit, in annum vſque milleſimum quingen-
ıum octuageſimum tertium continua annorum ſerie per-
it. *Generale* etiam *Chronicon*, ſelectum & magnum opus,
gauit: huic addidit rerum quarundam memorabilium ſub
rio Caroli V. in Europa geſtarum deſcriptionem; cui aliā,
m quæ ſub Carolo V. & fratre Ferdinando in Europa geſta
, hiſtoriam ſubiecit. Paulo poſt *historicam conſignationem*
, quæ in reſignatione Imperij Caroli V. in Comitijs Fran-
rtenſibus, anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo
uo, acciderunt, adornauit. *Acta* ſimul *in Europa* ab anno
ſti quinquageſimo quinto ad octuageſimum primum ſu-
ıille quingentos publicauit. *Elogia virorum illuſtrium, re-*
Daniæ & Ranzouiorum cum imaginibus edidit. *Deſcriptio-*
hiſtoricam electionis & coronationis Maximiliani II. Imp.
eam fecit. *Animaduerſiones hiſtoricas* conſcripſit. *Commen-*
in Cor. Tacit. de populis & moribus veterum Germano-
confecit. Quæ opera omnia publice extant: ſed plura ad-
unt manu eius variarum in varijs artium atq; facultatum
ribus ſcripta & exarata, quæ nondum lucem aſpexerunt:
Theologica, hiſtoria ſacra ex Biblijs, *Harmonia* de Regibus
cis & Iſraeliticis, ex Ioſepho, Auguſtino & Lyra. *Compu-*
LXX. hebdomadarum Danielis. *Hiſtoria creationis mundi.*
atio de ſubſtantia & gradibus Angelorum. *De primis pa-*
us Lamecho item & Mathuſalemo. *De ſtatu Caini* poſt
tum fratricidium. *De diluuio* & linguarum confuſione.
...ugio ſacerdotum & Iubilæo. *Sabbathariorum* orationes.
...nni tempore mundus à Deo creatus, & quo die Ieſus Chri-
ı cruce mortuus ſit, diſputationes.
...ure præter alios tractatus etiam hi relicti ſunt. *De legitimo*
iuilegiorum. *De Magiſtratibus. De origine iudiciorum ciuis.*
De forma & adminiſtratione Reip. Argentinenſis.

Argentinenſem vocationem amplectitur.

Scripta Beutheri edita.

Opera nondum edita.

Theologica.

Iuridica.

Historica. In historicis restant *Commentarii* antiquitatum historicarum in X. Caput Geneseos. *De exordio Carthaginis; de origine Turcorum; de regibus Ægyptiis; de Saxonum ortu; de ducibus Saxoniæ, de Francorum antiquitate, de Cimbris, de Holsatis, Bremensibus. Commentarii* in histor. C. Iul. Cæsaris: Commentarij in Fastos antiq. Romanæ, *de ordine Electorum*: Correctiones *in Alberti Crantzii historiam Saxoniæ: de Monarchiis; Historia ab initio Vrbis condita; de Dario, de Scythis, de regibus Atheniensium & Lacedæmoniorum; Historia omnium Imperatorum, Regum, & Pontificum Romanorum* à condito mundo vsque ad nostra tempora, per omnia imperia & regna totius orbis, iuxta quatuor summa orbis imperia, seu Monarchias; *de Thuscis, de ætatibus mundi & Patriarcharum, disceptationes Chronographicæ, Historia quatuor primos millenarios comprehendens; Commentarii in Sallustium, de regibus & consulibus Romanorum; Commentarii in Tit. Liuium, de bello Punico, de periodis imperiorum, de origine gentis, principumque Bauarorum, de diuersa ratione annorum, Commentarii in Plutarchi Romulum, de Sigismundo* I. Rege Poloniæ: *Commentarii in Velleium Paterculum, de Sacis & Dacis: Expeditio in Saracenos: Problemata historica, de statu Romani & Turcici imperii* ab anno millesimo nonagesimonono ad millesimum quingentesimum septuagesimumsecundum, *de Otthomanno, de origine regni & ducatus Lotharingiæ, de regibus Hungariæ* ab A. C. millesimo quadragesimo primo ad millesimum quingentesimum septuagesimum; *de Ludouico nono & Conradino Friderici secundi Imperatoris F. Status rerum in Europa sub initium Turcici imperii,* Otthomanno regnante, in Germania, Italia, Hispania, Gallia, Anglia, Sarmatia Septentrione, Græcia, Turcia, ab anno Christi millesimo ducentesimo nonagesimo octauo, ad millesimum quingentesimum vicesimum nonum: *de correctione anni Romani à C. Iul. Cæsare instituta; de Græcorum Atheniensium anno & mensibus antiquis, belli Danici descriptio, de regno Neapolitano, quæstiones historicæ dubiæ, antiquitates Germanicæ ante natum Christum, de VVallis & VValachis, de expeditione Ludouici noni Galliæ regis Viennensi, historia ducis Albani, de bello intestino Gallico inter regem & principem Condæum, de origine gentis Iuliæ, de causa belli Gallici, de vita C. Iul. Cæsaris, de Gallis & Celtis, Chronicon Cometarum* distinctum in libros tres: *Chronographia ex Plinio, Halicarnassæo, Solino & Diodoro Siculo, exactissima annorum mundi ratio* & causæ, cur alij diuersum sentiant; *de quarta Monarchia.*

Genealogica. In Genealogicis supersunt *omnium Principum & multorum Comitum Imperii Romani stemmata: plurimarum etiam externarum familiarum descriptiones.*

Philosoph. In Philosophicis, *annotationes in Homeri* aliquot Iliad. lib. *de*

Vtilitate

vtilitate fabularum, de viuentium quorundam generatione sp'ntanea: de laude Poeseos, de studio eloquentiæ, item *orationes* variæ.

In Mathematicis aliquot etiam tractatus, vt *de globo Astronomico, de circulis, de correctione noui Calendarii Gregoriani.* *Mathematica.*

In Poësi, *tres epigrammatum libri*, vario genere carminis, ab eo sunt conscripti. *Poetica.*

Decanatu primo in Academia Argentinensi ipse functus est, & primus nouem magistros, anno sexagesimo septimo solenniter creauit; eundemque Decanatum tertia vice post redeuntem ad se ordinem ita gessit; vt ipsi Academiæ ornamento, & plurimorum studijs commodo maximo fuerit, omnibusque membris Academicis gratus, & acceptus, collegis vero suis semper fuerit charissimus. Ita enim rerum suarum sategit: vt non solum lucubraretur noctu, quæ officij sui erant; sed summo etiam mane, post solitas preces, lectionemque sacram, quam vt æstate media cum prima aurora, sic hyberno tempore, antelucanis horis, quotidie frequentabat, eadem accuraret. Reliquum diei non sibi, sed amicorum interpellationibus ac colloquijs dabat. *Primus Decanus in Academia Argent.* *Pensum eius quotidianum.*

In Oeconomia liberorum recte educandorum rationem habuit summam. Vt primum enim eorum aliquis quartum ætatis annum erat egressus, ad ludum misit, magistro foris informandum: domi insuper à pædagogo instituendum curauit: omnes adsuefecit magna cura ad preces, ad obedientiam & modestiã ac humilitatem. Ad rem familiarem minus fuit attentus; frugalitati & parsimoniæ inprimis deditus. Et quanquam per omnem ætatem firma corporis valetudine vteretur, quam temperantia & moderata victus ratione tuebatur: tamen mortis cogitationem nunquam abiecit; sed ad exitum ex hac vita beatum mature se præparauit. Erat tota corporis eius constitutio venusta ac robusta, & habitudo plane virilis: statura mediocris, vultus serenus, color subrubicundus, capillus candidus, oculi cærulei, barba cana, frons aperta, vox acuta, sermo placidus, collum paululum ad pectus inclinans, incessus grauis, verbo vt dicam, corpus & animus præstans. *Educatio liberorum.* *Frugalitas.* *Prosopographia Beutheri.*

Senectus nec ipsi grauis, nec alijs molesta fuit; sed in seipsa tranquilla, integrisq; sensibus constitit, ideoq; lectiones Academicas, quamdiu per corporis vires licuit, habuit. Postremis annis interdum podagrici dolores perpaucos dies eum domi detinuerunt. Oculi eius obtusa visus acie nunquam caligauerunt, neq; hebetati sunt; & quidem eminus acrius, quam comminus discernere omnia potuit: conspicillo interdum non ex necessitate, sed ad corroborandos radios visiuos, medicorũ suasu, vsus est. Auditus nunquam grauis vel difficilis ei accidit: memoria ad extremum vitæ spiritum tenacissima perdurante. *Senectus.* *Valetudo.*

Morbus supremus. Cum ergo ipsa ætate seu μαρασμῷ ac flacciditate quadam, diuturnis passionibus ictericis præcedentibus, vires naturales humido radicali exsiccato, paulatim consumerentur; ac supremum iam sibi imminere diem animaduerteret: sine vlla prorsus aut vultus mutatione, aut animi perturbatione, indubitata fiducia misericordiæ diuinæ sustentatus, ac spe certa vitæ æternæ fretus, mortem, quam cum Apostolo in lucro ponebat, constanter & intrepide exspectauit. Inprimis vero recitatione Psalmorum Latinorum ex interpretatione *Hulderici Zwinglii*, quam exacte memoriter tenebat, delectatus est; & inter cæteros Psalmos 16. 25. 30. 31. 39. 40. 51. 71. 77. 86. 90. 91. 103. 119. 125. 145. sæpissimeque ex Psalmo 77. verba illa, *Dextera Dei omnia mutare potest*, in acutioribus morbi sui punctis ingeminauit. Confessionem fidei coram ministro Ecclesiæ in præsentia suorum domesticorum edidit; seque in illa vera doctrina, quæ in verbo Dei, traditur, iuxta symbolum ipsius: *Adiuuante Deo*, ad mortem vsque constanter perseueraturum esse, protestatus est: Aliorum de religione excitatis controuersijs se nunquam immiscuisse; semper autem rixandi & calumniandi illam libidinem summopere sibi displicuisse; & moderationem expetiuisse, ne ex parte nostra cursus Euangelij impediretur, & via Pontificijs nostras Ecclesias inuadendi sterneretur. Commendare igitur hanc causam Deo, & rogare eum; Ecclesiam suam afflictam ne deserat: omnia denique se omnibus condonare.

Symbolum Beutheri.

Tandem aliquoties certa fiducia in promissiones diuinas erecta spe, dicta illa Scripturæ repetijt: *In te Domine speraui, non confundar in æternum*: *Spes non confundit*; *Spe salui sumus*. Lingua vero, vt & alijs membris officium suum amplius non facientibus, ijs attente auscultauit, qui verba ad ipsum fecerunt: atque inter vota tacita & suspiria extinctus ita est, vt

Obitus.

Quondam o'eo lampas deficiente solet:

die vigesimo septimo Octobris, qui fuit tum dies ♀. inter horam nonam & decimam vespertinam, anno Christi octuagesimo septimo, ætatis sexagesimo quinto, in amplexu vxoris, liberorum & amicorum. Tertio die post, qui fuit Dominicus, elatus est humeris studiosorum, & sepultus in cæmiterio extra vrbem, quod vicinum est ædibus, in quibus aluntur leprosi, funus prosequente Academia & Republica Argentinensi frequentia illustri & rara. Fuit vir pius, ministerij Ecclesiastici amans, concionum sacrarum auditor frequens & attentus: in lectione Bibliorum adsiduus: officij sui anxius: iustus, prudẽs, temperans, moderatus ac patiens: in congressibus affabilis, suauis, & grauis. Trium facultatum doctissimus, linguarum cardinalium Hebrææ, Græcæ & Latinæ peritissimus: Gallicam & Ita-

Sepultura.

Virtutes.

Eruditio.

Italicam perinde vt Germanicā loquebatur perfecte & ele-
nter; Hiſpanicam & Anglicam ita intelligebat, vt quæ lege-
:, in aliam transferre linguam expedite poſſet. Antiquitatis
mnis fuit ſtudioſiſſimus: hiſtorias veteres & recentes, quæ
ultorum ſalubrium præceptorum tanquā ſeminarium ſunt;
c tātum patriæ noſtræ; ſed Galliæ, Italiæ, Hiſpaniæ, Angliæ,
elgij, Poloniæ, Hungariæ, Bohemiæ, diligenter euoluit: priſ-
orum temporum annales peragrauit. Et quia, vt Seneca lo-
uitur, *longum per præcepta iter eſt; breue autē & efficax per exempla*:
eo in legenda hiſtoria Græca & Romana non ſolum rerum
eſtarum, locorū, temporum deſcriptiones; ſed etiā omnium
auſas, conſilia, acta, euenta, circumſtantias, cur quid geſtum,
ur quid omiſſum conſiderauit, omnes omnium gentium vir-
utes, vitia, mores, ritus, leges, atq; politias familiares ſibi ha-
ebat: regnorum ac ciuitatum plerarumq; ortus, incrementa,
mutationes, viciſſitudines addidicerat: omnes prope regum,
rincipum, comitum, nobilium, ac patriciorum genealogias
mira dexteritate memorare ſciebat, & multas magnas contro-
erſias horum auxilio diremit. Et quod in eo ducendum ſingu-
are, inſigni prędirus fuit, & fere diuina memoria, longeq; præ-
ſtantiori, quam *Portio Latroni* ſuo Seneca tribuit. Nam nō tan-
um quæ ſemel vel viderat, vel legerat, vel audiuerat, firma ac
ferrea, vt ita dicam memoria, conſtante etiam ætate, retinuit;
et Imperatorum & belli ducum familias, ac rerum geſtarum ab
js hiſtorias; quin vulgarium quoq; militum, atq; infimæ fecis,
impedimentorum bellicorum nomina, cognomina, ipſamque
eorum patriam, quæ ſingula vna vix vice in caſtris ſcripſerat;
ſed etiam in ſuprema ſua ætate, illarum cantilenarum & melo-
liarum probe meminerat, quas ancillæ ad cunas in prima in-
fantia occinere ipſi ſolitæ fuerint; quod de nullo alio vnquam
nos vel legiſſe vel audiuiſſe meminimus. Sæpe commemorare
ſolitus fuit, amicā & crebram inter ſe, Lotichium, & Poſthium
in Italia & Germania extitiſſe concertationem, quis eorum
præſtantiori eſſet memoria: & ita tandem tranſactum, Loti-
chium cum Poſthio in retinendis ipſiſſimis verbis contextus,
præter obſeruationem nominum propriorum, excelluiſſe: Se
vero in accuratiſſima commemoratione etiam peregrinorum
nominum propriorum ſiue locorum, ſiue perſonarum diutur-
niori ac firmiori memoria ipſos ſuperaſſe.

Memoria.

Certamen de memoria præſtantia.

Amicos in omni artium & ſcientiarum genere ſibi compa-
rauit viros præſtantiſſimos. Ex Theologis enim lumina illa
non modo vidit; ſed & cum ijs amiciſſime conuerſatus eſt. *D.
M. Lutheri* domeſticus, *Philippi Melanchthonis*, *Iuſti Ionæ*, *Ioan.
Bugenhagii*, *Caſpari Crucigeri* ſenioris auditor Witebergæ fuit:
Seb. Münſtero, Ioan. Functio, Ioan. Caluino, Henr. Bullingero, Ioſia

Amici.

Simlero, Ludouico Lauatero, Hieronymo Zanchio, Grynao vsus est valde familiariter. Ex Iureconsultis non tantum patronos, sed amicos habuit, *I. Baptistam VVeberum* imperij Romani vicecancellarium, *Melchiorem Klingium, Ioachimum Mynsingerum.* Medicis *Ioanni Cratoni*, archiatro Cæsareo, *Ioanni Posthio*, archiatro Palat. *Casparo Peucero* & archiatro & archiphilosopho, *VVilhelmo Rugero* archiatro Wirtebergensi fuit coniunctissimus; cum alijs clarissimis viris atque præstantissimis D. *Ioanni Sturmio*, ætatis nostræ Cicerone ac Theophrasto, *Ioach. Camerario* politioris literaturæ auctore, *Huberto Langueto* consiliario regio, *Erasmo Læto Dano, Ioanne Moibano, Hartungo, Ioan. Sambuco* historico Cæsareo, *Ortholpho Marolдо, Hieron. VVolphio, Petro Lotichio, Paulo Melisso, Iano Iacobo Boissardo*, qui omnes viri singulares, sæpe ad ipsum scripserunt, multos annos familiarissime vixit. Symbolum sibi mature admodũ delegit geminum: sacrum nempe hoc: *Adiuuante DEO*; politicum autem istud: *Perrumpendum est*: Hindurch mit Frewden vnverzagt. Atque hæc de Michaele Beuthero, ex narratione Cl. & Reuerendi Viri Michaelis Philippi, F. Theol. D.

Symbola.

PETREIVS TIARA.

Ω. 1588. d. 8. Febr. æt. 72.

VVorkum patria Tiaræ.

NAtus est *Petreius Tiara* anno decimo quarto, supra sesquimillesimum, decimoquinto Iulij, in oppido Frisiæ, Lauicam & Flæuum fluuios interiacentis, maritimo, *VVorkum* vulgo dicto. Cumque esset singulari ingenio, & admirabili memoria præditus: nullam difficultatem in studijs, imo vero in quibuscunque rebus percipiendis, sensit: vnde & αὐτοδίδακτος in omnibus fuit: nihilque vnquam reperit, quod non suopte Marte, & sine Præceptoris opera plenissime perciperet. Quare & Logicis, & Mathematicis, & Physicis, & Ethicis disciplinis exemplo singulari instructus fuit. Instrumenta Musica, Astronomica, Geometrica artificiosissime fabricare, vt & pingere potuit. Trium linguarum cognitionem exactam habuit, quarum subsidijs ad vsum facultatis medicæ potissimum vtebatur. In qua supremam lauream consecutus, industriam suam Reipublicæ probare voluit.

Tiara αὐτοδίδακτος.

Eruditio eiusdem.

Medicinæ dat operam.

Adolescens vidit *Germaniam, Galliam, Italiam.* In Belgium reuersus, vxore in patria ducta sedem *Louanii* fixit. Qua amissa non multo post, ad nouam vniuersitatem *Duacensem* regio stipendio vocatus, vtriusq; linguæ professionem suscepit. Ducta autem vxore secunda, quæ & Gallicæ linguæ insolentiam, & patriæ desiderium ferre non poterat: professione relicta, in Frisiam migrauit, & *Franekera*, vnde vxor nata erat, substitit, vbi & Consulatum vrbis aliquandiu gessit.

Peregrinatur.

Louanii sedem figit.

Inde Duacũ migrat.

Porro Franeckeram.

Cum

Cum vero insanis factionibus Belgium flagrare inciperet; ille mature cessit inquietudini & *Lugdunum Batauorum* se contulit, vbi in recens condita Academia primus Rectorem, & Græcæ linguæ egit professorem annis circiter quatuordecim. Inde in patriam reuocatus in noua vniuersitate *Franekerensi* græcas literas aliquandiu publico stipendio professus est: mortuus ibidem anno ætatis septuagesimo quarto, Christi vero Seruatoris 88. die Februarij 8. atque in templo sepultus.

Lugdunum concedit.

Reuocatur Franeckeram.

Vbi moritur.

Potuisset hic vir ad maximas quasq; dignitates splendidissimasq; professiones peruenire, ad quas à diuersis magnatibus frequenter fuit inuitatus, si voluisset. Nec ingenij solum, sed & corporis dotibus natura ipsa eum huc destinasse videbatur, quæ nihil omiserat, quod in plenissima virilis corporis fabrica requirebatur. Erat enim statura vltra mediocritatem, membris validis & bene compactis, & proinde etiam robustis: cute candidissima, facie decenti: lata fronte, oculis lætis: capillitio ruffo, barba densa ac valde promissa. Quæ omnia illi venerabilem quandam reuerentiam & authoritatem apud notos & ignotos conciliabant. Vnum tamen illud natura in eo oblita videri poterat: vt ei facultatum suarum fiduciam paulo maiorem ingeneraret. Obstitit enim illi semper δυσωπία, & inutilis quædam verecundia: qua obstante, idem quod priuatim, inter paucos cum summa laude potuit, publice præstare non potuit, perstringente mox eius oculos auditorum frequentia, quæ alios magis excitare & erigere solet. Amicis vsus est viris suæ æui clarissimis, & Lugduni dum vixit potissimum *Donello, Dousa, Lipsio*, atque *Iano Grutero*, quem in delicijs habuit.

Mores eius.

Statura corporis.

Δυσωπία Tiaræ.

Amici.

Vir pius, integer, solide doctus & non huius, sed ex reliquijs aurei illius seculi: cui ignota simulatio & dissimulatio: quoque vix meliorem & tranquilliorem sol vidit.

Interpres fuit Græcorum fidelissimus ac felicissimus. Fidem faciunt, quæ de ijs Latina fecit, tam astricta oratione, quam soluta. Eorum nonnulla pridem edita, vt, *Sophistes Platonis, Medea Euripidis, Pythagoræ, Phocylidis, ac Theognidis* sententiæ carmine Latino expressæ, quædam adhuc in scriptis, lucem suo tempore visura, supersunt, vt, *Homeri hymni, Hippocratis Aphorismi & Prognostica; Platonis Eutyphro, & Alcibiades 2.* atque alia nonnulla. *Poemation de Nobilitate & Disciplina militari Veterum Frisiorum* non inelegans, ante multos annos typis excusum: superiore anno publicatū inter Delicias Poetarum Belgicorum. In translationibus eius Prosodiacis est quædam Ciceroniani sermonis puritas, minime tamen affectata; sed veluti natiua; quæ singulari quodam philtro abblandiens aliquanto plus voluptatis adferat lectori, quam is ex ipso fonte Græco erat percepturus. *Suffrid. Petri de scriptorib. Frisiæ, & Academ. Lugdun.*

Scripta.

Nondum edita.

Felicitas in translationibus.

IOANNES STVRMIVS.

O. 1589. d. 3. Mart. St. V. ætatis 82. currente.

Sleida oppidum.

CIcero hic Germaniæ primum huius cœli spiritum hausit *Sleidæ*, in Vbijs oppido, in regione, cui nomen nunc est Eiflia, ad confinia Limburgensis & Iuliacensis Ducatuum, non longe distante ab oppido Dura, Caroli V. expugnatione claro. Nascitur Sturmius anno Christi millesimo quingentesimo septimo, ipsis calendis Octobribus, hora secunda pomeridiana: patre *Gulielmo Sturmio*, honesto & docto viro, quæstore generosorum Comitum à *Manderscheid*; matre *Gertrude Hulsana*, fœmina lectissima: parentibus quatuordecim vtriusque sexus liberorum; quorum etiam auos & auias, & suos proauos & proauias multa senectute vidit, idque exemplo raro.

Pater Sturmii. Mater.

Educatio.

Primis annis in patria eruditus est literis & bonis artibus, sub præceptore optimo *Antonio Dalpendio*, vna cum generosis Comitibus à Manderscheid, expetitus ab ijs, cum puer esset nouem annorum.

Leod. abit.

Pubertate egressus vberioris ingenij culturæ causa, *Leodium* sese contulit; ibique in collegio *Hieronymiano*, quod vulgo Fratrum dicitur, audiuit inter alios *Arnoldum Einatensem*, cuius honorificam ipse mentionem facit in scholis suis Argentinensibus. Inde vno atque altero anno elapso *Louanium* venit, anno Christi millesimo quingentesimo vicesimo quarto; vbi annos quinque, tres discendo, duos docendo consumsit: vsus studiorum socijs optatissimis, post amicis constantissimis, viris clarissimis, *I. Sleidano*, *Guinthero Andernaco*, *Christophoro Montio*, *Bartholomæo Latomo*, *Andrea Vesalio*, *Iacobo Omphalio*, & alijs.

Inde Louan.

Condiscipuli eius.

Ibidem cum familiariter versaretur cum *Rudgero Rescio*, & *Conrado Goclenio*, hominibus literatissimis, vtriusque linguæ Græcæ & Latinæ Louanij tum Professoribus: animaduertens in arte typographica recens inuenta bonis literis magnum præsidium esse positum: cum *Rudgero Rescio*, qui Græcas docebat literas, officinam instituit typographicam, circiter annum ætatis vigesimum secundum, adiutus liberaliter parentis sui Guilelmi sumptibus haud exiguis: & auctores quosdam Græcos, Homerum primo omnium impressit, impressosque Louanio secum non longe post importauit Lutetiam Parisiorum, Galliæ Academiam nobilissimam anno reparatæ per Christum salutis millesimo quingentesimo vndetrigesimo. In ea Academia cum annis aliquot operam dedisset viris doctissimis, animumque ad Medicinæ studium appulisset: contigit, vt ob virtutem præstantem, ingenium excellens, doctrinam variam, iudicium graue, linguæ Græcæ & Latinæ peritiam, inprimis vero propter orationis puritatem, & methodi in docendo concinni-

Instituit officinam typographicam.

Abit Lutetiam.

cinnitatem, facilitatemque admissus sit ad munus docendi publicum, in eadem Parisiensi Academia vna cum *Andernaco* & *Latomo*. Vbi linguæ vtriusque scriptores bonos, artesque logicas docuit annis octo.

Docet ib. publice.

Rem ibidem familiarem instituens cum *Iohanne Pisonia* lectissima virgine: conuictores multos aluit, & in his eodem tempore, episcopum vnum, Barones & nobiles aliquot, Italos, Gallos, Anglos, Germanos, constantis ætatis & eximiæ doctrinæ homines: quorum iucundissima conuersatione profectus fecit indies; cum in bonis literis, tū vero maxime in pietate & agnitione veritatis Euangelicæ singulari beneficio Dei: propter quam etiam nō exigua vitæ pericula adijt Parisijs, dum & ipse libere veritatem agnitā professus est: & simul alios in eadē instituit, institutos confirmauit, suisq; sumptibus & periculis sustentauit: carus interim ob ingenium, virtutem atq; doctrinam, multis magnis & doctis viris, *Iac. Fabro Stapulensi*, *Guil. Budæo*, *Adamo Carolo*, *Iulio Camillo*, & inprimis *Ioan. Bellaio* cardinali celeber. qui eum constanter vsq; ad vitæ suæ finē dilexit.

Ducit vxorem

Alit conuictores.

Amici eius.

Hinc illius præstans virtus, doctrina, morum grauitas, omnibus vbiq; terrarum viris doctis cum innotesceret, percrebuit etiā de his fama per Germaniā: in qua cum haberet sui studiosos, *Erasm. Roterodamum*, *Ph. Melanchthonem*, *M. Bucerum*, & alios: non modo crebras à clariss. illis viris literas accepit, maxime à Melanchthone: qui ingenue fassus est inter amicos: *Facile sibi esse scribere epistolas ad omnes alios, ad Sturmium autem difficile:* Sed cum ijdem quoque illius consuetudine non possent carere diutius, effecerunt communicatis consilijs vt Sturmius ab ampliss. Reip. Argentinensis Senatu, ad scholam in vrbe aperiendam euocaretur ex Gallia, in qua propter acerrimas inquisitiones in Euangelicos & crudelissima supplicia, ipse quoq; parum tutus erat amplius. Quam vocationem legitimā secutus, iam Parisijs honorem atq; titulum Doctoris Medici vna cum Andernaco petiturus: præter Galliarum Regis Francisci eiusque familiarium gratiam collectam.

Vocatur Argentinam.

Venit Argentoratum anno millesimo quingentesimo trigesimo septimo, ibique iubente inclyto vrbis Magistratu, & cum primis magno illo *Iac. Sturmio*, Alsaticæ nobilitatis ornamento æterno, prudentiss. viris *Nicolao Kniebsio* consule, & *Iac. Matero* tredecimviro, primis Scholarchis: anno, postquā eo venisset, sequenti scholam, literarum, bonarum artium atq; linguarum officinā aperuit, in collegio Prædicatorum: discipulos per vrbem dissipatos collegit: & in decem ordines seu classes ibidem distribuit: Præceptoribus docendi methodū præscripsit: disciplinā honestis legibus muniuit: eademq; omnia coluit ipse & conseruauit, adiutus ab amantiss. collegis, fideliss. parastatis,

Iac. Sturm.

Aperit scholam Sturmius.

Collega eius tem. *VVolffgango Fabricio Capitone, Martino Bucero, Caspαro Hedione, Ioanne Sapido, Iacobo Bedrotto, Petro Dasypodio*, alijs; de verà Dei agnitione, bonisque literis & linguis reuocandis, tradendis, & ab interitu vindicandis, præclarissime meritis, cum Argentorati, tum alibi. Quibus cum Sturmius officium sedulo, cōstanter, fideliter, pacateq; faciendo indies recens institutam scholam ita auxit, ornauit, confirmauit, scribendo, commentando, legendo, omnis generis exercitia literariá instituendo: vt alteras Athenas, alteramq; Massiliam diceretur Argentinæ extruxisse. Nec cessauit etiam, donec eandem ad culmen vsque celebris Academiæ, beneficio inclyti Magistratus, perduxisset, anno Domini M. D. LXVI. Priuilegia clementissime largiente Imperatore *Maximiliano* II. P. P. S. A. Quà de re hoc est, vtilitate huius à Sturmio institutæ scholæ & Academiæ, cum loquatur Germania prope vniuersa, vna cum Gallia, Anglia, Dania, Italia, Hispania, multaque in ijs templa, fora, Lycæa, diuini etiam ingenij illius doctrinæ atq; industriæ monumenta edita partim, partim edenda, idem comprobent: nil opus est verbis.

Euehit scholam ad Academia culmen.

Fama Sturmii. Ex Argentina, quam Sturmius plus patria sua dilexit, cum dimanaret eius virtus, doctrina, integritas, fides, prudentia, in omnes partes orbis Christiani: cœpit expeti & adhiberi, licet inuitus, non solum ad grauissima consilia, de Ecclesijs & scholis etiam alibi recte constituendis: sed etiam ad ardua comprimis negotia & deliberationes de Regnis rebusque publicis turbatis, denuo pacandis.

Obit legationes varias. Sæpe igitur diuersis grauissimisque periculis Euangelicorum legationes demandatas habuit, *in Galliam* partim, partim *in Angliam*, partim *in Daniam*, in *castra Protestantium*, ad *Colloquium VVormatiense*, ad complures alios principes atque ordines S. Imperij, in quibus tanta Sturmij illuxit fides, virtus, industria, dexteritas; vt ob hasce dotes non modo exteris: sed etiam Pontificibus Romanis, Cardinalibus, Archiepiscopis, Episcopis, & cæteris innotuerit: & amplissimis nonnunquam oblatis dignitatibus, alio ab ijs inuitatus fuerit: sed etiam charus extiterit summis Imperatoribus ac Regibus, Electoribus, Principibusque sacri Romani Imperij; adeo vt ab ijs Nobilitatis, libertatis, aliaque multa acciperet priuilegia, à nonnullis etiam annua stipendia; in quibus fuere Diui Imperatores *Carolus* V. *Ferdinandus*. *Maximilianus* II. Galliæ Reges, *Franciscus* I. & *Henricus* II. Daniæ Reges, *Christianus* & *Fridericus*, Angliæ Reges, *Eduardus* VI & D. *Elizabeta*: Electores Illustriss. *Mauritius* & *Augustus* F. F. Sax. *Fridericus* III. Palatinus cum alijs Principibus multis Illustrissimæ domus Palatinæ, Saxonicæ, Brandeburgicæ, Hassiacæ, Megapolitanæ,

Honos Sturmii habitus.

Holsa-

Molſaticæ, cæteriſque Religionis & literarum amantiſſimis Principibus, Comitibus, Baronibus, Rebuspublicis, Nobilibus innumeris, in finibus & extra fines Romani Imperij.

Vt nihil dicamus de omnibus, vbique gentium & locorum hominibus doctis & quocunque genere ſtudiorum claris: etiam remotiſſimis in Regnis: *Hungaria* ſcilicet, *Polonia*, *Bohemia*, *Tranſſyluania*, & cæteris; qui vel ipſi coram, vel per literas, vel chariſſimis ſuis pignoribus miſſis, Sturmium noſtrum ſua notitia, conſuetudine, amicitia, & dignum iudicarunt & ceu alterum ſui ſeculi Platonem, Ariſtotelem, aut Ciceronem ſuſpexerunt, coluerunt, celebrarunt.

Mores & virtutes eius. Varijs hoc modo laboribus periculisque domi, foris, in Lycæis, in conſilijs exantlatis ſumma fide, incredibili conſtantia, manſuetudine incomparabili, cum domus illius optimo cuique dies ac noctes pateret, eſſetque velut commune quoddam exulum aſylum, peregrinorum ac pauperum hoſpitium, quos omnes fouendo, alendo, foris domique iuuando, facultates haud exiguas abſumſit: maxime Gallorum Euangelicorum ſalutem tuendo, in quam omnes ſuas diuitias impendit, ipſeque cum ſuis egere maluit, quam cõmunem cauſam deſerere: *Beneficentia.* animo laudabili & perpetua gratitudine digno: cumque proſpera vt plurimum valetudine vitam degeret ſobriã, tranquillam, ſuauem, triplici in coniugio: primo cum *Iohanna Piſonia* Pariſienſi, quam Argentoratum profectus, poſt paucos annos, non ſine magno mœrore amiſit: ſecundo cum *Margarita Wiganda*, optimi ſenis & fideliſſimi paraſtatæ ſui *Ioannis Sapidi*, priuigna, ex qua etiam filiolum vnicum, *Ioannem Bernhardum*, in limine pueritiæ, ſummo cum patris dolore, extinctum, ſuſcepit: tertio cum *Eliſabeta ab Hohenburg*, lectiſſima fœmina, quam viduam reliquit: *Coniugium triplex.* peruenit ad annum ætatis vſque *octuageſimum primum*, ſuperatum menſibus quinque, diebus duobus, cum ſeruijſſet Argentorati annos *quinquaginta & vnum*. *Ætas.*

Statura. Corpore fuit mediocriter procero, vegeto, atque firmo: colore fuſco viuidoque: vultu conſtanti & honeſto; voce clara & æquabili: inceſſu facili, ſed tardiuſculo, prorſus in moribus amabilis pariter & venerandus: in ſermone grauis & comis; in conſilijs rebuſque agendis promptus & expeditus: intentus negotijs cum publicis tum priuatis amicorum, quorum congreſſibus & collocutionibus fuit delectatus plurimum: vt & crebris cum ijſdem inambulationibus. Poſtrema ſenecta afficiebatur multum lingua Hebræa: cum alias Latine & Gallice potiſſimum loqueretur: lectione quoque ſacrarum literarum & Theologicis commentationibus. *Senex Hebræam linguam diſcit.*

Vſus eſt fortuna varia, magnis viris hoc in mundo vſitata: inter cætera etiam orbatus viſu. Quæ tamen omnia, licet quæ-

dam ex illis satis dura fuerint; vt concertatio eius cum *Pappo*, heroica prorsus magnanimitate, patientia, & constantia pene diuina, non tolerauit modo, sed etiam superauit: nihil interim remittens de veritate semel agnita tuenda, de antiqua virtute, de bonis literis, & linguis posteris commendandis propagandisque, ceu alter quidam sui seculi *Tiresias*, *Diodorus* aut *Asclepiades*. Libellos eristicos, & Stentoreas illas pro suggestu publico voces grauiter improbauit: laudauit contra Principes & inter eos reginam Angliæ, quæ neq; in scriptis neq; in concionibus quicquam pronunciari passa est: quod cuiquam Euangelicæ parti nocere posset. Et recte. Nam *multi* nostrarium *disertos se non putant esse; nisi ad clamores & ad criminationes digrediantur*.

Concertatio cum Pappo.

Studium pacis.

Hisce ad metam properans tandē anno millesimo quingentesimo octuagesimo nono tertia die Martij, circiter diluculum, cum vires corporis partim senio laboribusque, partim febricula paulo ante exhaustæ essent, concedens naturæ, pie placideq; mentis ac ingenij viribus sibi constantibus, absque omni pene mortis sensu expirauit, animamque suam Christo Seruatori, dulcissimo eius nomine Iesu subinde repetito, tradidit atque commendauit. Cadauer tertia die post Argentorati terræ mandatum est, in Cœmiterio S. Galli: vbi multorum clariss. virorū exsuuiæ sunt depositæ: funere maxima omnium ordinum frequentia deducto.

Obitus Sturmii.

Scripta a Sturmio edita sunt hæc: *Epistola de Dissidio periculisq; Germaniæ*: & per quos stet, quo minus Concordiæ ratio inter partes ineatur. [illegible] *Religionis Controuersiis* [illegible] 2. *Vna* ad Cardinales ceterosq; prælatos delectos: *Altera*, ad *Iacobum S*[illegible] Cardinalem. [illegible] *Cœnæ Domini Noua Vetera*, Buceri & aliorū cū præfatione ipsius impressa. Eiusdē *A*[illegible] contra D. Ioa. Pappi caritatē & cōdemnationem Christianā [illegible] tres partes priores. 1. Cōmonitio 2. Antiprocemium. 3. Anthosiander. *Pappus Elen*[illegible] 4. Ad Lucam Osiandrum. *Epist. Apologetica*, contra Iacobum Andream, alterum flagrum Ægyptium suæ Theologiæ Doctorem Tubingensem. *Confessio Augustana Argent*[illegible]. Sunt & alia eiusdem generis contra Pantachusiastas. Philologica sunt hæc. *De literarum ludis recte aperiendis* liber. *De amissa dicendi ratione*, & quomodo ea recuperanda sit. *Partitiones Dialecticæ*. *In Partitiones Oratorias* Ciceronis Dialogi 4. Luctus ad Ioachimū Camerarium, cum Epitaphijs Ioan Sapidi. In quosdam Platonis Dialogos præfatus est, de Ratione interrogandi atq; collocandi Dialectica. *Selectarum Epist. Ciceronis* libri 3. in vsum puerorum. *Commentarii* in Orationem Ciceronis de Responsis Aruspicum. *Ciceronis Orationes & Rhetoricorū* libri omnes

Scripta Theologica.

Philologica.

à Stur-

à Sturmio emendati. *De Periodis* libellus. *Vita Beati Rhenani.* *Nobilitas Literata*, ad Werteros fratres. *Oratio Funebris* in obitu Iacobi Sturmii. *In Æschinis & Demosthenis Orationes* contrarias commentariolus. *De educatione Principis.* *De Nobilitate Anglicana.* *Scholia* in 1. lib. Politicorum Arist. Scholia in *Orationes Ciceronis*, pro Quintio: Pro Domo sua: Pro Cn. Plancio: Pro C. Rabirio. In Diuinationem contra Verrem. In 1. & 2. Philippicam. *Dialogi nouem* in Aristotelis Rhetor. *Resolutio Operum Ciceronis.* *Epistola* 2. de Victoria Christianorum, ad Echinidas, anno millesimo quingentesimo septuagesimo secundo. *Epistola Consolatoria* ad Fabricios fratres. *Epistola de morte* Reuerendiss. Principis D. Erasmi, Episcopi Argentinensis. *Aristotelis Rhetoricorum* libri tres in Latinum sermonē conuersi, & scholijs breuioribus explicati. *Prolegomena* in varios autores. *Hermogenis* de ratione Inueniendi Oratoria libri quatuor conuersi, & scholiis explicati. Eiusdē Partitionum Oratoriarū liber, qui vulgo de Statibus inscribitur: Item libri de Dicendi generibus, de ratione Grauitatis occultæ, Latinitate donati, & Scholijs explicati. *Linguæ Latinæ resoluendæ ratio.* De *Imitatione Oratoria* libri tres, cum Scholiis Autoris. *De statibus* causarum Ciuilium, vniuersa doctrina Hermogenis Græci Rhetoris. *Commentarii* in Ciceronis Tuscul. 1. *Consolatoria* Epistola ad D. Bernardum Botzheimium de morte filij Ioann. Christophori Botzheimii, tristissimo & improuiso casu peremti. *Orationes Funebres* quatuor, Sunt & alia quædam ab ipso scripta, quæ etiamnū latent. *Ioan. Philippus Glaserus, in narratione de hoc Sturmio, Gesnerus in bibliotheca, alii.*

PHILIPPVS APIANVS.

Ω. 1589. d. 14 Nouembr. æt. 58.

NAscitur *Philippus Apianus* Ingolstadij, quod oppidum est ad Danubium Bauaricæ ditionis, An. 1531. d. 14. Septembr. hora 4 pomeridiana, cum sol supra horizontem eleuatus esset gradus 201. quo anno & *Bilibaldus Birckeimerus* * Noribergensis, vir insignis, doctus, & facundus: & *Ioan. Stöfflerus*, celebris ille Mathematicus atq; Tubingensis scholæ Professor egregius, è vita discesserunt. Ita DEVS damnum, quod bonæ literæ fecerant duum interitu, huius exortu cōpensare voluit.

Patria & tempus natalicium.

** Alijs moritur anno præcedente.*

Nominauit eum pater, cuius quartus erat filius, *Philippum* secundum, vt Philippi primi morte prius sublati, desiderium leniret, & hoc nomine memoriam conseruaret.

Pater ei fuit *Petrus Leusniceusis*, ex honesta familia Benewitziorum. *Biene* autem Germanis apes significant: vnde nomen Apianorum mutuati sunt, ob industriam, vt putatur, & soler-

Pater, cur Apianus dictus.

Vua Apiana. & solertiam eius animalculi. *Plinius* ita vuis Apianis apes cognomen dedisse scribit: & *Columella* id genus vuarum sic dictum ait; quod ab apibus & muscis appetatur: vulgo à muscis muscatellæ appellitantur illæ vuæ. Cæterum hic *Petrus Apianus*, pater Philippi, palmam in Mathematicis suo seculo omnibus præripuit: fuitque longe lateque per Europam & clarissimi nominis fama & admirandis ingenij monumentis atque instrumentis varijs ac nouis celebratissimus: doctis omnibus per Germaniam, Italiam, Galliam, Hispaniam notissimus, & principibus viris charissimus. *Carolus V.* Imperator tanta eum clementia fuit complexus: vt non modo Mathematicum suũ adeoque præceptorem constituerit: verum etiam domesticum sibi & quidem familiariss. esse voluerit: cumque eo sæpissime alijs exclusis collocutus fuerit. Idem Augustus *Petrum Apianum* aulæ palatijque Cæsarei Comitem equitemque auratum creauit; & nobilitate hereditaria donauit: ius creandi Notarios, insignia conferendi, & priuilegia multa dedit, cum armis gentilitijs splendidissimis, *aquila bicipite in nubibus volante*: Quod Romani Cæsaris alioqui insigne inde vsque à Constantini Magni tempore fuit. Idem Carolus Imperator, auro, argento, feudis P. Apianum locupletauit; & regia plane munificentia *pro vno Astronomico* illo Cæsario, præter omnes typographicas expensas, aliosque sumptus, *tria aureorum millia* donauit. Sed hæc de patre Philippi: Mater eius fuit *Catharina, Thomæ Mojneri*, ciuis & senatoris Ingolstadiani filia: ex qua Petrus quatuordecim suscepit viginti sex annorum spacio, liberos inter quos nouem filij, quinque fuere filiæ. Hæc cum maritus anno 1552 obijsset, vidua vixit annos viginti duos: decessit paralytica An. 1574. die 6. Iulij.

Patris celebritas.

Carolus V. Apiani patrẽ fouet, eique fauet. Nobilitate donat.

Pro vno Astronomico opere tria aureorum milia donat Carol. V. Aug

Mater Philippi Apiani.

Vt primum autem per ætatem licuit, pater *Philippum* hunc, vt alios filios omnes liberalium artium principijs erudiendum per M. *Wolffgangum Gotthard*, curauit. Profecit in ijs, qua erat ingenij felicitate, tantum: vt ætatis anno * *vndecimo*, vna cum duobus fratribus, *Theodoro, & Timotheo*, Ingolstadij paternis in ædibus magna solennitate studijs, per depositionem, quam vocant, initiaretur; ac postridie à Rectore tunc vniuersitatis, Comite *Wolffgango à Lenstei*[illegible], ciuibus Academicis adscriberetur. *Triennio*, post, peste grassante, Neoburgum, alterum suum præceptorem M. *Casparum Hormannum* est secutus; Mathematicæ sic peritum, vt loco *Petri Apiani* sphærica aliquandiu docuerit. Sequenti anno 1546. d. 24. Iulij, cum pater à *Carolo V.* Ratisbonam vocatus esset, instrumenta quædam ac libros in gratiam Cæsaris Hispanice versos, & partim Philippi manu descriptos, exhibiturus: cum Philippus est comitatus: quem tum ipse Carolus clementissime est alle-

Educatio Philippi Apiani.

** A. 1542 d. 24 Septemb. An. vndecimo fit auditor publicus.*

Patrem ad Cæsarem euntem sequitur.

allocutus, varijsque de rebus in suo conclaui interrogauit. Visum est, non indignum relatu, quod paulo post eodem anno accidit Cum Cæsar die 26. Augusti in bello Germanico, castra ad Ingolstadium posuisset: Protestantes continuo triduo bellicis tormentis, quas bombardas vocant, *bu mille, septingentos, sexaginta octo glob.s,* in Cæsarianos emiserunt. Hic cum C. Iulij exemplo, Carolus in ipsis castris & medio belli ardore, siderum doctrinam coleret, ac reuolutionum cœlestium leges & periodos consideraret: Petrum Apianum in castra, vix dum posita & vrbi vicina, euocauit: vt in machina à se facta, certis rotulis orbes circumducentibus, repræsentante planetarũ motus proprios, Cæsari coram certius singula monstraret. Illo ipso die, prid. Calend. Septemb. cum globi ex hostium castris emissi circumuolitare magno agmine cepissent: vt vnus *quatuor librarum* pondere, per ipsum Cæsaris tentorium, omnibus tamen illæsis, abiret: trepidante Apiano, & caput subinde inclinante, *Carolus* nulla prorsus timoris significatione edita, pedem loco nusquam mouit. Petiuit tunc Imperator ab Apiano, vt filium Philippum sibi donaret: vtpote in quo Heros fortissimus idemque sapientissimus, eximium quiddam elucere perspiceret. Ac nisi pater istum se filium studio suo Mathematico totum destinasse, inque eo post hac eruditurũ prætendisset: denegare petitionem Principi summo vix potuisset. Fecerat tum in Mathesi adolescens Philippus eos progressus, vt An. 1547. loco patrui sui *Georgii Benewitii*, arithmetici Landishutani, tum ægrotantis, ac paulo post mortui, fori vinarii negocia, in dimetiendis vasis expediret.

Carol. V. in castris literarum studia colit.

Caroli magnitudo animi.

Idem Philip. Apianum sibi donari petit.

Reuersus Ingolstadium magna cursum studiorum adsiduitate continuauit, sub disciplina præceptoris longe optimi omniumque fidelissimi, Patris sui: qui filium, Mathematici studij heredem relicturus, sui quam simillimum esse cupiebat: inque eo nulli neque labori neque sumptui parcebat. Eius voti parens vt compos fieret, filio non inuitus potestatem discedendi, & externas scholas adeundi, concessit. Itaque Anno 1549. Ingolstadio die 28. Augusti cum *Sambuco*, abijt: & die 2. Septembr. *Esslingæ* virginem illam monstrosam conspexit. Deinde quo die Argentinam venit statim *Chilianum Voglerum* I.C. Institutiones Imperiales profitentem audiuit. Mox *Laurentii Offnei* mensa, lecto, habitatione hebdomadatim *decem baziis, ibi* conductis, clarissimis eius loci viris diligentia sua innotuit, & multorum ad amicitiam aditum sibi fecit, inprimis fuit *Ioanni Sturmio*, Academiæ illius lumini, gratus & acceptus.

Ingolstadii à parente instituitur Apianus.

Argentinam mittitur.

Victus tum temporis quanti precii.

Annum Argentinæ commoratus Galliæ lustrandæ desiderio accenditur. Quare in Burgundiam A. 1550. *Dolam* abijt: ibique

In Galliam contendit Apianus.

ibique apud sacerdotem quendam in cubiculo habitans, studijs inuigilauit. Inde mox * cum *Sambuco* & *Lotichio* Parisios contendit: vbi præter cæteros audiuit de annorum supputatione *Michaelem Beutherum*. De patris enim voluntate Mathematicis potissimum disciplinis incumbebat: superque eo studio Parisijs literas aliquoties ad *Philip. Melanchthonem* dedit. Sequenti anno *1551. Visisburgis*, & *Aurelia* vixit: denique *Bituri[g]ibus* apud monachum quendam *Petrum Boquinum* Professorem, pro 40. coronatis per annum cum *Vito Wickio* Vlmensi I.C.

* *A.1550. d. 2. Nouembr.* *Michael Beuther docet Lutetia.*

Domum reuertitur Apianus. Anno 1552. die 6. Martij domum est è Gallijs cum Sambuco comite reuersus, patremque inuenit calculi continuo & annuo dolore ita debilitatum: vt breui post die 21. April. professionis Mathematicæ anno 26. pie obierit. *Pater Apiani calculo extinguitur.* Cum igitur filius Philippus præclaram sibi comparasset, partim domi partim foris tum aliarum artium, tum præcipue Mathematicæ scientiam; in Patris defuncti locum consentientibus Ducis Bauariæ & Academiæ votis, fuit substitutus, * cum vicesimum primum *ætatis annum* nondum esset egressus. *Phil. Apianus patri succedit.* Explicuit ea in functione publica omnis generis autores; *Arithmeticam Gemmæ Frisii, Euclidem, Theoricas Nicolai Simii: Sphæram Procli, Planisphæria sua, Geometriam, Trientem, Scioterica sua, Sphæram Gerhardi Mercatoris: Cosmographiam Patris* sui, & eiusdem *quadrantis vsus, Sphæram Winshemii*, & alios autores Mathematicos; ita vt sæpe ad principia recurrerit: nec priuatim quoque nobilium & illustrium auditorum commodis defuerit. Si dexteritati, diligentiæ ac fidei eloquendi ratio re[spo]ndisset: vel Momo satisfacere potuisset. Sed fuit voce [ad]modum debili & tardiuscula: nec tamen propterea ab auditoribus destitutus, quorum sæpe numerus *octuaginta* excessit.

* *A.1552. d. 11. Iulii.* *Autores quos explicuerit.* *Apianus voce debili.*

Etsi autem Mathematicæ studium sibi inprimis etiam de parentis voluntate excolendum elegerat: tamen siue ob alias causas, siue ob corpus perpetuo fere morbis obnoxium, Medicinæ studium cum eo coniunxit. Audiuit ergo lectiones medicas studiose, & anatomias spectauit attente, herbarum itidem cognitioni operam sedulo dedit, doctoribus *Ioanne Vischero*, & D. *Grillo*. Postea Anno 1557. vt in Mathematis cum doctis conferet, & medicinæ Italicæ formam videret: Italiam adijt. Ibi clarissimos Mathematicos inuenit, cumque ijs contulit: Medicis quoque doctoribus *Trincauelo, Francoano, Robortello, Bellocato, Capebecca, Falloppio*, & alijs perquam familiariter est vsus, lectiones audiuit, hortos perlustrauit, simplicia didicit, consultationibus medicis interfuit, & quicquid visu scituve dignum diligenter obseruauit. Domum

Cum Mathematicis Medicinæ studium cõiungit. *Adit Italiam.*

præ-

præfinito tempore reuersus ad sua, hoc est Mathematica studia rediit: quæ ita quidem tractauit, vt medicinæ nunquam obliuisceretur. Quare anno 1564. impetrata à principe suo facultate, & literis commendatitijs ad *Maluetium* Bononiensem, & Dominum de Peilstein; Italiam repetit.

Redit in Italiam, ibiq; medici titulo ornatur.

Hic cum Bononiam mense Aprili appulisset, testimonium in arte medica profectuum reuerenter petit. Mox à *Fabricio Garsonio*, præsente Archidiacono, toto Medicorum collegio, viginti quatuor doctoribus, magna insuper Germanorum frequentia, Medicinæ Doctor creatur, illustri testimonio ornatur, magnificoque postridie conuiuij honore à *Maluetio*, ab *Hieronymo, Philippo, Eduardo Fugeris* excipitur. Tum diebus aliquot anatomias videt: lectionibus interest: & operam medicis rebus impendit.

Perlustrat Vrbes Italiæ.

Inde per Apenninum Florentiam, Senas, demum Romam accedit. Roma Spoletum, Lauretum, Anconam, Senogallias, Pisaurum, Rauennam petit: atque inde Bononiam redit: vbi *Hieronymum Cardanum* salutat, ac docentem audit, sicut & *Francozianum*, *Arantium* & alios. Tandem per clarissima quæque loca domum reuersus, suos omnes maxima lætitia affecit.

In docendi munere ita versatus est, vt non tantum publice suæ professioni satisfaceret, sed etiam domi plurima meditaretur, & aliquando in vulgus edenda conscriberet, etiam instrumenta varia machinaretur. Primo professionis anno dialogum *de Geometriæ principiis* conscriptum, *Vito Amerbachio*, suo quondam præceptori, dedit emendandum. Anno 1553. *librum de Vmbris* incepit, & anno 58. absoluit. De voluntate etiam *Alberti* principis, *Bauariæ descriptionem* est aggressus, quam magnis longisque laboribus, & itineribus varijs susceptis, anno 67. absoluit, suisque typis elegantissime impressit. Opus hoc gratissimum fuit principi, qui *duobus millibus & quingentis aureis* autorem donauit: quotannis vero præter salarium Academicum duplicatum, *centum quinquaginta florenis* ad dies vitæ. Descripsit etiam *trientem* & eius vsum monstrauit. Duos maximos *cœli terræque globos* perfecit: *planisphæria* delineauit. *Cosmolabium*, & alia varij generis instrumenta partim illustrissimis ducibus Bauariæ, partim alijs, partim sibi confecit. Relicta sunt & alia multa ab eo affecta quidem, sed non perfecta opera Mathematica: vt *Scioterica, Geodesia, Optica, Gnomonica, Horologica, Meteoroscopice, Dioptice, Horoscopia*, & alia.

Scripta & opera Phil. Apiani.

Bauariæ descriptio.

Donum pro ea egregium.

Multa imperfecta relinquit.

Postquam autem anno 1568. renunciatum Apiano fuit: vt quia Pontificiam in religionem iurare nollet, patria & ditione

Bauaria ob religionem iubetur excedere.

Baua-

Bauarica excederet: constanter hanc ille sententiam & patienter excepit: atque de alia vt conditione sibi prospiceret, in viam se dedit: & recta *Viennam Austriæ* ad D. *Maximilianum* II. contendit. Fuerat enim & antea non semel per amicos, quos in aula Augusta habebat, monitus: vt coram Bauariæ illam descriptionem Cæsari offerret, fore certo, vt ad Austriacas prouincias simili modo describendas inuitaretur. Eò igitur vbi venisset, clementissime ad colloquium à Cæsare in conclaui suo fuit admissus; & Bauaria oblata atque benigne accepta, voti sui compos factus à Cæsare fuisset; nisi Pontificiorum quidam religionis nomine Apiano infensi, manibus pedibusque obstitissent. Tandem tamen *tres menses* Viennæ detentum Cæsario cum munere *centum Ioachimicorum* clementissime D. Maximilianus dimisit. *Carolus* Archidux Austriæ, tum ex Hispanijs rediens, Viennam appulerat: qui & ipse clementer Apianum complectebatur; ac cum eo de *Carinthiæ descriptione*, per *Ferdinandum de Ortenburg* iam egerat: sed obstantibus hic etiam calumniatoribus res impedita fuit. Itaque ex Austria per Morauiam & Germaniam, domum ad suos Rosenheimium in Bauariam, *exactis quinq; mensibus*, redijt.

Viennam ad Maximil. Augustum abit.

Cum donario dimittitur.

Calumniis aulicis premitur.

Tubingam ergo, cum commodus alibi locus nō occurreret suasu amicorum * profectus, à Senatu amplissimo illius Scholæ orginarius Mathematum Professor honorifice fuit constitutus, & in Senatorum ordinem facultatemque bonarum artium cooptatus. Migrauit eò cum *familia*, supellectile domestica ac libraria Anno 1570. professionisque suæ initium fecit mense Martio, eoque profitendi modo, quo Ingolstadij indicauimus vsum, annos *quatuordecim* magna cum laude docuit.

* 1569. d. 4. Octobr.

Tubingæ Matheseos professor constituitur.

Corpus ei datum fuit, quod in decentem & gracilitatis & proceritatis staturam excreuit, facie honorabili, barba nigra, sed rariore instar Patris. Laborum & deuorandarum molestiarum erat patientissimus: omnium rerum scitu dignarum cupidissimus, obseruatorque diligentissimus. Antiquitates vbicunque locorum fuit (fuit autem quamplurimis, Italiæ, Galliæ, Germaniæ vrbibus celebrioribus) solicite collegit. Incredibilem rerum memorabilium, admirabilium, *fossilium, metallicarum, terrestrium, aquearum*, coëgit copiam: & in peregrinationibus profundissimis metallifodinis, non sine periculo, aliquoties sese immisit, vt *fossilium* ac sub terra nascentium cognosceret naturam Pietas in eo fuit vera, & constans religionis veræ amor: propter quam & patriam & ædes & amicos deserere non dubitauit. Fecerat ei princeps patrius potestatem, vt quocunque alio in loco Bauarici territorij vellet, habitaret, extra Ingolstadiū: quod ibi religione sua multis esset offen-

Prosopographia Apiani. Mores & doctrina eius.

Amans antiquitatis & memorabilium rerum.

Pietas.

offendiculo. Sed huic gratiæ, DEI gratiam & publicam fidei confessionem, nominisq; diuini inuocationem prætulit. Cœlebs vsque ad 33. ætatis annum vixit: tandem diuina sic volente prouidentia vxorem duxit lectissimam virginem *Sabinam*, *Ioannis Scheuennuel* Rosenhemij in Bauaria præfecti filiam An. 1564. ex Italia Medicinæ Doctor reuersus. Ornarunt nuptias sua præsentia octo & centum personæ illustres ac nobiles: & princeps Bauariæ ducalibus plane donis. Suscepit ex ea vxore sexto demum anno *Vnicam filiam*: quæ nata est Tubingæ An. 1570. d. 27. Iulij paulo post migrationem illam: & vbi adoleuit nuptum *Christophoro Dürfelao* Thuringo IC. collocata.

Coniugium Apiani

Corpore autem fuit Apianus νοσερῷ: vt quod multi grauesque morbi diuexarunt: *Vertigo, cephalia, lippitudo, febres, arthritis, nephritis, calculus, dysenteria, colica, podagra, paralysis*, & alij. Ingolstadij cum ageret, adeo grauiter aliquando ægrotauit; vt de vita desperaretur. Ibi *Fridericus Staphylus*, summo conatu apud Senatum hoc egit; ne Apianus, si moreretur, Ingolstadii sepeliretur. Verum Apianus valetudini paulo post restitutus, Staphyli, sui hostis, funus est comitatus: vixitque & ibi & Tubingæ annos complures. Ante obitum paucis diebus profectionem in Bauariam molitus est: à quo proposito eum coniunx, femina prudens, & valetudinis mariti sui conscia, auertit. Hac de itinere ineundo, sententia deposita, totum se in studia abdidit Mathematica: opera editioni destinata elimat; præfationes componit: papyrum & typos adornat. Admiranti rerum illarum multitudinem ac molem coniugi, dicentique rebus istis bonam partem domus, satis amplæ, adimpleri: & quis tanti apparatus tandem futurus esset vsus: *animo*, inquit, *sis quieto*: *propediem rebus istis tua domus grauida pariet*: *Francofurtum deinde fœtus excipiet*, *atq; educabit*. Ad hæc vxor amice submonuit; ac vt reliquum vitæ quietius transigeret, seq; ipse respiceret, orauit. Cui ille: *sic est*, inquit, *mea Sabina*, *& mihi & omnibus studendum laborandumq;*, *ac si perpetuo nobis esset viuendum*: *sic vero viuendum & orandum*, *ac si hodie nobis esset moriendum*. His & alijs vocibus non obscure ostendit, se ad mortis iter ingrediendum quouis articulo accinctum esse. Mortem.n. non procul abesse & ex præcedente paralysi, è qua tamen eluctatus fuerat, & ex cerebri imbecillitate, studijs assiduis ac peregrinationibus contracta, facile coniecturam facere potuit. Duodecima igitur die Nouembris, qua luna pleno lumine cōspiciebatur A. 1589. cum in Musæo studiis incumberet, & vxor nunquibus opus haberet, quæreret: tum ille, *neptis*, inquit, *nostra nuper, DEI gratia, nata*, *historiam annotaui*, *genealogiæ inscripsi nostræ*, *& patribus suis associaui*: *& pluribus eam lotum feci*; *ac circulos duxi*: *quanquam haud me plures inscripturum arbitror*:

Valetudo.

Morbus eius Ingolstadii.

Præsagium obitus.

nescio siquidem, quid mihi mens præsagiat. Tum illa: imo, *mi Domine amantissime, DEO volente plures inscribes. Fiat*, inquit ille, *Voluntas Domini.* His actis vxor digreditur culinariæ rei prospectura: sed absque cunctatione, quasi diuinitus monita, mariti Musæum repetit, nec solito eum loco ad mensam, sed ad anaclinterium coniunctis & manibus & pedibus inclinato capite sedentem reperit: inclamat identidem, sed frustra. Aduocatis in trepidatione tanta famulis in lectum collocant: medicos accersunt: tentant omnia, quæ ars & vsus præscribit: sed conatu irrito. Audiebat quidem adhuc, videbat, & voces loquentium intelligebat: aduenientes visitandi caussa intuitu constanti, & motu sinistræ ad caput excipiebat: admouebat etiam alias eam capiti, quasi ibi latere morbum, & eo remedijs eundum indicare laborans. Quod idem *Hieronymus Fracastorius* Veronensis medicus fecisse scribitur. Hic enim septuagenario maior die octauo Idus August. Anno Christi 1553. inter prandendum apoplexia correptus est. Post multas autem herbas in olfactum balbutiente lingua efflagitatas, amisso penitus sermonis vsu, manu sæpe in verticem exporrecta ijs, qui aderant, innuere voluit, vt celeriter cucurbitula affecto & laboranti cerebro succurrerent: quo ille se remedio quondã Vestalem curasse meminerat: sed re ab adstantibus non intellecta leniter sub noctem exspirauit. Verum hoc obiter. Apianus cum biduum & fere trinoctium hoc morbo grauiter fuisset conflictatus: & suæ in Christum fidei ac piæ inuocationis argumenta non voce quidem, sed signis & gemitu profundissimo ostendisset: die 14. Nouembr. mane statim post quartam, animam suam leniter exhalauit, & in Christo placida fuit morte consopitus. Vixit annos *octo & quinquaginta, menses duos, dies sex, horas duodecim.* Tubingæ eum vxor relicta honorifico funere extulit, magno cum luctu suo & Academiæ & ciuium. *Ex orat. funebri habita ab Erhardo Cellio.*

Apoplexia corripitur.

Hieronymus Fracastorius.

Mors Apiani

GEORGIVS TILENVS.

Ω. 1590. die 4. Martii.

GEorgius Tilenus natus est anno Christi millesimo, quingentesimo, quinquagesimo septimo, Calend. Februarij intra 10. & 11. horam meridianam; Goldbergæ, patre *Georgio Tileno* Theologo, & *Martha Lubeliana.* Puer literas didicit in schola Lignicensi & Sorauiensi. Pater quoque Rotenburgi, quo in loco nondum sexagenarius, anno septuagesimo diem suum obiit, literas eum docuit. A morte parentis anno ætatis decimo quarto Goldbergam venit & in schola illustri clarissimos

Studia Tileni Goldbergæ.

doctissimos viros, *Martinum Thaburnum* & *Georgium* *i.um*, præter cæteros, audiuit. Inde, iactis fundamenonis literis & poesi præsertim, ad quam natura fereba- ittebergam se contulit & *I hanni Maiori*, quem summe cadmiratus, & eo præceptore vsus est, innotuit. Sumptitem destitutus, Academiam reliquit, & Sorauium redijt s. Anno septuagesimo septimo Vratislauiam profectus, iennam abijt. Viennæ menses octo fuit cum illustri & oso Domino *Nicolao Comite de Solms*. Ibi pleraq; scripsit icos quæ libro VII. continentur. An. septuagesimo octa. fuit ætatis XXI. Vratislauiam repetiit, & ciuis honesti lam liberos ad menses aliquot erudiuit. Cum dein sum- nonnullorum & præsertim Generosi Domini, Domini *di Prom icii* Liberi Baronis in Plesf, Sora, Tribel & Hoetda, S C. M. Consiliarij & Ducatus Saganensis hypoij, iuuaretur, Witebergam, secunda vice abijt, & aniad studium iurisprudentiæ primum adiecit, ita tamen vt n nullo negligeret modo Francofordiæ dein ad Viadrum num studio iuris operam nauauit Retractus Witebergã t ibi vsq; ad annum 82. ætatis vero XXV. Eo anno circa costes Vratislauiam venit. Paulo post, volente sic *Albertino* I.V. D. Reipub. Vratislauiensis Syndico, duos nobiles os per Marchiam & Pomeraniam proficiscens, Rostochiũ xit & in *Ioannis Caselij*, viri ætate illa excellentissimi noti- & amicitiam peruenit. Rostochio Vratislauiam spatio deeptimanarũ reuersus, ab inclyto Senatu Reipub. Vratislais, stipendio fuit ornatus eo, quod pro Iuris studioso *Pe- incentius* Rector illius scholæ quondam Magnificus piæ oriæ testamento ordinauit. Eo igitur & sumptibus Proianis adiutus, Italiam petiit, & Patauii, quo in loco studiã simũ florent, mansit. Ibi præter cæteros *Hieronymum Pan- m* eloquentissimum, & *Iacobum Menochium*, eruditissi- Iurisconsultos audiuit. Senis Hetruriæ fuit anno octono tertio cũ generoso Domino *Christophoro Barone à Tan- n*, cui doctrinæ & morum informator constitutus erat. Eo i defuncto, vt libro octauo poematum videre licet, Ro- Neapolimque lustrauit, & dein Patauium rediit, cur- que studiorum feliciter absoluit, ita vt anno octogesimo to mensis Augusti die vicesima sexta anno ætatis duodesimo Iuris vtriusque doctor ibi crearetur. Post hæc Soran repetens & Vratislauiam, sub initium anni octogesimo imo in aulã Illust. & Generosisf. principis & Domini, Doi *Caroli Ducis Münsterbergensis*, in Silesia, Olsnensis Comitis ensis legitime vocatus, consiliarii locum tenuit. Eodem o Celsitudinem suam in Poloniam, quo à S. C. M. dum

Tilenus Witebergam venit.

Propter inopiam redit in patriam.

Venit Viennam,

Inde Vratislauiam.

Mecenatem Sigfridum Promnitium adipiscitur.

Inde Witebergam.

& Francofurt.

Tertium Witebergã.

Rostochium nobiles deducit.

Petrus Vincentius stipendium Iuris studioso legauit.

Tilenus Italiam petit.

Christophoro Baro à Tan... Lan... in pra... ficitur.

Iuris D creatur Patauii.

Fit consiliarius princip. Olsnensis.

mortuo Rege Stephano nouus Rex eligendus esset, missa erat, secutus est. Peregrinatione illa finita, de matrimonio ineundo consilium cœpit, & tandem, anno nonagesimo die sexto Febr. quo ætatis annum quartum & trigesimum ingressus erat, *Euam Wolsiam*, Godefridi Scharffij viri & medici clarissimi relictam viduam in vxorem Vratislauiæ duxit, & ibi præter omnium opinionem colica passione correptus, cum dies integros septem totidemque noctes insomnes duxisset, vicesimo septimo die post nuptias, lustro septimo, vti, ad Wilhelmum Actium libro VII. poematum sub finem scribens, præsagierat, volente & vocante DEO, vitam cum morte commutauit, & cœlestis vitæ ianuam, quam sibi apertam esse dixerat, est ingressus. Octauo Martii post, prope pilam chori occidentalis sinistram, non procul à Rhedingerorum monumentis, in æde D. Elisabethæ, non sine magno luctu coniugis, amicorum, &, quæ summa quæque sibi de ipso propter ingenium & eruditionem pollicebatur, patriæ totius sepultus: vbi vsque ad gloriosam quæ in IESV CHRISTO futura est, resurrectionem, quiescit.

Colica correptus moritur recens contracto matrimonio.

Sepultura.

Scripsit poemata varia, quæ posthuma editione prodierunt, collecta studio *Ioannis Mehlii*: ac talia eruditorum iudicio æstimantur; vt sine controuersia obstruxisse iis videatur omnium Silesiorum luminibus. Maiora ex ingenio felicissimo in dies fuisset depromturus, si

Poemata Tilnei.

Parsissent iuueni fata superstiti.

Iohannes Mehlius in poematis Tileni, anno nonagesimo septimo editis.

NICODEMVS FRISCHLINVS.

Ω. ex lapsu an. 1590. die 29. Nouemb. ætat. 44 incoato.

SI quisquam inter eruditos variis variorum fuit obnoxius iudiciis; ac diuersis fortunæ telis impetitus: fuit is *Nicodemus Frischlinus*: natus *Balingæ*, peruetusto ducatus Wirtembergici oppidulo, anno supra millesimum, quingentesimum, quadragesimo septimo, quo varii & horribiles motus Germaniā fere vniuersam concusserunt. Natalis eius incidit in diem vicesimū secundum Septembris, horamq; matutinam quartā. Et quod non sine omine factum haud immerito suspiceris: Frischlino vitæ initium illa ipsa dies attulit: quæ Virgilio, poetarum Latinorum principi, finem & exitum. De quo ipse elegia quadā ita:

Balinga patria Frischlini.

Frischlinus natus eo die, quo Virgilius mortuus.

Virgilium lux hæc Graia tellure reuersum
Sustulit: inque Itala contumulauit humo:

Stant vbi Parthenopa Lucano in littore sedes;
Quo profuga impleuit mœnia Troe Capys.

rentes habuit *Iacobum*, virum & pium & eruditum: matrem *gnetem Rufam*, feminam honestam. Pater multos annos præ-nium verbi diuini apud Balingenses fecit, & familiæ ac ma-:um suorum nomen & decus non solum conseruauit, sed .am amplificauit. Non enim primus pater Iacobus, aut filius icodemus, laudem pietatis, eruditionis, fortitudinis atque arum virtutum, in paternam familiam intulerunt, sed eas à aioribus quasi hæreditario acceperunt.

Parentes.

Genus Frischlinorum.

Nomen paternum & auitum quanquam facile cum Latino t Græco commutare potuisset, tamen id ipsum in omni vita idiose retinuit: nō solum vt Germanico nomine Germanici emmatis se esse probaret, sed etiam ne peregrini assumtione ominis, laudes familiæ suæ, ad quos nomen illud respicere vi-tur, obscuraret. Procul dubio enim nomen illud gentilitiū, 'igore corporis & animi fortitudine, atq; aliis masculis vir-tibus maiores Frischlini acceperunt. Habet nimirum locum c illud Poëtæ:

Nomen Frischlini,

Conueniunt rebus nomina sæpe suis.

uod propter eos referimus, qui, vt Frischlino ægre face-nt, eundem *Fröschlinum* appellarunt: de quibus conqueritur se tum alibi, tum his versibus elegiacis:

*Est qui Fröschlinum * stolido me nominat ore;*
Ceu dederint rana nomen Aristophanis.
Contigit hoc ipsum diuino forte Maroni,
Cui stirps Virgilii nomen auita dedit.
Vergilium plebes tamen illum stulta vocauit,
Sicut Fröschlinum me malesana vocat.
Frischlino mihi, non Fröschlino nomen auitum est,
Hoc me Teutonici sanguinis esse probat.
Cecropia dices Hygianum voce, Latina
Si vis me, poteris dicere Vegetium.
Mens tamen est nobis nomen retinere paternum,
Vt me Germani stemmatis esse probem.
Hoc tritauus nobis Bernhardus nomine vixit,
Hoc atauus dudum nomine Ianus, erat;
Hoc proauus quondam Henricus cognomine vixit,
Hoc mihi Ioannes nomine vixit auus.
Militia iurata manus, pia fulcra senatus,
Legatique ducum, signiferiq; ducum.
Nec meus, eximia Phœbi præsignis ab arte,
Alterius voluit nominis esse pater.

** Marcus Vaganerus passim ranā coaxantem vocauit.*

Pater hic, vir pius ac eruditus, filium, indicia indolis nobi-oris proculdubio animaduertens, mature ad studia humani-

Institutio pueritia.

Conrad. Edelman.
Io. Crapner.

tatis adhibuit. In patria schola præceptore vsus est *Conrado Edelmanno*: qui in elementis Grammaticis fideliter eum erudiuit. Inde Tubingam missus est: vbi præceptorem nactus M. *Ioannem Crapnerum*, egregium puerilium ingeniorū formatorem, ingenijs & diligentię luculenta edidit specimina. Non enim solum, quæcunque a præceptoribus tradebantur, auide arripiebat, & fideliter custodiebat: sed etiam plerosque suorum æqualium longo post se interuallo relinquebat. Quare iam tum admodum adolescens magnam de se spem cōcitauit. Quotquot enim aliquid iudicare poterant de ingenijs puerilibus, illi facile impetū & bonitatem Naturæ in eo agnoscebant.

Quapropter in numerum alumnorum illustrissimi Principis Wirtembergici asscriptus, è schola Tubingensi, quam Oesterbergicam vocant, Regiofontem traductus est, anno post natū Christū, sexagesimo supra sesquimillesimū, ætatis duodecimo.

Königsbron monasteriū in scholam mutatum.

Fuit *Königsbronna* olim celebre monasterium, ordinis Bernhardini Monachis conditum ab Imperatore *Alberto*, & Comitibus à *Schlüsselberg*, circa annum Christi millesimum trecentesimum tertium: sed à Duce Wirtembergico *Christophoro*, post repurgatam Euangelij doctrinam, Musis & pietati consecratū: in quo decem aluntur adolescentes, qui, vbi Latinam linguam ex optimis autoribus addidicerunt, ad maiores, quas vocant, scholas transferuntur. Celebris autem tunc erat schola illa regij fontis propter *Iodocum Stigerum* Belgam, scholasticarū operarum ibidem administrū & moderatorem. Erat enim vir Græce Latineq; doctissimus. Eum ergo nactus Frischlinus Præceptorem, vix dici potest, quantum in vtraq; lingua profecerit. Prælegebat enim Stigerus discipulis suis Clenardi Græcā Grāmaticam, Philippi vero Latinam, & in vtraque eos diligenter exercebat, non solum præcepta inculcans, sed & vsum ex optimis quibusque authoribus demonstrans, & ad eorundem imitationem propositis exemplis facilioribus & styli adiuncto exercitio, singulari dexteritate & industria inuitans. Qua sua diligentia & docendi dexteritate plus effecit biennio, quam vulgus præceptorum quadriennio. Frischlinus enim nondum egressus annum ætatis *decimum tertium*, qua erat ingenij bonitate, eos in vtraq; lingua progressus fecerat: vt & Græce & Latine tam prosa quam ligata scriberet. Ita enim ipse de se;

Iodocus Stigerus.

Frischlin. decimo tertio ætatis anno scribit Græce & Latine.

Alter ab Vndecimo nondum me ceperat annus;
Et quarta in cursu vix trieteris erat:
Carmina cum primo feci puerilia ludo,
Manat Vbi, Brenti, regia fontis aqua.
Vera loquor; sed clara parum, nec cognita multis,
Indicio pueris notificanda meis.

Grato

Grato autem semper animo prædicauit illam magistri sui filitatem & industriam. Extat Elegia in obitum Stigeri scri-, in qua ingenue progressum in vtraque lingua ipsi acceptū ert, vbi inter cætera sic scribit:

Te duce Iessai, Dauidica carmina, plectri
Edidici, Hebræos edidicique libros.
Te duce Romanos didici componere versus,
Atticaq; in certos cogere verba pedes.

Et paucis interiectis:

Quicquid inest igitur Graii sermonis & oris
Ausonii, (in nostro pectore siquid inest)
Huius debetur tibi maxima portio soli
Stigere, ô animi gloria sola mei.

ıditionem vero & dexteritatem in docendo in eadem Ele- commendat his verbis:

Regia te vidit fontis peramabilis vnda,
Discipulos artes rite docere tuos.
Vidit & obstupuit linguas artesq; docentem
Scriptaq; Cecropiis eruta multa libris.

ıcholæ Regiofontanæ vbi valedixit, *Bebenhusam* venit, & |uandiu ibi vixit. Quos autem præceptores habuerit, non .stat: cum Frischlinus illorum nullibi meminerit, nisi quod ubi scribit, scholæ isti præfuisse duos Baccalaureos, docen- adhuc, nō adhibendos aut præficiendos discentibus. Qua- on diutius anno, & quinque mensibus ibi versatus, cum .ıra flagraret cupiditate discendi, & ingenium ipsius ac pro- .lus iam alios duces requirere viderentur: *Tubingam* do- simorum virorum copia abundantem, missus est. Quem- ıodum autem Regiofonte vtriusque linguæ cognitionem ·enhusam attulit, ita ibidem ex diligenti lectione & medi- ıne quæstionum Rhetoricarum *Georgii Maioris*, id conse- ıs est, vt declamationes aliquot sua sponte componeret. ıit Tubingam anno ætatis decimo quinto, Christi sexage- ı secundo, supra mille quingentos, & in artibus breui tem- is interuallo progressus fecit eos: vt anno * ætatis decimo o, primam: & biennio post, secundam in philosophia lau- n consequeretur, ac * Magister artium publice renuncia- ır, magna cum nominis sui laude & honore. Inter com- tores enim vndecim adolescentes artium & linguarū co- :ione probe instructos, primum iudicio Professorum locū obtinuit. Idq; tum ingenii felicitate singulari, tū inprimis :cæ linguæ, cuius à puero fuerat studiosissimus, cognitio- onsecutus. Nam huius linguæ cognitionē è schola Regio-

Abit Bebenhusam Frischlinus.

Mittitur Tubingam.

* *Christi anno 1564. die 22. Martii.*

* *An. 1565. calend. Aug.*

Ornatur testimonio eruditionis.

fontana secum Tubingam attulit, & eam quidem tantam, vt *Martinus Crusius*, Græcarum literarum peritissimus, non inueniret quod in ipsius declamationib. puerilibus, Latinis & Græcis desiderare posset. In artibus autem Physica, Ethica, Dialectica, Præceptores habuit *Georgium Lieblerum, Georgium Hitzlerum, Samuelem Heilandum*, insignes & doctos viros, quorum Frischlinus ante exortum bellum Grammaticum semper honorifice meminit, & suis etiam carminibus & Anagrammatis in eorum laudem scriptis, publice testatus est, quanti eos faceret. Alicubi etiam expresse fatetur, se multum sub ipsis in philosophia profecisse. Præ cæteris tamen præcipue commendat *Iacobum Scheckium & Theodorum Snepfium*. Et *Scheckio* quidem sublimiorem illam philosophiæ: *Snepfio* vero accuratioré Oratoriæ cognitionem merito acceptam refert. Nam quantus philosophus fuerit Scheckius, quantus item orator Snepfius, nemo mediocriter eruditus ignorare potest.

Iacob Scheck. Theodor. Snepf.

Condiscipuli Frischlini.

Habuit Frischlinus tum studiorum socios, & condiscipulos multos egregios adolescentes, inter illos, *Stephanum Gerlachium, Philippum Heilbronnerum, Nicolaum Taurellum, Helisaeum Röslinum, & Andream Planerum.* Ac isti quidem ad superiores scientias animum adiunxerunt, ac summos honores in ijs consecuti sunt, Gerlachius quidem & Heilbronnerus in Theologia, reliqui vero tres in Medicina: Frischlinum vero humanitatis studia potissimum delectabant.

Poesi deditus natura.

Quapropter ab eo tempore, quo magisterij honores adeptus est, se totũ in literas abdidit, & Græcos Latinosq; auctores, diurna nocturnaque manu versando, recentes insuper libros diligenter lectitando, prȩclaram eruditionis copiã sibi cõparauit, Poeticam amplexus, ad quã naturæ impetu ferebatur, carmina non scribere, sed fundere visus est. Theologiæ etiam studio aliquot annos vacauit, & cũ Philosophiæ studio iá olim etiã studiũ medicinæ coniunxit. Quid autẽ in his scientijs præstiterit, præter alia non contemnenda, comica & astronomica eius docent. Nec vlla fere ars est aut disciplina, quæ quidem libero homine digna sit, in qua non feliciter fuerit versatus.

Tanta cũ primo ætatis tempore eruditione, scientia, & linguarum cognitione polleret, vt siue mentis sensa & consilia soluta oratione exprimere, siue numeris adstricta ad harmoniam cantare vellet, præclare & felicissime sua sponte & αὐτοσχεδίως præstaret, & id quidem non solum Latino pereleganti, verum & Græco docto & erudito carmine: publice docere iussus est, anno Christi sexagesimo septimo, suæ ætatis vigesimo. Vbi cum suam industriam in lectione poëtica epistolarum Horatii Senatui Academico probasset, in numerum professorum receptus est, anno ætatis vigesimo primo & præter Æneida Virgi-

Virgilij, etiam Commentarios C. Iulij Cæsaris de bello Gallico publice interpretatus est. Ibi vt ſpartam, quam nactus erat, ornaret, iudicio Senatus Academici, & ſpei de ſe conceptæ ſatisfaceret, nec vlla in re ſtudijs auditorum ſuorum deeſſet: non ſolum ad Ariſtophanis, ſed Cleanthis etiam lucernam elucubrauit, & rerum ac verborum, quæ in Æneide Virgilij occurrunt, interpretatione ſexcentorum aliorum ſtudia ſuperauit.

Friſchlini ratio docendi.

Non hærebat in nudis verbis (per, *id eſt*, & *ſcilicet*, quod fere vulgus interpretum facere ſolet) ſed totam expoſitionem ad præcepta artis Dialecticæ & Rhetoricæ accommodabat. Et quia teſte Macrobio, Virgilij propoſitum fuit, non ſolum Imperij Romani originem, vetuſtatem & incrementum verſibus in Æneide celebrare: ſed longe potiora ſtudia ad id opus impertiri: idcirco Friſchlinus optimorum quorumuis auctorum, tam veterum, quam recentiorum monumenta, Critica, Philologica, Hiſtorica, Philoſophica euoluit: & locos rerum ac perſonarum, ex ſuis diſciplinis ſingulos tanta dexteritate expſicauit; vt omnium auditorum animos in ſui admirationem adduxerit. *Verborum* explicationes & proprietates repetebat ex Nonio Feſto, Ruſo, Varrone, Seraco, Donato, Porphyrio, Priſciano, Diomede, Linacro, Valla, Eraſmo, Melanchthone, & alijs. *Artificium* vero *Rhetoricum* illuſtrabat præceptis Ariſtotelis, Ciceronis, Hermogenis Aphthonij, Quintiliani, Capellæ, Viuis, Agricolæ: *Hiſtorica* explicabat ex Darete Phrygio, Dicto Cretenſi, Archilocho, Diodoro Siculo, Homero, Calabro, Tryphiodoro, Euripide, Sophocle, Æſchylo, Lycophrone, Fabio Pictore, Manethone, Solino, Beroſo, Halicarnaſſæo, Strabone, Liuio, Plutarcho, Iuſtino, Euſebio, Polybio, Floro, Saluſtio, Appiano, Dione, Zonara, & alijs. *Phyſica, Geographica, Medica* etiam ex ſuis diſciplinis ſingula, tanta dexteritate enarrabat: vt omnium Facultatum ſtudioſi, Comites, Barones, Nobiles, ipſi etiam Doctores, cateruatim in Auditorium confluerent.

Docet Mathemata loco Apiani.

Sic ergo cum foris officium faceret, prælegendo, diſputando, ſtylum ſtudioſæ iuuentutis exercitando: domi ſcribendo, meditando, lucubrando: lectio quoque Aſtronomica ei commiſſa fuit. Cum enim Rectore *Ioanne Volcio* V. I. D. ordinarius Mathematum Profeſſor, *Philippus Apianus* aliquanto diutius ab Academia abfuiſſet, nec ante menſem vnum aut alterum rediturus videretur: Friſchlinus idoneus iudicatus eſt, qui in locum abſentis ſurrogatus, vices illius interea obiret. Ita autem & in hac lectione verſatus eſt; vt non ſolum auditores, ſed & tota Academia ſibi de ipſius opera plurimum gratularentur.

Moderatur diſputationes philoſophica

Anno ſeptuageſimo primo, ætatis vero vigeſimo quarto, diſputationum Philoſophicarum moderatio ad ipſum deuo-

luta fuit. Cum enim eo anno Academia propter grassantem pestem, *Eslingam*, Imperij ciuitatem, translata esset; Philippus Apianus, tum temporis Decanus, egit cum Frischlino, vt ipse disputationibus præsideret, & Decanos atque collegium Philosophicum eo onere subleuaret, propositis præmij loco, in singulos dies Dominicos, quibus disputationes habebantur, tribus bacijs. Frischlinus ergo id temporis, quod alij intempestiuis conuiuijs, aleæ & pilæ tribuunt, honestissimis adolescentum studijs impertiens; præstitit id per totos octo annos, & anniuersarijs disputationibus, admisso opponente, totam Encyclopædiam pertractauit. Ita Frischlinus simul Poeseos & Historiarum Mathematumque Professor, & Disputationum insuper Philosophicarum moderator fuit. In quibus omnibus tanta diligentia, studio, & industria versatus est; vt non solum spem de se conceptam egregie sustinuerit: sed etiam superarit, atque illi Academiæ singulari fuerit ornamento.

Nec solum officium foris diligenter fecit legendo & disputando: sed domi etiam commentando & scribendo; ac eruditionis suæ monumenta minime dubia in lucem emittendo: quibus nomen egregium, nō apud suos solum; sed etiam apud exteros est consecutus. Quapropter cum Styriæ proceres, anno septuagesimosexto, scholam prouincialem *Gratii* instituissent: & peritum aliquem atque eruditum virum ei præficere cuperent, qui Gymnasio cum laude præesset: Frischlinum communi sententia dignum iudicarunt, quem ad id munus vocarent, & cui suprema istius scholæ administratio commendaretur. Sed ille patriæ amorem, & vtilitatem exterorum amori prætulit & precibus Senatus Academici victus, optimam & splendidam conditionem neglexit, & honeste recusauit.

Ad gubernationem Gymnasii Gracensis vocatur. Renuit.

Postea cum anno septuagesimo nono, supra mille quingentos, alibi extra patriam conditionem quærere vellet; & *Friburgum*, vetustissimam in Brisgoia Academiam proficisci constituisset, cui in docendo operam promiserat: consilium mutare coactus est, partim quod vxor sequi recusaret; partim quod Illustrissimus Princeps Wirtembergicus neque illuc, neque alio ipsum vellet dimittere: & protectionem contra aduersarios perpetuam, & omnis generis beneficia per D. *Melchiorem Iagerum*, clementissime polliceretur.

Friburgum cogitat.

Detinetur in patria.

Anno octogesimo, vna cum *Paraphrasibus in Virgilii Bucolica & Georgica*, *orationem de laudibus vitæ rusticæ* edidit; & quia in ea, exemplo Columellæ, Varronis, Virgilij, & aliorum, vitam quorundam aulicorum & vrbicorum, cum vita veterum agricolarum comparauerat, & quadam libertate Academica duriuscule vitia & blasphemias quorundam à maioribus suis degenerantium nepotum, reprehenderat, in summum,

Oratio de laudibus vitæ rusticæ, origo omnis mali Frischlino.

cum

eam ob rem, vitæ & existimationis periculum venit. Defendit autem Frischlinus causam suam non solum publicis scriptis, quibus innocentiam suam demonstrauit: sed ipse illustrissimus Princeps Wirtembergicus, & Carniolæ proceres, missis ad omnem nobilitatem Germaniæ literis, famam ipsius ab intentato crimine acerrime vindicarunt. Et illa ipsa oratio, quæ in controuersiam venit, Frischlino innocentiæ testimonium perhibet amplissimum, vbi bonos expressissime excipit: cumque eo consentiunt, alia ipsius scripta, in quibus aliquot *ingenuitatis* nobilium, & totum laudatissimum ordinem equestrem Germaniæ nominatim celebrauit. Verum est in medio etiam alia eiusdem *oratio, de laudibus ordinis equestris*, in qua demonstratur, vnde nobilitas suum habeat initium, suos progressus, & quanti facienda sit, quantumque emolumenti, tam pacis, quam belli tempore, adferat.

Defendit se Frischlinus.

Oratio de laudibus ordinis Equestris.

Tot autem & tantis calamitatibus, odijs & periculis in patria cum expositus esset Frischlinus: opportune accidit, vt in *Carniolam*, remotissimam Germaniæ partem, à proceribus illius prouinciæ vocaretur, ad cõstituendam & regendam scholam, in qua erudirentur optimatum filij, Comites, Barones, Nobiles, & ciuium liberi. Quanquam autem consultius fuisset eum, in Academia patria retineri; in qua maior eius potuisset esse vsus: tamen noluit optimus princeps assiduæ, seriæ, & honestæ petitioni procerum vehementius repugnare. Anno ergo octogesimo secundo, die sancti *Iohannis Baptistæ*, Frischlinus cum tota familia, cum iam quindecim annos in Academia, magna cum laude publice docuisset, *Labacum* in Carniolam discessit, bona cum venia & gratia Principis sui *Ludouici*: & gubernationem scholæ istius felici ac prospero successu adijt. Quod autem vxor & liberi fere perpetuis morbis conflictarentur, nec ferre possent mollem & insuetum acrem, Italiæ vicinum; non diutius biennio ibi commoratus est. Ita vero se probauit in isto munere: vt ægerrime à Proceribus & scholarchis dimitteretur. Singulari enim quadam docendi dexteritate præstabat; quam & grato animo agnouerunt & prædicarunt Carniolani publicis literis & testimonio, primo Dialogo insertis; è quibus liquido patet, quanti Frischlinum fecerint. Labaco in patriam regressus Frischlinus, cum ius ciuitatis Academicæ expeteret, repulsam passus est ab ea schola, in qua ante quindecim annos cum laude docuerat. Quapropter animaduertens plerorumque animos à se alienatos, non diutius ibi, cum damno rei suæ familiaris, commorandum esse sibi arbitratus est: præsertim cum aliud, & id quidem grauius, periculum, eo ipso tempore ad domesticas calamitates accederet.

Vocatur in Carniolam.

Discedit Frischlinus.

Redit in patriam.

Tubin-

Migrat Francofurtum. Inde in Saxoniam. VVittembergæ perorat. Vocatur Brunsuigam.

Tubingæ ergo multa salute dicta, *Francofurtum* discessit, Typographum quæsiturus, per quem opera, quæ effecta habebat, in lucem emitteret. Postea in Saxoniam se contulit, ac in itinere, inter strepitus & clamores conuiuantium, aliquot dialogos scripsit. Wittembergæ eruditissimam orationem habuit *de exercitationibus oratoriis & poeticis*, ad imitationem veterum recte vtiliterque instituendis. Tandem *Brunsuigam*, cum D. *Polycarpo Leysero* Theologo, vocatus, denuo scholæ gubernationem adijt. Rexit enim ibi studia iuuentutis scholasticæ in schola Martiniana, & munus Rectoris ita præclare, laudabiliter & fideliter administrauit: vt scholastici ex omnibus locis cateruatim eo confluxerint; & ex eorum numero non pauci breui isto temporis spacio sub ipsius institutione, eos studiorum profectus senserint; quos grata semper mente agnouerunt & prædicarunt. Vtriusque* namque linguæ præcepta & præceptorum vsum, cum imitatione tam Ciceroniana, quam Homerica; ita felici artificio coniunxit: vt quæcunque discipulis ipsius, siue soluta, siue numeris adstricta oratione, proponerentur; facile & αὐτοσχεδίως præstare didicerint.

** Verba sunt testimonii à Brunsuicensibus ipsi dati.*

Brunsuigæ cum studia iuuentutis scholasticæ sesquiannum moderatus esset: & conditiones eius, vt diutius operam suam iuuentuti informandæ ibi locaret, non ferrent: impetrata à scholarchis dimissione, *Marpurgum* se contulit: sed cum ibi locum non inueniret; *Spiram* concessit, & postea *Moguntiam*: vt familiæ hospitium, operibus vero suis typographum quæreret. Quam ad rem cum sumtibus necessarijs destitueretur, supplicationẽ scripsit ad illustriss. principem Wirtembergicũ, & auxilium è patria petijt, vxoris ac liberorum patrimonium, cuius summa mille florenos circiter æquabat. Sed cum illi auxilium petitum denegaretur: ibi Frischlinus, ratus id responsum à paucis quibusdam, odio quodam sui promanasse, mox è graui quadam commotione, quam calamitates & miseriæ, quibus premebatur, mirifice augebant, rescripsit ad illos literas valde stomachosas. Viam ergo ineundam putarunt, qua in patriam retrahi, & ad sanitatem reduci posset. Moguntia itaque in patriam abductus, & in vetusta arce *VVürtemberga* (vnde familiam suam principes Würtembergici deducunt) liberali primum custodiæ mandatus. Postea vero die decima septima Aprilis *Vracum*, obligatis oculis, traductus, ibidem extremum vitæ diem clausit. Cum enim multis precibus liberationem frustra flagitasset; tandem nocte illa, quæ diem S. Andreæ Apostoli præcedit, fuga sibi consulere & euadere conatus est; non desperatione aut impotentia animi; sed amore liberationis, qui etiam in minimis auiculis, caueæ inclusis apparet. Parato ergo ex conscissis linteaminibus, lodicibus, ac mantilibus fune, cum

Occasio carceris Frischlini.

Captiuus abducitur. VVürtemberga arx.

Frischlini miserabilis casus atque interitus.

, cum conclaue ipsum vndique esset clausum, per fornacem
:ream effractam erepsit: & funem ligno transuerso in fene-
a muri, vbi omnium altissimum erat præcipitium alligauit,
ceptus à luna sublustri. Sed mox desertus ab illo adminiculo
petram ex alto muro, de petra in aliam petram, de hac in ar-
sta, præcipitauit. *Singula interualla singulis altis domibus fue-
nt altiora.* Hinc miseranda brachiorum, manuum, costarum,
pitis, pedum confractio est secuta, eiusque extinctio acer-
sima.

Sepultus est in cæmiterio Vracensi loco honesto: vbi ex tu-
ılo eius pulcherrimæ enascuntur rosæ: de quibus est hoc
:orgij Conradi Maiuleri epigramma:

Sepulcrum eius.

Rosa ex eius tumulo.

Quid rosa purpureo signet vestita colore
Dicam, quæ Vatis nascitur è tumulo.
Hæc vt perpetuo beneolentem seruat odorem,
Siue vbi mane viget; siue vbi nocte cadit.
Sic ille æternum nomen super orbe paratum,
Corpore seu viuat, seu moriatur, habet.
Nam velut ipsa cadit, sic is quoque concidit ipse:
Illi suauis odor, huic bona fama manet.
Macte tuis, Nicodeme, rosis & perpete fama!
Illis nil vsquam suauius, hac melius.
Te vero, Frischline, nihil præstantius vlla
Ætas, nil vnquam vidit amabilius.
Hinc omnis te doctus amat, quotiesque viator,
Præteriens tumulum viderit atque rosas:
Ille tui memor & suspirans pectore dicet:
Hoc nemo vates maior in orbe fuit.

Mortem ipsius doctissimi quique viri deplorarunt, & etiam-
m hodie deplorant. Incredibile enim est, quantum eius obi-
damnum poesis & elegantiores literæ fecerint. Erat vir in-
ııosissimus, multiplici eruditione, facundia, doctrina, &
guarum cognitione illustris: gratus summis principibus,
. etiam Imperatori Augusto charus. Anno septuagesimo
:nto, *descriptione primarum nuptiarum* principis Wirtember-
i, annuum vini & frumenti beneficium emeruit. Pro *Re-
ca* comœdia D. *Rudolphus* Imperator, in comitijs Ratispo-
ısibus, coronam poeticam suis manibus ipsi imposuit: &
reatum poetam nominauit: cinguloque militari & armis
ıatum à se clementissime dimisit: pro *panegyricis tribus de
m Cæsaribus Austriacis* priuilegia in eundem Comitis Pala-
ı contulit. Scutum autem eius caduceo Mercurij ornauit:
galeæ philosophicæ insignitum laurea Mercurium impo-
: ı quo symbolo sapiens vetustas artem notauit Dialecti-
cam.

Honos & præmia Frischlino data.

Laurea ab ipsomet Cæsare ornatur.

Insignia Frischlini.

acriter rescripsit, nomenque suum defendit: paratus tamen calamum inhibere, modo aduersa pars idem faceret.

Epigramma de erroribus Frischlini.

De erroribus eius, ac varijs iactationibus hoc exstat Epigramma, quod visum est adscribere:

Tempore quo patrio Frischlinus rure relicto,
Hinc inde in variis exul inerrat agris:
Hospitium Musis, quæsiturusque patronos,
Sæpius hæc imo pectore verba dedit:
Qui mihi concordes in amore fuistis amici,
A quibus inuitus cogor abire miser;
Viuite felices, viuat, valeatque Tubinga,
Quam de me quoquo sat meruisse modo.
Floreat Vrbs claro præclara Tubinga Lycæo,
Viuite discipuli, vosque valete mei.
Semper ero vestri, quotquot fouistis, egenum,
Non occasura cum pietate memor.
Ipse quidem hinc abeo ignotas nouus hospes ad oras;
At manet ingenii famaque lausque mei.
Sunt homines, qui me celebrant, & honoribus augent,
Me laudant medio plena theatra foro.
Semper honos, nomenque meum, laudesque manebunt;
Donec erit Phœbus, carmina donec erunt.
Perpetuo de me Germania tota loquetur,
Me non oblitum tempora sera dabunt.
Ergo parum curo, qua tandem sede quiescam,
Dummodo sit fama gloria firma mea.

Ἀθάνατον ἔχθραν μὴ φύλαττε, θνητὸς ὤν.

Ex oratione Georgii Flugeri de Nic. Frischlino, & scriptis ipsius, item ex Frischlino rediuiuo, per Iacobum fratrem edito, anno nonagesimo nono.

Ω. 1591. d. 15. Augusti.

IOANNES POSSELIVS.

Patria.

Cuius huius mundi fit, vel potius peregrinationem suam in hoc mundo orditur *Ioannes Posselius* Parchimæ, oppido ducatus Megalburgici, anno Christi duodetricesimo, supra mille quingentos, patre *Martino*, matre *Margareta* natu ciuibus eius loci honestis.

** An. 1542. Mittitur Rostochium.*

A puero ad literas humaniores adhibitus, felices in isdem fecit progressus: adeo vt cum nondum ex ephebis* excessisset Rostochianam in academiam augendæ eruditionis causa missus fuerit: vbi triennium literis optimis ac Græcanicis inprimis condiscendis transmisit. Inde *VVismariam* adolescens e

iam tum

am tum, anno quadragesimo quinto, arcessitus, pueritiæ moribus iuxta & literis informandæ operam suam addixit: donec sequenti anno in *Fimaria* ludo literario fuit præfectus. Qua in functione cum quadriennij laborem insumsisset, non sine laude ingenij ac industriæ, nec sine fructu iuuentutis, desiderio patriæ, quæ immemorem sui esse neminem sinit, ad suos rediit Parchimam, ibique parentes, iam æui saturos inuisit. Exinde Rostochium pellectus, scholæ Marianæ ibidem præceptor est designatus secundo à Rectore loco. Hic cum & virtutis & doctrinæ non proletariæ specimina edidisset illustria: Academiæ illius ordo Philosophicus vnanimi calculo Magisterij titulos ac honores ei decreuit; ac Decano D. Roslero, postea Iurisconsulto, solenni in panegyri contulit, anno Christi quinquagesimo secundo, ætatis ipsius vicesimoquarto.

Fit conrector scholæ VVismariensis. Et rector in Fimaria. Redit in patriam. Inde Rostochium. A. 1550. Vbi scholæ præficitur. Ornatur gradu Magisterii 1552.

Incidit paulo post lacuna quædam in ordine illo Philosophico: ad quam sarciendam votis consentientibus collegam sibi Posselium adsciscunt: eidemque inspectionem Pædagogij, seu *Porta cœli*, (nomen id est scholæ) demandant, anno Christi quinquagesimo-quarto. Eo in loco dum & publice docendo, & ludum prudenter moderando

Cooptatur in numerum Professorum. Fit Inspector Pædagogii anno 1554.

—— cuius acuit iuuenilia corda,
Nec torpere graui patitur sua regna veterno:

prodierunt ex officina eius agminatim ingenia præclara, quæ postea & pro rostris sacris, & in tabularijs regum principumque Ecclesiæ & Reipublicæ Christianæ operam nauarunt, & Posselij nomen laudibus passim ad mare Balticum illustrarunt. Quamobrem anno quinquagesimo septimo à consule inclytæ Reipublicæ Bremensis, ad Gymnasij vrbis illius regimen honorifice inuitatus fuit: sed de consilio collegarum & amicorum Rostochij substitit, ibique eodem anno coniugij societatem cum *Anna Oldenburgia* inijt: ex qua suscepit filios tres, *Martinum*, qui infans obijt, *Ioannem*, qui parenti in professione Græca successit, & etiamnum cum laude eandem obit: & *Henricum*, qui patre absente anno sexagesimo octauo, vltimo Iulij natus, medio in cursu studiorum ex hac vita est euocatus, anno sexcentesimo primo, die decimo septimo Aprilis.

Discipuli eius plurimi. Postulatur ad recturam scholæ Bremensis. Ducit vxorem. Filii eiusdem.

Anno sexagesimo octauo cum legatio à Duce Megalburgico *I. Alberto* in aulam Augustam *VVolffgango Christophoro Mammingero* Equiti & *Dauidi Chytræo* demandata esset: ipse comes eis additus, Germaniam, Bohemiam, Austriam, & Vngariæ partem peragrauit, virisque doctis ijs in locis, quibus transeundum erat, passim innotuit, cumque ipsis amicitiam constituit literariam. Eo in itinere Imperatori *Maxi-*

Cum legatis proficiscitur ad Cæsarem.

Quem alloquitur Posselius. miliano secundo coram obtulit exemplum libri, continentis Euangeliorum textus, diebus Dominicis populo Christiano explicari solitos, Græco carmine à se redditos. Cæsar ipse Latine ei respondit, *lecturum se per otium, & sicubi visus foret, nulla re commodis eius defuturum* clementissime promisit. Nec hic silentio prætereundum, quod ipsi Possclio dignum visum fuit annotatu in ὁδοιπορικοῖς suis, facinus certe masculum mulieris cuiusdam, quod eodem in itinere audiuit. Cum in pagum quendam Sielenbrun / in finibus Marcmanniorum, irruptionem *Historiola de femina bellicosa.* Solimannus, Turcarum tyrannus, fecisset, & acinace suo, nulla habita sexus ætatisve ratione, promiscue omnia cæderet mactaretque: femina quædam veru arrepto in medium cataphractorum agmen intrepide irrupit, tribusq; prostratis, pluribus sauciatis Turcis, tandem etiam ipsa Amazon virili plane animo occubuit.

Redit ad suos. Domum reuersus ad suos, & hilariter comiterque ab vxore, liberis, & amicis exceptus, rediit quoque ad operas scholasticas, *Et ad operas scholasticas.* optimosque intelligendi ac dicendi magistros, & auctores Græcos iuuentuti fideliter & perspicue exposuit. Itaque continuis *triginta octo* * annorum laboribus Rostochiana in ** vel septem.* Academia eam linguam, publice docendo atque interpretando propagauit: quæ & Ecclesiæ Dei inprimis est necessaria, & *Græca lingua præstantia.* velut ianua ac clauis ad totius Philosophiæ, legum, historiarum, Mathematum artisque medicæ fontes.

Morbus supremus. Tandem anno nonagesimo primo in morbum incidit fatalem, cum paulo ante hymnum rhythmis Germanicis composuisset, de felici ac beato ex hac vita exitu. Condito igitur testamento & anima pijs precibus DEO commendata, obdormiuit *Obitus Posselii.* ἐν Χριστῷ Rostochij, gemino illo καὶ ἀπνευστοβολικῷ clymactere superato, nocte τὴν ἔξοδον τῆς κόρης secuta, hoc est, die decimoquinto Augusti, viribus mentis ac sensuum ad extremum vsque halitum integris.

Virtutes & mores. Fuit vir ἠθικώτατος, & disciplinæ sanctioris obseruantissimus, excellenti doctrina, pietate summa, modestia insigni, facundia suaui, oratione polita, ad summam, speculum virtutum, de quo vere vsurpari potuit *Æschyli* illud de *Amphiarao* *Æschyli de Amphiarao elogium.* vate præclarum elogium:

> Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
> Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
> Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.
>
> *Neque enim videri, sed esse bonus, vates volunt,*
> *Acto profunde sulco virtutem colens,*
> *Ex quo præclara consilia germinant.*

A multis ex- Charus itaque vixit & gratus omnibus bonis, fuitque expe-

ræter alias ſcholas ad ſcholarchiam *Hamburgenſem*, vti & *petitus Poſ-*
olarchiam *Lubecenſem*, ſalario propoſito honeſtiſſimo: *ſelius.*
ſtochio ſe auelli paſſus non eſt. Præter operas illas ordi-
geſſit facultatis Philoſophicæ Decanatum *nouies*, & *ſe-* *Officia eius*
n ſummum Academiæ illius magiſtratum, quem Recto- *publica.*
appellamus.

er alios diſciplinæ ſuæ alumnos habuit *Nathanem Chy-*
, *Ioannem Bocerum* poetas: *Henricum Schinckium* Theolo- *Diſcipuli*
Ioachimum Stephanum Iuriſconſultum, *Iohannem Get-* *eius praci-*
um Aſtronomum, *Ioan. Neouinum* Theologum & Super- *pui.*
dentem Megapolitanum, *Halwardum Gunarium* Theo-
& Philologum, *Petrum Pedanum* Senatorem Roſto-
ſem, *Martinum Pletzium*, *Andream Buchemium*, *Oſwal-*
ledanum, *Hieronymum Morlinum* Ioachimi F. *Iohannem*
rfotum Theologos, *Ioannem Gorſinium* I C. & conſulem
chienſem, aliosque complures.

ripta eius hæc ſunt: carmine *Græco* Heroico, vt diximus, *Scripta Poſ-*
lexus eſt textus *Euangelicos* & *Epiſtolicos*, qui ſtatis die- *ſelii.*
ominicis populo Chriſtiano pro concione proponuntur.
cripſit & edidit quoque *Syntaxin Græcam*, quæ & à per-
itate atque ordine, & ab exemplorum delectu commen-
, multisque in ſcholis iuuentuti proponitur. Vertit de
culo Græce *catechesin Lutheri*, & regulas vitæ: adorna-
uoque *paraphraſes concionum* Lutheri. Collegit *Apophtheg-*
Græce & Latine: prodijt quoque *colloquiorum familia-*
libellus ipſo auctore, Græce & Latine: cui acceſſit dialo-
le ratione ſtudiorum recte inſtituenda; item oratio de
ne diſcendæ ac docendæ linguæ Latinæ & Græcæ. Foras
ſunt eiuſdem *orationes*, habitæ in publicis congreſſibus
lemiæ Roſtochienſis. Ab eodem tanquã ſupplementum,
ſe ait, ſyntaxeos Græcæ *Calligraphia oratoria* Græcæ lin-
, ad proprietatem, elegantiam & copiam Græci ſermonis
parandam vtiliſſima, concinnata eſt. Liber hic certe ma-
labore & ſtudio ex varijs auctoribus Græcis eſt collectus,
inetq; tum phraſes ac formas loquendi elegantiores, tum
bula ſimplicia & ſynonyma, item particularum vſum, ad-
vbique tabulis, & probatorum auctorum illuſtribus ex-
lis: dignus qui ab omnibus ſerio Græcari, & Græce ac
ne ſcribendi exercitium coniungere volentibus, nocur-
diurnaque manu verſetur. *Petrus Bambamius in Poſ-*
ſelio redinino; Martinus Cruſius in annal. Sue-
uicis lib. 6. part. 3. c. 12.

Aa 2 ESRO-

Quem alloquitur Posselius.

miliano secundo coram obtulit exemplum libri, continentis Euangeliorum textus, diebus Dominicis populo Christiano explicari solitos, Græco carmine à se redditos. Cæsar ipse Latine ei respondit, *lecturum se per ocium*, & *sicubi vsus foret, nulla re commodis eius defuturum* clementissime promisit. Nec hic silentio prætereundum, quod ipsi Posselio dignum visum fuit annotatu in ὁδοιπορικοῖς suis, facinus certe masculum mulieris cuiusdam, quod eodem in itinere audiuit. Cum in pagum quendam Sielenbrun / in finibus Marcmanniorum, irruptionem Solimannus, Turcarum tyrannus, fecisset, & acinace suo, nulla habita sexus ætatisve ratione, promiscue omnia cæderet mactaretque: femina quædam veru arrepto in medium cataphractorum agmen intrepide irrupit, tribusq; prostratis, pluribus sauciatis Turcis, tandem etiam ipsa Amazon virili plane animo occubuit.

Historiola de femina bellicosa.

Redit ad suos.

Et ad operas scholasticas.

** vel septem.*

Græca lingua præstantia.

Domum reuersus ad suos, & hilariter comiterque ab vxore, liberis, & amicis exceptus, redijt quoque ad operas scholasticas, optimosque intelligendi ac dicendi magistros, & auctores Græcos iuuentuti fideliter & perspicue exposuit. Itaque continuis *triginta octo* * annorum laboribus Rostochiana in Academia eam linguam, publice docendo atque interpretando propagauit: quæ & Ecclesiæ Dei inprimis est necessaria, & velut ianua ac clauis ad totius Philosophiæ, legum, historiarum, Mathematum artisque medicæ fontes.

Morbus supremus.

Obitus Posselii.

Tandem anno nonagesimo primo in morbum incidit fatalem, cum paulo ante hymnum rhythmis Germanicis composuisset, de felici ac beato ex hac vita exitu. Condito igitur testamento & anima pijs precibus DEO commendata, obdormiuit ἐν Χριστῷ Rostochij, gemino illo καὶ ἀπνευστοβολικῷ clymactere superato, nocte τὴν ἔξοδον τῆς κόρης secuta, hoc est, die decimoquinto Augusti, viribus mentis ac sensuum ad extremum vsque halitum integris.

Virtutes & mores.

Æschyli de Amphiarao elogium.

Fuit vir ἠθικώτατος, & disciplinæ sanctioris obseruantissimus, excellenti doctrina, pietate summa, modestia insigni, facundia suaui, oratione polita, ad summam, speculum virtutum, de quo vere vsurpari potuit *Æschyli* illud de *Amphiarao* vate præclarum elogium:

> Οὐ γὰρ δοκεῖν δίκαιος, ἀλλ' εἶναι θέλει,
> Βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος,
> Ἀφ' ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα.
>
> *Neque enim videri, sed esse bonus, vates voluit,*
> *Acto profunde sulco virtutem colens,*
> *Ex quo præclara consilia germinant.*

A multis ex-

Charus itaque vixit & gratus omnibus bonis, fuitque expe-

situs præter alias ſcholas ad ſcholarchiam *Hamburgenſem*, vti & *petitus* ad ſcholarchiam *Lubecenſem*, ſalario propoſito honeſtiſſimo: ſed Roſtochio ſe auelli paſſus non eſt. Præter operas illas ordinarias geſſit facultatis Philoſophicæ Decanatum *nouies*, & *ſecundum* ſummum Academiæ illius magiſtratum, quem Rectoratum appellamus.

Poſſelius.

Officia reipublica.

Inter alios diſciplinæ ſuæ alumnos habuit *Nathanem Chytræum*, *Ioannem Bocerum* poetas: *Henricum Schinckium* Theologum, *Ioachimum Stephanum* Iuriſconſultum, *Iohannem Gotſchouium* Aſtronomum, *Ioan. Neouinum* Theologum & Superintendentem Megapolitanum, *Halwardum Gunarium* Theologum & Philologum, *Petrum Pedanum* Senatorem Roſtochienſem, *Martinum Pletzium*, *Andream Buchemium*, *Oſwaldum Sledanum*, *Hieronymum Morlinum* Ioachimi F. *Iohannem Stolterfotum* Theologos, *Ioannem Corfinium* I C. & conſulem Roſtochienſem, aliosque complures.

Diſcipuli eius præcipui.

Scripta eius hæc ſunt: carmine *Græco* Heroico, vt diximus, complexus eſt textus *Euangelicos* & *Epiſtolicos*, qui ſtatis diebus Dominicis populo Chriſtiano pro concione proponuntur. Conſcripſit & edidit quoque *Syntaxin Græcam*, quæ & à perſpicuitate atque ordine, & ab exemplorum delectu commendatur, multisque in ſcholis iuuentuti proponitur. Vertit de vernaculo Græce *catecheſin Lutheri*, & regulas vitæ: adornauit quoque *paraphraſes contionum* Lutheri. Collegit *Apophthegmata* Græce & Latine: prodijt quoque *colloquiorum familiarium* libellus ipſo auctore, Græce & Latine: cui acceſſit dialogus de ratione ſtudiorum recte inſtituenda; item oratio de ratione diſcendæ ac docendæ linguæ Latinæ & Græcæ. Foras datæ ſunt eiuſdem *orationes*, habitæ in publicis congreſſibus Academiæ Roſtochienſis. Ab eodem tanquã ſupplementum, vt ipſe ait, ſyntaxeos Græcæ *Calligraphia oratoria* Græcæ linguæ, ad proprietatem, elegantiam & copiam Græci ſermonis comparandam vtiliſſima, concinnata eſt. Liber hic certe magno labore & ſtudio ex varijs auctoribus Græcis eſt collectus; continetq; tum phraſes ac formas loquendi elegantiores, tum vocabula ſimplicia & ſynonyma, item particularum vſum, additis vbique tabulis, & probatorum auctorum illuſtribus exemplis: dignus qui ab omnibus ſerio Græcari, & Græce ac Latine ſcribendi exercitium coniungere volentibus, nocturna diurnaque manu verſetur. *Petrus Bambamius in Poſſelio redivivo; Martinus Cruſius in annal. Sueuicis lib. 6. part. 3. c. 12.*

Scripta Poſſelii.

ESROMVS RVDINGERVS.

Ω. 1591. d. 2. Decembris, ætat. 68.

Natiuitas.

ESromus Rudingerus patriam est eandem nactus cum magno Camerario. Natus est enim in Franconia *Pabeperga* anno Christi, vicesimo tertio, supra mille quingentos, die vndevicesima Maij. A puero ad virtutem & bonas literas incubuit; easque in Ludo triuiali feliciter combibit. Inde *Lipsiam* concessit: vbi cum Magisterij titulo ornatus esset, ob eruditionem non vulgarem, *Cygnaam* vocatus, eius oppidi scholæ præfectus est.

Regit ludum Cygnaa.

VVittembergam vocatur.

Deinde cum anno quinquagesimo septimo; Senatui Academiæ Wittembergensis placuisset ipsum accersere; cui doctrina Physices committeretur, cooptato in collegium sacra docentium D. *Paulo Ebero*: humanissimam inuitationem secutus, explicuit iuuentuti studiosæ ea in schola publice præter Physicam, etiam Ethicam, & alias artes.

Fit gener Camerarii.

Fuit vir pietate vera, virtute insigni, eruditione rara: quibus promeruit; vt *Ioachimus Camerarius* filiam ei elocarit suam in generumque eum adsciuerit: imo & κανόνα atque censorem suorum scriptorum habuerit. Tanti fecit viri virtutem & doctrinam. Prima hæc eius vxor obijt diem suum Wittembergæ, anno quinquagesimo octauo, cum summo patris & mariti luctu; cum in morbo integros Psalmos, & longas Christi & Pauli conciones, ad verbum recitasset; seque & charissimum maritum, dulcissimos parentes, filiam atque vniuersam Ecclesiam DEO Dominoque nostro IESV CHRISTO commendasset.

Ab officio remotus exulat.

Transijt ipse deinde ad secundas nuptias cum *Anna VVesenecia*. Sed cum nec vellet, nec posset probare dogmata illa, *de carnis Christi omnipræsentia, de corpore in & sub pane latente, de manducatione indignorum*, & alia; Harmostico furore præualente, ipse loco cessit, vixitque in exilio apud fratres in *Morauia* cum vxore: quæ cum fuisset fida miseriarum comes annos quatuordecim, obijt anno octuagesimo septimo, die vigesimo septimo Decembris, coniugij vicesimo octauo.

Obitus.

Scripta.

Hanc subsecutus est & ipse Rudingerus maritus, mortuus Noribergæ anno nonagesimo primo, die secundo Decembris, cum vixisset annos sexaginta octo. Edidit *ἀριθμολογίαν ἠθικὴν* soceri sui Camerarij: idem transtulit hypotyposin astronomicarum positionum Procli. Habuit in manibus & *descriptionem vitæ* M. Tullij Ciceronis, tribus libris distinctam. Simo Stenius

Epitaphium.

V. Cl. tali eum epitaphio honorauit:

Ἐσρῶμος λαλεῖ.

Οὐδὲν ἐγὼ ῥέξας δεινόν τινα, οὔτ' ἀδικήσας,
Ἀλλὰ βίον ζήσας γῇ ἔνι Σακχερικῇ.

Aii

Αἰεὶ τὴν νεότητα μαθήματα καλὰ διδάσκων,
Δόγματος οὐδ' ἑνὸς ὢν αἴτιος ἀλλοκότου·
Εὗρεν ὅμως Ἀνύτους κατηγοροῦντας ἐμοῦ ἀσέβειαν,
Ὁ φθόνος οὐ μούνοις Κεκροπίδῃσιν ἔνι.

Ex intimationibus VVittembergicis, & aliis: vide de eo quaedam in vita Camerarij.

SAMVEL HEILANDVS.

Ω. 1592. prid. Pentecost. at. 58.

ILlustrissimi Wirtembergici ducatus arx & oppidum haud obscurum est *Vahinga*, quondam peculiaris Comitatus metropolis, in Enziana valle, ad ipsum *Enzium* fluuium, ab Ænea, vt vult Capnio, denominatum: qui in sylua nigra seu Hercynia, exortus, aliquot oppida & arces præterfluens, Besicamij tandem in Neccarum influit. Hic Vahingæ *Marcus Heilandus* pater Samuelis, ex honestis parentibus Ioanne & Barbara natus est. Hi puerum in fundamentis literarum mediocriter, vt tempora tum ferebant, erudiendum curarunt: postea *Phortzemium*, vt lanei panni tonsuræ ibi operam daret, ablegarunt. Paret ille, & hoc opificij genus, inter illiberales artes tunc temporis non postremum perdiscit. Postea solidioris cognitionis causa Basileam adit: & opificium suum aliquandiu exercet. Sed cum ad maiora quædam sese natum tacito naturæ motu persentisceret: desertò illo opificio, ad bonarum artium primum, deinde ad diuinæ scripturæ studium animum serio applicuit, nactus ad propositum suum occasionem percommodam.

Vahinga oppidum. Enzius fluuium. M. Heiland. pater Samuelis. Marci educatio. Ad opificiũ animum appellit. Deserit idem.

Feruebant enim tum Basileæ complures artis Typographicæ, diuini prorsus doni à Germanis inuenti, nobiles officinæ: cumque singulari Dei beneficio & bonæ literæ & vera Theologia, *Luthero, Erasmo, Philippo*, alijs diuinitus excitatis renascerentur: eorum passim in Germania libri Latini, Græci, Hebraici, Philosophici, Theologici, & Basileæ præcipue certatim imprimebantur. Hac commoditate arrepta, cuidam officinæ, Frobenianæ opinor, operam suam ad errores typographicos quibusque in libris corrigendos obtulit. Qua ex re *triplex* est consecutus emolumentum: *vitæ sustentationem* cum salario faciliorem: deinde *librorum* & manuscriptorum & excusorum sine precio *copiam* illo tempore præcipue desiderabilem: denique *diligentiæ* quandam quasi *necessitatem* & habitum. Itaque cum studio linguarum & sacrarum literarum flagraret: Cleanthea sua diligentia tantam sibi eruditionis supellectilem comparauit: vt ad ministerium verbi diuini primum in ipsa vrbe Basiliensi, postea extra eam & tandem in patria sit euectus.

Nauat operam typographicis officinis. Inde ei triplex commodum. M. Heiland. fit minister Ecclesiæ.

Ducit vxorem. Anno 1532. ferijs Paschalibus vxorem duxit *Mariam*, filiam *Matthiæ Iselini* mercatoris Basiliensis. Ex hac nati ei sunt tum alij liberi vtriusque sexus, tum *Samuel* hic A. C. 1533 d. 7. Iulij. *S. Heiland. nascitur.* Postea cum Princeps Wirtembergicus *Vlricus* auitum territorium, post trium lustrorum exilium armata manu recepisset; atque Ecclesias à Pontificijs sordibus purgasset: *Marcus* hic mandato illustrissimi Ducis ab *Ambrosio Blaurero*, reformationis illius administro, in Ducatum Wirtebergensem vocatus est. *A. Blaurer.* Basilea igitur A. 1535. impetrato honestissimo muneris ac vitæ testimonio, *Gamartingam*, Sueuorum Albaniam, sumtibus Ducis cum familia discedit. *Marcus Basilea discedit in Ducatum VVirtebergicum.* Ibi cum *biennio* Euangelium docuisset, *Caluam* transfertur, quod oppidum est ad Hercyniam syluam peruetustum, Comitum quondã Caluensium sedes. *Calua oppidum.* Caluæ, licet Præfectus loci & Senatores plerique Pontificiæ religioni addicti, vehementer aduersarentur, *annos vndecim* magno cum fructu egit: scholas Latinam & Germanicã instaurauit: fuitque in religionis negotio ad conuentus *VVormatiam Haganoam*, & *Ratisponam* anno 1540. & sequenti, cum alijs missus. Anno autem 1548. cum Sphinx Augustana Interim passim grassaretur: ipse etiam, vt alij complures, loco suo suasu inprimis *Friderici Heideni* Iureconsulti cessit, atque *Argentinam* cum suis abijt. *Sphinx Augustan. interim.* *Frid. Heiden.* *Marcus Argentinam abit.* Ibi nõ solum humaniter susceptus, sed & diuini verbi ministerio præfectus est; docuitque in ipsa Vrbe magno animo, Interim illud nihil moratus. Paulo post cum facerrima illa tempestas etiam Argentorati ingrueret; atque ipse Caluam repetere in animo haberet, morbo corripitur, & fatis concedit anno 1549. relicto filio vnico Samuele, de quo iam dicendum. *Inde in reditu obit diem suum.* Natus est, vt diximus Basileæ; puer à parente bonis moribus ac literis Caluæ imbutus. *Sam. Heilan. studia in adolescentia.* Adolescentulus *Argentinæ* vixit in cænobio, quod Wilhelmitanum vocant; vbi nõ pauci adolescentum gratis ac sine obligatione degunt. Eo loco Heilandus ita vixit pie, ita diligenter ad studia incubuit: vt summam modestiæ diligentiæque famam consequeretur. Ob nimiam autem diligentiam, vnde & oculorum contraxerat imbecillitatem, *candelis* fuit *priuatus*: quarũm tamen defectum *beneficio lunæ* splendentis compensauit: ratus cum Seneca: *Omne tempus perire, quod studiis non impertiretur*. *Nimia Heilandi diligentia.* Anno 1550. d. 26. Nouembr. Basileam profectus, ibi prima, vt vocant, deposuit rudimenta. *Basileam venit.* Sequenti anno honorifico D. *Casparis Hedionis* testimonio commendatus *Tubingam*, vt ad Theologiam animum adiungeret, abijt: & illustrissimi Principis *Christophori* clementia, in illustre stipendium receptus fuit. *Inde Argentinam & Tubingam.* Anno 1553. cum examen consequendæ primæ laureæ causa de more subijsset; tanta cum laude Examinatoribus respondit; vt Decanus tum D. *Melchior Volmarius* ad collegas dixerit: *profecto* *Primam lauream consequitur.*

fecto hic noſter candidatus Magiſtrum valet. Ex eo ad magiſterium adſpirans, cum contubernali ſuo *Georgio Gaſt* Sultzbacenſi, ita tempus partitus eſt: vt diurnum omne vigilarent, & alterna tantum nocte dormirent, hoc eſt, *triginta ſex horas* continue ſtuderent, *duodecim* dormirent. Hoc ſtudio conſecutus eſt, vt anno nondum elapſo, Decano M. *Ioanne Hildebrando*, primus ipſe inter competitores magiſterij honore inſigniretur. Depoſuerat pater apud ciuem Caluenſem q. hoc præſagiens, inſcia vxore & liberis, florenos *viginti*, ea conditione, vt ſe mortuo ad filij magiſterium vſque cuſtoditos, illi promouenti in vſus neceſſarios traderet: id quod ab eo ciue tunc fideliter fuit præſtitum.

Mox alteram.

Coniunxit deinde cum Theologiæ ſtudio Philoſophicum: & cum anno milleſimo quingenteſimo quinquageſimo quinto ob peſtem Academia Tubingenſis Caluam translata eſſet; Heilandus ibi doctas & egregias dedit conciones. Eam autem vitæ præ ſe tulit grauitatem, vt cum milleſimo quingenteſimo quinquageſimo ſexto *Magiſter domus* illuſtris ſtipendij V. Cl. *Georgius Liblerus* officio ſuo renunciaſſet; Heilandus conſentientibus Inſpectorum votis ab Illuſtriſſimo quoque Principe approbatis, in eius locum, cui ante biennium fuerat adiunctus ſuccederet. Adminiſtrauit hoc officium admiranda induſtria, & felici labore, publicæ vtilitati priuatam poſtponens. Nec enim per immenſas occupationes & diſciplinæ moleſtias ſtudium Theologiæ inchoatum continuare, vt volebat, potuit. Semel diſputauit publice, *de cauſis certitudinis doctrina Eccleſia* Dei, præſide D. *Iacobo Beurlino* Theologiæ profeſſore. Deinde cum poſt obitum *Matthia Garbitij* Illyrici, Ethices profeſſio vacaret; vacaret & Græca: à Senatu Scholæ ampliſſimo *Martinus Cruſius* ad Græcam, Heilandus ad Ethicam profeſſionem recepti ſunt: & in Vniuerſitatis Senatum paulo poſt cooptati. Hoc in vitæ genere Heilandus perſeuerauit deinceps: ac publico cum emolumento tam ſtipendij inſpectionem, quam Ethicam profeſſionem tutatus eſt. Diſcipulos enim ſuos ad omnem virtutem accurate adſuefecit: ad honeſte beateque viuendum præceptis & exemplo ſuo informauit: inque officio luxuriantem iuuentutem adſtricto diſciplinæ vinculo continuit.

Docet in templo.

Fit Magiſter domus.

Ethices doctrina eidem mandatur.

Diſciplina & vita eius.

Inde factum, vt Stipendium illud, ex quo ſaltem Heilandus ei præfuit, (præfuit autem *annis triginta ſex*) Doctorum & Eccleſiæ miniſtrorum, ſcholarumque paſſim gubernatorum, *aliquot centurias* ſuppeditarit: nec tantum in Wirtebergicum Ducatum, cuius quidem proprij ſunt; ſed in vniuerſam fere Europam emiſerit.

Annis triginta ſex præeſt ſtipendio illuſtri.

Ex hoc numero ſunt, *Wolfgangus Platzius* Bibracenſis Ec-

Diſcipuli Heilandi.

clesiæ antistes: *VVilhelmus Zimmermannus*, *Polycarpus Leiserus*, *Ægidius Hunnius*, *Philippus* & *Iacobus Heilprunneri*: ex hoc *Stephanus Gerlachius*, *Ioannes Sigwartus*, *Christophorus Stehelinus*: ex hoc *Andreas Osiander*, *Matthias Hafenrefferus*: ex hoc alij doctissimi & ornatissimi viri, per Romani imperij prouincias & regna longe lateque sparsi.

Requisita Professoris. Et cum in Professore rei, quam alijs explicare debeat, vera requiratur cognitio; & mediocris saltem eruditio; deinde in docendo fidelitas dexteritasque & denique eloquendi perspicue planeque facultas: in omnibus Heilandus abunde satisfecit. *Eruditio.* Eruditionem eius, loquitur *libellus Ethicus*, in quo methodo facili & recta totam doctrinam Aristotelicam est complexus. *Fidelitas in docendo.* Fidelitatem & perspicuitatem in docendo loquuntur auditores: qui magna frequentia docentem audierunt. Verum *Vita.* ipse non solum de virtutibus disserebat: sed quæ verbis alios docebat, ea etiam reipsa & vita doctrinæ conformi sic exprimebat: talis vt esset Ethicus Philosophus, qualem vel Ethnicorum Philosophi describunt, vel sacræ literæ requirunt. *Pietas in Deum.* Nam pietas eius illustris fuit in Deum, in parentes, præceptores, magistratus, coniugem, liberos, propinquos, & vt verbo dicam, in vniuersos ac singulos. *Ephemerides Heiland. sua vita scribit.* Solitus fuit à multis annis *Ephemeridas* sibi scribere, vitæ suæ historiam continentes, & in ijs sub initium cuiusvis anni *precationem* præfigere: sicut & quoties ad Cœnam Domini accessit, peculiarem ijsdem annalibus inseruit *precatiunculam*: item quoties natalis eius recurrebat, nouam sibi precationis formulam præscripsit: & singulos annos exeuntes *gratiarum actione* noua clausit.

Φιλομαθία eiusdem. Quod ad studia eius reliqua; ita fuit discendi cupidus, vt licet Logices solidam haberet cognitionem: tamen cum *Scalichius* quidam, magno & antiquo genere Comitum, vt præ *Scalichius comes.* se ferebat, ortus, Tubingam appulisset, & omnium scientiarum mysteria exiguo tempore, se docturum alios polliceretur: Heilandus inauditam illam methodum etiam condiscere voluit. Verum Comitis istius iactantia, vt & alius cuiusdam Comitis, qui se oratoriam *vno mense* exacte docturum pleno ore dictitabat, fumo leuior & breuior fuit. Sed maiori cum fructu audijt deinde V. Cl. *Iacobum Scheckium*, organon Aristotelis publice ea in schola explicantem. *Naturalis Philosophiæ* scientia sic tenebatur; vt eius mysteria rimaretur: eoque *I. Gusman.* nomine *Iohannem Gusmannum* Procuratorem, seu Oeconomum Domus, artis Chymicæ peritum, coluit: vt conuersatione eius rerum abditarum notitiam consequeretur. In *Mathematicis* ita excelluit, vt propriam hanc eius esse professionem dixisses. Erat præterea *Polyhistor*, & πολύγλωττος: Latinæ & Græcæ linguæ egregie peritus, neque Hebraicæ plane igna-

ne ignarus. *Theologiæ* studium nunquam deseruit: & *conciones* in templo tamdiu calamo excepit, quam per aciem potuit oculorum. *Disputationes* Theologicas pari diligentia frequentabat: & quæ vel in scholis, vel in concionibus audierat, in mensa, cui Doctorum Theologorum semper adsidet vnus, ruminabat. Hæc enim est Stipendij Principalis perpetua mensalis disciplina. Accumbitur ab omnibus, oratur, surgit è stipendiatis per vices vnus, qui reliquis edentibus breuiter & erudite concionatur. Adsident mensæ & D. Superintendens, & Magister domus, & Procurator, quibus deinde se adiungit is, qui concionem habuit, de qua illi cum hoc conferunt, erudiunt, confirmant, quæ res vberiorem præbet explicandi ac disserendi occasionem.

Disciplina mensalis Stipendii Tubingæ.

Cum autem, quemadmodum ille canit, sit

Magnum opus ardentem frenis arcere iuuentam,
Nec sinere in mores luxuriare malos;

Heilandus vt erga duræ ceruicis adolescentes durior erat: ita bonis, modestis, atque etiam ad frugem bonam redeuntibus bonus erat ac humanus: neque tam præceptorem illorum, quā patrem agebat. Ægrotantes, etiam famulos, solebat diligenter visitare, in morborum rationes inquirere, medicos consulere, paterne prorsus omnia prouidere: & multa suis sumtibus, vbi necessitas postulabat, procurare. Erat enim in omnes egenos, pro modo facultatum, quas ei benignissimus Deus satis largas dederat, beneficus admodum & liberalis. In omni vita, natu *maiores* vt patres, *æquales* vt fratres, *minores* & iuniores, vt filios habebat.

Disciplina domestica.

Humanitas Heilandi.

Liberalitas.

Coniugem duxit vrgentibus amicis, cum iam ad maturimā venisset ætatem, annum *trigesimum tertium*, viduam *Iulianam* genere Wintheram, à *Ioanne Schwartzio*, medico Wirtembergico cum quinque liberis relictam. Fuit coniugium hoc quietum & fœcundum. Patrem enim eum filijs & filiabus aliquot reddidit: è quibus Deus omnes ad se vocauit viuo patre vna filia vnoquoque filio relicto. Filia ea cum nubiles attigisset annos nupsit D. *Andreæ*, Lucæ filio, *Osiandro*. Vxor ante maritum obijt: de cuius obitu in suis annalibus hæc annotauit. Hoc, (inquit) *die 24. Iulii, inualuit vxoris morbus, & quamuis prandio adsederit, D. Vischerum tamen vocaui; qui comparuit, & quæ facienda sint, deliberaturum se dixit. A cœna vero medicinam illi præscripsit: quam ipsi administraui hora forte nona. Illa in lectū delata peius habuit; donec inter preces & lacrymas nostras, edita confessione, pie in Domino obdormiuit. Matrona summis ornata virtutibus, inprimis pietate in DEUM, & rei familiaris industria, ac egregia rerum ciuilium intelligentia: quæ me impense coluit, ad*

Coniugium.

Filia Heilandi.

Vxoris obitus.

Mariti de ea narratio.

nutum meum se componens; iratum alias mitigare est solita; consternatum singulari arte erigere; ac interim omnem rei domesticæ curam ipsa sola in sese recipere; cum accurata παιδείᾳ liberorum nostrorum &c. Amisi ergo ingens bonum; fecique iacturam irreparabilem. DEVS illi cum omnibus beatis felicem largiatur resurrectionem; mihi autem Spiritu Sancto suo adesse velit; ne acerbissimæ huic domus meæ calamitati succumbam. Hæc ipse. Nunquam postea, suadentibus etiam multis, adduci potuit, vt ad secundas nuptias, quamuis offerrentur multæ, transiret; viduitatem, orbati turturis instar, agebat, ab officio ne latum quidem vnguem recedens. Mortem efficiunt tandem morbi, cuius sunt prodromi & operarii. Fuit autem Heilandus inde primis ab ætatis fere temporibus semper morbidus & valetudinarius, cum *febribus, debilitate stomachi, visusque imbecillitate* conflictatus: quos quidem morbos nocturnis lucubrationibus, & intempestiuis studijs ac laboribus, attraxisse existimatus est. Argentinæ enim & deinde Tubingæ ac alibi adeo deditus studijs fuit: vt raris corporis exercitijs vteretur, & sæpe sui adsidue sedendo quasi obliuisceretur. Hinc cum prædictis alij quoque se morbi coniunxerunt grauissimi: *calculi* nimirum & *renum* & *vesicæ*: cuius tandem etiam accessit incurabilis exulceratio. Etsi enim accuratæ diætæ fuit obseruantissimus, tenuissimo vsus vino, aqua, cereuisia, & alijs potionibus, exquisitis itidem cibis, nec Medicorum consilijs aut domesticorum ministerijs destitueretur, ad extremum etiam famosissima illa *Anwaldina Panacea* vteretur, quæ ipso nomine omnibus remedia morbis promittit: attamen neque hæc, neque alia omnia Heilando saluti esse potuerunt. Spem quidem optimam in sumpta illa diligentissime panacæa positam nonnulla corporis eius releuatio confirmauit: sed constans non fuit. Morbus ille vesicarius longe crudelissimus, crudum sanguinem, adeoq; carneam quasi materiam euehens, subinde statis temporibus redibat: vt quasi in possessionem immissus videretur. Dolores & cruciatus quidē quos ab illo tyranno perferebat, sine lacrymis ij qui inuisebant intueri vix potuerunt: neq; tamen tantus eum ab officio morbus auocauit. Sæpius ad mensam in Stipendio publicam adsedit officij ratione: cum interim sudorem ipsi morbus ita exprimeret, vt guttatim per faciem deflueret. Tandem ergo M. *Vitus Müller* linguæ vtriusque in Academia professor, parastates ipsi est prouide adiunctus; cum officij onera propter morbi grauitatem toties recurrentem, amplius sustinere non posset. Haud semel amicis reuelauit: vna sæpe nocte quadragies sibi leuandæ vesicæ causa (honos sit auribus) fuisse surgendum: ac pro qualibet vice sectionē dicti loci pati se maluisse In his tamē acutissimis doloribus, sicut & antea per omnē vitam in omnibus,

Viduus manet Heiland.

Valetudo eiusdem afflicta.

Panacea Anwaldina.

Adiungitur Heilando παραστάτης.

Vesica morbus.

bus aduersis, erat patientissimus: sub potenti DEI manu se humiliabat: & edita confessione aliquoties publice & priuatim vsu Cœnæ Dominicæ fidem suam deuote confirmabat. Erigebat se indesinenter diuinæ scripturæ consolationibus, & auxilium DEI ardenter inuocabat, & sui liberationem constanter exspectabat. Venit ergo Dominus, & spiritum Heilandi, vitæ huius miseræ & caducæ saturum, ad alteram illam veris refertam & perpetuis gaudijs traduxit *Pridie Pentecostes*, hora matutina octaua Anno 1592. postquam in corpore peregrinatus erat annos *quinquaginta octo & menses decem*. Funus ei factum est frequentissimum & exequias itum ab Academia atque tum scholæ tum oppidi ciuibus. Successorem habuit tum in Stipendiaria tum in Academica statione M. *Vitum Müllerum*; cui adiunctus fuit M. *Samuel Magirus*, Musicæ in Academia illa professor, D. Ioan. Magiri Præpositi Stutgardiani filius. *Ex orat. funebri habita ab Erhardo Cellio, Professore Tubingensi.*

Obitus Heilandi.

IOANNES LEONCLAVIUS.

Ω. 1593.

HIC nobili genere ortus Amelburni in Westphalia, nobilior eruditione rara, & linguarum complurium fuit cognitione. Biennium fere in aula ducis Allobrogum *Emanuelis Philiberti, & Caroli*, Emanuelis filii, patre suo rebus humanis exempto, degit, ab illustri Barone, fortissimoque militum duce, *Lazaro Suendio*, qui in Musarum cum Marte coniunctione plane Xenophontizauit, ad eos principes missus. Ibi tum Taurini adolescens *Xenophontis librum, præcepta rei equestris* explicantem, de Græco in Latinum transtulit.

Familia & eruditio eius.

Agit in aula ducis Allobrogum.

L. Suendius.

Habuit deinde eum illustris & generosus *Carolus*, Baro *Zerotinius*, in multis itineribus comitem, & aliquot annorum interuallis domesticum. Vixit & aliquantisper apud generosum baronem *Kitlizium*, in ocio literato, aulicæ tyrannidis splendidam miseriam non vnius assis æstimans. Haidelbergam ab illustrissimo Heroë *Casimiro* vocatus, vt esset, qui iuuaret literas Græcas: antequam eo venit, ille iam funus erat. A laboriosa tandem ærumnosaque statione, diuinitus sibi adsignata, ad beatam quietem transijt, anno nonagesimo tertio, supra mille quingentos, mense Iunio, Viennæ Austriæ: desideratus & deploratus à multis, tū vel præcipue a *Paulo Melisso, Marquardo Frehero, Carolo Vtenhouio*, & alijs. Hic vir dum vixit, nunquā ociosus vixit, etiā cum maxime esset ociosus. Longis diuturnisq;

Inde cum Carolo Zerotinio.

Et B. Kitlizio.

Vocatur Haidelbergam.

Obitus Leonclauii.

Labores & scripta.

pro-

profectionibus bonam Orientalis Imperij partem peragrauit: ac Constantinopoli, & media in Turcia, ex ipsorummet Turcorum scriptis, magno labore accuratoque studio, multa congessit posteritati profutura. Euulgauit enim *historiæ Musulmannæ* Turcorum, de monumentis ipsorum exscriptæ, *libros* octodecim: quibus accesserunt commentarij duo, Libitriarius index Asmanidarum, & Apologeticus alter. De Græcis Latinos fecit annales *Constantini Manassis*, & annales *Michaelis Glyzæi*, Bizantinam historiam vniuersam exhibentes. Annales etiam *Sultanorum Othmanidarum*, à Turcis sua lingua scriptos, & studio Hieronymi Beck à Leopoldsdorff Constantinopoli aduectos, iussuq; Ferdinandi Cæsaris interprete Turcico I. Spiegel Germanice translatos, Leonclauius Latine redditos illustrauit & ad annum 1588. vsque auxit. *Laconicum* præterea *Chalcondylem & Pratorem Gracia* transscripsit, edidit que Constantini Imperatoris ad Romanum filium, de summa totius Imperij, de sociorum federibus, de hostium viribus, rationibus, & consiliis luculentissimos commentarios. Tum ad ius Græcorum ciuile canonicumque augendum & illustrandū additamenta Latio donauit. Euulgauit cum annotationibus *sexaginta librorum βασιλικῶν* hoc est vniuersi iuris Romani, auctoritate principum Romanorum, in Græcam linguam traducti, *Eclogam, siue synopsim*, ante non visam: item Nouellarum antea non publicatarum librum. Monumenta item *Gregorii Nazianzeni*, suo tempore κατ' ἐξοχὴν Theologi nuncupati, quæ ad nos saltem peruenerunt, ab ipso Latine facta exstant, quibus adiecit explicationes Græcas, & commentarios à se conuersos. Paulo ante mortem etiam *Dionis Cassii Cocceiani* historiæ Romanæ libros auctos & expolitos, post Xylandrum foras dedit cum notis. *Xenophon* denique tertia eius lucubratione prodiit, posthumus fetus. Et vero cur toties vertendi & illustrandi laborem huic auctori impenderit, causa non fuit nulla. Nam & historiam scripsit, qua nihil esse iucundius potest: & optimarum Rerumpub. status depinxit, quo nihil præclarius: & doctrinam, quæ est de moribus, ex sapientissimi viri Socratis scholis ac disputationibus illustrauit, quo nihil ad hominū vitam vtilius: & tuendæ rei familiaris præcepta dedit, quod certe ad vniuersos pertinet.

Historia Turcica.

Xenophon tertium ab ipso illustratus, & cur.

Litem tamen ei super ista interpretatione Xenophontea criticam & Grammaticam mouit *Henricus Stephanus*, vir & typographus clarissimus, edita in eius errores insignes inquisitione autoschediastica. Contra & Leonclauius de Stephano conqueritur, quod contra fidem datam, & præter officium viri boni, Xenophontis à se Latine redditi exemplar, sicut & Zosimi, detinuerit. Et fassus est Stephanus, accepisse se illam Xenophontis

Lis I. Leonclauii cum Stephano critica.

phontis versionem ab annis circiter octodecim: post tredecim aut quatuordecim amplius annis sibi non visam: sed cum è sua supellectile libraria, militum incuria, belli tempore aliquot libri incendio perijssent: nesciuisse, an in illorum numero Xenophon à Leonclauio versus, fuisset. Tandem, interiecto anni amplius spacio, librum inuentum fuisse, situ obsitum, & membrana crassa, qua inuolutus erat, conseruatum. Sed de hoc, quod quisque volet. *Ex præfationibus & scriptu Leonclauii.*

ORLANDVS LASSVS.

Ω. 1593. die 13. Iunii, ætat. 73.

MVsicorum hic nostri seculi princeps *Berga* in Hannonia natus est, anno Christi millesimo, quingentesimo, & vicesimo: quo Carolus quintus solennibus ceremonijs Aquisgrani est inauguratus. Ipse septem annorum puer ad scholas perductus: post sesquiannum ad Musicam est adhibitus, qua celeriter feliciterque percepta, puer etiamdum vocis claritate & suauitate mire fuit omnibus gratus & iucundus. Hanc ob vocis suauitatem, dum inter symphoniacos pueros ageret, ter plagio sublatus, atque bis solicita parentum cura reductus est: tertio scholam non repetijt: sed cum *Ferdinando Gonzaga*, prorege Siciliæ, tum temporis Cæsarearum copiarum, apud Santdesiderium duce, lubens mansit. Cum hoc soluta Belgica expeditione, discessit: & partim in Sicilia, partim Mediolani, eidem adhæsit: donec post sexennium vocem, vt fit, mutare cepit.

Berga oppidum.

Musica peritus.

Plagio ablatus.

Ferdinandus Gonzaga.

Cum eo abit Orlandus.

Decimo ergo octauo ætatis anno à *Constantino Castrioto* Neapolim ductus, ibi cum *Marchione de la Terza* tribus circiter annis vixit. Inde Romam venit, ac hospes archiepiscopi Florentini fuit sex mensibus: donec ad S. Ioannem Lateranensem vniuerso Musico sacello, Romæ longe celeberrimo fuit præfectus. Inde postea peracto biennio, cum ob morbos parentum in patriam reuocaretur, eos autem serius aduentans, mortuos repperisset, cum nobili viro *Iulio Cæsare Brancacio*, Musices cultore, primum in Angliam, deinde in Galliam, regna illa perlustrandi gratia profectus est. Tandem inde reuersus Antuerpiæ mansit duobus annis inter viros doctissimos & nobilissimos; quos vndiq; in Musicis excitauit; & à quibus ipse contra summe adamatus honoratusque fuit.

Neapolim ducitur.

Inde Romã.

Vbi sacello Musico præficitur.

Peregrinatur.

Antuerpia subsistit.

Ex eo loco, anno quinquagesimo septimo supra sesquimillesimum, ab *Alberto* Bauariæ duce, summo omnium Germaniæ principum musices Mæcenate, vocatus est Monachium cum alijs Belgis, vt sacello musico iam dudum celeberrimo, plus

Ab illustriss. Bauariæ duce vocatur.

desperatione ne debilitentur: studiorum curam ne abiiciant: ad artes ignobiliores ne statim se conferant. Nam si ad naturam, quantumuis hebetem, contumax quædam diligentia accesserit; potest nihilominus aliquid præclarum & singulare existere. Laborando, conando, perferendo Græci peruenerunt ad Ilium. Præterea non vna in principio calamitas Ludouicũ afflixit.

Sæpe mutat scholas Ludouicus. *Varie iactatur.*

Sexies scholas, quas triuiales vocant, mutauit. Habuit illum *Leoualla, Boleslauia, Leoberga, Lignitium, Goldberga*: & non multo post *Francofurdia*: ex qua rursus Goldbergam profectus est. Pestifera *lues* Goldbergæ grassans, anno millesimo quingentesimo quinquagesimo tertio Francofurtum exegit: *incendio*, cum vix pedem in oppidum Goldbergicum peste liberatũ retulerat, oppidum totum & literaria etiam Ludouici supellex perierunt. *Paupertas* adeo eum pressit, vt ipsemet in diarii sua retulerit: se, cum de consilio M. *Silleri & Trocedorffii*, exiguo precio inductus alphabetarium præceptorem in schola Lignicensi ætatis anno decimo octauo egisset: non semel cupidum cibi & potus stomachum melioris fortunæ spe saturasse. Et tamen nulla ærumna, nulla calamitas fuit tanta: quæ Ludouicum ab artium ingenuarum cultura posset auocare.

Præceptores.

Erat iam tum *Valentini Trocedorffii, Martini Taburni, & Georgii Helmerici* præter cæteros nobilitata eruditio: studiaque linguarum & eloquentiæ in ludo Goldbergico vehementius, quã in alijs Silesiæ oppidis, colebantur. Itaque viros illos, quos dixi, attente inprimis audiebat tantumque studio summo & exercitatione crebra perfecit: vt dexterrimus ingeniorum æstimator Trocedorfius, & hoc è viuis sublato, Martinus quoque Taburnus è magno discentium cœtu hunc sibi deligerent: in quem officia liberaliter conferrent: & vim quasi quandam amoris effunderent. Et profecto si quis fuit qui Trocedorfianam in docendo perspicuitatem admirabili solertia consecutus est: fuit is Laurentius Ludouicus. Iam Taburno adeo carus fuit: Vt in Academiam Wittembergensem iturus, cum vitæ & doctrinæ testimonium sibi dari petijsset, nihil aliud ex eo audiret, nisi hoc;

Trocedorfii & Taburni de Ludouico iudicium.

Tu testimonium tuum tecum fers.

Abit Wittembergam Ludouic.

Annus erat à nato Christo millesimus quingentesimus quinquagesimus octauus, cuius ineunte vere in celeberrimam Saxonum Academiam venit, liberalissimis studijs, ac doctissimis professoribus tum temporis affluentem. In qua etsi occasionem discendi præclaram fuerat nactus, durissimo tamen apud doctorem quendam famulitio adstrictus, reipsa didicit: *nihil fieri altum & magnum, quod non antea humile fuerit ac depressum.*

Ibi famulatur.

Con-

Contigit autem ei diuinitus: vt cum nondum integrum mensem in famulatu fuisset, inclinatione voluntatis in eum propenderent generosi iuuenes *Christophorus Donaus & Ioannes à Kutuz* Barones; qui & domum suam eum receperunt, priuata Ludouici institutione informandi: & illius studia sua ope & liberalitate adiuuerunt. Atque hoc tempus illud est: quo conspicua fortunæ Laurentianæ immutatio facta est. Tum enim respirare paululum ab adolescentiæ suæ miserijs cœpit, & veluti apicula, quæ per hyemem intra alueolos conclusa, vere nouo libero aëri se credit, & ex fragrantissimis flosculis, quod dulcissimum est exsugit: ita Ludouicus libertati resticutus, nunc has nunc illas professorum lectiones frequentare: cum disputatoribus de rebus vtilibus conferre: denique quod iucundissimum sibi videretur, domum comportare.

Christoph. Doneus & Io. à Kutlitz. Barones. A[illegible] uico a[illegible]

Platonem lætatum fuisse accepimus; quod sua natiuitas in ætatem Socratis incidisset: longe maiorem lætandi causam Ludouicus habuit; quod studia illius Academica in Philippi Melanchthonis, Phœnicis illius Germaniæ, ætatem inciderunt: à quo non tantum bonarum artium, verum etiam & Socrati & Platoni ignota pietatis veræ capita didicit. Ac quanti ipse fecerit Melanchthonem vel ex eo colligere est; quod vir alioqui minime gloriosus, de hac vna re sæpe numero gloriari solitus est: quod *Trocedorfium* in adolescentia, in iuuentute *Melanchthonem* præceptores inuenisset. Melanchthone curis, solicitudine, precibus pro Ecclesia fusis, decimo nono Aprilis, anni sexagesimi, consumpto, & eiusdem mensis die vigesimo tertio honorifice sepulto, Ludouicus memor illius Strabonis, ὅτι ἐν μεγάλῳ τίθεται, πολλῶν ἀνθρώπων ἰδεῖν ἄστεα, καὶ νόον γνῶναι: ad nobiliores Germaniæ prouincias peregrinationem instituit: comitatusque *Iohanne Egrano*, iuuene doctissimo, *Misniam, Thuringiam, Franconiam, Bauariam, Sueuiam, Palatinatum Rheni & Hassiam* peragrauit: & quæ in vnaquaque istarum prouinciarum visu digna, oculis collustrauit. Verum vt sunt omnia nostra σύμμικτα: sic tempore peregrinationis in animo quidem Ludouici liberalis voluptas; sed in corpore grauis morbus natus est: qui eum Wittembergam reuersum tantisper maxime afflixit; dum medicamento singulari *Casparis Sturionis*, Diaconi Wittembergensis, cura & artificio confecto, venenum in itinere collectum abigeret.

Melanchthonem audit.

Peregrinatur post ob[itum] Melanchth. Io. Egranus.

Morbus ex peregrinatione. Caspar Sturio.

Baronibus illis, de quibus modo dictum anno sexagesimo primo complures alii se associarunt, ex Nobili *Nostitiorum* familia orti, quorum animos liberali disciplina expoliuit Ludouicus.

Vt vero otij sui Academici rationem alijs quoque redde-

Edit scripta Trocedorfii.

ret: edidit anno sexagesimo tertio *Trocedorfii precationes*, Latino & Germanico idiomate, eiusdem *Rosarium* : & *dicta Biblica* ab eodem Trocedorfio exposita. Cumque perinde vt olim Anacharsis, ideo in contubernio eruditorum, quam in aula viuere mallet, vt aliquando doctior & melior in patriam redire posset: magisterij Philosophici testimonium à Decano petiit anno sexagesimo quarto, mense Februario: idque magno ordinis philosophici applausu est consecutus. Annos septem & amplius in Academia vixerat: cum inclytus Gorlicensis vrbis Senatus, Dei Opt. Max. & inuictissimi imperatoris Maxæmiliani II. auspicijs: suo vero studio, cura, solicitudine in Minorum fratrum Monasterio scholam aperuit.

Gymnasium Gorlicense apertum.

In qua cum deliberato consilio omnia ad Melanchthonis præscriptum idem amplissimus Senatus agi vellet; ad scholasticam gubernationem vocauit M. *Petrum Vincentium*, eloquentiæ laude clarissimum, olim in Academia Wittenbergensi professorem, & cum illo hunc *Ludouicum*, ab ipso Vincentio designatum. Qua in functione scholastica vsque adeo præclare se gessit: vt exacto quadriennio, Vincentio iam auocato exæquatam consequeretur cum *Ioachimo Meistero*, clarissimo poeta & oratore, potestatem: & hoc. anno octuagesimo quarto, ab amplissimo Senatu Bremensi auocato, solus scholæ Rector declararetur. Ac fateri collegas, fateri discipulos necesse est, quoad vixit Ludouicus, vixisse cum eo exemplum professionis legitimæ, exemplum disciplinæ scholasticæ conseruandæ. Professionis legitimæ causa minime obscura erat.

In eo munus docendi ei oblatum.

Nam quæ res ad recte docendum duæ requiruntur maxime, eas ambas ad scholasticam functionem attulit: *eruditionem* excellentem & *dexteritatem tractandi artes* singularem. Nam, quod scite Melanchthon de sapientissimo Saxonum Principe dixit: *Legisse illum ex omnibus virtutibus id, quod venustissimum est*: referre pulcre ad Ludouicum possumus: qui ex omnibus linguis & artibus id, quod vtilissimum, hauserat. Sermonis *Latini* singularis in eo lepos, & summa suauitas, quem ita temperare norat: vt nec humi serperet, nec ad tumidorum oratorum fastum assurgeret. Neque id vero in eo homine mirum, qui scriptores Latinæ linguæ ad vnum omnes diligenter accurate peruolutarat: & ex vno illorum quolibet elegantiæ Latinæ florem, apiculæ instar, depascere consueuerat. *Græcarum literarum* ita fuit peritus; vt Græcos ipsos, qui patriarchæ Constantinopolitani literis Ecclesijs Christianis commendati, in ea loca venerant, meminerimus

Quæ in scholastico munere requiruntur.

Eruditio Ludouici.

mus proprietatis in lingua sua laudem huic concedere solitos: qui audita Ioachimi Meisteri in sermone Græco promtitudine & Laurentii Luodouici in eodem puritate, exclamare aliquando in perpetuam non dico vrbis Gorlicensis, sed Germaniæ vniuersæ gloriam, non dubitarunt: Ἰταλία βαρβαρία, *Italia nil nisi barbaries est*, ad Germanorum in Græca lingua diligentiam comparata.

In *lingua* etiam *sancta* studio non mediocrem curam consumpsit: qui voces Hebraicas à capitibus suis deducere ingeniose, significata earum propria argute eruere, ex significatis doctrinas vtiles & necessarias elicere erudite didicerat: quemadmodum specimina eius rei plurima ab eo vel in sola *Threnorum Ieremiæ* explicatione sunt edita.

In *philosophia* & artibus dicendi, & illa rationis & iudicii informatrice Logica, fuit multum diuque versatus, vti & in studio eo, quod profitentur ii, qui Theologi vocantur; quo ita delectatum illum scimus: vt omnes animi sui delicias ex eo fere solo duxerit petendas.

Atque hac tot tantarumque rerum scientia cum excelleret: illud memorabile est: quod sapientiam quoque in proponendo, & dexteritatem in tractando pene diuinam adhibuit.

Dexteritas docendi in Ludouico.

Caput studiorum omnium pietatem esse dicebat: quam cum discipulorum animis firmiter vellet impressam: non ille dictatis suos onerare: non in aduersarios declamitare; sed fundamenta monstrare solebat religionis Christianæ: quam qui didicissent: ij nullo negotio ex horum temporum controuersiis se possent expedire.

1. in sacris.

Cæterum magno consilio *libellos* sibi *duos* delegerat, vnum *confessionis Augustanæ*, alterum *Examinis Theologici*: quorum vtrunque ex mente & consensu autoris interpretabatur.

Cumque in his tanquam in tabella, totius Theologiæ capita iuuentuti ob oculos posuisset: ad fontes ipsos, ex quibus libelli illi ducti, deueniebat: & cum alia in codice sacro, tum auream illam *ad Romanos epistolam*, magna cum audientium voluptate, explicabat: in omnibus Μελάγχθονα ζηλώσας ἀκριβῶς. Vt autem Zeno postquam ex oraculo audijsset: *tum demum optime se victurum, si mortuis concolor esset*: ad legendos antiquorum libros totum se contulit: ita cum ex communi Germaniæ oraculo, Melanchthone Ludouicus sæpius audiuisset: *neminem quemquam feliciter in enodatione controuersiarum huius seculi versari posse*

Oraculum Zenoni datum.

nisi qui antiquitatis doctrinam probe haberet cognitam & perspectam: mature ille adultiores monere, hortari, obtestari: phrasin matris Ecclesiæ expenderent: in vetustiorum patrum sententias inquirerent: controuersias veteres cum nostris studiose conferrent. Atque vt suo illis exemplo præiret: *doctrinam & certamina Synodi Ephesinæ* ex veterum patrum scriptis collegit: *Cyrilli de persona filii Dei* phrases cum Melanchthonianis ingeniose contulit: & tantum labore isto est assecutus; vt de eo publicato magni nominis Iureconsultus, *Christophorus Herdessianus*, ad nobilissimum virum *Iacobum Monauium* scripserit: non dubitare se; quin Ecclesijs multis veritas in illo articulo restitui scripto isto possit.

Scripta Theologica Ludouici.

2. dexteritas docendi in artibus.

Vt autem Theologiam sincere docuit: ita & reliquas artes singulari iudicio ab eo sunt propositæ. In *Grammaticis*, *in Rhetoricis*, *in Dialecticis*, nihil ille otiosum, nihil superuacuum patiebatur, quippe qui longo rerum vsu didicerat: longe præstabilius esse, ἐπὶ τῶν χρησίμων ἐπιεικῶς δοξάζειν, ἢ περὶ τῶν ἀχρήστων ἀκριβῶς ἐπίστασθαι, hoc est, *de rebus vtilibus mediocres opiniones habere; quam superuacaneorum exquisitam cognitionem*. Itaque *de modalibus*, *de reductione & mixtione syllogismorum*, *de demonstratione* Peripateticorum non multum Ludouicus verborum facere; sed id agere vnum: vt quemadmodum ex Grammatica bene scribere, ex Rhetorica bene dicere, ita ex Logica bene disserere discerent adolescentes.

Isocrat. orat. 10.

Enarratio auctorum.

Cumque illi optime constaret: artes Logicas vsu esse coniunctissimas: in *Cæsaris*, *in Ciceronis*, *in Virgilii*, *Isocratis*, *Homeri*, aliorumque Græcorum iuxta ac Latinorum authorum expositionibus, id operam dabat: vt Grammaticam in illis vocum connexionem, Rhetoricum ornatum, Dialecticam inuentionem & dispositionem monstraret. Et qui hæc in scripto quoque distincte peruidere posset adolescens: eum ablegandum ex sua schola, & in alicuius Academiæ illustris spacia mittendum censebat.

Exercitia disputationum.

Cum autem præclara illa differendi disputandique consuetudo, ad nostram vsque memoriam, constanter in Academijs esset seruata: non passus est Ludouicus id exercitij genus à scholæ quoque suæ alumnis desiderari. Sententias ex media Philosophia & Theologia excerpsit eas, de quibus magna opinionum inter eruditos hodie varietas est & discrepantia: vocabat in certamen adolescentes: quorum ex contentione non minorem venerandus senex capiebat voluptatem, quam Homericus ille Agamemnon ex rixa Achillis & Vlyssis:

Mutua

Mutua cum facerent grauibus conuicia verbis.

Quem quidem Agamemnonem, rixa ista non gauisurum fuisse, Plutarchus addit: nisi is præstantissimorum heroum æmulationem & disceptationem magno Reipub. bono esse duxisset. Præterea exercitationis Oratoriæ in vtraque lingua genus est nullũ: quod non in ludo illo Augusto viguerit. Scripta proponebantur singulis hebdomadibus singula. Declamatores frequentes, & quidem bini, semper de cœtu scholastico legebantur: qui in suggestu publico perorarent, & de palma oratoria, scholasticis ipsis arbitris, dimicarent. *Iudicia* exercebantur singulis fere mensibus *scholastica*: in quibus selectis ex eruditorum adolescentum curia suffragijs omnium tribuum, *Prætor* vnus, *Censores* duo, *senatores* nouem considebant; & potestate à præceptoribus armati, audiebant maximo omnium tribuum concursu illum quidem de commilitonis alicuius petulantia conquerentem: hunc obiecta sibi crimina infirmantem ac diluentem. Atque hoc æquiores quisque iudices istos habuit: quo melioribus & sententijs & verbis ornatam orationem pronunciauit: acciditque sæpe numero; vt omnem iniuriæ aut nequitiæ, quamlibet manifestæ, opinionem, comptus & tersus defensoris sermo exstingueret. Quod si condiscipulorum nemo esset, qui iure accusari posset: iussi aliqui contra Ciceronem ipsum dicere; & quem ille sua eloquentia in ciuitatem Romanam intulit Archiam: eum florida dicendi vi eadem vrbe eijcere: quam ille Verris existimationi & nomini adspersit maculam: eam lactei sermonis aqua rursum eluere.

Exercitia oratoria.

Forum scholasticum.

Declamationes anti Ciceroniana.

Fuit insuper *poësis* multos iam annos quasi propria illius scholæ, ab eo inde tempore, quo *Ioachimus Meisterus* poëtarum illo seculo, si elocutionem Virgilianam spectes, facile princeps, moderari studia ista cœpit. *Exercitia* denique *Græca, in Isocrate, Demosthene, Homeri, Hesiodi*, aliorumque auctorum imitatione, quotidie tradebantur, non sine magnis illa quidem Ludouici & Mylij laboribus, sudoribus, vigilijs: sed quibus cum exercitationum ipsarum vtilitas, tum flagrantissima cupiditas, studia discentum omnibus modis adiuuandi omnem laborem non modo facilem ac tolerabilem; verum etiam dulcem iucundumque reddidit.

Exercitia poëtica.

Item Græca.

Quæ & caussa fuit cur optimus Ludouicus in tot tantisque exercitijs discipulorum oratorijs non conquiesceret: sed cathedram sæpius ipse conscenderet: &, quam discipulis commendabat quotidie eloquentiam, eius viuum in seipso exemplum ostenderet

Ipse præit suo exemplo ad eloquentiã.

In quo felicior doctis Græcorum Hermogene, felicior

 Lati-

Latinorum Quintiliano visus est: qui cum optimi alijs ad eloquentiam duces essent & magistri: eloquentes ipsi non fuere. Hic & dux & magister ad dicendum erat optimus: idemque omni laude cumulatus Orator. Porro inter sapientiæ scholasticæ Ludouici exempla neque minimum neque postremum putamus fuisse: quod ab Gymnasio illo Academicos professores omnes voluit exclusos. Sic enim ille secum: si pietatis veræ fundamenta in hoc ludo iecerint mei; si linguæ Latinæ & Græcæ notitiam sibi, tum ex autorum optimorum interpretationibus, tum ex quotidiani styli exercitationibus compararint: si Grammaticæ, si Dialecticæ, si Rhetoricæ vsum in poetarum & oratorum resolutione, proprijsque compositionibus perspexerint: nulla Physica, nulla Ethica, nulla Mathesis, Medicina, & Iurisprudentia nulla, erit tam excelsa tam ardua: ad quam non facili tramite tot sublcuati * curis conscendent. Cum autem perinde, vt in eruditione & dexteritate docentis, salus studiorum; ita in disciplina salus vitæ ac morum iuuentutis inclusa sit: fuit, si quisquam alius, Ludouicus disciplinæ scholasticæ amantissimus: quo auctore bonæ leges latæ, quo vindice, eædem fuerunt conseruatæ.

Excludit Academica studia.

* *Forte alis.*

Disciplina scholastica Ludouici.

In quo si qui sunt, qui eum vt nimis rigidum ac seuerum culpare non erubescent: ii per mihi similes esse ægrotis delicatioribus videntur, de medicamentorum amaritie conquerentibus: facereque adeo non possunt: quin eadem opera de sua nequitia fateantur.

Suppetebant autem Ludouico, quæ quidem ad disciplinam custodiendam pertinerent, diuina pariter & humana subsidia. Etenim *autoritate* à Deo armatus erat tanta: vt ad eius, tanquam ad Æneæ Virgiliani conspectum, imo aduentantis strepitum, discipulorum omnium ora conticescerent. Iam *Vita ipsa* ita erat comparata: vt pietatis, modestiæ, temperantiæ, grauitatis, & cuiusuis virtutis pulcerrimum in ea specimen appareret & exemplar. Atque vt *Polycletus* insignis statuarum opifex vno eodemque tempore, & librum de artificio suo edidit, quo omnia, quæ in fingenda hominis statua, obseruari conueniret, maxima minima persecutus est: & statuam à se factam publice spectandam proposuit: in qua ea omnia diligentissime obseruata erant: sic quæ Ludouicus bene viuendi alijs tradebat præcepta, ad ea vitam suam optime conformatam ostendebat. Etsi autem nouerat, qua apud omnium ordinum discipulos autoritate esset: non tamen idcirco, qui multorum mos est, inferiorum classium præceptores contemnere; verum imperare omni-

Nerui disciplinæ.

1.

2.

Polycletus.

3.

bus

bus & singulis scholasticis: eodem *Catechetam*, quo se haberent loco: secus qui facerent; in eos non minus grauiter se animaduersurum, ac si in seipsum deliquissent. Quæ res mirum dictu, quantum ad stabiliendam disciplinam roboris attulerit: tum discipuli in infimorum etiam præceptorum persona Rectorem venerarentur, & collegæ eundem, tanquam authoritatis suæ propugnatorem, studiose obseruarent. *Illud* etiam vinculum disciplinæ minime fuit postremum: quod lecti ex scholasticis duo *censores*: qui vitam & mores cæterorum inspicerent: & de petulantium leuitate ad prætorem ac senatum referrent. Floreant enim in ea schola bonæ leges, vigeat disciplina necesse est: in qua discipuli ipsi & legum & disciplinæ fideles sunt *συνεργοί*.

4.

Mores Ludouici.

Vita & moribus ciuilibus fuit eiusmodi: vt nihil ambitiosum, nihil affectatum, nihil remissum in eo appareret. Ab auaritia & sordibus quam longissime aberat. Vultu, gestu, vestitu, erat eo, qui & grauem & senem virum deceret. Curiositatem, quæ alienis negotiis se temere admiscet, ex animo odit, crebris sermonibus Platonis illud vsurpans; *ἥδιστόν ἐστιν, ἐν τῷ βίῳ τὸ τὰ αὑτοῦ πράττειν*: *Dulcissimum vitæ genus est, agere sua.* Conuiuijs, nisi litteratorum & intimorum amicorum, raro ille interesse.

De absentibus male loqui indignissimum iudicabat homine Christiano. Erga parentes ita se gerebat: nemini vt vnquam iustam de se conquerendi causam dederit. Iam fortitudine philosophica (hac enim voce delectabatur) erat tanta: vt in maximis ærumnis maximum animum præ se ferret. Vidit morientem in complexu suo matrem charissimam: vidit suauissimas duas vxores *Martham Ritterianam & Catharinam Goricīam*, in primo amoris coniugalis flore exspirare, liberorum, tum ex prioribus duobus, tum ex tertio matrimonio cum *Anna*, magni illius Ottomanni filia, contracto, susceptorum funera non pauca extulit. Vt mala publica & pericula, quæ illi in functione fuerunt plurima subeunda, omittamus. Sed ipsum neque calamitatis alicuius vis, neque periculi tempestas, à constantis animi officio potuit dimouere.

Postremus vitæ actus.

Cæterum non solum bene viuendi, verum etiam beate moriendi exemplum nobis reliquit Ludouicus. Cum enim triennio ante obitum paralysi tactus, facile intelligeret, breui se ex hac schola in cœlestem auocatum iri: cœpit ea agere, legere, meditari, quæ ad *εὐθανασίαν*, & beatam ex hac vita migrationem pertinere viderentur. *Martinus Mollerus*, vir pius iuxta ac doctus, libellum meditationes mortis continentem paulo ante ediderat,

Martinus Mollerus.

Hunc quindecies partim perlegit ipse, partim à filijs suis prælegi sibi curauit: vt se quotidie ad lætum ex hac vita abitum præpararet. Quamquam tota vita eius omni pietatis & virtutum laude cumulata, nihil aliud fuit; quam pia ad sanctam mortem præparatio. Neque tamen vigente morbo eius in vsitato studiorum cursu quicquam desiderauit schola: sed cum præscriberet ille alijs, quod proponeretur, absentem etiam præsentissimum semper habuit, seque vel vmbra adhuc spirantis regi & coerceri passa est. Qua fuit enim in Deum pietate, plus de scholæ, quam de sua salute fuit solicitus, nec prius curam studiorum puerilium abiecit, quam animam e tremulo corpore emisit, quod decimo quinto Aprilis, hora post meridiem quarta anno millesimo, quingentesimo, nonagesimo quarto, factum: qua eadem die Veneris post Pascha ante triginta quatuor annos Melanchthon Wittembergæ exspirauit. Augustam Gorlicensium scholam magna cum dexteritatis, fidei & felicitatis laude docuit ac gubernauit Ludouicus annos triginta. *Ex orat. one parentali, Gorlicii ab Abrahamo Scultet. recitata.*

Ω. 1594. d. 2. Decembr. æt. 83. m. 8. d. 27

GERARDVS MERCATOR.

Gerardus Mercator nascitur anno 1512. 5. Martij sub auroram hora sexta, parentibus Iuliacensibus, *Huberto Mercatore, & Emerentiana* eiusdem vxore, Rumpelmundæ in finibus comitatus Flandriæ, apud illius patruum *Gilbertum Mercatorem*, eiusdem oppidi pastorem vigilantiss. commorantibus. Cumque pueritiam egressus esset, prima rudimenta Latinæ linguæ vtcunque didicit; inde missus à prædicto suo patruo Buscoducum, vt ibidem in domo fratrum Grammaticæ studium absolueret, & initia Dialecticæ addisceret, sub *Georgio Macropedio*, vbi sumptibus & impensis superioris pastoris annis circiter tribus cum dimidio studijs vacauit.

Georg. Macropedius.

Mercator Louanii magisterii gradum adeptus.

Hinc ablegatus est ab eodem ad celeberrimam Academiam Louaniensem, ibique in collegio Porci in conuictu constitutus artibus humanioribus tantisper operam accommodauit, donec Magisterij gradum adeptus esset. Post promotionem annis aliquot cũ singulari delectatione in studijs philosophicis se exercuit priuatim: post vt vitæ sustentandæ rectius consuleret ad Mathesin animũ adiecit. An. deinde ætat. 24 vxorẽ duxit ciuẽ Louaniensem *Barbaram Schelleken*; ex qua tres filios & tres filias suscepit. Mox cœpit ad sculpẽdas tabulas animũ applicare, exor-

Ad Mathesin animum applicat.

Coniugium Mercatoris.

exorsus Louanij à descriptione terræ sanctæ, quæ anno deinde Christi millesimo quingentesimo trigesimo septimo in publicum prodijt. Præceptorem in hisce disciplinis neminem habuit; sed solummodo priuata instructione *Gemmæ Frisij*, eximij Mathematici Flandriæ descriptionem aggressus, breui absoluit.

Descriptio terræ sanctæ.

G. Frisius.

Absoluta Flandria libellum de literarum Latinarum, quas Italicas cursoriasque vocant, scribendarum ratione euulgauit: mox *globi terrestris* sculpturam absoluit. Vnde in notitiam Imperatoris felicissimæ recordationis Caroli V. venit: illiusque Maiestati quamplurima instrumenta Mathematica artificiosissime parauit: quæ in bello Saxonico non procul ab Ingolstadio in Ducatu Bauariæ, in horreo quodam (vt illi Imperator post reditum ex Germania Bruxellis retulerat) igne ab hostibus clam succenso, liquefacta, consumpta fuerant. Quapropter iussit sibi per Mercatorem confici noua.

Opera Mercatoris Mathematica.

Globus terrest.

Conficit Imperat. Carolo instrumenta Mathem.

Post decennium alterum globum, quo cœli, planetarum, ac cœlestium signorum constitutionem complexus est, in publicum dedit: item libellum de vsu globi; alium de vsu annuli astronomici. Postmodum Louanio Duysburgum cum familia commigrauit: cumque sedem in eius vicinia fixisset, Imperatoris iussu duos exiguos globulos, vnum ex purissimo crystallo, alterum ex ligno confecit; cœlestem vnum, alterum terrestrem, magnitudine globi, quo pueri in circulo ludunt. Fecit deinde *Europæ descriptionem*; quod opus passim à doctissimis quibusque viris effertur.

Globus cœlest.

Louanio Duisburgum migrat.

Europæ descriptio.

Post *Britannicas insulas* in tabulis proposuit; item *Ducatum Lotharingiæ*. Chronologiam, nouam vniuersi orbis descriptionem in amplissima forma, inuentione noua sphæram in plano extendendo; quæ sic quadraturæ circuli respondet, vt nihil deesse videatur; præterquam quod demonstratione careat: nullius alterius in tam vasto opere vsus est subsidio. Hoc absoluto opere animum adiecit ad repurgandas Cl. Ptolemæi tabulas, veteremque Geographiam ad mentem autoris tanta diligentia restituit; vt hoc nomine eximiam commendationem promeruerit.

Tabula Britannica

Ducat. Lotharingiæ.

Ptolemæi tabulas corrigit.

Adhæc tametsi ante Abrahamum Ortelium ideas quasdam mente concepisset, de edendis alijs tabulis generalibus ac particularibus totius mundi: distulit tamen inchoatum laborem, donec Ortelius sua exẽplaria distraxisset. Auxit deinde Chronologiam suam, & scripsit libellum de arte Geographica.

Quod si illi Deus vitam elongasset; decreuerat quoque partes occidentales Hispaniam videlicet cum Portugallia in minores tabulas redigere. Atque hæc in Geographicis Mathematicisque disciplinis præstitit. In Theologia conscripserat *Har-*

Obitus Neandri.

Pie vitam in eodem Ilfeldensi seminario clausit, anno *nonagesimo quinto* supra sesquimillesimum, cum de Christiana iuuentute annos *quadraginta quinque* amplius optime esset meritus, rector eiusdem scholæ felicissimus, die *vigesima sexta* Aprilis Iuliani, ætatis anno *septuagesimo*.

Scripta eiusdem.

Scripsit & edidit multa: vt, præter præceptiones artium organicarum, aureum opus, vt appellat, complectens *Pythagoræ, Phocylidis, Theognidis*, & aliorum poemata. Item alteram eiusdem operis partem, in qua *Nili* episcopi & martyris *paraneses*, Latine ab ipso redditæ ac scholijs illustratæ: *Coluthi* itidem *Lycopolitæ Thebæ, Helenæ raptus*, Græce & Latine: *Tryphiodori* poetæ Ægyptij *de Troia excidio* poema, Latine conuersum: *Quinti Smyrnæi* paralipomena Homerica, *de Ilii excidio, & redi tu Græcorum*, capta Troia. Præterea *Pindarum, Theocritum, Apollonium Rhodium Lycophronem*, & alios habuit à se conuersos, argumentis illustratos, & commentarijs exornatos: in varios etiam Græcos auctores obseruationes eruditas, annotationes, indicesque plenos eruditionis, quos latere cum alijs alicubi arbitramur. *Ex scriptis Neandri, & Ioannis Vollandi Greussenatis Ilfelda.*

Ἀνέκδοτα eiusdem.

Ω. 1595. die 3. Martis, ætat. 73.

HENRICVS PANTALEON.

HEnricus Pantaleon Basileæ decimotertio Iunij, anno vicesimo secundo, supra mille quingentos, in lucem est editus, genere honesto. Cumque sub id tempus doctrina & sacrorum ritus passim mutarentur, paterque, cui *Christiano* nomen, vnice illud doctrinæ genus expeteret: bonis literis filium à teneris imbuendum curauit: ita vt & fari & legere simul fere ceperit

Pueritia informatio.

Postea anno vigesimo nono, cum, Basileæ mutata religione, *Ioannes Sphyractes* scholæ Petrinæ præficeretur: sub eo præceptore Latinæ Græcæque Grammatices rudimenta didicit. Hoc deinde in Galliam, maiorum studiorum causa, profecto, *Antonium VVildium* in eadem schola successorem, ipsos sex annos audiuit: tantosque fecit progressus, vt condiscipulis eos autores, quos tum magister interpretabatur, *Virgilium, Q. Curtium*, & *Terentium* dico, vernacula lingua ante redderet, quam proponendo exponerentur. Itaque præceptor felicitatem ingenij & industriam miratus, charum eum habuit: patrique autor fuit, vt filium à literarum cursu abripi ne pateretur. Eadem diligentiæ & modestiæ laude cum *Rudolpho Freyo*, Senatorij ordinis viro, innotuisset: domum suam is Pantaleonem recepit, necdum ex ephebis egressum: vt esset qui filium in ludum duceret, & domi primis literarum elementis informaret.

Ioan. Sphyractes.

Ant. VVild.

Rudol. Frey.

Erat

Erat autem tum *Ioannes Bebelius* Typographus Freyi illius vicinus. Is, adolescentuli ingenio & indole perspecta, Freyo persuasit, vt typographicis eum operis addiceret: in *Michaelis Isingrinii* generi sui officina lectoris partes obiturum. Inde enim fore, vt honestam vitæ conditionem adipisceretur: alias etiam optima quæque pollicitus. Consenserunt tum Rodolphus atque adolescentis parens: sperantes, ipsum hac ratione breui varias artes & disciplinas percepturum: verum res longe aliter cecidit. Nam pro anagnostæ, typothetæ ipse est officium obire iussus; vt varijs typographicis laboribus animus eius distraheretur: & non modo nihil eruditionis inde acquireret: verum etiam rudimentorum prius perceptorum fere obliuisceretur.

I. Bebelius.

Pantaleon typographiæ addicitur.

Itaque sex mensibus elapsis typographiam reliquit: & amicorum consilio anno trigesimo septimo *Friburgum* Brisgaudiæ abijt. Eo in oppido annum scholam triuialem frequentauit; & in literis ita profecit; vt, *Ioanne Pedio* præceptore, ad supremæ classis subsellia ascenderit. Hoc cum Freyus ille, patronus eius, intellexisset: Basileam reuocauit, & vt locum inter Academiæ studiosos haberet, statim effecit. Pantaleon itaque Basileam reuersus anno duodequadragesimo D. *Hieron. Artolpho* Rheto, Academiæ rectori, nomen dedit; ac publicas collegij lectiones audire cepit.

Abit Friburgum.

Basileæ dat nomen Rectori.

Habebat ea in Academia inter alios tunc præceptorem & Mæcenatem *Simonem Grynæum*; qui ipsum ob ingenij promtitudinem mirum in modum diligebat: atque vt currentem incitaret elegantibus subinde libris donabat. Commilitonibus ibi est vsus potissimum *Matthia Flacio Illyrico* & *Michaele Barisio*. Cum sesquiannum constanti diligentia in artium & linguarum studio exegesset: superuenere literæ auunculi *Melchioris Kriesstein* Basiliensis, tum ciuis & Typographi Augustani: quibus à patre Pantaleonis mirifice contendebat: vt filium, ad literas natum, ad se Augustam transmitteret. Se enim effecturum; vt hinc inde ad Germaniæ Academias mitteretur; nihilque subsidiorum, ad studia necessariorum, desideraret. Parentis ergo & amicorum hortatu Pantaleon, ætatis anno decimo septimo, Christi vndequadragesimo, circa vindemiam, patria relicta, Augustam peruenit. Tum vero auunculus ille summopere ei suadere cepit; vt literarum studio relicto, typographicis sese dederet totum; idque spe, aliquando ipsi iam seni in officina succedendi. Verum Pantaleon abnuere: operum typographicorum pertæsus, nil nisi literas spirare, in literis pergere velle: quo proposito auunculum haud mediocriter offendit. Ibi tum Pantaleon fluctuans, à *Xysto Betuleio* ludi Augustani moderatore celebri consilium petijt. Is enim ante ali-

Augustam ab auunculo vocatur.

A studiis auocatur.

Petit consilium à Betuleio.

quot

quot annos & Basileæ ludimagistrum egerat: atque Pantaleonis patrem familiariter norat. Betuleius, vbi animum adolescentis perspexit, vt in studiorum curriculo strenue pergeret, hortatus est: non defutura media quibus metam optatam contingat. Mensem deliberabundus & animi dubius Augustæ vbi hæsisset: ecce tibi D. *Cæsar Delphinus*, natione Italus, professione medicus, homo pius & doctus, Betuleium de adolescente aliquo commonstrando compellat; qui Ingolstadium ad Academiam sequeretur. Cum enim ille ob certam causam eo tempore Italiam reliquisset, atque Germanicam linguam ignoraret: peritum aliquem adolescentem quærebat; quo interprete vteretur.

Cæsar Delphinus.

Huic itaque Betuleius Pantaleonem commendat: atque fidem suam pro eodem obligat. Pantaleon, DEI benignitate & Betuleij promotione, talem herum & præceptorem nactus, equo cum ipso Ingolstadium proficiscitur ibique interpretem Itali medici egit, quædam etiam experimenta discit, & in omni genere literarum feliciter pergit. Cum autem per hyemem Ingolstadij mansisset; atque Cæsar *Ferdinandus* media æstate, anno quadragesimo Haganoa ex comitijs Viennam rediret: medicus ille, & cum eo ipse Cæsarem secuti, Viennam profecti, & sub autumnum Ingolstadium sunt reuersi. Postea medicus ille Italiam repetiturus, Pantaleonem hortatur; vt sese ad aliam Germaniæ Academiam conferat. Nam peste grassante Ingolstadiana schola diffluxerat; & pars professorum sese in oppidum Rhain receperat: pars alio. Idem vt officia Pantaleonis sibi grata fuisse declararet: ipsum ea pecunia donauit: vnde annum ipsum in celebri aliquo Gymnasio viuere posset. Vale itaque Medico dicto Pantaleon per Noribergam & Franconiam Haidelbergam venit: atque D. *Lucæ Schrœteisen*, Rubeaquensis patrocinio in collegium *Dionysianorum*, vt tum vocabant, receptus est. Occasione ea oblata diligentem artibus & poeticæ operam nauauit: atque sequenti anno quadragesimo primo, ætatis decimo nono prima laurea publice est ornatus, promotore M. *Ioanne Geiselbachio*. Biennio Haidelbergæ exacto, cum ad magisterij gradum prensandum sese pararet: *Conradus Lycosthenes* Rubeaquensis, commilito eius certorum negotiorum causa Basileam excurrit. Ibi cum forte mentio Pantaleonis incidisset: Lycosthenes eius studia & progressus ordine exposuit; &, qui erat eius erga ipsum amor, Magistratui & Scholarchis ac Deputatis, quos vocant, de meliore commendauit. Et Lycosthenes quidem tum suam operã Basiliensi Academiæ condixit. Hac ratione factum est, vt Pantaleon Deputatorum literis reuocatus; quantumuis Haidelbergæ atq; etiam Wormatiæ honestæ conditiones offerrentur;

Cum quo Ingolstadium abit Pantaleon.

Item Viennam.

Venit Haidelbergam.

Collegium Dionysianorum.

Ioan. Geiselbach.

Basileam vocatur.

vni

:um Lycosthene Haidelbergam reuerso, Basileam rediе-
.um triennium exteris in Academijs egisset.

patriam reuersus Deputatorum iussu, in collegio apud
lu di um Hugobaldum Mutium. Dialectices professorem
, atque *Hieronymum Gemusaeum* in Physicis, & *Vitum Ar-
m.* in Mathematicis praeceptores habuit. Erant tum eius
idijs commilitones, *Thomas Erastus*, *Iohannes Acronius*
sius, & *Huldericus Coccius*. Vt autem & ipse priora studia
eret, atque ingenij vires periclitaretur: ijs diebus, qui-
eliqui professores a lectionibus vacabant, Iouis nimirum
bbathi, Persij satyras publice, auditorio applaudenti, ex-
it. Itaque die vigesima quinta Aprilis, Anni quadragesi-
uarti, artium Magister solenniter renunciatus, aetatis vi-
.o secundo, mox etiam in Facultatis artium consilium est
tus.

Persium explicat.

, autem anno Academia Basiliensis de certis classibus
ituendis laborabat; vt iuuentus studiosa intra certos de-
um limites contineretur, & per gradus paulatim ad al-
adscenderet. Ijs constitutis Pantaleon inter primos clas-
professores die decima septima Decembris designatur:
Iustini historici, & Grammatices explicatio ordinaria
legio demandatur. Functione itaque publica suscepta,
itrimonio sibi cogitandum putauit. Proinde ex honesta
orum familia *Cleophe* vxore ducta, die vicesimo secun-
nuarij, sequentis anni, nuptias celebrauit, aetatis vice-
:ertio: ex qua pulchra prole non semel parens postea est
: & affinitatis vinculo sibi *Theodorum Brand*, Reipubli-
siliensis consulem adiunxit, singularemque semper pa-
m est expertus. Inde ad sublimiorum scientiarum gra-
dspirans, Medicinae cum Theologiae studium coniun-
illo D. *Albano Thorino* & *Sebast. Sinckelero*: in hoc *Wolf.
Wissenburgio*, *Martino Barrhao*, & *Sebastiano Munstero*
otoribus vsus.

Fit classium praeceptor.

Ducit vxorem.

Theodor. Brand.

n autem de amicorum consilio Theologicis potissimum
iberet, Ecclesiae Petrinae Diaconatus ei fuit commissus:
annos septem sustinuit. Et quoniam eius officij negotia
ora erant, quam vt totum hominem occuparent: prae-
subinde lectionem aliquam in Academia, Superiorum
publice habuit: atque ita Grammatices, Dialectices,
torices praecepta per vices iuuentuti tradidit. Hinc die
Maij, anno quadragesimo septimo, aetatis vigesimo
, Decanus Philosophici ordinis electus fuit: qui or-
n varias leges haberet, temporibus & classibus nuper
tis, minus conuenientes; professores artium eas ex an-
renouarunt, atque ad praesentia tempora accommo-
darunt:

Diaconatus ei committitur.

Simul in Academia docet.

Fit Decanus.

darunt: quas Pantaleon primus prælegit, & in vsum scholæ produxit. Sub eius etiam decanatu demum, post religionem mutatam, denarius consiliariorum numerus est impletus, viris clarissimis D. *Cælio Secundo Curione, Ioanne Acronio, Phrysio* & *Thoma Grynæo*, eum in ordinem cooptatis. Sed cum natura Pantaleon laborum esset & patiens & appetens; non solùm in schola & templo docebat: Sed priuatim quoque Ecclesiæ patribus euoluendis tempus succisiuum transmittebat: atq; Frobenianis in D *Hieronymi, Basilij, Hilarij*, & aliorum opera indices copiosos confecit. Quæ res occasionem ei præbuit, celebrium aliquot nostri æui virorum *Erasmi, Oecolampadij, Grynæi, Carolostadij*, & aliorum, vita apud Basilienses functorum, epicedia conscribendi, atque comœdiam Philargyri, de Zachæo publicanorum principe, nouam componendi: quæ anno millesimo quingentesimo quadragesimosexto euulgauit. Præterea *Chronographiam Ecclesiæ* magna diligentia collegit; quæ primo anno millesimo, quingentesimo, quinquagesimo, & postea multoties diuersa forma edita, & cum applausu Doctorum fuit excepta. Præterea aliquot libellos *Vergerij* editos, in vernaculam conuertit eius iussu, vt à Germanis quoque Latinæ linguæ ignaris, legi possent

Conficit Indices in Patres.

Edit epicedia.

Et comœdias.

Cumq; animus eruditus semper aliquid ex se promat, quod alios delectet: Pantaleon ijs horis, quibus reliqui vacabant Professores; in collegio per biennium, de Superiorum voluntate, Theologica explicuit; partem *Exodi, Ionam* Prophetam, *Marcum* Euangelistam, & *Pauli ad Titum* epistolam; quos & commentarijs illustrauit. Habuit & disputationes Theologicas, quibus ea, quæ prælegerat, confirmauit. Quam ob industriam die secundo Iunij anno quinquagesimo secundo in S. Theologiæ Licentiatum Basileæ solenni frequentia est promotus.

Extraordinarie Theologica docet.

Verum cum multis bonis ac doctis viris ad conciones publicas ob linguæ volubilitatem & vocis præcipitantiam minus idoneus videretur: animum ad medicinæ, cui & ante operam dederat, studium conuertit; idque cum Theologicis coniunxit: vt & animis docendo inseruiret, & corporibus medendo prodesset. Et quia qui alios docet, seipsum docet, per integrum annum domi suæ discipulos, eosque adultos in re medica instituit, eaq; ratione scientiæ illius præcepta sibi in memoriam reuocauit, & familiaria reddidit. Ita ad medicorum studia se præparantem ex intempestiuis studijs colici & nephretici dolores inuadunt. Quare amicorum consilio mense Iulio anno quinquagesimo tertio in Galliam profectus, Valentiam se contulit, ibique die vigesimoprimo Septembris publica cum solennitate, medicinæ Doctor ætatis trigesimo primo anno, renuncia-

Dat operam medicinæ.

Renuncia- [illegible]

nunciatus fuit. Postea vlterius progressus per Auenionem, Montempessulanum ad mare vsque mediterraneum & Pyrenæos montes penetrauit: vbi ignotas Germaniæ stirpes, varia animalia, & multa obseruatu digna contemplatus est. Inde mense Nouembri, Deo duce, magna cum suorum gratulatione in patriam rediit; & medicinam Basileæ ac in finitimis locis, exercere, totumque Academiæ rationibus se accommodare cepit.

Itaque anno quinquagesimo sexto iterum à Scholæ præsidibus dialectices professor, & mox à consiliarijs Facultatis artium decanus declaratur. Paulo post lectio physices suo professore D. *Marco Hopero*, qui iuris professionem nactus erat, destituta fuit. Eam Academia, multis magni nominis medicis competitoribus, anno quinquagesimo septimo, Pantaleoni commendauit: quod & Senatus Basiliensis suo calculo approbauit. Ea in professione Aristotelis de rebus naturalibus libros diligenter explicauit. Et cum eodem tempore plures noui medici Basileæ essent, ex magistratus voluntate singulis in re medica disputatio iniuncta fuit, eo consilio; vt probati tantum ad medicinam faciendam admitterentur. Hic cum Pantaleon disputando specimen deposuisset egregium: inter medicos honestum locum adeptus est. Sequenti etiam anno medicorum decanus, post D. *Oswaldum Berum*, qui viginti circiter annos in ea medicorum paucitate ob senij prærogatiuam id officij administrarat, electus. Hic Pantaleon veteres facultatis medicæ leges in vsum reuocauit, matriculam, vt vocant, eius ordinis nouam collegit; atque ærarium cum libro rationum confecit; & monumenta facultatis, in arca, ad id parata, adseruauit; vt post singulis annis nouo decano traderentur.

Dialectica & Physica professio ei demandatur.

Oswaldus Berus.

Varia itaque fortuna vsus, & à varijs ad honestas functiones liberali stipendio inuitatus: in patria tamen manere maluit: atque præter Theologorum & medicorum scripta, varias quoque historias euoluit: ac suis lucubrationibus Germaniam exornare studuit. Petentibus enim amicis *Sleidani historiam* de statu religionis & Reipubl. Carolo V. Imperatore, primus in vernaculam transtulit, ac anno quinquagesimo sexto publicauit. Eandem etiam postea *tribus libris* Latine atque Germanice scriptis, continuauit. *Hieronymi* etiam *Cardani* opus physicum, quod de rerum varietate inscribitur, ex Latina in Germanicam linguam traduxit: atque ex eiusdem *Cardani* opere *de rerum subtilitate*, optima quæque compendiose excerpens priori operi adiecit. Postea illud insigne historicum *Pauli Iouii opus* transferre cepit, atque anno vndesexagesimo tribus tomis edidit. Quin etiam sequenti tempore alios Iouij libellos, vt *de Imperatoribus Turcicis & Moscouiticis* transtulit. *Historiam* præ-

Scripta.

terpa *Martini Cromeri Polonicam* vertit: atque ea edita Moscouitarum quoque acta *Sigismundo L. Barone ab Hebersteın* auctore Germanice exhibuit. Cumque eius lucubrationes alijs innotescerent: fuerunt praeclari apud exteros viri, qui *Nauclai magnā historiam* à condito mundo ad patrum memoriam continuatam suis sumtibus ei vertendam obtulerunt. Nec tantum aliorum lucubrationes vertit: verum & ipse plurima commentatus est, & in literas retulit. Nam praeter *chronographiam*, & poetica quaedam, quorum ante facta mentio, amicorum hortatu etiam *martyrum Galliæ, Germaniæ, & Italiæ acta* grandi conscripsit volumine: & post pacem in Gallia factam anno sexagesimo tertio edidit. Cum enim *Ioannes Foxus* Anglus ante quatuor annos Angliae martyres annotasset: dignum multis visum est; vt & secunda pars, quae nostrae regionis martyres complecteretur, ab aliquo fideliter consignaretur.

Postea clarum illud & multis expetitum volumen *de Viris Germaniæ illustribus* meditari cepit ediditque: perlectis non solum varijs historijs, sed & à principibus, quibus ob lucubrationes dedicatas iam gratus erat, & à viris doctis, quibus innotuerat, literis adiutus. Interea cum Basileae pestis gliscerets Medicorum varios tractatus de peste euoluens, *libellum de peste*, anno sexagesimo quinto conscripsit, ac euulgauit: ipseque cum familia, Deo clementer protegente illaesus permansit. Vtque eo certius tertiam illius historiae partem conscriberet, peregrinationem anno sexagesimo quinto suscepit, publico Basiliensium equite comitatus, per Heluetiam, Sueuiam, Bauariam, Pannoniam superiorem, Noricum, Franconiam, Hassiam, Palatinatum, & Rhenensem tractum, suscepit; vbique & principibus & magistratibus vrbium hospes gratus. Ibi quae à fide dignis accepit; in scripta retulit, totumq; opus anno sexagesimo sexto absoluit; & titulo *Prosopographiæ* euulganit. Conscripsit & *militaris ordinis Ioannitarum, Rhodiorum, aut Melitensium equitum, rerum memorabilium terra marique à sexcentis fere annis pro Republica Christiana, in Asia, Africa, & Europa contra Barbaros, Saracenos, Arabas & Turcas fortiter gestarum, vsque ad annum octogesimum primum historiam, libris duodecim comprehensam*. Erat laboris tolerans, & singulis diebus per complures annos horas matutinas quinque continuas vertendo, aut aliquid commentando consumsit. Natura hilaris: omnibus affabilis: atque aliorum laborum singularis aestimator: vt qui prodesse omnibus, nocere nulli, semper voluerit. Inde & principibus & proceribus Germaniae gratus: qui semper dedicatas sibi ab eo lucubrationes munifice remunerati; vtque gnauiter pergeret hortati eum sunt. Ab ipso Augusto Caesare *Maximiliano* II. poetae laureati & Comitis Palatini dignitate est ornatus, c i

Historia causa peregrinatur.

Mores.

Honores & praemia.

tertiam

rtiam Prosopographiæ partem dedicauit. Tandem cum quaginta annos in Academia Basiliensi docuisset, rebus humas eximitur, die tertio Martij, anno nonagesimo quinto, ætas septuagesimo tertio. *Ex lib. 3. Prosopogr. Pantaleonis.*

Obitus.

HARTVICVS SMIDENSTET.

O. 1595. die 31. Iulii, ætat. 56.

L*Vnaburga*, Saxonum vrbe admodum nobili natus hic anno Christi trigesimonono, supra mille quingentos, mense Aprili. A primis statim annis ad Musarum sacraria à parentibus honestis & spectatis eiusdem Reipubl. ciuibus, adductus fuit; vsus ibi præceptoribus fidelissimis iuxta & doctissimis, *Ioanne Bethelio* Cosfeldensi Westphalo, Rectore, & *Luca Lossio* Vachensi Hesso, conrectore, pietatis literarumque fundamenta iecit fideliter in schola patria. Hinc anno ætatis duodecimo proficiscitur *Rostochium*, de consilio & iussu patruelis sui *Henrici Smidensteti*, Doctoris & professoris Theologi, in Vniuersitate Rostochiana.

Ioan. Bathel. & L. Lossius; præceptores Smidenstet. Rostochium abit.

Hoc studiorum duce Hartuicus Philosophiæ adyta penetrans, Latinæ pariter Græcæque linguæ, artiumque omnium exactam sibi cognitionem comparat, præcipue Eloquentiæ studio deditus, & *Arnoldi Bureni*, oratoriæ ibidem professoris prælectiones studiose auscultans. Quo in studio iam mediocriter confirmatus ad almam illam Wittembergam Saxonum se confert, ibique nullis laboribus, nullis vigilijs parcens, solertissimum in ea Academia Eloquentiæ artificem *Petrum Vincentium* Vratislauiensem frequens audit, eiusque vestigijs insistens & ipse in grauissimum oratorem breui euadit. Agens itaque annum vicesimum quartum, Magisterij laurea sub Decano *Hieronymo Osio* poeta laureato decoratur, primumque locum in admodum numeroso candidatorum cœtu obtinet. Facta est ea promotio anno sexagesimo tertio.

Henricus Smidenst. A. Burenius. VVittembergam se confert. Testimonio [illegible] nis [illegible]

Exinde priuatim oratoriam Wittembergæ profiteri aggressus tanta cum laude & applausu docuit; vt nominis eius celebratio statim per aulas Principum, maxime per Borussiam increbesceret. Quapropter ab *Alberto* Marchione Brandeburgico, primo Borussiæ duce, ad scholam Regiomontanam euocatur; vt oratoriæ professionem in ea susciperet. Paruit, præfuitque illi Spartæ cum laude annis decem continuis. Interea illustrissimus & potentissimus Dux Brunsuic. & Lunæburgensis, diuus *Iulius Guelfus* Helmsteti nouum Musis sacrarium consecrat; erat id anno septuagesimo sexto. Eo rumore excitus Smidenstetus simulque patriæ desiderio illectus, passus est se quoque vocatione legitima in illius Academiæ professorem conscribi, anno septuagesimo octauo.

Docet oratoriam priuatim. Euocatur in Borussiam. Docet in Academia Regiomontana. Academia Helmstediana. Ad eam vocatur Smidenstet.

Ergo Regiomontanis multa, & officiosa cum solennitate valedicens Helmstadium venit, honorificentissimeque tum à Duce *Guelfo*, tum ab Vniuersitatis proceribus exceptus, partes oratoris suscipit; quas deinceps grauissime profitendo, omnesque Academiæ magistratus magna cum autoritate dexterrime obeundo magnifice exegit annis *sedecim* integris. Tandē dum iam laboribus morbisque sæuissimis misere fractus, Lunæburgam patriam, quæ non ita procul Helmstadio abest, cum coniuge matrona honorata *Anna Tryptia*, ciuis & negociatoris primarij Wittembergensis filia (cum qua annos viginti septem plane feliciter & beate in matrimonio, eo vsque exegerat) pro more per æstatem inuiseret; iamque inter amicorum cognatorumq; optata alloquia animum explicaret, obijt quidem morte repentina, sibi ipsi vero minime inopina, expirans pie & placide inter suorum complexus prid. Kal. Sext. anno nonagesimo quinto; sepultusque in summo eius ciuitatis templo, maximo Senatus patrij totiusque Reipubl. illius luctu; Academiæ vero Iuliæ iactura nimium graui: relictis post se ingenij sui monumentis admodum illustribus, & victuris, quorum alia soluta, alia ligata oratione splendide elaborauit. Ex his editæ sunt *Orationes* aliquot, item *Tractatus de Imitatione Ciceroniana* exquisitissimus: edita sunt & *poetica* complura, sparsim tamen & diuersis locis temporibusque emissa. Premitur in Bibliotheca eius relicta præstans *Volumen Epistolarum Illustrium & Scholasticarum*, *Orationes* item selectiores plurimæ, quarum præcipuas in Illustrissimorum potentissimorumque Ducum Guelforum laudes, partim carmine, partim prosa fecit. Premitur & *opus* absolutissimum; *in quo totam Cyclopædiam* ita *in locos communes digessit*, omniumq; scientiarum, rerumque capita & tractationem ita disposuit; vt futuro oratori, siue cuicunque ex tempore etiam dicturo, veluti locupletissima Eloquentiæ Bibliotheca, quouis loco & tempore, in promptu atque in infinitum expedita esse queat. Taceo *prælectiones* doctissimas non *in Ciceronis* solum *orationes*, aliaque eius scripta; sed *in quascunque totius Philosophiæ partes*, præsertim in *Rodolphi Agricolæ* Dialectica: quæ omnia ipsemet in publicum dare, quieti iam se compositurus, meditabatur: verum aliter DEO visum. *Ex tertia parte Iconum Virorum illustrium Boissardi: Vbi & carmen Heroicum, non plebeia moneta; quo manibus eius parentauit Henricus Meibomius, poeta & historicus celebris.*

Docet ibi annis sedecim.

Moritur repente in patria.

Scripta edita.

Nondum edita.

PETRVS OPMEERVS.

Ω. 1595. die 10. Nouemb. ætat. 69.

PETRVS OPMEERVS Amstelrodami, quod celebre Batauorum est emporium, anno orbis redemti millesimo quingentesimo vicesimo quinto, die S. Bernardo sacro, ortus est diuite patricia & antiqua *Opmeerorum* familia, è minoribus, vt vocant, Frisijs, seu potius Hollandia Septemtrionali oriunda, quæ ob debitam ac fidelem Principibus suis in factionibus nobilitatis Batauicæ, vulgo *Houx* & *Cabelliau* dictis, nauatam operam, ad eam est dignitatem à *Iacoba* Hollandiæ comitissa euecta. Patrem nomine retulit: Matrem habuit *Mariam* van Actersloot, nobilem, spectatæ virtutis ac pietatis matronam.

Opmeerorum familia honoratiss. Factio illa incepit 1350. Parentes Opmeeri.

Nondum ex ephebis excesserat, cum, patre orbatus, à matre, quæ filium vnicum tenerrime adamabat, ingenue pieque educatus, literis ijs, quibus puerilis ætas ad humanitatem informatur, mature imbuendus traditus est viro, tùm apud Batauos insignis eruditionis, & nominis *Alardo Amstelrodamo*, Theologo: quo vita functo *Nicolaus Cannius*, itidem Theologus & Des. Erasmo quondam à manibus, erudiendum eum suscepit. Vtrique egregiam de se spem puer concitauit.

Præceptores Opmeeri.

Elucebat enim in eo viuax, facile, & promptum ingenium, mira ad quiduis discendum auiditas facilitasque, memoria felicissima ac tenacissima, adeo vt septuagenarius omnes P. Terentij comœdias ac Flacci odas, quas Cannio præeunte puer memoriæ mandarat, absque vlla hæsitatione recitaret.

Ingenium eiusdem & memoria.

Iactis feliciter in patria studiorum fundamentis, Louanium missus est: vt firmiora ibidem literis præsidia compararet. *Petro* itaque *Nannio* Alcmariano, quo tum viro celeberrimum collegium trilingue Buslidianum superbiebat, annum integrum operam dedit. Louanio Tornacum Neruiorum profectus, Gallicam mox linguam artesq; Mathematicas sub *Claudio VVarin* Basilicæ D. Virginis æditųo, sacræ Matheseos peritissimo perdidicit. Iamque ad grauiora aspirabat: cum mater impatiens vnici filij absentiæ, inuitum domum reuocat. Qua etiam instante factum est, vt vndeuiginti natus annos virginem nobilem *Sophiam Petri Sasbold* filiam vxorem duxerit, ex qua plures liberos mares fœminasque; in his *Petrum* natu maximum (cui postumum patris fœtum *Orbis Vniuersi opus Chronographicum* grata est debitura posteritas) & *Lucam* I. V. D. sustulit. Cumque aptum illi factumque ad studia esset ingenium, cæteris omnibus posthabitis; ijs se totum quodammodo immersit Vix vllam temporis partem effluere patiebatur, quam non studijs impertiretur, scribendo, lectitando, quid scitu dignum, aut vsui sibi aliquando futurum [illegible]

Opmeerus Matheseos studios. Ducit vxorem suasu matris.

plumbeo penicillo, quem gestare semper secum solebat, annotando: Latina Belgis, Belgica Latio donando. In his *Vincentium Lirinensem* satis feliciter patrio idiomate euulgauit, & *Nauim patientiæ & pœnitentiæ* suæ gentis hominibus composuit vt illos doceret, non esse Ecclesiam vbi patientia pœnitentiaq; locum non haberent.

Opmeerus Græcam linguam ætate prouectior discit.

Græcas etiam literas ætate iam prouectior, ita addidicit, vt quicquid Græce scriptum esset, nullo negotio intelligeret: vsus ad eam rem manuductore *Petro Resenio* scholæ Delphensis Gymnasiarcha, Græce admodum perito, qui Euclidem Petro nostro prælegebat, magno cum vtriusque commodo, dum hic Græcas literas, ille Mathematicas artes breuissimo temporis spacio ita calluit, vt à *Guilelmo Arausionensi* in Geometram adscitus fuerit.

Medicinam etiam & Iurisprud. sine præceptore discit.

Cæterum nec his limitibus Opmeeri ingenium omnium pene disciplinarum capax claudi potuit. Medicinæ enim & Iurisprudentiæ αὐτοδίδακτος ipse singularem est cognitionem assequutus. Iamq; Iuris laurea donandus Louanium cogitabat, cum ingruentibus sectariorum procellis, ad Theologica studia, quibus se illis auitæ religionis propugnator accerrimus opponeret, animum appulit. Antiquos omnes patres non legisse semel, satis erat; ijs nocte dieque immorabatur, ratus, quod res est, & ipse alibi recte monet, *ad commouendos errore deceptos hominum animos, antiquum, vniuersalem, & perpetuo concordem Ecclesiæ consensum plurimum valere.* Itaque *historicam assertionem offitij Missæ* è quatuor primis Concilijs, SS. Patribus, & Ecclesiæ Doctoribus apte concinnauit, qua cum *Leone Empa*o Medico Theologo, congressus est, & petulantis Leonis linguam compressit. Gliscentibus paulatim atque inualescentibus Batauorum rebellionibus, turbatoq; prisco religionis statu, cum multi in exilium eijcerentur, multi vera fidei orthodoxæ* propugnacula, inauditis suppliciorum generibus afficerentur (inter quos & *Nicolaus Cannius* Sparwaudæ pastor, & *Cornelius Musius* Opmeeri Achates, alijque illi perfamiliares insignem Martyrij palmam tulerunt) & ipse solum vertere maluit, quam feruentes *Catilinariorum Capernaitarum* (ita vocare illos, quos vulgo *Geusios* dicunt, solebat) conspirationes spectare. Lugdunum itaque Batauorum ad *Franc. Valdesium* legionis Lombardicæ Tribunum se contulit, eique à consilijs militaribus fuit, donec tota turbata Batauia, patrijs excedere finibus coactus, in Hannoniam cum Valdesio profectus est. Inde rursum *Amstelrodamum* à *Petro Longo* Prætore est euocatus, vt in auita ciues suos religione formaret, firmaretque: qua in re strenuam, quo erat in orthodoxam fidem animo operam nauauit. Cumq; nec ibi subsistere diutius posset, Delphis velut postliminio reuersus se-

Deniq; Theolog. & Patrũ lectioni deditus.

* *pontificia.*

Lugdunum concedit in bello intestino.

ſus ſedem ibidem fixit, atque hæreticos inter mœrens vixit, magno tamen cum fructu, dum alios in fide Catholica contineret, alios varijs erroribus implicatos ad meliorem mentem reuocaret, ingenij etiam monumentis poſteritati prodeſſet. *Historiam* enim *assertionem efficax Missæ* ante à ſe editam infinitis locis auxit; *Historiam Martyrum Gorcomiensium* aliorumque in Hollandia paſtorum fideliſſime conſcripſit, inter quos eminet & *Cornelius Musius, velut inter ignes Luna minores.* Vtrumque opus beneficio merendum breui expectamus. Denique *orbis Vniuersi opus Chronographicum* ad annum vſque ſeptuageſimum ſupra ſeſquimilleſimum pertexuit; tametſi morte præuentus vltimam operi limã, quod dolendum, afferre minime potuerit.

Scripta Opmeeri.

Obijt autem annis laboribusque functus, anno ſalutis 1595. 4. Id. Nouembr. ætat. 69. Delphis in D. Hippolyti ante chorum à parte ſeptentrionali conditus. Statura fuit heroica, corpore robuſto, fronte larga, vultu ſubrubicundo, ac maieſtatẽ quandam præ ſe ferente.

Obitus.

Proſopogr.

Res illi fuit *non parta labore, ſed relicta; non ingratus ager, toga rara, mens quieta*: ita vt iucundiſſima illi fuerit ſecundum Martialem vita. In menſa hilaris, comis, ac feſtiuus, apud omnes ordines gratioſus: *cum Catholicis ſincere, cum hæreticis* * *caute* agebat, quod & ſymbolum præferebat. In pauperes, ſtudioſos præſertim, beneficus ac liberalis. Multos in ſtudijs iuuit, aluit, & ad magna promouit. Amicos coluit eruditione ſcriptisque illuſtres, *Stanislaum Hoſium Card. Benedictum Ariam Montanum, Michaelem Baium, Corn. Muſium, Petrum Nannium, Martinum Duranum, Petrum Baccherum, Pontum Heuterum,* aliosq; , pictores, ſculptores & Architectos, ſympathia quadam adductus, mire deuinctos ſibi habebat, vt vel ex opere eius Chronographico colligere licet. Florebant in Hollandia eius amicitia ac contubernio clari *Martinus Hemskerckius, Petrus Longus, Gulielmus Tettero, Franciſcus Florus, Antonius Morus, Philippus Gallaus*, Hollandi omnes pictores ſculptoresque excellentes. *Valer. Andr. Deſſ. in Chronico Opmeeri.*

Virtutes ac mores eius.

* *Pontificiorum opinione.*

Amici Opmeeri.

GEORGIVS CALAMINVS.

Θ. 1595. die 1. Decembr. ſt. n. at. 48.

ANNO Chriſti quadrageſimo ſeptimo, ſupra mille quingentos, die Georgij memoriæ in faſtis ſacro, *Argentimonti*, vulgo Silberberg/ Sileſiæ oppido metallico, hodie in ditione illuſtriſſimorum principum LigioBregenſium, hic natus eſt, patre *Georgio* Rörich/ homine antiquæ & Germanæ fidei & integritatis. Familiæ nomen præceptores eius in Latinum Calamini mutarunt, exemplo forte Capnionis, Melãchthonis, Oporini, Xylandri, Neandri, & aliorum. Parentem habuit non

Argentimons.

Calamini nomen vnde.

ditissimum; vt qui ex opificio infelici successu parum lucri-facerct: quæ res tamen filio potius profuit, quam obfuit. Angustiæ enim illæ domesticæ calcar ei addiderunt; vt eo maiori nisu ad ea contenderet, quæ in bonis censeri merito possunt. Cum ingenij mira dexteritate in schola patria Grammatices rudimenta cum alijs percepisset, & expectatione magna eos, qui de ingenijs iudicare poterant, impleuisset: in medio quasi cursu destitit: atque ex domestica consuetudine parentis opificium adamare & exercere cepit: in quo eo vsque fuit progressus; vt inter artis opifices non postremus haberetur. Verum non multo post mechanicarum molestiarum pertæsus, & cohortationibus præceptorum excitatus, ad studia intermissa redijt: id quod ei cum multis claris viris commune fuit. Nam & *Socratem* primo statuarium: & *Aristotelem* Pharmacopolam, & *Euripidem* pictorem, & *Aristomenem* comicum, casearium fuisse Ælianus refert.

Paupertas ei profuit.

Intermittit studia.

Rediit ad ea.

Relicta patria *Konigsgradum* in Bohemia, deinde *Vratislauiam* se contulit: ibidemque quadriennium integrum ad D. Elisabetham, quanta potuit sedulitate & diligentia, operam literis nauauit. Tunc laude ingenij ac doctrinæ ea in vrbe tum alij viri claruerunt; tum vero veluti sidus aliquod fulsit clarus ille philosophus & orator Petrus Vincentius ex Witebergensi Academia, vbi summa cum laude docuerat, ab amplissimo illius vrbis Senatu vocatus.

Vratislauiam abit.

Sed neque hic diu subsistere, cursumque tenere Calamino contigit; verum experiri coactus est, magnis ingenijs aduersam aliquandiu fortunam esse. Cum enim ad studia feliciter continuanda nerui ei deessent; nec quicquam aliunde à propinquis ac sanguine iunctis sperare posset; tantum vero in studijs esset consecutus; vt carmen sic satis elegans tersumque scriberet; *Heidelbergam* primum, post in Heluetiam sese contulit, fore confidens, vt studiorum ibi patronos ac Mœcenates inueniret.

Proficiscitur in Palatinatum & in Heluetiam.

Verum fato, nescio quo, spe sua frustratus, *Argentinam* deflexit, eo ipso tempore, quo tantum Christiani sanguinis Lutetiæ Parisiorum effusum est; vt passim riuuli eius in plateis fluerent: & plurimorũ illustrium ac nobilium virorum filij, vix ex illa plus quam Sicula laniena elapsi, eam ad vrbem velut asylum quoddam, perfugerent.

Inde Argentinam.

Hic occasionem docendi nactus, priuatim in Musicis alios, alios in poesi instituit. Dedit etiam tunc ingenij sui ac doctrinæ specimina aliquot, interque ea *clarorum virorum elogia* carmine reddita. Statim itaque eum in patrocinium suum recepit dicendi ille magister, *Valentinus Erythræus*: beneuolentia quoque sua complexi fuerunt *Conradus Dasypodius*, & *David*

Ibi docet priuatim, & edit clarorum elogia. Inuenit patronos.

VVolcken-

Wolckensteinius, Mathematum ea in Academia doctores eximij: quod eius ingenii dexteritatem ac felitatem perspicerent: viderent venam diuitem & benignam: discendi animaduerterent studium: mores denique honestos atque amabiles probarent. Contra Calaminus hos ipsos, vt præceptores ac patronos, imo alteros quasi parentes, coluit ac veneratus est. Qua sua gratitudine, & in præceptores obseruantia effecit, vt non secus pro ipso, ac pro filio suo, illi laborarent: ac quouis modo eius subleuare inopiam, & studia promouere, conarentur. Itaque illustribus Comitibus ab *Andelott*, Admiralij Parisijs trucidati patruis, præceptorem eum præfecerunt, & his postea in Galliam reuocatis, commendare alijs non destiterunt.

Præficitur Comitibus.

Inter istos Valentinus Erythræus cum literis humanissime scriptis, Lincium ad I. *Memhardum* eum ablegauit: fortunam Calamini διαῤῥήδην exposuit: rogauitque, vt commendatum illum optima de nota [illegible] haberet. Norat enim virum ille optimus, literarum ac literatorum amantes præ cæteris Austriacos esse: & hoc in optatis vnicum habere, vt pietate literata filij sui [illegible]. Memhardus [illegible]ta, vt ijsdem diebus tum ex I. *Sturmio*, tum ex T[illegible] Comitis quæstore D. *Musler*[illegible] præceptorem [illegible] Comitibus quæri; vt Cala[illegible]eretur, facile impetrauit. Quam tamen [illegible] no grauate & difficulter sibi, vt susciperet, persu[illegible]est: non quod aut non agnosceret grato animo [illegible]tatem, aut quod labores fugeret: Sed quod *arte[illegible] art[illegible]* arbitraretur, *magnatum liberos instituendos suscipere.* Et sunt non raro eiusmodi & multa & magna & varia vitia: vel quia in delicijs educantur; vel quia exemplis aulicis palponum corrumpuntur; vel quia præceptorum, vtpote hominum priuatorum monitis locum non relinquunt. Verum Calaminus rem aliter se de illis Comitibus habere edoctus, officium præceptoris in se tandem suscepit, cui cum fructu discipulorum illustrium, & cum laude sua præfuit: vt à suis tum amaretur, tum metueretur. Neque vero interim se ipse neglexit, nec quod nonnulli solent, turpe duxit docere alios, & docentes in schola publice audire; sed memor, *legendi semper, audiendi non item occasionem dari*, professoribus inclyta in Academia Argentinensi operam sedulo dedit: atque inter alios magnum illum I. Sturmium, Rectorem tum magnificum, & priuatim in oratorijs, & publice artem poeticam eruditissime tractantem audiuit: styli sibi commendatas exercitationes tum in soluta tum ligata oratione habuit, in Comicis & Tragicis actionibus ita versatus est; vt primas inde ferret. Hac sua diligentia, & variarum atque pulcerrimarum rerum sci-

Commendatur Ioanni Menhardo.

Magnatum filios erudire magnum.

Datur præceptor Comitibus Wirtembergicis.

Diligentia eius & amor studiorum.

entia cum virtutibus egregijs coniuncta promeruit, vt magisterij titulo ac honore anno ſeptuageſimo quarto inſigniretur.

Vocatur ad Gymnaſium Lincenſe.

Poſtea cum in illuſtri Gymnaſio Linzenſi collegæ induſtrij doctique opera requireretur, illuſtrium ac generoſorum Procerum nomine, commendante ipſum *Memhardo* Rectore ibidem, vocatus fuit. Factus igitur collega, anno ſeptuageſimo octauo menſe Octobri, ita ſe geſſit; vt proceribus illuſtrib. fidẽ probaret, collegis reuerentiã ac beneuolentiam, ſtudium denique omnibus. Edidit tunc ingenij monumenta, *Euripidis Phœniſſas* Latinitate donatas, *Heli Tragœdiam*, *Rodolphettarum*, libros *anagrammatum*; & plura alia.

Scripta eius.

Mores.

Mores eius fuerunt honeſti, laudati, ab omni oſtentatione ac ſuperbia alieni. Menandri illud veteris Comici & crebris ſermonibus vſurpauit, & vita expreſſit: κενῆς δόξης οὐδὲν ἀθλιώτερον; *miſerius nihil vana gloria*. Pacis quoque & concordiæ fuit amantiſſimus: nihilque in votis habuit magis, quam vt pacate cum omnibus, maxime cum collegis, viueret. Quemadmodum vero collegas, ſic & diſcipulos amore ſingulari cõplexus eſt: ſed ita, vt non iuſto longius progrederetur, aut ad vitia ſuorum conniueret. In docendo methodo vſus eſt ea, quam à Vincentio, Philippi diſcipulo, & à I. Sturmio, iuuentutis magiſtris feliciſſimis, didicerat. Obſcuritati nunquã ſtuduit, prolixitati nuſquam indulſit: maiora diſcipulorum captu proponere, nonniſi illorum eſſe iudicauit, qui plus ſe, quã informandos amant. Interrogatus, amice reſpondit: in emendandis ſcriptis acerbus non fuit: commodis, vt verbo dicam, ſcholæ, ſuæ fidei commiſſæ, nunquam defuit. Floruit itaque gratia ac clementia Procerum illuſtrium: ac lauri honore & nobilitatis nomine, ob doctrinam ac poeticæ excellentiam a D. *Rodolpho* donatus eſt. Matrimonium ei inſuper fauſtum contigit, quando Conſulis Freiſtadienſis *Wenceslai Kirchmaieri* viduam, matronam lectiſſimam, vxorem duxit. Opes etiam ipſi honeſtæ & liberalitati idoneæ obuenerunt, quibus nec elate, nec perperam eſt vſus.

Methodus eius docendi.

Honores ei habiti.

Coniugium.

[illegible] itinere [illegible] corripitur.

Cum autem anno nonageſimoſimo quinto, Viennam Auſtriæ deſcendiſſet; atque morbo epidemio, quem barbare petechiarum nominant, correptus fuiſſet: domum illico redijt, & de animæ potius, quam corporis ſalute ſolicitus fuit. Itaque tertia poſt reditum die, ad ſacram Synaxin in publico Eccleſiæ cœtu acceſſit, atque ad beatum ex hac vita exitum, totum ſe comparauit. Quem etiam nactus eſt cal. Decemb. an. nonageſimo quinto, hora ſecunda noctis, inter ſuſpiria & preces ardentes ad Deum. Elatus humeris eſt præceptorum & collegarum, virtutumque ſuarum præconem in funebri concione habuit Ioann. Cæmentarium, Procerum illuſtrium paſtorem.

[illegible] mo-[illegible]tur.

Paren

Parentarunt eius manibus plurimi tum amici ac Collegæ, tum discipuli. Vixit annos duodequinquaginta. *Ex oratione funebri I. Membardi, rectoris tum Gymnasii Linzensis.*

LAMBERTVS PITHOPÆVS.

⊖.1596. die 29. Ian. S.V. æt.66.com.pl.

EDidit *Lambertum Ludolphum Helmium Pithopæum* Dauentria, * anno à Christi secundum carnem natiuitate 1535. die 21. Martij, hora noctis vndecima. Patrem habuit *Ludolfum*, matrem *Lubertam Bailiam* Dauentrienses. Annum vtriusque emortualem expressit chronodisticho epitaphio: ac patris quidem tali:

Patria,
** In prouincia Transisilana, Dauentria, Suolla & Campi Vrbes præcipua.*
Parentes.
Obitus eorum.

LVDoLfI IaCet haC PIthopæI CorpVs In Vrnâ:
AspeCtV frVItVr spIrItVs Ipse DeI.
Obijt Dauentriæ prid. calend. Quinctil.

Matris vero eiusmodi:

LVDoLfI hIC ConIVnx PIthopæI ConDItVr Vrna,
In Vera Constans qVæ pIetate fVIt.

O*biit in patria postrid Non. Ianuarii.* Cæterum *Helmii* nomen familiæ paternæ auitum; *Pithopæi* autem adscititium fuit, ab opificio, quod abauus exercuerat, deductum.

Nomen Helmii Pithopæi vnde.

A puero in schola Dauentriensi, quam pater rexit, fideliter cum fratre *Basilio* est institutus, præceptore præter parentem etiam vsus, *Ioan. Nouiomago*, viro doctissimo. Indę *Rostochium* vberioris ingenij cultus capiendi causa missus, *Dauidi* inprimis *Chytræo*, & *Ioanni Bocero*, poëtæ fuit percharus; quod tum alijs, tum hisce carminibus indicauit:

Educatio & præceptores.
Studia Academica, & Rostochii.
Io. Bocerus.

Diuinos inter memorande Bocere poetas,
Quos Latium atque potens Teutonis ora tulit:
Hac vultu placido, gratam testantia mentem,
Accipe dispa ibus verba ligata modis:
Simque tuos finito minimus saltem inter amicos,
Atque iuua studium, docte Bocere, meum.
Sic hilarem multos seruet te Christus in annos:
Sic tribuat vita prospera fata tua!

Idem Bocerus non solum amicitiam cum Pithopæo literariam coluit, sed & affinitatem arctissimam inijt, ducta in vxorem sorore illius Maria sub annum Christi 1559,

Pitho-

Pithopæus Rostochio deinde *Wittembergam* abijt, magni inprimis illius *Philippi Melanchthonis* videndi & audiendi gratia. Eo cum venisset, elegia, quæ inter poëmata Pithopæi legitur, Melanchthonem salutauit: qui non modo carmine ipso fuit delectatus; sed etiam auctorem comiter & sincere iuuit. Vtrobique autem ita se gessit Pithopæus, vt non solum magnis probaretur viris: sed & aliorum animos, ingenii elegantia morumque suauitate sibi deuinciret: quem amorem & beneuolentiam erga eum, etiam deinceps constanter ipsi conseruarunt. Cuius sane rei locuples esse testis potest, præclarus ille *Nicolaus Dobinus* Rostochiensis I.C. Heidelbergensis olim Academiæ professor, & Palat. Elect consiliarius celeberrimus: qui postea inter libros Theologicos sibi Deoque vixit Spiræ Nemetum.

2. Wittemberga.

Nicolaus Dobbinus.

Postquam autem constitutum suorum studiorum terminũ consecutus Pithopæus, magisterijque Philosophici gradu ornatus * Wittembergæ esset: Dauentriam rediit ibique priuatis in ædibus scholam aperuit.

** A. 1559. d. 16. Febr. magisterii gradu ornatur.*

Scholam aperit in patria.

Ad hanc cum frequentes confluerent discipuli, & ipse tam doctrinam politam, quam diligentiam dexteritatemque docendi omnibus probaret: breui pluribus viris bonis ac doctis innotuit: qui de ipso promouendo laborarunt.

Anno igitur 1562. mense Septembri à *Ioan. Monhemio* Dusseldorpio, rectore ludi ibidem, eiusque collega, *Ioanne Oridryo*, viris optimis, & amicis summis, literas de vocatione Heidelbergensi accipit. Eo itaque statim iter adornat, coram de re omni cogniturus. Haidelberga, cum certa quidem spes ei de prouincia scholastica facta à consiliariis Electoralibus esset, nihil tamen dum certi adsignatũ, Dauentriam reuertitur mense Octobri. Sub initium statim sequentis anni literis reuocatur Heidelbergam: ac per D. *Casparum Oleuianum, Immanuelem Tremelium, Sigismundum Melanchthonem, & M. Guilelmum Xylandrum* cum ipso, nomine Principis Electoris *Friderici* 3. agitur de gubernatione Pædagogij; quod tunc habebatur in Contubernio, seu noua, vt vocant, Bursa. Accipit ipse conditionem stipendio 120. florenorum, & habitatione addita, rectaque ad suã familiam adducendam abit; reditque cum vxore & filiolo, nec non duabus virginibus, altera sua, altera vxoris sorore: quarum illa primum *Ioanni Anastasio*, deinde *Ioanni Iugenitio* Professori Logico Heidelbergæ; hæc *Iosua Lago* Stolpensi Pomerano, ministro Heidelbergensi nuptum datæ sunt. Docuit in Pædagogeo Dialecticen & Rhetoricen, cum Grammatica Græca: atque exemplis in probatorum autorum lectione præcepta luculenter illustrauit.

Heidelbergã vocatur.

Pædagogio gubernando præficitur.

Fit Heidelbergæ professor.

Verum paulo post è puluere scholastico ad Academiæ spacia Haidel-

Haidelbergensis est accitus, de voluntate illustrissimi Electoris ac Professorum votis. Commendata enim ei est professio poeseos & eloquentiæ in Academia illa. Quo loco non solum publice optimos quosque auctores iuuentuti studiosæ enarrauit: sed & extra eam prouinciam prodesse studiis discentum pro virili sua est annisus. Nam cum magnus ille Theologus, *Zacharias Vrsinus*, mirifice eius ingenio delectaretur: opera eius tum alibi, tum præcipue in Mathematicis tradendis, & styli exercitiis corrigendis in Collegio Sapientiæ vsus est. Hic etiam, *Thomæ Erasti* consilio, animum ad medicinam applicuerat: verum cum suo se metiens pede, deprehendisset, non perinde se, vti Apollinem, idoneum esse & medicinæ & poeticæ, studium illud omisit. Itaque omnem postea curam suam operamque eo contulit: vt Spartam, quam nactus erat, ornaret: suamque industriam bonis omnibus luculenter probaret. Hoc cum vnum ageret, nihil sibi à *P. Ramo*, oratoriæ professionem Heidelbergæ ambiente, fretus sua conscientia, & sanis aliorum de se iudiciis, metuit: quin illi ipsi hospiti omnia humanitatis officia præstitit, & amicum per reliquam vitam expertus est.

Decet etiam in collegio Sapientiæ.

Ad medicinam fertur, sed mutat consilium.

P. Ramus.

Postea cum mutatio religionis sub *Ludouico* Electore incideret: Neapolim cum aliis secessit: ibique in Gymnasio, à fortissimo Heroe I. *Casimiro*, contra fratrem * aperto, literas & artes humaniores iuuentutem docuit. Tandem quasi post liminio Heidelbergam, *Ludouico* rebus humanis * exempto, cum aliis doctoribus, ipse ad pristinam professionem rediit. Vtrobique autem cum Neostadii tum Heidelbergæ, multos priuatim erudiit iuuenes nobiles: inter quos Pomerani sunt ipsius Pithopæi carminibus celebres *Gustauus ab Osten, Henningus & Adrianus, Borckii*: æquissimi laborum sibi impensorum æstimatores & compensatores.

Pithopæus Neostadium secedit.

** An. 1578.*

Heidelbergã redit.

** An. 1583. d. 12. Octobr.*

Docuit ipse summa cum dexteritate magnoque cum fructu & gratia singulari: quam sibi largissimo orationis flumine cõciliauit. In qua, si quid fuit improbandum, luxuriem dixisses: de qua ne postremi quidẽ, & ad senium vergentes anni, quicquam amputarunt. Monitus vt aliquid de illa vbertate orationis limaret; ipse facere se posse negauit. *Sic sum*, inquit aliquando ad generum: *si placeo, vtere: Visne vt naturæ meæ vim inferam?* In aliorum iudicandis scriptis & proprietate sermonis asserenda erat accuratissimus, & vt multæ lectionis, sic discendi cupidissimus. Sæpe dicere solitus est: *mallem carere ne* [illegible] *quam hoc vel illud ignorare.* Ciceronem, Virgilium, Horatium, Plautum, Terentium, non tantum legerat; sed in succum sanguinemque suum conuerterat. Ingenio & facultate poëtica, adeoque vita scholastica ita delectabatur:

Diligentia in docendo.

Luxuries in oratione.

φιλομάθεια.

Amor vitæ scholasticæ.

vt non

vt non nisi ex eo ordine generum sibi optaret, eoque ex animi sententia inuento, vitam sibi duceret iucundiorem & faciliorem. Interim auersabatur vt qui maxime, coaceruatos illos & concatenatos scholarum, quas vocant, triuialium labores: vt satius duceret, (verba fuerunt ipsius) collum præbere carnifici, quam sex septemue dietim horis puluerem & pedorem sorbere scholasticum. In Deum vere fuit pius: diemque Dominicam totam sacris legendis atque commentandis transmisit. Vrsini commentarios sua ipsius manu descripsit, omniaque eius scripta, sub priuigni sui, *Ioannis Vrsini*, nomine ad prælum adornata in lucem edidit, & mendose impressa correxit: vt primo eius exemplari non parum debeat posterior editio. Cum amicis vixit iucundus & suauis: alienus ab omnibus contentionibus. In sermone grauis & apertus & comis Liberalis etiam supra conditionem, præsertim erga literatos. In mensa hilaritati se dabat: aiebatque *materiam in congressibus & colloquiis familiaribus copiosam suppeditatum iri, si ordine vnusquisque quomodo vxorem inuenisset, narrare iuberetur.* In cibo potuque parcus: *animam conuiuii vinum* nominare solebat: quod si defuisset: *animam conuiuio defuisse* querebatur. Ab initio melioris notæ vinum appetebat: secus atque caupona nostrates consueuerunt: atque hoc nomine ministrum sæpe compellabat, non multum se bibiturum professus. Memor inconstantiæ & mutabilitatis rerum terrenarum, frugalitati studendum, & aliquid in hyemem comparcendum monebat.

Labores in scholis triuialibus.

Pietas in Deum.

Commentarii Vrsini à Pithopæo editi.

Mores & virtutes.

Vinum anima conuiuii.

Coniugium.

Vxorem duxit anno 1560. Dauentriæ, *Adelheidam*, filiam *Christophori Saurbyr*, ciuis Dauentriensis, natione Thuringi; & *Adelheida Brinckia*, ciuis item Dauentriensis. De principio mutui amoris ipse Pithopæus solebat non semel afferre versum illum Nasonis:

Notitiam primosque gradus vicinia fecit.

Accessere deinde alia, quæ ignem vtrinque conceptum aluerunt, amoris fomenta, adeoque inflammarunt: vt coniugalem inuicem darent & acciperent fidem, verum sub conditione silentii, donec ipse ab Academiis reuerteretur: quod *per quinquennium* sancte ab ipsa fuit præstitum. Singulare in puella taciturnitatis exemplum, sed non temere sequendum, vel ipsius Adelheidæ dictamine. Interea temporis dici vix potest, quam multa interuenerint, quæ animum eius oppugnarunt, sed non expugnarunt: iam proci alii, iam parentum suasiones, iam obiurgationes, & dubitationes, quid sibi vellet tam alienus à coniugio animus. Sed bene cessit hoc coniugium. Nam & fecundum, & amabile, & pacificum fuit: In quo

:uis officiis & amore sibi ita responderunt: vt inter felicia iugum paria referri merito possint. Obiit hæc diem suum idelbergæ d. 1. Septembr. anno Christi 1580. cum summo iti dolore & sui relicto desiderio. Neque abstinere potelacrymis, quoties ab obitu mentio eius fiebat, sæpissime verba ingeminans: *mea Adelheida, sanctissima illa anima, la mea Adelheida* Quod illius desiderium subsequens maionium cum altera indies renouauit. Et sæpe solitus fuit res atque iuuenibus dictitare: *Homini liberali non esse dudm ancillam*

'aletudine fuit prioribus annis satis firma, sed inclinata ad um ætate res ei cum podagra esse cepit. Conficiebatur igiloloribus podagricis: quibus mederi cum conaretur, venilum frigidiore potu corrupit; & tandem catarrho suffos est. Morbi causam paulo ante finem vitæ afferebat du:m: vnam *peccatum*, alteram *mærorem animi* quem ei conrent illi, qui demere potius debuissent. Quibus tamen obus ignouit: & pro iis Deum ac homines est precatus. ıà Theologis Heidelbergensibus D. *Daniele Tossano*, & *icobo Kimedoncio*, visitaretur, præsentibus item alijs proribus & amicis, confessionem fidei Latinis verbis prolixe curate edidit: eaque finita rogauit, vt hanc notarent: & ret, vt vi morbi abreptus, diuersum quid ab illis loquereindictum id haberent. Proxima cura erat, vt Academiæ fieret. Erat enim Curator Fisci collegii principis. Indi: itaque quantum deberet, & vnde debitum resarcienesset.

Valetudo.

Causa morbi.

Confessione. uissima Pithopæi.

um iam videretur tempus discessus ex hac vita appropine, generque ei precibus ad Deum præiuisset, absolutis cis, *st*, inquit: illo vero adhuc subiiciente symbolum Apostoin, cum illud finiisset: *satis iam est*, inquit: atque ad pariee conuertit, & paulo post placide exspirauit. Auditum ab on semel fuerat antea: *morituros non esse multis interturban- sed sibi & Spiritui sancto relinquendos, qui attestetur illorum ui, quod sint filii DEI.* Abiit ex vita anno 1596. die 29. arij, sub horam noctis duodecimam, sepultus ad D. Pesacello Academiæ, iuxta suam Adelheidam. Epitaphipsi *Hermannus Wittkindus* Westphalus, professor Maatum, tale scripsit anno 1589. die 24. Aprilis,

Voces vltima & mors.

Epitaphium.

Lambertus Helmius Pithopæus hic iacet:
Qualis, rogas? Vir doctus, integer, pius.

oc ipse defunctus, cum viueret hunc in modum auxit 1593. die 22. Augusti.

Lamber-

Lambertus hic Ludolfus Helmius cubat
Pithopaus, ortum cui dedit Dauentria,
Carissima ad dextrum sua Adelheida latus,
Bene notus hac professor in Academia:
Latia & soluta & metrica eloquentia
Quinos per annos sexies & amplius.
Qualis rogas porro? integer, grauis, pius.

Atque ita hodie visitur cum symbolo eius, & hisce addi *decessit anno Christi* 1596. 4. *Kal. Febr. atatis* 61. *Memoria & bo ipsius haredes H. M. P. C.* Alle hernach Symboli autem l ipsi fuit VIATOR, cum hac epigraphe:

Symbolum.

Μέλλουσαν ζητῶ· οὐ γὰρ πόλις ὧδε μένουσα.
Hic incerta mihi est: aternam quarito sedem.

Psal. 39. v. 13. Heb. 13. v. 14.

Quod desumsit ex Dauidis, prophetæ ac regis confessi ne, & ex ea, quam D. Paulus, vt volunt, ad Hebræos script reliquit epistola. *Ex narratione M. Ioannis Adami Rugenw densis Pomerani, generi ipsius Pithopai.*

Ω. 1596. d. 16. Febr. at. 60.

FRIDERICVS SYLBVRGIVS.

Wettera oppidum Hassia.

Ferax virorum doctorum.

OPpidum est Hassiæ, haud procul Marpurgo, Wette cui à veteribus Romanorum castris nomen inditu non nemo eruditorum autumat: ferax sane illud homin doctissimorum; vt de eo non falso *Petrus Nigidius* alicubi sc pserit:

Nil nisi praclarum parturit iste locus.

Patria Sylburgii.

Prodierunt enim inde *Fontii, Drecii, Vulteii, Dryandri, P cieri, Orthii, Fettii, Lalsi, Krollii, Breulai, Gernandi, Calui Kirchouii, Mylii, Mesomylii, Sauris,* & alii inter quos hic eti Sylburgius, parentes nactus agricolas, & de Flacci sentent homines beatos, fidem fecit prouerbio;

Sapiens ipse fingit fortunam sibi.

Praceptores eiusdem.

Cum enim à teneris φιλομαθὴς fuisset, atque gnauiter ad li rarum studia incubuisset, & præcipue linguis Græcæ & Lati operam nauasset: in patria præceptoribus vsus, *Iusto Vulteio Ioanne Pinciero* Theologo, à quibus inter alia aureolum Th doreti de prouidentia scriptum audiuit, præclara iecit soli doctrinæ fundamenta.

Peregrinatur.

Inde præceptorum suasu ad exteras scholas profectus, n iorem iuuenilis ætatis partem foris transegit. Postea ab il

strib

stribus *Solmæ* Comitibus ad ludi *Lichensis* recens tum aperti gubernationem accitus, Latinæ & Græcæ linguæ munus, quod ei cum rudimentis *Gallicæ*, demandatum erat, solerter ac dextre obiuit. Hic cum quotidie in ordinaria functione aliquot ei horæ superessent, quas priuatis negociis tribuere poterat: impendit eas laboribus eiusmodi, è quibus ad scholas vtilitas aliqua redire posset. Inter alia igitur tunc recognouit præcepta *Grammatica Græca à Clenarao conscripta*, cum *Antesignani* scholijs: quæ hodieque omnium φιλελλήνων manibus teruntur. Docuit etiam aliquando *Neuhusii* ad vrbem Vangionum; vbi munificentia Elect. Palat. adolescentes bonæ indolis ac spei complures aluntur.

Ludo Lichensi præficitur. Vbi cum Latinis & Græcis linguam etiam Gallicam docet. Recognoscit Clenardi Grammaticam. In Gymnasio item Neuhusiano docet.

Sed scholastico puluere relicto, totum se elucubrandis veterum scriptis, & autoribus, Græcis præsertim, restituendis, dedidit. Egit ergo *Francofurti* ad Mœnum in celeberrimo typographeio *Wechiliano*; & Haidelbergæ in *Commeliniano*: videruntque ipsius cura & castigatione lucem *historia Herodoti*, quibus ipse spicilegium addidit ad Henricum Stephanum: *Etymologicum*, τὸ μέγα Grammaticæ penu, repurgatum à mendis & perpetuis notis illustratum: operæ *Iustini Philosophi & martyris*, cum varijs lectionibus & coniecturis: *Saracenica* siue *Mahometica* Græce & Latine Haidelbergæ edita. Conuersa ad Romanæ historiæ scriptores opera, post duos *Latinorum* auctorum tomos, tertium *Græcorum* vulgauit; & inter hos aliquot diu multumque desideratos primus in lucem protulit. Edidit *Aristotelis* τὰ ἐυρισκόμενα, quibus addita nonnusquã ob argumenti similitudinem quædam *Theophrasti*, *Alexandri*, *Cassii* & aliorum; cum triplici indice: quorum primus summa cuiusque tractatus capita breui synopsi exhibet: reliqui duo res & verba exponunt, alphabetica serie; *Græcus*, verba quæ à philosopho explicantur, aut alioqui notatu digna sunt; *Latinus*, res quæ præ cæteris memorabiles, additis itidem varijs lectionibus ac scholijs. Foras dedit *Clementis Alexandrini* opera, quæ exstant; adiunctis itidem varijs lectionibus, & tribus indicibus: & *Theodoreti Cyrensis episcopi* opus, cui titulus ἑλληνικῶν παθημάτων θεραπευτικὴ ἢ ἐυαγγελικῆς ἀληθείας ἐξ ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐπίγνωσις, cum annotationibus & tribus indicibus, addita interpretatione *Zenobii Acciaoli*, ex Commeliniano, & complura alia huius monetæ.

Relinquit scholam. Restituit & edit veteres auctores. Opera eius labore edita.

Ad talem autem bonis auctoribus emendandis, illustrandisque nauandam operam, annuum ei stipendium à celebri Cattorum, quæ *Marpurgi* floret, Academia, est constitutum, de principum Hassiæ clementissima sententia. Exemplum profecto vt omni laude memoriaq; æterna dignum; ita omnibus, præsertim magnatibus, imitandum.

Annuo stipendio ab Academia Marpurg. donatur.

Obitus. Tandem vir hic optimus, doctissimus, & de bonis literis bene meritus, diem suum obit * anno & die, quem epitaphium in cæmiterio Petrino Heidelbergæ ei positum, exprimit. Sic autem habet:

** Bibliothecarius Archi Palatinæ Academiæ*

Epitaphium. V. CL. FRIDERICO SYLBVRGIO WETTERANO HASSO, GRÆCÆ LINGVÆ INSTAVRATORI ACCVRATISSIMO, PHILOSOPHICORVM ÆQVE AC HISTORICORVM SCRIPTORVM ANAGNOSTÆ DILIGENTISSIMO, NIMIIS TANDEM VIGILIIS AC TYPOGRAPHICIS LABORIBVS CONSVMPTO, ET DIE FEBR. VET. XVI. A. C. M. D. XCVI. ÆTATIS LX. E VIVIS HAIDELBERGÆ EREPTO, MONVMENTVM HOC MEMORIÆ ET HONORIS ERGO FIERI FECIT HERES.

Mores & virtutes. Fuit vere vir eximius, humilis, industriæ incredibilis, candidus & apertus. In editionibus ipse ingenue professus semper est, quorum opera ac laboribus sit vsus, additis etiam nominibus ad quorumcunque symbolas: vt sua cuique constaret gratia. *Henricum Stephanum* egregie iuuit in comportando Thesauro linguæ Græcæ; adeo vt potissima pars eius labore constet. Vt autem etiam suos pateretur manes, matrimonio implicatus fuit non vsquequaque felici ac concordi: de quo alij rectius. *Hæc ex præfationibus & scriptis Sylburgii, & aliis.*

PETRVS LINDEBERGIVS.

† 1596. die 16. Iulii. æt. 34.

PAtriam habuit *Petrus Lindebergius* Rostochium, vrbem in ducatu Megalburgico celebrem; editus anno sexagesimo secundo, supra mille quingentos, die decimo sexto Martij. Pater ei fuit *Caspar Lindebergius*, senator illius Reipub. primarius, antiquæ virtutis ac spectatæ probitatis vir, cum alijs muneribus obeundis, tum longinquis legationibus sæpius susceptis de patria optime meritus. Mater *Anna Wittingia*, matrona honesta, & marito, & filio hoc superstes fuit.

Patria & Parentes.

Studia pueritia. Puer initia pietatis & literarum in schola patriæ Iacobæa didicit, patre ἐγχειρ...ακτην agente. Postea firmata ætate, anno septuagesimo septimo, M. *Bernardo Hederico*, qui Suerini multos annos studia & mores iuuentutis feliciter rexit, ipsum committit instituendum. Ibi celeriter in studio artium organicarũ & poeti-

Mittitur in ludum Suerinianum.

& poeticis eas fecit progressiones; vt dignus præceptorum iudicio censeretur, qui ad Academiam patriæ, amplioris capessendæ eruditionis ergo mitteretur. Fouit autem & auxit in schola Sueriniana Lindebergii profectum, illustriss. principis I. *Alberti*, vetustæ gentis Henetæ ducis, Suerinensis Comitis, & Rostochii Stargardiæque Dynastæ, benignitas & in litteras propensio. Sæpenumero enim ex arce in ludum literarium descendebat, ac discentium & docentium ordinem & lectiones, non pallio & crepidis, vt Scipio ille inambulans, sed attentissimo animo inspiciebat, explorabat, & adolescentibus, qui profecissent, collaudatis præmia distribuebat. Primum poeticæ tyrocinium publicum fecit Lindebergius anno ætatis vndeuicesimo, in nuptijs *Christophori*, ducis Megapolitani, ac *Elisabethæ*, filiæ *Gustaui* regis Sueciæ, qui regio munere studia adolescentis excitauit.

I. Alberti ducis Megapolitani φιλομουσία

Primum poetices tyrocinium Lindebergii.

Domum igitur à parentibus reuocatus, ne absque Theseo illecebris & lenocinijs vitiorum, quãdo ἡ φύσις νεανικὴ ὑπὸ ἐρωτικῆς, abriperetur: *Io. Possilii*, qui tum collegium, quod *Porta cæli* dicitur, quod ibi aditus ad cœlum & salutem æternam ostendatur, gubernabat, fidei creditus est. Quo doctore & ductore quantum in artibus, in linguis & moribus profecisset, ipse sæpe cum honorifica Magistri memoria solitus fuit referre.

Domi Io. Possilio commendatur.

Porta cœli cur dicta schola.

Cumque in patriæ Academia messem pietatis & eruditæ doctrinæ collegisset amplam: vitam peregrinatione sapientiorẽ reddere voluit. Itaq; *diuino auxilio, viatico, & bona valetudine* instructus, quæ tria peregrinaturis vnice necessaria, ãno octuagesimo tertio omnes fere Germaniæ & Italiæ Academias perlustrauit: & duo illa Italiæ lumina, *Petrum Victorium*, ac *Paulum Manutiũ*, salutauit audiuitque, & in multorum præstantissimorum virorum noticiam peruenit. Subeunda ei in peregrinatione ista literaria fuerunt pericula non pauca, vnum vero longe grauissimum, quando parum abfuit, quin Sycophantæ cuiusdam, si dijs placet, popularis, fraude & proditione ad hæreticæ, vt vocant, prauitatis Inquisitores Romæ delatus, ad necem fuerit quæsitus. Verum Lindebergius periculo præsentissimo mature se subduxit; & molimina sui diaboli elusit. Ita ὀφθαλμὸς Θεοῦ ἐστιν ἀκοίμητος.

Tria peregrinaturis necessaria.

Germaniam & Italiam perlustrat Lindeb.

Pericula in peregrinatione ea.

Incolumis ergo domum reuersus, Arctoi etiam orbis regna, *Daniam*, *Norwegiam*, & *Suetiam*, an. octuagesimo quinto peragrauit, & Pomeraniã inuisit. Ea quoq; peregrinatione feliciter confecta, studio legalis doctrinæ, poetices & historiarum, ad quod ὀργῶσαν ψυχὴν habebat, sese dedidit: vt maiorum gloriæ de suo aliquid adiiceret, & familiæ patriciæ splendorem illustraret. Patricios enim *Velleius* filios Senatorum dictos voluit, qui patres ciere, & ab ipsis hereditate accepta familiæ virtutumq;

Arctoi orbis regna adit.

Patricii vnde dicti.

Nicolaus ab Alefelt. decora posteris tradere possint. In hoc virtutis stadio dum pleno gradu pergit; *Nicolao ab Alefelt*, præcipuæ in inclyta Holsatia nobilitatis viro, liberorum informatorem expetenti, *Ei commendatur Linde.* Lindebergius, ὡς δεξιὸς καὶ πολλῶν ἔμπειρος commendatur. Hac *Mæcenatem inuenit H. Ranzouium.* occasione in *Henrici Ranzouii* proregis Cimbrici, Herois incomparabilis, soceri illius Alfeltii, amicitiam & familiaritatẽ primum peruenit, cuius honori & memoriæ multa monumenta, cognitu dignissima edidit, Mæcenatem semper *Scripta Lindebergii.* munificentissimum expertus. Ipso enim auctore scripsit *hypotyposin artium, palatiorum, librorum, pyramidum, obeliscorum, cipporum, ab Henrico Ranzouio conditorum*: item *commentariorũ rerum memorabilium in Europa* ab anno octuagesimo sexto, vsq; ad annum nonagesimum primum *gestarum, libros quatuor*: *de somniis* librum vnũ: *epitaphia* Ranzouiana, *de numeris*, & alia.

Itaque carus & honoratus fuit multis bonis & literatis viris, vates vero DEO & Musis amicus. Etsi enim à quibusdam forsan dotes ingenii illius non sunt agnitæ: tamen non tantum in patria omnibus bonis ac φιλομούσοις sed etiam extra pa- *Fama & existimatio.* triam multis claris & præstantibus viris, inprimis, vt diximus, nobilissimi generis ac ingenij Heroi *Henrico Ranzouio*, gratus & carus fuit: qui vt Mæcenas olim Maronem singulari eum amore & fauore est prosecutus. Videbat enim donatam sibi à DEO ingenii venam, ipsum: non vt alios, ad ostentationem, aut ad pecuniæ aucupium; sed ad DEVM omnium bonorum fontem, & ad Heroum virtutes, claraque ducum facta, culto & arguto carmine celebranda, conferre. Itaque liberaliter ac munifice ipsius studia iuuit; & suo sumptu poemata illius, quæ *Iuuenilia Lindebergii.* *Iuuenilia*, vt *Posthius παρέργα*, *Melissus* schediasmata inscripsit, nitidius recudenda curauit: ijsque Paulo Melisso Comiti Palatino, & ciui Romano chorique poetici in Germania princi- *Laurea coronatur a P. Melisso Lindebergius.* pi, transmissis, inscium plane commendauit: vt lauri poeticæ serto tempora illius redimiret: quod calendis Aprilis anni nonagesimi quinti factum. Mox domestici negocij causa Spirã profectus, Heidelbergam, ad lumina illa Germaniæ *Paulum* *Heidelbergã venit.* *Melissum, Ioannem Posthium, Henricum Smetium, Ianum Gruterum*, amicitiæ coram contrahendæ causa deflexit: à quibus hu- *Vbi humaniter tractatur.* manissime exceptus, & honoris causa in arcem ad prandiũ ductus est: vbi clementissime ab ipso principe Palatino Electore, & præcipuis in aula viris est salutatus. Spiræ etiam summi illius iudicii adsessoribus aliquot primi nominis, ita carminibus suis innotuit: vt causam soceri iustam, sed artibus causidicorum aliquot annos in iudicio extractã, paucis septimanis post, lata pro socero sententia decidi & expediri curarit.

Vxorẽ duxit. Anno Christi nonagesimo tertio, supra mille quingentos, ætatis suæ trigesimo primo, vxorẽ duxit *Elisabethã Dalbuham*: ex

ex qua filium & filiam infantes reliquit. Vix enim triennio cō-iugij impleto, die nono Iulij, in morbū incidit lethalem: cuius toto tempore sanam mentem ad extremum vsq; halitum retinens, de morte, quam sibi imminere, statim initio morbi prædixit, de miserijs humanis, de restitutione vitæ per filium DEI, pro nobis mortuum & resuscitatum, cum amicis locutus est: & sacra synaxi vsus se ad felicem exitum, atq; ex vitæ huius ergastulo emigrationem, præparauit: precatione etiam subsequente, triduo ante mortem in lecto à se composita, exitum morbi & animam Christo commendauit:

Supremum in morbum incidit.

Voces πρυαγώνιοι.

Christe veni, properat nostra vindemia vitæ;
Christe veni, properant vulnera, Christe veni.
Tu mihi pax, mihi fax, mihi rex, mihi nex, mihi iudex:
Tu mihi lux, mihi dux, tu mihi vera salus.
In te succresco, tabesco, senesco, quiesco;
Quare animam, quæso, suscipe, Christe meam!

Sub mortem, cum lacrymarentur necessarij, mater, vxor, & sorores: deque sua miseria & orbitate quiritarentur: ipse eam tristiciæ nubeculam discussurus: *nolite*, inquit, *lugere amicum, filium, maritum, fratrem, iampridem moribundum, sed solo poloq; reconciliatum.* Interrogatus à I. Possielio F. *num libens mortem subiturus esset?* animose respondit, *quid ni? Nam vbi naturæ debitum persoluero, in cœlesti beatarū mentium & angelorum χορείᾳ videbo & salutabo, cum omnes Prophetas, Apostolos, & alios sanctos, tum præmissos præceptores, viros clariss. Theologos, I C. Medicos, Philosophos: quorum vita omnis consumta est in laboribus vtilibus & gloriosis.* Ad adstantes autem dicebat; *Sequimini*, cum decimo sexto Iulij inter decimā & vndecimam vespertinam, vitam felici catastrophe clauderet. Exuuiæ eius tumulo parentis honorifice illatæ quiescunt, donec in aduentante illa ἀποκαταστάσεως πάντων die, animæ iterum vnitæ, æternum in cœlis agant DEVM celebrantes.

Obitus.

Fuit ipse vir & poeta bonus, vitæ integræ, virtutum egregiarum exemplar: quem omnium primum Respub. Rostochiana inter permultos, quos liberaliter fouet, alumnos, literis excultos, & iuris titulo plerosque ornatos, poetam lauru coronatum tulit. Mores eius fuerunt placidi, suaues, & humani. Matri viduæ, diuini præcepti memor, honorem debitum præstitit, ac θρεπτήρια liberaliter reddidit. In studijs ea fuit adsiduitate, vt cum Plinio *perire tempus omne* arbitraretur *quod studiis non impertiretur*; adeoque semper tertia vel quarta surgens, matutinum tempus meditando & scribendo consumsit: vt nimijs lucubrationibus sine dubio valetudinem læserit atque afflixerit. Versum compositurus diuinum principio implorabat auxilium; quando

Mores & virtutes eius.

Primus Poeta Rostoch. lauru coronatus.

Pietas in matrem.

Diligentia in studiis.

Ratio eius componendi versus.

Theocr. Idyll. 16.

——— χαλεπαὶ γὰρ ὁδοὶ πελέθουσιν ἀοιδῶν
Μουσέων, ἃ μή τινα Διὸς μέγα θέλοντος:
Difficiles sunt namque via duriq; labores
Musarum, placido ni Iupiter ipse Camanis
Adspiret vultu.

Versus non αὐτοσχεδίους, subito ingenij impetu fundebat sed impenso labore contexebat: vt poetam à versificatore facile internosceres. Imo sæpe integrum diem in componendo vno aut altero disticho ponebat, ex præcepto illo Venusini: qui omne, inquit,

——— *carmen reprehendite, quod non*
Multa dies & multa litura coercuit, atq;
Perfectum decies non castigauit ad vnguem.

Elogium Lind. à Melisso.

Vitabat insuper δυσεκλαλήτους ᾠδὰς, monstra phrasium, antiquata seu *calcata*, vt Seneca ait, *vocabula*, omniaque affectata & insolentiora, impia denique & obscæna detestabatur. Itaque vere in illum quadrat hoc Pauli Melissi epigramma;

Scribere perspicue Latii qua more solebant,
Non homini cuivis ingenioq; datur.
Tu, Petre, concinnus, tu Petre, argutus haberis:
Quin & es, in breuibus plurima prensa refers.
Verborum ampulla valeant; laus rebus in ipsis
Panditur: hinc Vati laurea serta data est.
Gloria digna quidem: sed dignius hoc, quod Apollo
Et Musa vatem te meritoq; vocant.
Hinc tibi maior honos surgit; quo Musa & Apollo
Maiores doctis sunt habiti vsque Dei.

Θ 1597. mense Febr.

Ex programmate funebri, & oratione parentali habita à Io. Possellio F. P. P. in Academia Rostochiana.

SVFFRIDVS PETRI.

Leouard. a patria Suffridi.
Iuuenis Erphordiam vocatur.
Orationes de Græcarum literarum laudibus.
Cardi. Perenotto est à bibliotheca.
Redit Louanium, vbi I.C. salutatur.

LEouardiæ hic apud Frisios, anno vicesimo septimo, supra mille quingentos, mense Iunio natus, dum Louanij in studijs versatur iuuenis, *Erphordiam* Thuringorum, instaurandæ Academiæ, iam collapsæ, euocatur. Hic linguæ vtriusq; doctoris personam annos aliquot sustinuit, & *de Græcarũ literarũ laudibus* orationes quinq; conscripsit. Domum reuersus à *Viglio Zuichemo*, Præside, *Antonio Perenotto* Cardinali commendatus, à bibliotheca illi fuit. Aulici pertæsus ocij, ducta vxore, *Louaniũ* reuertit, & Iureconsultus vna cum *Francisco Schotto*, Andreæ fratre renunciatus, orationem *de Romanarum legum præstantia* edidit.

Theodorico deinde *Langio* in collegio trilingui Buslidiano,

fessa ætate ac morbo languente, vicariam operam in Græcis auctoribus exponendis nauauit: vertitque Plutarchi varia, vt *de liberis educandis*, additis scholijs, vt *de Iside & Osiride*, *Athenagora* item pro Christianis ad Aurel. Imp. *Legationem* de Græco Latinam à se factam, docto ac laborioso commentario explicauit. *Ecclesiastica* veteris *historia Scriptores*, *Eusebium*, *Sozomenum*, aliosq; ad Græcos fontes reuocando, Io. Christophersoni versionem notis illustrauit.

Docet in collegio Buslidiano.

Scripta.

Erphordiæ dum egit contulit *Ciceronis orationes* cum M.S.S. eiusdem Bibliothecæ: quem laborem vltro communicauit cũ *Iano Guilelmo*, qui inde magnam partem emendationum in Tullium hausit. Sed per triginta annos illæ suppressæ, tandem iã erutæ in manus *Iani Gruteri* peruenerunt: cum ipse Suffridus paulo ante obitũ schedas illas Thuringiacas Grutero dono dedisset, morte autem præuentus repræsentare non potuisset.

Emendat Ciceronem.

Gliscentibus iam magis magisque Belgicis tumultibus, vt erat tranquillitatis amans, *Coloniam* Vbiorum secessit. Hic M. Tullium ad veterum codicum fidem excutiens, Officia cum adiunctis edere, & castigationibus post *Car. Langium* meliora reddere cepit.

Secedit Coloniam.

Vxorem vbi extulit, sacris initiatus ad XII. Apostolos canonicus fuit. A Frisiæ ordinibus historicus appellatus, stipendioque annuo ornatus, *originem*, *colonias*, *nobilitatem*, *libertatem* Frisiæ literis * mandauit. Gratus dum vixit, non priuatis modo viris exstitit, sed & Pontificibus *Gregorio* XIII. ac *Sixto* V. & Cardinalibus *Paletto*, *Carafa*, *Santorio*, & Principibus varijs, quibus placuisse laus est non infima, qui & ad illum literas frequenter dabant.

Sacris initiatur.

Frisiæ historicus appellatur.

** Item opus aliud Titulo, De scriptoribus Frisiæ decades sedecim & semis.*

Moritur Coloniæ fere septuagenarius, aqua inter cutem sedente, mense Februario, anno nonagesimo septimo, qui epidemica lue multa ciuium millia assumpsit. *Miræus in elogiis Belgicis.*

Summis viris gratus.

FRANCISCVS RAPHELENGIVS.

⊖ 1597. die 20. Iulii ætat. 58.

LAnoij ditionis Insulanæ oppido natus *Franciscus Raphelengius*, die vicesima septima Februarij, anno vndequadragesimo supra mille quingentos, prima literarum fundamenta cum *Gandaui* iecisset, patrẽ amisit. Proinde matris iussu ad mercaturam se cõuertere coactus, à mercatoribus, apud quos collocatus erat, *Norimbergam* missus, animo ipsius ad mercaturam minus aut apto aut inclinato, apud eos ipsos, ad quos missus erat, commoditatem nactus est studia, pauxillum intermissa per biennium circiter continuandi.

A literis ad mercaturam se conuertit.

Tamen continuat ea.

Ex patria Lutetiam abit. Domum deinde reduci noua se obtulit occasio *Lutetiam* proficiscendi: vbi, florente tū Academia, magnos in linguis Græca & Hebræa, sub illustrib. professoribus, & inprimis *Io. Mercero* fecit progressus. Superuenientib. ibidem bellorum ciuiliū tumultibus in Angliam se contulit, & *Cantabrigiæ* aliquantisper Græcam linguā professus est; donec instituta in patriā reuisendæ matris gratia, profectione Antuerpiam in reditu diuertit, coemendis aliquot libris, quorū tum Cantabrigiæ non magna erat copia. Dum *Antuerpiæ* aliquantisper hæret, correctura typographica ipsi arridente, mutato consilio operā suam *Christophoro Plantino* addixit. Qui adeo ingenuitate morū ipsius delectatus est, & potissimum quod typographiæ suæ eruditionē iuuenis, cum insigni coniunctā diligentia, perutilē fore animaduerteret: vt maximam natu filiarum ipsi elocaret, anno Christi sexagesimo quinto

In Angliam traiicit. Vbi & docet. Redit ad suos. Antuerpiæ subsistit in Plantiniano. Fit gener Plantini.

Biblia regia à Plantino edita. In iis multū Raphaleng. præstitit. In soceri igitur typographia corrigendorum librorum præcipuā molem plures annos sustinens, *Biblia* illa *magna*, quæ regia vocant, edere Plantinus aggressus est. Horum in editione incredibile est, quātos labores Raphelengius insumserit; dū accuratissime singula, *recognoscit*: *annotationib.* vbi opus, *illustrat*: *versionem* interlinearem *adornat*: *Grammaticam Hebræam*, ex optimis quibusq; Grammaticis cum iudicio & cura collectam, *addit*; *epitomen thesauri linguæ Hebreæ Santis Pagnini* infinitis vocibus *auget*; & innumeris locis emendat: quod luculente ex testimonio *Benedicti Ariæ Montani*, inter prolegomena præmisso, patet Multa iisdem annis ad ornamenta librorū, quos socer excudebat, præcipue in linguis Orientalib. corrigendo illustrandoque contulit; quamuis raro nomen suum adscribi pateretur.

Tandem socero *Lugduni Batauorū*, quo longius à turbis abesset, commorante; omnis molestia regendæ typographicæ, in illum fere solum, Antuerpiæ incubuit. Plantino autē, sub finem anni octuagesimi quinti, Antuerpiam reuerso; Raphelengius vice versa Lugdunum Batauorum cum familia commigrauit: & in partem typographiæ, quam eo Plantinus transuexerat, successit. Hic *Hebrææ linguæ* professor designatus, operam suam & Curatoribus Academicis, & auditoribus suis probauit. Ocium insuper maius nactus, serio *Arabicæ* linguæ cognitioni, quo dudum animus illum ferebat, se dare cepit: & subsidio librorum quos *Gulielmus Postellus & Andreas Masius* lubentes subministrarant, *Lexicon Arabicum*, satis copiosum, confecit; adiutus etiam nonnihil vsu librorum *Iosephi Scaligeri*: quo cum sæpenumero de iis studiis conferebat. Lexicon hoc cū in nimiam molē excreuisse illi videretur; demtis multis, quę minus necessaria existimabat, in formā editioni aptiorē contractius descripsit; ita tamē, vt & tyronib. sufficere, & prouectio

Migrat Lugdunum. Fit ibi Hebrææ linguæ professor. Lexicon Arabicum conscribit.

ribus etiã placere posse, persuasum sibi haberet. Sed quid? Vix vltimi manum illi describendo imposuerat; cum mors, quam toto triennio, præ tædio amissæ vxoris, & paralysi afflictatus, sæpe optarat, virum optimum humanis exemit, die vicesimo Iulij, anno Christi nonagesimo septimo, ætatis suæ duodesexagesimo, superstitibus filijs tribus, filia vnica. Lexicon illud, quindecim ab obitu ipsius annis, publici iuris factum est. *Moritur.*

Scripsit præterea *Dictionarium Chaldaicum*, quod posterioribus editionibus epitomes Pagninianæ subiunxit: item alia quædam, sed omnia in priuatos suos vsus: vt *Lexicon Persicum* vocabulorum, quæ in Pentateucho: item *obseruationes linguæ Hebrææ*, quas vir minime ambitiosus, nonnullis familiarium & discipulorum suorum promte & liberaliter communicauit. *Tabulas* item *in Grammaticam Arabicam*, & alia huc facientia, sibi concinnauit: sed quæ edi noluit; ne *Postello*, qui primus Christianorum Grammaticæ Arabicæ rudimenta euulgauit, gloriam præripere voluisse videretur. Multa denique ex Hebræo & Arabico in Latinum sermonem transtulit: quorum pauca admodum perfecta, pauciora edita sunt. *Scripta.* *Guilel. Postellus.*

Statura fuit paulo infra mediocrem; forma faciei non indecenti; florido colore; barba spadicea oblongiore; oculis cæruleis; moribus sine fuco & fallacijs, & præcipue ab omni fastu alienissimis. *Statura.*

Familiares habuit viros doctos, *Ariam Montanum*, *Bodecianos*, fratres, *Iosephum Scaligerum*, *Ioannem Drusium*, *Franciscum Iunium*, *Franciscum Gommarum*, & alios: sed intrinsece *Abrahamum Ortelium*, *Cornelium Kilianum*, *Carolum Clusium*, *Iustum Bilbiinum*, *Iustum Lipsium*, *& Lucam Trelcatium*, seniorem. *Ex Academia Lugduno-Batana.* *Amici.*

FRANCISCVS MODIVS.

Claruit 1588. circiter.

FRANCISCVS MODIVS Brugis in Flandria* natus, genere & ingenio nobilis fuit. Iuuenis iuris ciuilis studio se dedidit *Louanii* & *Duacii*, sub celeberrimis Antecessoribus & Præceptoribus. Cumque iam absoluto studiorum curriculo ibi esset, vt nonneptus deinceps videretur; qui Reipublicæ adhiberetur, & rebus gerendis interesse inciperet: calamitas Belgicæ subito hanc ei spem corrupit, & plane exstinxit: adeo vt, cum non videret, vbi disciplinam iuris cum dignitate & tuto exercere posset, patria mœrens excesserit. In quo tamen initio hoc ipsi pro re nata non infeliciter euenire visum: quod cum *Coloniam Agrippinam* Vbiorum primum fortuna detulisset, ibi incideri in Illustrem *Carolum Egmondanum*, qui tum in ea vrbe puer in studijs educabatur. Ab huius enim modera-

** An. 1556.* *Studia adolescentia.* *Patria excedit.* *Coloniam venit.*

Recipitur in familiam Comitis Egmondani. toribus in familiam eius receptus est, officia ei aulica exhibiturus. Vbi cum per annum vixisset in otio literario ereptum est illi principi puero totum illud, quo se ad eum diem totamque familiam & comitatum suum sustentauerat. Vnde Modus coactus alia sibi ratione prouidere, in familiam se dedit generosi *Adolphi Hermanni Rideselii* Hassiæ Archimareschalli: cui forte *Transit in familiam Rideselii.* innotu erat, cum per illud tempus versaretur Coloniæ in Comitatu Reuerendissimi & illustrissimi principis, *Iulii Episcopi VVürtzeburgensi*, Franciæ orientalis ducis. Apud *Rideselium* cum fuisset satis ex sententia per aliquot nouem, decem menses; & cupidus intelligendi quid in Belgica ageretur; cum *Ri-* *Redit Coloniam.* *deselii* bona venia Coloniam excurrit. Ibi reperit Comitis *Caroli Egmondani* (qui tum cum paruo admodum comitatu pro præsenti copia agebat Moguntiæ) procuratores. Cum frustra hi multa per literas diu tentassent, *Modium* opere maximo o- *In Comitis Egmondani causa mittitur in Belgium.* rare ceperunt: vt legationem principis pueri, sui nomine, susciperet ad Ordines Belgicæ, & principem Aurasinum: ad quã rem promissa & adiumenta ab illustrissimis aliquot Germaniæ principibus, propinquis Comitis Egmondani. Passus est tandem sibi eam imponi prouinciam, eoque facilius, vt rebus suis priuatis, si qua posset, consuleret. Acceptis itaque capitibus legationis, & literis commendatitijs illustrissimorum Principum *Ludouici* Comitis Palatini, Septemuiri Electoris, & *Ioannis Casimiri* fratris eius: itemque ducis *Richard* Simmerensis; *Sed frustra.* recta contendit in Belgicam. Sed ibi biennio fere sumptibus maximis, nec minore periculo in itineribus difficilimis conficiendis, & aula consectanda consumpto contritoque, arte & fraude aliorum, re nulla impetrata, nisi quod semel non aspernanda summa pecuniaria Comitis *Egmondani* præeuntẽ tum prope egestatem subleuandam curauit, in Germaniam inanis ipse redijt. Et hic Comite *Egmondano* ad ducem Iuliacensem se *Redit ad Rideselium.* conferente; Modius ad *Rideselium*, qui ei huius rei quandocunque vellet liberam potestatem literis muto ante dederat, redire parabat. Sed nactus mox eundem *Rideselium* Francofurti ad Mœnum: intellexit eum, quod de reditu Modij tanto temporis interuallo desperasset, alium quendam è nobilitate Thuringiaca in familiam suam adsciuisse, ante paucos menses. Cernens igitur, se hinc esse exclusum, rem omnem ad *Iohannem Posthium* archiatrum tunc Wirzeburicum, qui cum magna ei familiaritas Coloniæ fuerat, perscribit.

Commendatione Posthii venit in Erasmi Neustetteri familiam. Hoc conciliante insinuauit se in gratiam Reuerendi & amplissimi Viri, *Erasmi Neustetteri* cognomento *sturmeri*, Præpositi *Coburgensis*, Ecclesiarumque Bambergens & Wirzeburgensis Canonici. Hic eum ita *triennio* domi suæ habuit; vt filio præstare amplius non potuerit: discedentem etiam in patriam, quo post peregrinationem octo annorum propinquorum lite-

ris precibusque reuocabatur; eo viatico prosecutus est, quod non tantum ad iter in Belgicum abunde sufficit: verum etiam ad visendas bibliothecas aliquot nobiles, & inprimis *Fuldensem*, illam tota Europa celeberrimam: vbi per menses aliquot antiquissimorum voluminum causa, quæ ibi partim exscripsit, partim cum excusis exemplaribus cõtulit, subsistit. Vnde cum tandem in patriam, spe plenus; quia pax per idem tempus tota fere Flandria publicata dicebatur; velis remisq; contenderet: sero intellexit sibi data esse verba. Nam nihil ibi pacatum reperit: sed cum tribus septimanis *Curtraci*, quod oppidum diei vnius itinere abest Brugis, coactus substitisset, & expectaret; quorum commeatu tuto deduceretur infestis itineribus, propter eos, qui Slusis & Ostendæ in maritimis erant præsidijs; vix tandẽ comitatu triginta quadragintave hastatorum equitum, & trecentorum aliquot sclopetariorum, præter innumeram multitudinẽ negotiatorum, institorum, & aliorum viantium, iterq; quaqua causa facientium, itidem ad vim propulsandam bene armatorum, vix inquam Brugas peruenit. Vbi cum putaret omnia sibi processura ex sententia, reperit vrbem exhaustã & exsanguem, fameq; plane confectam, & à re pecuniaria ita imparatam, aut potius destitutam: vt precia rerum, quæ solebant esse centenaria, vix tum essent denaria. Damnata igitur tam intempestiua reuersione post maximas iacturas, & damna rei familiaris, cum fundos villasq; adhuc partim sub salo fluctuare; partim ob hostium propinquitatem & obsessas coli, & elocari non posse videret: collectis rursum sarcinulis, redijt, vnde pedem extulerat, in Germaniam; & Francofurtum ad Mœnum. Ea enim vrbs & ob mercatus semestres, & ob alias multas commoditates, ei tum maxime idonea visa; vbi de genere vitæ imposterum saltem temporario, consilium caperet & deliberaret. Quod faciens cũ prouideret; conscius quo in statu res publicas priuatasq; in Belgica reliquisset, domo annis aliquot perparum subsidij pecuniarij expectandum sibi esse: tandem illud constituit; operam omnem conferre ad literas, & si qua posset rem typographicam adiuuare. Nactus est Francofurti studiorum suorum patronum & adiutorẽ insignem, *Henricum Kellnerum*, patricium eius vrbis *Fichardi* non tantum in syndicatu patriæ & officio publico; sed multo magis in humanitate, comitate, hospitalitate successorẽ verum. *Sigismundus Feuerabend* ibidem typographorum celeberrimus, & bono rei literariæ natus, Modij opera vsus, numerauit ei præter mensam quotannis *ducentos thaleros*. Factum id anno 1586.

Liberaliter à Neustettero habetur. Rediturus in patriam bibliothecam Fuldensem excutit.

Difficulter belli tempore Brugas peruenit.

Ibi omnia impedita offendit.

Redit è Belgio in Germaniam, & Francofurtum.

Patronus eius ibi Hen. Kellnerus. Sigismund. Feierabend eundem operis typographicis adhibet.

Postea ab *Egmondano* Comite tanquam actionum, studiorũ morumq; testis euocatus, abrupit vincula; quibus in Germania per annos aliquot se constrictum teneri passus erat: & collectis sarcinulis in viam, rediturus in Belgium, se dedit.

Ab Egmondano Comite euocatur.

Sed hic vere dictum & veluti ex oraculo depromptum sensit:

Nescia mens hominum fati sortisque futuræ.

Ecce enim dum summa gaudia mente præcipit, dum dextram *Egmondani Comitis* osculo delibare gestit: *Bonnæ* suasu Clarissimi Viri *Iacobi Campii* & *Adolphi Scheiffarti à Merode*, aliquantisper subsistit. Hic dum totus est ad iter persequendum: incidit, vt cum tanquam postridie profecturus supellectilem omnem conuasasset 22. Decembris apud *Confluentes* natalem Sospitatoris nostri *Iesu Christi* celebraturus; incidit, inquam, vt ea ipsa nocte infelix *Bonna* irruptione, nec citra proditionis suspicionem, à notissimi cuiusdam * ducis cohorte caperetur.

Bonna capitur 1587. d. 23. Decemb.

** Fuit Martin. Schenck à Neydecken eques VVestphalus.*

Hic Modius ipse non tantum omni corporis cultu & auro, quod ipsi multorum principum virorum annis superioribus contulerat liberalitas, spoliatus: verum etiam vestitu vniuerso, quo non tantum honesto; sed plane, si quis eius ordinis alius, splendido instructus erat, in teterrimum carcerem coniectus fuit. In quo per *menses* prope *duos* quid non passus est? Lethalibus tantum non vulneribus in capite affectus, & in latere sinistro ita multatus fuit: vt diu brachium eius idoneo vsu caruerit. Ex ergastulo illo *Iacobi Campii* beneficio & lytro haud exiguo numerato liberatus est. Verum dum animi iuxta & corporis æger sustentatur, ad alia mala hoc quoque accessit: quod necdum obductis cicatrice vulneribus Bonnæ acceptis; ita repetitis morsibus à cane in crure dextro conuulneratus fuerit; vt & lenta & difficilis eius fuerit curatio.

Modius spoliatur, & in carcerem coniicitur.

Campii beneficio liberatur.

A cane periculose admordetur Modius.

Tot igitur ac tantis malis vexatus, fortunisque omnibus exutus, accedentibus & à vita mala conscientiæ stimulis, animum plane despondit; parumque viriliter, aut potius Christiane, aduersitates tulit; adeo quidem, vt aut DEVM, aut, quod perinde *prouidentiam diuinam* negarit. Cuius rei causa insignem epistolam * scripsit *Iustus Lipsius* ab amico rogatus: in qua validis & arduis argumentis ad sanitatem mentis miserum reducere conatus est.

Prouidentiam diuinam in dubium vocat.

** Est ea Centur. 2. ad Belgas epist. 26. ad Hier. Berchem.*

Tandem *Audomari* in Flandria factus Canonicus Modius, diem ibi suum obijt, anno * ac mense nobis nondum certo cognitis.

Obitus Modii.

** Forte 1598.*

Edidit præter *poemata*, *Erasmo Neustettero*, Equiti Franco inscripta, *Nouantiquas lectiones* tributas in epistolas centum, & quod excurrit: in quibus infinitis locis Latini autores, qui soluta ac ligata scripserunt, supplentur, emendantur, notantur. Emendauit & rei militaris scriptores, ac notis illustrauit, *Frontinum*, *Ælianum*, *Modestum*, *Vegetium*. Euulgauit etiam illustre opus *Pandectarum triumphalium*, Germanice Thurnir-

Scripta & monumenta eius dem.

buch: &

buch: & *Liuium* cum doctis doctorum virorum monumentis notisque à mendis vindicatum, & notis quoque subinde notatum, edidit in summa, vt scribit ipse, temporis angustia, negotiorum mole, & curarum æstu. Emendauit præterea ad inuidiam vsque *Q. Curtium*: etiam post Bongarsium manum admouit *Iustino*: & è Berciniensi codice M. S. varias notas exscripsit panegyricorum auctoribus. *Ex præfationibus & operibus Modii.*

ABRAHAMVS ORTELIVS.

Θ. 1598. die 28. Iunii, S. N. ætat. 71.

ORTELIA gens *Augusta* Vindelicorum longo iam tempore summum dignitatis gradum tenuit: ex ea felici germine pullulauit *Guilielmus Ortelius*: qui anno partæ salutis sexagesimo prope, supra millesimum quadringentesimum, in nouam commigrans Antuerpiensium coloniam, quam iam DEVS nobilissimum orbi terrarum emporium destinarat, multa ad laudem insignia patrauit; inter quæ & illud, quod extra portam Cæsaream, loco supplicijs reorum destinato; quadrato ex lapide crucem, cui inferne hinc & inde, illa virginum decora Maria & Ioannes, nec non duo suffixi trabibus latrones, claudebant latus, ære proprio & copioso, erigendam curauit. Mortuus est *Guilielmus* ille anno ab incarnato Deo vndecimo supra sesquimillesimum, Ianuarij octauo die, & apud Minoritidas tumulatus.

Orteliorum familia Augusta clara. Guil. Ortel. auus.

Viri optimi hæreditatem excepit *Leonardus* filius haut patri dispar. Ferunt enim diuina omnia ad palatum eius fuisse; vt de cœlestibus rebus commentationes raro è manibus, nunquam è mente deponeret. Hic *Anna Herwayers* matrimonio iunctus, duas ex ea filias: & vnum filium *Abrahamum*, anno Christi vigesimo septimo, supra mille quingentos, 4. Non. April. vel potius 4 Idus April. vt habet Chronicon Chronicorum: qui in domum non infimam, noua decora & augustiora inuexit, nequaquam parta ludentis Fortunæ temeritate; sed longissimis quæsita laboribus. Erat in eo rara indoles animi, magnum & acre ingenium, &, quod mirum in iuuene, studium rerum magnarum non vulgare. Quare eum altius omnino erudiendum arbitratus parens, qua Latinis, qua Græcis literis, (has enim ipse mire callebat) feliciter informare incepit. Sed optimis hisce cogitationibus malum interuenit necessarium, mors dilecti parentis, anno trigesimo quinto, cum alijs, tum filio luctuosa: quippe qui iam exteris vti præceptoribus cogeretur: sub quibus tamen fructus non pœnitendos collegit. Neque enim pueriles nugæ, crepundiaq; cæteræque

Leonard. Ortel. pater.

Abrah. Ortel. natalis.

Indoles eius.

A patre instituitur.

Quem puer amittit.

lubricæ

lubricæ ætatis pestes, aut auertere ab instituto cursu; aut retardare generosæ mentis iuuenem vnquam potuere.

Mathesi inprimis deditus.

In Mathematicis tamen ei prope vnica contigit laus; cum plerunque sine præceptore, conuolutas earum artium subtilitates, & per se caperet sedulo, & cæteris admirantibus lucidissime recitaret. Anno ætatis suæ trigesimo, multa magnaque animo agitans, & quietis patriæ pertæsus profectionem in varias orbis plagas cogitare cepit.

Excurrit Francof. ad Mœnum. Peregrinatur.

Francofurtum ad Mœnum sæpissime visitauit, idque ob notas nundinas binas, quibus illa vrbs imperialis, est celebris. Anno vero à Christo nato, septuagesimo quinto, cum *Ioanne Viuiano* Valentiano, mercatore & studijs dedito viro, & *Hieronymo Scoliers* Antuerpiano, Leodicenses, Treuirenses, Tungros, & Moguntinos lustrauit, extat hodieque libellus huius itineris testis locupletissimus. Anno septuagesimo septimo socio vsus *Immanuele Demetrio* Antuerpiano, cognato suo, Angliam Hyberniamque inspexit. Italiam illam fœcundorum altricem ingeniorum, illam admirandarum rerum effectricem, illam antiquitatis parentem ter peragrauit; neque cursim, sed ijs subnotatis & in codicillos relatis, quæ ad memoriam maxime insignia visebantur. Cum tertio Italiam reuiseret, anno septuagesimo octauo, comitē itineris habuit *Georgium Huffnaglium*

Georg. Huffnaglius.

Antuerpianum, cuius effigies æri incisa volitat per Europam vniuersam cum inscriptione tali:

GEORGIVS HOVFNAGLIVS ANTVERP. QVI PICTVRAM DELICATIOREM GENIO DVCE AMPLEXVS, EO PROMOVIT, SVMMIS VT PRINCIPP. PLACEAT ALBERTO ET GVILIEMO BOIARICIS, FERDINANDO AVSTRIACO, IPSI IMP. RVDOLPHO AVGVST.

Abijt hic ad meliorem vitam Pragæ decimo tertio Ianuarij, anno millesimo sexcentesimo.

Nihil quoque vel in Germania, vel Gallia illustre; quod non peruiderit hic noster. Demum tot itinerum superatis difficultatibus, redijt Antuerpiam ad carissimos lares. Nec mirum si ocellum orbis (ita eam vrbem, Mineruæ corculum Lipsius venustat) sibi quietis locum delegit, orbem tam scite delineaturus. Cœpit tum posteritati suæ seruire, & regiones visas, inuisas, & ignota maria, clausas omni antiquitati vias ac terras, Geographico calamo aperire; infames illos orientis, occidentisq; tractus describere; denique in THEATRVM illud, quod nunc tanta admiratione omnium inspicitur & legitur, totus incumbere. Quo in opere, ita omnibus suam probauit industriam: vt à Philippo II. illo Principe Principum,

Redit in patriam Ortel.

Opera Geographica instituit.

Theatrum Ortelii.

Geographi Regij insignibus sit ornatus. Scripsit & *Thesaurum Geographicum*, in quo omnium totius terræ regionum, montium, promontoriorum, collium, siluarum, insularum, portuum, populorum, vrbium, oppidorum, pagorum, item Oceani marium, fretorum, fluuiorum, & eiusmodi nomina & appellationes veteres, additis magna ex parte etiam recentioribus; opus eruditum lectuque iucundum. Dedit quoque posteritati *Deorum Dearumque capita*, ex vetustis numismatibus in gratiam Antiquitatis studiosorum. Anno vero nonagesimo secundo edidit *Aurei Saculi imaginem*, siue *Germanorum veterum* vitam, mores, ritus, & religionem, ex varijs auctoribus congesta: dedicauitque Cl. V. *Iacobi Monaui* Patricij Vratislauiensis Fil. Friderico Monauio. His ergo lucubrationibus immortale sibi nomen comparauit.

Thesaurus Geograph.

Deorum & Dearum capita.

Aurei seculi imago.

In communi sermone, nihil illo probius, nihil festiuius, nihil comius. Beneuolentia illi singularis, conciliandæq; hominis gratiæ ac promerendi amoris, mirum & efficax studium. Amicos coluit magni & nominis & eruditionis viros. In *Hispania* Benedictum Ariam Montanum, Theologum, & P. Andream Schottum Antuerpianum, & Societ. Iesu Presbyterum. In *Italia* Fuluium Vrsinum, Franciscum Superantium, & Ioannem Sambucum. In *Germania* Gerardum Mercatorem, insignem Cosmographum, Iacobum Monauium, Marcum Velserum, Ioachimum Camerarium; & Arnoldum Milium. In *Gallia* Petrum Pythoeum & alios. In *Belgica* Iustum Lipsium, Læuinum Torrentium, Franciscum Raphelengium, Christophorum Plantinum, Ioannem Moretum, Cornelium Prunium, Nicolaum Roccoxium, Balthasarem Robianum, Philippum Gallæum, Othonem Venium pictorē celeberrimum, & Franciscum Swertium F. Cum his omnibus, alijsq; pluribus amica consuetudo. Ad hos scriptitabat: ab his sæpenumero literas recipiebat. Rerum rariorum, nouarum, & antiquarum studiosissimus erat. Habebat domi suæ *imagines*, *statuas*, *nummos* Græcos, Romanos, aureos, argenteos, plumbeos, cupreos. *Conchas* ab ipsis Indis & Antipodibus, *marmora* omnis coloris, *Spiras* testudineas tantæ magnitudinis; vt decem ex ijs viri in orbem sedentes, cibum sumere possent; alias rursum ita angustas, vt vix magnitudinem capitelli vnius aciculi adæquarent. Bibliotheca eius omni librorum genere instructissima fuit; vt non immerito domum illius dixisses, omnis politioris litteraturæ officinam; ad quam ex varijs locis, velut ad Lycæum aliquod Peripateticum, aut Academiam Platonis, concursus fiebat. Hanc triumphans *Ernestus*, hanc *Albertus* ab Hálostana expeditione victor rediens, alijque Principes & viri summi, medij, infimi, frequentes inuisebant.

Mores.

Amici.

Antiquitatis & nouitatis studium.

Domus eius Lycæum.

Hæc

Ætas & obitus Ortelii. Hæc agitantem, & primum supra septuagesimum annum agentem, mense Iunio, conceptus morbus, ac lentis accessionibus nonnihil productus, anno reparatæ salutis nonagesimo octauo, supra mille quingentos leuiter extinxit. *Prosopographia eius.* Fuit statura longiore corpore gracili: coma barbaque flaui coloris: glaucis oculis: fronte ad laudem exporrecta: aditu facilis, & alloquio perhumanus. In serijs sine fastu, grauis & in serendis iocis suauissimus euadebat; ea tamen temperie; vt cuncta ad Christianam pietatem reuocaret. *Anna Ortelia.* Defunctum fratrem cœlibem, *Anna Ortelia* & ipsa cœlebs, nec diu Abrahamo superstes (moritur enim anno sæculari cIↃ. IↃ. c.) Antuerpiæ, ad D. Michaelem, loco honesto tumulauit. Facile enim operosi sepulchri honore carere potuit, qui publico consensu perenne, lateque diffusum decus, excelsa virtute promeruit. *Monumentum.* Monumentum ad tumulum positum, Iusto Lipsio auctore, sic habet:

ABRAHAMI ORTELII,
QVEM VRBS VRBIVM ANTVERPIA EDIDIT:
REX REGVM PHILIPPVS GEOGRAPHVM HABVIT:
MONVMENTVM HIC VIDES.
BREVIS TERRA EVM CAPIT:
QVI IPSE ORBEM TERRARVM CEPIT.
STILO ET TABVLIS ILLVSTRAVIT:
SED MENTE CONTEMPSIT:
QVA CÆLVM ET ALTA SVSPEXIT:
CONSTANS ADVERSVM SPES AVT METVS:
AMICITIÆ CVLTOR, CANDORE, FIDE, OFFICIIS:
QVIETIS CVLTOR, SINE LITE, VXORE, PROLE:
VITAM HABVIT, QVALE ALIVS VOTVM;
VT NVNC QVOQVE ÆTERNA EI QVIES SIT,
VOTIS FAVE LECTOR.

OBIIT IIII. KAL. IVLII, ANNO cIↃ. IↃ. XCIIX.
VIXIT ANNOS LXXI. MENS. II. DIES IIXX.
COLII EX SORORE NEPOTES
B. M. POSS.

IN SAR-

In sarcophago.

PIÆ MEMORIÆ SACR.
ABRAHAMO ORTELIO ANTVERP.
GEOGRAPHO REGIO,
FRATRI CHARISSIMO,
ANNA ORTELIA, CÆLEBS CÆLIBI
H. M. F.
ANNO M. D. XCVIII.
HÆC META LABORVM.

Ex lachrymis Ortelianis.

LAVRENTIVS CIRCLERVS.

Θ. 1598. d. 28. Iulii, ætat. 64.

PAtriam hic habuit *Goldbergam*, Silesiæ oppidum, in ditione illustrissimorum ducum Ligio-Bregensium, olim aurifodinis, vnde & ei nomen, nunc Gymnasio ducali celebre. Parentes* nactus est honestos & ornatos; qui filium hunc præclara indole cum animaduerterent præditum, literis humanioribus imbuendum in schola patria sub rectore illo, & iuuentutis informatore felicissimo, *Valentino Trocedo fisu*, curarunt. Quo in ludo cum breui fundamẽta linguarum & artium solida posuisset: Wittembergam, doctissimis tunc hominibus liberalissimisq; studijs florentem, sese contulit. Ibi præter alios clarissimos doctores audiuit diligentissime *Philippũ Melanchthonem*, totius Germaniæ præceptorem: adeoque se cunctis, pietate, modestia, & industria sua probauit, vt laudibus passim floreret; aditumque ad amicitiam magnorum virorum sibi facile aperiret.

Goldberga vnde dicta.
** Anno millesimo quingentesimo trigesimo quarto.*
Præceptor Circleri Trocedo.
VVittenbergam abit.
Ibi Melanchthon. audit.

Itaque cum illustrissimus princeps *Georgius*, Dux Silesiæ Lignicensis & Bregensis de præceptore & Ephoro generosissimis duobus filijs, *Ioachimo Friderico & Iohanni Georgio*, præficiendo laboraret; Circlerus vnus propter eruditionem politam, pietatem, prudentiam, vitæque integritatem singularem, dignus visus, cui id officij committeretur. Nec vero male id cecidit. Tanta enim eo in officio fide, tantaque integritate & grauitate versatus est: vt & parenti illustrissimo facaret satis, & iuniorum principum, alumnorum suæ disciplinæ, animos mirifice sibi deuinciret. Nec præsentem modo illi summa beneuolentia præceptorem complexi sunt: sed & absenti gratiam & munificentiam suam prolixe declararunt decreto ei annuo honorario: haud raro etiam eius in rebus arduis exquisiuerunt iudicium: quo ipse erat acri & subtili.

Duob. principibus præficitur.

Cæterum Spartam illam vbi pro virili ornasset, honorifice dimissus, & multorum generosorum Baronum atq; nobilium adolescentum informationi adhibitus est. Inter reliquos [illegible]

Inde aliis præcipue [illegible]

M. Slauata. *C. à Zerotin.*

discipulos & splendore generis, & virtute eminent generosi & illustres *Michael Slauata* & *Carolus à Zerotin*, Barones: quibus cum ad varias tum Germaniæ, tum aliarum regionum, Academias, vt alter Phœnix, missus est.

** Isocr. περὶ ἀντιδόσεως.*

Isocratem*accepimus in sua disciplina habuisse non idiotas modo; sed & Rhetores, & duces, & reges, & tyrannos, seu, vt verbo dicam, nobilitatis Græcæ florem. Isocrates Germanicus fuit profecto Circlerus; Rhetor Christianus: & quemadmodum de ipso Ioan. Sturmius grauissime iudicauit, *vir magni ingenii, excellentis prudentiæ, singularis eruditionis & doctrinæ, diligentia summa*. Exinde anno octuagesimo à principe Illustriss. Georgio ad scholæ patriæ regimen, & instaurationem vocatur; *Martino Taburno* qui Trocedorffio successerat, è viuis paulo ante sublato. Istud Gymnasium cum in pristinum celebritatis gradum dexteritate & labore singulari locasset: idem Illustriss. Princeps patriæ, Bregensis etiam Gymnasij curam eum suscipere voluit. Est autem Bregense Gymnasium alterum in territorio Illustrissimorum Principum Silesiæ Lignicensium & Bregensium, ab Illustriss. Principe Georgio anno vndeseptuagesimo sumptuose exstructum, & munificentia Principe digna conseruatum.

I. Sturmii de Circlero iudicium.

Ad gubernationem Gymnasii Aurimontani vocatur.

Item ad Bregensis instaurationem.

Quando illud fundatum.

Eo itaque cum Circlerus, alter quasi Chiron, venisset: tanta ilico sumsit incrementa ἐργαστήριον illud pietatis & doctrinæ; vt non solum ab incolis, sed etiam ab accolis plebeis & nobilibus frequentia incredibili celebraretur. Florente ita tunc ludo literario, non semel ipse Princeps, Iulij Cæsaris aut Antonini, aut Carolorum Impp. exemplum imitatus, in auditorium venit; docentemque Circlerum attente audiuit. Cum autem eo tempore explicationem examinis Philippi ad locum de Cœna vsque deduxisset: & facile videret, quosdam corporalem præsentiam, & oralem manducationem corporis Christi, in, vel sub, pane latitantis, præter & contra scripturam sibi imaginantes, apertam veritatis confessionem minime laturos; ipse vel scenæ seruire, vel dissimulare quicquam noluit: sed vt virum candidum decet, egit. Scripto namque orthodoxam sententiam est complexus, eamque Principi rara cum παῤῥησίᾳ exhibuit: simulque διαῤῥήδην indicauit, se post diligentem & religiosam certaminis Eucharistici considerationem, tandem deprehendisse, sententiam eam, quæ hodieque odioso Caluini nomine deformetur & diffametur, nec impiam nec erroneam; sed & sacris literis, & symbolo Apostolico, & puriori antiquitati, consentaneam esse. Petere itaque se, vt in articulo de sacra cœna doctrinam, quam & verbo Dei, & sua conscientia teste, veram sciret, iuuentuti scholasticæ proponere liceat; sin minus, bona cum gratia officio suo se abiturum. Hoc Circleri conti-

Georg. princ. Siles. audit lectiones scholasticas.

Occasio dimissionis Circleri.

Candor & παῤῥησία eius.

onsilium ab omnibus cordatis, opinor, probabitur. Occurrit nim pius vir hac opportuna & aperta fidei suæ confessione alumnijs; quibus de erroribus clanculum disseminatis, de nagistratu hypocritice decepto, de iuuentute veneno Calui- uismi clandestine & nefarie infecta, traduci ad alios potuisset: Aut eorum criminationibus, qui dictitant, multos orthodo- xam, quam Circlerus probauit, etiam probare fidem: sed non otunde eam profiteri; verum ambiguis inuoluere phrasibus; quæ res sit suspecti negotij argumentum: sed falso id quidem dictitant. Huiusmodi enim veri reticentia est indicium ty- rannidis, & præiudiciorum in animis iam confirmatorum; vbi veritas locum nullum inuenit: deinde prodit se etiam ita humanæ carnis imbecillitas, crucem & afflictiones, vbi potest declinantis. Circlerus igitur etsi multi tunc eum, propter eru- ditionem & virtutem insignem retinere in functione nitebantur, varijs propositis medijs: tamen *cum carne & sanguine con- ferre* noluit: sed patriam charissimam, gratiam hominum, ho- norem, splendorem, & opes amittere; quam veritatem semel agnitam abnegare maluit. Itaque lubenti animo solum vertit, &, vt sæpe solebat dicere, *probrum Christi* patienter in se susce- pit, nec vnquam auxilium & solatium diuinum ipsum defece- runt. Ab anno ergo octuagesimo quarto in varias Germaniæ excurrit regiones, nunc in Palatinatum Electoralem; nunc in Anhaldinatum & veterum Soraborum sedē Zernestam; nunc in Morauiam ad fratres orthodoxos: vt & simul amicos vete- res inuiseret, & cum puro Euangelij ministerio suas preces coniungeret, & sacris signis atque sigillis, iuxta Christi insti- tutionem, ad fidem confirmandam vteretur. Totam vitam sanctis pietatis exercitijs consumsit. In delicijs, secundum sa- crarum literarum codicem, habebat *Psalmos à Lobwassero* ger- manicis rhythmis suauiter inclusos, eosque decantare domi & in itinere solebat. Melanchthoniana autem scripta vt è manu rato, sic ex animo nunquam deponebat. Inter prophanos *Ci- ceronis* potissimum & *Plauti* lectione delectabatur: quibus sem- per historias adiungebat. Vixit cœlebs pie, iuste & temperan- ter ad senectam vsque honestissimam: adeo vt eum vere dicas fuisse Nathanaelem, vere Israelitam, in quo dolus nullus.

Calumnias prudenter occurrit.

Multi verum reticent metu aliquo.

Dimittitur Circl.

In exilio exteras adit prouincias.

Studia eius priuata.

Ioan. 1. vers. 48.

Tandem cum anno nonagesimo octauo in Palatinatum ad veteres & coniunctissimos amicos iter suscepisset, ac Spiram Nemetum apud Quirinū Reuterum Theol. ministrum tunc Ecclesiæ, quam Ægidij vocant, diuertisset: ecce tibi, subito ἀποπληξίᾳ grauiss. decumbit. Quo in morbo præclara Chri- stianæ patientiæ, fidei & πληροφορίας documenta edidit. Se- posita enim omni omnium terrenarum rerum cura cœlestia se cogitare, ad cœlestia se adspirare, alacriter confirmauit.

Supremus eius morbus.

Constantia & patientia in eo.

Interrogatus, *num quos vellet accersi amicos? Ah quid*, inquit, *fidelissimum habeo amicum in cœlis, Saluatorem nostrum Iesum Christum: qui etsi in cœlis sedet ad dextram Dei patris; longe tamen ab eo plus auxilii mihi est; quam si in terris corporaliter adesset. Nam ibi* (dicebat) *apud cœlestem patrem pro me intercedit: ibi mansionem mihi beatam parauit; eo me ad se vocabit: Ipse via, veritas & vita: noui quod redemtor meus viuit*. Identidem has quoque voces repetebat: *miserere mei, ô agne Dei, qui tollis peccata mundi: ô Iesu Christe, qui passus es pro nobis, propitius esto mihi: In manus tuas spiritum meum commendo*. In hac seria Filij Dei inuocatione expirauit iam vitæ satur: anno ætatis sexagesimo quarto. Sepultus est ibidem ad Ægidij cum epitaphio tali:

Obitus.

Epitaphium

GRATÆ MEMORIÆ S.
LAVRENTIO CIRCLERO
GOLDBERG. SILESIO
ILLVSTRISS. ATQVE ILLVSTR. SILES. BOHEM. MORAV. PROCERVM INFORMATORI QVOND. INDVSTRIO;
SCHOLAR. INDE GOLDBERGEN. ET BREGENS. RECTORI BENE MERITO;
PHILOLOGO AC ORATORI INSIGNI,
RELIGIONIS SINCERIORIS ADSERTORI
MAGNAN. ET CONST.
VIRO GRAVISSIMO SIMVL HVMANISS. Q.
POST LABORES MVLTOS VARIASQ.
PEREGRINATIONES
ÆTAT. ANN. LXIII. COMPL.
ARGENTINENS. IN ITINERE PIE
HIC PLACIDEQ. MORTVO
A. C. MDIIC. D. XXIIX. M. IVL.
CHRISTOPH. HEDWIGERVS SILESIVS
PRÆCEPTORI SVO ÆT. HONORANDO
L. M. Q. P. C.
A. MDCIX.

Supra lapidem sepulchralem.

LAVRENTII CIRCLERI
MORTALE QVOD FVIT
H. S. E.
ANNO MDXCVIII.
PROFVIT, DVM VIXIT,
QVIBVS POTVIT:
NOCVIT NEMINI.

Ex concione funebri habita à D. Quirino Reutero, tunc ibidem Euangelii ministro, & aliis.

HVLDE-

HVLDERICVS SCHOBERVS.

Θ. 1598. d. 2. Octobr. ætat. 39.

* A. 1559. d. 4. Nouembr.

EDidit* hunc Schoberum *Lubena*, oppidum Silesiæ vetustioris notæ, quod *Boleslaus* Silesiæ Dux, sub Mieczlao tertio Poloniæ rege, anno Christi millesimo centesimoseptuagesimo quinto, muris cinxit, fossis muniuit, & amplificauit. Parentes ei fuerunt neque diuites, neque clari: id quod ei cum Socrate, Euripide, Demosthene, alijs commune. Nec enim, vti imperita plebecula autumat, diuitiarum magnitudo, aut generis amplitudo dare veram laudem, aut eripere vtraque subtracta potest.

Parentes.

Pater etsi, vt mechanicus, manuum laboribus sibi suisque victum quærere cogeretur: reiecta tamen omni inconsiderata parsimonia, filium à teneris ad Christum & Christiana φεγ-λησια adduxit; & præceptoribus in schola patria refingendum dedit: vt à primis infantiæ annis rudimentis pietatis imbueretur, & ad preces Deo dicendas mature adsuefieret.

Institutio pueritiæ.

Quemadmodum autem olim prouerbiali Græcorum versu dictum est:

Indoles statim se prodit.

Ἀνδρῶν δὴ φυτὰ ἄλλα, ἃ μέλλει κἀγαθὰ ἔσεσθαι.

ita Schoberus, qualis aliquando futurus esset: vix degustatis literis prodidit. Puer enim locum aliquem editiorem vel domi suæ vel in ludo conscendens, ex eo tanquam suggestu siue cathedra condiscipulos suos docere visus est. Apparuit & ex eo indoles eius & ingenij bonitas: quod scholam cupide frequentauit; magistros attente audiuit, audita diligenter ruminando repetiuit.

His virtutis ac doctrinæ fundamentis iactis, cum & animi sensa verbis Latinis sic satis promte reddere, & de Logicis interrogatus vtcunque respondere posset: pater accedente suasu aliorum, qui de ingenijs iudicare poterant, *Vratislauiam* eum ablegat. Ibi hospitio *Laurentii Stillii* exceptus, præter domesticam disciplinã, institutioni virorum doctissimorum commendatus fuit, M. *Petri Vincentii*, qui ludum ibi regebat literarium, item *VVeigleri*, *Brittmanni*, *Langii*, & cæterorum. Hic multos annos magna cum diligentiæ & industriæ laude vixit; & sub dictis ducibus, cum innumeris commilitonibus in castris Musarum egregie meruit: adeo vt fauente conatibus ipsius Deo, vtriusque linguæ, Latinæ & Græcæ, intelligentiam sibi mediocrem compararit; & orationem solutam elegantem, carmenque eruditum in vtraque lingua scriberet. Quare & Vincentius Schoberum cum propter ingenij felicitatem, tum propter studium & ardorem literarum multum amauit: neque minor obseruantia Schoberi erga præceptorem Vincen-

Mittitur Vratislauiam.

L. Still.

Præceptores Schoberi.

tium fuit; quem veluti alterum parentem redamare, & vt præceptorem & patronum omni vitæ tempore & absens viuum, & viuus mortuum colere non destitit.

Lipsiam abit. Fundamentis ergo artium & linguarum probe positis, *Lipsiam*, tanquam ad vberiorem literaturæ mercatum sese contulit; vbi nihil vt in multis sępe fieri adsolet, de ardore studiorum priore remisit; sed eam Philosophiæ principijs hauriendis nauauit operam, easq; in erudita doctrina celeriter fecit progressiones; vt iuxta præscriptum in legibus cōmunitatis bonarum artium ordinem, primæ laureæ consequeretur honorem. *Prima laurea ornatur.* Hoo θελκτηρίῳ inuitatus: nullum non, vt quam celerrime ad Palladis & optimarum artium loco excelsissimo positam arcem conscenderet, mouendum sibi lapidem putauit. Itaque & disputando publice & declamando, eruditionem suam non solum commilitibus, sed & Professoribus ipsis ita probauit: vt dignus iudicatus fuerit, cui & summus in Philosophia gradus conferretur, & locus in collegio Philosophico concederetur. *Mox altera & suprema.*

Commilitones eius. Laborum ea in Academia socios & συμβιωτὰς habuit D. *Iohannem Octauianum*, D. *Laurentium Finckelthusium* Reip Lubecensis Syndicum, *Zachariam Schilterum* Theol. D. *Matth. Dresserum* Philologum, M. *Bartholomaeum VValtherum* olim scholæ illustris Pottæ ad Salam Rectorem, & M. *Nicolaum Lipsium* Olomucensem. Itaque testimonio honestissimo ab Academia Lipsica ornatus, cum iam absentibus etiam innotuisset: de iudicio D. *Francisci Tidici* & cōsilio Rectoris scholæ Thorunensis M. *Caspari Tristi*, literis honorificis à scholarchis ad exornandum recens rum institutum Gymnasium, anno octuagesimo quinto supra sesquimillesimum, est vocatus. *Vocatur Thorunam Borussiæ.* Relicta igitur Lipsia Thorunam venit, & in schola diuisis cum Rectore laboribus, docendi facilitate, quaque pollebat, styli vtriusque soluti & ligati, elegantia, breui temporis spacio auditorum in se animos oraque conuertit, operamq; Gymnasio Thorunensi, dum vixit, vt fidelem ita vtilem impendit; & discentium profectibus voce scriptisq; inseruijt: ac suo exemplo ad virtutem viam præiuit. *Virtutes ac mores eius.* Nam dum alij mane inter pectinem & speculum horas preciosas consumunt, lauticiamq; suam & domesticos componunt strepitus, vesperi vero repotijs & lusibus indulgent liberius: Schoberus ante omnia mutuis cū Deo colloquijs mane & vesperi horam ipsam insumebat, quod sibi, nihil iucundius, nihil ad functionis suæ actiones inchoandas & finiendas auspicatius iudicaret; quam orationem, cum suis alis gemitu, nimirum & pijs suspirijs, ad cœlos emittere. *Preces.* A precibus ad librorum sacrorum lectionem transibat: in qua ita fuit assiduus; vt quorundam Theologorum in eo genere diligentiam superauit. *Bibliorum lectio.* Psalmos Germanos, Hymnos & ᾠδὰς, non Pindatica;

daricas illas, sed mete πνευματικὰς ex Christi schola sanctique officina Spiritus profectas, Psalmos item Latinos, præcipue vero Buchanani Pariphrasi poetica feliciter expressos, frequẽtissime cantitabat, eosque omnis doctrinæ cœlestis vaticiniorum, consolationum, gratiarum actionum, precationum, plenissimum Oceanum vere nominabat. Ad prouehendos vero vel discipulorum, vel collegarum, vel quorumcunque tandem rectos cónatus, vel supplendã inopiam, desiderari in se passus est nihil: imo ope operaque quoslibet ἐκ τῶν ὑπαρχόντων demereri, deque suo lumine alteri lumen accendere promtus ac paratus fuit: Neminem præ se contemsit; sed omnes, quo decebat honore, prosecutus est. In rebus aduersis, non obmurmurabat, sicut impius ille apud Aristophanem Strepsiades: sed Deo morem gerebat, & omnes calamitates cum Athanasio *nubeculam esse cito transituram* credebat. Concordiæ ita fuit studiosus, vt amicis non pauca indulserit, & τὸ μέγιστον ἀγαθὸν οὐκ ἄλλως, ἢ ἐκ φιλονεικίας καθίστασθαι, experientia doctus vere existimarit. In familiaritatem & amicitiam, οὔτε πάντα, οὔτε παντόθεν, οὔτε παρὰ πάντων, vt Græci aiunt, recipiebat; sed paucorum erat hominum: quos vero semel receperat, constantissime retinebat. Candore vero tanto; vt vel manifeste calumniandi animo prolata in meliorem fere partem ipse interpretaretur. Quare & amicos quam sæpissime rogauit; vt candorem & mores à simulatione alienos, quales Capaneo tribuit Euripides, adferrent: sæpe talibus vel similibus versiculis vsus est;

Infelix, quisquis mentem disiunxit ab ore:
Non faciens animo consona verba suo!
Fucus in Aonidum non est tolerandus alumno;
Candor in exculto quæritur arte viro.

Ocium desidiamq; toto animo detestabatur, sciens homines nihil agendo discere paulatim male agere. Semper itaque, cum per valetudinem poterat, non obiter & ad ἐφθαλμοδουλίαν; sed serio & diligenter in scholis iuuentutem informabat; &, candelæ instar inseruiendo alijs ipse consumebatur, deuorans haud raro inobedientiam petulantium. Quicquid publicis occupationibus suffurari poterat; id totum euoluendis libris, annalibus & Poeticis studijs impendebat, multumque, imo fere semper in sua Bibliotheca delitescebat; quam exquisitis libris, nullo deterrente sumtu, refertissimam curauerat.

Porro in docendo ad Phœnicis Homerici exemplum, & dicere & facere docebat, neq; nouos illos sequebatur, qui neglecta antiquitate, nouo docendi genere, rebusq; nouis subinde delectantur; sed veterem illam Græcorũ & Latinorũ docendi & discendi rationem planam, certam, expeditam sequebatur, Græcæ & Latinæ linguarum fundaměta ponebat, ac tradebat, & ad Poetarum, Historiarumq; lectionem suos assuefaciebat.

Psalmorum decantatio.

Liberalitas.

Modestia.

Genus eius docendi.

In præceptis tradendis prudentiam, dexteritatemque adhibebat eam; vt necessaria tantum, & vtilia suis traderet, omissis inanibus scholasticorum cauillationibus & rixis: eademque præcepta semper ad vsus necessarios reuocabat. Vt enim nautæ vel agricolæ non fiunt, altercando de præceptis nauticis, & Georgicis: sed cum artes illæ intellectæ sunt, nauigando, arando: ita in his quoque, re & nomine liberalibus studijs, eadem omnino ratio sequenda est discentibus. Latinæ linguæ perinde, vt Græcæ fuit peritus, & in schola Thorunensi cum laude Græcæ linguæ fontem *Homerum* interpretatione illustrauit: assidue *Psalmos* Græcos, *Epistolas* Paulinas Græcas, *Xenophontem*, *Isocratem*, & alios explicuit, ijsque tanquam delicijs suis quotidie se mirifice oblectauit. Quare quod Epicharmo scripsit epitaphium Theocritus huic etiam congruit: πολλὰ γὰρ ποτὶ τὰν ζωὰν τοῖς παισὶν εἶπε χρήσιμα· μεγάλα χάρις αὐτῷ:

Epicharmi epitaphium.

Vtilia ad vitam pueris quia plurima dixit:
Magna illi habenda est gratia.

Testantur eiusdem eruditionem vel *præfationes* illæ *in tres tomos* institutionis literatæ. His ergo ipsius laboribus factum est, vt nominis sui famam non ijs finibus, quibus Thoruna clauditur, circumscripserit; sed sui desiderium apud alios etiam excitarit. Operam enim eius *Goldbergensis*, *Suidnicensis* & *Sitauiensis* Respublica in schola gubernanda expetiuit; & amplissimus item Senatus Gorlicensis. Verum Schoberus his omnibus, Thorunam suam, cui omnia, tanquam patriæ alteri, deberet, anteponendam censebat.

A multis expetitus.

In statione illa dum persistit: & Dei benedictionem, præcipuorum ea in Republica virorum gratiam, discipulorum plurium obseruantiam, annis tredecim experitur: anno ætatis tricesimo nono, morbo Epidemio tentari cœpit; qui cum sub initium esset remissior, paulatim sumptis incrementis ea facta est accessio; vt, cum alioqui teneriore esset corporis constitutione, laborassetque iam multis annis ventriculi infirmitate, subinde etiam superioribus diebus accessissent catarrhi & fluxiones capitis copiosiores, plane tandem, & quidem lethaliter decumbere cogeretur. Calendis tandem Octobribus ita intendebatur vis morbi; vt colligere promtum foret, instare propediem resolutionem corporis. Inter graues autem corporis dolores, quibus oppressus erat, in silentio & spe, in voluntate Domini se plane acquiescere dictis factisque testabatur; animoque ad Deum, & oculis ad cœlum conuersis aliquoties ingeminabat: *Fiat voluntas Dei.* Promissiones ex Dei verbo propositas summo cũ desiderio excipiebat, & nutu ꝓbabat; seq; Deo rem omnẽ cõmendasse, suamq; voluntatẽ ipsius clementi

Morbo epidemio corripitur.

arbi-

arbitrio submisisse profitebatur. Circa horam decimam noctis Psalmos sibi decantari ex Buchanano voluit item Cantionem Eberi; & caput octauum Pauli ad Romanos, ex quo scitum illud Christianum pectori suo apprimebat: *Si Deus pro nobis, quis contra nos?* Paulo post cum coniuge sua *Eua Pyrnesia* aliquantulum collocutus, eandemque vltimo salutatam DEI tutelæ præsidioque cum tribus filiolis, commendauit, rursumque testatus est, se abdicata omnium humanarum rerum cura, nihil aliud expectare, quàm beatam ex hoc seculo emigrationem. Quare etiam ipse sibi Epitaphium composuit; vtque illud discipuli, qui tum aderant, annotarent, voluit; quòd sic habet:

Epitaphium sibi ipse componit.

Vixi non vixi; quoniam mea vita fuit mors:
Nunc vivo: quoniam mors mea vita fuit.

Quo disticho recitato, ad beatam ex hac vita decessionem compositus, quiete patienterque tempus resolutionis suæ expectabat. Tandem quæ noctem illam excepit dies secunda Mensis Octobr. intra septimam & octauam ante meridianas, cum annos vixisset triginta & nouem, inter crebras consolationes & precationes, veluti in soporem solutus, animam Deo patri Conditori, Filio eius Iesu Christo Redemptori, Spirituique sancto Sanctificatori reddidit. Fato functus in æde Mariana iuxta subsellia scholastica, ad spem gloriosæ resurrectionis, in die illo magno Censorio futuro, sepultus est, concionem habente funebrem D. *Martino Trisnero*, funus cohonestantibus consulibus, senatoribus, primarijs viris & ciuibus, lugenteque schola vniuersa. *Ex oratione funebri scripta & dicta Thorunij, à Matthia Nizolio Thoruniensi.*

Obit tandem placide.

CONRADVS DASYPODIVS.

Θ 1600 die 22. April.

Parentem habuit hic *Petrum*, natione Heluetium, virum probe literatũ; cuius opera & cura vna cum alijs Gymnasium Argentinense, anno trigesimo octauo institutum, feliciterque postea fuit conseruatum. Hic posteritati concinnauit *Lexicon Græcum*, resectis & reiectis vocibus ἀττικοῖς & barbaris: *dictionarium* item *Latinogermanicum*, & *Germanicolatinum*, quo in ludis pueritiæ nihil familiarius. Peruenit ætate vsque ad annum Christi quinquagesimum nonum: inque eius locũ suffectus est *Gerardus Seuenus*, Grammaticus perquam eruditus. Filius *Conradus Dasypodius* Argentinæ, vbi pater docebat, in lucem editus; vt primum per ætatem potuit, literarum ele-

Pater Dasypodij.

Gerardus Seuenus.

Dasypodij patria.

Mittitur in Galliam & Belgium.

** Θ anno sexagesimo secundo.*

Christianus Herlinus.

Ei succedit Dasypodius.

mentis & propædeuticis disciplinis ibi imbutus, in Galliam & Belgium est augendæ eruditionis causa ablegatus. Audiuit igitur tum Lutetiæ Parisiorum, tum Louanij, insignes eius ætatis Mathematicos; vt & in patria *Christianum* Herlinum Mathematicum præstantem: quem amarunt & coluerunt, quotquot de ingenijs ac doctrina iudicare potuerunt: quemq; tanti fecit magnus *Melanchthon*, vt dicere solitum accepeimus, se, si Argentinæ sibi vita agenda esset, Herlinum auditurum.

Docet Mathemata.

Huic ergo collega adiunctus, & postea successor datus Dasypodius, mathemata non modo professus Argentinensi in schola est diu ac sedulo: verum etiam συνουσίας & exercitationes fideliter instituit. Docuit autem ex præscripto Ioannis Sturmij Geographiæ elementa, Procli sphæram, Arati φαινόμενα, Euclidem, Arithmeticam, Aristotelem de mundo, vel quicunque tandem libri, certe vtilis, sit auctor. Addidit his Ptolæmeum, Achillem Statium, & Cleomedē, & Hipparchū Bithynium, & Sphærica Theodosij, cum Theone.

Prognostica.

Visitator Dasypod.

Προγνωστικὴν etiam, quam προρρητικὴν vocat Laertius, voluit Sturmius vt extra ordinem priuatim traderet, eoque acutiora ingenia ad amorem illarum disciplinarum prouocaret: id quod & Melanchthon fecisset. Idem Dasypodius, cum *Ioanne Marbachio & Leonhardo Hertero*, officium sustinuit visitatoris illius scholæ: quod & parenti antea fuerat demandatum.

Obitus Dasypodii.

Scripta eiusdem.

Horologium Argentinens.

Industria igitur & diligentia perpetua studia discentum suo loco iuuit ac promouit, donec tandem, anno millesimo sexcentesimo, die vicesimo secundo Aprilis vitæ finem in his terris fecit. Elucubrauit posteritati *Sphæricæ* doctrinæ propositionem Græce & Latine: *Volumina mathemati a tria*, quorum secundum complectens præcepta Mathematica, Astronomica, Logistica, vnà cum tabulis necessariis, pro Academia Argentinēsi collectum: *Euclidis propositiones* elementorum 15. Opticorum, Catopticorum; Harmonicorum & apparentiarum, elementorum librum primum. Scripsit & breuem *doctrinam de Cometis & Cometarum effectibus*: *orationem de disciplinis Mathematicis*: collegit *Lexicon Mathematicum* ex diuersis antiquis scriptis: transtulit *Hieronymi Alexandrini n. menclaturam* [illegible] *Geometricorum*, item *Euclidis catoptrica*, id est, elementa eius scientiæ, qua vniuersa speculorum vis & natura explicatur: eiusdem elementorum Geometriæ sex priores libros. Exstat eiusdem *Heron mechanicus* siue de mechanicis artibus atque disciplinis. Euulgauit item *descriptionem horologii* illius Astronomici & mirandi, quod, ipso inuentore & ergodiocta, Argentinæ in summo templo erectum, non sine delectatione

hodie

hodie spectatur Habuit etiam congesta mathematum volumina complura: quæ si lucem aspicere potuissent, qualis quantusque vir & mathematicus fuisset, apparuisset. Sed partim morbis diuturnis vexatus, partim alijs impeditus, affecta illa relinquere coactus est. *Ex tomo 2. orationum Melchioris Iunij, & I. Sturmij epistolis classic.*

Nondũ edita eius scripta.

CAROLVS VTENHOVIVS.

Θ 1600. die 1. Augusti, ætate sexagesimo quarto.

Gandauum nobilissima est Belgij ciuitas, cum qua, de Erasmi iudicio, quaqua ditio patet Christiana, vix vllam reperias conferendam, siue amplitudinem vrbis & potentiam, siue politiam & gentis indolem spectes. Inter alias autem eius vrbis familias cum vetustas tum nobiles, floruit genus Vtenhouiorum, dominorum Neulandiæ siue Neoththonis. Fuit ex eorum numero *Nicolaus Vtenhouius*, huius de quo agimus, auus, qui præter exactam iuris peritiam, præter elegantiorum etiam literarum scientiam, tanta modestia, prudentia, iudicio, animi moderatione atque integritate fuit ornatus: vt multis annis nemo Gandaui, principali totius Flandriæ concilio maiore cum laude præsederit. Tum si quid in adsiduo causarum vndique strepentium tumultu contigisset ocii: id euoluendis sacris voluminibus impendebat, frequenter & noctis aliquam partem huic curæ decidens: homo tot virtutum luminibus illustris, vt in illo minima claritatis portio videretur generis decus Habebatque adeo illud cum Catone Romano commune: quod nullum omnino tempus pateretur elabi sine fructu studiorum; adeo vt in consessum etiam secum deferret enchiridia quædam: in quibus legeret aliquid: si quid forte incideret à negocijs vacui temporis: quod alij vel fabulis, vel inanibus cogitationibus darent. Vt autem literas in delicijs habuit, ita & literatos summo prosecutus est amore, quorum facile princeps fuit Erasmus: qui vt propensissimo eius erga se studio vicem aliquam reponeret; Epitaphia hæc, alterum Latinum, Græcum alterum illius memoriæ dicauit:

Gandauum.

Fam[illegible] [illegible]ho[illegible]rum.

Nicolaus Vtenhouius.

Cato.

Fauet literis & literatis.

Hoc saxo tegitur celebris Heros,
Vtenhouius ille Nicolaus:
Quo sub præside Flandria senatus
Multos floruit vnice per annos.
Hoc patri orphana turba literarum
Μνημεῖον posuit, pio quidem illa,
Sed cassa officio. Quid attinebat,

Epitaph. Nicolai Vtenhouii.

Hac

Hac illi monumenta comparare;
Cuius scilicet approbata virtus
Haret mentibus omnium, nec illa
Illum vis abolebit, aut vetustas?

Græcum sic habet.

Τίς εἰ θεαίαν, ὄνομ' ἐστί μοι δίκη.
Τί δακρύεις οὖν, τὸν δικαίαρχον καλὸν
Τὸν Νικόλαον Οὐθενάβιον ποθῶ,
Ὃς ἦν ἁπάσης Φλανδρίας κλέος μέγα.
Τοῦ του γὰρ οὐδεὶς βέλτιων πέφυκ' ἀνήρ.
Φίλῳ θανόντι συναπόλλυμαι, ὥς μοι δοκῶ,
Οὐκ ἦν δίκαιος, ἀλλὰ μᾶλλον ἡ δίκη.

Carol. Vtenhouius pater. Reliquit hic filium *Carolum* vere γνήσιον. Nam cum videret *Triplex genus nobilitatis.* triplex esse *genus nobilitatis*: vnū, quod contingit natiuitate: alterum, quod parit liberalium disciplinarum cognitio: tertium eximiam virtutem & ingentia in Remp. merita: ipse nobilitatis hunc circulum suis numeris absoluit. Ad generis enim decus addidit absolutam doctrinam, & veræ pietatis studium, sine qua nulla est nobilitas vera, nulla beatitas. Literis operatus est primum in Germaniæ Academijs; postea Patauium cōcessit: vnde & pulcre Ciceronianus, & bene Græcus est reuersus. In patria deinde vxore ducta, summis est honoribus functus; atque doctorum bonorumque præcipuorum eius seculi amicitia, inprimis Erasmi, cuius aliquot ad ipsum exstant epistolæ, est vsus; liberisque suauissimis auctus. De quorum *Carol. Vtenhouius filius,* numero fuit hic *Carolus* in lucem Gandaui editus, anno trigesimo sexto, supra sesquimillesimum. Pater tempestate Albani ducis, rebus in peius labentibus, furori militari cedens Disseldorpium, ne patriæ exitium videret, se cum familia subduxit. *Pater visu captus.* Tandem etiam visu captus est, vt ad eum Epigramma Posthij testatur:

Nec tibi, care senex, irasci Numina credas;
Quod tua iam lumen lumina destituat.
Te Deus immo ista reddit quoque parte beatum;
Ne misera videas excidium patria.

Filium autem sibi cognominem à puero fideliter literis im- *Mittit filium Lutetiam.* buendum curauit; iactisque feliciter fundamentis *Lutetiam* Parisiorum, augendæ eruditionis ergo misit. Vbi qua cum diligentia & industria in literarū curriculo versatus sit; ex hoc *A-* *Adriani Turnebi de Vtenhouio iudicium.* *driani Turnebi* ad *Paul. Foxiū*, Galliæ regis in Anglia tūc oratorē, testimonio liquet: *Tametsi* inquit, *de hominib. illis, de quibus me interrogas, melius per te iudicare potes, quā ego te docere: tamē quando iudi iū requiris meū, nō cōmittā vt id temere d[..] [...]rasse videaris. Ego de Carolo [V]tenhouio sic sentio: [e]gregiū esse [...] in vtraq; lingua, cui*

paucis

paucos comparare possis, vix vllum anteponere. Carpentarius in Philosophia facile primas tenet; vt cum ab eo discesseris, vix quenquam in eo genere reperias, quem probes: cumque Philosophi nostri indiserti fere sint, solus fere ex omnibus orationis nitorem sequitur. Hos homines si in familiam tuam adsciueris: Academiam nostram suis luminibus spoliaueris, nihilque fere ei reliqueris, quod vel iuuentus nostra, vel exteri homines admirentur. Vale Lutetiæ, anno millesimo, quingentesimo sexagesimo tertio.

In Angliam igitur abductus, multa in laudem Reginæ *Elizabethæ* * scripsit: quæ plurimis etiam ipsum donis honestauit. In Gallia habuit discipulas * filias *Ioannis Morelli*, & *Antoniæ Doloniæ*, quas docuit Græca & Latina, vt scripta edita testantur. Idem postea & *Ioannam* atque *Annam Pallantiam*, è Modij elegijs notas, ijsdem literis informauit, non sine sua etiam laude.

In Angliam abit Vtenhouius.

* *Vide libr. I. allusionum Vtenhouii.*

Doctas virgines.

Fuit homo totus à Musis & Gratijs factus ad humanitatem & libentias: eoque locis illis, vbi vixit summe cultus: cæterum in re non admodum lauta. Vxorem habuit *Flodorpiam*, quæ ei superuixit. Obijt ipse Coloniæ, anno millesimo sexcentesimo calendis Augusti apoplexia; dum circa meridiem surgit ad prandium, ætatis sexagesimo quarto, nullis relictis liberis. Adoptarat quidem non solenniter tamen, sed dictis scriptisq; fratris filiam *Annam Vtenhouiam*, & *Ianum Gruterum*: sed nihil hereditatis illius creuerunt. Recidit tota ad filias fratris natu maioris, *Iacobi Vtenhouii*, qui Francofurti mortuus. Per triginta amplius annos nihil scribebat ad amicos, nisi carmine; nunquam prosa. Calluit linguas principes, *Latinam, Græcam, Hebræam*, & præter has, Germanicam, Gallicam, Italicam, Anglicam. Symboli quasi loco vsus est suo ipsius nomine, varijs prosthesibus: vt οὐθὲν-ὁ-βίος, additis his χωρὶς τοῦ θεοῦ vel Κάρολος, θεοῦ ἔξω, οὐθὲν ὁ βίος πέλω θεοῖο: vel, οὐθὲν ὁ-συνέβιοιο βίος πέλει νόσφι θεοῖο. Item Κάρολος οὐθὲν ὦ βίος: Οὐθὲν ἄπερ Μουσέων καὶ χαρίτων ὁ βίος.

* *Vide Buchananum in edarum libro.*

Mores eius.

Vxor.

Obitus.

Heredes.

Delectatur carmine.

Callet linguas varias.

Symbolum.

Minerua suauissime arridente de Græco in Latinum vertit *Callimachum*, & *Nonni* Dionysiacon libros. Edidit etiam *Xeniorum* siue *allusionum* librum, ad nomina illustrium aliquot Europæ hominum. vertit quædam de Latino in Græcum, inter quæ *Penelopes elegiam ad Vlyssem*: editus est & *Æsopus* Latine ab ipso versus. *Commentariolum* etiam *Parallelon*, siue libellum adsertorium, quo principum, inprimis duorum, Hispaniarum scilicet & Indiarum regis *Philippi* secundi, & Turci *Mahometis* tertij vires, opes, prouinciæ, atq; forma eas bene administrandi & regendi, tempore pacis bellique, explicantur: & arma & arcana infinita deteguntur, ex *Ioanne* Botero Italo in Latinum vertit, cum præfatione *Vtenhouii*. Epitaphium pater Carolus ipse

Scripta.

Patris Vtenhovii Epitaphium.

ipse viuens sibi eiusmodi statuit: *Ecce nunc hic in puluere dormio: & exspecto d. nec veniat immutatio mea. Redimet enim Dominus animas seruorum suorum: & creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei. Reposita est hæc spes in sinu meo.* Hoc & ipse Filius; Patri ὁμώνυμος, etiam dum superstes, sibi epitaphium condidit:

Psal. 33. Rom. 8. Iob. 19. Filii epitaph.

> *Hic & ego tandem capio ecce in puluere somnum:*
> *Opperiorque diem, mea qua mutatio fiat.*
> *Namq; animas redimet famulorum Ioua suorum,*
> *Ipse creaturamq; suam seruire suetam,*
> *Asseret à carie corrupta molis, in anum*
> *Libertate Dei soboles vt honore fruatur.*
> *Hæc animo spes certa meo atque immota reposta est.*
> Θανάτῳ πάντες ὀφειλόμεθα.

Ex libro 28. epistolarum Erasmi: libro 1. allusionum Vtenhouij, & Iconibus Boisardi.

☉ 1602. d. 3. Febr. at. a. 63.

PAVLVS MELISSVS SCHEDIVS.

PAulus Melissus Schedius, anno Christi 1539. d. 20. Decembr. sesquihora ante meridiem, sub eleuatione graduum 50. in lucem editus, *Melrichstatum*, habuit patriam, ab ipso *Alpl. ipolim* dictam, oppidum Franciæ orientalis. Patrem * habuit *Balthasarem Schedium*, matrem, *Otiliam Melissam*, Polichios & Mergiletos consanguinitate attingentem.

Patria Melissi Melrichstat.

** Qui cum pro aliis spopondisset, omnibus fuit exutus bonis.*

Melissus autem anno ætatis septimo primum frequentare cepit scholam in patria, puer indolis promptissimæ, & qui parentibus optimam tum de se præbuerit spem, ad *Poesin & Musicam* admodũ pronus, vt & ad *picturam*. Atq; ita fidem fecit prouerbio, quod inquit: *generosam plantam statim esse cum fructu.*

Educatio pueritia.

Deinde ætate prouectior post bellum Marchionicũ *Erphordiam* profectus *Christophorum Hoffmanum* audiuit. Post Cygnæam Misniorum vrbem ad Moldauam amnem adijt: vbi vixit ab anno 1554. vsq; ad 1557. *Erasmo Rudingero* Pabebergensi, Ioachimi Camerarij genero, præceptore vsus. Hinc Ienæ Tyringorum audiuit *Victorinum Strigelium*, in dialecticis, *Ioan. Stigelium*; in Poesi, aliosq; viros doctissimos An. 1561. Danubio descendens *Viennam* Austriæ profectus, in Græcis auditor fuit *Georgii Tanneri* I.C. & *Wolfgangi Lazii* Historici familiaritate suauissime vsus est, cõiunctissimus simul *Casparo Cropacio* Poetæ laureato, ante condiscipulo eius Cygneæ, vbi & olorẽ suauissime cantantem audiuisse se & vidisse asseuerauit Aluntur

Erphordiam mittitur. Inde Cygneam. Hinc Ienam. Viennam proficiscitur. Olor ab eo auditus canere.

enim

enim in fossarum vrbis aqua limpidissima stagnante cygni complures.

Is dum in Archigymnasio Viennensi viueret, creatur à Ferdinando Roman. Imp. Poeta Laureatus, & inter nobiles refertur, qui honos illi collatus est postridie Kal. Maij, anno 1564. Erat enim Melissus tum Imperatori & filio eius Maximiliano II. gratus, tum consiliarijs, præcipue vero Seldio & Zasio, maximæ autoritatis viris, carissimus, non solum propter doctrinā & virtutes eximias: sed & propter mores castos, pudicos, & ad omnem honestatē compositos Ab obitu Ferdinandi Imp. contulit se *Pragam* Bohemiæ. Illinc discedens & Albi flumine descendens *Wittembergam* venit, inq; conuictu *Pauli Eberi* viuens, ibi *Vitum Orteliū Winshemium* in Græcis, & *Casparum Peucerū* Philippi Melanchthonis generum, in Historicis: *Rudigerum* in Physicis & *Ioan Maiorem* in Poesi audiuit. Habuit Wittembergæ inter alios amicos & studiorum socios tum, *Simonem Stenium*, doctorem postea Haidelbergæ celebrem, tum *Iohannem Ladislaum*, illustrium ludorum magistrum & Rectorem compluriun felicem, & fidelem, quo cum Wittembergam adijt. Et diutius Melissus ibi substitisset, imo forte domicilium fixisset: nisi quorundam importunitas vel auaritia potius obstitisset: qui etsi ex nostro ordine erant, malebant tamen habere generos ineptos & opulentos, quam ingeniosos & in re tenui eruditos: dissimiles Themistocli, qui interrogatus, *vtrum Viro* pauperi & bono: an minus probato diuiti filiam elocare mallet: *Ego vero* inquit, *malo virum, qui pecunia egeat, quam pecuniam, qua viro.* Itaq; Lipsiam profectus, *Ioachimi Camerarii* auditor fuit, quo in loco cū degeret, literis *Friderici* Episcopi Wirtzburgensis euocatur in aulam Wirtzburgensem. Verum haud multum illic moratus in *Austriam* se recepit, & in aula *Maximiliani* II. Rom. Imperat. per *biennium* vixit, præfectus *quadraginta duobus* armigeris adolescentibus nobilibus, inter quos erant cōplures illustri genere nati. Interfuit Comitijs Augustanis. Anno 1566. operaq; *Hieronymi Wolffii*, viri eruditissimi, peruenit ad noticiā *Ioannis Baptistæ Heintzelii* consulis. Æstate illa liber primus illius cantionum Harmonicarum typis excusus publice prodijt: In quas epigramma Posthij exstat eiusmodi:

Poeta creatur & nobilitate donatur.

Venit Wittembergam.

Eius tum condiscipuli & amici.

Themistoclis responsum.

Wittemberga Lipsiam discedit.

Wirtzburgū euocatur.

Inde in aula Augusta agit

I. Baptista Heintzelius.

Melissus cantiones edit.

Arte fuit gemina quondam celeberrimus Orpheus,
Carminibusq; sacris, Harmonicisq; sonis.
At tanti nusquam Vatis monumenta supersunt;
Quis nouus ergo Orpheus temporis huius erit?
Nullus erit, vel erit Paulus meus ille Melissus,
Orphea qui geminis artibus æquiparat.
Pascit enim doctas diuino carmine mentes,
Harmonicisq; idem mulcet eas modulis.

Sub

Militat in Hungaria. Sub eodem Maximiliano Imperatore militauit in Hungaria, vbi & patrueles duo ipsius, Ioannis filij, aderant, *Martinus* nempe *Schedius*, qui antea fuerat signifer in Liuonia; & *Ioannes* qui postmodum in Gallica illa clade ad Monconturium occubuit.

Exit aula. Sed pertæsus vitæ sedentariæ gnarusque inter aulæ artes esse pene primariam, *simulare* ac *dissimulare*: homo tam aperti pectoris, vt animum primoribus gestaret labris: post illam militiam suus esse voluit: & ad studia priora, inprimis poeseos redijt. *Galliã adit. Io. Lobetius.* Anno 1567. profectus per Belgium in Galliam comite itineris *Ioanne Lobetio* Iurisconsulto experientissimo, cum substitisset aliquandiu *Lutetia*, salutassetque *Petrum Ramum*, *Dionysium Lambinum*, *Iohannem Auratum*, *Erricum Memmium*, audiuissetque professores regios; contulit se Aurelianum ad Ligurim, *Aureliis incidit in tumultus bellicos.* vbi incidit in tumultus illos bellicos, qui mouebantur die 29. Septembr. per totum regnum ob diuersitatem religionis.

Anno 1568. *Ioannis Casimiri* Principis Palatini exercitu in Galliam pro defensione principum sanguinis regij introducto: *Rediens in Burgundiã bis capitur.* cum secederet in *Burgundiam*, bis captus fuit: primum quidẽ à præsidiarijs militibus Gallis oppido Charitensi erumpentibus, deinde ab iniuriosissimis Hispaniensibus Dolæ. *Vesuntionem* Sequanorum vrbem vbi attigisset, hæsit ibi per tres menses delectatus admodum loci amœnitate, & ciuium comitate. Inde per *Iuram* montem (in cuius summitate Orientem versus visu notati numerantur 14. lacus) ad Lemannum se conferens, *Geneua subsistit.* *Geneua* Allobrogum diutius commoratus est, familiaritate vsus *Christophori* Principis Palatini, *Francisci Porti Cretensis*, *Theodori Bezæ*, *Henrici Scrimgeri*, *Petri Pithœi*, *Henrici Stephani* & aliorum. Vixit etiam *Lusanna* & ruri in parte citeriore lacus Lemanni, æstiuo præsertim tempore.

Spiram proficiscitur. Demum *Spiram* ad comitia quæ Maximilianus Imperator indixerat, venit anno 1570. eaque occasione *Heidelbergam* ad *Fridericum III.* Electorem Palatinum. Inde rursum in Allobrogas & Burgundos tetendit: quo itinere confecto ad Nicrũ rediit anno 1571. vbi omnes psalmos Dauidis ad melodiam Gallicam rhythmis Teutonicis componere aggressus, anno *Psalmos rhythmis vernaculis reddit.* sequente 1572. priores quinquaginta in lucem emisit. *Fridericus* enim pius, ingeniorum censor acerrimus perspecto in Melisso esse non minus pietatis, quam ingenij & industriæ: curam ei hanc demandarat transferendorum in linguam Germanicã rhythmis Psalmorum Dauidis. Vixit Melissus Heidelbergæ liberalitate munifica illustrissimi Electoris, in collegio Sapientiæ ad mensam adhibitus, qua tum doctissimi & clarissimi viri *Zacharias Vrsinus*, *Nicolaus Dobbinus*, *Hermannus Wittekindus*,

vtebantur. Sub annum 1575. missus est ab Electore Palatino *Friderico*, vna cum Legato Ducis *Alenzonii* ad Imper. *Maximilianum* II. & ad Electores cæterosque Imp. principes, cum Casimirus iam secundo exercitum in Galliam duxisset.

Italiam adit. In Italiam tandem post obitum Friderici III. iter adornauit anno 1577. ibique hæsit non vno in loco, vsque per æstatem anni 1580. *Patauii* biennium fere commoratus audiuit *Tiberium Decianum*, *Ioan. Cephalum* & *Iacobum Menochium*, Iurisconsultos, *Ricco-bonum* Oratorem & alios. Cumq; Italiæ amœnitate mirum in modum delectaretur, statuit, quantum fieri posset, illustres illas vrbes Lombardiæ, Insubrum, Liguriæ, Hetruriæ, & aliarum regionum exactius perlustrare. *Romæ quotidianus erat in bibliotheca Vaticana.* *Romæ* quotidianus erat in Bibliotheca Vaticana, ibidemque *Achillem Statium*, *Petrum Angelium Bargaum*, *Fuluium Vrsinum*, *Herculem Ciofanum*, *M. Antonium Muretum* sæpius conuenit. Florentiæ *Petrum Victorium*, Bononiæ & Romæ *Carolum Sigonium*: à quibus omnibus extant Epistolæ ad Melissum quam humanissime scriptæ. Senæ Hetruscorum annum integrum vixit, ab *Alexandro Picolomineo* viro in Græcis & Latinis eruditissimo aliquoties inuitatus

Creatur Comes Palatinus. Anno 1579. cum rediisset *Patauium*, creatus est 10. Kalend. Nouembr. solenni actu *Comes Palatinus, Eques auratus, & Ciuis Romanus* per illustrem virum *Ferrandum Amadim*, idque ex Priuilegio Caroli IV. Rom. Imperat. quos quidem titulos, non tam appetiuit, quam recusare noluit: ne iudicia summorum principum, & præstantissimorum virorum de se superbe aspernari videretur. Posteaquam vero Italiæ valedixisset, statuit in Galliam redire, & inde traijcere in Angliam, sed Verona cum discessisset, & Benacum lacum transmisisset, mutans *Redit in Germaniam ex Italia.* consilium *Tridentum* ad dextrum declinauit, Germaniamque per Alpes repetijt. Augustæ nonnihil commoratus suasu *Hieronymi Wolffii Norimbergam* se contulit, & inde *Augustam* ad comitia, quæ anno 1582. Rudolphus II. Imperat. illic indixerat.

Iterum Galliam adit. Anno 1584. secunda profectione in *Galliam* reuersus est, *Metasque* Mediomatricum vrbem ab itinere diuertit, vt *Boissardum* amicum veterem inuiseret: vnde *Lutetiam* profectus, in suburbanis hortis prope ædes *Iani Antonii Baifii* habitationem commodam & amœnam elegit: & sequenti anno eius *Schediasmata Poetica* tribus partibus comprehensa, inter bellorũ strepitus secundo typis edi curauit, multo auctiora, quam *Schediasmata Poetica curat excudi.* prius fuerant excusa Francofurti anno 1574.

Nauigat in Angliam. Post vindemiam anni 1582. nauigauit ex portu Dipensi in *Angliam* oblaturus *Richemonti Elisabethæ* Anglorum Reginæ sua poemata: Ibique per hyemem in aula mansit, quæ Gre-

Elisabetha regina Angliæ Melissũ ad se inuitat. nouici erat. Volebat enim Heroina illa clarissima pariter & doctissima, vt Melissus locum sibi aliquem, quo potissimum delectaretur in regno eligeret, pollicita ipsum regie à sese sustentatum iri. Accidit vt cum quadam nocte Grenouico, vbi tum regina diuersabatur, aduerso Tamesi flumine Londinum versus, cymba veheretur, audiret iterum olorem dulcissime cantantem. *Iterum auditolorẽ canentem Melissus.*

Hieronymus Groslotius Lislæus. Sed postquam comite itineris *Hieronymo Groslotio Lislæo* nobili Gallo, cuius maiores ex Francia Germaniæ oriundi erant, qui cum adolescentulo *Iacobo VI.* Scotiæ rege sub *Georgio Buchanano* educatus fuerat, Academias Oxoniensem & Cantabrigiensem, bibliothecasque libris veteribus refertissimas, perlustrasset, à Regina humanissima, quæ aliquoties ipsum antea sponte sua compellauerat, veniam abeundi impetrauit, ac traiecto Oceano *Caletum* versus tertio in Galliam rediit. *Tertium Galliam adit.*

Nam per literas antea reuocatus fuerat in Germaniam à *Ioanne Casimiro* Principe, Palatinatus Administratore. Lutetia igitur digressus cum Baronibus Zernomelijs per Aurelianum agrum venit in vrbem Bituriensem humanissime acceptus à *Iacobo Cuiacio* Iurisconsulto. Inde Lugdunum perrexit, & per mediam Heluetiam iter faciens Basileam attigit: tandem Heidelbergam, quam ipse vtpote à myrtillis vernacule *haidelber*, Haidelberg, quasi myrtillorum montem dictam putans, *Myrtilletum* in carmine appellare solitus, à baccis illis nigellis, quæ magna ibi nascuntur copia, Iunio, Iulio potissimum & Augusto mensibus reuertitur. Fuit id anno 1586. Ibi ergo receptus est: eidemque Bibliotheca Palatina, varietate librorum instructissima, concredita. *Haidelbergã redit Meliss. Haidelberga vnde dicta.*

Porro cum iam ingrauescente ætate ex peregrinationibus & tempestatibus quasi in portum delatus videretur, ac senio fulcrum, quo sustentaretur, quæreret: hortantibus amicis, præcipue autem *Ioanne Posthio*, Archiatro Palatino, anno 1593. vxore ducta iuuencula, nuptias, die vigesimo quarto Septembr. celebrauit anno ætatis 54. cum *Æmilia*, *Ludouici Iordani* I.C. qui Palatino, dum viueret, fuerat consiliarius, filia. Coniugium tamen sterile non fuit. Nam ex ea *Æmilium*, & filiam *Rosinam* suscepit. Verum filius viuo adhuc patre obijt: filia autem superstes eo fuit. *Sero ducit vxorem: idq; ideo, quod Gauricus astrologus dixerat inspecta eius genitura: magnũ eum aliquãdo ad Rhenũ futurum. Liberi.*

Ipse anno 1602. die 3. Febr. circa *octauam* matutinam cum λειποθυμία vrgeretur, dum se in lectulum reponit, & à Deo petit, moram omnem fati præcidat: dormienti similis in amplexibus carissimæ coniugis, dulcissimæq; filiæ fatum excepit: cũ diebus proxime præcedentibus vertisset rythmis Germanicis, *orationem Dominicam, Symbolum Apostolorum, Canticum Virginis* *Moritur repente Meliss. Paulo ante obitum quæ verterit.*

Mariæ, *Canticum Simeonis*, aliaque aliquot Testamenti ris. Ad mortis genus quod attinet: fuerunt qui dice- nulla ἀποπλήξεως vestigia apparuisse: vt verisimile sit, sub- liqua & copiosa destillatione in asperam arteriam dela- respirationem illi ademptam esse: aut etiam defectione ıæ aliqua, cui statim non succursum sit: aut viribus defi- tibus subito exspirasse: sicut linum videmus extingui non o oleo.

Genus mortis Melissi.

xceptæ tamen voces piæ, quibus & peccatorum veniam atus est, & animam Deo commendauit. Obijt autem o climacterico, *tertio* nimirum & *sexagesimo*: quem, Gellio :, *obseruatum in multa hominum memoria expertumque est, in ribus plerisque omnibus, cum periculo & clade aliqua venire, orporis morbique grauioris aut vitæ interitus aut animi ægritu-* . Vnde idem testatur, Augustum Imperatorem, cum brasset *quartum & sexagesimum* natalem suum, valde læta- esse, quod κλιμακτῆρα communem seniorum omnium ium & sexagesimum annum euasisset.

Annus 63. senibus grauis.

d mores Melissi quod attinet, fuit in eo vitæ sanctitas sum- , comitas par: multum seueritatis in sermonibus, nulla ıen tristitia in moribus. Plurimum venerationis adde- & proceritas corporis, & facies non indecora & cana bar- ita vt occursus potius reuerentiæ plenus, quam formidi- esset. In cultu elegans: in victu frugalis: in conuictu cis: fama optima: auctoritas tanta, quanta in ipsius con- ionem cadere poterat Opibus non inhiauit, stipendio suo atentus, memor Horatij, quem vnice exprimere studuit,

Mores Melissi.

Forma corporis.

Melissus ἀφιλάργυρος

——— ——— Vatis auarus
Non temere est animus, versus amat: hoc studet vnum:
Detrimenta, fugas seruorum, incendia ridet:
Non fraudem socio, puerove incogitat vllam
Pupillo, viuit siliquis, & pane secundo.
Militiæ quanquam piger & malus, vtilis vrbi.
Si das hoc, paruis quoque rebus magna iuuari:
Os tenerum pueri, balbumque poeta figurat,
Torquet ab obscœnis iam nunc sermonibus aurem,
Mox etiam pectus præceptis format amicis
Asperitatis & inuidiæ corrector, & iræ:
Recte facta refert, orientia tempora notis
Instruit exemplis, inopem solatur, & ægrum.

Non latebat sane Melissum, quid adolescentuli illiterati inertes, de studijs humanitatis sentirent, quam contemtim

Negligit contemtum sui. de ijsdem loquerentur: sed dignos illos commiserat tius quam insectatione existimabat, iudicio fretus ai tis Romanæ, apud quam his literis dediti magno in pr re.

Plinius de Isæo rhetore. Plinius vir disertissimus & iuris ciuilis peritissim causis agendis exercitatissimus, de Isæo Rhetore nobil bit: *annum sexagesimum excessit: & adnuc scholasticus ta quo genere hominum nihil aut simplicius, aut sincerius, at Nos enim qui in foro verisque litibus ter mur, multum quamuis nolimus, addiscimus. Schola & auditorium fic res inermis innoxia est, nec minus felix se ibus præsertim. I in senectute felicius, quam quod dulcissimum est in iuuent* sime hoc Plinius. Suauitatem enim horum studio: adolescens degustauit: otium senectutis his ipsis iu me oblectabit.

Duæ in Melisso virtutes præcipuæ. In varijs autem Melissi virtutibus duæ inprimis tione dignæ fuerunt *Candor & Constantia*. Nihil in ip lati, nihil fucati, nihil fraudulenti deprehendebatur, m & cordis consensus. Neque quod libere proferendi callide reticebat, aut astute tegebat. Deinde medioci consulere, quam apud alios summa adipisci & abund luit: quod conscientiæ integritatem omnibus alijs di bus & emolumentis præferendam censeret. Patuissent ximorum principum, etiam apud exteros, aulæ: si a voluntatibus, vel dissimulando veritatem, vel abnegan sequi voluisset.

Melissus plurium linguarum peritus. Idem sui seculi poeta princeps. Præter linguam vernaculam, quæ est Teutonica su & eas, quæ in scholis discuntur, maxime ei cordi fuer lica, *Gallica, Hispanica, Belgica* item & *Anglica*. Exce Musicæ scientia. Carmina vero, præsertim Lyrica, tan & elegantia elaborauit: vt æui sua tota Italia, Gallia, C nia non modo poeta princeps haberetur: sed qui præte teactorum aliquot seculorum vatibus magnitudine su ceret caliginem. Cum enim reliqui adsciritio fere fuco, dicatoque delibuti pigmento, in transitu tantum vi ment, adspernenturque aciem intentam: Melisso con hil accommodatius ad nominis gloriam, quam penitu ci: vtpote qui *suo rem gereret remigio, soloque volaret in curru.* Singulare in ipso elegantiæ Latinæ studium, verbis & phrasibus seligendis iudicium, cura imitatio imia: artificium vsurpandi ἀρχαισμοὺς non vulgare.

Melissus archaismis quomodo vsus. enim, & tantum ornandi causa parce & raro priscis vt bat, edoctus à Quintiliano & Cicerone, *proprius verbis tatem dari ab antiquitate, & magis admirabilem orationem grandiorem, quibus non quilibet erat vsurus.*

Multa magnifice de Illustrissima Palatinorum Comitum familia commemorari possunt, inter reliquas tamen tum pietatis, tum fortitudinis, tum clementiæ, tum munificentiæ laudes, quasi stellula aliqua splendebit hæc, quod per tot annos in otio Musico & liberali honestissime Melissum fouerit.

Nullus tunc ætatis fuit principum, cullus certe literatorum; quin Melissum aut præsens præsentem viderit, compellarit, amauerit, obseruauerit: tanquam Latinæ linguæ Pindarum, vnico magis vnicum, quique Pindaro Græco controuersiam fecisset dignitatis, nisi maluisset secundas agere, & haberi par. *Fama Melissi.*

Habet itaque Franconia quibus gloriari possit alumnis, in omni fere doctrinæ genere præstantissimis. Quid enim clarius *Hutteno* eo tempore, quo vixit? quid limatius *Lotichio* in elegiacis, in quibus superauit omnes iudicio *Georgii Fabricii*, vt in Eclogis ipse sese: in odis quid eruditius *Melisso*? Quid Latinius & festiuius poematis *Friderici Taubmanni*, qui veterum poetarum sales mirifice expressit? Iam *Ioachimi Camerarii* eruditio eximia non tantum Franconiæ ornamento fuit: sed decori vniuersæ Germaniæ. Idem dici potest de ipsius genero *Esromo Rudingero*, cuius nomen etsi aliquanto obscurius in vulgus, recondita tamen doctrina viri, & Herculei propemodum labores ijs noti sunt, qui Wittembergæ ipsius auditores fuere, & domesticarum ac publicarum occupationum spectatores. In eodem oppido Pabeperga, quæ patria est Camerarij & Esromi, natus etiam est celeberrimus Mathematicus & senex doctissimus *Christophorus Clauius*, indignus certe, qui fuerit in societate illa salutare Iesu nomen infamante. Fuit etiam ex Franconia oriundus *Wolffgangus Amlingus*, Ecclesiæ Seruestanæ pastor; cuius pietate auctoritate, studio, labore, opera orthodoxa religio in territorio Anhaldino & retenta est & defensa. *Ex oratione parentali Simonis Stenii, Iconibus Boissardi & aliis.* *Franconia laus.*

HERMANNVS WITEKINDVS.

⊖ 1603. die 7. Feb. St. V. ætat. 80.

Hermannus Witekindus in oppidulo *Nienrade* Marchiæ in Westphalia, natus est anno Christi, vicesimo quarto, supra mille quingentos. Iuuenis *Wittembergam* augendæ eruditionis causa se contulit, ac ibidem ita in literarum studio versatus est: vt se magno illi Philippo Melanchthoni proba- *Wittembergam se confert.* *Ibi Melanchthoni proba-*

Ibi Melanchthonis charus. uerit, adeoque penitus in eius se consuetudinem insinuarit, vt ab eodē publicas lectiones habere honoris causa iussus fuerit: *Docet ibidē publice.* ab eo, inquam, viro, qui reliquis fere Professoribus lectiones, quas haberent publice, præscribebat & dictabat.

Ludum regit in Liuonia. Annis aliquot elapsis, autore & suasore Philippo, ad scholæ *Rigensis* in Liuonia gubernationem se attrahi passus est. Anno *Venit inde Heidelbergā:* sexagesimo primo ex illo transmarino orbe in Palatinas oras delatus, & Heidelbergensis Academiæ portum atque sinum *Vbi & docet Græca.* est receptus, ad Græcæ linguæ, cuius fuit peritissimus, professionem.

Neostadium concedit. Post obitum *Friderici* tertij Electoris Neapolin Nemetum cum alijs secessit: & administratione Electoratus ad Illustrissimum principem *Casimirum* deuoluta, Heidelbergam rediju *Redit Heidelbergam.* ibidemque quod reliquum fuit ætatis, in professione Mathematum transegit, non solum publice iuuentuti inseruiendo, *Docet & publice & priuatim.* verum etiam priuatim multos erudiendo absque vlla mercede, inprimis deducendo φιλίππους ad *Plutarchi*, grauissimi & sapientissimi autoris, lectionem, nec vllum à priuatis illis exercitijs, discendi cupidum, arcendo.

Theologiæ dat operam. Ipse quoque cum Philosophico studio sacras lectiones coniunxit, & Theologiæ cognitionem non ex recentium & polemicarum scriptionum lacunis, sed sacrorum Bibliorum fontibus, & veterum Theologorum riuulis, sibi hauriendam esse existimauit.

Rude donatur postquam 42 ann. docuit. Cum ita laudabilem & diuturnam, annorum scilicet quadraginta duûm, operam Academiæ Palatinæ nauasset, ipse grauis annis, & publicæ professioni minus idoneus, non tantum rude est donatus, sed integro etiam suo stipendio ad finem vsq; vitæ cohonestatus. Quod beneficium emeriti & ipse agnouit, *Gratum se declarat.* & pro eo se gratum Academiæ declarauit, constituto vno alteroq;, ad alendos studiosos egentiores, stipendio: omnibusque & vitæ & mortis temporibus ita se gessit: vt collegis gratū sui desiderium, & iucundam posteris memoriam reliquerit.

Amici. Lambert. Lud. Pithopæus. In alijs viris doctis & amicis, præcipuum habuit *Lambertum Ludolphum Pithopæum*, quem vere fraterno complectebatur amore, adeo vt sine eo vix diem vllum exigeret. Habet enim fere semper vnusquisque vnum aliquem, quo cum omnia ludicra iuxta & seria communicet: &

Plaut. in Trin. *Cui suam cum rem crediderit, sine omni cura dormiat.*

Valetudo. Laborauit multis annis tum calculo, tum disuria grauissima: quos tamen cruciatus patientissime tulit. Sæpe ad amicos professus est, dolores tantos esse: vti quacunque morte accersita, se illis liberaturus esset, ni aliud suaderet pietas Christiana.

Vixit

Vixit semper celebs, veritus ne in caniculam incideret; quæ latratu suo perpetuas ei crearet molestias. Fuitque vere:

Integer vitæ scelerisq; purus;

& non factus ad genium huius seculi: vnde paucorum se dabat familiaritatibus; libris studijsque assiduo accubuoque operatus.

Obiit tandem vir vita & morte vtraque pia & placida consentaneus, die septimo *Februarii*, inter vndecimam & duodecimam noctis horam, anno ætatis suæ, octogesimo primo, Christi millesimo, sexcentesimo, tertio. Epitaphium sibi viuus composuit tale:

Obitus.

Epitaphiū.

Quis hic cubem, nihil tua
Nouisse refert: scit Deus
Curatque: tu quin hoc agis,
Teque ad bene cubandum paras!

Latinitate donauit *vitas Cæsarum*, quot apud Suidam reperiuntur. Edidit & *conformationem horologiorum* in superficiebus planis vtcunque sitis, & quocunque spectantibus, cum *quadrantis Horologici & Geometrici* conformatione & vsibus, ac tabulis sinuum. Item de *sphæra mundi & temporis ratione apud Christianos* libellum. Alia præterea ab ipso Latine & vernacule edita sunt: in quibus nomen non apposuit: vt *quod mulier fuerit Papa*, & plura eiusmodi. *Ex programmate funebri, Gesnero, aliis.*

Scripta.

MELCHIOR IVNIVS.

☉ 1604. *die 23. Ian. æt. 59*

Patriam hic habuit Wittembergam Saxonum, anno Christi Seruatoris quadragesimo quinto supra sesquimillesimum, parentibus * natus honestis, & magnis illis Ecclesiarū reformatarum luminibus percharis, M. *Melchiore Iunio*, & *Anna Mantelia*. Pater scholæ oppidanæ eius loci initio præfectus fuit, magna cum laude pietatis & industriæ: sed postea tum ob alias virtutes ministro Ecclesiæ dignas, tum ob eximiam linguæ Vandalicæ cognitionem, iudicio & consilio Lutheri ad Ecclesiæ *Senfftebergensis*, quæ multas, vt dicimus, filias, siue suboppidanas parochias habet, illius duntaxat linguæ peritas, gubernationem est adhibitus. Qua in functione ita sese gessit: vt non modo viua voce suis, qui tunc ei concrediti erant, auditoribus prodesset: sed etiam conuersis in linguam illam partibus quibusdam sacrorum librorum, & Ecclesiasticis cantionibus, egregiam post se reliquerit memoriam. Mater eius filia fuit reuerendi viri *Ionæ Mantelii*, diaconi Ecclesiæ Wittembergensis: post obitum patris in familia D. Philippi Melanchthonis, pie & caste educata, insigne matronalium virtutum exemplar.

* *die 27. Octobr.*

Parentes.

Mittitur Argentinam. Horum igitur filius ad scholam Argentinensem anno ætatis *decimo quarto*, qui fuit Christi Seruatoris, quinquagesimus nonus supra mille, quingentos, peruenit, & ad classem quintam deductus, eximia statim præstantis indolis specimina de se præbuit: Postea vero, peragratis antea præcipuis Galliæ & Belgii Academijs, Argentinam reuersus, tertiæ & secundæ classi illius Academiæ, singulari cum vtilitate discipulorum, aliquot annis præfuit. Deinde ad professionem publicam oratoriæ facultatis vocatus, Spartã suam ita exornauit, vt & docendo, & iuuentutẽ eloquentiæ studiosam exercendo, & libros atq; orationes in publicum emittendo, magnam sibi laudem & commendationem apud omnes bonos & literatos compararit. *E peregrinatione Argentinam redit. Vbi classicus fit præceptor. Inde publicus professor.*

Adhibetur ad officia Academica. Quapropter & ad officia Academica, *visitaturam* dico & *decanatum*, aliquoties adhibitus fuit: sed etiam *Rectoratum* eius scholæ totis annis tredecim continuis gessit: & posteaquam id munus annuum esse amplissimo magistratui Argentinensis Reipub. placuisset, ex interuallo idem officium iterum ei commendatum est.

Vita priuata. Vita eius priuata plena fuit exemplorum pietatis & modestiæ; inque expediendis vocationis suæ laboribus, adeo sibi nõ pepercit, vt nocturnis lucubrationibus valetudinem, quæ pro constitutione corporis satis firma erat, & propterea diuturnior potuisset esse, haud parum visus sit lædere.

Paralysi corripitur. Hinc cum anno millesimo, sexcentesimo, paralysi sinistri totius lateris correptus, & tamen singulari DEI beneficio pristinæ valetudini restitutus esset, proximis etiam sequentibus annis, suo pro virili functus est munere: donec defluxiones illæ iterum atque iterum recurrentes, anno tertio supra mille sexcentos, ita eum debilitarint: vt nec lingua integre, nec pedes suum amplius officium possent facere; sed perpetuo affixus lecto cogeretur iacere. *Patitur recidiuam.*

Tandem anno quarto hujus seculi, die decima tertia Ianuarij eadem paralysi ingrauescente, & linguæ vsum, & totius corporis motum plane amisit: mente interim & intellectu integerrimo manente, sensibus etiã externis ita acutis restantibus, vt intra biennium integrioribus vsus nõ fuerit. Et licet postremis morbi diebus, preces ad DEVM lingua sua expromere nõ posset: mente tamen ita ardens erat; vt gestibus, totaq; corporis conformatione satis ostenderet; nihil sibi gratius, nihil optatius esse; quam literarum sacrarum, piarumq; precum recitationem: & sæpissime summo conatu hanc vocem proferret: *orate, orate.*

Moritur. Atque ita die tandem 22. Ian. circa secundam pomeridianã, ad somnum se, qui tamen affectus potius soporosus fuit cõponere visus; in eo quiete ad extremum vsq; halitũ perseuerauit, & postridie eius diei ante meridiem è vita abiuit.

Reliquit filium, sibi cognominem, paternæ virtutis ac doctrinæ hæredem. Doctrinæ genus in religione constanter id probauit; quod Euangelicis in Ecclesijs sonat: atque ad idem liberos, coram & per literas paterne hortatus est.

Scripta Iunii. *Scripta*, quæ posteritati elucubrauit, maximam partem *Philologica & oratoria* sunt: vt *schola Rhetorica de contexendarum epistolarum ratione*: *orationum*, exercitij gratia à generosa nobilique iuuentute Argentinensi in Academia habitarum, de diuersis ac iucundis argumentis, *tomi tres*. Edidit etiam *præcepta artis bene dicendi, ex Platone, Aristotele, Hermogene*, & similibus collecta: *Analysein* item *orationum Ciceronianarum*, secundum causarum genera, orationis partes & materias: & his affinia; quorum syllabum bibliothecæ exhibent. *Ex programmate funebri & bibliothecis.*

HELIAS PVTSCHIVS ANTVERPIANVS.

Θ. 1606. d. 9. Martl. at. 26. current e.

Patria & parentes. HElias Putschius Antuerpiæ natus est d.* 26. Nouembris, anni MDLXXX. patre *Ioanne Putschio*, & matre *Elisabetha Ruzia*. Putschiorum autem familia sicut accepimus, iam olim apud *Augustanos Vindelicorum* honorata nec inceleberis fuit, & cum patricijs quibusdam gentibus affinitate coniuncta, vt *Remorum, Stamlerorum, Ilmschiorum*, alijs. Nec non etiam cum Vlmensibus patricijs Baldingeris. In *Carinthiam* quoque nonnulli Putschiorum se contulere, vbi Bambergensis præsulis est ditio, in qua feuda ab eo acceperunt, venis potissimum metallicis fructuosa. Ex hac igitur Putschiorũ gente Augustana auus Heliæ *Iohannes* oriundus, mercaturæ occasione *Antwerpiam* ob loci insignem, quæ illis temporibus erat, opportunitatem commigrauit. Sed rebus ac temporibus postea commutatis *Iohannes Putschius* parens patriam suam Antwerpiam sponte reliquit, *Embdamque* primo (quod orientalis Frisiæ adprime nobile oppidum & emporium est) deinde *Stadam*, quæ Saxoniæ vrbs percelebris, sedem fortunarum suarum ac domicilium transtulit. *Antwerpia* autem excessit, pater Heliæ, anno *octogesimo tertio supra millesimum quingentesimum* à nato Christo, cum *trimulus* etiam esset filius Helias. In cuius primo ortu hoc memorabile accidit (quod ex vitrico Heliæ *Iohanne Philippo Stamlero*, viro patricio cognouimus, cui id vxor sua, Heliæ mater, confessa est) quod vix in lucem editus infans riserit, manumque dextram, quasi lætabundus supra caput eleuauerit: qua in re quid infuerit ominis aut præsagij ad futuram nascentis felicitatem aut infelicitatem, ma-

Alii 6. Nouembr.

Familia.

Auus.

Embdam discedit. Mox Stadam.

Simulac natus Putschius, risit.

ex talium rerum curiosis & peritioribus audire; quam ipse mea sententia definire. De *Zoroastre* quidem ex Plinio didici, eodem die, quo genitus sit, risisse, futuræ præsagio scientiæ, cum infantes communiter vitam à fletu soleant auspicari. Fuerit hic sane risus amabilium Heliæ morum, quos in illo iam adultiore probarunt, quotquot eum norunt, præsagium; vel indicarit etiam derisionem, atque comptionem earum rerum in ipsius animo exstituram; quas pleriq; mortales magni æstimant, cum à sapientiæ studiosis fere risui habeantur, vel denique arriserit angelo suo, qui pro custode vitæ nascenti addebatur: vel quomodo quisque hoc ostentum velit, interpretetur. Quam docile porro & capax fuerit ingenium sortitus, vel inde mihi quis æstimet, quod nondum *bimulus* precationem Dominicam sine hæsitatione memoriter recitare, siue vt Græcorum vtar verbo ἀποστοματίζειν potuerit. Embdæ in octauum vsque annum ætatis cum parentibus permansit, & in religionis Christianæ primis fundamentis linguaque vernacula tantos fecit progressus; quibus multorum mortalium admirationem prouocaret. Ea iam tum vis excellentis memoriæ aliæque dotes in puero eluxere: vt à præstantissimis quibusq; hominibus certatim diligeretur; cumq; ipsis maximam temporis partem degeret, ac raro domi à parentibus contineri posset. Post *Embda Stadam* hi commigrantes, puerum octennem secum duxere, indeque *Hamburgum* addiscendæ linguæ Gallicæ causa in ludum literarium miserunt. Domum à suis anno millesimo quingentesimo nonagesimo tertio reuocatus, tam diligenter librorum lectioni incubuit; vt in illis assiduus esset: vnde magnus discendi ardor facile appareret. Quem cum in eo animaduertisset præter cæteros paternus eius amicus *Ioannes Philippus Stamlerus* (qui postea vitricus eius defuncto patre, vel potius alter pater affectu factus est) autor patri fuit; vt Latinis quoque literis mature filium tam docilem imbui curaret, quo nimirum vberiores fructus tam fœcundi ingenij agellus recte cultus proferret. Ita in disciplinam traditus est cuiusdam Belgæ, *Petri Carpenterii*, qui tunc Stadæ ludum literarium aperuerat. Iamque *decimumquartum* ætatis annum agebat Putschius cum Latinas literas primum legere inciperet; vt ὀψιμαθὴς quidam in illis quidem videri, appellarique posset. Verum ita res tulit, vt ludimagister ille paulo post in Hollandiam remigraret; secumque magnum discipulorum numerum, quasi examen apum rex, abduceret: inter quos & Putschius ipsi commendatus est: vt à latere sui doctoris nunquam discederet. Apud hunc ergo adiumento *Petri Scolti*, primarij ciuis Antwerpiani, affinis & patrini sui, per *quadriennium* commoratus, tantum in Latina lingua, & scribendi fa-

Zoroastres.

Indoles Putschii.

Educatio pueritia.

Hamburgū missus.

Ioan. Philip. Stamler.

Serius Latinas literas discit.

Abit in Hollandiam,

Pet. Scoltus.

cultu-

cultate, qua prosa, qua ligata oratione profecit; vt carminum, quæ tunc fecisset, nec multo post quidem pudere ipsum debuerit; sed in lucem illa edere potuerit, non sine sua laude.

Tantam ingenij felicitatem atque excellentiam in eo conspicatus idem, qui primus ei Latine discendi author fuerat, *Ioannes Philippus Stamlerus* etiam vlterius prouehere adolescentem priuignum, quem in filij loco diligebat, non neglexit, aut destitit. Itaque in Academia Leidensi, quæ quamlibet Christiani orbis Scholam publicam celebritate nominis omnique εὐταξίᾳ hoc æui prouocare facile potest, parentes, & qui parentum loco erant, ipsum aliquamdiu alere decreuerunt: & aluerunt certe *in annum* vsque *tertium*: Ibi ille ita vixit, ita feliciter didicit, vt omnium sibi amorem conciliaret, gratus & acceptus etiam luminibus illis non modo illius vrbis ac scholæ; verum etiam orbis ac seculi & literarum principibus, *Ios. Scaligero*, *Iano Dousa*, *Bonauentura Vulcanio*, *Raphelengio*, *Paulo Merula*, *Franc. Iunio*, *Petro Scriuerio*, *Ioan. Meursio*, *Danieli Heinsio*, à quo elegijs decoratus, denique alijs.

Academia Lugdunensis.

Putschius in ea.

Ibi anno millesimo sexcentesimo primo ad exordium spectante *Sallustii* τὰ σωζόμενα ex fide vetustissimorum codicum correcta, & nouis notis suis illustrata, fragmentis quoque centum auctiora edidit, amplissimoque viro *Cornelio Neostadio* Senatori supremæ Batauorum Curiæ, & *Iani Dousa* collegæ dedicauit. Hoc tam præclaro opere primum hominibus doctis longe lateque innotuit: & adolescentiam suam publice commendauit, famæque vadum tentauit; felicissimumque collegit auspicium. Ac fuit inter *Rittershusium* quoque & Putschium amicitiæ primus quasi pararius & proxeneta, Sallustius cum epistola docta, & eleganti ab eo ipsi missus pro munere. Hanc amicitiam deinde constanter cum eo ad finem vsque vitæ coluit & conseruauit: & post obitum etiam oratione publice edita, vnde hæc decerpta, testatus est.

Edit Sallustium.

Oculorum imbecillitate & doloribus affligi Putschius adolescens cæpit, vsque adeo; vt de visu etiam amittendo periclitaretur; quod malum partim ex lucubrationibus nimijs, partim ex humidiore Batauico aere contraxisse putabatur. Itaque illius curandi ac depellendi causa morbi, anno 1601. mense Augusto *Stadam* ad parentes est reuersus: vbi cum ei quietem & abstinentiam à literarum studijs sui de consilio medicorum imperassent: tametsi ægerrime id ab homine, qui librorum quasi quidam helluo videbatur, obtineri posset: tamen bene monentibus paruit, indicto sibi velut iustitio quodam literario. Seriora enim studia non attingebat.

Oculorum imbecillitate laborat.

Redit Stadam.

Veruntamen ne sic quidem sibi temperare poterat; quin animi causa versus interdum scriberet, quantumuis ad Horatij

exemplum lippus. Ita leuationem quamprimum sensisset, domi se attineri diutius passus non est.

Ienam se confert.

Consilium ipsi dabant medici, vt aerem sectaretur siccum & salubrem, vt constanter secum bona valetudo in gratiam rediret. Quare *Ienam* paulo post, inque conuictum Cl. V. quo & nobilissimi aliquot iuuenes vtebantur, sese contulit, ex quibus hanc solummodo nobilem trigam honoris ergo appellamus, *Adamum Melchiorem Marschalkium ab Ostheim.* Eq Francum, cuius domuitionem & Argentinensem profectionem Putschius cultissima Elegia prosequutus est, nec non *Georgium Pflugrum ab Euteren.* iuniorem, & *Henricum à Bunaw in Treben.*

Studiorum ibi socii.

Ienæ porro in Ianuarium mensem anni 1603. permansit, ita viuens, vt gratus esset omnibus modestiæ amantibus, ac sobrietatis, optimarumque artium iuxta studiosis: nam secus, si qui essent, his ne cupiebat quidem placere. Ienæ vale dicto amicis, Lipsiam de suorum consilio sese vberioris capiendi cultus ingenij causa contulit, domesticus factus Cl. Viri D. *Casp. Iungermanni*, cuius filijs *Caspare* & *Gothofredo*, magni illius *Ioachimi Camerarii* ex filia *nepotibus*, familiarissime vtebatur, & post hos consuetudine amica *Tobiæ Adami* Varisci, doctissimi, Medicæ artis candidati, & trium linguarum capitalium, iuxtaque poeticæ facultatis peritissimi iuuenis.

Iena Lipsiã abit.

Caspar. Iungerman.

Tobias Adamus.

Mores Putschii.

Cæterum *paucorum* erat *hominum*, vt cuius ingenium ac mores ἀπὸ τῶν πολλῶν seorsum abirent: neque sectaretur inania & ineptias, quibus plerique id ætatis nimium capiuntur ac dediti sunt. Vnde factum est, vt ab ijs, qui alta affectant, quiq; ad opinionem potius ac speciem; quam ad veritatem viuunt, non magnifieret, vel etiam contemptui haberetur: quod & ipse in ea oratione, qua mortem fratris *Iohannis* deflet, non obscure indicat. Inprimis autem quod compertum esset, ipsum ritu illo nondum initiatum fuisse, qui in plerisque omnibus Germaniæ Academijs non aliter studiosos facere existimabatur: quam quondam apud Romanos in manumissionibus vna Quiritem vertigo faciebat: ijs vero in locis vbi Putschius laudabiliter antea vixisset extra Germaniam, non erat receptus, vt neque à Gallis, neque ab Italis, neque à Britannis alijsve nationibus curatur: ad illarum ineptiarum καὶ ἱεροχειλιῶν perpessionem ab æmulis & inimicis adactus & ipse fuit, quasi absque his inter veros studiosos nomen profiteri non posset.

Depositio Academica.

Comœdia cum Comite quodam Palat.

Dum Lipsiæ fuit, ridicula quædam adornata est Comœdia, cuius & Witeberga spectatrix fuit. Ea tunc occasionem præbuit Putschio, quippe vanitatis omnis osori, & veritatis amatori maximo, epistolam scribendi edendique sub alieno tamen nomine *Amandi Rosati*. Ea in epistola salse ac festiue agyrtam

quan-

quendam accepit, qui impetrato in Italia iure nescio cuius Comitiuæ Palatinæ, hoc est, inter alias gruscandi orbis artes etiam poetas (si Musis placet) creandi reportata potestate, passim locorum, per quæ transiret, artem hanc poetificam factitabat: & vatibus nouis, dignis, indignis, siue μυσαπαιδοις, Germaniam implere, dummodo ipse tantum inde colligeret viatici, quantum suo rumini implendo, & famulo, & cani pedissequis alendis sufficeret. Hunc ille hominem (cuius nomini hic parcimus) ineptissimum, cum non modo videret ipsum bonis viris, & non male de ipso quondam meritis, male dicere absentibus: sed alios quoque in huius societatem contumeliæ ac petulantiæ aduocare, nimirum sibi iam obnoxios ob laurum & Pegasos, quos ab eo accepissent; noui derepente vates ab ipsius tripode prodeuntes: ferre loliginum ac sepiarum illam sobolem candidissimi pectoris iuuenis non potuit, eorumve vlterius dissimulare deliria. Quare illam, quam dixi, epistolam illis apposuit, qua *poetificem* illum & *laurivendulum* probe, pro eo ac merebatur, defricat: perrexissetque istiusmodi vanitatis laruam detegere, nisi monuisset eum Rittershusius, posse tempus multo rectius alibi ab eo collocari. Istos autem homillos non esse ipso dignos aduersarios, quorum vanitas se ipsam refelleret, adeoque iam satis nota esset etiam mediocriter doctis. Nec plura ille tum contra istum & complices eius, tametsi pro delectamento vanellis fuisset, si cum Amando serram istam reciprocare diutius potuissent,

Ars poetifica.

> *Insignemque suo capiti petere inde coronam,*
> *Vnde prius nulli velassent tempora Musæ.*

Vt autem Ienæ, sic Lipsiæ quoque Elegias quasdam, (hoc enim carminis genere præ cæteris delectabatur, & venusta eruditaque facilitate scribendi hic potissimum pollebat) amicorum honori consecrauit, atque edidit, maiore profecto sua cum laude; quam si cum laruis illis, colluctari perrexisset, à quibus non nisi collutulatus discedere potuisset.

Elegias scribit.

Lipsia *Stadam* est reuersus mense Iunio anni 1604. cum prius nobilissimas in illo tractu vrbes perlustrasset, partim aulis potentissimorum principum, partim scholis publicis celebratas. Nec diu moratus apud suos, aut reses domi (quippe vt cœlum & sidera in perpetuo sunt motu: sic cognata cœlo ac sideribus ignea ac vegeta istiusmodi ingenia, quale Putschius fuerat sortitus, motu & agitatione gaudent; nihilque magis, quam desidiam oderunt & auersantur) in *Belgium* negotiorum causa contendit, simul vt ordinum castra Mauritiana, quæ tunc ad Slusiam erant, videret.

Redit Lipsia Stadam.

Ingenia bona in perpetuo sunt motu.

In Belgium abit.

Quia vero, priusquam animum ad Iurisprudentiæ studium adiun-

adiungeret (id enim adamauerat) consilium ceperat pulcerrimum corrigendi, & vno volumine comprehendendi *veteres Grammaticos*, quotquot sparsim editi, ac velut vagi circumferebantur extra corpus illud *veterum linguæ Latinæ autorum*, quod vir clarissimus ac Iurisconsultus celeberrimus *Dionysius Gothofredus* confecerat: exsequendi eius consilij causa *Francofurtum* primo, per occasionem nundinarum autumni illius anni, inde *Heidelbergam* se contulit. Ibi enim commodissime huic rei se vacare posse persuaserat sibi: nec frustra. Erant enim ibi præter alios, quos oraculi instar consulere posset, viros doctissimos, *Marquardus Freherus* Serenissimi Elect. Palat. consiliarius, & *Ianus Gruterus*, viri, & Putschio dum viueret, & doctis omnibus amici.

Veteres Grammaticos editurus Francofurtum venit. Inde Heidelbergam.

M. Freherus. I. Gruterus.

Opus illud Grammaticorum veterum triginta trium, si recte meminimus, cum absoluisset, incredibili exantlato labore, breuiore etiam, quam posse fieri videatur, spatio temporis, idque heredibus ac socijs Wechelianis imprimendum dedisset: vniuersi quidem eius tutelam commendauit *Iosepho Scaligero*, partes autem præcipuas alijs viris clarissimi nominis ac meriti inscripsit, *Vellero*, *Bongarsio*, *Frehero*, *Grutero*: sed neque vitricum, vel potius alterum parentem suum, iam supra nobis non semel laudatum, *Ioannem Philippum Stamlerum*, præterire ibi voluit, quin ei loco ἀντιθεραπείας, & ad grati ac pij animi edendam publicam ac perpetuam significationem operis illius partem aliquam inscriberet. Equidem vt alij suas προσφωνήσεις acceperint, nescio, facile tamen est de illorum quoque animis coniecturam facere ex animo purissimo & innocentissimo Scaligeri, (at quanti viri?) quem is in sua εὐχαριστικῇ epistola expressit, ac Putschio aperuit: digna quæ ab omnibus legatur. Nam & laudes Putschij meritissimas, cui in ea nouo quodam modo gratiæ aguntur celebrat, cum insigni extenuatione sui, raroque singularis modestiæ exemplo: & huic narrationi pro magno, nisi omnia fallunt, erit ornamento.

Opus Veterum Grammaticorum.

Epistola Scaligeri ad Putschium.

Iosephus Scaliger Heliæ Putschio salutem.

Vnde, mi Putschi, ordiar, vt tibi gratias agam de præclara editione Grammaticorum tuorum? Quum enim me indignum tanto honore videam, excidunt mihi verba, quibus pro dignit te gratiam referam: quibus saltem quam eximie de me meritus sis, exponere possim. Nam gratiam quidem referre nostrum est; sed non opis nostra. Pudet me honoris oblati, cui impar sum. Miseret me operis, quod meliore patrocinio dignum erat, vnde tibi plus gloria, & fortassis aliquid vtilitatis contingere potuisset. Maluisti desau-

dam-

dare te, vt eum ornares, qui amicos suos, quam se ornatos malit. Quot enim Principes eleganti illa epistola digniores sunt, quam ego? Qua me ita affecit: vt quamuis eius castitatem & puritatem sermonis ita, vti debeo, impense miratus sim; tamen facere non potui, quin, quia illa dedicatione indignus sum, nihil aliud, quam eleganter vulgo traductum me esse dicam. Posteritas quidem quæ ex isto labore tuo, non ex tuis annis, iudicium tuum æstimabit, fortasse me alicuius pretii esse crediderit, quod, qui tam bene de Veteribus scriptoribus iudicare potuerit, de hominibus sui seculi multo magis id facere possit. Verum age, tu me insigni beneficio tuum fecisti: ego illi impar sum: audeo etiam dicere, hoc ingratissimum seculum tam præstanti opere indignum esse. Certe te id ætatis & tantis temporis angustiis id præstitisse, quod memoria patrum nostrorum, ne vno quidem seculo multa fecunda ingenia explicare potuissent, qui non mirabitur; ille aut literas nescit, aut mortalium ingratissimus est. Fruar igitur beneficio tuo, quod mihi cum omnibus commune est. Triumphabo honore, quo me solum frui voluisti. Effigies mea parata est, sed cui tuto credam habeo neminem, neque spes est, illam tibi reddi, nisi proximis nundinis, aut per eum, cui recte eam tradere possim: quem nisi tu indicaueris, vbi nanciscar nescio. Itaque si ad manum tibi est, quo tuto id efficiam, per me quidem nulla erit mora. Non enim magis cupidus es eam petendi, quam ego tibi mittendi. Porro est quidam egregius vir, Germanus Sethus Caluisius, qui nuper sub initium superiorum nundinarum præstantissimam Chronologiam edidit, rationibus meis instructam: vt ne ab illis latum vnguem discedat, opus æternitate dignum. Is ad me vnum exemplar misit, quo nomine illi gratias ago ea epistola, quam ego cum tua coniunxi. Itaque oro te per amicitiam nostram, vt illi eam tuto cures, neque eam tradas, nisi cuius fides tibi spectata sit. Et quia me amas, quamprimum certiorem me fac, an eam tradideris, & si tradideris, an ille, cui dederis, celeriter redditurus sit. Nolo dicere, quam lætatus sim, quum viderim, ineptos quosdam Cercopithecos oblatrasse rationibus & argumentis nostris. Hunc autem præstantissimum virum non aliis, quam illis nostris Chronologiam suam muniisse. Hoc opus reliquorum omnium luminibus officiet, & si bene augurer, nullius operis tam crebra fuit editio, quam huius erit. omnino eximium est. Scribe ad me quamprimum, præsertim quam viam insistas effigiem nostram mittendi. Vale tertio nonarum Decembris, Lugduni Batauorum, anno Christi millesimo sexcentesimo quinto.

Sethus Caluisius.

Hactenus Scaliger: cuius tamen epistolam Putschius ne parenti quidem alijsve in patria vnquam ostendit. Nam ex Stamlero accepimus, quamdiu filius suus vixerit, ignarissimum se

mum se aliosque fuisse, tam præclari testimonij iudicijque, quod de suo tulisset Scaliger: eoque demum mortuo, inter ipsius literas repertas etiam istas sibi primum innotuisse. Id sic interpretatur Stamlerus (nec absurde) quod fuga inanis gloriolæ & iactantiæ apud suos illam celatam voluerit epistolam, cum quidem modeste interdum diceret, sed vere nimis: *Non intelligere homines plerosque, quid in eo opere à se præstitum sit, quantove id sibi labore constiterit.*

Modestia Putschii.

Nec ægre ferebat opt. iuuenis indoctorum vel etiam semidoctorum (qui viris doctis pariter & indoctis sæpe insolentiores sunt) contemptum & ὀλιγωρίαν, dummodo sua studia vere doctis placere intelligeret, quorum, se studijs sanioribus muniebat & consolabatur; eaque aliorum opponebat iniquitati, & insulsitati.

Heidelbergæ dum fuit, etsi in illo quod diximus, opere totus erat; tamen in amicorum gratiam nonnunquam & carminibus scribendis operam dabat: sicut de multis vnum hic nominare libet, quod in laudem quartæ centuriæ symbolorum & emblematum V. Cl. *Ioachimi Camerarii* p. m. fecit, perpolitæ atque editæ ab opt. viri optimo filio *Ludouico Camerario* I C. & consiliario El. Pal.

Perfunctus Putschius grauissimo labore, quem illi, immortali operi impenderat: (tametsi etiam notas illi adijcere, vt intelleximus constituerat) animi recreandi, & colligendarum virium gratia, quo alacrior deinde ad studia rediret, à nundinis Francof. autumnalibus anni 1605. *Augustam*, maiorum suorum patriam, in eaque propinquos suos & amicos alios visere voluit: Vnde *Monacum* quoque & *Ingolstadium* excurrit, nobilissima Bauariæ oppida. Quibus perlustratis, *Altorfium* quoque non spreuit, illud cogitans Heracliti: εἰσίεχε ξεῖνε εἰσὶ γὰρ καὶ ἐνταῦθα θεοί Eo itaque venit, Rittershusij inter cæteros resalutandi. Sed cum domo forte abesset, Norimberga prius sibi discedendum non putauit, quam eum reuidisset. Sic eo ipsum secutus & assecutus; aliquoties cum eodem iucunde fuit: vbi post multos vtrinque commutatos sermones (in quibus maturum ac senile quiddam præ se ferebat) vltimum vale, vt eius exitus postea docuit, dixerunt inuicem; quod fuit ineunte mense Nouembri. Tunc enim cum nobilissimo iuuene, *Theodoro Blumio* Eq. Cimbro currum conscendens, *Lipsiam*, indeque *Hamburgum* & *Stadam* contendebat. Et feliciter ille quidem in patriam ad suos redijt, saluaque omnia inuenit domi: Sed ipse diu ibi saluus superesse per fata non potuit. Quanquam enim se læta dabant principia, dum & parentes amantissimos pius ac probus, si quisquam, filius reditu suo & conspectu colloquioque iucundissimo exhilarabat, quibus videlicet

Peregrinatiuncula.

Reuisit Rittershusium.

Redit ad suos.

licet *Nihil illo triste recepto*) & vice mutua ab illis exhilarabatur, congratulantibus inter sese, quod diuina benignitas & parentibus filium, & filio parentes seruasset huc vsque & redonasset incolumes: Putschio etiam solidam voluptatem subinde capiente ex libris; quorum bonam copiam, velut mercem pretiosissimam, apud exteros sibi comparauerat, domumque reportarat, inque ijs assidue habitante: tamen ea gaudia nimis (vt humana sunt) fugacia breuiaque fuere.

Morbus.

Vix enim *trimestre* totum domi compleuerat, in conspectu dulcissimorum parentum, quibus cum hyemem transigere cogitabat, meditans interim aliam peregrinationem in [illegible], *Britanniam*, & alias exteras regiones, cuius volebat initium facere sub festum Paschatis, comite *[illegible]* suo. Atque ecce 23. Februarij morbus eum noctu corripit grauissimus: cui se medicinam facere posse cum sperasset fistula Cassiæ; mane hanc assumsit, & corpus purgauit, quod ei ante similiter Heidelbergæ laboranti præsens fuit remedium, neq; grauioris mali quicquam metuentes parentes id permisere: vt purgationi succederet venæ sectio. Quo facto vires magis magisque debilitari atque concidere: Medicus etiam dicere, se ex sanguinis inspectione animaduertere magnam caloris natiui in Putschio imbecillitatem, quam nimiæ cerebri intentioni, studiorumque assiduitati, adscribendam existimaret. Iamq; & mentis emotio metui incipiebat. Sed res docebat, turbari nonnihil caput vaporibus, ex obstructione alui purgationem subsequuta, natis, & illud infestantibus. Quo malo soluto post biduum, ad se rediit æger: & quamuis corporis viribus pene prostratus, animo tamen bene firmo sibi constans cum Deo per exhomologesin piam reconciliari, & extremi viatici sacri participatione, quicquid eueniisset, instrui & præmuniri voluit: quod secundo Martij die, morbi autem septimo, factum ab eo est, summa religione & pietate. Nescio cuius est dictum sane verissimum ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, *mors esse vitæ testimonium solet*: Idem & in Putschio comprobatum est re ipsa. Nam cum ad vitæ exitum vocari sese à Deo intelligeret; iamque per aliquot dies ab omni cura rerum terrenarum remouisset animum, nihil aliud, quam pia vota precesque colloquijs assiduis de rebus diuinis atque cœlestibus miscere gestiebat: summa interim patientia morbi cruciatus vincens, & beatam illam expectans horulam, qua spiritum Deo suo per Christi meritum ac fiduciam redderet. Id optimo iuueni tandem 9 die Martij ipso meridie hora 12. per diuinam gratiam contigit, cum ad extremum vsque halitum non modo mente integra vteretur: verum etiam pijs sermonibus fidem suam in Deum & Christianam patientiam constantiamque testaretur, supremaque fugiens ex erga-

Cassia fistula.

Exhomologesis nouissima.

Mors vitæ testimonium.

Obitus Putschii.

ſtulo animæ pijſſimæ vox eſſet: *Miſerere mei, &c.* Et tam placidum fuiſſe eius obitum, teſtantur, qui ſupremis eius adfuere: vt ne membrum quidem vnicum corporis contorqueri dolore agonis extremi poſſet animaduerti. Illud quoque memorabile ex parentibus eius accepimus, quibus id retulit pius filius: *Octauo* ante beatum eius exceſſum die, quaſi in ἐκστάσει quadam percepiſſe eum quendã guſtum inenarrabilium gaudiorum vitæ æternæ, cuius gloriam ac lætitiam ineffabilem Deo reuelante vidiſſet.

Somnium ante mortem.

Obedientia erga parentes.

Hoc demortuo filio perhibent teſtimonium vitricus & mater; habuiſſe omni æuo obſequentiſſimum: nunquam à prima vſque pueritia ſe vlla in re ab ipſo offenſos fuiſſe: Nunquam eum vllius cum quoquam mortalium rixæ vel authorem vel adiutorem extitiſſe; contra vero εἰρηνοποιὸν ſemper eſſe ſtuduiſſe, qui diſſidentes aliorum animos in concordiam reducere gauderet, omniaque in meliorem partem tam alijs, quam ſibi interpretaretur; tantaque viᵹeretur vbique moderatione ac prudentia, quæ longe ſupra ætatem ſuam poſita, in ſenes tantum cadere videretur. Nec minus & hoc relatu memoriaq; dignum eſt, quod proximo ante obitum Sabbato in hæc verba æger erupit: *Si Deo viſum fuerit, vitam mihi ex hac infirmitate reſtituto producere, procul dubio me eo conſilio in hoc orbe diutius retinere volet; vt multum boni faciam, & multorum vtilitates mortalium procurem. Quicquid autem ipſi placuerit, hoc lubentiſſime ſequar.* Hoc nimirum eſt re ipſa, Θεῷ ἕπεσθαι, quod antiquæ ſapientiæ præcepto iubemur. Hoc etiam beatus Martinus faciebat, cuius illam conſimilem vocem refert Sulpitius Seuerus. Nam cum ei dixiſſent ægroto aſtantes diſcipuli: *Cur nos, Pater, deſeris? aut cui nos deſolatos relinquis? Inuadent enim gregem tuum lupi rapaces*: ad Deum vir beatiſſimus, & miraculis clariſſimus iſta fertur protuliſſe: *Domine, ſi adhuc populo tuo ſum neceſſarius, non recuſo laborem. Fiat voluntas tua.*

Pacis ſtudium.

Martini Epiſcopi nouiſſima voces:

Hunc exitum habuit optimus iuuenis, qui pro longiore peregrinatione, quam ipſum meditatum fuiſſe diximus, patriam cæleſtem mature repetijt, cum in hoc terreno exilio verſatus eſſet, iactatusque varijs caſibus per annos 25. & 4. menſes. Illatæ autem ſunt eius corporis exuuiæ ſepulcro paterno, quod eſt Stadæ in æde D. Nicolai, patrijsque oſſibus oſſa filij contigua compoſita duodecimo Martij, expectantia beatam ſpem & apparitionem gloriæ magni Dei & Seruatoris noſtri in reſurrectione vniuerſæ hominum qui vnquam ab orbe condito vixere, multitudinis, vbi audiet à Filio Dei, quem religioſe coluit, & cuius ſolius fiducia Patrem in Spiritu ſancto adorare ſolitus eſt, δι᾽ ἀγγέλων hoc cum alijs ſanctis: *Euge, ſerue bone & fidelis! intra in gaudium heri tui*: vbi etiam coronam

Ætas Putſchii.

Sepulcrum.

gloriæ

, sibi repositam, accepturus est, immortalitateque bea-
perfruiturus. D. *Conradus Rittershusius in oratione pa-*

IVSTVS LIPSIVS.

TVS LIPSIVS missus est in hanc vitam anno mille-
o quingentesimo quadragesimo septimo, die, qui D. Lu-
cr est, decimoquinto Kalend. Nouembris. Nox media
edidit: cum mater (ita narrantem sæpe audisse scribit)
ori proxima nocte vidisset vigilans, & exsomnis, duos
s mire candidos, per cubiculum inambulantes, mu-
se complexos. Interpretatio * ipsi alijsque, incerta. In
autem est genitus, municipio aere, aquis, situ pera-
: quod tertio milliari à *Bruxella*, itemque à *Louanio*

entes ei fuerunt *Ægidius Lipsius*, & *Isabella Petitiana*: ille
s parentibus, hæc vnica: opibus, & genere vterque per-
tis. Auus *Nicolaus Lipsius* quieti & literis operatus: pro-
us *Martinus Lipsius*, vir ob doctrinam *Erasmo* familiaris,
is, illiusque scriptis notus. Vxor aui *Margaretha E[illegible] hou-*
rpe nobili: & maiores, Pater, fratres eius in Principum
aulis. Proauus *[illegible] Lipsius*. cui vxor *Anna Linckenekia*,
e nobilissimo, sed [illegible] virili stirpe iam exstincto. Ea in do-
illam, agros, domum contulit, quæ in Iscano, atque ea
io I. Lipsij illic nati. Nam pater & maiores, domo omnes
ellenses erant, atque ibi, aut in vicinia opes.
itatum in sacro fonte, & die eius lustrico, de *Luca* nomi-
ponendo, causa * supra dicta: sed pater abnuit: & aui pa-
materni que in ipso renouauit. Parentes Iscanum aliquot
s tenuit, quia & mater in propinquo villam, & agros
s habebat, supra Wauriam: & pater item in Iscano dicta
. Ergo & ibi educatus est: non sine *duplici* periculo, quod
ns vitæ eius fuit. Puer *quadriennis* egressus domo ad ve-
m leuandam, videt niues (media hyems erat) in collicu-
vtrimque, vt via media esset, scopis aggestas. Conscen-
n faciem cadit, spirandi impos, & iam suffocandus: nisi
la, quæ superne verrebat, bono fato eum respexisset, &
um seruasset. *Alterum*, cum domus repararetur, per ta-
a, & machinas fabrorum lusitat: decidit *quindecim pe-*
altitudine cum sodali suo: qui crus sibi frangit, ipse ca-
& sinistram aurem leuiter lædit, tutela eius, Genius fuit:
uod cingulo sericeo suspensus in pertica hæsit, donec eo
o caderet, sed ictu molliore.

O. 1606. d. 13. Mart. at. 59. curr.

Dies & annus natalis.

Præsagium de ipso.

* *Interpretantur alii qui doctrinâ & modestiâ præsignata.*

Parentes & maiores.

* *Quia eo die natus.*

In Iscano prædio nutritur educatur.

Pericula in qua puer incidit.

Bruxellæ studiis initiatur.

Annos iam sex natus *Bruxellam* cum parentibus migrat. [illegible] studijs literarum initiatur: facili promptoque ingenio, [illegible] vt præceptor paruulum genibus impositum, & sic reci[illegible] in alijs ostenderet in æmulationem, aut exemplum. Inter [illegible]-discipulos cum alijs *Dionysius Villerius* tunc fuit. Gram[illegible]-lia statim hausit, & sponte ad linguam Gallicam [illegible] se de-dit, quam è libris sine doctore ita didicit, vt scribere posset, etsi loqui, & legitime pronunciare non posset. Sed hic [illegible] etiam discrimen, nonnisi à Deo palam depulsum. Cum æqualibus currere, & lusitare feriatis diebus extra vrbem solebat: & euenit, vt circa *Sennam* flumen. Ibi cymbula ripæ applicata, & fune ad arborem religata haud longe supra frumentariam molam. Intrant, soluunt, & agitant: vidit molitor, accurrit, & voce minatur. Socij deserunt, exeunt: penultimus ipse idem conatur, sed pedibus priorum repulsa cymba, & à ripa disiunctior, saltum fefellit. Capite igitur præceps in flumen labitur, puero vno, qui post ipsum, diuinitus animato; vt pedem ei prehenderet, atque ita suspensum teneret. Interea molitor aduenit, attollit semianimem, aquæ saturum: & sospitator vtrique fuit. Nam & cymba prono fluxu (absque illo fuisset) ad molam ibat, eius vorticibus inuoluenda & mergenda.

Periculum Lipsii in aquis.

Studium apud Athenses.

Anno decimo, *Athum* Hannoniæ ablegatur, bonæ famæ scholam: atque iterum ibi Grammaticalia puero sunt inculcata: prauo illius & nostri æui more, quem ipse alicubi * non sine causa deplorat. *Biennium* in varijs Grammaticis detentus, mox carmen cœpit scribere: & anno tertio *Coloniam Vbiorum* porro ad Patres Societatis mittitur. Illi Græcis eum, Rhetoricis, & Philosophicis imbuerunt: capere sane pronum, atque istic & alibi antea semper ductorem & principem suæ classis. Itaque vix *duodecennis* * orationes scripsit & habuit; pueriles quidem, sed quas grauior etiam ætas in illa ętate laudaret. Nec destitit postea: & dedit floridioris eloquentiæ specimen non vno loco. Philosophica autem iam inde à puero ipsi placuere: vt peccare iuuenili quodam ardore, & freno indigere videretur. Constat * à magistris non raro è manibus excussos ipsi libros eius generis, & commentarios ereptos, quos ex omni interpretum turba laboriose sibi confecerat. Neque mutauit postea, sed in omni studiorum cursu istam sapientiæ metam præ oculis habuit. Nec ea processit via, qua philosophantium vulgus hodie: qui spinis argutiarum & laqueis quæstionum irretiti, nihil aliud agunt, quam quod subtili inanium disceptationum filo eas texant & retexant. Politicis & Ethicis potissimum sese dedit, & semina iam tum apud Vbios iecit frugis postea enatæ.

** Cent. 1. miscell. ep. 94.*

Mittitur Coloniam.

** Cent. 2. miscell. ep. 31.*

Philosophiæ studium.

** Præfatione in Constant.*

Sub id tempus pietas pectus eius teigit, & Patribus ipsis

voluit

voluit accenseri. Parentes inaudiuerunt, abduxerunt, & annos iam *sedecim* natum *Louanium* amandarunt. Ibi literarum & antiquitatis studia ad se traxerunt: quorum tamen gustum, amoremque *Coloniæ* infuderat *Gerhardus Kempensis*, præceptor in Græcis, acerbi homo fati. Sed Louanij compares ei comitesque in ijsdem studijs fuere *Ludouicus Carrio*, *Franciscus Martinius*, *Arnoldus Dinius*; ductore omnium *Cornelio Valerio*, & quasi chorago. Nam is *Petro Nannio*, qui primus honestum ibi ignem accenderat, successor datus; studio non impar, ingenio inferior. Accessere mox *Martinus Delrius*, *Victor Giselinus*, *Ianus Lernutius*, *Andreas Schottus*: interiores isti, & ex asse amici.

Louanium ablegatur. *Gerhardus Kempensis.* *Studiorum socii.*

Dum autem inibi est, & Iuris etiam artem libat, pater ei fato functus est: vir acer, manu promtus; sodalium ac conuiuiorum appetens, & qui comitate sua amplum patrimonium valde attriuit.

Pater Lipsii moritur.

Mater curam eius reliqui & liberorum, *Iusti* ac sororis eius suscepit: matrona in summa modestia virilis animi & consilij, & cui ex illo sexu, æuo, populo non aliam iudicio prępo- suisses. Hæc filij causa *Louanium* venit, sedem transtulit, atque ibi ex hydrope non diu post obijt.

Paulo post & mater.

Annum agebat tum fere *decimum octauum*, & publice iam specimen aliquod sui dederat declamando in scholis, aut disserendo. Sed magis magisque Musa vetus ipsum capere: & eius amore Italiam cogitare. Fecit. Sed libris antea *Variarum lectionum* quatuor conscriptis, atque editis, quos *Antonio Perenotto* Cardinali Granuellano inscripsit. Primus hic ei aditus ad famam, etiam in illius patroni domum fuit: in quam Romæ admissus, *biennium* circiter egit: cum omni benignitate ab eo habitus, & ad studia tractanda non incitatus solum, sed adiutus. Erat à Latinis ei epistolis: sed otium & omne liberum tempus dabat inspectioni lapidum, locorum veterum, & si quid visendum, noscendumque in Vrbe, aut circa esset. Bibliotheca etiam Vaticana ipsi per eundem, & *Guilielmum Zirletum* Cardinalem patuit: & in ijs studijs curisque tempus illud sumpsit. Innotuit *Paulo Manutio*, *Fuluio Vrsino*, *Latino Latinio*, *Hieronymo Mercuriali*, *Antonio Mureto*: familiarissimus *Plauto Bencio*, qui *Francisci* postea nomen cum alia vita assumpsit. *Petrum Victorium* etiam, & *Carolum Sigonium* per viam vidit; atque ipse venerationem illis, ipsi affectum ei exhibuerunt.

Variæ lectiones primus ingenii Lipsii fetus, 1567. *Romana peregrinatio.*

Louanium deinde redijt: annum vnum egit, in ἀκμῇ ipsa adolescentiæ;

Iucundum cum ætas florida ver ageret:

Redit ad suos.

Adolescentia libertas.

& egit (vt simpliciter fatetur ipse) haud vsque quaque ad prisci *Catonis* normam. Liber erat, parentum & tutorum expers: atque ita choreis, sodalitijs, nugis, ludum & libentiam aliquam ætati dedit. Sed non diu dedit: Natura melior eum reduxit, atque ipse adeo se subduxit peregrinatiuncula: quam *Viennam* Austriæ, & in Cæsaris aulam decreuit, suscepit, perfecit. Prius tamen & obiter *Dola* Sequanorum lustrata. Ibi acerrima febris eum pœnissime sustulit: quam contraxerat Oratiuncula in honore & titulo *Gi. elmi* sui dicta à meridie, & conuiuio mox insecuto. Euasit, Viennam perrexit. Atque ibi *Augerio Busbequio*, *Iohanni Sambuco*, *Ioanni Cratoni*, *Stephano Pighio* innotuit, & placuit: atque ij retinere iuuenem, & illigare in ijs locis, non vna conditione conati sunt, sed frustra. Nam patriam respectabat, & animo * redeundi per *Bohemiam*, *Misniam*, *Thuringiam* & ea loca iter instituit: cum acerbi nuncij de afflicta nouis bellis Belgica, patrimonio vi militum attrito, pedem figere in ijs locis vel inuitum adegerunt. *Ienæ* itaque Saxonum paulo plus *annum* hæsit, docuit, & illa primordia ipsi ad Professorium munus fuere. In quo munere ad extremum vsque spiritum, quanquam rude iam donatus à Serenissimo Principe *Alberto Austriaco* magna constantia perstitit, ne iuuentuti, cui ad optima ducendæ natus erat, deesse videretur.

Peregrinatio Germanica.

Venit Viennam.

* 1572.
Redituus in patriam, bellis impeditur. Docet Ienæ.

Fecit itaque quod ante ipsum nobiles, imo principes, viri fecere: rati nimirum, *Professione publica dignitatem omnem ornari non deliui.*

Sed rebus paullum modo tranquillatis: oculos iterum ad suos, & sua flexit, *Coloniam Vbiorum* venit. Hic *Annam Calstriam* viduam, patricia Louanij familia genitam, vxorem duxit, sui magis animi, quam amicorum impulsu. Sed vt ille ait:

Ducit vxorē Coloniæ.

Τὸ * μὲν ἄρ πρῶ ἐπικλώσαντο θεοὶ αὐτῷ,

* *A diis fatalitur hoc accreuum.*

& concorditer sane vixerunt, functus tamen matrimonij, id est, liberorum, exsortes. Coloniæ *nouem menses* substitit: *Tacitum* primo correctum, & notas ad eum dedit: ibidem *Antiquas Lectiones*, quæ in Plauto potissimum emendando versantur, conscripsit. Inde in Iscanum suum migrauit, animo destinato ruri agere, & tabernaculum vitæ in quiete illa collocare. Verum bella vetuerunt, & *Louanium* compulerunt: atque ibi ex amicorum consilio iuris studijs paulo magis serio se dedit, & *titulum* etiam *Iurisconsulti* publica inauguratione sumpsit.

Tacitum edit.
A. 1575. Antiq. Lectiones.

Iureconsulti insignes ei ... tus 1576.

A foro tamen atque Reipublicæ procuratione, non inertia, sed iudicio se perpetuo abstinuit: voce autem & scri-

ptione sic prodesse vniuersis ac singulis studuit: vt non vnius Reipublicæ, sed totius generis humani curam gessisse videatur.

Epistolicæ eius *quæstiones* lucem tunc viderunt, & sub idem tempus *Leges Regiæ* & *Decemuirales* concinnatæ, non famæ tamen, sed auditorum gratia, quibus publice interpretatus erat, vt & *Liuii* quædam. *Epistolicæ quæstiones.*

Deinde acriores procellæ iterum & venti exorti sunt, quibus nihil propius factum, quam vt Belgicæ nauis mergeretur. Fluctu eo cum pluribus eiectus est in *Batauam* terram; insedit, sed mente, vt stationem eam haberet, non portum. Turbæ tamen è turbis natæ mutare vetuerunt; & *tredecim* ipsos *annos* in Batauis tenuerunt. Lugduni enim homines benignos & beneficos reperit, sed relinquere eos *Religio* & *fama* adegerunt. *Compellitur in Batauiam 1578. Lugduni 13. ann. egit.*

Dum inibi est, scripsit *Electorum libros*, in quibus partim *Critica*, partim *ritualia*, varie electa & excerpta. Lusit deinde *Satyram Menippaam* in ambitionem, atque imperitiam quorundam, qui Criticos sese dicunt: veros enim germanosque tangere mens illi nunquam fuit. Turbas tamen atque inuidiam auctori scriptum istud peperit: quod in eo ioci essent nonnulli de *laurea Poetarum*, quam Imperator solet elargiri. Clamabant vniuersum id genus vatum, *ignominia sese ab ipso affectos, Cæsaremque ipsum iniuria adspersum, quasi non id illi ius esset aut potestas*. At postquam Epistola seorsim edita se purgauit atque aperuit; omnis ista bilis soluta est in risum. Nihil enim aliud schemate illo voluit; quam quod vetus habet verbum *Laurigeros quidem multos, paucos autem Phœbos*. *Electorum libri. Satyra Menippaa. Inde ipsi turba.*

A turbis ad ludos & spectacula conuersus *Saturnalium libros*, qui de Gladiatoribus, foras dedit: & cruentas illas in pace pugnas, nostro æuo ignotas, retraxit; oculisque velut spectandas, non sine caueæ Senatoriæ & Equestris plausu, proposuit: Venusta *Othonis Vanii*, nostratium Pictorum facile principis, manu ac penicillo adiutus. *Saturnalium libri. Otho Vanius pictor.*

Deinde vtriusque muneris & Circi & Scenæ rem illustraturus, de *Amphitheatro* quædam contexuit, ipsamque Arenæ imaginem, faciem, & habitum accurate expressit: & vt publicis malis solatium pro virili adferret, de *Constantia*, in medijs Belgicæ turbis, constanter scripsit, & S. P. Q. Antwerpiensi inscripsit. *Amphitheatrum. Constantia.*

Quod adeo gratum illis exstitit, vt pro veteri suo in eruditos homines humanitate ac beneficentia, aureum viri libellum duplicem *duplici patera inaurata*, affabre cælata compensandum existimarint. *Pro eo donum.*

Epistola.

Epistolica institutio.

Aucta porro iam fama cum Epistolas suas ab alijs alibi vulgari comperisset, eas ipse errantes collegit, & *Longolii*, *Sadoleti*, *Bembi*, *Bunelli*, quemque in hoc genere vnicum laudare solebat, *Politiani* exemplo publici iuris fecit: *Epistolica Institutione* in bonum iuuentutis adiuncta.

Dialogus de recta lingua Latina pronunciatione.

Edidit sub id tempus præter *notas & animaduersiones in Valerium Maximum, in Senecæ Tragœdias, & Velleium Paterculum, Dialogum de recta lingua Latina pronunciatione*: Grammaticum quidem argumentum atque ex se tenue & vile fortassis: sed quod olim & Senatores atque ipsi Principes tractarunt: quodque sic noster enucleauit, vt ne ipse quidem *Priscianus*, si reuiuiscat, quidpiam addere aut desiderare posse videatur. Vtque ciues in *Constantia* ad parendum formarat: sic *Politicis* nouo plane genere conscriptis, Regibus & Principibus ad recte imperandum facem prætulit. Tandem *libello de vna religione* sub prælo feruente ex Batauis valetudinis ac hepatarij morbi causa digressus, *Leodic* ac *Spadæ* biennium fere egit, bibitque acidulas illas, iam olim à *Gilberto Philareto Limburgio*, & nuper à *Philippo Garingo*, *Thoma Rietio*, *Abrahamo Nicolao Franbesario*, alijsque Medicis laudatas. Ipse *Louanium* regressus sedem ibi domiciliumque fixit: quanquam varie à varijs auocatus fuerit. Nam fama discessus per Germaniam sparsa mox *Guilielmus Boiorum* Dux, eiusque frater *Ernestus*, Vbiorum atque Eburonum Antistes, *VVolfgangus Theodericus* Salisburgensium, *Iulius* Herbipolensium, *Andreas* Vratislauiensium, Præsules, alijque Germaniæ Principes ipsum splendide, ac prolixe inuitarunt.

Politica.

Libellus de vna religione.

Acidulas petiit 1591.

Lipsi à variis expetitus.

Vt & postea *Clemens* Octauus Pontifex Maximus, *Ascanius Columna*, *Gabriel Palaottus*, *Fridericus Borromæus*, *Franciscus Sfortia*, Cardinales, *Henricus* Quartus Galliæ Rex, S. P. Q. *Venetus*, *Ferdinandus Medices* Etruriæ, *Franciscus Maria Roboreus* Vrbinatium, Duces; *Patauini*, *Bononienses*, & alij cum Principes tum populi, stipendio ac viatico, quod ipse desideraret, plures vocarunt. Quin & *Benedictus Arias Montanus Hispalensis*, benigna & rara effusione, Lipsium, non vt hospitem aut amicum: sed quasi filium, sæpius in Hispaniam suamque domum inuitauit: & se viuo rerum suarum consortium, mortuo successionem ex asse obtulit.

Bened. Arias Montanus.

Postea Brabantiæ Ordinibus per *Nicolaum Oudartum*, veterem amicum, *Machliniæ* tunc Canonicum, & Officialem benigne, serioque vocantibus, vt gratum se probaret, suos De *Cruce Commentarios* paulo post dicauit, consecrauitque. Porro cum opus aliquod iamdiu meditaretur, & solicite quæreret, quod lucem ad res Romanas & Græcas præferret; reperit

Commentarii de Cruce.

quod

quod *Facem Historicam*, non ex superbia, sed ex proposito, appellaret. Hoc cum diffusum imo & confusum esset: placuit excerpere primum ex omni cumulo quidquid ad *Militiam* facere videbatur. In his itaque ad *Polybium* commentarijs, quidquid ad militiæ ordinem, arma, legesque spectat, aperuit: in *Poliorceticis* autem *Machinas*, *Tormenta*, *Tela* veterum, adiutante iterum Vænio, exhibuit, daturus & *Triumphum*, felicis belli clausulam, nisi valetudo aduersa intercessisset. Sibi post redditus *Admiranda Imperiorum* florente olim ætate collecta, cæpit disponere & vulgare, à *Romana magnitudine* feliciter exorsus.

Fax Historica. *Militia Romana.* *Poliorcetica.* *Magnitudo Romana.*

Anno millesimo quingentesimo nonagesimo nono cum serenissimi Principes *Albertus & Isabella Clara Eugenia*, Louanij die octauo calendarum Decembris inaugurati more maiorum essent, postridie eius diei Athenæum ibi viserunt, & Lipsium dicere aliquid subitaneum voluerunt, siue iusserunt. Fecit. & à solitæ lectionis more non recedens, *Annæi Senecæ* librum *de Clementia* in manus sumpsit, & pauca eius verba, à cõsessu & tempore isto non aliena, explicauit. Quam quidem *Dissertatiunculam ad Principes* habitam, qualis fuit, totidem verbis, sine colore aut fuco, postea vulgauit: etsi augere ac polire, exemplo veterum, atque adeo Tullij & Plinij, potuisset. Dissertatiunculæ extemporaneæ, & per se leui fortasse, vt pondus adderet, C. *Plinii Secundi Panegyricum*, Traiano imp. dictũ siue scriptum cum perpetuo commentario, adiunxit. Ad hæc *Politica* scripsisse non contentus, eadem *exemplis monitisq;* illustrauit aut firmauit. Selectissima itaque exempla maximeque varia, è varia & multiplici lectione seposuit, & ad communem omnium vsum, eleganti sane ac facili stilo, repræsentauit: vt in hoc genere paria cum *Maximo Valerio* fecisse, imo superasse videatur. Postea *de Louanio eiusque vrbis comitibus commentarii* ab ipso sunt occasione nuptiarum illustriss. *Caroli ducis Croii & Arschotani* subitarie contexti: quibus rogatu Ordinum *Brabantiæ* vniuersæ *historiam* fuisset * subiuncturus: ni fata inuida vetuissent. Cœperat enim mediæ ætatis historijs præsertim nostratibus iam grandior affici: etsi iunior Romanarum rerum admirator vnicus, vsque ad contemptum fere cæterarũ, fuisset. Quemadmodum etiam florente ætate *Cornelium Tacitum*, prudentiæ patrem vulgarat: ita decrescente illa voluit & *Annæum Senecam* philosophum, sapientiæ fontem dare. *Manuductionem* ergo *ad Stoicam Philosophiam* adornauit, id est, facem ad eius sectæ principem Senecam, quæ præluceret, accendit, tanto alacrius ea studia aggressus: quo breuius iter laboribus scriptisque suis restare præsagiebat. Vt vero & ista *Stoica* familiaria dogmata, & decantata illa Paradoxa traderet, quodque à ne-

Dissertatiuncula ad Principes. *Exemplo & monita Politica.* *Louanium Lipsii.* * *Cent.* 5. *miscell ep.*94 *Manuductio ad Philosophiam Stoicam.*

nemine factum antea, disposuit & velut in thesauro condidit. *Ethica* quidem ex Epicteto, eiusque interpretibus Ariano ac Simplicio, Plutarcho item aduersus Coloten, Musonio apud Stobæum, M. Tullij Paradoxis, *Physica* vero ex Cleomedis Meteorologicis, Stobæi Eclogis, & M. Tullij Academicis, vtraque autem ex Seneca, Diogenis Laertii Zenone, aliisq; reuocauit. Exinde post multos alios Hispanos, Gallos, Belgas serio ipsum *Senecam* aggressus est, & philosophũ eximium, virtutis atque honesti præconem, *emendatum, scholiisq; illustratum, Paulo* V. Pont. Max. inscripsit & per *Philippum Rubenium*, suum olim auditorem, obtulit. Ediderat & ante biennium 1601. *Miracula & laudes Diuæ Virginis Hallensis*, itemq; *Diuæ Sichemiensis*; Idque ea occasione & causa. A prima adolescentia Diuæ Virginis amorem & cultum induit: eamque sibi patronam adoptauit, & ducem in periculis, in molestiis, in omni deniq; vitæ cursu elegit, etiam in studiis *Ioannis Damasceni, Ruperti Tuitiensis, Bernardi, Thomæ Aquinatis*, aliorumq; exemplo: & si quid accuratius pangendum: aut dicendum publice esset, vbi famæ vel memoriæ res agebatur, precibus ac votis eam supplex adiit. Ex Batauia Leodicum vt primum venit, in *sodalitium Marianum* (cui Patres Soc. Iesu præsident) nomen etiam dedit atq; *Oratione panegyrica* publice habita suum in Virginem adfectum testatus est. Id ipsum & Louanij postea præstitit. Ab eodẽ deinde adfectu *Hallas* diu adspirauit & tandem adiuit: Hannoniæ oppidum, tertio à Bruxellis lapide, magna apud Belgas & exteros fama celebre, & Miraculis, quæ tutelari ibi Diuæ adscribuntur. Anno * insequenti in grauissimam ægritudinem incidit: votũ fecit: Hallas se contulit: clientem sibi supplicem Diua recreauit ac valetudini paullatim restituit. Ipse *Pennam Argenteam* in templo, ante arã Virginis suspendit, & hosce versus subscripsit:

L. Annæus Seneca philosophus.

Diua Hallensis & Sichemiensis.

Patrona Lipsii Diua Virgo.

Proficiscitur Hallas.

* 1602.

Pennam argenteam Diuæ suæ dicat.

Hanc, Diua, Pennam interpretem mentis meæ,
Per alta spatia quæ volauit ætheris
Per ima quæ volauit & terræ & maris:
Scientia, prudentia, Sapientia
Operata semper, ausa quæ Constantiam
Describere, & vulgare, quæ ciuilia,
Quæ Militaria, atque Poliorcetica:
Quæ Romæ magnitudinem adstruxit tuam:
Variaque luce scripta prisci sæculi
Affecit, & perfudit: hanc Pennam tibi
Nunc Diua merito consecraui Lipsius.
Nam numine istæc incheata sunt tuo,
Et numine istæc absoluta sunt tuo.
Porro è benignitatis aura perpetim
Hæc spiret! & famæ fugacis inuicem

Quam

Quam Penna peperit, tu perenne gaudium
Vitamq; Diua, Lipsio pares tuo.

Anno 1603. *Ioannes Miraus, Franciscus Costerus & Aubertus Miraus*, Lipsij rogatu Hallas profecti, acta & regesta illius loci diligenter excusserunt, atque omnia fideliter exscripta, & publico senatus eius oppidi sigillo firmata, ad Lipsium miserunt. Ea * digessit ipse, concinnauit; & quamquam stili florem & affectus obiter miscuerit; tamen rei ipsi hilum non addidit, nec apicem detraxit: ordinem denique & decorem dedit.

* *Contra illam diuam extat Idolum Hallense.*

Morbus Lipsii nouissimus.

Ad extremum vitæ actum, fabulæque catastrophen tristem illam quidem, sed in qua sunt omnia, iam venimus. Anno 1606. 15. Kal. April. è tussi, grauissimisque subtilli cerebri defluxionibus, Lipsio ægre esse cœpit. Mensis anni Martius, qui cœli in se vertentis cardine commotior, morborum periculis aut mortalitatis damnis famosus esse solet. Lipsius licet iam multis ab annis vernacula & quasi domestica valetudine tentaretur, tamen ista fallere non potuit suspicacem, & in ipsam iam mortē propendentem diu antea ex sapientia animum. Quin illud elegantissimi scriptoris celebratum sæpius haud deerat; *Non magno apparatu aut exquisita molitione opus esse, vt corporis atq; animi infirmo vinculo cohærens societas dirimatur*, imo, Varronis scito, *Homo bulla est*, eo magis senex, & æger, & cui mors diu votum, pœna nunquam, aut terror fuit. Itaque tunc malum indies ingrauescere, color, calor, vires & vita labascere: denique lecto Lipsium affigere, hoc est letho assignare. Quod sane totius ante actæ vitæ tranquillitate & prospexit pariter, & excepit. Nam vnis tantum quatuor diebus summum hoc egit, *Mori*. Porro ad extremum vsque spiritum firma atque integra mente constitit, tanta quidem animi constantia atque alacritate, nihil vt vxoris carissimæ aut amicorum vndique adfluentium lacrymis ac suspirijs moueretur. Itaque nec vllam querimoniæ vocem, nec vllum repugnantis aut trepidantis animi signum edidit. Cum ex circumstantibus quispiam solaminis à Stoicis magnam illi materiam superesse diceret: *illa sunt vana*, respondit, digitoq; in Christi crucifixi prope adstantem imaginem intento; *Hæc est vera patientia*: mox magno spiritu subijciens: *Domine Iesu, da mihi patientiam Christianam.*

Morbi statim inualescentis principio, prima illi cura fuit, sacris *Pœnitentiæ, Eucharistiæ, extremæ Vnctionis*, purgari, muniri, foueri mysterijs. Exinde religiosorum hominum preces assidue expetijt: fuitq; ex ijs qui diceret: *Ecce nunc illa patrona clientem exspectat suū, & obuiis expansisq; occursabit vlnis.* Tunc tendere Lipsius, & in altū oculis manibusq; moribūdis sublatis sic precari: *ô mater Dei, adsis famulo tuo, cum tota æternitate decertāti, & non me deseras in hac hora, à qua pendet æterna salus animæ.*

Dicta nouissima.

Semel

Semel quoque iterumque auditus est sibi gratulari, *se illo anni tempore migrare è vita, quo Christi sanguis maxime in Ecclesia ferueret.* Cumque oblatum pro se missæ sacrificium ex quodã sacerdote intellexisset: *Faxit Deus*, inquit, *Pater mi, vt sanguis ille preciosus in me abunde deriuetur, qui in illa passione effusus est.* Cum in agone morti iam proximus versaretur, vxori mandauit, vt togam optimam pellibus suffultam, professorij sui muneris administram, Virgini matri ad eius aram Louanij in basilica D. Petri Apostolorum principis, cultu miraculisque celebrem in vsus ac necessitates sacras offerret ac poneret. Dictũ, factum: atque ea toga postmodum, quod aræ aut sacris apta non esset, *Gerardo Corselio*, I.C. & Antecessori, emptione cessit. Æs inde conflatum rationibus aræ adscriptum est, cultui Deiparæ augendo. Cæterum Lipsius, summa cum testificatione pietatis, Christi ex cruce pendentis imaginẽm frequenter amplectens, & nunc Iesu, nunc Mariæ nomen ingeminans, 10. Kal. Aprileis nocte media, anno ætatis *nono & quinquagesimo*, placide ac leniter exspirauit: & quod dolendum, vetus Lipsiorum in ipso stirps defecit, vt qui vltimus huius gẽtis fuerit Sed quid refert? stirps perierit, nomen ipse propagauit

Toga Virgini oblata.

Moritur Lipsius.

Vltimus suæ stirpis.

——————————ab ortu
Solis ad Hesperium cubile.

Liberorum item loco, posteris libros reliquit,

————quos nec Iouis ira, nec ignes,
Nec poterit ferrum, nec edax abolere vetustas.

Mediocri pompa, vt, qua erat modestia, iusserat, elatus est pridie Paschatis, 8. Kal. Aprileis, hora post meridiem quarta, humeris vniuersæ, vt sic dicam, Academiæ: certantibus nimirum inter se studiosis, vt extremum istud præceptori optimo pietatis officium impenderent, illius, vt arbitror, vocis Q. Cæcilij Metelli cognomento Macedonici memores; *Non fore, vt in posterum id officium ab ipsis viro maiori præstari possit.* Elatus est autem *cælo* admodum *pluuio*, vt id ipsum in lacrymas solui videretur. Insecuti biduo post venti ab hominum memoria vehementissimi, & quales nunquam flauerant viuo Lipsio, ventosæ ambitionis ac vanitatis domitore. Conditus iacet, vt testamenti tabulis mandarat in æde sacra *Franciscanorum* sodalium, ante Virginis Deiparæ aram, ad quam preces quotidie fundere solitus erat. Voluit nimirum & à funere istud sui in Virginem cultus sempiternum apud posteros exstare monumentum. Inscriptionem vere philosophicam, tumulo appendendam, paucis ipse versibus *biennio* antea complexus fuerat:

Funus.

Tumulus, & epitaph. quod ipse sibi scripsit.

Quis hic sepultus, quæris? ipse edisseram.
Nuper locutus & stilo & lingua fui;

Nunc

Nunc altero licebit. ego sum Lipsius,
Cui litera dant nomen, & tuus fauor:
Sed nomen: ipse abiui: abibit hoc quoq;:
Et nihil hic orbis, quod perennet, possidet.
Vis altiore voce me tecum loqui?
Humana cuncta fumus, vmbra, vanitas,
Et scenæ imago, & verbo vt absoluam; Nihil.
Extremum hoc te alloquor:
Æternum vt gaudeam, tu apprecare.

I. Lipsius vixit annos 58. menses 5. obiit anno Christiano 1606. 10. Kal. April.

Marmoreum tumulum, vna cum statua, ære suo vidua excitauit: Senatus vero populusque Antuerpiensis, virum de vrbe eorum ac ciuibus optime meritum, quiq; peculiari quodam affectu & illam præ cæteris Belgicæ dilexit, & cum plerisque istorum singulari familiaritate coniunctus fuit, sarcophago itidem marmoreo complecti voluit, hac epigraphe addita:

IVSTI LIPSII
QVOD CLAVDI POTVIT
HIC IACET
S. Q. P. ANTVERP.
INCLYTI VIRI
FAMÆ ORBI NOTÆ
VIRTVTI COELO RECEPTÆ
H. M. P.

Parentalia. Cæterum iusta persoluta ei sunt 3. Kal. Aprileis, in primaria vrbis Basilica, D. Petro sacra. Defunctum pro funere laudauit *Gerardus Corselius*, Antecessor clariss. quem secuti alij postea amici varijs clarissimæ memoriæ virum epicedijs, laudationibus. epitaphijsque editis certatim sunt prosecuti. *Bibliotheca & scripta nepoti legata.* Bibliothecā, non tam copia, quam librorum præstantia commendatam, scripta item sua, atque ingenij monumenta, *Guilielmo Greuio, Bruxellensi*, è sorore nepoti, annos fere 13. tunc nato legauit: & apud *Ioannem Wouerium* suum olim auditorem ac contubernalem, dum adolescat heres, Antuerpiæ deponi iussit: *Græcos* autem, calamoq; exaratos codices Louaniensi Soc. Iesu gymnasio attribuit. *Testamenti curatores.* Extremæ suæ voluntatis curatores esse voluit *Nic. Oudartum, & Ioannē Wouerium, itemq; Guilielmum Warnirium*, suum olim ministrum, post in D. Petri Louanij Canonicum. Testamenti autem tabulis *cauit scriptorum suorum quidquam à morte euulgari.*

Prosopographia. Quod corporis habitum indolemq; Lipsij attinet, paucis ita habe.

habe. Membrorum illi decens habitudo fuit, corpusque compactum, & facies non indecora, vtique ante morbum: sed quã pictores, etiam præstantissimi, exacte numquam exprimere aut adsequi potuerunt. Latebat scilicet quid diuinum in oculis, humano penicillo maius atque sublimius! Frons ampla, & statura iusta, maiestatem addebant: ad extremum tamen corpore sicco atque exhausto fuit, cum à *morbo hepatario*, qui *viginti* amplius annos cruciauit, tum magis studijs.

Morbus hepatarius.

Ingenium.

Ingenium illi viuidum, ingens, docile, & capax omnium artium, si *Musicam*, quod mireris, excipias: *iudicatio* collineans & recta: *memoria*, non sine præceptorum admiratione, etiam in puero summa. Dona certe habuit, & exseruit, quæ nemo huius æui aut studij. *Iudicium* inprimis ad miraculum excellens: & ab eo *ordinem* in scriptis omnibus, ac dispositionem sumsit: nec super nouos modo, sed & super veteres vsurpauit.

Eloquentia & stilus.

Eloquentia illi admodum prompta, facilis ac profluens, nec sine Venere; quæ laudes, in stricta & arguta breuitate, paucis aut nemini hactenus obtigere. Illa ipsa breuitas, quod imputandum, sine tenebris fuit; & multa paucis sic dixit: vt influant & se diffundant, & vel plura, dixisse videatur. Timantem pictorem celebrant, quod in eius operibus plus semper aliquid intelligeretur, quam pingeretur: idem de Lipsiana scriptione merito dixeris. Non defuere tamen, qui dictionem eius, vt obscuram atque intricatam, minimeque Tullianam criminarentur. Sed ô misellos, qui tum præclare censent Ciceronem se imitatos, cum *elumbia, exsanguia, verbis item ac numeris iacentia* scripserint, denique sic algentia, vt Germanicas etiam niues refrigerare possint. Hærent in margine, & velut in finibus Latii, adspiciunt elegantiam & mirantur, intra pectus tamen aut linguam, non admittunt. Sed de hoc videatur *institutio epistolica eiusq; epistola*.

Reprehensores eius.

Mores Lipsii.

Tacitus in Vita Agricola.

In gestu, cultu, sermone modicus fuit: adeo vt *plerique quibus magnos viros per ambitionem æstimare mos est, viso aspectoque* Lipsio, *quærerent famam, pauci interpretarentur*. Constat certe exteros, quos ab vltima etiam Sarmatia eius videndi audiendique gratia (vt olim magni illius Liuii) frequenter venisse scimus, cum Lipsium viderent, eumdem sæpe requisiuisse.

Nam in veste, supellectile, famulatu, splendor aut ambitio illi nulla: ministro vnico (qui & amanuensis munus obibat) comitatus, in publicum, & fere togatus, prodibat: omnis tamen ætatis, sexus, ordinis homines, & viri etiam principes, velut cœlo missum, suspiciebant ac venerabantur.

Porro

Porro vt Philosophum decebat, *censum* item non amplum habuit, & cum bona mente modestiam omni in re tenuit: illud non raro vsurpans;

Census & stipendia.

Sibi habeant sua regna Reges, sibi diuitias diuites.

Opes aut stipendia ampla non ambiuit quidem, sed oblata congiaria siue honoraria (vt sensit non semel viros, cum sacri tum profani ordinis principes, in se, benignos ac liberales) nec reiecit. Ordines Brabantiæ *sexcentos*, vt vulgato more loquar, Florenos siue *Francos nummos* quotannis pendebant: *ducentos* nummerabant Buslidiani gymnasij trilinguis Curatores. *Philippus* 2. Hisp. Rex Catholicus, Belgarumque Princeps additis *mille annuis* auxit procurante *Petro Enriquez*, Comite Fontano, qui regio tunc nomine prouinciam Belgicam administrabat: idemque Rex *Historiographi* etiam sui *titulo* donauit. Serenissimus *Albertus Austriacus* virum optime de Reipubli. meritum, ac laboribus fractum, *rude donauit*: & si vellet, à publica professione desistere, & vicarium siue successorem adsumere, dato diplomate concessit: annuo ad hæc *ducentorum florenorum* vectigali adnumerato. Atque vt vetus illud, *Honos fugientem sequitur*, ætas etiam nostra agnosceret, nihil tale ambientem, imo fugientem, *Consiliarii* dignitate ornauit, atque in sanctissimum senatum, quem rerum statusque vocant, iudicio adlegit. Ipse tamen pro veteri suo decreto, à Repub. atque ab aula se abstinuit, vt merito ambigant omnes, an maiori gloria Princeps tantum virum adlegerit: an vero laudabiliore constantia ipse abstinuerit. Illud constat, cum tanta dignitatis ac census facta esset accessio, nihil de quotidiano cultu, nihil de pristina vitæ consuetudine ipsum mutasse: tantaque vsum moderatione, vt nec sordide vmquam se gesserit, nec auctis opibus affluentius vixerit: quam olim instituerat, parique modestia semper steterit. Itaque vt priscæ illæ virtutes, in nostræ ætatis miraculum ac gloriam, in ipso sunt renatæ: sic iure symbolum istud, ab Ennio mutuatum, *moribus antiquis* vsurpauit, factisque expressit.

Lipsius consiliarius regius.

Modestia Lipsii.

Symbolum.

Qua erat morum facilitate ac comitate, *binas* fere *horas* à meridie, sumpto prandio studiosis adolescentibus ad se venientibus, dabat, *exteris* vero vndique confluentibus, semper: vt eius *domicilium* (quod de Q. Mutio Tullius prædicat) non dico Belgicæ, sed vniuersæ *oraculum Europæ* videretur.

Facilitas & comitas.

Animum studijs fessum vt reuocaret ac reficeret flores & hortos impense coluit, bulbis tuliparum præsertim ab noto ignotoque orbe, per *Rembertum Dodonæum*, *Carolum Clusiũ*, & *Ioan. Boisotum*, rerũ hortensium in paucis peritos, perq; amicos alios studiose petitis. Nimirum vt pictores longa intentione

Hortorum cultus.

hebetatos

hebetatos oculos, ad specula quædam & virores colligunt: sic ipse hic animum exhaustum aut oberrantem solitus est reuocare. Hic extra tumultus ciuicos, inter herbas, inter flores, hilari atque hiante oculo oberrabat: & modo ad hunc occidentem, modo ad illum exorientem manus vultumque circumferebat: & mira quadam voluptate curas hic omnes fallebat & labores. Sic & olim philosophi ac sapientes, ab vrbe atque insano foro remoti, hortis se oblectarunt, atque in ijs diuina illa scripta pleraque procuderunt, quæ miramur, quæq; nulla temporum series aut senectus abolebit.

Adfectus in canes. Amauit à puero *canum* omne *genus*, & Louanij tres ferè aluit gradu quodam magnitudinis discretos: *Sapphirum* catellum, gente Batauum, *Mopsulum* catulum, domo Antuerpia, & *Mopsum* canem, gente Scotum. Hos & in tabula depingi iusserat, & notas ac carmen cuique non minus ingeniose, quam lepide subscripserat. Pictores & calcographi Mopsum, præ cæteris dilectum, ipsi nonnunquam adpingunt, quod illo comitatus, etiam ad Athenæum seu professionis publicæ locum, prodire sit solitus: etsi non deessent, qui negarent Musarum clienti hunc comitatum aut contubernium conuenire: quique genus hoc omne ad *Martis* aut *Dianæ* asseclas ablegarent. Ipse contra reposuit & adstruxit, * si mortalium vllos, caninum hoc consortium litteratos inprimis decere, & eloquentiæ ac sapientiæ candidatos. Ægyptij hoc adserunt, qui Anubin suum canis specie fingebant: quia videlicet vtriusque regionis ille Deus, supera atque infera permeabat, vt Hecate Græcorum. Atqui sapientes habentur illi, qui alta, qui ima scrutantur, & canis exemplo peruigiles diu noctuque agitant. Quid, quod ijdem cum virum diuinis deditum, vatem aut sacrorum doctorem, Hieroglyphicis exprimerent, canem signabant, quod scilicet, præter [illegible] clamare ac quasi latrare istos deceat, in improbos & bonis insidiantes. Et sacræ literæ non refugiunt imagine ista vti: quibus *canes pro Deo* [illegible] *tes* sunt doctores & ecclesiastæ. Iam Græci, eosque secuti Romani, canem Mercurio comitem siue adsessorem dederunt: quia, vt Plato ait, sagax & ingeniosum hoc animal facundissimo & promptissimo Deorum conueniebat. Si autem Mercurio, id est, artium bonarum præsidi, assiduus ille comes: cur ab istarum artium candidatis arceant? Itaque amarunt Iudæi, Ægyptij, Græci, Romani, cæteri: nec vllum magis animal ipsa natura nobis iunxit.

* Cent. I. ad Belgas ep. 44.

Scripta affecta. Præter illa autem scripta, quæ diximus statuerat & alia plurima bono publico vulgare, habebatq; adfecta, aut in schedas relata non pauca: sed Deo, vitæ laborumque arbitro, visum incidere & euocare. Veterum scriptis illustrandis iam olim insti-

insti-

institueràt *Facem Historicam* tum & *Ritualium* libros scribere: & in eos congerere, quidquid esset in moribus ritibusque priscis obscurum. Atque in facem quidem grandiores illos ritus, *De sacerdotibus*, *De Magistratibus*, *De Militia*, *De Bibliothecis*, *De Nuptiis de Funeribus*, & qui tales, volebat includere: eamq; iam cœperat accendere, duplici *Syntagmate*, vno *de Vestalib.* altero *de bibliothecis*, præter Militiam Romanam, publicato. In *Ritualium* autem *libris*, minores & singulos ritus, literarum quodam ordine, explicasset: testibus item exemplisque firmasset. Sicut Lexica quædam verborum vtiliter habentur: sic ista rerum volebat esse.

Ritualium libri.

Itaque *communis* hic quidam velut *Commentarius* fuisset, Latinorum, Græcorum, Poetarum, Oratorum, Historicorum, Philosophorum, &. scriptorum miscellorum: Hæc inquam, instituerat, & materiem, ab annis fere *triginta*, parauerat, vt manuscripti eius *Electorum*, seu locorum, vt vulgo indigetant, communium libri testantur: sed disponere & extruere, valetudo & fatum præueniens vetuerunt.

Cæperat & *Admirandæ Hebraica* (cuius gentis Rempublicam *Carolus Sigonius* eleganter descripsit) itemque *Ægyptiaca*, *Iberica & Gallica* adornare: ex quibus sola Hebraica pænè adfecta posteris reliquit. Daturus & libros tres *De institutione iuuentutis*, *Compendium* item *Historiarum*, suadente inprimis *Henrico Vweno*, I C. si Deus vitam dedisset longiorem. Scripserat & *Thraseam*, siue *De mortis contemptu opus* Philosophicum: quod pro omnium gustu non futurum cum præsensisset, iudicio suppressit, calumniam vitare satius ducens, quam deprecari. Argumentum tamen hoc attigit, sed caute, in sua ad *Stoicam philosophiam Manuductione.* Monitorum & exemplorum politicorum libros quidem duos publicauit, sed vix trientem operis destinati. Nam duo alij, qui *ciuilem Prudentiam*, itemque duo, qui *Militarem* erant tractaturi, perierunt antequam nati.

Cent. 4. miscell. ep. 68.

Inter schedia etiam post obitum repertus est *commentarius in L. Annaeum Florum*, pæne absolutus, itemque *orationes binæ De lectione & vtilitate historiæ*, totidemque *panegyrica Virgini Matri* dictæ, & *Miracula Diuæ Virginis Louaniensis*, non plene tamen pertexta: quæ omnia Wouerius Antuerpiæ fideliter sanctèque adseruat. Cætera, vt *Historia Brabantiæ*, *exempla*, *Monitaque Politica*, vix sunt inchoata. Præter Florum, reliquit. & veteres aliquot scriptores, in his *Liuium*, *Suetonium*, *Plinium*, Notis aut Emendationibus ad margines librorum, à se inter legendum illustratos. Atque hæc de vita Lipsij: * librorum elenchum subijcimus.

**Omnia edita sunt duobus tomis distincta Lugduni in folio.*

Catalogus librorum Lipsii.

Syllabus
Operum I. Lipsij.

Historica sacra.

De Diua Virgine Hallensi liber, quo beneficia eius & Miracula fide atque ordine descripta.

De Diua Virgine Sichemiensi siue Apricolle liber, quo noua eius Beneficia & Admiranda describuntur.

Historica Romana & externa.

Admiranda, siue de magnitudine Romana libri 4.

De Militia Romana libri 5. Commentarius ad Polybium.

Poliorcetica. lib. 5. qui sunt de Machinis, Tormentis, Telis.

De Amphitheatro Romano liber.

De Amphitheatris quæ extra Romam liber.

Saturnalium sermonum libri 2. qui de Gladiatoribus.

De Cruce libri 3. ad sacram profanamque historiam vtiles.

De Vesta & Vestalibus Syntagma: quod ab auctore emendatum auctumque breui proferet Officina Plantiniana.

De Bibliothecis Syntagma.

Commentarij pleni in Corn. Tacitum.

Animaduersiones in C. Velleium Paterculum.

Louanium, siue oppidi & Academiæ eius descriptio, lib. 4.

Politica & Ethica.

Politicorum, siue ciuilis doctrinæ libri 6. qui ad Principatum maxime spectant.

Monita & Exempla Politica, libris 2. qui Virtutes & vitia Principum spectant.

De constantia libri 2. vere aurei, qui alloquium præcipue continent in publicis malis.

Manuductionis ad Stoicam philosophiam libri 3. L. Annæo Senecæ, aliisque scriptoribus illustrandis.

Commentarii & scholia in L. Annæum Senecam philosophũ.

Dissertatiuncula apud Serenissimos Belgicæ Principes Albertum & Isabellam Austrios: item commentarius perpetuus in C Plinij Panegyricum, Traiano Imperat. scriptum siue dictum

Variarum Lectionum libri 3. in quibus pleræque ad M. Tullium Ciceronem, M. Terentium Varronem, & Sex. Propertium Notæ.

Antiquarum Lectionum lib. 5. in quibus varia scriptorum loca, Plauti præcipuè illustrantur aut emendantur.

Epistolicarum Quæstionum libri 5. in quibus ad varios scriptores, pleræque ad T. Liuium Notæ.

Electo-

Electorum libri 2: in quibus, præter Censuras, varii prisci Ritus.

De recta pronunciatione Latinæ linguæ Dialogus.

Ad Valerium Maximum Notæ.

In Tragœdias, quæ L. Annæo Senecæ tribuuntur, animaduersiones.

Iudicium de Consolatione M. Tullij Ciceronis, nuper, vt volunt, primum reperta: quo libro seipsum Cicero de filiæ morte consolatus dicitur.

Satyra Menippæ, Somnium & Lusus in nostri æui Criticos.

Apologetica:

De vna Religione liber, aduersus Dialogistam Theodorum Cornhertium

Dispunctio Notarum Mirandulani codicis ad Corn. Tacitum, aduersus Lucium.

Reiectiunculæ Sannionis cuiusdam Batavi, pro Diua Virgine Hallensi.

Epistola.

Epistolarum Centuriæ 10. ex his quinque sunt Miscellaneæ, tres ad Belgas, vna ad Italos & Hispanos, vna item ad Germanos & Gallos.

Epistolica Institutio, ex dictantis ore excerpta.

Ex centuria 3. Miscellanea ad Belgas epist. 87. Item I. Lipsii vita ab Auberto Miræo descripta.

MARTINVS CRVSIVS.

† 1607. die 25. Febr. ætat. 81.

Auus Crusii paternus.

MArtini Crusii auus fuit *Petrus Crusius*, Bottensteini in montanis Pabepergensis episcopatus, ciuis, sartor, cereuisiæ coctor, & senator ibidem per viginti annos; natus circa annum millesimum, quadringentesimum, sexagesimum, diem suum obiit anno decimo quinto, supra mille quingentos. Auia *Margareta Schallerina* è viuis abiit anno millesimo, quingentesimo, trigesimo sexto. Pater vero ei fuit cognominis, in lucem editus circa annum nonagesimum, supra mille, quadringentos. Hic postquam varijs in locis operam literis dedisset, & Berlini cantoris officio functus aliquantisper esset: Wittembergæ sacris initiatus est à Brandeburgico præsule, anno decimo sexto, seculi millesimi, quingentesimi.

Auia. Pater.

Ecclesiastico igitur ministerio dicatus ille, quaterdecies locũ mutare coactus, damna fecit grauissima, & periculis expositus fuit varijs. Bello n. Germanico flagrante Cæsarianus miles,

Eius pericula & damna.

quamuis ei & cibus & potus affatim apponeretur, tamen vt pecuniam extorqueret, laqueum ipsi fuit minatus. Mox alij irruptione facta superuenere: propter quos ipse in columbario sese occultauit: vxor vero alio fugiens, bis in via est spoliata. Accidit paulo post, vt apud Georgium Hernitum pastorem Scharenstetensem mensa ad cænam apparata, Cęsarianorum manus irrumperet. Ibi alijs alias latebras petentibus, Crusius cũ coniuge in ossuariũ duobus feretris sibi obductis, se abscondit: & quamuis, qui fuit militaris furor, tum in cæmiterio tum in ipsa ὀστοθήκῃ diligenter omnia, laterna adhibita ossibusq; ferro turbatis, excuterentur: reperti tamen ipsi, DEO ira eos protegente, non sunt. Latitarunt in loco illo fœdo, decem noctis horas, idq; frigore intensissimo: hoste interea omnia diripiente, pecora mactante, carnesq; coquente, & miseras mulierculas inhoneste tractante. Illis dilapsis pater Vlmam per viarum ambages tendens, incidit in viginti Hispanos, à quibus tunica exutus, & cingulo, pera, gladio, ac pugnione spoliatus est. Mater vero itidem tum vitæ discrimen adijt, quando quidã Cæsarianorum, pecuniæ extorquendæ causa, collo eius cingulum inserit, gulam elisurus, ni Deus ἀπὸ μηχανῆς adfuisset. Canis enim domesticus heræ audiens quiritatus, de lectulo, in quo accubabat, desiliens, hosti crus admordet: quo gladium stringente mater laxamentum nacta euasit, domo tota mire dehonestata, librisque conscissis vndiquaque constrata.

Occultat se cum vxore in ὀστοθήκῃ.

Idem Crusij pater dum militum vim *Vlma* declinat, *Interim* Sphingem amplecti nolens, ab Vlmensibus dimissus, & à Marchione Alberto ecclesiæ Wartenfelsiæ præfectus est. Inde *Curiam* euocatus in Xenodochio ibi docuit; vbi iterum periculo non caruit & ob terræ motum & militem Marchionicum contra Carolum quintum.

Anno quinquagesimo secundo Ecclesiastes *Bottensteini* designatur, Alberto illo Pabepergensia occupante. Episcopo autem post intra menstruum spacium omnia recuperante, expulsus, apud fratrem Sultzbachij, & apud Ioan. Starckgrauiũ Ambergæ, suis sumptibus se sustentauit: donec munus docendi in pago, cui Schlichta nomen, duobus Amberga milliaribus distante, ei commissum est: vbi primus euangeliũ docuit, & anno quinquagesimo tertio, die septimo Martij, diem supremum clausit. Ex illo igitur *Martino, & Maria Magdalena Trummerina*, originẽ duxit hic noster Martinus Crusius vulgo **Krauß/** anno vicesimo sexto supra mille quingentos, die decimo nono Septembris, intra tertiam & quartam pomeridianam, natus *Grebernæ*, tribus à Bottensteino oppido milliaribus, episcopatus Bambergensis.

Natalis Crusii.

Vlmam mittitur.

Domi à patre prima elementa doctus, in Vlmensem deinde

ludum

ludum missus est, vbi pro victu precio annuo quindecim florenorum indicato, sub *Gregorio Leonhardo*, Latine & Græce docto, ita in literis versatus est; vt Senatus Vlmensis subsidiũ annuum quindenorum florenorum, continuandis studijs, ei decreuerit. Grãmaticis inprimis à puero fuit deditus, vt quæ contemtum sui per omnem vitam vindicant. Accidit, vt quodam die à præceptore examen Syntacticum institueretur: ibi Crusius, condiscipulis qui biennio amplius Græca illa audierant, obmutescentibus, interrogatus προφθὰς ad singula ita respondit: vt magister ad adstantes conuersus dixerit: quanã in parte dolium hoc aperiemus: vt vinum non profluat?

Ibi subsidiũ ei à Senatu. Grammatica inprimis studiosus.

Anno quadragesimo quinto, mense Iunio ab Vlmensibus *Argentinam* missus est, vt in collegio Prædicatorum, in quo adolescente triginta amplius à ciuitatibus alebantur, cum artib. liberalibus, linguisque Theologiæ operam daret. A rectore I. *Sturmio* lectiones secundæ classis audire est iussus, etsi iam tum Logicæ Melanchthonianæ præcepta, ipsasq; dialectos Græcorum calleret, ac Græce ἀμέμπτως scriberet. Proximo deinde Pascha cum progressiones haberẽtur solennes, primo ipse loco & argenteo* nummo donatus, in primam adscendit oratione recitata. Ibi præter lectiones, quas præceptore *Gerardo Seuero*, alijsque doctis viris, audiuit, subseciuis horis aduersa etiã valetudine laborans, euoluit dialogos *Luciani*, *Xenophontem* totũ, Testamentum Græcum totum, cum multis Demosthenis & Æschinis orationibus. Quippe Græcæ linguæ ita amans à puero fuit, quasi animus præsagiret, non in Ecclesia, sed in schola aliquando doctorem futurum. Ibi etiam I. Sturmio oratori operam dedit tanto discendi cum desiderio, vt parens per literas dehortari ipsum à studij pertinacia necesse habuerit.

Vlma Argentinam mittitur.

Eius in studiis προκοπή.

** Sex baciorum.*

φιλέλλην à puero Crusius.

Iterum ergo anno quadragesimo septimo mense Aprili, cũ progressiones discipulorum fierent, Crusius primum locum obtinuit, ad publicas ἀκροάσεις cum brabeio admissus. Quinto à promotione die orationem Græcam, vt in promotione Latinam, de bello Germanico, publico in auditorio recitauit, περὶ τοῦ πολέμου τοῦ ἐν Ἀργεντίνῃ ἐπιχειρήσαντας, præsentibus cum alijs, tum honoris causa *Martino Bucero*, *Petro Martyre*, *Caspare Hedione*, *Marbachio*, *Fagio*, *Felsio*, alijs. Mox, vt qui feriari poterat nunquã, aliam habuit orationem Latinam, de* *Demetrio* Fabro: quam, vti & superiorem Latinam, *Winkelius*. Ienensibus declamationibus, nonnihil mutatam, inseruit. Audiuit tum in Theologia *Bucerum*, *Hedionem*, *Marbachium*, *Fagium*: in politicis Aristotelis, *Felsium*: *Sturmium* in Ciceronis de finibus libris, rhetoricis Aristotelis, Theocrito, alijs: in Hebræis *Michaelem Delium & Dauidem Küberum*. Priuatim euoluit *Isocratis* orationes, *Homerũ* totum, *Platonis* apologiam, Critonẽ, Gorgiã, alia.

Habet orationem Græcã.

** Verba sunt Crusii.*

** Ex act. Apost. c. 19.*

Præceptores eius in Acad. Argentinens.

Additur nobilibus Werteris informator.

Eodem anno è collegio illo, bona cum gratia præce[
ad adolescentes è Thuringia nobiles *Philippum & Ant*[
Werter, in ædes Iacobi Froschesseri, commigrat. Vsi fu[
ante Hieron. Wolffij, Oetingensis opera, & ante hun[
bricij Chemnicensis institutione. Factū est id scitu pe[
Senatus Vlmensis, cui obligatus Crusius erat: quē co[
Sturmius hac epistola impetrauit: *Sunt hic nobiles ad*[
duo è familia Wertterorū, quorum frater Wolffgangus cupit[
*gogū præfici, qui scholæ nostræ rationem teneat & sequatur, *[
luto cursu cum ipsis in Galliam aut Italiam proficiscatur. Ro[
mittatis, non solum, meo, qui id maximopere cupio nomin[
etiam Wertterorum causa, qui digni sunt hoc beneficio ob hu[
& religionis studiū, & honestatē familiæ, quæ in Thuringia[
lebris est. Promittit Crusius, hoc quadriennii studio & ten[
fecto, simulac reuocaueritis rediturum ad vos, & facturum[
iā faceret, si aliquid imperaretis. Eo tempore perlegit Cr[
siodum, Pindarum, multa Latina & Græca. Post disce[
ceri & Fagij in Angliam, audiuit *Hedionē, & Marbach*[
cessores: quorum lectionibus adiunxit Hebrææ ling[
omnibus verborum radicibus annotatis, per Iobum,
& Genesin, præceptore *Emmanuele Iudæo Delio, & Kub*[
soluerat iam Sphæram Procli, Arithmeticam Frisij, Ge[
am Melæ, Sphæram Iohannis de sacro Busto, Euclide[
uit etiam in Græcis Heliodori Æthiopica, Apollonij A[
tica: quædam in Hermogene, & organo Aristotelis:
tutionib. Iustinianeis. Musicam iam dudum à patre a[
qui etiam artis componendi cantus gnarus fuit.

Epistola Sturmii ad Senatum Vlmensem.

Anno quinquagesimo cum Interimisticæ religioni[
ita & Argentinæ, locus daretur: Crusius cum nobilib.[
oratorias Sturmij audiuit lectiones, vna cum Theolo[
Hebraico itidem stylo sese tunc exercuit proponente[
ta breiuscula Kubero: priuatim autem legit Sophoc[
stophanem, Dionysium Halicarnasseum, Ciceron[
plicans discipulis etiam Virgilij Georgica & Æneide[
cum Electra Sophoclis.

Tubingam abit.

Argentina, testimonijs à Sturmio cæterisque profe[
vti & discipulis ornatus, verno tempore *Tubingam* se[
an. quinquagesimo primo lectiones philosophicas &[
gicas auditurus. Interimistico illo tēpore Tubingæ,[
choro missa celebrabatur: inferius Euangelici doceb[
diosorum autē mensæ precium erat ad summum 24. fl[

Vile mensæ precium.

Ab Vlmensibus liber pronunciatur.

Inde Vlmam profectus Scholarchis *Wolffgango Stan*[
*Henrico Neidhar*a, obtulit suam operam, modo ab ill[
liber esset. Responsum tulit: iniquis temporibus cur[
& bonæ frugis alioquin adolescentes non retineri. Li[

pronunciatus ab Vlmensibus, dono duûm florenorum & testimonio dimissionis accepto, ad parentes Norimberga transiens venit. Apud quos cum dies cõplusculos iucunde posuisset, literis nataliũ legitimorũ acceptis, Argentinã rediјt, idq; eo maturius, quod spes ei breui adeundæ italię iniecta à discipulis esset Explicuit priuatim tum Quintilianum & Demosthenẽ; perlectis prophetis minoribus, Iesaia item & Tobia Hebraice, cũ colloquio Münsteri, Iudæi & Christiani. An. quinquagesimo secundo cũ miles in Germania cõscriberetur, principũ captiuorũ causa: Crusius in ocio literato solenne suũ obtinens, Diodorũ Siculũ aliaq; Græca iuxta & Latina euoluit, Italicã linguã discere cępit: & Ethica Aristotelis exposuit. Sub exordium deinde anni quinquagesimi tertiј *Georgio Hitzlero* in patriã profecto, vices eius in quarta classe subiјt: & mense Maio primam Demosthenis Olynthiacam interpretatus est, perlustratis multis Gręcis, Latinis, & Italicis auctoribus.

Redit Argentinam.

Anno quinquagesimo quarto, mense Martio, quo I. *Fridericus* Saxoniæ dux, olim Elector, paucis post cõiugis Sibyllæ obitum dieb. de vita decessit; Crusio Memmingensis ludi gubernatio oblata à *Ludouico Rabo* est: ab Vlmensibus idem quibusdam patriciјs expetitus est informator filiorum, Tubingæ agẽtium, quibus cum in Galliam postea proficisceretur: Werteri vero fratres secum eum retinere, adiuuante Sturmio, salario etiam ampliori promisso, ac in Italiam pertrahere conati sunt. Sed Crusius Memmingensem vocationem prætulit, matris præcipue viduæ causa. Memmingam ergo venit, ac regimen scholæ stipendio centum quinquaginta florenorum condicto adiјt: & simul matre ad se vocata, Oeconomiam instituit, atq; conuictores, soluentes & pro victu & pro disciplina, triginta florenos, alere cœpit. Cumque Argentinæ, ab optimo scholarum rectore Sturmio rationem iuuentutis feliciter informandæ didicisset: ipse in suo phrontisterio eandem imitaturus, examine habito, progressiones discipulorum, præsentib. scholarchis & D. Rabo, instituit. Ibi perspectis adolescentũ profectibus, studiũ Crusiј à D. Rabo & Felice Pfestio laudatum, ac Memmingensibus est commendatum: ipse vero Crusius iussus, vt ea quæ proposuisset, conscriberet; ne dictatione imposterum opus foret. In sex igitur libellos quatuor classib. accõmodatos omnia redegit: qui typis excusi, semper deinde manibus scholasticæ iuuentutis versati fuerunt. Tunc etiam ad Latinæ, Græcæ, Hebrææ, & Italicæ linguæ cognitionẽ addidit Gallicæ scientiam, præeunte *Alberto Conrado Linsii* filio: & matri rei domesticæ cura commissa. Postea sic ferentibus rebus suis, an. quinquagesimo octauo, matrimoniali sibi vinculo cõiunxit *Sibyllã Ronneria*: quæ obiјt an. sexagesimo primo, filiab. dua-

Memmingam inuitatur.

Quo & venit

Ibi docet feliciter.

Ducit vxorẽ.

duabus, & vno filio relictis. Inde ad secunda vota transijt anno sexagesimo tertio, matris inprimis suasu, cum *Catharina Vegleriua* Tubingensi. Hac defuncta tertium inijt coniugium cum *Catharina Vetscherina* Eslingensi, quæ post decem liberorum funera mortua est & ipsa, anno vndesexcentesimo. Ab huius obitu celebs deinde vixit, rei domesticæ cura œconomæ fideli credita & adscitis, sicubi opus, consiliarijs duobus *Dauide Magiro, & Georgio Burchardo*, viris prudentibus.

Crusii somnium.

Anno quinquagesimo nono, vicesimo sexto Aprilis ὄνειρος λαμπρὸς Crusio apparuit: quo quid significatũ fuerit, euentus postea docuit. Cœlũ ille videbatur videre serenissimum: solẽ in plaga occidentali, magno & clarissimo orbe: aduersus quẽ ipse volans acclamaret: *ó sol ne obnubilator*: vernacule, **O liebe Sonne verbleiche nicht.** Splendentem experrectus reliquit. Paulo post *Matthias Garbicius* Illyricus, Ethices & Græcæ linguæ in Academia Tubingensi professor, diẽ suum * obijt: sub idem tempus Memmingam ex Ienensi schola redijt Georgius Dietmeierus, à cuius parentib. Crusius rogatus, Tubingã eum comitatus est. His D. *Nicolao Varnbülero*, alijsq; doctorib. cõmendatus Crusius, cum & professio Græca vacaret, & illustris. princeps *Christophorus*, nobilibus adolescentib. ephorum quæreret: dignus iudicatus à consiliarijs fuit, cui vtraq; prouincia demandaretur. Accepit conditionẽ Crusius, vtpote diuinitus oblatam: & proxima promotione testimonium ac honorem Academicum, vti moris petijt.

* *An. 1559. d. 1. Maii.*

Ephorus nobilium & professor linguarum designatur.

Memmingam deinde rediens, honestissimis cũ testimonijs à Senatu ac Scholarchis dimissus est. Discessit vicesimo septimo Iulij πανοικί, ac calend. Augusti in collegium immigrauit, permultis ipsi de aduentu & prosperitate gratulantibus. Incepit statim Sophoclem interpretari, tribus prioribus hebdomadis diebus: posterioribus duob. in Basilio perrexit frequẽti auditorio, multis nobilibus, & comitibus inter quos *Wilhelmus & Sebastianus à Falckenstein*, *Georgius & Otho* comites *Solmenses* fratres. Sub idem tempus Grãmaticæ Latinæ partes sex, quas pro schola Memmingana, ab anno 21. conscripserat, in duo volumina contraxit, simulq; duas partes Græcæ Grammaticæ congruentes: quæ in multis scholis iuuentuti proponuntur.

Migrat Tubingam.

Docet ibi cũ laude.

Anno sexagesimo à Decano *Liblero*, & facultate artiũ, Crusio styli cõmendatum est exercitium, cum complentibus ad gradũ magisterij. In eo scribendi genere annos versatus est *quadraginta septem*: atq; de varijs materijs, ex artibus liberalibus, ex vtraq; Philosophia, ex Theologia, ex historijs Græcis & Latinis themata proposuit Latina, Græca, Hebraica, Italica, Hispanica, Gallica, Prosa & ligata oratione: & quotquot illis annis renunciati fuerunt aut Magistri, aut Baccalaurei; illorum

Exercitatio styli ipsi committitur.

scripta

scripta perlegit, expendit, correxit, commendauit. Mense Nouembri eiusdem anni cum M. *Samuele Heilando* in collegium Philosophorum receptus, & lectio itidem poetica ei oblata est; quæ deinde M. Culingio commissa fuit.

Anno sexagesimo quarto, Octobris die decimo octauo, Decanus Philosophorum Crusius designatus est: qua de causa tum hic, tum sequens annus ipsi laboriosissimus fuit. Conuersatus est sæpius cum Magnatibus, eo tempore Tubingæ agentibus, cum Barone Vngnadio, Vergerio Episcopo Italo, Principe Lituano Radeuilio, Ioanne Sturmio, Hieronymo Wolfio, alijsque plurimis. Per diem ter docebat Græca, Rhetoricam, & orationes Ciceronis: duas lectiones ipse audiebat D. Schegkium in organo, postea in Galeno, Liblerum in Physicis: tres mensas conuictorum alebat: Decanus ipse aliquot orationes habebat: numerus auditorum in Homero tantus erat; vt auditorio accessionem adiungere necesse fuerit.

Decanus artium designatur.

Anno sexagesimo sexto, peste Tubingæ grassante, edictum ab Vniuersitate propositum est: vt qui scholam sequi vellet, de loco Eslingæ * sibi prospiceret. Qua de causa Rector Academiæ D. Schegkius auctor Crusio fuit: vt per mensem aut domi se contineret, aut alio excurreret. Quod consilium secutus *Friburgum* Brisgoiæ profectus est: vbi ab Hartungo, alijsque doctoribus honorifice exceptus, *Basileam* perrexit: & ab Oporino humaniter, à toto Senatu magnifice habitus, quatuor fere menses ibi hæsit. Interea autem temporis domi matrem, quæ ab ipso, anno ætatis suæ quinquagesimoquinto demum literas edocta, postea dies noctesque Biblia sacra euoluit, & filiam epidemica lue exstinctam amisit.

** Commigrauit Academ. eo cum quadringentis studiosis.*

Peste grassante Friburgū & alio excurrit.

Amittit matrem & filiam.

Anno sexagesimo septimo mense Ianuario, reuocatus est Basilea Eslingam; vbi commorabatur Academia. Reuersum Facultas artium gratulabunda egregia excepit cœna: ipse rebus suis compositis ad lectiones ordinarias redijt: priuatim vero opus Aristotelis relegit.

Reuocatur Eslingam.

Anno sexagesimo octauo cum Vniuersitate, ex beneuolo & honorifico Eslingensi hospitio, reuersus feliciter, & docere Tubingæ cum cæteris aggressus est. Tunc Senatus Academicus è studiosis eos, qui contra publicum edictum, & citra causam iustam, remanserant; ciuitate scholastica exclusit propter inobedientiam, & Magistratui oppidano tradidit.

Redit cum Academia Tubingam.

Anno sexagesimo nono, per Iunium legit historias *Zonaræ*: audiuit Schegkium in organo, item in arte parua Galeni: & Liblerum in Physicis per annos sex. Liberatus etiam tunc lectione Rhetorica, integro manente salario, successorem habuit M. *Georgium Burckardum*.

Anno septuagesimo primo, mense Iulio exeunte, pestis ite-

Rerum trans fertur Acad. Eslingam. rum in agro Wirttembergico grassari cepit. Itaque ex Senatus decreto Eslingam Academia se contulit: vbi mense Septembri docere ceperunt professores. Sed cum sub finem Decembris remitteret lues, amplius nongentis hominibus Tubingæ sublatis; rediјt eo anno sequenti verno tempore Academia, cum *Reuertitur.* prius domum reuersura Senatui Eslingensi φιλοξένῳ καὶ εὐεργέτῃ prandium ἐξιτήριον dedisset.

Anno septuagesimo tertio, cum Imperator *Maximilianus* secundo esset legationem missurus ad Selimum secundum, Turcarum tyrannum: legationis princeps *Dauid Vngnad*, liber Baro in Sonneck, ab illustrissimo principe *Ludouico* concionatorem petiјt aulicum. Missus est igitur è stipendio illu- *Scribit ad Patriarchã Constantinopolitanum.* stri D. *Stephanus Gerlachius*: quo cum Crusius misit ad Patriarcham Constantinopolitanum primam epistolam Græce scriptam: quod idem fecit anno sequenti, quo & Augustanam confessionem Græce à *Paulo Dolscio* conuersam. Responsa ad *Mittit eidem Augustanã confessionem.* eas literas accepit anno septuagesimo sexto, quæ omnia, iussu illustrissimi ducis Ludouici, de Græco in Latinum conuertit, vti & compendium Herbrandi. Anno septuagesimo nono denuo Constantinopolin scripsit, missis simul libris florenorum quadraginta duûm. Bilem mouit mutua isthæc scriptio Pon- *Et libros non paucos.* tificiјs: qui, nescio quid veriti, prohibuerunt, ne libri Lutheranorum transportarentur ad Græcos. Postea cum Germano-Græcia & Turco-Græcia in lucem emissæ essent; statim aduersariј sese opposuerunt; inter quos Stanislaus Soccloulus sese acerrimum præbuit, cum Georgio Schereto Iesuita, & Io. *Docet Barbaro-Græcã linguam.* Baptista Ficklero I C. Perrexit autem Crusius legere M S. codices Constantinopoli emptos: in quibus Græco-Barbarum Michaelis Contacuzeni Chronicon. Ex hoc Barbarogræcam linguam, vt hodie in vsu apud Græcos est, didicit, primusque in Germania eam docuit. Cum itaque literis & scriptis apud varios Græciæ Episcopos, tum in Ægypto, tum in Græcia, & Constantinopoli agentes, innotuisset Crusius: Græcorum multi è Græcia in Germaniam profecti, ipsum salutarunt; quos singulos recensere longum foret. Hoc prætermittendum non *Accentus Græcorum.* videtur; quando cum eo fuit quidam *Nicolaus Kali* Græcus, ex Corona vrbe Peloponnesi, pedem catena vinctus, homo idiota, vulgari lingua Græce loquens; sensit Crusius accentus in plerisque dictionibus ita se habere; vt à Grammaticis in veteri lingua pura notati essent: quæ res vt auditu iucunda ipsi accidit; ita in veritate rei Grammaticæ non parum confirmauit. Nam eo vsque regulæ de accentibus argutiæ ipsi fore visæ fue- *Parat se ad mortem.* rant. Ab anno nonagesimo secundo, cum vires labascere animaduertisset: ad pium ex hac vita discessum sese præparauit: cũ & eo anno filius ipsius vltimus rebus humanis eximeretur. Vt

autem

autem cordati parentes in eo vel vnice post animæ salutem laborant: vt ante obitum liberis suis de necessarijs prospiciant: ita Crusius erga scripta, nondum impressa, affectus fuit. Laborauit enim plurimum, varijs ad varios scriptis literis, plurimisque coram compellatis: de typographo illis vt prospiceret. Id quod annis sequentibus impetrauit: præsertim tum, cum illustrissimus dux Ludouicus inaugurationi noui collegij Tubingæ interesset, eidemque *Coronam anni* Crusius humilime offerret. Sæpe dicere solitus hinc fuit: non minori labore publicationem librorum, quam conscriptionem sibi constare. Testamentum etiam, quod de rebus suis inter filias plurium vxorum diuidundis perscripsit, mature ac solenniter fecit. Occupatus quoque circa stipendij fundationem fuit: vt posteritati etiam consuleret. Tandem cum exacto ætatis suæ anno octuagesimo vires corporis præsentisceret in dies decrescere, nec non oculi magis magisq; caligare & diffusis radijs vibrari inciperent: sicut nihil in votis magis habuerat per omnem vitam, quam pie, honeste, & cum vtilitate aliorum viuere: ita tum summo desiderio ex hoc miseriarum pelago pie excedere desiderauit: eaque de causa omnes res suas, ea qua fieri potuit prudentia disposuit. Sub initium enim anni ætatis suæ octuagesimi primi, conuocauit totum cum rectore Vniuersitatis Senatum, & Professores reliquos, & officiales, præsente etiam nobilissimo viro *Matthæo Enzlino*, Wirttembergico consiliario intimo: atque in domo Vniuersitatis, quod antea à priuato factum non erat, coram omnibus DEO nostro gratias deuote egit, commemoratis beneficijs, quibus per decursum præcedentium octoginta annorum affectus fuisset. Orauit eundem, vt illustrissimos Principes Wirtembergicos, aliosque sinceros verbi diuini & iustitiæ custodes, totam Academiam, singulaque illius membra, protectioni suæ commendata haberet ad finem vsque mundi. Postmodum splendidum suis sumtibus conuiuium ipsis præbuit; donato prius Vniuersitati insigni poculo, centum florenis æstimato. Inde bibliothecam duobus florenorum millibus indicatam; quam summo labore ac sumtibus ex varijs Europæ & Asiæ etiam locis conquisierat, disposuit: atque cum amicis de loco sepulturæ, de loculo, de lapide sepulcrali consilium inijt. Libenter enim & frequenter de discessu suo sermonem habuit, contra multorum doctorum iuxta & indoctorum hominum consuetudinem. Epitaphium etiam sibi scripsit eiusmodi, quod tabulæ postea inscriptum:

Et de typographo libris suis prospicit.

Conuiuium quasi ἐξιτήριον instituit.

Bibliotheca Crusii.

Sepultura locum elegit.

Epitaph. sibi scribit.

> Ἐνθάδε παιδεύσας, Μαρτῖνος Κρούσιος ᾄδω,
> Ἑλλάδα ἐν Τυβίγγῃ· μούνῳ σοὶ Χριστὲ πεποιθώς.
> *Crusius hic recubo, docui qui Græca Tubingæ*
> *Atque Latina diu, Christo confisus in vno.*

Præſagiebat nimirum animus, finem huius & initium alterius vitæ appropinquare: inde quaſi diuinitus admonitus, ſeipſum conſolans ſæpe dixit:

Cruſi, ne paueas: ſed adora vulnera Christi:
Perpetuas laudes nam paritura tibi.

Gratiarum actio pro Bibliis conſeruatis. *Morbus nouiſſimus.*

Paulo ante mortem gratiarum actionem compoſuit pro conſeruatis Biblijs, inde ab initio ad noſtra vſque tempora, inter tot diaboli & hæreticorum machinationes ac impoſturas. Statim deinde menſe Februario vires deficere ceperunt adeo: vt domi ſe continere, atque lectionem Batrachomyomachiæ, menſe præcedente inchoatam, ſuſpendere cogeretur. Acceſſit tuſſis ex catarrho & inappetentia: vt nec cibum, nec potum adſumere vllum potuerit: quibus ſpiritus, laboribus, curis & vigilijs exhauſti, reficiendi erant. Et quamuis omnem fidem, operamque medicus adhiberet: depelli tamen febricula ἡμερητιαίδης non potuit: viresque paulatim collabaſcere ceperunt, ſed ſine dolore. Nam nullum ſe dolorem ſentire aliquoties confirmabat: & niſi perſuaſum à D. Ziglero, infirmitatem animaduertente, ei fuiſſet; vt in lectum ſeſe componeret, domique contineret: ſicut Plato ætatis octuageſimo primo anno ſcribens, ita & ipſe, eadem ætate, ſcribens & ſtans mortuus fuiſſet. Vt autem ante bene valens frequenti Euchariſtiæ vſu fidem confirmarat, ita & ſub finem vitæ fecit; tandemque viceſima quinta Februarij hora prima matutina, ſine horrore omni præter adſtantium exſpectationem ex hac vita diſceſſit. Sepultus eſt poſtridie in templo, vt vocant, Georgi-Martiniano, funus proſequente Academia & ciuitate, concionemque D. Andrea Oſiandro habente.

Obitus Cruſii. *Funus.*

Ita abſoluit Cruſius vitæ ſuæ curriculum, inter labores catenatos curasque adſiduas: vnde patet diaria omnium Chriſtianorum calamitas, inprimis literatorum, & eorum, qui ſcholis ſeſe manciparunt. Hinc forte haud inepte Nicodemus Friſchlinus præceptorem definijt, *perſonam, qua cum gemitu officium faciat*: nec falſum Trocedorfius ille dixit hoc diſticho:

Definitio præceptoris.

Artes tradebam totius tempore vita;
Et, qua ſunt mundi præmia, pauper eram.

Abiecto autem opum ſtudio, per omnem vitam nihil antiquius ipſi fuit, quam vt gloriam DEI promouere, & benefacere quamplurimis poſſet. In carminibus noluit mentionem à ſtudioſis fieri vel *Apollinis*, vel *Palladis*, aut huiuſmodi: *Ego* (inquiébat aliquando ad poetam quendam) *ſemper adoleſcentes à talibus nominibus dehortor. Maria Virgini cultum & inuocationem DEO debitam negamus: cur inuocarem Apollinem, aliosve diabolos? Chriſtianus tenetur ex animis hominum idola remouere:*

Reiicit voces & phraſes Ethnicorum.

qui

qui horum mentionem in carmine facit, is idola sibi adiumento adsumit. Videat, qui hoc facit, ne sit abnegatio Christianismi. Nec admitto colores, qui afferri possunt: vt, fieri propter ornatum carminis. Abeat ad Plutonem hic ornatus aut maiestas carminis. Itane sordent nobis Deus Pater, Filius, & Spiritus sanctus? Itane displicent nomina Patriarcharum, Prophetarum, Apostolorum, & aliorum? Horum altum est silentium in carminibus Christianorum hodie multorum. Ita & Græcos ad se venientes, & alios, remisit ad fontes sacrarum literarum: *ἰτητέον*, inquiens, *πρὸς τὰς πηγὰς τοῦ Ἰσραήλ. ἀλλ' οὐ πρὸς λίμνας καὶ ἐντάλματα ἀνθρώπινα. Σὺ κηρύξεις τὸ εὐαγγέλιον καθαρῶς τῇ ἑλλάδι.* Sæpe & hos versiculos repetebat:

Diuinum verbum manet omnia secula firmum:
Cætera quæque suo sunt peritura die.

Vtebatur & tali similitudine: *quemadmodum in prælio aliquo, rebus desperatis, signifer periens, suo se vexillo inuoluit, magnoq́ animo moritur: & fidem erga Imperatorem suam ita demonstrat: sic & ego, Domine Iesu Christe, spe longioris in terra vitæ amissa, quandocunque hora mea venerit, me in vexillum tuæ de omnibus spiritualibus nostris hostibus victoria parta, sub quo signo iam inde à sacra mei baptizatione militaui, includo, & solo tuo maximo promerito nixus tibi animam meam trado, Amen.*

O Deus adsistas, ex te nam pendeo totus!
Tu Crusi confide Deo, cui sunt tua curæ.

Sub initium cuiuslibet anni forma precandi vsus est huiusmodi: *Domine DEVS, ô sanctissima Trias, gratias tibi ὁλοκαρδίως ago: pro innumeris & maximis beneficiis in me tuis. Nam cum ante annum vicesimum sextum post sesquimillesimum nondum essem, me hominem creasti, non bestiam: hominem autem ex legitimo matrimonio, hominem Christianum, tum baptizatum in te, tum institutum in Catechismo à parentibus piis. Me in scholis à bonis præceptoribus erudiendum curasti: à teterrimis hæresibus me custodiuisti: Memminga Tubingam me paterne deduxisti: gratiam & honorem ibi docendi permisisti: Constantinopolin me verbum tuum perscribere voluisti: Græcorum notitiam habere permisisti: Vxores tres & multos liberos dedisti: sed cruce etiam varia crebraque merito & paterne castigasti: grauissimis aduersariis exercuisti: sed gloriose liberasti. Ex periculis serpentum, gladiorum, calumniarum, lapsuum, morborum eripuisti: me ad longam senectutem, quam sperare ausus non essem, perduxisti, & adhuc satis vegetum seruas. Pro his omnibus, & aliis, quæ enumerare non possum, beneficiis, ô sacrosancta Trias, tibi toto pectore gratias ago, agamque dum viuam. Da gratiam porro, & opera, quæ inuocato nomine tuo scripsi, ad gloriam tuam & multorum vtilitatem profer & dirige. Tandem etiam beatum obitum & vitam æternam mihi dato. Per Iesum Christum vnicum Saluatorem nostrum & Dominum, Amen.*

Crusii ad Deum gratiarum actio sub initium anni.

O Deus assistas precibus, tuaque omina firma!
Laus tibi, summe Deus. Nam tu mea gloria solus.

Precatio in morbis.

In morbis, quibus vltimis annis laborauit, sæpius hanc precationem repetiuit. *O sol iustitia, ô veneranda Trias, laudaui te hactenus, & me in Christo moriturum, quandocunque Deus veniat, protestatus sum sanctæ Triadi: etiamsi fere subito mors me inuadat:* **Ja Herr in dir stirb ich / ich werde begriffen wie es seye: Allein vor verderblichen Sünden behüte mich.**

Beneficentia in egenos.

Cumque prodesse omnibus, nocere autem nemini vellet: exules & egenos pro modulo facultatum iuuit, eosque cum verbis consolatus est, tum viatico instructos humanissime dimisit, optima quæq; singulis precatus. Tenerrima itidem στοργῇ prosecutus est coniuges tres, & liberos, ac nepotes: quos liberali sumtu à pueris educauit: &, ne post mortem suam studiorũ ipsis deessent subsidia, stipendium pro illis, cognatis eorum, alijsq;, Tubingensi in contubernio, florenorum *mille quadringentorum* fundauit, hypocausto ibi conducto, quod *Crusianum* appellatur. Matri, vt supra diximus, ἀντιπελαργίαν quoq; egregie addidit: eiusque benedictioni acceptum tulit vitæ, contra suã spem longioris, spacium. Etsi enim in infantia de vita eius desperatum fuit, ac puer tenuissima vsus est valetudine, adeo vt congerrones illudentes ei *caluariam*, **ein Todtenschädel**, vocarint: attamen ætate omnes condiscipulos, longe se & corporis robore & valetudine firmiores, superauit. Id quod ipse grato animo agnoscens, sæpe *DEI miraculum* se appellauit, ac iunioribus exemplum suum, cõmonefaciens eos de pietate parentibus debita, frequenter inculcauit. Ad eam autem longæuitatem plurimum profuit vita temperans & sobria: qua naturam paucis cõtentam omni tempore est imitatus. Domi enim tam in cœna, quam in prandio exiguum cibum potumq; sumsit: foris in conuiuijs, ad quæ à magnatibus, virisq; doctis crebro inuitabatur, hilaris erat, & comis, sed temperantissimus. Quo nomine grata ac iucunda fuit eius consuetudo senibus iuxta & iunioribus, nobilibus & ignobilibus. In procliui enim ipsi erat ex historijs antiquis, & nouis varia depromere virtutũ ac vitiorum exempla: neque facile auctor nominari potuit de Latinis, Græcis, Hebræis, Italis, Gallis, Hispanis, quem ipse non euoluisset. Absoluto quouis conuiuio domum reuersus, diligenter annotauit, quæ ab alijs pie, ingenioseque dicta facta ve essent, vel ab alijs audiuisset: semperque adiecit; *redii domum hac vel illa hora νήφων, aut νηφάλιος, bene habens; & ad horã decimam studia quotidie continuans.* Diligentia enim fuit tanta, vt ab hora quinta tam hybernis, quam æstiuis diebus ad prandium vsque, & statim à prandio ad cœnam, à cœna ad decimã vsque, literis & libris tum euoluendis, tum conscribendis operam daret. Et huius quidem scribendi studij argumentum edi-

In pueritia imbecillis valetudinis fit Θεία χάριτι μακρόβιος.

Temperantia.

Comitas in congressibus.

Diligentia & studiorum ratio.

dit in infantia: quando etiam tum, cum nondum erecto corpusculo incedere posset, *πτερνοδισι* digito in puluere vel arena figuras, tanquam literarum characteres, formare à matre obseruatus fuit. Inde etiam postea, cum virium imbecillitate, febribus, alijsque exerceretur, & in thermis aut balneis esset: studia tamen nunquam intermisit. Ex ea studij pertinacia & lucubrationibus continuis, acies oculorum ipsius adeo fuit hebetata; vt eminus difficulter cernere potuerit. Quare sub prandij & cœnæ tempus à nepotibus anagnostis, quoscunque vel ex nundinis vel aliunde potuit nanc isci libros nouos, prælegi sibi curauit: aut si nouos habere nullos posset, antiquos præsertim historicos & polemicos Theologicos, ex varijs bibliothecis petitos, etiam quos iam olim in iuuentute ac constante ætate legisset: & ex singulis, quod ipsi solenne, locos communes collegit. Lectiones publicas assiduitate magna, & non nisi præmeditatus obiuit: habuitque ad minimum quibus docuit annis *viginti mille*. Disputationes singularum facultatũ, præsertim Theologorum & Philosophorum, magno cum studio frequentauit; & vt plurimum ipse etiam aliquid opposuit: vti & nunquam defuit perorantibus de argumentis grauibus ac fructuosis. Baccalaureos in Academia Tubingensi septem in Decanatibus promouit *trecentos & triginta*: Magistros totidem, vno excepto. Fama doctrinæ & virtutis eius fuit tanta: vt innotuerit summis Viris per Germaniam, Italiam, Galliam, Hispaniam, Angliam, Sueciam, Daniam, Bohemiam, Vngariam, Græciam, Turciam, Ægyptum, & Palæstinam: habueritque discipulos in omnibus fere regnis, & in ipsa Barbaria Christianos. Inde ex remotissimis locis quotidie fere innumerabiles ad ipsum scriptæ fuerunt literæ, & ab ipso rescriptæ. Viuet igitur Crusius, dum homines erunt, tum in animis bonorum, tum in scriptis, quæ posteritati elucubrauit plurima. Cõscripsit enim sex *Grammatica Latina* partes, quas pro schola Memmingensi in duo volumina contraxit: duas item *Græca Grammatica* partes congruentes, graui ipsius Camerarij iudicio approbatas: *Quæstiones in Rhetoricam* Melanchthonis edidit, multis in scholis & pædagogijs vsitatas: librum *poematum* Oporinus excudit: confecit copiosissimum *in commentarios Schetkii indicem*. Conscripsit *Catechismum Græcum & Latinum, πολίτευμα ἐγχώριον*. Iussu Illustriss. Principis Ludouici conuertit *Græce compendium Herbrandi*: vt mitti posset Constantinopolin: conuertit & *historiam VVilhelmi Tyrii* de bello sacro, eamque in compendium redegit. Collegit *Lexicon Barbaro-Græcum* ex literis ad se Constantinopoli missis. Conscripsit Græce & Latine *Turcograeciam*: paulo post & *Germanograeciam*, cum tertio responso ad Patriarchã Constantinop. *Compendium* insuper *Rhetorica* pro scholis & monasterijs ducatus Wirtemb.

Anagnostæ Crusii nepotes.

Diligentia in docendo.

Baccalaurei & Magistri à Crusio promoti.

Celebritas & fama.

Scripta Crusii.

Auxit *compendium Æthiopicum Heliodori*, quod anno quinquagesimo primo conscripserat, addita historia de periculis patris & bello Protestantium.

Scripsit contra *Strigilim* Frischlini: & magnum opus, quod *coronam anni* nominauit, & ad cuius excusionem diu typographum desiderauit, tandem anno nonagesimo secundo Wittemberga prodijt.

Minuta opera Crusii. Postea cum grandibus operibus difficulter Typographos inueniret; ad minuta se conuertit: edidítque *Orationem de Irena*, de *Eberhardo Barbato*, de *Friderico Barbarossa* Imperatore, & vxore *Beatrice*, cum epitaphio vtriusq; Græco Latino: duas conciones Græco-Latinas de *Iohanne Baptista*: orationem *de Friderico Ænobarbo*.

Incepit & commentaria *in Homeri Iliadem*, & Pulcheriam orationem.

Annales Sueuiæ. Anno nonagesimo quinto prodijt oratio *Caluensis*, & *annales Sueuiæ*: quos scripsit *ἑνὶ καὶ τῷ αὐτῷ καλάμῳ, διηνεκεῖ ἐν τῷ γράφειν στάσει, οὐ καθίσει*: in quorum annalium conscriptione amplius ducentos autores percurrit.

Anno nonagesimo nono excusa est ipsius oratio de *Amalasuenta*, cum alijs scriptis, quæ ad reginam Angliæ misit.

Edidit *Antipoppysmum*, & tertiæ vxoris epicedia, cum tribus orationibus scholasticis in promotionibus ante habitis, orationem *de tempore bene locando*, de dicto *Dic cur hic*, de duobus seculis, de *Esthera*, oratione funebri ornauit M. *Leonhardum Engelhardum*, Stutgardianum Pædagogiarcham.

Postea scripsit orationem de *Abigail* & *Bethsaba*, de *Rachele*, de *Lea*, de *Miriam* Mosis sorore, de *Raaba*, de *Debora* & *Iahele*.

Composuit & orationem funebrem Generosi baronis *Henrici à* **Landaw** / æterna memoria digni.

Scripta nondum edita. Supersunt & plura alia nondum excusa, ingenio & industria magna elaborata; vt *commentaria in totum Homerum*, res magni laboris: *Catechesis* concionum centum quadraginta sex

Conciones in templo Græce à Crusio exceptæ. Aliquot etiam codicibus in forma quarta ab anno sexagesimo tertio in templo, supra genua calamo excepit & collegit concionum Græcarum *septem millia* & amplius.

Nam anno sexagesimo quarto die tertio Maij inter professores sedens, primo Latine, sicut anno præcedente, excipere solitus est: Postea decimoquinto* Iunij subito quasi *ἐνθουσιασθεὶς*, illam concionem, quam Latine inceperat, Græce continuauit, concionante tunc D. Theodorico Snepfio ex capite quarto Actorum: quod fuit initium Græcarum concionum, ad annum vsque emortualem.

** Verba sunt ipsissima Crusii.*

Cepit

Cepit Græce conuertere *quadraginta quatuor Psalmos Germanicos*, in Ecclesia cani solitos, vt ipse scripsit; Dem bösen Feindt zu leidt / wann schon solche Werck das ansehen nicht haben / daß sie Mœcenates oder Typographos bekommen.

Scripsit orationem *de Eua*: *maioribus enim meis operibus incentibus*, inquit, λογογραφεῖν *& parua opuscula scribere placuit. Quiescere enim nullo modo possum, subinde cogitans illud Ieremiæ 48. Maledictus qui opus Domini facit negligenter.*

Scripsit orationem de *Agar*, de *Ruth*, de vtraque *Hanna*, matre Samuelis & Prophetissa Lucæ secundo, de *vidua Sareptana*, de *Iesabele* & *Athalia*, de *Hulda* prophetissa, de *Raguelide*. *Opus* præterea *Panbaresium* Græce, & Latine conuertit. Pleraque enim Theologica prius Græce, deinceps Latine elaborauit. *Conciones* etiam adornauit *Eslingenses*, & quinque terrestres planetas Græce: nec non conciones contra *Gentilismum* & *Antitrinitarios*.

Reuersus deinde ad laudationes feminarum, scripsit orationem de *Susanna*, de *Iuditha*, de mulieribus sub Antiocho Epiphane interfectis, de *Rezpa* & *Hircanide*, de *Iephtiade* virgine, de 2. tyrannicis Salo. de *Elisabetha*, de *Maria* Deipara, de *Hæmorrhousa*, de *Tabita*, de *Rhoda*, de *Lydia*. Ita per nouem annos feminas celebrauit: & vitam Iacobi Andreæ, olim cancellarij Tubingæ, prolixe descripsit: adeoque in lingua Latina & Græca diuersarum rerum reliquit scripta volumina *septuaginta octo*: quod ab alio nostro æuo vix factum. Siquidem in totidem saltem describendis, nedum commentandis ac elimandis, vita vnius tota occupari posset. *Ex oratione funebri, habita à Vito Müllero Theol. & Philosoph.*

MATTHÆVS DRESSERVS.

Θ. 1607. die 5. Octobr. ætat. 71.

PAtria huic in Germania contigit Thuringia, eiusque prouinciæ caput *Erfordia*: vbi modicis parentibus natus est, anno salutis instauratæ tricesimo sexto, supra mille quingentos, die vigesimo quarto Augusti memoriæ S. Bartholomæi consecrato, & infami laniena illa Parisiensi, quæ post annos ab huius ortu trigesimo sexto accidit. Puer literis imbutus in patria est: inde *Islebia* in Comitatu Mansfeldiæ. Post incrementis laudabiliter factis ad scholas publicas sese contulit primum Wittembergam, ad audiendum Lutherum & Philippũ: sed diu ibi non mansit, propterea quod perpetuis morbis ibi conflictaretur. Reuersus Erfordiam, præceptorem habuit in Græca lingua *Mauritium Sidemanum*. Inde paulo post ipse docere cepit: & tandem Magister artium renunciatus est Erfordiæ anno quinquagesimo nono; & ibi artes dicendi docere

Erfordia. *Institutio puerilis.* *VVittenb. abit.* *Redit in patriam.* *Docet ibi.*

cepit priuatim. Poſtea allectus à patria ad ſcholæ triuialis informationẽ, & in Philoſophicorũ profeſſorum numerum, literas Græcas ac humaniores docuit: laboremq; omnem promouendis ſcholæ commodis ac ſubleuandis diſcentum neceſſitatibus, impendit Decanatûs etiam munere non ſemel functus.

Coniugium.

Anno ſexageſimo quinto coniugem duxit *Iulianam*, filiam *Eraſmi Sarcerii* Theologi: quæ diem ſuum obijt anno nonageſimo octauo. Inde tranſijt ad ſecundas nuptias Lipſiæ cum M. *Cordes* relicta filia. Patriæ Academiæ & Senatûs pædagogio, quod in Cœnobio S. Auguſtini inſtituit, cum ad annos ſedecim inſeruijſſet: *Ienam*, ex Academiæ decreto, & Principum Electorum, Palatini & Saxonis, tutorum conſenſu atq; mandato, ad profitendam doctrinam eloquentiæ & hiſtoriarum, loco Iuſti Lipſij, qui paulo ante diſceſſerat, fuit accerſitus. Quo & venit, atque anno ſeptuageſimo quarto, menſe Nouembri orationem ibi de Eloquentiæ & hiſtoriarum ſtudio publice habuit: quæ inter cæteras eius orationes exſtat.

Ienam vocatur.

Item Lipſiã, & ad ſcholã Portenſem ac Miſnenſem.

Paulo poſt ab illuſtriſſ. Principe *Auguſto*, Saxoniæ duce, & Electore, optio ipſi facta eſt inter tria munia: *Vnum* in ludo illuſtri ad Salam, *alterum* in Academia Lipſenſi, quod mortuo Ioachimo Camerario pridem vacare ceperat: *tertium* in ludo illuſtri ad Albim. Hic obſecutus eſt Deo & magiſtratui, & ex pluribus delegit Miſnenſem ludum, cum præſertim intelligeret Principi Electori conſtitutionem illius vel inprimis curæ eſſe. Legatus hac in re fuit *Ericus Volckmarus à Berlepſch*, Electoris Conſiliarius intimus, & Thuringiæ præſes. Qui & impoſterum affectionem paternam in ludum illum: in Dreſſerum verọ beneuolentiam ſummam conſtanter declarauit. Præfuit ei annis ſex.

Miſnenſem præfert.

Ericus Volckmarus à Berlepſch.

Lipſiam accerſitus fit profeſſor.

Inde anno octuageſimo primo in Academiam Lipſenſem vocatus eſt: ad docendum vtramque linguam loco *Gregorii Berſmanni*; vbi ipſi paulo poſt commendata eſt ex aula *continuatio hiſtoriæ Saxonicæ* cum honeſto ſtipendio. Venit autem Lipſiam eo tempore; quo (verba referimus ipſius Dreſſeri) anceps malum in Academiam illam inuaſerat: dum nonnulli argutias Rami, repudiata doctrina Ariſtotelis & Melanchthonis, inuehere conarentur: alij religiónis quædam dogmata ad ſenſum Caluini inflecterent. Vtrumque extremum declinare ipſe cupiebat: & quoniam concertatio de Rami nouitatibus Philoſophicam communitatem vehementer conturbarat; abſtinendum ſibi ab eius conſortio eſſe putauit, ne in medium certamen atque diſcrimen ſe obijceret. At Berlepſius, Electoralis commiſſarius, eum à propoſito dimouit, graui oratione appellans: *Quid tu*, inquiens, *tibi ſumis? an non putas me quoque lites & conflictiones ſtudioſe fugere? interim tamen ſubire me oportet inuitum.*

Diſſidium inter Ariſtotelicos & Ramæos.

grauissimos labores cognoscendi & dirimendi controuersias. Vbi
ro cognouit cum Rami doctrina coniunctam esse illius do-
atis disceptationem; magno animi ardore pestiferum id
nus amouere conatus est. Idem Berlepschius omnes vias
secutus est; quibus scriptum aduersus Dresserum editum à
mæis, profligaret; & in autores iusta seueritate animaduer-
et. *Memini*, inquit, *Parisiis quantas turbas, quantas cædes pe-
erit Rami secta*. Quin & in hæc verba grauitate magna eru-
: *quid quæritis? Ramismus est gradus ad Caluinismum*.

Scriptum in Dresserum.

Docuit deinde & vixit Lipsiæ Dresserus ad finem vitæ ita:
ingenij vi, doctrinæque copia, & dicendi facultate, certarit
n nemine: studio vero, industria & sedulitate faciendi mu-
is impositi operas, æquare bonos omnes cupierit. Amicitia
s est præcipuorum in Germania, & extra eam virorum,
orum fama literis celebratur. Litem ei mouit *I. Bodinus* de
ittuor Monarchijs: quem errorem communem ei cum illu-
is Dresserus refutatum iuit scriptis, quæ foras data ab ipso
t. Naturæ concessit Lipsiæ anno septimo supra mille sex-
itos, die quinto Octobris; cum vixisset annos septuaginta
im, mensem vnum, dies tredecim.

Lis de quatuor Monarchiis.

Obitus Dresseri.

Elucubrauit tum alia, tum hæc: *Rhetoricam*, inuentionis,
positionis, & elocutionis exemplis, sacris & profanis quam
rimis illustratam: *Gymnasmata literatura Græca libros tres*,
tionum, epistolarum, & poematum ex auctoribus sacris ac
ofanis, cum exemplis modum scribendi monstrantibus: *Isa-
en historicam* per millenarios distributam, & ad annum vsq;
nagesimum primum, supra mille quingentos deductam:
rias item orationes in vnum corpus redegit, iucundas lectu
dignas scitu: cum alijs libellis iuuentuti scholasticæ vtili-
s. *Ex programmate funebri, scriptis Dresseri, bibliothecis, & alijs*.

Scripta.

IOANNES BOCHIVS.

Θ. 1609. die 13. Ianuarii.

Bruxellis hic honesto loco natus, literis optimis à puero est
excultus. In iuuentute, cum inter Illustr. Principis *Georgii
adziuili* Cardinalis domesticos Romæ ageret, *Bellarmini* le-
ones, quibus controuersias aduersus huius æui hæreticos
plicuit, cum illo principe, qui opera eius in studijs vtebatur,
siduo frequentauit, operamque in Theologico studio po-
it. Postea humaniorum literarum, & iuris ciuilis studia am-
exus: in ijs ita versatus est, vt excelleret.

Est in familia Radiuiliana.

Audit Romæ Bellarminum.

Toto anno septuagesimo octauo, supra sesquimillesimum,
actu illo peragrato, quem *Ostlandicum* vocant, tandem è Li-
onia in Lituaniam peruenit sub auctumnum. Ac *Vilna* illius
gionis metropoli *Smolenscam* Russiæ profectus est: Boristhe-
emq; *primũ cymba post* quatriduũ traha concretũ, transiuit.

Peregrinatur.

Vilna.

Moscua.

Inde *Moscuam*, immensam & regiam vrbem, celeri p
nit cursu, cum Principis diplomate. Tantum autem hoc
nere frigus illum corripuit, & pedes potissimum: vt calo
turali exstincto, primum rigerent, deinde prorsus stup
Ipse rem initio neglexit: sed vbi in hypocausto concaluit:
eum paulatim dolores inuaserunt; vt præ cruciatu exqu
simo, ne somnum quidem capere posset: adeoque de pe
resecandis ageretur. Ibi accersitus chirurgus ipsius magr
cis, spei nonnihil salutis superesse dicit: fomenta applica
non sperato cum successu.

Frigore insolenti corripitur.

Æger tædio diuturni doloris confectus traha se ad I
censem quendam ciuem, Moscuæ cum Naruiensibus
tantem, vehendum curat. Mœrentibus enim familiar
animæ curas migratione aliqua discutere. Apud hunc
forte animi gratia à prandio talis ludit: ecce tibi, dere
Slobada seu tractus ille ab armatis occupatur: tyrannus
Basilides, in medio cum filijs inuehitur, vestitu atro, quc
minis sinistri loco illic. Miles illico in domos irruit, conc
diripit, vestimenta inquilinis deripit, supellectile nulla re
discedit. Bochius in præsenti periculo in fugam se dare, r
corpore latebras quærere, egregie à prædonibus vapulare
nec mane facto, à suis inuentus, & domum ad affinem d
ctus, chirurgi ope, & metu illo prouehente, valetudinen
cuperauit. Causa autem istius prædationis fuit, quod Ge
ni ad Basilidem tyrannum à Metropolite Moschorum cal
nijs delati erant, quasi Germani, in quibus Liuones, del
Moschos corrumperent, coctisque varij potus generibus,
cunia emungerent, & masculos animos eneruarent. Sed
alibi * ipse copiosius exponit.

In vita discrimen conijcitur.

** Annotationib. in Psal. 147.*

Ex tantis cladibus ad suos reuerso, ab amplissimo Se
Antuerpiensi Syndici munus defertur: quæ dignitas ibi
est exilis aut vulgaris. In quo dum versatur officio, varia
psit: senecta deinde adrepente *Psalmos Dauidicos* carmine c
uertere in animum induxit, & subseciuis horis, ac à mu
publico vacuis operam impendit, heroicum eligens ge
quod maiestate sua ad ipsius argumenti reique dignitate
quæ in Psalmis tractatur proxime accedere videtur. Q
opus cum absoluisset, & iam sub prælo esset, Deo sic vole
præmoritur lucem visuro. Epitaphium eius in Psalterio
refertur eiusmodi:

Designatur Syndicus Antuerpiæ.

Vertit Psalmos Dauidis.

Obitus.

Epitaphium.

Quis situs hic? Bochius, satis hoc: nam cætera dicent
Candor & integritas, ingeniumque vi. i.

IOANNI BOCHIO BRVXELLENSI
S. P. Q. ANTVERP. A SECRETIS
PRÆPROPERA MORTE SVBLATO
IDIBVS IANVAR. M. DC. IX.
SABINA BOCHIA F.
EX ASSE HERES PARENTI OPTIMO
CVM LACRYMIS POSVIT.
SOLA VIRTVS EXPERS SEPVLCRI.

Ex Psalterio ipsius Bochii post obitum eius edito.

BARTHOLOMÆVS KECKERMANNVS.

☉. 1609. d. 25. Augusti, alii Iulii.

NAtus est *Bartholomaus Keckermannus* in celeberrima Borussiæ metropoli *Dantisco*, parentibus honestis & orthodoxæ religioni addictis, patre *Georgio Keckermanno*; qui ex honesta Keckermannorum familia *Stargardia* in Pomerania ortum trahens, liberalibus disciplinis à puero eruditus, in aula *Barnimi* Pomeraniæ Ducis, multis annis honorifice habitus fuit; post vitæ aulicæ pertæsus, *Dantiscum* venit, ibique vxore ducta *Gertrude*, ex honorata *Loringorum* familia, femina honesta & religiosa, matre Bartholomæi Keckermanni, annos vltra triginta priuatam vitam egit, orthodoxæ fidei, vna cum fratre M. *Ioachimo Keckermanno*, vrbis pastore, suo loco confessor ac propugnator etiã cum vitæ ac fortunarum periculo.

1571. Patria & parentes.

Institutio prima ætatis.

I. Fabricius præceptor Keckermanni.

Fundamenta Bartholomæus præclara pietatis & literarum iecit sub disciplina viri reuerendi, & Cl. D. *Iacobi Fabricii*, S. Theolog. D. Gymnasij Dantiscani Rectoris, orthodoxæ fidei contra Anabaptistas, Samosatenianos, Papistas, aliosque ὀρθοδοξίας aduersarios, assertoris constantissimi.

Mittitur VVittember. Keckerman. Inde Lipsiã. Mox & Heidelbergam.

Anno ætatis decimo octauo in Academiam *VVittembergensem* missus sub Electore *Christiano* I. vere Christiano & illustrissimo, biennio Philosophiæ & Theologiæ primitias hausit. Inde in *Lipsensem* Academiam digressus, ac semestre ibidem moratus, *Heidelbergam* venit anno millesimo quingentesimo nonagesimo secundo. Ibi consecutus ab inclyta facultate Philosophica *gradum magisterii*, primum vtramque ex ordine Regentiam *Contubernii* Academici aliquandiu cum laude administrauit. Postea à Serenissimo Electore Friderico Quarto ad gubernationem *tertia classis* in illustri *Padagogio* vocatus: mox etiam Præceptoribus *Collegii*, quod *Sapientia* vocant, adscitus: tandem ab amplissimo Senatu Academico etiam publicæ *professioni* S. *lingua* præfectus est. In quo munere ita versatum norunt omnes, quotquot ea in schola tum vixerunt; vt

Ibi fit magister & regens Cõtubernii. Docet in Pædagogio: & postea in collegio Sapientiæ. Denique in Academia Hebræam linguam.

non solum auditoribus publice priuatimque gratus atque vtilis fuerit: sed & euulgatis non paucis ingenij præclari monumentis, nominis celebritatem acquisierit. Qua permotus Senatus Dantiscanus anno millesimo quingentesimo nonagesimo septimo *ad Conrectoratum* inclyti, quod ibi est, Gymnasij, literis honorifice scriptis eum inuitauit. Ei vocationi cum grauibus de causis assentiri tunc non posset, maxime quod ab Athenis Haidelbergensibus & dulcissimo Musarum consortio, absque summo dolore & studiorum dispendio, abstrahi nequiret: in pristino docendi munere permansit.

Vocatur Dantiscum.

Non assentitur.

Anno autem millesimo sexcentesimo primo rursus ab eodem Senatu *Dantiscano* ad professionem publicam in Gymnasio patrio solenni diplomate vocatus est. Quam iteratam vocationem diuinam esse ratus & amplexus, minime ex Academia, quæ ceu dulcis nutricula integro cum *decennio*, gremio suo benigne fouerat, discedendum putauit: quin præter *Philosophicæ* facultatis etiam à suprema *Theologica* publicum diligentiæ & doctrinæ testimonium consequeretur. Publico igitur ritu præstitis ab eo iuxta leges publice & priuatim præstandis, S. Theologiæ Licentiæ gradum ei, quasi pro solenni ad docendum ordinatione, contulit vir reuerendus & Theologus clarissimus D. *Dauid Pareus* anno millesimo sexcentesimo secundo, die vicesimo tertio Martij.

Iterum à Senatu Dantiscano ad Gymnasium suum inuitabatur.

Eo se confert petito testimonio in Theolog.

Haidelberga in patriam vbi venit; de Senatus voluntate ad Philosophiæ adyta iuuentutem ducere cepit; via plane compendiaria. Nam sibi ipse certos circumscripsit cancellos, intra quos versaretur, statoque annorum paucorum *trium* dico spacio *orbem [illegible]* absolueret. Hoc fine, quod Haidelbergæ inceperat, suo quodam filo ac methodo artes & disciplinas Philosophicas non sine magnis ijsque assiduis laboribus concinnauit: & sola face diuinæ illius magistræ Logicæ, ita digessit; vt satisfacere ingenijs non morosis posse videantur. Quo tamen facto minime iuuentutem ab *Aristotele*, à *Platone*, reliquisque docti pulueris Magistris abduxit: sed multo magis ad eosdem, omnis eruditæ doctrinæ fontes, deduxit. Prodierunt autem typis potissimum *Guilielmi Antonii Hanouiensis* typographi exscripta hæc:

Dantisci docet Philosophiam.

Compendiosa eius docendi ratio.

Systema disciplinarum conscribit: & quo fine.

Scripta eius.

Præcognitorum Logicorum tractatus tres.
Systema Logicæ maius.
Systema Logicæ minus.
Compendiosum Logicæ systema.
Systema S. Theologiæ.
Rhetorica Ecclesiastica.
Systema Rhetoricæ.
Contemplatio Physica de loco & terræ motu.

*Me[illegible]

Methodus formandorum studiorum.
Systema Ethicæ.
Systema Politicæ.
Synopsis OEconomicæ.
Systema Physicæ septem libris comprehensum.
Systema Astronomiæ.
Systema Geographiæ.
Systematis Logici plenioris pars altera.
Gymnasium Logicum.
Cursus Philosophici disputationes theoreticæ.
Cursus Philosophici disputationes practicæ.
Scientiæ Metaphysicæ compendiosum systema.
Disputationes Politicæ speciales:
I. De Monarchia Persarum.
II. De sexaginta Rebuspublicis priscis.
III. De Republica Atheniensi.
IV. De Republica Spartana.
De natura & proprietatibus Historiæ commentarius.
Politica specialis gemina, prior Polonica, posterior Germanica.
Apparatus Practicus.
De resolutione orationum Ciceronis.
Præparatio ad sacram Cœnam.
Commentatio Nautica.
Zwo Predigten zu Dantzig gehalten.
Præcognitorum Philosophicorum lib. 2.

In libraria autem eius latitare dicuntur tum alia, tum hæc, quorum ipse nonnullorum in editis mentionem facit: *Libri άνέκδοτοι.*

Systema Opticæ.
Systema Geometriæ.
Grammatica Hebræa.
Historia Ecclesiæ VValdensium.
Centuria siue problemata historicarum controuersiarum.
Systema prudentiæ Scholasticæ.

Hinc indefessum eius & pene incredibile, si cum ætate contendatur, apparet studium, legendi, docendi, commentandi. Nihil in omni ætate sanctius habebat, quam tempus: idque adeo scrupulose dimetiebatur; vt non annorum & mensium modo, sed & dierum & horarum accurata ei ratio constaret. Neque vero id sine ratione, aut exemplo. Quicquid autem librorum ab eruditis edebatur; id vt anxie conquirebat; ita non minori sedulitate euoluebat; longe abiens ab illis, qui multa congerunt, sed non multum legunt ac tractant. *Diligentia & ardor studiorum.* *Librorum lectio.*

Mores Keckermanni & vita priuata.

Famæ appetens non erat; vt qui sciret, *virtutem sibi esse precium*. Priuatim ita viuebat, vt non lingua tantum, sed & vita philosopharetur: nec ex eorum numero erat, qui ad viuendum disertissimi sunt, sed in cathedra: sicut *Athenienses*, vt Plutarchi habet apophthegma *ad pugnandum fortes, sed in tabula*. Si qui salutandi gratia, vt fere indies, accedebant; facile omnes admittebat, comiter cum ijs conferebat, adeoque meliores & doctiores vere discendi cupidos semper dimittebat. Obtrectatores, qui deesse virtuti nunquam solent, generosissimo vindictæ genere vltus est; *contemtu & silentio*.

Valetudo ex assiduitate studiorum.

Denique cum à contentione animi non desineret, nec desinere præ amore sapientiæ posset; valetudinem eius & vires corporis paulatim imminui necesse fuit. Mature præuiderunt amici futuri mali causas: quas tamen præsentire ipsum ardor ille studiorum, & negotium, quod agebat, posteritatis, non permittebat. Et si quando ingrauescentis morbi causa à publicis lectionibus, Medicorum suasu, abstinebat: violentum iusticium in amœnioribus literis domi consumebat. Postquam vero paulatim intestinum illud malum, quod iamdudum per omnes corporis meatus sese diffuderat, erumpere cepisset: mori paratus, nihil morbum aut mortem morabatur. Decubuit *anni* fere *spacio*, ardenti febri, lentoque morbo exhaustus. Totum corpus ita medicamentis subactum: aquis elotum: doloribus consumtum erat; vt nihil præter nomen & vmbram Keckermanni restaret. Animus interim viuus & valens, futuræ beatitatis gaudijs fruebatur: nec aliud optabat, quam vt corporis ergastulo liberatus, quamprimum, cum DEO æternum viuere posset. Cuius sui voti paulo post à Deo compos est factus. Venit enim tandem exoptata illa hora, & vitæ, quem expectabat terminus. Hunc cum præsensisset, alacri voce: *Teneo*, inquit, *vitæ meæ finem, ab æterno DEO mihi præscriptum, immaturum eum quidem, sed felicem. Beatitudinis enim meæ partem deputo, quod ad beatitudinem citius transferor. Quid enim iuuat, aut signibus ventis diu ludi aut lentissimo tranquillitatis tædio lassari; si naviculam hanc vitæ meæ citius in portum immitto? Quare agite, qui mecum adestis, vota DEO nostro reddamus*. Ita inter precandum, & CHRISTI SALVATORIS identidem repetitas voces, animulam DEO placidissime reddidit, cum in terris egisset annos duodequadraginta, die vicesimoquinto Augusti, anno millesimo sexcentesimo nono. *D. David Pareus in orat. de Iesuitarum strophis, & Petrus Sestrencius in laudatione funebri.*

Mortis desiderium. *Morbus diuturnior.* *Desiderium moriendi.* *Voces nouissimæ.* *Obitus Keckermanni.*

GEOR-

GEORGIVS BERSMANNVS.

Θ 1611. d. 5. Octobr. ætat. 73.

PAtriam BERSMANNVS habuit *Annæbergam*, vrbem Misniæ celebrem, senatorio ordine prudenti, ciuium integerrimorum frequentia, & fodinarum metallicarum copia florentem. Nam fodinarum metallicarum magnam curam agunt, & si quæ collapsæ sunt, eas labore ac sumptibus non paruis in integrum restituunt, cuniculos nouos addunt: & per artifices peritos omnis generis mineras indagant, & examinant: vnde *cadmiæ, sulphuris, vitrioli, lithargyrij, ochræ*, & aliarum mineralium rerum cumuli & acerui ingentes, montium instar, congesti ibi visuntur. Sita est vrbs sub climate cœli temperato, aereque fruitur puriore. Natus autem Bersmannus est anno Christi 1538. die 6. Id. Martij, parente honesto ac probo *Henrico Bersmanno*, Annæbergæ ærarij pauperum præfecto.

Annæberga patria Bersmanni.

Tempus natiuitatis Bersmanni.

Hic filium in omni virtutum genere primum in patria educauit. Deinde cum ingenium eius in literis addiscendis eluceret: in scholam illustrē *Misnensem* annos natum *vndecim* eundem misit. Eo in Ludo nactus est præceptores diligentissimos, *Georgium Fabricium* in Latinis, in Græcis *Hiobum Magdeburgum* viros in omni eruditionis & virtutis genere perfectos: quos ille vt parentes amauit ac coluit: ab ijs contra ipse vt filius diligebatur. Admirabantur enim isti præstantissimi viri, & ingeniorum censores acerrimi, excellens adolescentis ingenium: & quemadmodum agricolæ ex floribus arborum fructus solent præsagire: sic iam tum ex illa florescente indole ijdem excellentem quandam frugem, & secuturam omnium virtutum & doctrinarum maturitatem diuinarunt. Libentissime igitur ei rectam ac breuem, quæ ad omnium rerum scientiam duceret, viam monstrarunt. Habuit ibidem condiscipulum & contubernalē *Philippum Camerarium*, Ioachimi filium, postea florentissimæ Reipub. Noricæ consiliarium: & *Simonem Stenium*, quem deinde studiorum quoque socium nactus est in Lipsensi & Witebergensi Academia.

Educatio & studia adolescentia.

Condiscipuli eius.

Cum vero iis literis Bersmanus, quibus ætas puerilis informari solet, quā fidelissime à præceptoribus *annos sex* continuos institutus in illa schola esset: *Lipsiam*, eruditissimis in omni doctrinarum genere viris affluentem, se contulit. Et cum incredibili humaniorum artium ac linguarum studio flagraret; ad politiores disciplinas adeo incumbebat; vt breui tempore, tum propter insigne & excellens ingenium, tum propter indu-

E ludo Misено Lipsiam se confert.

ſtriam & diligentiam ſingularem, non modo feliciſſimos progreſſus in Græcis Latiniſque literis fecerit: ſed etiam in Philoſophiæ ſtudio magna cum cura ita exercitatus fuerit, vt in Academia Lipſenſi cum alijs iuuenibus non ſine laude eos honores, qui ampliſſimi, confecto ſtudiorum Philoſophicorũ curſu, decerni ſolent, conſequeretur.

Proficiſcitur in Galliam & Italiam

Hiſce progreſſibus, in ſtudijs Lipſiæ factis, in *Galliam & Italiam* eſt profectus, vt doctiſſimos quoſque viros, quorum tum nomen magna in laude & gloria poſitum erat, videret & audiret: & in ſuo quemque genere ſibi imitandum deligeret, & diuerſarum gentium naturam & mores cognoſceret, ſimulque *ſtudium Medicum* in Academia Lipſenſi inchoatum, continuaret. In eo tantum profecit ingenio & induſtria, vt adhuc adoleſcentem inuſitata quadam dicendi facultate de obſcuris dilucide, de confuſis ac perturbatis ordinatim ac diſpo..., de dubijs euidenter, tum *Padua* tum *Ferraria* diſſerentem ... audirent. Arti *poeticæ* quoque tantum operæ ac ſtudij ...uit, vt Poetarum noſtro ſeculo celeberrimus, ne dicam princeps habitus fuerit. Iis inſuper horis, quæ à ſtudijs grauioribus & neceſſarijs vacuæ reddebantur, in *lingua Italica* ſe exercebat adeo, vt breui ſermonem Italicum ſibi familiariſſimum redderet. *Chronologiæ* præterea, *Coſmographiæ* & omnis *antiquitatis* tantam habuit noticiam, vt id vnum tota vita egiſſe videretur.

Medicinæ ſe d... *Et poeſi.*

Redit ... Italia ... Wittembergam.

In Italia per *triennium* cum vixiſſet, artibus ingenuis inſtructior, & à linguarum externarum cognitione locupletior, *Wittembergam*, optimam illam diſciplinarum & artium officinam petijt: auditurus doctorum virorum, de ijs quæ hactenus animo perceperat, iudicia. Hic cum ingenium ei à prauis opinionibus abhorrens eſſet, & Profeſſores ad vnum omnes coleret ac veneraretur, & cum ciuibus Academicis facile & amice conuerſaretur: quamplurimi ipſius humanitate & familiaritate gaudebant, cumque eo colloquia inſtituere cupiebant: quos ille nec reſpuebat nec auerſabatur. Præ cæteris autem arctiſſima familiaritate complexus eſt D. *Simonem Stenium* Lomacenſem, qui tum etiam ſtudiorum cauſa commorabatur: & quo cum antea in ludo Miſnenſi & Academia Lipſenſi coniunctiſſime vixerat propter eximiam pietatem, morum ſuauitatem, & præclariſſimas animi corporiſque dotes.

Ad ludi Portenſis informationem vocatur.

Ex Academia Wittembergenſi ab illuſtriſſimo Electore Saxoniæ non repudiandis præmijs & conditionibus in *Ludum illuſtrem Portenſem*, ad iuuentutem ſcholaſticam optimis tum moribus tum artibus inſtituendam, eſt vocatus. Quo in officij munere & ſedulitate in laborando, & prudentia in do-

cendo,

cendo, & honestate in recte beateque viuendo ita se gessit; vt à suis obseruaretur, ab omnibus amaretur. Anno 1568. ob fidelissimam in schola Portensi præstitam operam in Academiam Wittembergensem ad *professionem libelli de anima* vocabatur: vbi eius doctrinam, fidem, industriamque eximiam plurimi magno suo cum commodo sunt experti. Anno 1571. *Lipsiam* concessit, commissa ei primum professione Poetica, quo in anno simul Philosophicæ facultatis Decanatus munere functus est. Anno deinde 1575. ibidem vxorem duxit, D. *Petri Helleborn*, Theologi, filiam: cuius sororem aliquot annis post D. *Simo Stenius* in matrimonium accepit: vt ita qui studijs ante erant, affinitate etiam iuncti essent. Eodem anno 75. *Ioachimo* illo *Camerario* mortuo, in ipsius locum & Electoris illustrissimi mandato, & Academiæ consensu surrogatus est Bersmanus, vt *Græcæ & Latinæ linguæ* professor esset, simulque *Ethicæ* Aristotelicæ. Huic professioni summa fide & industria semper præfuit, Spartamque suam non tam κομψά, quam χρησίμως (quod de Epicharmo alias dicitur) neque ad ostentationem subtilia magis quam vtilia tradendo egregie ornauit, minime obscure cum vim acumenque ingenii & doctrinæ copiam, tum acris & subtilis iudicii facultatem & memoriæ præstantiam, rerumque experientiam declarans: quoad sæua tempestas multis Germaniæ in Academiis oboriebatur. Ea oblata occasione, quæ iam aliquot annos nec quicquam virtutem eius oppugnauerat fortuna, tandem effecit, vt qui tum fluctus in optimos quosque deriuabantur, in illius etiam caput redundarent. Et quanquam ob veram religionem expositus inuidiæ, maledictis ac sannis, & dentibus leonum concussus est, oppressus tamen non est. Solent enim clementia DEI, qui suorum nunquam obliuiscitur, pii homines cum exitium ipsis ante oculos versatur maxime recreari, erigi, & confirmari.

Inde Wittebergam 1568.

Paulo post Lipsiam.

Vbi matrimonium contrahit.

I. Camerario surrogatur.

Quare eiusdem benignitate ex iisdem asperitatibus non solum Bersmanus, sed alii etiam præstantissimi viri, quorum quidam *formulæ Concordiæ* valde discordi, subscribere recusabant, quidã piarum Ecclesiarum Insectatorum falsa dogmata probare omnino nolebant, emerserunt: quos inter etiam fuit is, qui cum Bersmano ab ineunte ætate familiarissime vixit D. *Simo Stenius*, cuius gloriæ, quæ ita tum sese extollebat, vt aliquorum luminibus officeret, multi vel detrahebant occulte, vel inuidebant aperte: sicut gloriæ comes est inuidia, quemadmodum solis vmbra.

Cum Stenio dimittitur Bersman.

His duob. doctiss. viris, qui magno robore mentis orthodoxã religionẽ intrepide defenderunt, casus ille non tam obstitisse,

quam

quam profuisse videtur. *Stenius* enim iussu Elect. Palatini in Ludis illustribus inferioris Palatinatus operam nauauit *Neuburgii & Neostadii* per annos septem aut octo, postea in ordinem Professorum Haidelbergensium cooptatus est. *Bersmanus* vero ab illustriss. principe *Ioachimo Ernesto*, principe Anhaldino, præmijs amplissimis est inuitatus. Hic princeps laudatissimæ memoriæ, cum esset eruditissimus, & eruditorum amantissimus, & pietatis atque omnis etiam humanitatis studiosissimus, Gymnasium Seruestæ anno 1581. die 16. calend. Decembr. fundauit: idemque magnifice dotauit, multisque priuilegijs ac honoribus, & reditibus haud exiguis auxit & locupletauit: & multos fide & doctrina prestantes viros magnis euocatos sumptibus ac stipendijs, in singulis disciplinarum generibus Professores eidem præfecit: *Bersmanum* vero *Rectorem* constituit. Vbi cum diuitias illas ingenij ipse explicaret, non magno negocio omnium ad se studia atque ora conuertit. Nam eo docente concursus audiendi causa non modo ex vrbe, sed etiam ex vicinis Academiis, in quibus antea magna cum laude intelligentiæ magnoque cum applausu audientium docuerat, fiebant. Inde ex eius schola excellentissimi viri exierunt: quorum alij Ecclesiæ DEI, alij Reipub. alij scholis vtiliter inseruierunt, aut etiamnum inseruiunt. Honoris causa saltem aliquos nominasse sufficiat. E numero auditorum Bersmani fuit *Otho à Grünrad*, Senatus Ecclesiastici Haidelbergæ quondam præses: Bersmani auditor fuit cl. V. *Bartholomæus Coppen* Theol. D. ac professor: Bersmaniæ alumni disciplinæ fuerunt *Daniel Nebel, Reinerus Bachouius Echtius*, I. C. clarissimi, *Bartholomæus Pitiscus*, Theolog. & aulæ Palatinæ nuper à sacris concionibus: *Wolffgangus Lossius*, Philosophus & medicus experientissimus: aliique quamplurimi,

Integra Palladia petitur queis fama corona.

In vita eius priuata fulgebat summa modestia, in regendis animi motibus continentia, in familiaritate humanitas, in loquẽdo comitas, in audiendo facilitas, in decernendo lenitas, in ignoscendo benignitas, in iudicando iusticia, in animaduertendo æquitas, in iniuriis patientia, in liberalitate moderatio, in omnibus denique rebus decorum. In coniugio vt iucundo ita fæcundo vixit 36 annos 7. hebdomadas, & dies aliquot: suscepitque ex coniuge liberos *decem, quatuor* filios, & *sex* filias: ex quibus quatuor superstites, sex naturæ debitum persoluerunt ante patrem. Liberos omnes à teneris in omni virtutum genere instituendos curauit, vt monendo & docendo præclaris virtutibus & literis imbuti parentum vestigiis insisterent.

Gymnasium Seruestanũ. *Eius rector Bersmanus.* *Auditores & discipuli eius.* *Mores & vita priuata.* *Coniugium ac liberi.*

Scripta.

Scripta, in quibus eius pietas, doctrina, & ingeniũ spirant, hæc

hæc edidit. Primum *carmina varia*, quibus multorum & nuptias & tumulos ornauit. Deinde versibus *Psalterium Dauidis* descripsit: *Virgilium, Horatium, Ouidium, Lucanum, Ciceronem* notis & scholijs illustrauit: *Collectanea* nouarum quæstionum ad *Erotemata Logica* Philippi edidit: dedit & *Rhetorica* præcepta. Latent etiam in scriniis eius *orationes*, quas Wittebergæ, Lipsiæ & Seruestæ habuit vna cum alijs scriptis & commentariis doctissimis. In Gymnasio Seruestano *annos triginta* demtis septimanis sex, *Aristotelem, Homerum, Virgilium, Ciceronem, Demosthenem, Horatium, Thucydidem, Lucanum*, & id genus quamplurimos vtriusque linguæ auctores optimos. Et quanquam calculi doloribus sæpe maceraretur, raro tamen lectiones publicas intermittebat: sed iisdem tanta industria præerat, vt eadem vim sibi & prope mortem afferre visus fuerit. Singulis enim diebus binas horas publice docebat: reliquas in optimos auctores commentando & scribendo consumebat: donec viribus in dies languescentibus d. 18. cal. Octobr. anni 1611. in febrim ardentissimam incideret: qua tamen medicamenta præscribente cl. V. *Ioanne Sagittario*, Physices in eo Gymnasio professore, denique caruit. Sed paulo post vehementiores, quam ante hac vnquam, ex calculo vesicæ dolores iterum percepit: quibus cum ei noctu & interdiu multum fuit confligandum. Constanti autem animo dolores acutissimos & certam iamque imminentem mortem tulit: seque totum ad felicem ex hac vita migrationem paratum esse non semel D. *Samueli Fabricio*, verbi diuini apud Seruestanos ministro, significauit, vera animi submissione peccata sua DEO confessus, ab eodem sibi veniam dari serio petijt, nihilque aliud, quam sacræ scripturæ dicta eximia in ore habuit, præsertim illud Iobi: *Scio: quod Redemptor meus viuit*: Item Ioannis: *Sic DEVS dilexit mundum*: & illud Apostoli: *Nemo nostrum sibi viuit*: Nec non 42, 51, 90, Psalmos. Item cantionem illam Germanicam ex illo Stephani protomartyris, *Domine Iesu, suscipe spiritum meum*, **Wenn mein stündlein vorhanden ist ꝛc.** Et sic tandem placide, nullo incomposito gestu vel motu, dormienti similis, beatam animam DEO reddidit, & in fide Christi, vnici Seruatoris, obdormiuit, d. 3. Nonar. Octobr. inter horam 7. & 8. matutinam, cum vixisset annos 73. hebdom. 28. dies 5.

Diligentia in docendo

Morbus nouissimus.

Consolatio in agone.

Obitus.

Ex oratione funebri habita à M. Ioan. Coppenio Seruestano Anno 1612. calend. Febr. Haidelbergæ.

RODOLPHVS SNELLIVS.

† 1613. die 2 Mart. æt. 67

Editus est Rodolphus Snellius anno millesimo, quingentesimo, quadragesimo sexto, parentibus honestissimis,

familia

Taubmanoque nouercam, minime tamen illam iniustam, superinduxit. Nec enim alio, quam materno affectu ipsum fuit prosecuta: quemadmodum haud raro ilam nouercæ ἐυεργίαν ad alios deprædicauit. Nec illa etiam male affectum suum collocauit. Taubmanus enim qua fuit pietate, non modo gratam semper nouercæ ἐυεργίας memoriam retinuit: sed & θρεπτηρίοις redditis ἀντιπελαργεῖν studuit. Quicquid enim δωρημάτων pro testimoniis, pro intimationibus, & id genus aliis accepit: eius partem maximam nouercæ misit: eiusque in senio inopiam luculenta ope subleuauit. Vitricus priuignũ suũ, cũ annũ exegisset duodecimũ & in vestispicina durare amplius aut nollet aut nequiret: *Culmbachiũ* abductũ, Musis & Pietati illic loci felici sane auspicio consecrauit. Admissus nouitius tum discipulus in Musæum rectoris Culmbacensis, & examine tentandus, quæ erat hominis simplicitas & ingenuitas, ibi se hospitem, aut verius patrem inuenisse ratus, sarcinulam suam, non sine suaui rectoris risu, sub scamnum recondit. Interrogatus ita respondit: vt quamuis per ætatem & iustæ ingenij culturæ defectum minus forte satisfecerit, animi tamen apertam ingenuitatem, & ingenij latentem quandam vim, simplicitate adhuc quasi sopitam ostenderit.

In eam Taubmani pietas.

Ducitur Culmbachium.

Simplicitas Taubmani.

Inuenit autem Taubmanus ibi ætati suæ culturam idoneam qua nec in discendo confundebatur, nec, qui mos hodie plurium est magistrorum, altioribus captu obruebatur. Ipse etiam diligentia sua cum præceptore mutuas egit operas, & preces ad DEVM pro felici studiorum successu fundere destituit nunquam. Ac quanquam panem ostiatim quærere quotidie cogeretur: animo tamen onus paupertatis semper tulit æquissimo: vt qui meliorem aut lautiorem vitam antea nunquã erat expertus. Nec quicquam hoc optimo & doctissimo viro detrahere laudis debet: quin potius gloriæ eius plurimum adiungit. Ipse certe sæpissime de hac pueritiæ suæ egestate fuit lætatus & gloriatus: piorumque hominum eleemosynas grato animo prædicauit. Didicit ita à primis annis boni consulere mediocria, odisse luxum, & quod caput est in Deo potius, quã in causis secundis, confidere.

Feliciter ibi docetur ac discit.

Pane ostiatim mendicato victitat.

Culmbachij itaque quadriennium quasi confecit: quo eos, DEO adspirante conatibus pijs, fecit progressus, longe vt alius iam esset: & apud multos spem & exspectationem excitaret eximiam. Cumque sub idem tempus, anno Christiano octuagesimo secundo, supra mille quingentos, illustrissimus princeps *Georg. Fridericus*, Marchio Brandeburgicus & Onoldinus, ludum illustrem Hailsbrunnæ aperuisset, in quem ex omni ditione sua bonæ indolis pueros conquirerentur: hic etiã Taubmanus eo fuit missus, vt pietati & virtuti litaret. Ibi iam

In scholam Hailsbrunnensem mittitur.

Taubma-

Taubmanus vere Taubmanus esse incipiebat: & non præceptorum solum, sed & peregrinorum plurimorum oculos in se conuertebat. Inprimis autem in poesi ita proficiebat: vt supra vulgus poetarum longissime excellere iudicaretur: & consuetudo ac vsus eius, ob festiuitatem non affectatam, à magnis viris expeteretur. *Christophorus* quidem *Homagius*, poeta præstans quem Taubmanus tum propter staturam corporis, tum propter poeticam excellentiam, *poetam magnum* appellare solebat, Homagius igitur optima quæque de Taubmano sibi pollicitus, & hominis ingeniosa festiuitate delectatus, suam aliquando, qua à *P. Melisso* ornatus fuerat, lauream, ioculario quidem, sed vero omine, capiti Taubmani imposuit, & à gestiente gestari voluit. Nec multo pòst ipse Melissus, quem *poetarum Aquilam* appellare solebat, virtutis ergo Taubmanum laurea donauit. Viderunt nimirum accurati ingeniorum æstimatores, & agnouerunt in ipso excellentia DEI dona: quæ & fauore suo & honore excitatum iuerunt.

Christophorus Homagius.

A. P. Me[illegible] [illegible] tur Taubmanus.

Poeta ergo Taubmanus non tam creatus, quam natus, *Wittembergam* anno nonagesimo secundo venit, Academicis studijs ingenium vberius exculturus. Hìc quæ erat eius modestia, de lauru ipse verbum fecit nullum, contra quam nunc permulti iactabundi solent. Wittembergæ triennium, & quod excurrit, ita posuit: vt eruditio eius iam non amplius se intra Academiæ spacia contineret, sed passim in Germania: & cum alibi, tum in illustrissimi principis *Friderici Wilh*[illegible] [illegible]o-electoris, aula admiratores inueniret, & voluntatem [illegible]orum etiam virorum sibi deuinciret. Quam ob erudi[illegible] virtutis famam anno nonagesimo quinto, die decima o[illegible] Octobris, poetices & humanioris literaturæ professioni, Academia illa nominante & Proelectore approbante, fuit præfectus.

W[illegible] [illegible]

Hoc in officio ad annum vsque duodevigesimum qua fide ac diligentia versatus sit: auditorum eius ignotum est nemini. In publico iuuentuti sæpe illud DEI effatum inculcabat: *maledictus, qui facit opus Domini negligenter*, idem & sibi dictum existimans. Operas publicas intermittere, nisi vel valetudine, vel alijs sonticis causis impediretur, religio ei erat. Id vnum agebat semper, vt diuinæ poeseos penetralia iuuentuti reseraret: linguam Latinam perpurgaret; & bonorum auctorum editione illustraret.

Docet & [illegible] decim anr[illegible] sibi.

Præstitit hoc omnium doctorum calculo egregie, si quisquam vnquam, in *Plauto*: cuius Comœdias, quæ exstant, publice enarrauit omnes, & anno duodecimo seculi sexcentesimi cum lucubrationibus eruditissimis, foras dedit. Præstitit idem in *Virgilio*; quem item totum iuuentuti prælegit, emis-

[illegible] [illegible] Taubmani.

surus eundem correctum & illustratum, si vita suppeti
gior. Et sicut in eo totus erat, vt solæcismos ac barb
e contagio superiorum seculorum adhuc reliquos
parer: ita & lasciuiam ingeniorum, in obsoletis præte
sitatem, data opera & κακοζηλία quadam, ac nesc
transmarinæ eruditionis ostentatione luxuriantium,
Exstat hac de re *dissertatio de lingua Latina*; quam in
panegyri, præsente augustiss. Augusto Saxoniæ * Duc
tam, posteaque auctam publici iuris fecit.

Palæologos ineptos taxat

** Rectore tū Acad. Witemberg.*

Matrimoniū

Statim etiam proximo à demandata sibi publica pr
anno, matrimonium contraxit cum *Elisabetha*, ex h
Matthæorum familia prognata. Suscepit ex ea filios
lias vero duas: quos liberos ἐνστεργοτάτως amabat, &
tatem probitatemque à teneris adsuefaciebat: gratu
scens DEI donum, seque aliquando immortalem
tum dicens

Præsagit sibi mortem.

Mortis enim memor fuit semper, nec vnquam ad e
pauit. Sexta ante obitum hebdomade, cum in nupti
dam cœna M. *Erasmo Schmid* collegæ adsideret, adr
ominose de imminente sibi morte loquebatur: *Vide*
bat, *non diu à me mortem abfuturam. Ita sane ex omni*
pusculi mei virium qualitatibus colligere necesse habeo.
abhorreo quicquam, DEO meo, quocunque tempore me
rit, pariturus. Scio illum meos non derelicturum. Die vi

Febri corripitur.

sexta Februarij, anni decimi tertij supra mille sexcento
infestari cum cepisset maligna: nihil in votis habuit
nisi vt, si DEO ita videretur, aut valetudini restitutu
cij munere fungi posset: aut in vera Christi agnitio
dormisceret, & ad desideratam illam patriam cœlestem
ferretur.

Sermones eius supremi.

** M. Erasm. Schmid.*

Accesserunt deinde, vt fit, symptomata alia grauissim
corporis vires grauissime afflixerunt. Quo violenti
tem corporis vires prostratæ erant: eo fortius & fide
tientia & spiritus alacritas inualuere. Cum quidam a
* & collega eum inuiseret, & bene sperare iuberet: si
& aliorum preces ad Deum ipsi promitteret: *Omnino*, r
dit, *illa sunt, quæ Deum expugnant. Fac vt dixisti tu, cu*
bonis. Non herba aut malagma me sanabit: sed Domini
De medicamentis dudum desperaui. Illa nihil facient, nisi
Deus peculiarem addat benedictionem. Alio die cum id
tessisset, & morbum inualuisse vidisset: exhortatus eu
ad patientiam, suggerens Deum fidelem esse, qui no
nos supra vires nostras tentari: sed ita tentationes m
tur, vt ferendis ijs per gratiam diuinam pares esse vale
respondit, *Ah omnino, omnino fidelis est DEVS. Fidelitate*
tam satis abunde perspexi antea, vt dubitandi causam

ram. *Faciat ille mecum secundum voluntatem suam*; vernacule, Jch hab den lieben Gott nun genug probiret mein leben lang/ er wird mich itzo nicht verlassen. Cum eum Pastor * ac Superintendens vespera illa, quæ noctem obitus eius præcessit, inuisens interrogasset, quidnam ageret? respondit: *hic iaceo, & luctor cum Deo meo, & cum Christo ad exemplum Iacobi, non dimissurus eum, donec anima mea benedicat.*

* *D. Fridericus Balduinus S. Theol. D. & P.*

Præcessit obitum eius signum quoddam non contemnendum, aut silentio inuoluendum. Inter primos statim dies morbi sui mane expergefactus, visus est sibi videre prope lectum suum arcam oblongam, & in ea virum sibi similem iacentem. Cumque initio deceptionem visus, aut inanem imaginationem putaret, eleuato capite illud attentius adspexit: atque rem sese non aliter habere deprehendit. Quo viso tantum abest vt exterritus fuerit: vt hilariter alijs referret, & præmonitionem diuinã agnosceret. Cui euentus etiam nimis vere respondit. Die enim vicesima quarta Martij, circa horam quartã matutinam, sub auroram, benedictionem à Iesu Christo colluctante, fide & patientia iam victo adeptus, inter ardentissimas preces beate exspirauit, & ad cælestem Palæstinã transiit, anno ætatis duodequinquagesimo ad finem decurrente, relicto sui apud populares & exteros, primos & imos, vt acerbo & luctuoso, sic longe honestissimo affectu ac desiderio. Sepultus est in cæmiterio suburbano, vt ipse mandarat, inter nota sepulcra, filij nempe cognominis, & cl. v. *Rhodomani*, collegæ olim & amici coniunctissimi.

Visum ante obitum.

Obitus Taubmani.

Sepultura.

Fuit vir humanus, affabilis, comis, facundus, placidus, candidus, *omnium horarum homo*: in serijs grauis & serius, in alijs iucundus, & citra affectationem iocosus, non sine Gratijs naturalibus, candido semper Mercurij, nunquã nigro Momi sale, sermones suos conspergens, neminem dicaciter perstringens, aut mordaciter insectans: sed præsentibus honestam hilaritatẽ felicitate singulari concilians Quo nomine cum aliorũ quorũuis, tum inprimis Principum multorum gratiam & amorẽ promeruit. Fuit pro modulo facultatũ, DE. inprimis benedictione, principum munificentia, & frugalitate propria mediocriũ, liberalis erga egenos, maxime studiosos. Sæpe alicui opitulaturus ipse aliunde numos mutuo accepit. Officiosus præterea fuit in expediendis aliorum negotijs, tum intercedendo, tum commendando, ad interrogata respondendo, & modis alijs quibuscunq;. Omnes autem virtutes suas fecit insigniores pietate vera: quã diligenti verbi diuini auscultatione, lectione, * meditatione, ac precibus ardentibus, aluit, confirmauit, probauit.

Virtutes ac mores.

* *Biblia tota decies nouies perlecta sibi scribit, præfatione in Plautum, editionis nouissimæ.*

Summum Academiæ illius magistratum anno millesimo, sexcentesimo, octauo, dexteritate iudicij & solertia singulari ad-

Munia Academica.

ministrauit; vti & Decanatum Philosophicum lau
tertium gessit. Marchionis denique Onoldini alum
principali auctoritate sibi commissorum, commoda
plane affectu promouit: id quod grati qui sunt grato an
prædicabunt. *Erasmus Sm. tu professor Wittemberg. in ora*
nebri, D. eruaer. Balduinus in con. ione funebri.

© 1613. die 9. April. æt. 80.

IOANNES CASELIV

EDitur hic in lucem anno Christi, millesimo quin
mo trigesimo tertio, die decimo octauo Maij G
patre *M. tthia Caselio*, matre vero *. atarina . o.o. . a.a.*
ipsi fuit clarum & pernobile ab ipsis atauis, nobilissima
Lorum in Geldria, siue in Sicamoris, vt olim nomina fu
milia orto, ex qua multi & in aulis principũ, & in bello
runt, maxime *Caroli* Burgundionum ducis ætate. Arx
prope ripam Mosæ fluuij, in colle sita, nomen familiæ
Chessel. dicta. Quanquam ipse & veterum Romanor
emplo, ad Latinam linguam accõmodatius, & amissis
amicorum suasu *Caseli.* appellari maluit. Auus ei fu
bardus, qui prouectiori ætate cum coniugem duxisset
ritam P. deuiam: ex ea liberos tamen vndecim suscepit:
bus fuit *Matthias*, natu quintus, pater Ioannis huius,
boni ingenij, bene eruditus, integri placidique animi.

Maiores Caselii. *Chesselium.* *Auus Caselii.* *Pater.*

Hic propter belli calamitates & acerbas de religione
stiana excitatas dissensiones, è patria excessit in Angliã
tiam, ipsam quoque Hispaniam petere ausus, citra met
quisitionis Totum tradidit se religioni, eiusq; causa nil
ærumnarum subire paratus, doctrinam Euangelij public
fessus est. Obijt Göttingæ, anno, vt coniectura amicoru
octuagesimo octauo supra mille quingentos. Mater
fuit femina primariæ familiæ, quæ cum 95. annorum esse
rimasq; cum marito aspertimis illis temporib. calamitat
tulisset, mortua est Arxlebij. Locis, quibus parens exul f
mirum *Göttinga*, *Rothemii & Gandersamii*, vt etiam *Nor*
fundamenta bonarum literarum posuit, præceptore in
vsus *M. Neandro*, viro clarissimo. Postea Wittembergã
tulit, *Philippo Melanchthoni*, & omnibus doctis, plures an
miliarissimus & carissimus. Inde Lipsiã concessit, vbi n
illi Camerario non minus fuit acceptus. Illic Philosophi
entiæ, vt & aliquot annis post Imperatore *Maximiliano* I
seos laurea, & tam ab hoc, quam à *Rodolpho* II. nobilitatis
renouatione ornatus est. Posteaquam autem & Lipsiæ,
stochij, & Francofurti ad Viadrum, bonam ætatis p

Vertit solum ob turbas in patria. *Mater Caselii.* *Wittembergam abit Caselius.* *Inde Lipsiã.* *Honores ei collati.*

egisset in omnis generis literis; ex Germania in Italiam visendæ regionis, quam augendæ eruditionis gratia, bi- suscepit profectiones, atque in ambabus illis sic satis diu udiorum causa, etiam antea eruditissimus moratus, volũ- nprimis & impulsu *Ioannis Alberti*, Megapolensium ducis, t eruditionis perpolitæ maximo amatori & propagatori, nium eius & virtutis studium innotuerat.

In Italiam proficiscitur.

ius iter Italicum mense Sextili, anno sexagesimo suscepit: do recta, quantũ quidẽ locorum, per quæ transeundũ fuit, mq; vicinorum contemplatio permisit, *Bononiam* contẽ- i celeberrimis eius loci Iureconsultis, vt antea quoq; alijs ademijs, operam dedit, & præterea in omni literarum ge- viro omnibus doctis notissimo, *Carolo Sigonio*. Postea cũ etur satis diu eo in loco substitisse; *Florentiam* transijt: vbi magni illius *Petri Victorii*, passim gentiũ celebratam recõ- em eruditionem & insignem virtutẽ admiratus, ei non assiduus quotidianusque ac carissimus, sed & diuturnus or mansit.

Bononiam venit.

Carolus Sigonius.

Petr. Victorius.

le, peragratis visisq; cæteris florentissimæ regionis vrbib. mnasijs, in Megapolitanum Ducatum redijt anno sexa io tertio Reuerso, cum à Ducibus Megapolitanorum de- ei fuisset Philosophiæ & Eloquẽtiæ professio, Rostochiũ nas Quintil. eodem anno sexagesimo tertio abijt, eamq; s adijt, & cum singulari discentium fructu, an. duos obijt. it autem interea temporis illa loca pestilens lues Permissu illustr. Principis sui in Italiam iterum abijt, sub initium exagesimi quinti, vt ad doctrinæ eruditionẽ feliciter in- am accessiones maiores faceret. Exegit tum peregre tri- m fere, vt plurimũ cum Victorio, homine magnæ & do- & ætatis: quiq; clarissimus apud omnes, summæq; auto- habebatur ab omnibus per omnem Europam. Pisis vtri- Iuris Doct. renunciatus est publice, autoritate amplissi- reconsultorum ordinis, nemine dissentiente, adhibitis so- bus ritibus, post præmissas vsitatas atq; in hoc genere ne- ias disquisitiones: idq; 5. Cal. Feb. anno millesimo quin- simo sexcentesimo sexto. Legum enim studio operã du- impenderat: quod tamen, exploratis sui ingenij & rerum ibus postmodum omisit. De illa promotione ipse in epi- quadam ad I. Schosserum poetam ita: *Ego cum amicis, vt lum valetudinis facerem, Pistorium, Lucam, Pisas excurri, alias ineptias meas, in iureconsultos incidi homo φιλόσοφος, oris & vita & doctrina studiosior, quam tractandis litibus a- ij in suum ordinem summa voluntate me retulerunt V. kal. Febr. nt ellexissent disciplina legum ciuilium me nobilissimis doctoribus ria opera & temporis aliquid impendisse: etsi aperte fatebar, ab*

Redit in Germaniam.

Fit professor Rostochii.

Iterum adit Italiam.

Iuris Doctor renunciatur.

eo tempore, & instituto vitæ, & amore nostrarum literarum remissum illud me egisse. Cui honori meo gratulaberis, si voles, aut illudes. Per me enim etiam tibi hoc licet. Neq; tamen me magis iureconsultum quam doctum hominem profiteor. Itaq; doctissimorum noticias amicitias, iudicia expeto & pene hac sola magnifacio. Hactenus Caselius. Reliquit in Italia celeberrimos viros sibi amicissimos, *Petrum Victoriũ, Paulum Manutium, Ioannem Vincentium, Pincellum, Carolum Oricellarium, Carolum Sigonium, M. Antonium Muretũ, Petrum Angelium*, huiusque fratrem, *Antonium, Bargæos, Onuphrium Panuinium, Hieronymum Meium, Cyriacum, Strozzam*, & multos alios, quorum nomina recensere longum sit, quibus omnibus deinceps percarus semper fuit. Inprimis autem Victorij consuetudo illi magno fuit bono, quod & ipse cum summa præceptoris veneratione semper agnouit. Coluit illic etiã & audiuit Iureconsultos, inprimis *Bouium & Bargalinum* Bononiæ, *Calafatum, Cosium, & Plautium*, Pisis.

Amici eius in Italia.

Philosoph. vera à Caselio tradita.

Cæterũ præter alia hoc Germani huius optimi senis laboribus & studiis debent, quod genuinam illam Philosophiam partim ab aliquot seculis per complures, quos vulgo Scholasticos vocant, maxime in Italia, excitatam propagatamque, partim, atque elegantius quidem, excultam & disseminatam passim à Græcis exulibus, *Gaza, Trapezontio, Philelfo*, & qui hos cæterosque eius gentis secuti sunt. *Ficino, Politiano, Mirandula, Barbaro, Victorio* & aliis, in Italia porro didicit, atque in eius penetralia quam plurimos perduxit.

Redit Rostochium.

Ex Italia sub finem anni millesimi, quingentesimi, sexcentesimi septimi, ad munus suum rediit Rostochium. Neq; multo post in aulam accitus ad principis *Ioannis Alberti*, quem ante, summi atq; ob beneficia in literatos meritissimi honoris caussa nominauimus, filium *Ioannem*, pubertatis iam annos egressum docendũ, eo se recepit, atq; hoc officio, summa cum laude atq; applausu omnium, *quadriennium* functus est, cũ de diuturniore tempore actum non esset. Læto animo se illinc, aulicarum molestiarum pertæsus, adulto iam etiam discipulo, in Academiã recepit, vt porro iuuentuti prodesset publice ac priuatim, vt certe profuit maxime, rebus ipsis testibus.

Præficitur principi instituendo.

Ad scholam reuertitur.

Interim vero dum in aula moraretur, anno millesimo, quingentesimo, septuagesimo primo prid. Cal. Octobr. vxorẽ duxit, *Andreæ Mylij*, ducum Megapolensium consiliarii primarii, filiam, *Gertrudem*: ex qua suscepit *Ioannem Vlricum Margaritã*, Theodori Adamii coniugem, *Annam* item *Sophiam*, quæ Theodoro Hupæo nupsit, *Ioannem Carolum, Ioan. Guilhelmum, Elisabetham, Ioannem Iulium, Ioannem Andream*, & *Helenam*. Concesserunt omnes fatis, præter Margaritam. Vxorem illam amisit quarto Id. Febr. anno millesimo, quingentesimo octua-

Coniugium.

Liberi.

gesimo

gesimo tertio. Inde viduus vixit, liberis semper à nouerca metuens egregio tā diuturnæ cōtinentię & in suos pietatis exēplo.

Cum autem ingens viri esset fama, non potuit ea latere principem, in cuius territorio natus erat: Ducem illustris. Brunsuicensium *Iulium*, præsertim cum Academiā Helmstadii condidisset, & magnis præmiis doctissimos quosq; homines eo inuitaret. Ab hoc igitur etiā vocatus fuit Caselius. Sed, quod eum amaret dux Megapolensium, *Ioannes Albertus*, atq; paulo post interueniret mors optimi illius principis Iulij, tunc quidem Helmstadium Caselius non venit. Verum enimuero nihilominus hæsit in animo successoris Herois illustris. *Henrici Iulii*: cui ex celebritate nominis, & scriptis, & aliquot coram habitis sermonibus notissimus erat. Is ergo, pro summa heroici ingenii bonitate, non quieuit priusquam illum patriæ suæ restituisset.

Vocatur Helmstadiū.

Vixit itaque Helmstadii Caselius totos *viginti & quatuor* an. omnibus bonis carissimus, parens studiosorum adolescentum, atq; in his, præter plurium aliorum morē, etiam inopum: quorum tam multi hodie per eum florent, vt nullam credamus in Europa nationem esse, quæ magno isti seni multis propterea nominib. obligata non sit. Passus tamen etiam hic suos est manes. Vt enim de reliquis nihil dicamus, per mortes suorum ijt pene solus omnibus suis superstes.

Vbi docet viginti quatuor annos.

Beneficentia Caselii.

Et implicatus etiam ipse fuit controuersiæ à D. *Daniele Hoffmanno* Theologo motæ: de Philosophiæ in Theologia vsu atque vtilitate. Hoffmannus enim ob tres versus, Caselium sibi insectandū delegit: eumq; pro tali hæretico, cuius similis intra mille ducentos annos non vixerit, publice traduxit. Sed sopita omnis ea contentio ex * decreto illustris. ipsius principis fuit: vt scripta publice super ea re edita testantur, atq; Caselij innocentia palam facta. Tandem ætate potius, quam morbo cōfectus Aprili mense ad diem quintum Id. paulo ante vesperā, in vera Filij Dei agnitione, & liberationis ex hac miseriarū valle flagrantissima expectatione, pie & tranquille obijt: postquam mensibus superioribus aliquot longe solito infirmior esse cœpisset, maxime tribus vltimis: & fatali lecto, viribus omnibus paulatim deficientibus, affixus dies pluseulos fuisset.

Controuersia Hoffmanniana implicatur.

* *Edito vtraque lingua Wolffenbyti anno.* 1601.

Exspirauit, vt dictum, die 9. April. anno millesimo sexcentesimo decimo tertio ætatis an. octuagesimo, quam quidē ætatē ipse ne sperare quidem, alij vero tam imbecilli corpori, vix optare ausi fuissent. Verum & Deus in imbecillibus sæpe suam ostendit potentiam, illudq; verum esse probat: *Ego sum vita tua, & longitudo dierum tuorum*. & ipse Caselius quotidiano corporis motu, & perpetuo temperantiæ studio aduersus ancipitem valetudinem semper se muniuit.

Obitus.

Vir fuit & pie doctus & docte pius: totus in rebus ipsis pie,

Mores.

honeste, atque omnino recte gerendis, & ad hæc omnia edocenda iuuentute occupatus: neq; quicquam serio agi putauit: si facta & omnis vita cum dictis & præceptis & iactationibus non conuenirent. Hæc perpetua fuit optimi senis philosophia: hæc eius ad mortem vsque, & pene in ipsa quoque morte meditatio & exercitatio. Hinc tantum illius tota vita alios iuuandi studium: vt non, sicut ille Imperator, diem, sed horam se perdidisse crederet: si quæ forte esset elapsa, in qua nihil beneficii expendisset. In ipso denique morbo, vnica hæc erat eius querela, quod nemini in lecto decumbens prodesse posset.

Scripta.

Scripta, quæ edidit, tam eleganti doctrina tantaque prudentia referta sunt: vt summos homines adeoque duces ipsos in medijs bellorum tumultibus, ijs legendis se oblectasse constet. *Henricus Meibomius* vir cl. & professor in eadem Academia ordinarius, memoriæ collegæ & senis optimi hoc epigrāma epitaphium dicauit:

Epitaphium.

Quem pauci æquarunt, superauit nemo CASELI
Fessa sub hoc tumulo molliter ossa cubant.
Gratiam [illegible]natum, fama immortalis, honores,
Canicieiq; annis proxima decrepitis,
Incusare vetant Parcas: maturrima mors est,
Quam præeunt isthæc omnia, danie DEO.
Restabat patria in cælis, vt posceret illam,
In causa morbi vis vehementis erat.
Parcite defuncto lessum componere: viuit
Ante homines fama, manibus ante DEVM.

Ex programmate funebri.

Ob. 1613 d. 16. [illegible] ætat. 59.

IACOBVS CHRISTMANVS.

Iohannisberga.

IAcobo Christmano patria obuenit *Iohannisberga*, Moguntinæ ditionis oppidum, anno Christi millesimo, quingentesimo, quinquagesimo quarto, mense Nouemb. Puer cū prima artiū fundamenta iecisset, è ludo triuiali in illustrem Neuhusianam scholam commendatione tum aliorum, tum Cl. V. *Conradi Marii*, Senatoris Ecclesiastici, propter ingenij præstantiā promotus est. Quo in Gymnasio dum versaretur, Hebrææ linguæ fundamenta ponere cepit, & Iudæis Wormatiensib. ob id studium tunc temporis innotuit. Neuhusio paulo post in Haidelbergense Pædagogium translatus est, & inde in *Sapientiæ* collegium receptus: vbi industriā, diligentiam, modestiā, & pietatē præceptoribus abunde probauit. Eo ex collegio post obitū Illustr.

Neuhusij[illegible] [illegible].

Venit Haidelbergam.

prin-

Principis *Friderici* tertij Elect. Palat. cum multis alijs dimissus, in collegio tum *Dionysiano*, hodie *Casimiriano* appellato, aliquandiu Academiæ beneficio vixit.

Sed & hoc ipsi ex mutatione Academiæ adempto, ad peregrinandi studium animum appulit; & cum excellente Philosopho & Medico *Thoma Erasto*, *Basileam* abijt, & medicinæ operam dare cepit. Inde *Vratislaviam* Silesiorum se contulit, vbi multis mensibus apud generosum *Andream Dudithium* vixit. Postea *Viennam* inuisit & *Pragam*. *Peregrinatur.*

Ex Bohemia Neostadium venit. Ibi Alphabetum Arabicum cum Isagoge scribendi legendique Arabice, conscripsit: quo *primo* ostendit rationem scribendarum, seu in contextu orationis recte efformandarum literarum Arabicarum. *Deinde* docet, quæ sit legitime descriptarum, ac necessarijs iustisque punctis insignitarum, genuina lectio seu enunciatio. Totum tractatum in *tria capita* distribuit: *primum* complectitur explicationem Alphabeti: *secundum* præcepta ac modos eleganter pingendi: *tertium* methodum legendi. Denique praxis scriptionis & lectionis Arabicæ subiungitur. Excusus typis est libellus Neostadij anno octuagesimo secundo in officina Harnisiana. *Isagoge linguæ Arabicæ.*

Erat nouum tunc temporis & insolens quiddam Arabicos in Germanica characteres videre, & hominem Germanum non tantum Arabicam linguam callere: sed & alios docere eandem posse. Vnde non parum autoritatis Christmanno accessit; id quod ex *Francisci Iunij* Theologi celeberrimi, epistola videre est, in qua ad eum Otterburgo sic scripsit: *Gratulor tibi, mi Christmanne, & gratias ingentes habeo, quod in linguam Arabicam visum est incumbere, & pusilla rudimenta tua publico committere. Deterruit me hactenus ab eo instituto & librorum paucitas & grauitas occupationum. Te librorum optime scriptorum commoditas ad hoc studium incitauit. Quod Deus bene vertat, accuratam scribendi rationem gaudeo primum abs te Christianis exhiberi; eoque pacto spem facis, quæque accuratiora magis ac magis à te in hoc argumento proditura. Quod si feceris, bene de Ecclesia DEI, optime de arte Medica, cui nauas operam, mereberis.* Hæc Iunius. Neque vero mirum cuipiam videri debet, quod Iunius illam rudimentorum Arabicorum editionem tanti fecerit. Nam neque in Italia, neque in Gallia tum typi Arabici sculpti erant. Et demum anno octuagesimo nono Romæ à Sixto V. P. P. institutum est prælum Arabicum: ex quo prodierunt *Auicenna*, *Euclides*, & *quatuor Euangelista*, qui libri omnes pulcherrimo charactere sunt impressi, vt etiam ductus & connexiones Arabicarum literarum manuscriptis respondeant. *Epist. Franc. Iunij.* *Arabica lingua serius in Europa innotuit.*

Neostadio Christmanus Haidelbergam, Palatinatus ad-

Redit Heidelbergam. Hebraea linguae professio ei demandatur. Item Logices.

ministratore, illustrissimo Principe *Iohanne Casimiro*, anno Christi octuagesimo tertio rediit; & collegij Casimiri, cuius antea alumnus fuerat, regens factus est. Postea ei Hebrææ linguæ professio demandata fuit. Quam cum singulari diligentia per annos septem, & menses aliquot, sustinuisset, anno nonagesimo secundo ad professionem Logices vocatus est Aristotelicæ: quam ea solertia explicauit *viginti duos* annos, vt discipulos attentos studij in audiendo pœnitere non debuerit.

Et Arabicæ linguæ. Studia & scripta eius Mathematica.

Quicquid vero temporis à negotijs Academicis liberum habuit: illud omne Orientalibus linguis, & studijs Mathematicis impendit. Ea de caussa iussu scituve Serenissimi Principis *Friderici* quarti Electoris, anno millesimo sexcentesimo octauo extraordinarius Arabicæ linguæ professor est constitutus. Fuit ingenium eius non vni scientiæ, sed pluribus natum. In Mathematicis enim anno nonagesimo, *Muhammedis Alfragani* Arabis *Chronologica & Astronomica elementa* è Palatinæ Bibliothecæ veteribus libris vertit, expleuit, & scholijs illustrauit. Addidit etiam commentarium, qui rationem *Calendarii Romani, Ægyptiaci, Arabici, Persici, Syriaci & Hebraici* explicat; & interualla præcipuarum ærarum ita exponit: vt ab Olympiadibus & vrbe condita, vsque ad nostram memoriam, per annos Nabonasari, C. Iulij Cæsaris, & Christi, certa temporum series constare possit.

Epistola Chronologica.

** I. Lips. cen. 2. ep. 91.*

Disputatio de anno, mense, & die passionis Dominicæ.

Anno nonagesimo tertio edidit *Epistolam Chronologicam* ad clarissimum virum Iustum Lipsium: qua constantem annorum Hebræorum connexionem demonstrauit, & non leues aliorum errores refutauit. Occasionem eius epistolæ dederat Lipsius, qui Christmanum, quod Scaligerum erroris arguerat, in Alfragano nuper edito, nonnihil epistola * quadam punxerat. Eodem anno subsecuta est *disputatio de anno, mense, & die passionis Dominicæ*: in qua Calendarium Hebræorum iuxta proprios canones confirmatur, & solennitates mensium, paschatumque vniuersæ, ad veras Epochas constituuntur. Refutat ibidem Scaligeri fundamentum, quod in præfatione operis de emendatione temporum posuit: Iudæos in Palæstina seu terra sancta habitantes, ab Europæis sic dissentire; vt semper vel anno vno, vel mense serius festiuitates suas peragant: quod ex computo Palæstinorum, atque ex inuentione Tekupharum probare nititur. His Scaligeri rationibus opponit Christmannus *Calendarium Palæstinum* Venetijs editum anno Iudaico, quinquies millesimo trecentesimo trigesimo quinto, in festo Susan Purim feria sexta, hoc est, anno Christi millesimo quingentesimo septuagesimo quinto, 25. Febr. In quo Calendario Rabbi Ori filius *Simeonis*, Iudæus Palæstinus, ex Synagoga Sepher istius Calendarij auctor, statim in præfatione

tione testatur; se istum quadraginta annorum Computum pro omnibus Hebræis conscripsisse: vt vbique terrarum obseruetur: cum ex terra Israelis prodire debeat lex & temporum præstitutio. Anno Christi nonagesimo quarto cum illustris *Ios. Scaliger*, vir diuini ingenij, Cyclometrica edidisset, & quadraturã circuli possibilem esse ostendisset: Christmanus contra libro, cui titulus: *Tractatio Geometrica de quadratura circuli*, nullo modo circulum quadrari posse demonstrauit.

De quadratura circuli.

Nec vero in Chronologicis & Geometricis controuersijs tantum se exercuit: sed obseruationibus vel maxime deditus fuit, & quædam instrumenta Mathematica inuenit: vt ex *obseruationibus* eius *solaribus* apparet, anno primo seculi sexcentesimi supra mille, Basileæ excusis: in quibus explicatur verus motus solis in Zodiaco, & vniuersa doctrina Triangulorum ad rationes apparentium cœlestium accommodatur. Decennio post, anno vndecimo supra mille sexcentos, in lucem emisit *Theoriam Lunæ*, ex nouis hypotesibus & obseruationibus demonstratam; vt facilime verus locus Lunæ in Zodiaco secundum longitudinem & latitudinem, quolibet tempore, definiri possit. Præterea ostendit viam breuissimam ac certissimam, qua tempus nouiluniorum & pleniluniorum inuestigari queat; quod vnicum supputandarum Eclipsium est fundamentum. Eodem anno *Computum Græcorum de solennitate Paschatis* celebranda ab *Isaaco Argyro* Monacho ante annos, ducentos & quadraginta, compositum, è M. S. Græcis Bibliothecæ Palatinæ descripsit; Latine vertit; in epitomen redegit; scholijs auxit; & in gratiam Chronologiæ studiosorum typis Vogelinianis euulgauit. Paulo post sub initium anni duodecimi, supra mille sexcentos, *nodum Gordium* ex doctrina sinuum explicauit: adiunxit etiam *appendicem obseruationum*, quæ per radium artificiosum habitæ sunt, circa *Saturnum*, *Iouem*, & lucidiores stellas fixas.

Obseruationes solares.

Computus Græcorum.

Ad mores quod attinet, non discessit ab ijs, quos vetustas tribuit accolis superioribus Rheni, quos dixit, *apertos, frugi, hospitales*. Vno verbo dicam, vere Philosophus fuit, & quidem Christianus. A veritate enim agnita nulla mutatio, nec spes emolumenti, eum abstrahere potuit. Natura solitudinem amabat: frequentiores interpellationes refugiebat. Ipse domi scriptionibus & obseruationibus intentus. Linguarum præter vernaculam fuit peritus nouem: *Arabica, Syriaca, Chaldaica, Hebraica, Græca, Latina, Gallica, Italica, Hispanica.*

Mores. Accolæ Rheni superiores quales.

πολύγλωττος Christianus.

Ictero correptus semestre ferme ægrotauit; quem morbum licet indies ingrauescere & augeri sentiret, pedes insuper paulatim intumescere animaduerteret: tanta tamen patientia tulit: vt domi philosophari, non ægrotare videretur.

Morbus eiusdem.

Eo ipse-

Eo ipso morbo durante de studijs nihil remisit; sed hinc inde bonos autores conquisiuit: & paulo ante mortem Hebraicum quendam, autore *More h Nebuchim* ex Arabico translatum, qui Philosophicis fundamentis contra Ethnicos disputat, Hanouia à Iudæo sibi missum, amicis ostendit: & illius libri lectionem sibi iucundissimam fuisse affirmauit. Auicennam etiam ex Arabico in Latinam linguam transferre in animo habuit: sed mors & hoc, & alia eius opera affecta, interrupit.

Obitus.

Morbo enim, quem indicauimus, adaucto placide in inuocatione Filij Dei Iesu Christi expirauit, anno decimo tertio, supra mille sexcentos, die decimosexto Iunij, hora octaua vespertina, cum annum vndesexagesimum fere complesset: & per annos ferme triginta in Academia Haidelbergensi fideliter docuisset. Sepultus est honorifice ad D. Petri in Sacello Academiæ. *Ex programmate funebri & oratione M. Balthasaris Baumbachi, professoris Haidelbergensis.*

O. 1613 die 22. Augusti, ætat. 53. inchoat.

DOMINICVS BAVDIVS.

NAtus est hic *Insulis* Flandrorum die sexto Eid. Aprileis, anno sexagesimo primo, supra sesquimillesimum. Pater ei fuit cognominis, mater *Maria Hyems*, par lectissimum coniugum, & inter rara fidei exempla numerandum. Tyrocinia studiorum egit *Aquisgrani*, quo pater cum familia profugerat ob sæuitiam Ducis Albani. Patrem ibidem amisit, quo anno inita est pacificatio Gandauensis.

Aquisgrani rudimenta discit.

Mittitur Lugdunum. Inde Gandauum & Geneuam.

Paulo post eius obitum missus est *Lugdunum Batauorum*, vt illic pars fieret nascentis Academiæ. Ibi per octo menses commoratus redijt Gandauum, quo se mater, vsa beneficio pacis, receperat; inde profectus est *Geneuam*, vbi per sesquialterum annum Theologiæ sacris operatus est, & sæpius publice disputauit proposuitque sub præsidio *Theodori Bezæ, Antonij Fai. & Lamberti Danæi*. Inde *Gandauum* reuersus anno octuagesimo tertio, sub eodem Danæo theses Theologicas asseruit coram frequenti hominum conuentu

Dat ibi operam Theologiæ.

Lugduni etiam iurisprudentiæ. Vbi Doctor iuris renunciatur.

Postea contulit se *Lugdunum Batauorum*, vbi cum per menses quindecim assiduam iuri operam nauasset, titulum Doctoris consecutus est, sub auspicio *Hugonis Donelli* pridie Nonas Iunias anno octuagesimo quinto. Sub finem eius mensis accessit numero comitum splendidissimæ legationis, quæ tunc ab illustrissimis ordinibus missa est ad reginam *Elizabetham*. Illic innotuit multis à fama vel dignitate claris, sed vni instar omnium maxime charus fuit Philippo Sidneio, cuius morte fe-

In Angliam cum legatis abit.

Charus Sidneio,

cia-

cit iacturam ingentis Patroni. Anno octuagesimo septimo Nonis Ianuarij adlectus est Hagæ comitis in ordinem aduocatorum.

Haga aduocatorum numero adscribitur.

Postea annos *decem* continuos vixit in *Gallia* nulli bono inuisus, & gratus acceptusque primarijs regni viris, quorum nomina consecrata sunt æternitati.

Degit in Gallia.

Anno nonagesimoprimo renunciatus est causarum patronus in suprema curia Parlamenti, à Principe Senatus *Achille Harlæo*, cum cuius vnico filio *Christophoro*, quem Christianissimus rex *Henricus* Magnus honore legati ordinarij decorarat, profectus est in Angliam. Inde pertæsus desultoriam vitam fixit sedem *Lugduni Batauorum*, & conspirantibus suffragijs Curatorum Academiæ, Consulumque eius vrbis, designatus est Eloquentiæ professor anno sexcentesimo secundo, sexto Eid Maias. Post obitum vero *Pauli Merulæ* cepit explicare *Cornelium Tacitum* Augustæ Historiæ principem. Docuit etiam coniunctim publice ius Romanum, ijsdem vltro liberaliterq; inuitantibus ad eam operam studiosæ iuuentuti impertiendam; nec ordine motus est, quasi nescius exercendi, sed honesta missione donatus, stipendij nullam partem imminutis, vt onere subleuaretur.

Designatur Lugdun. eloquentia professor.

Docet & historica & iura.

Anno millesimo sexcentesimo vndecimo ab illustrissimo potentissimorum ordinum consessu, specimen scribendæ Historiæ munus pro parte iniunctum est.

Iussu scribere histor. am.

Anno decimo tertio sexcentesimi seculi mense Augusto febre correptus est, quæ delirio ac vigilijs continuis misere ipsum attriuit, donec omni robore exutus mortalitatem expleuit vicesimo secundo Augusti, circa horam pomeridianam tertiam. Edidit publico bono hæc:

Obitus.

Scripta.

De induciis belli Belgici libros tres.

Poemata.

Monita ciuilis sapientia versibus iambicis.

Orationem ad studiosos Leidenses ob cædem commilitonis tumultuantes.

Orationem *in obitum Iosephi Iusti Scaligeri.*

Et alia nonnulla opuscula tum soluto, tum adstricto sermone.

Ex Academia Lugdunensi.

BONAVENTVRA VVLCANIVS.

Θ.1614.

NAtus est hic *Brugis* Flandrorum anno Christi trigesimo octauo, supra mille quingentos, die trigesimo mensis Iunij. Ia-

B. Vulcan. nij. Patrem habuit *Petrum Vulcanium*, qui ob insignem eruditionem, pari cum eloquentia coniunctam, magno illi Erasmo charus inprimis atque acceptus fuit, vt Epistolæ eius testantur. Ab hoc optimis præceptoribus traditus, annos circiter sedecim natus, tantos in vtraque lingua & humanioribus literis progressus fecerat; vt æqualium suorum nulli cederet.

Bonau. Vulc. emittitur Louanium. Mox *Louanium* eum ablegauit; vbi cum per biennium egisset, dubitante patre, Iurisne an Medicinæ studio filium addiceret, opportune admodum accidit; vt eo ipso tempore quæreretur iuuenis aliquis Græce & Latine doctus, qui illustrissimo *Francisco à Mendoza*, Cardinali & Episcopo Burgensi, à studijs esset. Cuius rei is negotium dederat *Ioanni Paccio*, Historico Regio, qui tum temporis Louanij agebat. Ac pater commodam hanc occasionem visendæ Hispaniæ, & simul linguæ addiscendæ, non negligendam esse ratus, non grauate eum Paccij eiusdem fidei commisit, qui in Hispaniam duceret, & Cardinali sisteret, commendaretque. Is ergo anno millesimo quingentesimo quinquagesimo nono per Galliam in Hispaniam abductum, Burgis Cardinali tradidit; qui peramanter exceptum in familiam suam asciuit, & stipendium honorificum assignauit.

Inde in Hisp.

Vbi agit in familia Mendoza Card.

Cum autem is tum temporis totus esset in scribendo libro: *De naturali nostra per dignam Eucharistiæ sumptionem cum Christo vnione*, eius opera statim in transcribendis, & Latine vertendis, multis Patrum Græcorum, *Cyrilli* maxime *Alexandrini*, & *Isidori Pelusiotæ*, qui coætaneus illi fuit, aliorumque auctoritatibus antea non editis, fuit magnopere adiutus. Eiusdem auspicijs *Cyrilli libros septendecim, De adoratione in spiritu & veritate*; primus Latinos fecit.

Vertit Græca quædam.

N. Cabasila orationes. Præterea *Nicolai Cabasilæ Methonensis Episcopi Orationes septem, De vita in Christo*; antea neque Græce, neque Latine à quoquam editas, Latine vertit; qui liber postea inspiciendus Theologo cuidam datus, vna cum versione intercidit. Vsus est etiam Cardinalis eius opera ad Epistolas Latine primum, deinde etiam Hispanice scribendas. Bibliothecæ etiam suæ, quam Codicibus Græcis manuscriptis instructissimam habebat, eum præfecit.

Cum vero post obitum Cardinalis, frater eius, *Ferdinandus à Mendoza* Archidiaconus Toletanus, eum in familiam suam recepisset; mortuo etiam illo, à patre grauiter ægrotante, per literas ad *Ioachimum Hopperum* scriptas, domum reuocatus, cum post vndecim annorum absentiam, periculosissimo tempore, per Galliam redijsset, quanta potuisset festinatione, & patrem iam vita functum reperisset: ac miserum patriæ statum æquis oculis aspicere non posset; compositis ibi rebus suis, in Germa-

Domum reuocatur.

Germaniam abijt: vbi primum *Colonia* commoratus, *Cyrilli librum aduersus Anthropomorphitas*, antea non editum, vertit, & Latine edidit; cui adiecit primum eiusdem Autoris librum *De Adoratione in spiritu & veritate*, abs se versum: qui antea solus & perperam versus in operibus Cyrilli legebatur.

Abit in Germaniam.

Inde *Basileam* profectus, & ope *Ioannis Baptistæ Heintzelii*, duumviri Augustani, vetustissimum exemplar in membrana exaratum nactus, in quo erant *Cyrilli Dialogi ad Hermiam*, & alia; antea perperam admodum ab interprete habiti; eos de integro vertit. Ibidem etiam *Isidori libros Originum* vna cum *Martiano Capella* ab innumeris mendis ope M S. Codicum, & ex coniectura emendauit.

Basileam venit. *Vbi quædam vertit & edit.*

Inde *Genevam* progressus, *Arriani Historiam de rebus gestis Alexandri*, turpissime ab interprete versam, ope M S. exemplaris infinitis locis correxit, & noua interpretatione donauit. Vnde Basileam reuersus, cum etiam de matris obitu nuntium accepisset, & iam res Belgicas in meliore paulo statu esse cognosceret; peregrinandi satur domum redijt. Et cum in Frisiam cum Legatis Ordinum Belgicorum proficisceretur, ac *Leida* iter faceret, à Curatoribus Academiæ Professor linguæ Græcæ designatus, anno millesimo quingentesimo septuagesimo octauo; triennio demum post Leidam venit, & Professionem suscepit. Ab eo tempore assidue tam publice docendo, quam scribendo, per annos *triginta duos*, de re literaria optime meritus est.

Redit domum. *Designatur Professor Lugduni.*

Inde rude donatus est, cumque varijs ætatis ingrauescentis incommodis conflictatus: id quod ipse hoc epigrammate testatur:

Sentit senectam grauiorem.

Ter denos docui Leidis binosque per annos
Cattigenum pubem Graiugenum ore loqui.
Nunc manibus, pedibusque, oculisque, atq; auribus æger,
Et senio languens lampada trado aliis.

Tandem anno CHRISTI millesimo sexcentesimo decimo quarto die ... mensis ..... annum ætatis ingressus septuagesimum septimum, in viuis esse desijt. Edita sunt ab ipso hæc:

Obitus.

Cyrilli Alexandrini Patriarchæ liber aduersus Anthropomorphitas, Græce & Latine: cui adiunctus est eiusdem *Cyrilli liber, quod Christus sit vnus*.

Scripta.

Eiusdem *Cyrilli de Adoratione in spiritu & veritate* libri septendecim, quos ille primus vertit.

Arrianus de rebus gestis Alexandri Magni Græce & Latine.

Callimachi Hymni & Epigrammata, cum Moschi, ac Bionis Idyllijs, totidem versibus Latine ab eo reddita, & scholijs illustrata.

Constan-

Constantinus Porphyrogeneta de Thematibus Orientalib. Græce ac Latine, cum Notis.

Agathias Græce ac Latine cum Notis.

Nilus Archiepiscopus Thessalonicensis, de primatu Pontificis Romani, & de purgatorio Græce ac Latine.

Iornandes de rebus Geticis, cum Notis.

De lingua *Getica siue Gothica* Commentarius, cum characteribus ei linguæ proprijs.

Glossaria Latino-Græca, & Græco-Latina, cum Notis.

Apuleii opera omnia, post *Colvianam* editionem innumeris locis correcta.

Aristoteles de Mundo, Græce ac Latine, cum Apuleij & aliorum versionibus, accurate collatus, & innumeris locis castigatus. Cui adiecit *Gregorii Cyprii Archiepiscopi Constantinopolitani* Encomium maris.

Nondum edita autem adseruantur hæc:

Ἀνέκδοτα.

Tatiani Harmonia quatuor Euangeliorum, cum interpretatione verbali, lingua Getica.

Poemata Græca & Latina, ac versa è Græcis Latine, & è Latinis Græce.

Prouerbia Gnomica ex Hispanica lingua Latinis trimetris & dimetris ad imitationem Mimi Publiani versa.

Odæ tres Anacreonticæ Græcæ in Natalem Domini.

Emanuelis Chrysoloræ tractatus de comparatione veteris & nouæ Romæ, Græce & Latine.

Ex Academia Lugdunensi.

FINIS.

INDEX

DEX RERVM ET VOCVM obſeruatu dignarum, quæ hoc in volumine occurrunt.

A.

Bdia hiſtoria 241
Abuſus doctrinæ Euangelicæ 158
Academici honores à quo non expetiti 143
Eraſmi 81. 91. *Clenardi* 125
us Marius 103
Turnebi de Vtenhouio iudi- 444
Rhetorica Profeſſor 126
lathematicus 302
de Eraſmo præſagium 12. 87
amans peregrinationum 16.
us auctoribus delectatus ib. *quid*
eologicis deſiderarit 18 *eius mo*
. morbus & mors 19. *elogia* 20.
us ad Langium exhortatio 36
Amſtelrodam. Agricola opera 121
Turcus 225
ler Iacobi Scot. regis filius 91
ler Hegius & Rodolph. Lang.
literarum inſtauratores ex
phalis 13
ſtum Ptolemai quanti æſtima- 9
nenſtruani 31
a ſcholaſtica optima 118
Amores poetarum quid 222
Amphiarai elogium 370
Anacharſis 386
Andreas Grundlerus 163
Andreas Montagna 69
Annales Bauariæ 76
Annaberga oppidum 503
Ancilla non ducenda cui 415
Antiquitatis ſtudium 310. 352. 431
Antverpiæ elogium 81. 430
Annus Septuageſimus tertius ſenibus grauis 451
Apianus vnde dictus 141 347
Apophthegmata Conradi Celtis 30. *Auentini* 78
Apotheoſis Capnionis 45
Arabica Grammatica 125
Ardor diſcendi in Sabino 223
Ars poetica 461
Ariſtarchi Samii paradoxum 128
Ariſtophanis comœdia 296
Ariſtotelis de ortu animæ hominis ſententia 17
Artes ab aliis ad alios propagatæ 7
Artifices de artibus iudicent 321
Artis pingendi præcepta 69
Aſtrologia 131. *refutatur* 323
Aſtrologicæ prædictiones 302
Aſtronomia quid 323. 324

Astronomicum Cæsareum 142.348
Ate Herculi infesta 291
Auentinus unde 75
Augustinus Marloratus 252
Aula Palatina laus 40
Aulicum sodalitium ad potandum inuitat Eobanum 113
Aurei seculi imago 431
Auris Batava prouerbium 101
αὐτιφρονεῖν 198
Axioma Eccio obiectum 195

B.

BAlinga oppidum 356
Baptista Pius antiquarius ineptus 90
Barbaries defensa 36
Bauaria descriptio 351
Bellum rusticum 260
Beneficentia exemplum 345
Berna Heluetiorum 232
Belgarum poeta princeps 102
Bellum Flaccianum 195
Bessarion 4.7
Beza Volmarii discipulus 232
Bibliorum lectio diligens 513
Biblia Hebraa à Munstero translata 144. *Capnioni à Cæsare donata* 39
Bibliotheca Fuldensis 427
Bibliotheca & librorum studium 280
Bohuslaus Hassenstein 25
Bononiensis Academia 217
Brandeburgum oppidum 223
Britannorum eruditio 54.90
Bruschii nomen unde 183

C.

CÆsares Germanici à quo descripti 224
Camerarii amicitia cum Melancht. 114 *iudiciũ de Lotichio* 210 *cognomẽ* 258
Campegii cum Melancht. 192
Candoris exemplum 221
Canonici unde dicti 34
Ca[illegible]us Vulteii 271
Caspar Bornerus 58
Caroli V. animi magnitudo 349. *mathematum stu[illegible]* 42 343. *in ca-*

stris literarum studia colit
Carolopolis
Carolus Clusius
Causa difficultatis in calculo Ast[...]
Causa cur minus à morte abhor[...] 202
Cautio in literis
Certamẽ memoria 339 *potatoriũ* [...] *ter Frobeniũ & Erasmũ* 64 *post[...]*
Chamæleon herba ad quid prosit
Chinẽses typograph. & bombard[...] habent
Christianum nasci magnum
Chronica Aquilonarium regnor[...] Carionis 104 *Naucleri* 28. *C[...] logia Mercatoris* 394. *Sethi C[...]* 463 *Cicero solus imitandus* [...]
Comœdia cum Comite Palatino
Collegium trilingue Buslidianũ
Colloquium Capnionis cum Arg[...] lo Roma 41. *Rhetici cum Co[...]* 127. *cum Schvvenckfeldian[...] Maulbrunnense* 289. *cũ Ana[...] stu* 290. *Wormatiense* 119. [...] 260. *cometarũ locus & magni[...]*
Comitia Augustana 261. *Vien[...]* 73 *commẽtarii Sleidani* 177. [...] *louici de iis iudicium* 178. *co[...] diorum usus* 5. *cõputus Græc[...]*
Conrad. Mutianus Ruffus 107.1[...]
Consilii dandi modus ab Arist. p[...] ptus 331. *coniugium an vitand[...]*
Conuentus Augustan. 192. *Ratis[...] sis* 194 *Spirensis* 191. *Smalcal[...] Torgensis Cornelii Valerii d[...] tas in docendo* 273. *corporis ex[...] cura leues loquuntur, ingent[...] pent* 263. *curiositas*
Cynthius fluuius

D.

DAniel Stiborius Mecœnas en[...] rum 21[...]
Danubii descriptio
Dantiscanus Præsul Varmiensis
Declamandi consuetudo [...]

Dialectica prima Melanch. 191. *Dialogismus Valteii* 271. *disciplina mensalis stipendii Tubing.* 377. *scholastica difficilis* 377. *in schola Trocedorffii* 173. *Ludouici* 390. *Disputatio Lutheri cũ Eccio* 189. *Tubingana* 362. *Dissidium inter Aristotelicos & Rameos* 496. *Docere alios signum scientiæ* 146. *Doctrina triangulorum* 294. *Duo in munere scholastico requiruntur* 386. Δυσωπία 341

E.

Ebrietatis noxa 80
Edictum Cæsaris contra libros Iudæorum 43. *eloquentia quibus modis paretur* 208 *Ennius fluuius* 37. 373.
Eobani cum Homero comparatio 105. *rex vnde appellatus* 116. *ephemerides Regiomontani quanti primum venditæ* 9. *Stofleri* 74 *Carionis* 104. *ephemeris historica Beutheri* 331. *ephori* 173. *Epicharmi epitaphium* 410
Epitaphium Longolii 57. *Agricolæ* 20
Mosellani 63. *Wesseli* 23
Frobenii 65. *Grantzii* 34
Dureri 70
Stofleri 74
Auentini 78
Goclenii 81
Erasmi 100
Iani Secundi 103 *Lipsii* 4
Eobani 117
Grynæi 120
Gemusæi 130
Schoneri 132
Apiani 142
Munsteri 145
Marcelli 147
Betuleii 162
Olympiæ 167
Nannii 179
Micylli 181
Macropedii 182
Melanchth. 204
Volmarii 234
Stigelii 236
Glareani 239
Oporini 246
Fabricii 258
Canteri 288
Hartungi 301
Stadii 303
Wolfii 308
Lossii 309
Rudingeri 372
Pithopæi 415
Sylburgii 418
Ortelii 432
Georgii Hôufnagelii 430
Circleri 436
Vtenhouii 444. 446
Witekindi 455
Bochii 499. *Caselii* 518.
epitome historiæ ab Agricola contexta 16 *item à Capnione* 40. *Eruditio affert laudem* 220. *Erasm. Neusteter* 426
Ethica Arist. in tẽplo explicata 186. *exemplũ cãdoris* 64. 220. 405. 434. *exemplum diligentiæ* 13. 18. 59. 83. 141. 501. *exemplorum vsus* 339. *exercitationes oratoriæ* 389. *exteris carnium esus indultus in Gallia* 213

F.

Faber Constantiensis 119
Fabricii Roma 254
fabula Æsopi 127. *facilior olim, quam hodie ad eruditionem via* 283. *familia Hemmingana* 322. *fasti Christiani* 111. *Romani* 302
Ferdinandi Cæsaris de Melanch. iudicium 205. *felices qui* 31
femina masculum facinus 370
fons Eobani 117. *fortitudo philosophica* 221. *fortuna animo respondet* 304 *forum scholasticum* 389. *Francorum laus* 328. *item* 452. *Friderici Elect. Sax. ad Melanch. epistola* 188. *Frischlini ratio docendi* 361. *eius casus* 364. *Frobenii officina* 64. 65. *frustra seruat Euangelium, qui non seruat canones synodorum, quomodo intelligendũ* 17

Funestus Leuichii casus 218

G.

Gabriel Fallopius 332
Gandauum 443
Germania Græca lingua studiosa 387
Georg. Princeps Lignic. & Brigensis 434
Georg. Princeps Anhaldinus 195
Georg. Heltus 107
Georg. Helmericus 170
Georgii Othomanni laus 325
Georg. Simlerus 185. 187
Georg. Sturciades 259
Goldberga oppidum 433
Goltzius ciuitate Romana donatur 315. *Herbipolita cur dictus* 309. *antiquitatis indagator* 312
Gorlicium 325
Grammatica Arabica 425. *Hebræa* 41
Grammatici veteres Latini 462
Græca lingua studium, 7. 47. *ignorantia* 26
Græca lingua infamia notata 149. *eius præstantia* 370
Græcorum librorum penuria 259
Gregorius Tifernas 38
Grynæi periculum in Vngaria & Spira 119. *adest Erasmo morienti* 191
Guilielmi Stuckii cum Glareano colloquium 238
Gymnasium Argentinense 343. *Goldbergense* 172. *Noribergense* 131. *Neostadianum* 413. *Gorlicense* 326. *Brigense* 434. *Seruestanum* 506

H.

Heidelberga vnde dicta 450
Hebraicam linguam quanti docuerit Iudæus Capnionem 41
Hebræa lingua studium 39. 18. 130. 345
Heluetia descriptio 238
Henricus Ranzouius 420
Herbarum historia Longolii 48
Hercules Estensis 15
Hermannus Archiepiscopus Colon. 195
Hermannus Tulichius 309
Hermogenes 389
Hermolaus Barbarus 97
Heroidum epistola Eobani 107
Hieronymi opera 92
Hieronymus Aleander 225
Hieronymus Fracastorius 354
Hieronymus Wildeberg 170
Historia patria 122. *historia quomodo legenda* 339 *historia vetusta ex nummis certius, quam ex libris petuntur* 310. *historia laus* 178. *vtilitas* 241
Historia Turcica 380
Historico quid præstandum 73
Homeri Ilias versa 111.
Homerus Conimbricæ quomodo explicatus 124
Homines scarabeis similes qui 279
Honor Longolio habitus 51. 52. *Erasmo* 97. *Frischlino* 365. *Sabino* 231. *Sturmio* 344. *Petro Apiano* 348. *Melisso* 447
Honos non virtuti sed vesti habitus 80. 183 *honoris contemtus* 341
Horologium Argentinense 442
Hypotheses Copernici 128. *Ptolemai quales* 128

I.

Iacobus Battus 89
Iacobus Horlaus 106
Iacobus Latomus 123
Iacob. Sadoletus 55
Iacobus Scheckius 360
Iatromathematica Trismegisti 303
Ilfeldensis schola 395
Indoles puerilis 272. *statim se prodit* 325. 437. 446
Inepti Ciceroniani 318
Ingenia bona in perpetuo sunt motu 461
Ingenii bona excolenda 6
Ingenia plantis similia 134
Ingenium præcox 273. 61. 101. 358
Ingenium tardius 383
Inscriptio ædium Sabini 228. *musæi Oporini* 245

Insignia Camerariorum 266. *Frischlini* 365. *Eobani* 114. *Petri Apiani* 348
Institutio adolescentia difficilis 153.155
Interim liber siue sphinx Augustana 195
Ioan.B. & Paulus Henzelii 161
Ioan.Bellinus pictor 68
Ioan.Bucerus 411
Ioan. Draconites 329. *Dalburgius* 19
Ioan.Cusanus 58
Ioan. Cono 92.135
Ioan.Guinter 295
Ioan.Geiler 136
Ioan.Hagius 209
Ioan.Hildebrand 185
Ioan.Membardus 410
Ioan Paludanus 295
Ioan.Pedioneus 207
Ioan.Posthius 220
Ioan.Sinapius 163
Ioan.Stabius 71
Ioan.Tezelius 259
Ioan. Vngarus praceptor Melanch. 185
Iodocus Stigerus 358
Ioci ac sales Mercurii 221
Ioseph.Scaliger or.vltimus 217
Isagoge lingua Arabica 519
Itali contemnunt Germanos 37. *inuident iisdem eruditionem* 97
Italia caute peragenda 217.218
Iudicium Grantzii de causa Lutheri 34
Iudicium scholasticum & eius forma 174
Iulius Pflug 61
Iustinga 62
Iusti sape calumniis oppressi 42

K.

Καλλιγραφία & eius studium 15. 38. 82

L.

Labores in scholis triuialibus 414
Latinorum & Gracorum discrimē 31
Laudani Theophrasti ope Oporinus seruatus 243
Laurentius Surius 28
Lazarus SWendius Xenophontizat 379
Lenitas Melanchth. 189
Leo X.P P. 56.91
Liberalitas 199.96
Libri principibus inscribendi 159. *librorum vnctio* 501
Lingua & idiomata varia 283
Lis de quatuor Monarchiis 497
Loci communes Philippi 197
Logi poetices iactantia 115
Louanium Academia celebre 14
Lucas Bomphius 225
Lucubratio Canteri 276
Ludimagistri dignitas 206
Ludouici Comminai commētarii 177
Ludouicus Stella 84
Lusus latrunculorum 111

M.

Manuscripta quomodo dignoscenda 281
Marcus Laurinus 311.315.297
Magnatum liberos erudire magnum 409
manet immutabile fatum 305
Martinus Mollerus 391
Mathematici veteres 127
Mathematum prastantia 141
Matthaus Phrissemius ob eruditionem fert repulsam 150
Materia colloquiorum in conuiuiis qua 414. *Maximilianus I.Casar* 237.26
Melanchthonis temperamentum 220
Melchior Zobel Episcopus nefarie occisus 219
Memoria singularis exemplum 339.46
Mercurialis virga quid signet 366
metaphorarum studium 61
Michael Humelberger 135
Micylli nomen vnde 180
Monachi definitio 125
Monachi cur Erasmo infesti 98. *quorundam vita* 88

Mons regius oppidum 145
Morborum causa 415
Mors eruditorũ semper immatura 291. *an optanda* 307. *quã dulcissima* 31
morientes non turbandi 415
Moscua metropolis Moscouia 498
Mustela pingui proverb. 268
N.
NArbo urbs Galliæ 215
Naturæ consideratio inuitat ad pietatem 11
Naucleri historia 186
Necessaria discenda 388
Nicolaus Dobinus 412
Nicolaus Episcopus 65
Nicolaus Grudius 103
Nicolaus Storch 155
Nihil altum fit, nisi prius humile 384
Nomina sæpe sunt omina 1
Noribergenses Philomathematici 10
Nouum Testamentũ Græce ab Erasmo editũ turbas dedit 93. *Hebraicũ* 300
Numismata antiqua historiæ fax & fundamentum 310
Nummi historiis præferendi 311. *eorum multi deperditi & cur* 311
O.
OEconomus scholasticus 173
Officia Ciceronis primũ excusa 2
Olor auditus canere 446. 459
Onomasticum Latinum 38. *Hebræum* 41
Opilionerorum familia 405
Operini nomen unde 242. *eius officina celebris* 245
Opus commendat artificem 67
Opus reuolutionum Copernici 128
Opus genethliacum Schoneri 131
Oraculum Xenoni datum 387
Oratio de laudibus uitæ rusticæ à Frischlino habita 262
Oratio de laudibus ordinis equestris 363
Ordo in studiis obseruandus 224. 280. *à Bruthero qualis obseruatus* 337. *Orcadia gens* 429
Otho Henricus Elect. Palat. 333
P.
PAbiperga 258
Palæologi inepti 512
Pallas Spangel 185
Panacea AnWaldina 378
Parsimonia studendum 414
Patauium 217
Patientia 198
Patria nobilis non facit nobilem 302
Patricii unde dicti 419
Paulus Bombasius 90
Pauson 67
Pecunia contemtus 84
Peregrinationis utilitas 330. 385
Peregrinatio periculosa 48. *exempla* 212. *literaria* 430
Petrus Bembus 49
Petrus Scotus 122
Petrus Vincentius 326. 355. 386
Philippus Elect. Palat. historiarum amans 16
Philippus Decius 46
Philosophia ex fontibus petenda 130. *an Theologo utilis* 517
Phormium unde dictum 37
Pictura poetice vocalis 67
Plato de quibus latatus 385
Plinius de Isæo Rhetore 452
Poeseos studium sterile 319. 321. *Poetica quid* 31
Poetarum genus bibax 238
Poetæ in scholis prælegere religio 149
Pœna ob carnium esum Germanis imposita 214
Polychetus 390
Porta cœli schola cur dicta 419
Primus Germaniæ poeta 30. 35
Princeps indoctus cui similis 31
Principi prohibitũ discere literas Latinas 28
Præsagium Wesseli de mutatione religionis 24. *de Celte* 29. *Apiani de suo obitu* 353
Prouidentiam qui negarit 418

Psalmi

Psalmi Dauidis carmine redditi 111. 498. rythmis Germanicis 448
Psalterium Nebiense quinq; linguę 123
Putschiorum familia 457

Q.

Quadratura circuli 521
Qualis natura tale opus 67
Quatuor consiliariorum scopuli 331
Quaestiones in scholis olim agitata 186
Quaestores scholastici eorumq; officiũ 174
Quintilianus 390

R.

Rainaldus Polus 54
Requisita in professore 370
Regiomontani stipendium 8. mors violenta 11
Resendius poeta 124
Rhenacum patria Rhenani 132
Richardus Crocus
Ringelbergii ratio conscribendi libros 82 idem parcus somni 84
Ritus depositionis in Academiis Germaniæ 460

S.

Sabini vnde nomen 224
Sacrificulorum inepta carmina Ecclesiastica 152
Sanguis Christi Mantuae adseruatus 76
Scalichius Comes 376
Scaligerorum familia Illustris 217. Scaligeri Iosephi epistola 462
Schola Monasteriensis 36
Scholarum triualium officium 169
Schola Rhodia & Massiliensis 171
Scribendi studium commendatum 126
Sigfridus à Promnitz L. B. 355
Sleida oppidum 342.176
Smalcaldia 234
Sobrietatis exemplum 252
Sol an nunc propior terrae 128
Solitaria 206
Sorabi 395
Strigilis Grammatica 366
Studium pars & concordia 346
SWenckfeldii dogma 194
Symbolum Letichii 222. Beuthers 340. Vtenhouii 445

T.

Tabula Bergenses 302. resoluta Astronomica 131. directionũ Regiomontani 9
Theatrum Ortelii 430
Theodorus Snepfius 360
Teichismatica Dureri 70
Themistoclis responsum 447
Thomas Munsterus 155
Temperantia 238.50.51.222
Terra sanctæ descriptio 393
Thebanus, Troianus, an species hominis 157
Theologia studium 50
Theophrastus Paracelsus 243
Testamentũ Capnionis 44. Erasmi 95
Thomas Phadra Comadus 91
Thomas Stangius Ilfeldiæ vltimus abbas 397
Tilmannus Mullius 148
Tractatus de imitatione Ciceroniana 404
Tres artes salutares rebus humanis 255
Tres sancti labores vnius matris 193
Tria ingeniorum genera 31
Triplex nobilitatis genus 444
Turca Christianis suos libros inuidens 124
Tutorum infidelium exemplum 87
Typographia primi auctores 1. eius progressus, & vsus ibid. 2.3. seqq.

V.

Vabinga 373
Valetudinis cura 277
Vapores quam alte supra terram vehātur 10
Venetia 217
Verecundia 212
Veringa oppidum 118
Veritatis studium 263
Veritas tandem triumphat 42
Vesica grauis morbus 378
Vestitus 222

Verum

Veteres auctores neotericis præferendi 23
Vinum anima conuiuii 414
Vilua 497
Viri literati cur plerumq; pauperes 321
Virgilio in Æneide quid propositũ 361
Virgines eruditæ 445
Visum Taubmanni ante obitum 513
Vitæ mediocritas 136
Vitæ genus mature eligendum 150
Vita scholastica misera 255. *eiusdem dignitas* ibid.
Vita vmbitula 30
Vocabula ethnica in carmine Christiano non adhibenda 257
Vocabulorum discussio 152
Voluptas vera quæ 30
Vtenhouiorum familia 443
Vtilitas vetustorum numismatum 313
Vua Apiana 348

W.

WErteri nobiles Thuringi 254
Wesseli tẽtationes in morbo supremo 23
Wettera 266.416
Wigandus Orthius 269
Wolfiorum familia 308
Wonsesium 509

X.

XEnophontis scripta 380
Xylandri ratio libros conscribendi 290. *item Ringelbergii* 82

Z.

ZAcharia Vrsini commentarii 414
Zoroastres 468

F I N I S.

Erratá sic emendentur.

Principio id notandum vbiq; fere in marginalibus annos emortuales notatos esse vel O Latino, vel o magno Græcorum, cum Θ ponendum fuerit. p.5.linea 17.lege Ptolemæi,& sic vbiq;:ibid.l.vlt.feritatem. 6.l. 8. interpone nec.16.35.quem.17.28.λείπεται.18.21.lege. ξῖνον δὲ στυγέω κεῦτλον, ἢ κεκραγέναι. 28.l.substitit.32.in marg.ἀνέκδοτοι 37.12.excusane:ib.40.aliquanto. 38.l.26, dele in 42 23.lege ἀγὼ δὲ ἐς φῶς τὴν ἀλήθειαν χρόνος. 44. 12.λύει 46.32.cuperent.47.1.ibi 57.30.Patri.58.11 chorauli.60. 3.opusculum.61.11. γας ἐρῶς μόρ. ib.l.22.pro optionis l.optimis.66.10. πνίει. 74 18.adde edita 91. 5.locorum. 94.58 iam.95.8.lieber.ib.l.27.facie 37.quacunque.102.22. epopæiam. 103.l. 30.octauo.108.10.quereretur.114.31.ferre.116 22.cum. 118. 17. πολυπλαγεισοσύνης 119.16.narrandum.125 43.fuit.130 35.filii.135.29.ἐνεργητὴν.143. 8. feret.144.l 5.Academicam.167.l.28. inquisiuisset.173.l.12.ὁμοτεραπίξως.176.18. κοτίλην & χάεις.179.4.post libros adde decem 201 7.epiphori.ibid.l.10.πάθη ὑποχονδριακά.203.4.nomen.204.4 ea.217.l 28.visendum.219.l.2.capessere. 239.41.immitti.244.22.testimoniis.247.8.sonum.263 vlt. Norici.264.vlt. βεωβελῶς.287.13.erat.292.19.κλιμακτὴρ.299. 23.post tentatus adde hilari tamen,&c.308.25.παισὶ.313.10.innumeris ib 36.natura. 314.l.7.ἀξιοπίστοις.316. vlt.enixa.324.l.13.adde post occupatur vt ibid l.20.post proponuntur adde schemata.325.18.prodit.327.29.Christi 333.12.dele quoq;.350.37.conferret. 355.41.octuagesimi septimi.370.9.Siebenbrun.388.13.reliquæ 414, 17. suppeditarum.422.6.εὐδοχιδέως.